



ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ - ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (Δ.Π.Μ.Σ.) "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ"

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΣΕΝΑΡΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ Ν. ΑΙΓΙΝΑΣ

Ηλίας Β. Μεσσίνας
Αρχιτέκτων – Μηχανικός
B. Des. Ακαδημία Μπετσαλέλ
M. Arch. Πανεπιστήμιο Γέηλ
Διδάκτωρ Ε.Μ.Π.

Μεταπτυχιακή Εργασία η οποία υποβάλλεται
για εκπλήρωση των απαιτήσεων
για το Διεπιστημονικό – Διατμηματικό
Δίπλωμα Ειδίκευσης
του Δ.Π.Μ.Σ. του Ε.Μ.Πολυτεχνείου
«Περιβάλλον και Ανάπτυξη»

Αίγινα, Σεπτέμβριος 2021

Επιβλέπουσα: Καθ. Έφη Δημοπούλου

Επιτροπή Παρακολούθησης
Καθ. Έφη Δημοπούλου
Καθ. Δημήτρης Καλιαμπάκος
Καθ. Γεώργιος Πανέτσος, Πανεπ. Πατρών

Περιβάλλον

και

Ανάπτυξη

Καλήτερα ο Άνθρωπος
Ναήτον κρία πέτρα
Παρά πού έχη στόχαξη
Κε φρόνησης κε Μέτρα.
Έμαθα να ζω (;)
ΑΧ 1891 ΒΑΧ

Αλέξανδρος Ροδάκης 1891
Μεσαργρός



Προηγούμενη σελίδα,
αριστερά:

Προηγούμενη σελίδα, δεξιά:

Το σπίτι του Ροδάκη στο
Μεσαγρό.

Χτίστηκε από τον ίδιο το 1884 σε μια όμορφη πλαγιά του Μεσαγρού. Ο πρώτος που το εξέτασε, ήταν ο Γερμανός αρχαιολόγος Adolf Furtwangler (ανασκαφές του ναού της Αφαίας). Στη συνέχεια, ο αρχιτέκτονας Δημήτρης Πικιώνης το μελέτησε και το αποτύπωσε. Αργότερα ο Τζούλιο Καΐμη και Klaus Vrieslander, το έκαναν ευρύτερα γνωστό με την έκδοση του βιβλίου τους το 1934.

Ένα απλό αλλά σημαντικό σπίτι που ύμνησαν ποιητές, αρχιτέκτονες, καλλιτέχνες. Ένας από τους λόγους είναι ο τρόπος που είναι σοφά χτισμένο, σε αρμονική σχέση με το φυσικό τοπίο και τα φυσικά και ντόπια υλικά. Αλλά και την απλή τέχνη και σοφία της λαϊκής παράδοσης που με το μέτρο και την απλότητα δίνει έκφραση σε κάτι βαθύτερο και ουσιώδες.

Μετά από πολλά χρόνια εγκατάλειψης, το σπίτι επισκευάστηκε από τους νέους ιδιοκτήτες του.

Πηγή:
<https://www.archetype.gr/>

Krazeisen, Karl. (1826). Πρόσφυγες του Αγώνα στην Αίγινα

Ο βαναρός αξιωματικός Karl Krazeisen και ερασιτέχνης ζωγράφος από το Παλατινάτο της Βαυαρίας (1794-1878) επισκέφτηκε την επαναστατημένη Ελλάδα το φθινόπωρο του 1826, συμμετέχοντας ως υπολοχαγός στο εκστρατευτικό σώμα του συνταγματάρχη Karl Wilhelm von Heideck. Ήδη στη χώρα του είχε ασχοληθεί ερασιτεχνικά με την υδατογραφία και κατά τη διάρκεια της ολιγόμηνης παραμονής του στην Ελλάδα επιδόθηκε κυρίως στην ιχνογράφηση πορτραίτων Ελλήνων αγωνιστών και Φιλελλήνων. Περιέρχεται τα στρατόπεδα, Ναύπλιο, Σαλαμίνα, Αίγινα, Πόρο, Πειραιά, για να καταλήξει στο στρατόπεδο του Φαλήρου, λίγο πριν το θάνατο του Καραϊσκάκη.

Όταν επέστρεψε στο Μόναχο, λιθογράφησε τα σημαντικότερα εκ του φυσικού σχέδιά του, υπό την εποπτεία του λιθογράφου Fr. Hanfstaenlg, και από το 1828 έως και το 1831 τύπωσε επτά διαδοχικά τεύχη με επεξηγηματικό κείμενο στα γερμανικά και στα γαλλικά.

Ο Karl Krazeisen είναι ένας από την πληθώρα ξένων που εμπνεύστηκαν από την Αίγινα, κάποιος από τους οποίους άφησαν και το στίγμα τους στο νησί, όπως ο γερμανός αρχαιολόγος Γάβριελ Βέλτερ. Η ιστορία της Αίγινας συνδέεται με σημαντικές προσωπικότητες τόσο της Ελληνικής όσο και της Ευρωπαϊκής ιστορίας. Όμως, μέχρι σήμερα η Αίγινα δεν έχει αξιοποιήσει στο έπακρο αυτή τη σημαντική κληρονομιά, που μπορεί να την φέρει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και της ανάπτυξης πολιτιστικών προϊόντων και δραστηριοτήτων πέρα από το βασικό και καθιερωμένο τουριστικό μοντέλο που προσφέρει σήμερα.

Πηγή: Ψηφιακό Αρχείο Ι. Καποδίστρια.
<https://kapodistriasis.digitalarchive.gr/>

Πίνακας Περιεχομένων

| | |
|---|----|
| Πίνακας Περιεχομένων..... | 4 |
| Πίνακας Συντομογραφιών | 10 |
| Πίνακας Εικόνων | 12 |
| Περίληψη | 18 |
| Ελληνική Περίληψη..... | 18 |
| Αγγλική Περίληψη..... | 19 |
| 1. Εισαγωγή | 21 |
| 1.1. Ευχαριστίες..... | 25 |
| 1.2. Σκοπός της εργασίας..... | 26 |
| 1.3. Μεθοδολογία εκπόνησης και καταγραφής | 27 |
| 1.3.1. Συλλογή στοιχείων..... | 28 |
| 1.3.2. Χαρτογραφικές απεικονίσεις | 30 |
| 2. Περιοχή Μελέτης..... | 30 |
| 2.1. Γεωγραφική Θέση..... | 32 |
| 2.3. Γεωγραφικές συντεταγμένες και όρια | 35 |
| 2.4. Οικιστικό περιβάλλον | 35 |
| 2.4.1. Υφιστάμενο Θεσμικό Πλαίσιο Δόμησης..... | 36 |
| 2.4.2. Θεσμικό πλαίσιο: Αρχαιολογία | 37 |
| 2.4.3. Θεσμικό πλαίσιο: Δασικά | 43 |
| 3. Αναγνώριση και καταγραφή υφιστάμενης κατάστασης..... | 44 |
| του εξωτερικού περιβάλλοντος..... | 44 |
| 3.1. Προβλέψεις και κατευθύνσεις του Γενικού, των Ειδικών και του οικείου Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης..... | 44 |

| | |
|--|----|
| 3.1.1. ΓΠΧΣΑΑ | 44 |
| 3.1.2. ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού | 47 |
| 3.2. Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) Αττικής | 49 |
| 3.3. Προβλέψεις και κατευθύνσεις των Ευρωπαϊκών Στρατηγικών..... | 54 |
| 3.3.1. Πράσινη Συμφωνία..... | 54 |
| 3.3.2. Γαλάζια Οικονομία..... | 58 |
| 3.4. Θεσμικό καθεστώς, σύμφωνα με εγκεκριμένα χωροταξικά και πολεοδομικά σχέδια | 59 |
| 3.4.1. Γενικά..... | 59 |
| 3.4.2. Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ)..... | 61 |
| 3.4.2. Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) | 67 |
| 3.4.3. Παραθεριστική Κατοικία | 68 |
| 3.5. Ειδικά Σχέδια διαχείρισης..... | 69 |
| 3.5.1. Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων 2020-2030..... | 69 |
| 3.5.2. Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (2021-2025)..... | 71 |
| 3.7.2. Δίκτυο Αειφόρων Νήσων ΔΑΦΝΗ | 72 |
| 3.7.3. Σύμφωνο Δημάρχων για την Ενέργεια και το Κλίμα | 73 |
| 3.7.4. Αδελφοποιήσεις | 73 |
| 4. Αναγνώριση και καταγραφή υφιστάμενης κατάστασης..... | 74 |
| του εσωτερικού περιβάλλοντος | 74 |
| 4.1. Κλιματικά και βιοκλιματικά χαρακτηριστικά..... | 74 |
| 4.1.1. Κλίμα | 75 |
| 4.2. Μορφολογικά και τοπιολογικά χαρακτηριστικά | 78 |
| 4.3. Γεωλογικά, τεκτονικά και εδαφολογικά χαρακτηριστικά | 80 |

| | |
|---|-----|
| 4.3.1. Γεωλογικά χαρακτηριστικά | 80 |
| 4.3.3. Ερημοποίηση | 87 |
| 4.3.4. Σεισμική ζώνη επικινδυνότητας | 89 |
| 4.3.5. Ηφαιστιακή δραστηριότητα..... | 90 |
| 4.4. Φυσικό περιβάλλον..... | 91 |
| 4.4.1. Χλωρίδα | 91 |
| 4.4.2. Δάση και δασικές εκτάσεις..... | 95 |
| 4.4.3. Ορεινές Περιοχές | 96 |
| 4.4.4. Υδατικοί πόροι..... | 97 |
| 4.4.5. Θερμές Πηγές – Ιαματικά Λουτρά..... | 97 |
| 4.4.6. Ποτάμια – Χείμαροι - Ρέματα | 98 |
| 4.4.7. Προστατευόμενες περιοχές..... | 100 |
| 4.4.8. Άλλες περιοχές..... | 104 |
| 4.4.9. Πανίδα..... | 105 |
| 4.4.10. Καταφύγια Άγριας Ζωής | 107 |
| 4.5. Ανθρωπογενές περιβάλλον | 110 |
| 4.5.1. Χρήσεις γης στον εξωαστικό χώρο..... | 110 |
| 4.5.2. Υφιστάμενη Οικιστική ανάπτυξη | 117 |
| 4.5.3. Πολιτιστική κληρονομιά..... | 121 |
| 4.5.4. Η Ιστορία της Αίγινας..... | 122 |
| 4.5.5. Πολιτιστικές Δραστηριότητες..... | 125 |
| 4.5.6. Αρχαιολογικοί χώροι | 127 |
| 4.5.7. Η αρχιτεκτονική της Αίγινας | 156 |
| 4.5.8. Εκκλησίες και Μοναστήρια..... | 172 |

| | |
|--|-----|
| 4.5.9. Νεότερα Διατηρητέα Μνημεία | 186 |
| 4.5.10. Σύγχρονη αρχιτεκτονική | 206 |
| 4.5.11. Βιοκλιματική αρχιτεκτονική και Οικολογική δόμηση στην Αίγινα | 213 |
| 4.6. Κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον | 220 |
| 4.6.1. Εισαγωγή | 220 |
| 4.6.2. Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά | 221 |
| 4.6.3. Οικονομικά χαρακτηριστικά της περιοχής | 223 |
| 4.6.4. Απασχόληση ανά τομέα..... | 226 |
| 4.6.5. Πρωτογενής | 226 |
| 4.6.6. Δευτερογενής | 236 |
| 4.6.7. Τριτογενής | 238 |
| 4.6.8. Τουρισμός..... | 238 |
| Τουριστικές υποδομές..... | 239 |
| Είδη τουρισμού | 244 |
| 4.7. Κοινωνικές Υποδομές..... | 249 |
| 4.7.1. Παιδεία..... | 249 |
| 4.7.2. Δομές Εξυπηρέτησης Πολιτών | 250 |
| 4.7.2. Υγεία..... | 251 |
| 4.7.3. Κοινωνική πρόνοια | 253 |
| 4.7.4. Πολιτισμός και πολιτιστικές δραστηριότητες..... | 253 |
| Πολιτιστικές δραστηριότητες | 257 |
| 4.7.5. Αθλητισμός | 260 |
| 4.7.6. Δομές πολιτικής προστασίας | 262 |
| 4.7.7. Συνεταιρισμοί | 263 |

| | |
|--|-----|
| 4.7.8. Ενώσεις και Σύλλογοι..... | 264 |
| 4.7.9. Δημόσια Διαβούλευση..... | 269 |
| 4.8. Τεχνικές Υποδομές | 273 |
| 4.8.1. Οδικό Δίκτυο | 273 |
| 4.8.2. Χερσαίες μεταφορές | 276 |
| 4.8.3. Λιμενικές Εγκαταστάσεις | 278 |
| 4.8.4. Θαλάσσιες μεταφορές..... | 279 |
| 4.8.5. Αστική κινητικότητα..... | 283 |
| 4.8.6. Συστήματα περιβαλλοντικών υποδομών | 286 |
| Λοιπές υποδομές..... | 305 |
| 4.8.7. Δίκτυα ύδρευσης, μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου | 305 |
| 4.8.8. Δίκτυο Τηλεπικοινωνιών | 313 |
| 4.8.9. Δίκτυο μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας | 314 |
| 4.9. Ανθρωπογενείς πιέσεις στο περιβάλλον | 326 |
| 4.9.1. Παραδοσιακές καλλιέργειες και γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας.... | 326 |
| 4.9.2. Φυσικό τοπίο..... | 327 |
| 4.9.3. Υπάρχουσες πηγές ρύπανσης ή άλλες πιέσεις προς το περιβάλλον | 327 |
| 4.10. Αναπτυξιακή Πολιτική | 339 |
| 4.11. Υγειονομική κρίση του COVID-19 και οι επιπτώσεις στο κλίμα | 340 |
| 5. Ανάλυση SWOT | 343 |
| 5.1. Μεθοδολογία SWOT | 343 |
| 5.2. Εφαρμογή SWOT | 344 |
| 6. Βιώσιμη Ανάπτυξη της Αίγινας..... | 346 |
| 6.1. Δημόσια Διαβούλευση..... | 346 |

| | |
|---|-----|
| 6.2. Σενάρια Ανάπτυξης..... | 352 |
| 6.2.1. Οικιστική Ανάπτυξη: η Αίγινα ως παραθεριστικό προάστιο της Αθήνας.... | 353 |
| 6.2.2. Τουριστική Ανάπτυξη: η Αίγινα ως τουριστικός προορισμός ολογχρονικά.. | 356 |
| 6.2.3. Ολιστική ανάπτυξη της Αίγινας σε τρεις άξονες: οικιστική ανάπτυξη, τουριστική ανάπτυξη και γεωργική ανάπτυξη και καλλιέργεια της φυσικιάς..... | 361 |
| 7. Συμπεράσματα | 367 |
| 8. Βιβλιογραφία | 370 |

Πίνακας Συντομογραφιών

| | |
|-----------------|---|
| <i>A/A</i> | <i>Αυτοκινητόδρομος</i> |
| <i>ΑΔΜΗΕ</i> | <i>Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας</i> |
| <i>ΑΕΙ</i> | <i>Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα</i> |
| <i>ΑΕΠ</i> | <i>Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν</i> |
| <i>ΑΕΠΟ</i> | <i>Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων</i> |
| <i>ΑΜΕΑ</i> | <i>Άτομα με Ειδικές Ανάγκες</i> |
| <i>ΑΣΑ</i> | <i>Αστικά Στερεά Απόβλητα</i> |
| <i>ΒΕΠΕ</i> | <i>Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές</i> |
| <i>ΒΠΠΑ</i> | <i>Βιομηχανικό Πάρκο</i> |
| <i>ΒΠΠΕ</i> | <i>Βιομηχανική Περιοχή</i> |
| <i>ΒΙΟΠΑ</i> | <i>Βιοτεχνικό Πάρκο</i> |
| <i>ΓΠΣ</i> | <i>Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο</i> |
| <i>ΓΠΣΧΑΑ</i> | <i>Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης</i> |
| <i>ΔΕ</i> | <i>Δημοτική Ενότητα</i> |
| <i>ΔΕΗ</i> | <i>Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού</i> |
| <i>ΔΕΣΦΑ</i> | <i>Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου</i> |
| <i>ΕΑΚ</i> | <i>Ελληνικός Αντισεισμικός Κανονισμός</i> |
| <i>ΕΖΔ</i> | <i>Ειδική Ζώνη Διατήρησης</i> |
| <i>ΕΠ</i> | <i>Επιχειρηματικό Πάρκο</i> |
| <i>ΕΠΧΣΑΑ</i> | <i>Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης</i> |
| <i>ΕΣΔΑ</i> | <i>Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων</i> |
| <i>ΕΣΠΑ</i> | <i>Εθνικό Συμβούλιο Ποιότητας για την Ανάπτυξη</i> |
| <i>ΖΕΠ</i> | <i>Ζώνη Ειδικής Προστασίας</i> |
| <i>ΖΔΥΚΠ</i> | <i>Ζώνη Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας</i> |
| <i>ΗΠΜ</i> | <i>Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο</i> |
| <i>ΘΧΣ</i> | <i>Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός</i> |
| <i>ΚΑΖ</i> | <i>Καταφύγια Άγριας Ζωής</i> |
| <i>ΚΔΔΥ</i> | <i>Κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών</i> |
| <i>ΚΤΕΛ</i> | <i>Κοινό Ταμείο Είσπραξης Λεωφορείων</i> |
| <i>ΜΠΕ</i> | <i>Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων</i> |
| <i>ΝΟΚ</i> | <i>Νέος Οικοδομικός Κανονισμός</i> |
| <i>ΝΠΔΔ</i> | <i>Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου</i> |
| <i>ΝΠΙΔ</i> | <i>Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου</i> |
| <i>ΝΣΚ</i> | <i>Νομικό Συμβούλιο του Κράτους</i> |
| <i>ΟΗΕ</i> | <i>Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών</i> |
| <i>ΟΙΚ</i> | <i>Οικιστικές Περιοχές</i> |
| <i>ΟΥΜΕΔ</i> | <i>Οργανωμένοι Υποδοχείς Μεταποιητικών Δραστηριοτήτων</i> |
| <i>ΟΦΥΠΕΚΑ</i> | <i>Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής</i> |
| <i>ΠΔ</i> | <i>Προεδρικό Διάταγμα</i> |
| <i>ΠΕ</i> | <i>Περιφερειακή Ενότητα</i> |
| <i>ΠΕΣΔΑ</i> | <i>Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων</i> |
| <i>ΠεΣΠΚΑ</i> | <i>Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή</i> |
| <i>ΠΕΔ/ΠΕΠΔ</i> | <i>Περιοχές Παραγωγικών και Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων</i> |
| <i>ΠΕΚ</i> | <i>Περιοχές με Ειδικό νομικό Καθεστώς</i> |
| <i>ΠΕΠ</i> | <i>Περιοχές Προστασίας</i> |
| <i>ΠΕΧ</i> | <i>Περιοχές Ελέγχου Χρήσεων Γης</i> |
| <i>ΠΟΠ</i> | <i>Πιστοποιημένη Ονομασία Προέλευσης</i> |

| | |
|--------|--|
| ΠΟΤΑ | Περιοχές Οργανωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης |
| ΠΠΧΣΑΑ | Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Πλαίσια |
| ΡΑΕ | Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας |
| ΣΑΝ | Σχέδιο Ασφάλειας Νερού |
| ΣΒΑΑ | Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης |
| ΣΒΑΚ | Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας |
| ΣΔΛΑΠ | Σχέδιο Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών |
| ΣΠΑΠ | Σιδηρόδρομοι Πειραιώς Αθηνών Πελοποννήσου |
| ΣΜΠΕ | Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων |
| ΣΠΕ | Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση |
| ΣτΕ | Συμβούλιο της Επικρατείας |
| Συντ. | Σύνταγμα |
| ΣΦΣ | Σύλλογος Φίλων Σιδηροδρόμου |
| ΣΧΟΟΑΠ | Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης |
| ΤΕΕ | Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας |
| ΤΕΙ | Τεχνικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα |
| ΤΙΦΚ | Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους |
| ΥΑ | Υπουργική Απόφαση |
| ΥΠΕΝ | Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας |
| ΥΥΣ | Υπόγεια Υδατικά Συστήματα |
| ΦΕΚ | Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως |
| ΧΑΔΑ | Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων |
| ΧΥΤΥ | Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων |

Πίνακας Εικόνων

| | |
|---|-----|
| Εικόνα 1: Η πρόσοψη της παραλίας της Αίγινας..... | 23 |
| Εικόνα 2: Χάρτης Σαρωνικού Κόλπου..... | 32 |
| Εικόνα 3: Δορυφορική Εικόνα της Αίγινας και της νήσου Μονής..... | 33 |
| Εικόνα 4: Χάρτης της Αίγινας και της νήσου Μονής..... | 33 |
| Εικόνα 5: Αεροφωτογραφία Αίγινας..... | 35 |
| Εικόνα 6: Μέση ελάχιστη θερμοκρασία (° C) χειμώνα την περίοδο αναφοράς (1981-2000) ανά δήμο..... | 51 |
| Εικόνα 7: Μεταβολή μέσης ελάχιστης θερμοκρασίας (° C) χειμώνα την κοντινή μελλοντική περίοδο (2031-2050) για το μεσαίο σενάριο RCP 4.5 ανά δήμο..... | 51 |
| Εικόνα 8: Η δομή και οι βασικοί πυλώνες της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας..... | 55 |
| Εικόνα 9: Το πολεοδομικό σχέδιο της πόλης της Αίγινας (1898)..... | 60 |
| Εικόνα 10: Απόσπασμα ρυμοτομικού χάρτη Αίγινας..... | 64 |
| Εικόνα 11: Χάρτης του Σαρωνικού..... | 78 |
| Εικόνα 12: Χάρτης γεωτεκτονικών ζωνών Ελλάδας..... | 81 |
| Εικόνα 13: Γεωλογικός Χάρτης Ελλάδας..... | 82 |
| Εικόνα 14: Γεωλογικοί σχηματισμοί Ελλάδος..... | 83 |
| Εικόνα 15: Απόσπασμα γεωλογικού χάρτη Αίγινας..... | 85 |
| Εικόνα 16: Απόσπασμα Εδαφολογικού Χάρτη Ευρώπης..... | 86 |
| Εικόνα 17: Απόσπασμα χάρτη εδαφικών ενώσεων της Ελλάδος..... | 87 |
| Εικόνα 18: Χάρτης δυνητικού κινδύνου ερημοποίησης της Ελλάδας..... | 88 |
| Εικόνα 19: Χάρτης ζωνών σεισμικής επικινδυνότητας Ελλάδας..... | 89 |
| Εικόνα 20: Ηφαιστιακό Τόξο Νοτίου Αιγαίου..... | 90 |
| Εικόνα 21: Ηφαιστειακοί σχηματισμοί στην Αίγινα και Πόρο. (Πηγή: Elburg, M. & Smet, I., Geochemistry of lavas from Aegina and Poros: distinguishing upper crustal contamination and source contamination in the Saronic Gulf area)..... | 91 |
| Εικόνα 22: Περίπατος στον αρχαίο Ελαιώνα της Αίγινας..... | 92 |
| Εικόνα 23: Φιστικές στην Αίγινα..... | 93 |
| Εικόνα 24: Βουνά Αίγινας..... | 94 |
| Εικόνα 25: Απόσπασμα χάρτη Δασικής Βλάστησης της Ελλάδας..... | 95 |
| Εικόνα 26: Δάσος Αγίων..... | 96 |
| Εικόνα 27: Τα εγκατελειμμένα ιαματικά λουτρά κοντά στη Σουβάλα..... | 98 |
| Εικόνα 28: Σουβάλα στην Αίγινα..... | 99 |
| Εικόνα 29: Προστατευόμενες περιοχές στην Αίγινα και νήσο Μονή..... | 101 |
| Εικόνα 30: Ελιά στον αρχαίο Ελαιώνα..... | 102 |
| Εικόνα 31: Περιοχές που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα Corine..... | 105 |
| Εικόνα 32: Κάλυψη γης για την Αίγινα (2018), σύμφωνα με τα παραδοτέα του προγράμματος CORINE. Τα στοιχεία (Version 20) ανακτήθηκαν από το site του Προγράμματος Copernicus, μετασχηματίστηκαν στο ΕΓΣΑ 87 και αποκόπηκαν στα όρια της Ελληνικής Επικράτειας..... | 111 |
| Εικόνα 33: Καθορισμός Αιγιαλού και Παραλίας στη θέση Λουτρά στη Σουβάλα..... | 117 |

| | |
|--|-----|
| Εικόνα 34: Άποψη της πόλης της Αίγινας..... | 118 |
| Εικόνα 35: Αρχαία νομίσματα της Αίγινας..... | 123 |
| Εικόνα 36: Ο Ν. Καζατζάκης με τη σύζυγό του Ελένη στο σπίτι στα Πλακάκια (1944) | 126 |
| Εικόνα 37: Σχέδιο Η.Μεσσίνα της Μάνας και του Μουσείου Καπράλου (2005) | 127 |
| Εικόνα 38: Έκταση της πόλης και μνημεία κατά τον Ε΄ αιώνα π.Χ. | 129 |
| Εικόνα 39: Ναός του Απόλλωνα, στο λόφο της Κολώνας..... | 131 |
| Εικόνα 40: Τομή καθ' ύψος και κάτοψη του αρχαιολογικού χώρου της Κολώνας στην Αίγινα | 132 |
| Εικόνα 41: Σχέδιο Η. Μεσσίνα της Κολώνας από τον (Αύγουστος 2019) | 133 |
| Εικόνα 42: Ναός της Αφαίας..... | 135 |
| Εικόνα 43: Κάτοψη του ναού της Αφαίας..... | 136 |
| Εικόνα 44: Σχέδιο Η. Μεσσίνα του Ναού της Αφαίας (Σεπτέμβριος 2001)..... | 137 |
| Εικόνα 45: Κάτοψη Ιερού του Ελλανίου Διός και ξενώνας στους πρόποδες του όρους (Σφυρίχτρεις)..... | 138 |
| Εικόνα 46: Σχέδιο Η. Μεσσίνα του Ελλανίου Όρους (Αύγουστος 2019)..... | 138 |
| Εικόνα 47: Η θέση της συναγωγής δίπλα στον Κρυπτό Λιμένα | 140 |
| Εικόνα 48: Το ψηφιδωτό της Συναγωγής στην αυλή του Αρχαιολογικού Μουσείου Αίγινας ... | 141 |
| Εικόνα 49: Το ψηφιδωτό το 1928 στην περιοχή του ξενοδοχείου Αύρα | 142 |
| Εικόνα 50: Η κάτοψη της συναγωγής της Αίγινας με αναπαράσταση του ψηφιδωτού | 143 |
| Εικόνα 51: Σχέδιο Η. Μεσσίνα του ψηφιδωτού της συναγωγής Αίγινας (2000)..... | 145 |
| Εικόνα 52: Χωροθέτηση των αρχαίων τάφων στην Αίγινα | 146 |
| Εικόνα 53: Κάτοψη και τομή θαλαμοειδούς τάφου στους Μύλους με φρεάτια και τέσσερις θαλάμους | 146 |
| Εικόνα 54: Σχέδιο Η. Μεσσίνα του Ελαιώνα (Αύγουστος 2020) | 148 |
| Εικόνα 55: Πεζούλες στην Αίγινα..... | 150 |
| Εικόνα 56: Ο αρχαιολογικός χώρος της Κολώνας και ο Κρυπτός Λιμένας..... | 151 |
| Εικόνα 57: Άποψη του βόρειου λιμενοβραχίονα | 152 |
| Εικόνα 58: Χάρτης των μονοπατιών της Αίγινας..... | 153 |
| Εικόνα 59: Άποψη της διαδρομής του μονοπατιού (3) (Αύγουστος 2021)..... | 154 |
| Εικόνα 60: Άποψη της διαδρομής του μονοπατιού (7) (Αύγουστος 2017)..... | 156 |
| Εικόνα 61: Μονόχωρο Ισόγειο Αίγινας | 159 |
| Εικόνα 62: Δίπατο σπίτι Αίγινας..... | 159 |
| Εικόνα 63: Κατόψεις Μονόχωρου σπιτιού με πατάρι (αριστερά) και Δίπατου σπιτιού (δεξιά) | 160 |
| Εικόνα 64: Το σπίτι του Αλέξανδρου Ροδάκη στον Μεσαγρό..... | 161 |
| Εικόνα 65: Κάτοψη, όψεις και τομή του σπιτιού του Ροδάκη από τον Δ. Πικιώνη..... | 162 |
| Εικόνα 66: Το σπίτι του Ροδάκη στο Μεσαγρό | 163 |
| Εικόνα 67: Χάρτης με τις θέσεις των ανεμόμυλων της Αίγινας | 165 |
| Εικόνα 68: Είσοδος στο παλιό λιμάνι της Αίγινας..... | 166 |
| Εικόνα 69: Κάτοψη χαρακτηρισμένου ανεμόμυλου Θ. Χατζόπουλου | 167 |
| Εικόνα 70: Λιοτριβί στην Κυψέλη | 168 |
| Εικόνα 71: Το κτίριο σήμερα και ιστορική φωτογραφία | 170 |
| Εικόνα 72: Το κτίριο σήμερα και ιστορική φωτογραφία | 171 |

| | |
|---|-----|
| Εικόνα 73: Το ξενοδοχείο Brown σήμερα και ιστορική φωτογραφία | 171 |
| Εικόνα 74: Το Μοναστήρι του Αγ. Νεκταρίου | 172 |
| Εικόνα 75: Η Μονή της Παναγίας της Χρυσολοόντισσας | 173 |
| Εικόνα 76: Αγία Αικατερίνη | 174 |
| Εικόνα 77: Σχέδιο Η. Μεσσίνα από το ξωκλήσι των Αγ. Αποστόλων με το φάρο του Μπούζα | 175 |
| Εικόνα 78: Σχέδιο του Η. Μεσσίνα του Αγ. Νικολάου του Θαλασσινού | 177 |
| Εικόνα 79: Ναός της Παναγίτσας..... | 179 |
| Εικόνα 80: Σχέδιο Η. Μεσσίνα του Ι.Ν. Ευαγγελίστριας στην Κυψέλη..... | 180 |
| Εικόνα 81: Εκκλησία Φανερωμένης | 181 |
| Εικόνα 82: Άποψη της Παλαιοχώρας..... | 182 |
| Εικόνα 83: Τοπογραφικό Διάγραμμα του λόφου της Παλαιοχώρας..... | 183 |
| Εικόνα 84: Οριοθέτηση χαρακτηρισμού της Παλαιοχώρας..... | 184 |
| Εικόνα 85: Το εσωτερικό από εκκλησίες της Παλαιοχώρας..... | 185 |
| Εικόνα 86: Αγιογραφίες στις εκκλησίες της Παλαιοχώρας | 186 |
| Εικόνα 87: Τα λιμάνια και η πόλη της Αίγινας το 1839 | 192 |
| Εικόνα 88: Πρώην δημαρχείο Αίγινας. Στο ισόγειο στεγάζεται το καφενείο του Μ. Μοίρα | 193 |
| Εικόνα 89: Ορφανοτροφείο (πρώην Φυλακές) | 196 |
| Εικόνα 90: Σχέδιο Γ. Διομήδη του Ορφανοτροφείου Αίγινας ως Σχολή Ευελπίδων | 197 |
| Εικόνα 91: Ευνάρδειο..... | 198 |
| Εικόνα 92: Στοιχεία χαρακτηρισμού του Ευνάρδειου | 199 |
| Εικόνα 93: Δημοτικό Θέατρο..... | 200 |
| Εικόνα 94: Η Μητρόπολη της Αίγινας..... | 201 |
| Εικόνα 95: Όψη του Λοιμοκαθαρητηρίου στην Αίγινα | 201 |
| Εικόνα 96: Κάτοψη του Λοιμοκαθαρητηρίου στην Αίγινα..... | 202 |
| Εικόνα 97: Άποψη του Λοιμοκαθαρητηρίου στην Αίγινα | 202 |
| Εικόνα 98: Κυβερνείο | 203 |
| Εικόνα 99: Σχέδιο Κλεάνθη μετατροπής του Μπούρτζι σε φυλακές..... | 205 |
| Εικόνα 100: Οικία Καζατζάκη | 206 |
| Εικόνα 101: Οικία Πικιώνη..... | 207 |
| Εικόνα 102: Οικία Κωνσταντινίδη..... | 207 |
| Εικόνα 103: Οικία Μόραλη..... | 208 |
| Εικόνα 104: Επέκταση ξενοδοχείου Brown | 208 |
| Εικόνα 105: Οικία Δεκαβάλλα..... | 209 |
| Εικόνα 106: Οικία στο Σφεντούρι..... | 209 |
| Εικόνα 107: Οικία στα Πλακάκια | 210 |
| Εικόνα 108: Οικία στην Πέρδικα | 210 |
| Εικόνα 109: Οικία στην Καβουρόπετρα | 211 |
| Εικόνα 110: Οικία στη Λεύκη..... | 211 |
| Εικόνα 111: Οικία στα Πλακάκια | 212 |
| Εικόνα 112: Οικία στους Τζίκηδες..... | 212 |
| Εικόνα 113: Οικία στο Λιβάδι..... | 213 |
| Εικόνα 114: ΗΛΙΟΣ 3 στην Πέρδικα | 215 |

| | |
|---|-----|
| Εικόνα 115: Οικία Κανελοπούλου στην Περιβόλα..... | 216 |
| Εικόνα 116: Οικία Μίχα στους Λεζίδες..... | 217 |
| Εικόνα 117: Οικία στο Λεόντι..... | 218 |
| Εικόνα 118: Οικία από αχυρόμπαλες στη Σκοτεινή..... | 219 |
| Εικόνα 119: Οικία στην Αγ. Φανερωμένη..... | 219 |
| Εικόνα 120: Φιστικιά Pistacia..... | 227 |
| Εικόνα 121: Φιστικιά..... | 228 |
| Εικόνα 122: Ξεφλουδισμένο φιστίκι Αιγίνης..... | 230 |
| Εικόνα 123: Σημείο πώλησης φιστικιών στο λιμάνι της Αίγινας..... | 232 |
| Εικόνα 124: Το λιμάνι και η μαρίνα της Αίγινας..... | 242 |
| Εικόνα 125: Απόσπασμα του χάρτη μονοπατιών της Αίγινας..... | 246 |
| Εικόνα 126: Ενδεικτικό Χρονοδιάγραμμα στην αξιολόγηση κατά GSTC..... | 248 |
| Εικόνα 127: 2ο Δημοτικό Σχολείο Αίγινας..... | 250 |
| Εικόνα 128: Κέντρο Υγείας Αίγινας..... | 252 |
| Εικόνα 129: Νοσοκομείο Αγ. Διονύσιος..... | 253 |
| Εικόνα 130: Μουσικό Φεστιβάλ Αίγινας (Αύγουστος 2021)..... | 254 |
| Εικόνα 131: Είσοδος της αυλής της Δημοτικής Βιβλιοθήκης..... | 255 |
| Εικόνα 132: Ιστορικό - Λαογραφικό Μουσείο Αίγινας..... | 256 |
| Εικόνα 133: Ιστορικό - Λαογραφικό Μουσείο Αίγινας..... | 256 |
| Εικόνα 134: Αφίσα του Fistiki Fest (2021)..... | 258 |
| Εικόνα 135: Σημείο πώλησης του Αγροτικού Συνεταιρισμού Φιστικοπαραγωγών Αίγινας..... | 264 |
| Εικόνα 136: Λογότυπο AMKE ECOWEEK..... | 267 |
| Εικόνα 137: Αφίσα Κλάμπ Γέλιου Αίγινας..... | 268 |
| Εικόνα 138: Η σκάλα της Arnstein (1969)..... | 270 |
| Εικόνα 139: Πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ..... | 271 |
| Εικόνα 140: Διαδικασία διαδικτυακού συμμετοχικού σχεδιασμού και διαβούλευσης..... | 273 |
| Εικόνα 141: Το λιμάνι της Αίγινας με την εκκλησία του Αγ. Δημητρίου του Θαλασσινού..... | 278 |
| Εικόνα 142: Το λιμάνι της Αίγινας..... | 281 |
| Εικόνα 143: Ιπτάμενο Δελφίνι..... | 281 |
| Εικόνα 144: Θαλάσσιο Ταξί..... | 282 |
| Εικόνα 145: Κάδοι Κομποστοποίησης για υπολλείμματα κήπου..... | 302 |
| Εικόνα 146: Φυσική σουβάλα (στέρνα) νερού στο Σφεντούρι..... | 313 |
| Εικόνα 147: Αιολικό δυναμικό της Αίγινας..... | 321 |
| Εικόνα 148: Συστήματα θέρμανσης νερού από τον ήλιο..... | 322 |
| Εικόνα 149: Τα σχολεία ΕΠΑΛ και Αγ. Βαρβάρας..... | 323 |
| Εικόνα 150: Η φωτοβολταϊκή εγκατάσταση στο Express (πρώην Dia)..... | 324 |
| Εικόνα 151: Οικία στην Αγ. Φανερωμένη με σύστημα αβαθούς γεωθερμίας..... | 325 |
| Εικόνα 152: Μικροπλαστικά στις ακτές της Αίγινας (2021)..... | 330 |
| Εικόνα 153: Καθαρισμός παραλίας στα Πλακάκια (2016)..... | 331 |
| Εικόνα 154: Ανθρωπογενής ρύπανση της θάλασσας..... | 331 |
| Εικόνα 155: Δυνητικός κίνδυνος για τις περιφερειακές οικονομίες..... | 341 |

Πίνακας Πινάκων

| | |
|--|-----|
| Πίνακας 1: Χαρακτηρισμός Δήμου Αίγινας ως Αρχαιολογικός Τόπος | 34 |
| Πίνακας 2: Πληθυσμός της Αίγινας | 34 |
| Πίνακας 3: Οι γεωγραφικές συντεταγμένες της Αίγινας και της νήσου Μονής | 35 |
| Πίνακας 4: Χαρακτηρισμοί Αρχαιολογικών Χώρων | 38 |
| Πίνακας 5: Χαρακτηρισμοί Αρχαιολογικών Χώρων | 39 |
| Πίνακας 6: ΦΕΚ Χαρακτηρισμών..... | 42 |
| Πίνακας 7: ΦΕΚ Χαρακτηρισμών..... | 43 |
| Πίνακας 8: Νομοθετικό πλαίσιο δόμησης της πόλης της Αίγινας..... | 59 |
| Πίνακας 9: ΖΟΕ Κυψέλης με στοιχείο Δ | 68 |
| Πίνακας 10: Ρυθμίσεις χρήσης παραθεριστικής κατοικίας | 69 |
| Πίνακας 11: Βροχοπτώσεις | 75 |
| Πίνακας 12: Ετήσια συχνότητα (%) διευθύνσεων και εντάσεων ανέμων..... | 77 |
| Πίνακας 13: Μηνιαίες θερμοκρασίες του Μ.Σ. Ελληνικού (1995-1997)..... | 77 |
| Πίνακας 14: Κατανομή της έκτασης της Αίγινας στις βασικές κατηγορίες χρήσης / κάλυψης (2000) | 112 |
| Πίνακας 15: Ποσοστιαία κατανομή της έκτασης της Αίγινας στις βασικές κατηγορίες χρήση / κάλυψης κατά Δήμο ή Κοινότητα (2000) | 112 |
| Πίνακας 16: Ποσοστιαία κατανομή των καλλιεργούμενων εκτάσεων ανά Δ.Δ. (2004)..... | 114 |
| Πίνακας 17: Εκμεταλλεύσεις με αρδευόμενες και αρδευθείσες εκτάσεις ανά Δ.Δ. (2004)..... | 114 |
| Πίνακας 18: Τεμαχισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ανά Δ.Δ. (2004) | 115 |
| Πίνακας 19: Κατηρημένοι Οικισμοί στην Αίγινα | 119 |
| Πίνακας 20: Τροποποίηση των όρων και περιορισμών δόμησης | 120 |
| Πίνακας 21: Τροποποίηση των όρων και περιορισμών δόμησης | 120 |
| Πίνακας 22: Καθεστώς δόμησης οικισμών | 121 |
| Πίνακας 23: Κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι..... | 128 |
| Πίνακας 24: Στοιχεία αρχαιολογικού χώρου Κολώνας..... | 131 |
| Πίνακας 25: Στοιχεία αρχαιολογικού χώρου Ναού της Αφροδίτης..... | 133 |
| Πίνακας 26: Στοιχεία αρχαιολογικού χώρου Ναού της Αφαιάς | 134 |
| Πίνακας 27: Στοιχεία αρχαιολογικού χώρου Ελλάνιου Όρους..... | 139 |
| Πίνακας 28: Στοιχεία αρχαιολογικού χώρου Οικισμού Λαζάρηδων | 147 |
| Πίνακας 29: Στοιχεία προστασίας αρχαίου Ελαιώνα | 148 |
| Πίνακας 30: Στοιχεία προστασίας αρχαίων λατομείων..... | 149 |
| Πίνακας 31: Στοιχεία προστασίας ενάλιων αρχαιοτήτων | 151 |
| Πίνακας 32: Στοιχεία χαρακτηρισμού της Οικίας Ροδάκη..... | 162 |
| Πίνακας 33: Στοιχεία χαρακτηρισμού του Πύργου Μάρκελλου | 164 |
| Πίνακας 34: Στοιχεία χαρακτηρισμού του ανεμόμυλου Θ. Χατζοπούλου..... | 167 |
| Πίνακας 35: Στοιχεία χαρακτηρισμού του Ναού Ευαγγελίστριας..... | 179 |
| Πίνακας 36: Ναοί της Παλαιοχώρας..... | 183 |
| Πίνακας 37: Στοιχεία χαρακτηρισμού της Παλαιοχώρας | 184 |
| Πίνακας 38: Στοιχεία χαρακτηρισμού κτιρίων στην πόλη της Αίγινας | 188 |

| | |
|---|-----|
| Πίνακας 39: Στοιχεία χαρακτηρισμών στην πόλη της Αίγινας | 191 |
| Πίνακας 40: Στοιχεία χαρακτηρισμών στην πόλη της Αίγινας | 191 |
| Πίνακας 41: Στοιχεία χαρακτηρισμού του Ορφανοτροφείου..... | 197 |
| Πίνακας 42: Στοιχεία χαρακτηρισμού του Κυβερνείου | 203 |
| Πίνακας 43: Στοιχεία χαρακτηρισμού της οικίας Ζαίμη (Σαλιαρέλη) | 204 |
| Πίνακας 44: Πληθυσμός της Αίγινας | 221 |
| Πίνακας 45: Πληθυσμός Δήμου Αίγινας..... | 221 |
| Πίνακας 46: Πληθυσμός Δήμου Αίγινας κατά Δημοτικά Διαμερίσματα..... | 221 |
| Πίνακας 47: Πληθυσμός Δήμου Αίγινας κατά Δημοτικό Διαμέρισμα (κοινότητες) | 222 |
| Πίνακας 48: Σύσταση φιστικιών και θρεπτική αξία..... | 229 |
| Πίνακας 49: Σύσταση και θρεπτική αξία φιστικιών της ποικιλίας Αίγινας | 230 |
| Πίνακας 50: Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις κατά είδος καλλιέργειας και ανά Δ.Δ. – 2004 | 231 |
| Πίνακας 51: ΖΟΕ Κυψέλης με στοιχείο T (Τουρισμού)..... | 241 |
| Πίνακας 52: Διανυκτερεύσεις Τουριστών..... | 243 |
| Πίνακας 53: Δομές εξυπηρέτησης των πολιτών της Αίγινας | 251 |
| Πίνακας 54: Θερινοί κινηματογράφοι Αίγινας..... | 254 |
| Πίνακας 55: Μουσεία και γκαλερί στην Αίγινα..... | 255 |
| Πίνακας 56: Γήπεδα και γυμναστήρια στην Αίγινα | 260 |
| Πίνακας 57: Αθλητικοί Σύλλογοι στην Αίγινα | 261 |
| Πίνακας 58: Σύλλογοι στην Αίγινα | 265 |
| Πίνακας 59: Επισκεψιμότητα στην Αίγινα (2019)..... | 279 |
| Πίνακας 60: Ναυτιλιακή κίνηση λιμανιού Αίγινας (2006) | 280 |
| Πίνακας 61: Ναυτιλιακή κίνηση λιμανιού Αίγινας (2004-2006) | 280 |
| Πίνακας 62: Παραγόμενες ποσότητες αστικών αποβλήτων στην Αίγινα (2018-2019) | 291 |
| Πίνακας 63: Λειτουργικό κόστος διαχείρισης αποβλήτων στην Αίγινα | 292 |
| Πίνακας 64: Σύσταση αποβλήτων συσκευασιών | 301 |
| Πίνακας 65: Χαρακτηριστικά Υπόγειων Υδάτων της Αίγινας | 307 |
| Πίνακας 66: Κατανάλωση νερού ανά δίμηνο στο Δήμο Αίγινας (2006) | 309 |
| Πίνακας 67: Κατανάλωση νερού ανά δίμηνο στο Δ.Δ. Αίγινας (2006)..... | 309 |
| Πίνακας 68: Κατανάλωση νερού ανά δίμηνο στο Δ.Δ. Βαθέως (2006)..... | 310 |
| Πίνακας 69: Οι Δημοτικές Γεωτρήσεις της Αίγινας | 311 |

Περίληψη

Ελληνική Περίληψη

Η περιοχή μελέτης είναι ο Δήμος Αίγινας. Περιλαμβάνει τη νήσο Μονή και τις κοντινές του νησίδες. Συστάθηκε το 1997 με το σχέδιο «Καποδίστριας» από τη συνένωση των δήμων Αίγινας και κοινοτήτων Μεσαγρού, Κυψέλης, Πέρδικας και Βαθέος. Ο δήμος παρέμεινε αμετάβλητος με τον «Καλλικράτη» 2010. Η Αίγινα είναι το δεύτερο μεγαλύτερο σε έκταση, πληθυσμό και ανάπτυξη νησί του Αργοσαρωνικού. Ανήκει στη χωρική ενότητα της νησιωτικής Αττικής, που περιλαμβάνει τη Σαλαμίνα, το Αγκίστρι, τον Πόρο, την Ύδρα, τις Σπέτσες, την Ψυτάλλεια και μερικές βραχονησίδες και τις ακτές της Τροιζηνίας. Σε στρατηγική γεωγραφική θέση η Αίγινα ανέπτυξε ιστορικά τη ναυτιλία και το εμπόριο. Νησί με αρχαία ιστορία και σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα και μία εξίσου σημαντική σύγχρονη ιστορία ως πρώτη έδρα του Ιωάννη Καποδίστρια (1828-1829), και ως βάση χώρος έκφρασης πολλών σύγχρονων καλλιτεχνών, συγγραφέων και αρχιτεκτόνων.

Η Αίγινα, διατηρεί τη δική της ταυτότητα, λόγω του ιδιαίτερου φυσικού περιβάλλοντος και της ιστορικής διαδρομής της, όμως αντιμετωπίζει πιέσεις λόγω της εγγύτητας με την Αθήνα στην παραγωγική της βάση και στην οικιστική της ανάπτυξη είτε για παραθεριστική κατοικία ή για τουριστική ανάπτυξη. Η κλιματική αλλαγή επίσης επηρεάζει την Αίγινα, όχι μόνο με τις πυρκαγιές στις γύρω περιοχές Αττικής και Πελοποννήσου που είναι ορατές με σημαντική επιβάρυνση της ατμόσφαιρας και τη διάχυση στάχτης σε όλο το νησί, αλλά και με τις κλιματολογικές αλλαγές - την αύξηση της θερμοκρασίας, την αλλαγή στις βροχοπτώσεις κ.α. - και με τον κίνδυνο της ερημοποίησης.

Η εργασία περιλαμβάνει έξι (6) κεφάλαια στα οποία αναλύεται ο στόχος της εργασίας (κεφάλαιο α'), γίνεται μια εκτενής περυσίαση της περιοχής μελέτης (κεφάλαιο β'), δίνεται μια αναλυτική καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης (κεφάλαιο γ'), ενώ στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναλυτική καταγραφή του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και στο πέμπτο κεφάλαιο επιχειρείται ανάλυση SWOT. Τέλος στο έκτο κεφάλαιο αναπτύσσονται συνοπτικά τρία (3) σενάρια ανάπτυξης της Αίγινας.

Η έρευνα εστίασε σε πρωτογενές υλικό, σε βιβλιογραφική έρευνα και έρευνα στο διαδίκτυο εκθέσεων και μελετών που προηγήθηκαν. Ένα ουσιαστικό μέρος της έρευνας βασίστηκε σε προσωπική εμπειρία και παλαιότερη έρευνά μου και συνεντεύξεις με τοπικούς παράγοντες.

Όσον αφορά στη μεθοδολογία, αρχικά επιχειρείται μια ολοκληρωμένη απόδοση της φυσικής και κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας, από τη γενική γνώση στην ειδική και των ειδικών συνθηκών της Αίγινας. Προκειμένου να προταθούν τα τρία (3) σενάρια ανάπτυξης, γίνεται καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, δίνεται έμφαση σε ειδικά θέματα και γίνεται αξιολόγηση με το εργαλείο SWOT.

Από συζητήσεις με φορείς του νησιού ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Αίγινα σήμερα είναι η έλλειψη οράματος: «Προς ποιά κατεύθυνση να κινηθεί η ανάπτυξη της Αίγινας: να γίνει προάστιο της Αθήνας – με ότι αυτό συνεπάγεται – ή να γίνει ένας τουριστικός προορισμός – με ότι αυτό συνεπάγεται; Ή να αναπτυχθεί και πάλι η γεωργία – με ότι αυτό συνεπάγεται;» Από την έρευνα προκύπτει ότι ένας βασικός

λόγος είναι η έλλειψη δομών δημόσιας διαβούλευσης και διαλόγου με τους πολίτες. Πρόσφατα, τον Δεκέμβριο 2020, η Επιτροπή Σχεδιασμού Έργων του Δήμου πραγματοποίησε διαβούλευση, με συγκεκριμένους φορείς και συλλόγους, που έδειξε τις δυνατότητες της διαδικασίας αυτής. Όμως λόγω της φύσης της διαβούλευσης το αποτέλεσμα ήταν περισσότερο ένα «wish list» και όχι η ανάπτυξη κοινού οράματος. Παραδείγματος χάριν, στις 100 και πλέον προτάσεις που συγκεντρώθηκαν, δεν γίνεται ουδεμία αναφορά στην παραθεριστική κατοικία, που στην ουσία είναι μία από τις de facto κινητήριες δυνάμεις της τοπικής οικονομίας και μία από τις πηγές μη ισορροπημένης εξάντλησης πόρων και υποδομών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Τέλος, αναπτύσσονται συνοπτικά τρία πιθανά σενάρια ανάπτυξης ή οράματος για την ανάπτυξη της Αίγινας, ως εξής: (α) Να αξιοποιήσει την εγγυητά της με την πρωτεύουσα και να γίνει προάστιο της Αθήνας. (β) Να αναπτύξει τον τουρισμό σαν κινητήρια δύναμη της οικονομίας της. (γ) Να ακολουθήσει μια πιο hybrid μορφή ανάπτυξης, βασισμένη σε τρεις παραγωγικούς τομείς του νησιού: παραθεριστική κατοικία + τουρισμό + πρωτογενή παραγωγή και καλλιέργεια φιστικιάς (και ελιάς, κ.α.), δημιουργώντας μια ισορροπημένη ανάπτυξη, που πιθανόν να μην αναπτύξουν έναν τομέα στο έπακρο, όμως να δημιουργήσουν μια οικονομία που θα έχει μεγαλύτερη ποικιλότητα, θα είναι πιο ανθεκτική (resilient) και θα έχει μεγαλύτερη δυνατότητα προσαρμοστικότητας (adaptability) σε περιόδους πιθανών μελλοντικών αλλαγών και κρίσεων.

Αγγλική Περίληψη

The study focuses on the Municipality of Aegina. It includes the island of Moni and the nearby small islets. It was established in 1997 with the "Kapodistrias" plan by merging the municipalities of Aegina and the communities of Mesagros, Kypseli, Perdika and Vathi. The municipality remained unchanged with "Kallikratis" in 2010. Aegina is the second largest island in size, population and development of the Saronic Gulf. It belongs to the territorial unit of the islands of Attica, which includes Salamina, Agistri, Poros, Hydra, Spetses, Psytallia and some rocky islets and the coasts of Trizinia. With a strategic geographical position, Aegina has historically developed shipping and trade. An island with ancient history and important archeological findings and an equally important modern history as the first seat of Ioannis Kapodistrias (1828-1829), and as a base of expression for many contemporary artists, writers and architects.

Aegina maintains its own identity, due to its special natural environment and historical route, but faces pressures due to its proximity to Athens in its productive base and residential development, either for holiday homes or for tourist development. Climate change also affects Aegina, not only visually with the fires in the surrounding areas of Attica and Peloponnese that are visible with a significant burden on the atmosphere and the diffusion of ash throughout the island, but also with climate changing - rising temperatures, change in the rainfall etc. - and with the risk of desertification.

The work includes six (6) chapters in which the objective of the work is analyzed (chapter a'), an extensive overview of the study area is made (chapter b'), a detailed record of the

current situation is given (chapter c '), while in the fourth chapter provides a detailed record of the natural and man-made environment and in the fifth chapter a SWOT analysis is attempted. Finally, in the sixth chapter, three (3) development scenarios of Aegina are briefly developed.

The research is based on raw material, on bibliographic research and on the internet research of previous reports and studies. A substantial part of the research was based on my personal experience and past research and interviews with local stakeholders.

Regarding the methodology, initially a complete rendering of the physical and socio-economic reality is attempted, from the general knowledge to the specific and the special conditions of Aegina. In order to propose the three (3) development scenarios, the current situation is recorded, emphasis is placed on specific issues and evaluation is done with the SWOT tool.

From discussions with the island's institutions, one of the biggest problems facing Aegina today is the lack of vision: "In which direction to move the development of Aegina: to become a suburb of Athens - with all that entails - or to become a tourist destination - what does this mean? Or to develop agriculture again - with all that entails?" The research shows that a key reason is the lack of structures for public consultation and dialogue with citizens. Recently, in December 2020, the Municipal Project Planning Committee consulted with specific bodies and associations, which showed the possibilities of this process. However, due to the nature of the consultation, the result was more of a "wish list" rather than the development of a common vision. For example, in the more than 100 proposals that were collected, no reference is made to the holiday home, which in effect is one of the de facto driving forces of the local economy and one of the sources of unbalanced resource and infrastructure depletion during the peak summer months.

Finally, three possible development scenarios or a vision for the development of Aegina are briefly developed, as follows: (a) To take advantage of its proximity to the capital and become a suburb of Athens. (b) To develop tourism as a driving force of its economy. (c) To follow a more hybrid form of development, based on three productive sectors of the island: holiday home + tourism + primary production and cultivation of pistachio (and olive, etc.), creating a balanced growth, which may not develop a to create an economy that is more diverse, more resilient and more adaptable in times of possible future change and crisis.

1. Εισαγωγή

Η Αίγινα αλλάζει. Αρκεί κανείς να περπατήσει το νησί και θα νοιώσει την πίεση που υφίσταται το νησί. Οι αξίες γης ανεβαίνουν. Οι οικοδομές αυξάνονται σε αριθμό, σε μέγεθος και όγκο. Οι φιστικιές, το παραδοσιακό δέντρο και προστατευμένο όνομα προέλευσης του νησιού, παρόλο που του χαρίζει διεθνή αναγνώριση, κόβονται για να κάνουν τόπο σε μεζονέτες και καταλήγουν καυσόξυλα για το τζάκι. Η κακοδιαχείριση πολλών ετών έχει παραλύσει τον Δήμο οικονομικά¹, με αποτέλεσμα οι αποφάσεις να παίρνονται με ορίζοντα εκλογών ή εξόφλησης των δόσεων για τα χρέη του Δήμου.

Ζώντας την Αίγινα από πολύ κοντά τα τελευταία χρόνια και όντας ενεργός στα δρώμενα του νησιού, είδα την παρούσα διπλωματική εργασία αφενός μεν σαν ένα κλείσιμο κεφαλαίου όπου έχω αφιερώσει ουκ ολίγες ώρες γράφοντας και δημοσιεύοντας στον τοπικό τύπο για την οικολογία και την Αίγινα, αφετέρου δε σαν μια καλή ευκαιρία για να εξετάσω ορισμένες λύσεις για την ανάπτυξη της Αίγινας με βάση τις αρχές της αξιοβίωτης ολοκληρωμένης ανάπτυξης, η οποία ορίζεται ως «η ταυτόχρονη και διαχρονική, σε πλανητικό, υπερεθνικό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής, πολιτισμικής και τεχνικής/τεχνολογικής ανάπτυξης, η οποία μπορεί να υπάρξει, μόνο όταν τελείται σε διαλεκτική αρμονία και με σεβασμό πάντα στον άνθρωπο τις προαιώνιες ευγενείς του αξίες και το όλο φυσικό και πολιτισμικό του περιβάλλον, στο οποίο αυτός εντάσσεται ειρηνικά και δημιουργικά ως αναπόσπαστο και όχι κυρίαρχο μέρος του²» (Ρόκος 1963, 1964, 1967, 1970, 1972, 1975, 1977, 1980, 1986, 1993, 1994, 1995, 1998, 2000, 2004)

Η προσωπική μου εμπειρία από τον Δήμο και τη λειτουργία του είναι κριτική - είτε πρόκειται για τις προηγούμενες αρχές είτε για την παρούσα – χωρίς όμως να παραλείψω να αναφερθώ και στις σωστές και επιτυχείς αντιμετώπισεις ορισμένων θεμάτων που είχαν θετικό αντικτυπο για το νησί. Κάποιες δημοτικές αρχές είχαν τεράστιες ελλείψεις σε προσωπικό, άλλες σε εξοπλισμό, άλλες σε ηγεσία και άλλες σε στελέχωση νευραλγικών θέσεων για την ομαλή λειτουργία των υποδομών του νησιού.

Παραδείγματος χάριν, την περίοδο 2005-2007 συνεργάστηκα στενά με τον πρώην Δήμαρχο Δημήτρη (Μίμη) Μούρτζη, ο οποίος μου έδειξε την εμπιστοσύνη και μου επέτρεψε να βοηθήσω το νησί να φέρουμε και στην Αίγινα την ανακύκλωση των απορριμμάτων (συσκευασιών) – τους λεγόμενους μπλε κάδους. Ήταν μια προσωπική πρόκληση, από θέση άμισθη και ανεπίσημη, προσπαθώντας όλα να τηρίσουν τους κανόνες και τις νόμιμες διαδικασίες έγκρισης από το Δημοτικό Συμβούλιο και τελικά της υπογραφής συμφωνητικού μεταξύ του Δημάρχου Μούρτζη με την Ελληνική Εταιρία Αξιοποίησης Ανακύκλωσης ΑΕ (ΕΕΑΑ), το εγκεκριμένο από το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ) Σύστημα, για την εφαρμογή του προγράμματος. Να αναφέρω ότι το πρόγραμμα τελικά εφαρμόστηκε από τη

¹ Ιωάννου, Κ. (2008). «Φρένο στο έλλειμα!», Νέα Εποχή 27 (25/1/08), σελ 4.

² Ρόκος, Δ. (2001). «Από τη 'Βιώσιμη ή Αειφόρο' στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη» σελ. 2.

δημοτική αρχή του Παναγιώτη Κουκούλη «Αίγινα Κίνηση Ευθύνης» (2007-2010), που έκανε και κάποιες τροποποιήσεις στη συμφωνία. Για το νησί η ανακύκλωση ήταν μια μεγάλη περιβαλλοντική ανάσα και έβαλε μια τάξη στη μέχρι τότε άναρχη και απαρχαιωμένη διαχείριση των απορριμμάτων στην Αίγινα.

Πέρα όμως από τις λύσεις στις υποδομές του νησιού, όπως τα απορρίμματα και ο αγωγός του νερού, αυτό που βλέπουμε ακόμη και σήμερα³ είναι η έλλειψη οράματος. Όπως θα το παρομοιάζαν και οι ντόπιοι, «σαν η βάρκα να πηγαίνει μόνη της, χωρίς καπετάνιο». Διότι, δεν είναι μόνο να υπάρχει νερό ή να φεύγουν τα απορρίμματα. Αυτό που φαίνεται να λείπει σήμερα στην Αίγινα, είναι η έλλειψη του βασικού οράματος του τι θέλουμε να γίνει η Αίγινα. Προς ποιά κατεύθυνση να κινηθεί η οποιαδήποτε ανάπτυξή της; να γίνει προάστιο της Αθήνας – με ότι αυτό συνεπάγεται; Ή να γίνει ένας τουριστικός προορισμός – με ότι αυτό συνεπάγεται; Και τι θέλουμε για την τοπική οικονομία; Για την καλλιέργεια της φιστικιάς ή για τα όσα αγαθά προσφέρει η γη της Αίγινας; Να οικοπεδοποιηθούν και να γίνουν μεζονέτες ή ξενοδοχειακές μονάδες ή να συνεχίσει η γη να έχει αγροτική παραγωγή και παραδοσιακή τοπική οικονομία;

Σήμερα, δεν υπάρχει κάποιος που μπορεί να δώσει αυτή την απάντηση. Τα πράγματα απλά συνεχίζουν να λειτουργούν, σαν σε αυτόματο πιλότο. Για το λόγο αυτό, είναι σημαντική η πρόοδος του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (ΓΠΣ) της Αίγινας στη φάση Β', όπου θα καθοριστούν οι χρήσεις γης και οι περιοχές και όροι ανάπτυξης. Αρκεί η διαδικασία αυτή να γίνει με βάση μια εκτενή και δομημένη διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης, έτσι ώστε το όραμα που θα προκύψει και η ανάπτυξη που θα οριοθετηθεί, να εκφράζει ένα κοινό όραμα.

Παρόλο που παλαιότερα έγιναν κάποιες προσπάθειες οργάνωσης εκροσώπων των μηχανικών του νησιού σε ένα φορέα με συμβουλευτικό χαρακτήρα, εντούτοις η πρωτοβουλία αυτή με αφορμή την πρώτη φάση του ΓΠΣ, δεν προχώρησε. Επίσης, όπως θα δούμε και παρακάτω, η πρόσφατη δημόσια διαβούλευση που έγινε με εκπροσώπους φορέων του νησιού, ήταν περισσότερο καταγραφή ενός «wish list», παρά μία διαβούλευση για το κοινό όραμα της Αίγινας. Η καταγραφή αναγκών και μία επιφανειακή χωροθέτηση «μακριά από τους οικισμούς και τα σπίτια» ειδικά για αυτές που απαιτούν περιβαλλοντικές εγκρίσεις, χωρίς όμως μια συνολική εικόνα των αναγκών, της χωροθέτησης με βάση πχ. την προσβασιμότητα και εξάρτηση στο ΙΧ – και όχι μόνο την ώχλησή. Το ΣΒΑΚ της Αίγινας έχει δημοπρατηθεί και αναμένεται να ολοκληρωθεί τους επόμενους μήνες. Πιθανόν, να βοηθήσει στο να δώσει μία κατεύθυνση όσον αφορά στις μελλοντικές χωροθετήσεις χρήσεων και την προσβασιμότητα αυτών – όχι μόνο για το ΙΧ, αλλά και για όλους τους πολίτες και ειδικά για τους νέους και τα παιδιά.

³ Προφορική συνέντευξη με τον πρώην Δήμαρχο Παναγιώτη Κουκούλη (12/8/21).



Εικόνα 1: Η πρόσοψη της παραλίας της Αίγινας

Πηγή: Δήμος Αίγινας

Η εργασία αυτή εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Διεπιστημονικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Περιβάλλον και Ανάπτυξη». Αντικείμενο της μεταπτυχιακής εργασίας είναι η ανάπτυξη τριών εναλλακτικών μοντέλων ολοκληρωμένης ανάπτυξης του Δήμου Αίγινας, που περιλαμβάνει τη νήσο Μονή και τις κοντινές του νησίδες. Ο Δήμος Αίγινας συστάθηκε το 1997 με εφαρμογή του σχεδίου Καποδίστριας από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Αίγινας και κοινοτήτων Μεσαγρού, Κυψέλης, Πέρδικας και Βαθέος. Ο δήμος παρέμεινε αμετάβλητος με την εφαρμογή του σχεδίου Καλλικράτης το 2010.

Η εργασία εστιάζει στην εμφάνιση και σκιαγράφηση της αναπτυξιακής δυναμικής και φυσιογνωμίας της Αίγινας, καθώς και τη διερεύνηση του ευρύτερου περιβάλλοντος – εσωτερικού και εξωτερικού - μέσα στο οποίο εντάσσεται.

Πριν την εμφάνιση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης και έως τα τέλη της δεκαετίας του 1980, ο όρος ανάπτυξη ήταν απόλυτα συνυφασμένος με την οικονομική μεγέθυνση. Με την εισαγωγή του όρου βιώσιμη ανάπτυξη (sustainable development), η έννοια της ανάπτυξης αποκτά πλέον τρεις βασικές διαστάσεις, την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική. Έτσι, ο χωρικός σχεδιασμός, ο οποίος αποτελεί μια κοινωνική πρακτική για την ισόρροπη ανάπτυξη του χώρου, επιδιώκει ταυτόχρονα την επίτευξη της ισορροπίας στους τομείς της οικονομίας, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος. Βέβαια, γίνεται αντιληπτό πως η δυναμική των περιοχών διαφοροποιείται λόγω των επικρατούντων γεωγραφικών, κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών, με αποτέλεσμα ο τρόπος ανάπτυξής τους να ποικίλει.

Η παρούσα εργασία εστιάζει το ενδιαφέρον στη νήσο Αίγινα, μια περιοχή η οποία στηρίζει ένα μεγάλο κομμάτι της οικονομίας της στον τριτογενή τομέα και τον τουρισμό, ενώ σημαντικά ανεπτυγμένος είναι και ο πρωτογενής τομέας παραγωγής, όπου κυριαρχεί η καλλιέργεια της φιστικιάς, ελαιώνων, καθώς και ο δευτερογενής τομέας παραγωγής με την οικοδομή κυρίως παραθεριστικής κατοικίας.

Με σκοπό την αντιμετώπιση των υφιστάμενων αναπτυξιακών προβλημάτων στην Αίγινα και την ανάδειξη των δυνατών σημείων του είναι αναγκαία και επιτακτική η μελέτη της υπάρχουσας κατάστασης εντός της Αίγινας, αλλά και των εξωτερικών πιέσεων που δέχεται τόσο σε περιφερειακό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Το ενδιαφέρον μου για τα περιβαλλοντικά θέματα ξεκινάει από το 1984 όταν δευτεροετής φοιτητής αρχιτεκτονικής άκουσα για πρώτη φορά για βιοκλιματικά κτίρια. Μετά, ακολουθώντας το ενδιαφέρον αυτό, ολοκλήρωσα το 1996 έρευνα για 'πράσινα'

κτίρια και την εφαρμογή παθητικών συστημάτων σε υπάρχοντα κτίρια εργατικών κατοικιών στα Ιεροσόλυμα, στο πλαίσιο έρευνας στο Κέντρο Μελέτης Αρχιτεκτονικής της Ερήμου στο Πανεπιστήμιο Μπεν Γκουριόν στην έρημο Νέγκεβ, στο πλαίσιο προγράμματος ανταλλαγής επιστημόνων με υποτροφία του Υπουργείου Παιδείας και του Υπουργείου Εξωτερικών του Ισραήλ. Επιβλέπων καθηγητής στην έρευνά μου ήταν ο καθηγητής αρχιτέκτονας Ισαάκ Μείρ.

Το ενδιαφέρον μου για τα περιβαλλοντικά θέματα της Αίγινας ξεκίνησε με την συμμετοχή μου στο Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Ενεργών Πολιτών Αίγινας το 2004. Η εμπειρία αυτή ήταν ουσιαστική. Μου έμαθε ότι αν θέλω να παρέμβω στο χώρο των περιβαλλοντικών θεμάτων θα πρέπει να μάθω συστηματικά το χώρο και ότι αν θέλω πραγματικά να παρέμβω θα πρέπει να πλησιάσω τα κέντρα εξουσίας και όχι μέσα από τοπικούς συλλόγους και μικροπολιτικές. Επίσης, μου έμαθε σημαντικά μαθήματα όσον αφορά στη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, στη δύναμη ή αδυναμία των πολιτών να επηρεάσουν και στην ανάγκη δημόσιας διαβούλευσης και συμμετοχής των πολιτών στη διακυβέρνηση ενός τόπου.

Η εμπειρία αυτή είχε σαν αποτέλεσμα να ενημερωθώ για τα θέματα αυτά και τελικά να ιδρύσω το 2005 την ΑΜΚΕ ECOWEEK με κύριο σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού για θέματα περιβάλλοντος που ξεκίνησε στην Αίγινα και ανέπτυξε δραστηριότητα σε 17 χώρες στην Ευρώπη, Μέση Ανατολή, Αμερική και Ασία. Την ίδια χρονιά ξεκίνησα και τις ενέργειες για τη δημιουργία προγράμματος ανακύκλωσης απορριμμάτων στην Αίγινα, ένα άλυτο πρόβλημα που αντιμετώπιζε το νησί για πολλά χρόνια. Εκ των υστέρων, μπορώ να πω ότι αν και αναβαθμίστηκε το πρόβλημα της διαλογής και συγκέντρωσης των συσκευασιών και απορριμμάτων στην Αίγινα, εντούτοις το πρόβλημα παραμένει μη-βιώσιμο: αφενός μεν, η ανάγκη μεταφοράς των απορριμμάτων σε μονάδα επεξεργασίας και ταφής υπολειμμάτων (στην καλύτερη περίπτωση) στην Αττική και η ανάγκη εξάπλωσης της διαχείρισης των οργανικών αποβλήτων (κομπόστ) τοπικά – κάτι που ξεκίνησε η ενημέρωση και ενεργοποίηση μικρής μερίδας πολιτών, όμως δεν έχει εξαπλωθεί ακόμη σε όλο το νησί.

Να τονιστεί εδώ η σημασία της Αίγινας σαν κοιτίδα πιλοτικών περιβαλλοντικών λύσεων και η εξαιρετική ανταπόκριση των πολιτών της Αίγινας στο πρόγραμμα ανακύκλωσης (διαχωρισμού συσκευασιών) στην Αίγινα. Από τους υπαλλήλους καθαριότητας μάθαινα ότι στα εργοστάσια διαλογής, το φορτίο της Αίγινας λάμβανε υψηλό βαθμό στην καθαρότητα του φορτίου από οργανικά ή άλλα απορρίμματα. Εξάλλου, το νησί είναι αρκετά μικρό και η ύπαρξη αυτών επιτρέπει τόσο την ενημέρωση των πολιτών «πόρτα-πόρτα» καθώς και λύσεις όπως πχ. η κομποστοποίηση, αλλά και άλλες, σε κάθε σπίτι. Τέλος, κάθε πολίτης που εξοικιώνεται με περιβαλλοντικές πρακτικές στην Αίγινα τους καλοκαιρινούς μήνες, μπορεί να φέρει τις νέες αυτές συνήθειες και στην πόλη – κατ' εξοχήν, στην Αθήνα – όπου κατοικεί τον υπόλοιπο χρόνο. Αναβαθμίζοντας έτσι και τις υποδομές (πχ. διαχείριση οργανικών αποβλήτων) στην πόλη που ζει, δίνοντας ανάσα και στους εκεί εκάστοτε Δήμους.

Το ενδιαφέρον μου και η ενεργή συμμετοχή μου στα κοινά της Αίγινας ξεκίνησε

το 2004 και καταγράφηκε για πολλά χρόνια από τη στήλη ‘Οικολογία’ στην εφημερίδα ‘Νέα του Πειραιά και Αργοσαρωνικού’ που κρατούσα για πολλά χρόνια και σε ανοιχτές επιστολές και άρθρα στις τοπικές εφημερίδες της Αίγινας και του Πειραιά, όπως ‘Μάχη της Αίγινας’, ‘Νέα Εποχή’, ‘Αιγινήτικα Νέα’, ‘Εν Πειραιεί’ και το περιοδικό ‘Αιγιναία’ του Γιώργου Μπόγρη. Η στήλη ‘Οικολογία’ στα «Νέα του Πειραιά και Αργοσαρωνικού» ασχολήθηκε με πλήθος θεμάτων με κύριο άξονα την οικολογία, από την ενημέρωση των κατοίκων για το διαχωρισμό συσκευασιών στο σπίτι, μέχρι την εξοικονόμηση νερού και ενέργειας στα σπίτια καθώς και την ανάκλιση της άδειας εγκατάστασης μονάδας έτοιμου σκυροδέματος στο ευαίσθητο οικοσύστημα του ρέματος της Σκοτεινής.

Τα προβλήματα του νησιού τα έμαθα μέσα από τους ανθρώπους, την έρευνα, την παρατήρηση, τα ντόπια νέα και τα δημοτικά συμβούλια. Τα έμαθα όμως και μέσα από τη δουλειά μου την αρχιτεκτονική, σχεδιάζοντας παραθεριστικές και μόνιμες κατοικίες, επισκευές παλιών κτιρίων, εκδίδοντας οικοδομικές άδειες και παρακολουθώντας από πρώτο χέρι τους συναδέλφους, εργολάβους και τους ίδιους τους ιδιοκτήτες να συμβάλουν σε πολλές περιπτώσεις στο πρόβλημα, παρά στη λύση. Παραδείγματος χάριν, με κακό σχεδιασμό και χωρίς τις αναγκαίες σκιάσεις, με οικοδομές χωρίς θερμομόνωση και με τη μετατροπή ή κατεδάφιση παραδοσιακών στερνών για τη συγκέντρωση βρόχινου νερού.

Θέλω να ελπίζω ότι η παρούσα καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης και οι προτάσεις που προκύπτουν για την ανάπτυξη της Αίγινας, θα δώσουν τροφή για σκέψη στην ηγεσία του νησιού. Επίσης, θα ενημερώσει και τους νεώτερους και τους επισκέπτες, ειδικά αυτούς που έχουν διαλέξει την Αίγινα σαν μόνιμη κατοικία ή μόνιμο παραθεριστικό προορισμό. Τέλος, θα προσφέρει μία πρώτη βάση για τους πολίτες, όπου με κατάλληλο συντονισμό διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης, θα μπορέσουν να οραματιστούν από κοινού για το μέλλον της Αίγινας.

1.1. Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους όσους συνετέλεσαν στην ολοκλήρωση της παρούσης, καθώς επίσης, και στη διδακτική ομάδα του προγράμματος του Ε.Μ.Π. ΔΠΜΣ «Περιβάλλον – Ανάπτυξη».

Το πρόγραμμα ήταν για μένα μια αποκάλυψη. Έχοντας ήδη ολοκληρώσει σπουδές στο εξωτερικό και το διδακτορικό μου στο ΕΜΠ το 1999 με τον καθηγητή Γιώργο Σαρηγιάννη στον Τομέα Πολεοδομίας & Χωροταξίας, έχοντας ήδη οικογένεια και τρέχουσες επαγγελματικές και ακαδημαϊκές υποχρεώσεις, η συμμετοχή μου στο πρόγραμμα δεν ενέπιπτε ακριβώς στο καλούπι του μέσου φοιτητή. Εντούτοις, χάρις στους εξαιρετικούς καθηγητές του προγράμματος, με κυριότερο τον **Δημήτρη Ρόκο** και τους **συμμαθητές/συναδέλφους** στο πρόγραμμα, η εμπειρία ήταν για μένα αποκαλυπτική. Δεν με εισήγαγε μόνο σε ένα τομέα για τον οποίο είχα από παλιά το πάθος να γνωρίσω, αλλά μου έδωσε τις βάσεις για να μπω σε ένα χώρο που εξελίσσεται διαρκώς και πρόκειται να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα λήψης αποφάσεων στα επόμενα χρόνια. Ένα μεγάλο ευχαριστώ, λοιπόν, σε όλους όσους με αγκάλιασαν κατά τη διάρκεια των σπουδών και με ενέπνευσαν και με δίδαξαν τόσα στον χώρο αυτό.

Ιδιαίτερα επιθυμώ να ευχαριστήσω την ομάδα επίβλεψης της εργασίας καθηγήτρια **Έφη Δημοπούλου**, τον καθηγητή **Δημήτρη Καλιαμπάκο** και τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Πατρών **Γιώργο Πανέτσο** για την υποστήριξη καθόλη τη διάρκεια της έρευνας και συγγραφής της διπλωματικής και για τις επικοδομητικές τους παρατηρήσεις και καθοδήγηση.

Ευχαριστώ θερμά την ουσιαστική συμβολή της συναδέλφου και συνεργάτη **Ανδρομάχης Γκάγκα** σε πολλούς τομείς της διπλωματικής – ερωτηματολόγια και όχι μόνο - και για τη μακρόχρονη συνεργασία μας στον τομέα της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού πάνω σε θέματα περιβάλλοντος στο πλαίσιο της δράσης της ΑΜΚΕ ECOWEEK.

Ευχαριστώ τους συναδέλφους **Παύλο Λιακόπουλο** και **Χρύσα Πετροπούλου** για τη συνεργασία στην εργασία «Προς ένα Στρατηγικό Σχεδιασμό για το Δήμο Καλαμάτας» πάνω στη δομή και μεθοδολογία της οποίας εν μέρει βασίστηκε η παρούσα εργασία.

Επίσης, ευχαριστώ τους επώνυμους και ανώνυμους πολίτες, φορείς και εκπροσώπους του Δήμου στη Αίγινα, που σχεδόν για δύο δεκαετίες μου γνώρισαν πολλές από τις αμέτρητες πτυχές του νησιού, το οποίο διάλεξα για μόνιμη κατοικία μου, μεταφέροντας μάλιστα και τα εκλογικά μου δικαιώματα. Και παρόλο που παραμένω «ξενοκαρφίτης» (δηλ. ξένος αλλά μόνιμος) με δέχτηκαν και με αγάλιασαν σαν ντόπιο.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στη γυναίκα μου **Υβέτ** και τις κόρες μου **Μάγια**, **Νόα** και **Έντεν**, για την συναισθηματική στήριξη καθόλη τη διάρκεια των σπουδών και της διπλωματικής και για την υπομονή τους να με ‘περιμένουν’ κάθε τόσο να αναδυθώ από τα τόσα ενδιαφέροντά μου.

Η συμβολή όλων ήταν ουσιαστική και τους ευχαριστώ τόσο κατά τη διάρκεια του προγράμματος όσο και κατά τη συγγραφή της διπλωματικής. Εντούτοις, όποια λάθη και ανακρίβειες υπάρχουν στο κείμενο, είναι όλα δική μου ευθύνη.

H.M.

1.2. Σκοπός της εργασίας

Σκοπός και Σκοπιμότητα της εργασίας αυτής μέσω του αντικειμένου της είναι να εξεταστεί η υφιστάμενη κατάσταση της Αίγινας και να αξιολογηθούν τρία επικρατόντα σενάρια ανάπτυξης με απώτερο σκοπό (α) να αποτελέσει βάση για μελλοντικές μελέτες και έρευνα για την ανάπτυξη της Αίγινας (β) να λειτουργήσει σαν βάση ώστε να αναπτύξει και η Αίγινα ένα όραμα ανάπτυξης, βασισμένο στην ενημέρωση και συμμετοχή των πολιτών μέσα από δομημένες διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης και λαμβάνοντας υπόψιν όλες τις παραμέτρους ευκαιριών, δυνατοτήτων αλλά και περιορισμών του νησιού. Τέλος, να αποτελέσει σημείο αναφοράς για τη λήψη αποφάσεων για το μέλλον του νησιού.

Αποτέλεσμα αυτής της εργασίας, είναι η αξιολόγηση τριών εφαρμόσιμων σεναρίων ανάπτυξης της Αίγινας. Επίσης έχει συγκεντρωθεί ένα μεγάλος όγκος πληροφοριών από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, γεγονός που βοηθάει σε πρώτη φάση στην επιλογή του κατάλληλου αναπτυξιακού μοντέλλου ολοκληρωμένης ανάπτυξης της Αίγινας και σε δεύτερη φάση βοηθά τους ενδιαφερόμενους (επιστήμονες, ερευνητές, επαγγελματίες) να αντλήσουν υλικό για την Αίγινα. Επίσης μπορεί να βοηθήσει οποιοδήποτε δημότη ή μη να πληροφορηθεί για την Αίγινα και να θελήσει έτσι να μάθει περισσότερα για τον τόπο που ζει ή παραθερίζει.

Επίσης όσον αφορά στην περιοχή μελέτης και το προτεινόμενο σχέδιο ανάπτυξης της, αυτό δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την έγκαιρη διάγνωση των ιδιαιτεροτήτων της περιοχής που άλλοτε δρουν περιοριστικά και άλλοτε ενθαρρυντικά, της αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης που υπάρχει μεταξύ της ανάπτυξης μιας περιοχής και της ανάπτυξης ολόκληρης της χώρας, του ανθρωποκεντρικού χαρακτήρα που οφείλει να έχει ένα σχέδιο ανάπτυξης με σεβασμό προς το περιβάλλον. Ούτε έχει νόημα να προτείνεται κάτι εντυπωσιακό αλλά μη ρεαλιστικό, που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Τα παραπάνω αποτελούν και κάποια από τα **συμπεράσματα** της εργασίας, όσον αφορά στη διαδικασία πιθανής υλοποίησής της.

Βήματα **βελτίωσης** μπορούν να υλοποιηθούν, στον εμπλουτισμό των πληροφοριών της υφιστάμενης κατάστασης, καθώς και στην προσθήκη νεότερων πληροφοριών και στοιχείων (information update), από μελλοντικούς ερευνητές.

Όσον αφορά στην **ποιοτική μέθοδο ανάλυσης SWOT** (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats), πέρα από την ανάγνωση των επιμέρους χαρακτηριστικών της περιοχής του Δήμου Αίγινας καθώς και τη μελέτη των χαρακτηριστικών του εξωτερικού περιβάλλοντος εντός του οποίου εντάσσεται, θα γίνει αξιολόγηση των δυνατοτήτων της Αίγινας και των πολιτικών στρατηγικής ανάπτυξης και χωρικής συνοχής που προωθούνται σε αυτήν.

Τέλος, η εργασία περιλαμβάνει τη **σκιαγράφηση τομέων παρέμβασης** για την προώθηση στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης της Αίγινας, με στόχο να συμβάλει στην ανάδειξη των κατάλληλων κατευθύνσεων έτσι ώστε να βρεθούν λύσεις στα πολυδιάστατα προβλήματα που αντιμετωπίζει το νησί, να αξιοποιηθεί με το βέλτιστο δυνατό τρόπο η δυναμική της σε κάθε τομέα που την απαρτίζει ώστε να αναδειχθεί το αναπτυξιακό της προφίλ και τελικά, να επιτευχθούν οι στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης. Η χωρική οργάνωση, η ενίσχυση της αλληλεπίδρασης της περιοχής με τις γύρω περιοχές, η αναβάθμιση των τομέων δραστηριότητας και ιδιαίτερα της παραθεριστικής κατοικίας, του τουρισμού και της γεωργίας – ιδιαίτερα του φιστικιού, θα αποτελέσουν αδιαμφισβήτητα μοχλό, όπως θα εξεταστεί, για τη μελλοντική της ανάπτυξη.

1.3. Μεθοδολογία εκπόνησης και καταγραφής

Όσον αφορά στη μεθοδολογία της εργασίας, αρχικά επιχειρείται μια ολοκληρωμένη απόδοση της φυσικής και κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας.

Γίνεται προσπάθεια να αποκτηθεί καταρχάς γενική γνώση της υπό μελέτη περιοχής και στη συνέχεια ειδική γνώση των ειδικών συνθηκών της. Δίνεται ιδιαίτερη σημασία στα ειδικά χαρακτηριστικά, για αυτό και κάποιες από τις δράσεις που προτείνονται δε θα μπορούσαν να εφαρμοστούν αλλού. Προκειμένου να προταθεί ένα σχέδιο ανάπτυξης, γίνεται καταγραφή και αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης, δίνεται έμφαση σε ειδικά θέματα, γίνεται αξιολόγηση με το εργαλείο SWOT και προτείνονται τρία (3) εναλλακτικά σενάρια ανάπτυξης.

Η εργασία αποτελείται από επτά (7) κεφάλαια και έχει την ακόλουθη δομή:

Στο **πρώτο** κεφάλαιο αναλύεται ο στόχος της εργασίας καθώς και ο τρόπος συλλογής και επεξεργασίας των πληροφοριών που συλλέχθηκαν.

Στο **δεύτερο** κεφάλαιο γίνεται μια εκτενής παρουσίαση της περιοχής μελέτης και της χωρικής της οργάνωσης.

Στο **τρίτο** κεφάλαιο πραγματοποιείται αναλυτική καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του εξωτερικού περιβάλλοντος και μελετώνται οι διάφορες κατευθύνσεις που δίνονται από τα ανώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού, τα διάφορα σχέδια διαχείρισης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο που καθοδηγούν τις δράσεις σε τοπικό επίπεδο, καθώς και μια σύντομη παρουσίαση στις παγκόσμιες και ευρωπαϊκές στρατηγικές για την βιώσιμη ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος και των δυνατοτήτων που αυτές προσφέρουν στην περιοχή μελέτης.

Στο **τέταρτο** κεφάλαιο γίνεται αναλυτική καταγραφή του εσωτερικού περιβάλλοντος της περιοχής και συγκεκριμένα μελετώνται το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της, τα πληθυσμιακά, κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της, οι αναπτυξιακές της πολιτικές, καθώς και οι τάσεις εξέλιξης, όπως προκύπτουν από τη μελέτη της υπάρχουσας κατάστασης.

Στο **πέμπτο** κεφάλαιο επιχειρείται η ανάλυση SWOT βάσει των στοιχείων της καταγραφής και των αλληλεξαρτήσεων που εντοπίστηκαν, καθώς γίνεται και η αναγνώριση των αδυναμιών αλλά και των ευκαιριών της περιοχής.

Στο **έκτο** κεφάλαιο αναπτύσσονται τρία (3) σενάρια ανάπτυξης της Αίγινας μέσα από μια συνοπτική ανάλυση των σεναρίων, καθώς και μια προσπάθεια αναγνώρισης του μείγματος πολιτικών και δράσεων που θα οδηγήσουν σε αυτά και θα ωφελήσουν στο έπακρο την περαιτέρω ανάπτυξη της Αίγινας. Όχι μόνο στους τομείς που ήδη έχει παρουσία αλλά και σε νέους που ενδεχομένως προκύπτουν από τις παρούσες συγκυρίες ή που υπήρχαν ιστορικά αλλά δεν τους έχει δοθεί αρκετή προσοχή μέχρι σήμερα.

Τέλος, στο **έβδομο** κεφάλαιο συγκεντρώνονται ορισμένα πρώτα συμπεράσματα πάνω στην υφιστάμενη κατάσταση και τις προοπτικές ανάπτυξης με βάση τα τρία προτεινόμενα σενάρια.

1.3.1. Συλλογή στοιχείων

Η συλλογή των απαραίτητων πληροφοριών για την συγκεκριμένη εργασία υπήρξε εκτενής και χρονοβόρα. Περιελάμβανε έρευνα αλλά και μετάβαση στην περιοχή και διαπίστωση ιδίως όμμασι των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων του σχεδιασμού (ή της ανυπαρξίας του) ως σήμερα και τις όποιες παθογένειες, τόσο από πρώτο χέρι όσο και

από συζητήσεις και συνεντεύξεις με τους κατοίκους και εκπροσώπους του Δήμου. Εκείνους, δηλαδή, που αντιμετωπίζουν καθημερινά τα όποια προβλήματα και ως καθημερινοί χρήστες έχουν πληθώρα παρατηρήσεων να καταγράψουν και να μοιραστούν για τον τρόπο που το νησί λειτουργεί και οργανώνεται.

Η βασική **βιβλιογραφία** που χρησιμοποιήθηκε είναι μελέτες που έχουν εκπονηθεί για την Αίγινα στο παρελθόν νησί και σημειώσεις του Διεπιστημονικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Περιβάλλον και Ανάπτυξη». Για την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης αποδείχθηκε ιδιαίτερα σημαντική η μελέτη του ερευνητή Καυάλη Απόστολου για το πρόγραμμα ΔΑΦΝΗ (Δίκτυο ΑειΦόρων ΝΗΣων Αιγαίου) που πραγματοποιήθηκε με την επιστημονική υποστήριξη του ΕΜΠ και του Διεπιστημονικού Ινστιτούτου Περιβαλλοντικών Ερευνών. Επίσης, τα πορίσματα της πρώτης φάσης του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου της Αίγινας που ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση του το 2008, καθώς και πρακτικά συνεδριάσεων του Δημοτικού Συμβουλίων και επιτροπών του πάνω σε θέματα σχετικά με την παρούσα εργασία.

Συμπληρωματικά, χρησιμοποιήθηκαν ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες και ιστοχώροι του διαδικτύου αφιερωμένοι εξ ολοκλήρου ή εν μέρει στη Αίγινα όπως για παράδειγμα οι ιστοχώροι του Δήμου Αίγινας, της Νομαρχίας Πειραιά, της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσία, η Δημοτική Καποδιστριακή Βιβλιοθήκη Αιγίνης και άλλα. Οι πηγές αυτές βοήθησαν σημαντικά στη συλλογή πληροφοριών, σίγουρα όμως κρίθηκε ως σημαντική η διεξαγωγή επιτόπιας έρευνας που θα βοηθούσε τόσο στη διασταύρωση κάποιων στοιχείων όσο και στην απόκτηση μιας πιο πλήρους εικόνας. Αυτό ήταν εφικτό, λόγω της πολυετούς διαμονής του υπογράφοντα στην Αίγινα.

Η καταγραφή βασίστηκε πέραν των στοιχείων επίσημων πηγών (ισχύουσες ρυθμίσεις, σχέδια, αποφάσεις της διοίκησης σε όλα τα επίπεδα, στατιστικά στοιχεία κ.α.) και σε στοιχεία από τον τοπικό και εθνικό τύπο, ειδησεογραφικές αναφορές και διαπιστώσεις, προθέσεις εξέλιξης από πλευράς της αυτοδιοίκησης, καθώς και προσωπικές δημοσιεύσεις, που αφορούν σε θέματα σχετικά με την παρούσα μελέτη.

Στην παρούσα εργασία αξιοποιήθηκε και υλικό της προσωπικής έρευνας που έχει πραγματοποιηθεί στο νησί, είτε μέσω των δράσεων της AMKE ECOWEEK είτε της συμμετοχής και εκτενών δημοσιεύσεων στον τοπικό τύπο, είτε την εθελοντική προσφορά στην τοπική αυτοδιοίκηση. Μέσα από την επιτόπια έρευνα ήταν δυνατόν να αξιολογηθούν σε βάθος τα αποτελέσματα των αναπτυξιακών δράσεων που έχουν ήδη υλοποιηθεί, γεγονός που καθόριζε σημαντικά και τα εναλλακτικά σενάρια που προτάθηκαν.

Τέλος η προσωπική επαφή με δημότες και δημοτικούς άρχοντες (είτε μέσω ερωτηματολογίων, είτε από την «πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνία, είτε με προφορικές συνεντεύξεις στελεχών της δημοτικής αρχής και πρώην δημάρχων), βοήθησαν στη σύνταξη αλλά και αξιολόγηση του βαθμού πιθανής αποδοχής τους. Αυτό φυσικά επηρέασε και το αποτέλεσμα της εργασίας που ήταν η επιλογή σεναρίων ολοκληρωμένης ανάπτυξης που να ανταποκρίνονται όσο το δυνατόν καλύτερα στις ανάγκες του νησιού.

1.3.2. Χαρτογραφικές απεικονίσεις

Σχετικά με τις χαρτογραφικές απεικονίσεις η εργασία βασίζεται σε μεγάλο όγκο πληροφοριών και χρήση χαρτών από διάφορες πηγές. Μεταξύ αυτών, χαρτογραφικό υπόβαθρο Open Street Maps για την απεικόνιση γεωχωρικών δεδομένων, ενώ τα γεωχωρικά δεδομένα έχουν ληφθεί από επίσημες πηγές (Geodata.gov.gr, ΥΠΕΝ, ΠΑΕ κλπ) ή από δημοσιευμένες πηγές.

2. Περιοχή Μελέτης

Η περιοχή μελέτης είναι αυτή του Δήμου Αίγινας, που περιλαμβάνει τη νήσο Μονή και τις κοντινές του νησίδες. Ο Δήμος Αίγινας συστάθηκε το 1997 με εφαρμογή του σχεδίου «Καποδίστριας» από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Αίγινας και κοινοτήτων Μεσαγρού, Κυψέλης, Πέρδικας και Βαθέος. Ο δήμος παρέμεινε αμετάβλητος με την εφαρμογή του σχεδίου «Καλλικράτης» το 2010.

Σύμφωνα με το Άρθρο 8 του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθηνών-Αττικής (ΡΣΑ), ο χώρος της Αττικής διαμορφώνεται βάσει χωρικών ενότητων, αξόνων και πόλων ανάπτυξης, οι οποίοι αποτελούν τις περιοχές κλειδιά που αναλαμβάνουν δομικό ρόλο στη διάρθρωση του χώρου, όπου εστιάζονται οι δράσεις και τα μέσα για την υλοποίηση των στόχων του νέου ΡΣΑ, στο πλαίσιο της σύνθεσης των τομεακών πολιτικών στο χώρο. Οι Χωρικές Ενότητες, διακρίνονται σε επιμέρους Χωρικές Υποενότητες, για τη βέλτιστη χωροταξική οργάνωση, με βάση τη γεωγραφική διάρθρωση και τα επιμέρους φυσιογνωμικά τους χαρακτηριστικά. Η Αίγινα ανήκει στη χωρική ενότητα Νησιωτικής Αττικής, Περιφερειακή Ενότητα Νήσων Αττικής, με έδρα την Αίγινα.

Η Αίγινα είναι το δεύτερο μεγαλύτερο σε έκταση, πληθυσμό και ανάπτυξη νησί του Αργοσαρωνικού. Γεωγραφικά η θέση της Αίγινας είναι στρατηγική και αυτό της επέτρεψε ιστορικά να αναπτύξει εμπορική δύναμη και αλληλεπίδραση με τις περιοχές γύρω της. Νησί με αρχαία ιστορία που έχει να δείξει σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα, από την Προϊστορική εποχή μέχρι σήμερα. Στη σύγχρονη ιστορία η πόλη της Αίγινας υπήρξε η πρώτη έδρα και πρώτη πρωτεύουσα της Ελλάδας υπό τον Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια. Μια περίοδος που παρόλο σύντομη χρονικά (1828-1829), άφησε στο νησί μια σημαντική και μοναδική για την Ελλάδα παρακαταθήκη, κυρίως με αρχιτεκτονικά μνημεία που διηγούνται το ξεκίνημα της σύστασης του σύγχρονου Ελληνικού κράτους. Σήμερα, πολλοί σύγχρονοι καλλιτέχνες, συγγραφείς και αρχιτέκτονες έχουν αφήσει το αποτύπωμά τους στο νησί, μετατρέποντάς το σε πολιτιστικό σημείο αναφοράς. Αφενός μεν, με την ύπαρξη σημαντικών μουσείων και συλλογών, αφετέρου δε, με αρχιτεκτονικά έργα επώνυμων δημιουργών.

Η Αίγινα ανήκει στη χωρική ενότητα της νησιωτικής Αττικής, που περιλαμβάνει επίσης τη Σαλαμίνα, το Αγκίστρι, τον Πόρο, την Ύδρα, τις Σπέτσες, την Ψυτάλλεια και μερικές βραχονησίδες και τις ακτές της Τροιζηνίας. Η Αίγινα, όπως και κάθε νησί,

διατηρεί τη δική της ταυτότητα, τόσο λόγω του ιδιαίτερου φυσικού περιβάλλοντος και της ιστορικής διαδρομής της, όσο και σε συνάρτηση με το βαθμό επίδρασης της πρωτεύουσας στην παραγωγική της βάση.

Και στην Αίγινα, όπως και στα άλλα νησιά, η σχετική απαξίωση της πρωτογενούς παραγωγής οδηγεί σε εγκατάλειψη σημαντικών τμημάτων της γης, ακόμα και εκτάσεων με φιστικές, ή στην αλλαγή της χρήσης τους με κατεύθυνση τον τουρισμό και τον παραθερισμό.

Η τουριστική ανάπτυξη στην Αίγινα στηρίζεται αφενός στον φυσικό της πλούτο, τους αρχαιολογικούς χώρους και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και αφετέρου στα συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσφέρει η εγγύτητα με την ηπειρωτική Αττική και κυρίως με την πρωτεύουσα. Η Αίγινα που βρίσκεται πλησιέστερα στην ηπειρωτική Αττική και με τακτικές ακτοποϊκές συνδέσεις, εκτός από τη μεγάλη ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας, δέχεται και έντονες πιέσεις προαστικοποίησης που συνδυάζεται και με φαινόμενα διάχυσης του οικιστικού ιστού.

Όμως μέχρι σήμερα δεν έχει ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης και κυρίως – κατά τους ντόπιους – δεν έχει όραμα για το πώς θα αναπτυχθεί. Συνεπώς, αμφιταλαντεύεται ανάμεσα σε διαφορετικούς πόλους ανάπτυξης: Να αξιοποιήσει την εγγύτητά της με την πρωτεύουσα και να γίνει προάστιο της Αθήνας; Ή να διατηρήσει την «αυτονομία» της και να αναπτύξει τον τουρισμό αξιοποιώντας την εγγύτητα με το διεθνές αεροδρόμιο στα Σπάτα και τον Πειραιά; Ή να αναπτύξει τις καλλιέργειες και έναν πύο αγροτικό τρόπο ζωής και οικονομίας, και ιδιαίτερα αυτή της φιστικής – με την οποία ταυτίζεται από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα;

Τα ερωτήματα είναι πολλά, μερικά από τα οποία θα επιδιώξουμε να απαντήσουμε στην παρούσα μελέτη. Συνοπτικά, μπορούμε να περιγράψουμε την Αίγινα ως εξής:

- *Νησί με σημαντική αρχαία και σύγχρονη ιστορία.*
- *Νησί με μεγάλη εγγύτητα στο λεκανοπέδιο.*
- *Νησί με τοπική οικονομία που λειτουργεί όλο το χρόνο (σε αντίθεση με άλλα νησιά που το χειμώνα ερημώνουν).*
- *Τουριστικός πόλος κυρίως για το λεκανοπέδιο, αλλά και για ξένους.*
- *Παραθεριστικός πόλος κυρίως για το λεκανοπέδιο, αλλά και για ξένους.*
- *Πολιτιστικός πόλος για το λεκανοπέδιο, αλλά και για ξένους.*
- *Συνυφασμένη με την Καποδιστριακή κληρονομιά (1828-1829).*
- *Συνυφασμένη με την καλλιέργεια της φιστικής (Π.Ο.Π.).*
- *Πόλος αναψυχής για τους θερινούς μήνες αλλά και για σύντομες επισκέψεις καθ' όλη τη διάρκεια του έτους – κυρίως από το Πάσχα μέχρι το φθινόπωρο.*
- *Σημείο στάσης και αγκυροβολίου για σκάφη αναψυχής και τουριστικά πλοία.*
- *Μέχρι πρόσφατα πόλος έλξης για θερμά λουτρά και ιατρικό τουρισμό.*

Τα παραπάνω θα αναπτυχθούν λεπτομερέστερα στα επόμενα κεφάλαια.

2.1. Γεωγραφική Θέση

Η Αίγινα βρίσκεται στο μέσον του Σαρωνικού Κόλπου μεταξύ Αργολίδας και Αττικής. Περιβάλλεται από το νησί Αγκίστρι, τα Μέθανα, την Τροιζήνα, το νησί Πόρο και τις ακτές της ηπειρωτικής Αττικής.

Περικλείεται από τις συντεταγμένες:

- Γεωγρ. πλάτος από 37°40'32'' έως 37°46'33'' Β.
- Γεωγρ. μήκος από 23°26'07'' έως 23°33'56'' Α.



Εικόνα 2: Χάρτης Σαρωνικού Κόλπου

Πηγή: Διαδίκτυο



Εικόνα 3: Δορυφορική Εικόνα της Αίγινας και της νήσου Μονής
Πηγή: Google Earth



Εικόνα 4: Χάρτης της Αίγινας και της νήσου Μονής
Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Η Αίγινα, το δεύτερο σε μέγεθος νησί του Αργοσαρωνικού, βρίσκεται στο κέντρο του Σαρωνικού κόλπου με τη βόρεια πλευρά της προς τη Σαλαμίνα, την ανατολική προς τις δυτικές ακτές της Αττικής, τη νότια προς τα Μέθανα και τον Πόρο και τη δυτική προς τις ακτές της Επιδάουρου. Έχει μήκος ακτών 57 χλμ και έκταση 82,63 τετρ.χλμ και απέχει 16 ναυτικά μίλια από τον Πειραιά. Στην απογραφή του 2011 ο μόνιμος πληθυσμός ήταν 13.056 κάτοικοι και 149.37 πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού ανά τ.χλμ.

Η Αίγινα, λόγω της εγγύτητας με το πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας και την τακτική ακτοπλοϊκή σύνδεση με αυτό, εκτός από τη μεγάλη ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας έχει γίνει πρόσφατα και υποδοχέας έντονων φαινομένων διάχυσης του αστικού ιστού (πιέσεις προαστικοποίησης).

Κύριο χαρακτηριστικό της Αίγινας είναι η πολύ μακρά ιστορία της, που αρχίζει από την 3η χιλιετία π.Χ. από την Υστερονεολιθική εποχή και συνεχίζεται στους προϊστορικούς, κλασσικούς, ρωμαϊκούς και βυζαντινούς χρόνους με σημαντικά μνημεία και αρχαιολογικά ευρήματα. Η Αίγινα έπαιξε σημαντικό ρόλο στα πρώτα χρόνια της ίδρυσης του ελληνικού κράτους, καθώς απετέλεσε την πρώτη έδρα τη Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια και την πρώτη πρωτεύουσα του σύγχρονου Ελληνικού κράτους (1828-1829).

Ο Δήμος Αίγινας έχει κηρυχθεί ως αρχαιολογικός τόπος από το 1966 βάσει του ΦΕΚ 350/Β/7-6-1966. Παρακάτω θα εξετάσουμε και επιμέρους χαρακτηρισμούς μνημείων και χώρων:

| Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ | Τίτλος | Περιγραφή |
|---|---|---|
| ΥΑ 5060/11-5-1966 ΦΕΚ 350/Β/7-6-1966 | Περί χαρακτηρισμού του Δήμου Αιγίνης, ως οργανωμένου αρχαιολογικού χώρου. | "Χαρακτηρίζομεν τον Δήμον Αιγίνης ως οργανωμένον αρχαιολογικόν τόπον, ήτοι τόπον έχοντα ιστορικήν και αρχαιολογικήν αξίαν, λόγω της |

| | | |
|--|--|---|
| | | εν αυτό υπάρξεως αξιολόγων αρχαιολογικών ευρημάτων και σπουδαίων ιστορικών Μνημείων και τελούντα υπό την άμεσον Κρατικήν εποπτεϊαν. " |
|--|--|---|

Πίνακας 1: Χαρακτηρισμός Δήμου Αίγινας ως Αρχαιολογικός Τόπος

Πηγή: <http://listedmonuments.culture.gr/>

Ο Δήμος Αίγινας υπάγεται διοικητικά στην Περιφερειακή Ενότητα των Νήσων Αττικής. Ο Δήμος Αίγινας συστάθηκε το 1997 με εφαρμογή του σχεδίου Καποδίστριας από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Αίγινας και κοινοτήτων Μεσαγρού, Κυψέλης, Πέρδικας και Βαθέος. Ο δήμος παρέμεινε αμετάβλητος με την εφαρμογή του σχεδίου Καλλικράτης το 2010 (βάσει του Νόμου 3852/2010 - ΦΕΚ 87/Α'/2010). Έδρα του Δήμου είναι η Αίγινα. Ο Δήμος Αίγινας έχει μόνιμο πληθυσμό 13.056 κατοίκους (2011, ΕΛΣΤΑΤ). Τους θερινούς μήνες ο εποχιακός πληθυσμός της Αίγινας υπολογίζεται βάσει ορισμένων εκτιμήσεων 41.119 κατοίκους.

Στο δήμο περιλαμβάνονται:

| Δήμος | Πληθυσμός |
|--|-----------|
| Δημοτική Κοινότητα Αίγινας περιλαμβάνει: | 7253 |
| - Τη Δημοτική Κοινότητα Αίγινας | |
| - Δ. Κ. Βαθέος | |
| - Δ. Κ. Κυψέλης | |
| - Δ. Κ. Μεσαγρού | |
| - Τοπική Κοινότητα Πέρδικας | |
| Η Αίγινα | 6867 |
| Το Ανιτσαίο | 28 |
| Οι Βλάχηδες | 5 |
| Οι Καπότηδες | 0 |
| Ο Κοντός | 138 |
| Ο Κυλινδράς | 22 |
| Η Λαγούσα επί της νήσου Ελεούσης | 0 |
| Το Λαγουσάκι επί της νήσου Παναγίτισης | 0 |
| Οι Λαζάρηδες | 9 |
| Η Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (νησίδα) | 0 |
| Η Παχειά Ράχη | 25 |
| Οι Πόρτες | 104 |
| Η Σταχτορροή (νησίδα) | 0 |
| Οι Τζίκηδες | 55 |
| Η Υψηλή (νησίδα) | 0 |

Πίνακας 2: Πληθυσμός της Αίγινας

Πηγή: ΓΠΣ

Το κλίμα της Αίγινας ανήκει στον ημίξερο Βιοκλιματικό όροφο με θερμό χειμώνα. Το καλοκαίρι επικρατεί ξηρασία, ενώ βροχοπτώσεις εμφανίζονται το φθινόπωρο, το χειμώνα και τους πρώτους ανοιξιάτικους μήνες.



Εικόνα 5: Αεροφωτογραφία Αίγινας

Πηγή: <http://www.skyscrapercity.com>

2.3. Γεωγραφικές συντεταγμένες και όρια

Οι γεωγραφικές συντεταγμένες με βάση το Ελληνικό Γεωδαιτικό Σύστημα Αναφοράς 1987 (ΕΓΣΑ87) έχουν ως εξής:

| Νήσος Αίγινα | Συντεταγμένες (Γεωγραφικό Πλάτος, Γεωγραφικό Μήκος): |
|--------------|--|
| | 37.76518619142249, 23.422730183725886 |
| | 37.769867796775, 23.56372854722076 |
| | 37.67356392449703, 23.479936337595515 |
| Νήσος Μονή | Συντεταγμένες (Γεωγραφικό Πλάτος, Γεωγραφικό Μήκος): |
| | 37.697549759492844, 23.432944035654597 |
| | 37.69330504391721, 23.443501210337214 |
| | 37.6862412986012, 23.42337391388946 |
| | 37.684339406060076, 23.42882416260772 |

Πίνακας 3: Οι γεωγραφικές συντεταγμένες της Αίγινας και της νήσου Μονής

Πηγή: <https://www.helppost.gr/xartes/syntetagmenes-se-xarth-geografiko-mikos-platos/>

2.4. Οικιστικό περιβάλλον

Με βάση μια συνολική θεώρηση της διάρθρωσης του οικιστικού δικτύου της χώρας και σύμφωνα με το σύνολο του εξυπηρετούμενου πληθυσμού όπως καθορίζεται με την υπ' αριθμ. 10788 απόφαση ΥΠΕΧΩΔΕ «περί έγκρισης πολεοδομικών σταθεροτύπων (standards) και ανωτάτων ορίων πυκνοτήτων που εφαρμόζονται κατά την εκπόνηση ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ και Πολεοδομικών Μελετών» (ΦΕΚ 285/Δ/5-3-2004) το οικιστικό δίκτυο της Αίγινας αποτελεί οικιστικό κέντρο **3ου Επιπέδου** (με την Αθήνα ως Εθνικό και Περιφερειακό κέντρο να είναι 1ου και τον Πειραιά ως νομαρχιακό κέντρο 2^{ου} επιπέδου). Η **Κυψέλη** αποτελεί οικιστικό κέντρο **4ου επιπέδου** ενώ όλοι οι **υπόλοιποι οικισμοί** της Αίγινας αποτελούν οικιστικά κέντρα **5ου επιπέδου**.

2.4.1. Υφιστάμενο Θεσμικό Πλαίσιο Δόμησης

Η Αίγινα πολεοδομικά υπάγεται στην Πολεοδομία Νομαρχίας Πειραιά. Στην Αίγινα υπάρχει Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου που δεν έχει όμως κανένα ρόλο όσον αφορά στις πολεοδομικές διαδικασίες, ενώ ασχολείται με τα τεχνικά έργα του Δήμου. Κατά συνέπεια, το αρχείο που αφορά σε υφιστάμενους οικισμούς, όρους δόμησης, κλπ βρίσκεται στον Πειραιά.

Υπάρχει Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο για το δημοτικό διαμέρισμα Αίγινας (ΦΕΚ 974Δ/1994) έκτασης 1220 στρεμμάτων περίπου, ενώ όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ολοκληρώθηκε η Α΄ Φάση του ΓΠΣ από τον Οργανισμό Αθήνας για ολόκληρο τον Δήμο.

Στην πόλη της Αίγινας υπάρχει ρυμοτομικό διάγραμμα (σχέδιο πόλης) του 1898 με μεταγενέστερες τροποποιήσεις. ΖΟΕ υπάρχουν σε τμήμα του υπόλοιπου δημοτικού διαμερίσματος Αίγινας (ΦΕΚ 539Δ/1989), όπου έχουν συμπεριληφθεί οι κατηρηγμένοι οικισμοί προ 1923. ΖΟΕ υπάρχει και στο δημοτικό διαμέρισμα Κυψέλης (ΦΕΚ 1530Δ/1993). Τέλος, υπάρχουν οικισμοί προ του 1923 (ΦΕΚ 138Δ/1981), οικισμοί κάτω των 2000 κατοίκων (ΦΕΚ 181Δ/1985) και περιοχές εκτός σχεδίου.

Επίσης, υπάρχουν δύο περιοχές με εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο οι οποίες είναι οι εξής:

- Ο συνοικισμός «Επιστημόνων – Διανοσόμενων και Καλλιτεχνών» που εντάχθηκε το 1972 (ΦΕΚ 297Δ/1972, τροποποίηση ΦΕΚ 559Δ/1993) στο δ.δ. Πέρδικας και
- Ο οικισμός «Αμυγδάλα» που εντάχθηκε το 1995 (ΦΕΚ 752Δ/1995) με ειδικούς όρους δόμησης στο δ.δ. Πέρδικας.

Ακολουθεί πίνακας με το νομοθετικό πλαίσιο δόμησης για κάθε δ.δ. και οικισμός της Αίγινας⁴ με στοιχεία από τη Νομαρχία Πειραιώς, Διεύθυνση Πολεοδομίας, Τμήμα Τοπογραφικού και Όρων Δόμησης:

| Δημοτικό Διαμέρισμα | Οικισμός | Νομοθετικό Πλαίσιο Δόμησης | Παρατηρήσεις |
|---------------------|-------------|------------------------------|--|
| Βαθέως | Βαθύ | ΦΕΚ 181Δ/85 και ΦΕΚ 1224Δ/93 | Οικισμός κάτω των 2000 κατοίκων |
| | Αγίοι | ΦΕΚ 138Δ/81 | Οικισμός προ του '23 |
| | Σουβάλα | ΦΕΚ 138Δ/81 | Οικισμός προ του '23 |
| Κυψέλης | Κυψέλη | ΦΕΚ 1530Δ/93 Ζώνη Α΄ | Οικισμός προ του '23 |
| | | ΦΕΚ 181Δ/85 | Μετά τη διαπιστωτική πράξη με αριθ. 7054/138/27.6.2001 |
| | | ΦΕΚ 138Δ/81 | Μόνο κατά παρέκκλιση |
| Μεσαγρού | Μεσαγρός | ΦΕΚ 138Δ/81 | Οικισμός προ του '23 |
| | Αγία Μαρίνα | ΦΕΚ 138Δ/81 | Οικισμός προ του '23 |
| | Άλωνες | ΦΕΚ 138Δ/81 | Οικισμός προ του '23 |

⁴ https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/5719/rozouo_cadastre.pdf?sequence=3

| | | | |
|----------------|--|------------------------------|---------------------------------|
| | Βαγία | ΦΕΚ 138Δ/81 | Οικισμός προ του '23 |
| Πέρδικας | Πέρδικα | ΦΕΚ 181Δ/85 και ΦΕΚ 12Δ/93 | Οικισμός κάτω των 2000 κατοίκων |
| | Αιγινήτισσα (Διανοούμενων Καλλιτεχνών) | ΦΕΚ 297Δ/72 | Διάταγμα ένταξης |
| | | ΦΕΚ 559Δ/93 | Διάταγμα αναθεώρισης |
| | Σφεντούρι | ΦΕΚ 181Δ/85 και ΦΕΚ 1224Δ/93 | Οικισμός κάτω των 2000 κατοίκων |
| Αμυγδάλα | ΦΕΚ 752Δ/95 | Προεδρικό διάταγμα 20/9/95 | |
| Αίγινα | Αίγινα πόλη | ΦΕΚ 119Δ/1898 | Διάταγμα ένταξης 22/6/1898 |
| | | ΦΕΚ 594Δ/78 | Παραδοσιακός οικισμός |
| | | ΦΕΚ 138Δ/81 | Οικισμός προ του '23 |
| | | ΦΕΚ 15Δ/77 | Γενικοί όροι δόμησης |
| | Μαραθώνας | ΦΕΚ 138Δ/81 | Οικισμός προ του '23 |
| | Πόρτες | ΦΕΚ 138Δ/81 | Οικισμός προ του '23 |
| | Κοντός | ΦΕΚ 138Δ/81 | Οικισμός προ του '23 |
| | Παχειά Ράχη | ΦΕΚ 1032Δ/96 (χωρίς όρια) | Παραδοσιακός οικισμός |
| | Χλόη | ΦΕΚ 539Δ/89 | Οικισμός προ του '23 |
| | Αγ. Ασώματοι | ΦΕΚ 539Δ/89 | Οικισμός προ του '23 |
| | Λιβάδι | ΦΕΚ 539Δ/89 | Κατηρημένος οικισμός |
| | Πλακάκια | ΦΕΚ 539Δ/89 | Κατηρημένος οικισμός |
| | Αγ. Φώτιος | ΦΕΚ 539Δ/89 | Κατηρημένος οικισμός |
| | Κάμποι – Μύλοι | ΦΕΚ 539Δ/89 | Κατηρημένος οικισμός |
| | Αγ. Παρασκευή | ΦΕΚ 539Δ/89 | Κατηρημένος οικισμός |
| | Μεριστός – Όμορφη Εκκλησιά | ΦΕΚ 539Δ/89 | Κατηρημένος οικισμός |
| | Αγ. Ειρήνη – Λιμπόνες | ΦΕΚ 539Δ/89 | Κατηρημένος οικισμός |
| | Παλαιόπυργος | ΦΕΚ 539Δ/89 | Κατηρημένος οικισμός |
| | Βροχεία | ΦΕΚ 539Δ/89 | Κατηρημένος οικισμός |
| | Παγώνι | ΦΕΚ 539Δ/89 | Κατηρημένος οικισμός |
| Αγ. Φανερωμένη | ΦΕΚ 539Δ/89 | Κατηρημένος οικισμός | |
| Περιβόλα | ΦΕΚ 539Δ/89 | Κατηρημένος οικισμός | |

Πηγή:

https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/5719/rozouo_cadastre.pdf?sequence=3

2.4.2. Θεσμικό πλαίσιο: Αρχαιολογία

Τα τελευταία χρόνια έχουμε δει μια ανακατάταξη στα πολεοδομικά δεδομένα της Αίγινας με τις οριοθετήσεις περιοχών από την Αρχαιολογία Κλασικών και από την Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Καθώς οι αρχαιολογικοί χώροι στην Αίγινα βρίσκονται διάσπαρτοι σε όλο το νησί, η έγκριση αρχαιολογίας είναι απαραίτητη σε οποιαδήποτε οικοδομική εργασία.

Οι κυριότερες από τις οριοθετημένες περιοχές αρχαιολογικού ενδιαφέροντος είναι οι εξής:

- Αρχαιολογικός χώρος Κολώνας (Πόλη Αίγινας)
- Αρχαιολογικός χώρος Αφαιάς (Αγ. Μαρίνα)

- Παλαιοχώρα (Κοντός)
- Ιερά Μονή Παναγίας Χρυσολεόντισσας
- Ελλάνιο Όρος και οικισμός Λαζάρηδες
- Αρχαίο Λατομείο Λεοντίου
- Κρυπτός Λιμένας

Εκτός από τις οριοθετημένες που έχουν κηρυχθεί περιμετρικά τους αδόμητες ζώνες, υπάρχουν και άλλες που βρίσκονται σε καθεστώς αναστολής οικοδομικών εργασιών έως ότου καθοριστούν ζώνες απαλλοτρίωσης και απολύτου προστασίας. Έτσι, έχουν κηρυχθεί στην Αίγινα πολλές περιοχές προς απαλλοτρίωση για αρχαιολογικούς σκοπούς, αλλά δεν έχουν προχωρήσει οι σχετικές διαδικασίες λόγω γραφειοκρατίας. Δημιουργείται έτσι ένα καθεστώς ασάφειας και καθυστέρησης αξιοποίησης εκτάσεων, που ανήκουν σε ιδιώτες και τελικά ούτε προστατεύονται ούτε αξιοποιούνται.

Παρακάτω συγκεντρώνται οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι στην Αίγινα, βάσει του Διαρκή Καταλόγου κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της χώρας⁵:

| Υπουργική Απόφαση | Τίτλος | Περιγραφή |
|---|--|---|
| ΥΑ Α1/Φ02/65627/2331/1- 12-1978 ΦΕΚ 1151/Β/30-12- 19786 | Περί κηρύξεως αρχαιολογικών χώρων στην Αίγινα. | Κηρύσσουμε ως αρχαιολογικούς χώρους για την αποτελεσματικότερη προστασία των εκεί ευρισκομένων αρχαίων, τις κατωτέρω περιοχές της Νήσου Αιγίνης. 1) Το λόφο του Αιακείου ή άλλως ονομαζόμενο "τάφο του Ρώκου", όπου διατηρούνται ορατά θεμέλια αρχαίων κτισμάτων. Ο λόφος βρίσκεται ΝΑ. του αρχ/κού χώρου της Κολώνας μέσα στο Δήμο της Αίγινας. 2) Τη Χερσόνησο μεταξύ των όρμων Αγ. Θωμά και Αγ. Αναργύρων στη θέση Λειβάδι, ανατολ. του ακρωτηρίου της Αγ. Τριάδος, όπου διατηρούνται αρχαία λατομεία και τάφοι των κλασικών χρόνων με νότιο όριο τη δημοσία αμαξωτή οδό. 3) Το λόφο " Βουνάκι" ανατολικά του ακρωτηρίου Πλακάκια, στη θέση Πλακάκια, όπου ανακαλύφθηκε σημαντικό κτήριο των κλασικών χρόνων και το παρακείμενο του λόφου οικόπεδο, ιδιοκτησίας Διονυσίου και Αντωνίου Παπαλεονάρδου, μέσα στο οποίο διακρίνονται ανοιγμένες στο βράχο κόγχες για αναθήματα (πιθανόν ιερό Ηρακλείου). 4) Ιερόν αρχαϊκών χρόνων στη θέση "Κάβος" Μεσαγρού Αίγινας μέσα στο κτήμα των συνιδιοκτητών Ιωάννου Κρασσά και Ευαγγέλου Κανάκη. |

Πίνακας 4: Χαρακτηρισμοί Αρχαιολογικών Χώρων

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

⁵ http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

⁶ http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=886&v17=

| Περ. Ενότητα | Δήμος | Δ/Ενότητα | Κοινότητα | Οικισμός | Θέση | Είδος Μνημείου |
|--|-------|-----------|-----------|----------|--------|--|
| Ιερό αρχαϊκών χρόνων | Νήσων | Αίγινας | | Μεσαγρού | Κάβος | Αρχαιολογικές Θέσεις Αρχαία Ιερά Θρησκευτικοί Χώροι |
| Λόφος "Αιακείου" ή "Τάφος του Ρώκου" | Νήσων | Αίγινας | | Αίγινας | Αίγινα | Αρχαιολογικές Θέσεις Οικιστικά Σύνολα |
| Λόφος "Βουνάκι" | Νήσων | Αίγινας | | Αίγινας | Αίγινα | Αρχαιολογικές Θέσεις Αρχαία Ιερά Θρησκευτικοί Χώροι |
| Χερσόνησος μεταξύ όρμων Αγίου Θωμά και Αγίου Αναργύρων | Νήσων | Αίγινας | | Αίγινας | Αίγινα | Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία Εγκαταστάσεις Εξόρυξης Αρχαιολογικές Θέσεις Εγκαταστάσεις Υποδομής / Παραγωγής |

Πίνακας 5: Χαρακτηρισμοί Αρχαιολογικών Χώρων

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

| Αριθμός Υπουργικής Απόφασης | Αριθμός ΦΕΚ | Τίτλος ΦΕΚ |
|--------------------------------------|-----------------------|--|
| ΠΔ 9-12-1924 | ΦΕΚ 312/Α/16-12-1924 | Περί κηρύξεως διατηρητέων ιστορικών και αρχαιολογικών και χώρων. |
| ΒΔ 24-7-1936 | ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936 | Περί κηρύξεως ως αρχαιολογικών διατηρητέων Ιστορικών Μνημείων Ναών και Μονών των νήσων Κυκλάδων. |
| ΥΑ 19628/812/486/28-4-1945 | ΦΕΚ 66/Β/3-5-1945 | |
| ΥΑ 25666/984/30-5-1957 | ΦΕΚ 184/Β/8-7-1957 | Περί κηρύξεως αρχαιολογικών χώρων Αττικής. |
| ΥΑ 25666/984/30-5-1957 | ΦΕΚ 265/Β/1-10-1957 | Περί κηρύξεως αρχαιολογικών χώρων Αττικής (αναδημοσίευσις). |
| ΥΑ 141980/5802/2-9-1958 | ΦΕΚ 255/Β/18-9-1958 | Περί κηρύξεως αρχαιολογικού χώρου εν Αιγίνη. |
| ΥΑ 7826/7-5-1965 | ΦΕΚ 409/Β/7-7-1965 | Περί κηρύξεως της πόλεως της Αίγινας εις τόπον χρήσεως ειδικής προστασίας του Ν. 1469/50. |
| ΥΑ 2258/4-2-1966 | ΦΕΚ 175/Β/26-3-1966 | Περί κηρύξεως ιστορικών διατηρητέων μνημείων. |
| ΥΑ 5060/11-5-1966 | ΦΕΚ 350/Β/7-6-1966 | Περί χαρακτηρισμού του Δήμου Αιγίνης, ως οργανωμένου αρχαιολογικού χώρου. |
| ΥΑ 21220/10-8-1967 | ΦΕΚ 527/Β/24-8-1967 | Περί χαρακτηρισμού αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών διατηρητέων μνημείων. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/53883/5080/74/5-3-1976 | ΦΕΚ 621/Β/7-5-1976 | Περί κηρύξεως μνημείων νήσου Κυθήρων, νήσου Αιγίνης, νήσου Τήνου και περιοχής Μεγάρων Νομού Αττικής. |
| ΥΑ Α31/30245/4089/20-8-1977 | ΦΕΚ 911/Β/23-9-1977 | Περί χαρακτηρισμού του Κυβερνείου της Αίγινας ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου. |
| ΠΔ 19-10-1978 | ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978 | Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικπέδων αυτών. |
| ΥΑ Α1/Φ02/65627/2331/1-12-1978 | ΦΕΚ 1151/Β/30-12-1978 | Περί κηρύξεως αρχαιολογικών χώρων |

| | | |
|--|-----------------------|---|
| | | στην Αίγινα. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/Α1/Φ02/51103/3470/19-1-1979 | ΦΕΚ 255/Β/16-3-1979 | Περί χαρακτηρισμού του λόφο Κολώνας της Αίγινας ως Αρχαιολογικού Χώρου. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/58386/2238/17-11-1979 | ΦΕΚ 51/Β/21-1-1980 | Περί κηρύξεως Πύργου Μαρκέλλου στην Αίγινα, ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/71885/3574/14-12-1979 | ΦΕΚ 217/Β/4-3-1980 | Περί κηρύξεως του χωριού Λαζάρηδες στην Αίγινα ως αρχαιολογικού χώρου. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/18247/511/7-6-1980 | ΦΕΚ 574/Β/26-6-1980 | Περί κηρύξεως ως διατηρητέου μνημείου του Ι. Ν. της Ευαγγελιστρίας και της γύρω από αυτόν πλατείας, στο χωριό Κυψέλη Αίγινας. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2001/50560/16-9-1980 | ΦΕΚ 967/Β/26-9-1980 | Περί χαρακτηρισμού ως έργων τέχνης και ως ιστορικών κτηρίων 5 κτηρίων στην Αίγινα. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/46057/1837/5-9-1980 | ΦΕΚ 1039/Β/10-10-1980 | Περί χαρακτηρισμού του υψώματος "Όρος" και της γύρω περιοχής στην Αίγινα, ως τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/791/32460/20-5-1981 | ΦΕΚ 448/Β/29-7-1981 | Περί χαρακτηρισμού ως τόπου που χρειάζεται ειδική κρατική προστασία του περιβάλλοντος χώρου της διατηρητέας οικίας Βούλγαρη στην Περιβόλα Αιγίνης, ιδιοκτησίας Δημητρίου Καραπάνου. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1150/46890/15-7-1981 | ΦΕΚ 478/Β/17-8-1981 | Περί χαρακτηρισμού ως έργου τέχνης, του κτιρίου "αρχοντικό Λογιωτατίδου" στην οδό Β. Γεωργίου Α' στην πόλη της Αίγινας, ιδιοκτησίας Παναγιώτη Σαραντάρη. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/63820/1563/30-11-1981 | ΦΕΚ 768/Β/21-12-1981 | Κήρυξη παραδοσιακού κτιρίου στην Αίγινα ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/46024/2062/10-9-1982 | ΦΕΚ 999/Β/8-12-1982 | Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης κτηρίου στην οδό Κανάρη 1 στην παραλία Αιγίνης ιδιοκτησίας Α. και Σ. Βογιατζή. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2393/46534/10-8-1983 | ΦΕΚ 515/Β/5-9-1983 | Χαρακτηρισμός κτηρίου ιδιοκτησίας Δημοτικού Σχολείου Κοινότητας Κυψέλης Αιγίνης |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Φ02/64828/2019/29-12-1983 | ΦΕΚ 42/Β/27-1-1984 | Κήρυξη περιοχής Παλιοχώρας - Μεσαγρού - Αφάιας Αίγινας ως τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1346/24972/16-5-1985 | ΦΕΚ 365/Β/31-5-1985 | Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου και έργου τέχνης του κτιρίου "Πύργος Ζαΐμη ή Μπενιζέλου" στη θέση Πλακάκια της Αίγινας ιδιοκτησίας Αργυρίου Σαλιαρέλη. |
| ΥΑ ΥΠΠΕ/Β1/Φ26/24081/718/12-7-1985 | ΦΕΚ 467/Β/25-7-1985 | Κήρυξη κτηρίων καποδιστριακής περιόδου συγκροτήματος πρώην φυλακών Αιγίνης. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1709/25500/2-7-1986 | ΦΕΚ 550/Β/12-8-1986 | Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης του κτιρίου ιδιοκτησίας Κ. Βαρβάρας Σημαντώνη στην οδό Σπύρου Ρόδη 7 στην Αίγινα. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/29766/664/19- | ΦΕΚ 498/Β/16-9-1987 | Κήρυξη ισογείου Καποδιστριακού κτίσματος στην Αίγινα ως ιστορικού |

| | | |
|---|-----------------------|---|
| 8-1987 | | διατηρητέου μνημείου. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1161/24519/30-4-1991 | ΦΕΚ 372/Β/6-6-1991 | |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/378/28297/5-5-1992 | ΦΕΚ 426/Β/3-7-1992 | |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/20959/1130/17-8-1994 | ΦΕΚ 660/Β/31-8-1994 | Επέκταση κυρήξεως αρχαιολογικού χώρου Αφαιάς Αιγίνης. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/55749/2925/21-11-1994 | ΦΕΚ 896/Β/1-12-1994 | Θεσμοθέτηση Ζώνης Α απολύτου προστασίας του αρχαιολογικού χώρου Αφαιάς Αίγινας. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/51126/2719/20-12-1994 | ΦΕΚ 9/Β/13-1-1995 | Κήρυξη ως αρχαιολογικού χώρου θαλάσσιας περιοχής στην Αίγινα. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/3934/2025/29-12-1994 | ΦΕΚ 9/Β/13-1-1995 | Θεσμοθέτηση Ζωνών Α και Β προστασίας στον αρχαιολογικό χώρο Λαζαρήδων Αίγινας. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/39341/2025/29-12-1994 | ΦΕΚ 131/Β/27-2-1995 | Διόρθωση Σφάλματος στην ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/39341/2025/29-12-1994 απόφαση Υπουργού Πολιτισμού. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1015/29537/19-5-1995 | ΦΕΚ 636/Β/18-7-1995 | |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1853/45425/12-9-1995 | ΦΕΚ 854/Β/13-10-1995 | |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/46590/2677/13-11-1995 | ΦΕΚ 1088/Β/29-12-1995 | Αποδεσμεύσεις θαλασίων περιοχών για υποβρύχια δραστηριότητα με αναπνευστικές συσκευές για εκπαιδευτικούς και ψυχαγωγικούς σκοπούς. |
| ΥΑ 12209/2289/18-4-1997 | ΦΕΚ 417/Δ/26-5-1997 | Χαρακτηρισμός ως διατηρητέου κτιρίου που βρίσκεται εντός του ρυμοτομικού σχεδίου Δήμου Αίγινας (Ν. Πειραιά) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτού. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2156/29506/13-6-1997 | ΦΕΚ 755/Β/28-8-1997 | Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου και έργου τέχνης του κτιρίου στις οδούς Αφαιάς, Χρ. Λαδά και Π. Ηρειώτη στην Αίγινα, ιδ. Δ. Σακιώτη. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/48288/3006 π.ε./17-2-1998 | ΦΕΚ 226/Β/9-3-1998 | Συμπλήρωση των αρ. πρωτ. 21220/10.8.67 και ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/71885/3574/14.12.79 Υπουργικών Αποφάσεων (ΦΕΚ 527/Β/24.8.67 και ΦΕΚ 217/Β/4.3.80) περί κήρυξης ως αρχαιολογικού χώρου του Ελανίου Όρους και του αρχαιολογικού χώρου Λαζαρήδων Αιγίνης και καθορισμός ενιαίου ορίου κήρυξης των παραπάνω χώρων. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1468/24574/15-5-1998 | ΦΕΚ 529/Β/29-5-1998 | Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του κτιρίου ιδιοκτησίας Παν. Ηλιόπουλου, Σταμ. Ηλιόπουλου και άλλων |

| | | |
|--|-----------------------|---|
| | | στην οδό Αχιλλέως και Τότη Χατζή, στο λιμάνι της Αίγινας |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/24185/1467/22-5-1998 | ΦΕΚ 646/Β/26-6-1998 | Υποβρύχιες δραστηριότητες με καταδυτική συσκευή (Άρθρο 3). |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/633/23804/11-5-1999 | ΦΕΚ 1175/Β/15-6-1999 | Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του κτιρίου ιδιοκτ. Παν. Και Αλ. Ανδρούτσου στην Κυψέλη Αιγίνης, με ακτίνα προστασίας στα όρια ιδιοκτησίας. |
| ΠΔ 6-3-2000 | ΦΕΚ 203/Δ/6-4-2000 | |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/4002/15662/20-3-2001 | ΦΕΚ 380/Β/6-4-2001 | Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου, του κτιρίου ιδιοκτησίας Χρ. Τόγια και Ευφ. Λαλαούνη, με τον περιβάλλοντα χώρο του στα όρια ιδιοκτησίας επί της οδού Αφαίας 25 στην πόλη της Αίγινας. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/963/46628/6-9-2001 | ΦΕΚ 1252/Β/27-9-2001 | Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου και έργου τέχνης του συνόλου των κτισμάτων που συγκροτούν την οικία Αλ. Ροδάκη, στο Μεσαγρό Αιγίνης και καθορισμός ζώνης προστασίας περιβάλλοντος χώρου της παραπάνω ιδιοκτησίας. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1687/54256/16-10-2001 | ΦΕΚ 1353/Β/17-10-2001 | Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του κτιρίου στην οδό Αχιλλέως 9 στην Αίγινα με τον περιβάλλοντα χώρο στα όρια ιδιοκτησίας. |

Πίνακας 6: ΦΕΚ Χαρακτηρισμών

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

| Αριθμός Υπουργικής Απόφασης | Αριθμός ΦΕΚ | Τίτλος ΦΕΚ |
|---|-----------------------|---|
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/42813/2830/2-9-2003 | ΦΕΚ 1498/Β/10-10-2003 | Ορισμός όρων άσκησης υποβρύχιων δραστηριοτήτων με αναπνευστικές συσκευές, βαθυσκάφη ή άλλα μέσα επισκόπησης του βυθού, κατ'εφαρμογή του άρθρου 15, παρ.3, του Ν. 3028/2002 ?Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς?. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/118742 / 3267/8-2-2008 | ΦΕΚ 79/ΑΑΠ/28-2-2008 | Χαρακτηρισμός ως μνημείων δύο (2) κτιρίων επί της οδού Περικλέους 22 και 24 στον Πειραιά, φερομένης ιδιοκτησίας Κλεοπάτρας Βενιάμη |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/30421/873/21-5-2008 | ΦΕΚ 208/ΑΑΠ/2-6-2008 | Χαρακτηρισμός ως μνημείου του κτιρίου επί της οδού Αγίου Νεκταρίου 24 στον οικισμό της Αίγινας, φερομένης ιδιοκτησίας Ι. Μητρόπολης Αιγίνης |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/111833/278/29-1-2009 | ΦΕΚ 51ΑΑΠ/9-2-2009 | Χαρακτηρισμός ως μνημείου του μύλου φερόμενης ιδιοκτησίας Θ. Χατζόπουλου, στην οικισμό Ανιτσαίου Αιγίνης. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/111830/2780/29-1-2009 | ΦΕΚ 59/ΑΑΠ/13-2-2009 | Χαρακτηρισμός ή μη ως μνημείων: Α) του κτιρίου φερόμενης ιδιοκτησίας David και Debora Cross και Β) του κτιρίου |

| | | |
|---|----------------------------|---|
| | | φερομένης ιδιοκτησίας κληρονόμων Δημήτρη Χαλδαίου στον Μεσαγρό της Αίγινας. |
| ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/1174 02/3589/29-11-2011 | ΦΕΚ 352/ΑΑΠ/30-12- 2011 | Αναοριοθέτηση αρχαιολογικού χώρου Παλαιόχωρας Αίγινας. |

Πίνακας 7: ΦΕΚ Χαρακτηρισμών

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Επιπλέον των παραπάνω, υπάρχει πρόθεση των υπηρεσιών του ΥΠΠΟΑ για χαρακτηρισμό νέων αρχαιολογικών / ιστορικών χώρων και μνημείων που έχουν εντοπίσει, κάποιιοι από τους οποίους βρίσκονται ήδη σε διαδικασία θεσμοθέτησης. Επιπλέον, για επιπλέον τοποθεσίες ενδέχεται να ληφθούν ειδικά μέτρα και να προστατευτούν μέσω του ΓΠΣ (φάση Β’).

2.4.3. Θεσμικό πλαίσιο: Δασικά

Η μορφολογία της Αίγινας ως προς τη βλάστηση, είναι ιδιαίτερη. Το νότιο τμήμα του νησιού είναι επί το πλείστον χέρσο με χαμηλή θαμνώδη βλάστηση, ενώ το βόρειο εμφανίζει κάλυψη σε μεγάλο ποσοστό από πευκόφυτες εκτάσεις. Στην Αίγινα δεν έχει ολοκληρωθεί η σύνταξη των δασικών χαρτών και το υλικό που είναι διαθέσιμο είναι μεμονωμένες πράξεις χαρακτηρισμού και πράξεις ευρύτερων περιοχών (σε επίπεδο 5-10 ιδιοκτησιών).

Η Αίγινα υπάγεται στο Δασαρχείο Πειραιά. Τα τελευταία χρόνια, και ιδιαίτερα τη δεκαετία προ της κρίσεως (1990-2010) παρατηρήθηκε αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας τόσο σε περιοχές εντός όσο και σε εκτός σχεδίου, με αποτέλεσμα το Δασαρχείο Πειραιά να εκδώσει μεμονωμένες πράξεις χαρακτηρισμού του Ν.998/1978 για αρκετές περιοχές εκτός σχεδίου καθώς και πράξεις χαρακτηρισμού για ευρύτερες περιοχές στο Δημοτικό Διαμέρισμα Μεσαγρού που είναι και το πιο πευκόφυτο τμήμα του νησιού. Τελευταία, εκδόθηκαν και πράξεις χαρακτηρισμού για περιοχές εντός οικισμών και έχουν συνταχθεί από το δασαρχείο ενοποιημένοι χάρτες για μερικούς από τους οικισμούς της Αίγινας για πολεοδομική χρήση. Επίσης, γίνεται μια ουσιαστική προσπάθεια από την Πολεοδομία Ν. Πειραιά να ψηφιοποιηθούν οι δασικοί χάρτες και να διατίθενται ηλεκτρονικά στους ενδιαφερόμενους (Δασικά Οικισμών Αίγινας).

Η δεύτερη βαθμίδα στη διαχείριση των δασικών υποβάθρων είναι η Διεύθυνση Δασών Πειραιά, όπου και απευθύνονται οι ενστάσεις κατά των πράξεων χαρακτηρισμού («αντιρρήσεις»). Η διεύθυνση αυτή είναι υπεύθυνη για την επικοινωνία με τους υπόλοιπους φορείς (πχ. Κτηματολόγιο) και για τη σύνταξη των δασικών χαρτών. Κάθε πράξη που εκδίδεται από το Δασαρχείο Πειραιά κοινοποιείται προς έγκριση στην Διεύθυνση Δασών. Η Διεύθυνση αυτή κρατάει συνολικό αρχείο για τη Νομαρχία Πειραιά σε συγκεντρωτικό ηλεκτρονικό αρχείο, με τη μορφή λίστας αλλά χωρίς χαρτογραφική αντιστοίχιση. Ακόμα τα στοιχεία των πράξεων emπίπτουν στις διατάξεις περί προσωπικών δεδομένων και δεν είναι προσβάσιμα από τρίτους. Κάτι το οποίο καθιστά αδύνατη τη συλλογή συγκεντρωτικών στοιχείων για τις πράξεις χαρακτηρισμού δασικών περιοχών

που έχουν εκδοθεί στην Αίγινα.

Στις αρχές του 2017 ανακοινώθηκε η ανάρτηση δασικού χάρτη από τη Διεύθυνση Δασών Πειραιά και πρόσκληση υποβολής αντιρρήσεων με αριθ. πρωτ. 9585/228 / 10.2.2017 και ορθή επανάληψη στις 13.2.2017 (Α.Δ.Α.: ΩΞΕ1ΟΡΙΚ-Ε9Τ) αναρτήθηκε στον ειδικό διαδικτυακό τόπο ανάρτησης δασικών χαρτών και υποβολής αντιρρήσεων της ιστοσελίδας της ΕΚΧΑ Α.Ε., ο δασικός χάρτης περιοχών τοπικών δημοτικών κοινοτήτων των δήμων Αίγινας, Αγκιστρίου, Κυθήρων, Πόρου, Σπετσών, Τροιζηνίας και Ύδρας, Περιφερειακής Ενότητας Νήσων της Περιφέρειας Αττικής σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 14 του Ν. 3889/2010 (Φ.Ε.Κ. 182Α). Με προθεσμία υποβολής των αντιρρήσεων εξήντα (60) ημέρες και με καταληκτική ημερομηνία την 24η Απριλίου 2017. Για κατοικούντες ή διαμένοντες στο εξωτερικό δόθηκε μια παράταση 20 ημερών. Οι αντιρρήσεις αφορούν αποκλειστικά και μόνον στην αμφισβήτηση του χαρακτήρα ή της μορφής των εμφανιζόμενων στον δασικό χάρτη εκτάσεων. Δικαίωμα υποβολής αντίρρησης έχουν φυσικά και νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, το Ελληνικό Δημόσιο και οι οικείοι Ο.Τ.Α., εφόσον επικαλούνται εμπράγματα ή ενοχικά δικαιώματα επί της αμφισβητούμενης δασικής, χορτολιβαδικής και βραχώδους ή πετρώδους έκτασης. Ειδικά, κατά της παράληψης να περιληφθεί στο δασικό χάρτη ορισμένη δασικού χαρακτήρα ή χορτολιβαδική ή βραχώδης ή πετρώδης έκταση, αντίρρηση μπορεί να υποβάλλει κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή Ο.Τ.Α. ή περιβαλλοντική οργάνωση ή άλλα νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, στους σκοπούς των οποίων περιλαμβάνεται η προστασία τού φυσικού περιβάλλοντος τής περιοχής.

3. Αναγνώριση και καταγραφή υφιστάμενης κατάστασης του εξωτερικού περιβάλλοντος

Το παρόν κεφάλαιο αποσκοπεί στο να καταγράψει τις ισχύουσες χωροταξικές και πολεοδομικές ρυθμίσεις και κατευθύνσεις που ισχύουν στην περιοχή μελέτης από τα ανώτερα εθνικά και περιφερειακά επίπεδα σχεδιασμού και όλων των ειδικότερων σχεδίων διαχείρισης με τα οποία αυτή συμμορφώνεται έως το τοπικό επίπεδο και σε όποια σημεία περιλαμβάνεται ή επηρεάζεται.

3.1. Προβλέψεις και κατευθύνσεις του Γενικού, των Ειδικών και του οικείου Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

3.1.1. ΓΠΧΣΑΑ

Στο ανώτερο επίπεδο στρατηγικού σχεδιασμού (εθνικής κλίμακας) βρίσκεται σε ισχύ το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ 128/Α'/3.08.2008). Πρόκειται για κείμενο εθνικής εμβέλειας εντούτοις κάποιες γενικές διαπιστώσεις εμμέσως περιλαμβάνουν και την περιοχή μελέτης. Παραδείγματος χάριν:

- «Διαπιστώνεται ότι οι βασικές μορφές τουρισμού, που αναπτύχθηκαν μέχρι σήμερα στην Ελλάδα αξιοποίησαν μέρος της ποικιλίας και των διατιθέμενων τουριστικών πόρων. Το πλήθος των νησιών, το μεγάλο μήκος των παράκτιων περιοχών και το μεσογειακό κλίμα κατέστησαν τη χώρα προνομιακό τουριστικό προορισμό, με κυρίαρχο το μοντέλο «ήλιος – θάλασσα». Ωστόσο, οι διεθνείς τάσεις για εξατομίκευση του τουριστικού προϊόντος, σε συνδυασμό με την αύξηση του ανταγωνισμού λόγω της εισόδου και άλλων μεσογειακών χωρών στην αγορά, καθώς και η αλλοίωση ή η υπερφόρτιση σημαντικών πόρων λόγω της κατανάλωσής τους με βάση το κυρίαρχο μοντέλο, καθιστούν αναγκαία, σύμφωνα και με τη μελέτη του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τον Τουρισμό, την παράλληλη ανάπτυξη και άλλων μορφών τουριστικής δραστηριότητας, αλλά και την αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό των υφισταμένων.»

- Εκτιμάται ότι στο μέλλον ο κεντρικός κορμός του τομέα των υπηρεσιών θα εξακολουθήσει να συγκεντρώνεται στα δύο μητροπολιτικά κέντρα, με ισχυρές, όμως, ενδείξεις για περαιτέρω διάχυση των σχετικών εξυπηρετήσεων στο σύνολο του εθνικού χώρου.
- Ως προς τη χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου, το ρόλο των μητροπολιτικών και λοιπών σημαντικών αστικών κέντρων και τη σχέση τους με την ενδοχώρα:
 - Διαπιστώνεται ότι, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '70, το αστικό σύστημα της χώρας μετεξελίσσεται αργά σε ολιγοπολικό (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Λάρισα, Βόλος, Ηράκλειο), ενώ κεντρικός παραμένει ο ρόλος των δύο μητροπολιτικών αστικών σχηματισμών που έχουν δημιουργήσει μία σημαντική σε έκταση ενδοχώρα από λειτουργική και οικονομική άποψη, με την Αθήνα να κατέχει τον πρώτο λόγο.
 - Παράλληλα, διαπιστώνεται η ύπαρξη διευρυμένου δικτύου αστικών πόλων, μικρής και μεσαίας κλίμακας, που στηρίζει σήμερα και αναμένεται να στηρίξει περισσότερο στο μέλλον την οργάνωση των μικρότερων οικισμών της χώρας, την εδραίωση της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου, απαντώντας συγχρόνως στα καίρια αιτήματα για συγκράτηση του πληθυσμού.
 - Ως προς τη μορφή της χωρικής ανάπτυξης, διαπιστώνονται εμφανώς έντονες τάσεις αστικής εξάπλωσης, κυρίως γύρω από τα δυναμικά αστικά κέντρα, στις παράκτιες περιοχές αλλά και στη λοιπή επικράτεια, ιδιαίτερα κατά μήκος των οδικών αξόνων. Η αστική ανάπτυξη στις πιο πάνω περιοχές ενθαρρύνεται αφ' ενός από τη διαθεσιμότητα των κεφαλαίων και τη βελτίωση της προσβασιμότητας και αφ' ετέρου από την κερδοσκοπία στη γη και την έλλειψη ουσιαστικού ελέγχου στις χρήσεις γης.
 - Εκτιμάται, πάντως, ότι η εν λόγω αστική διάχυση έρχεται σε αντίθεση με τα πρότυπα της αειφόρου και της «συμπαγούς» πόλης, καθότι αυξάνει το κόστος των υποδομών, την κυκλοφορία και την κατανάλωση ενέργειας, ενώ επιπλέον υποβαθμίζει την ποιότητα του περιβάλλοντος.

- Ως προς τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, αγροτικού, παράκτιου και νησιωτικού χώρου, καθώς και των παραμεθόριων περιοχών:
 - Οι ορεινές, οι παράκτιες, οι αγροτικές και οι νησιωτικές περιοχές της χώρας, παρά τα χωροταξικά τους πλεονεκτήματα (εξαιρετο εύκρατο κλίμα, αρμονία φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, παρουσία διάσπαρτων νησιωτικών συμπλεγμάτων μοναδικής ομορφιάς, βατοί ορεινοί όγκοι με ποικιλία αξιόλογων τοπίων, μεγάλη βιοποικιλότητα) και γενικά την πληθώρα μοναδικών τουριστικών και άλλων παραγωγικών πόρων που διαθέτουν, εμφανίζουν ποικιλία προβλημάτων που οφείλονται στα ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά τους, τα οποία δημιουργούν προβλήματα στην προσπελασιμότητα και, κατ' επέκταση, στην επικοινωνία και απαιτούν σημαντικά έργα υποδομών στο μέλλον για την βελτίωση της σύνδεσής τους με τα αστικά κέντρα και τους πόλους ανάπτυξης.
 - Ειδικότερα, εκτιμάται ότι ο ορεινός χώρος διαθέτει προοπτικές αναζωογόνησης και χωροταξικής ενσωμάτωσης στο εθνικό σύστημα αξόνων και πόλων ανάπτυξης μέσα και από τις επιδράσεις που θα δεχτεί από την αξιοποίηση των μεγάλων έργων υποδομής στο δυτικό και το βόρειο τμήμα της χώρας.
 - Εκτιμάται ότι οι ορεινοί όγκοι, όπως και ο παράκτιος και ο νησιωτικός χώρος, συνιστούν γεωγραφικές, οικονομικές και κοινωνικές ενότητες, το ανάγλυφο, το κλίμα, το φυσικό περιβάλλον και η πολιτισμική κληρονομιά των οποίων απαιτούν τον προσδιορισμό και την εφαρμογή μιας εξειδικευμένης αναπτυξιακής και χωροταξικής πολιτικής.
- Τέλος, εντός του ΓΠΧΣΑΑ διαπιστώνεται ότι πολύ μικρό ποσοστό των βιομηχανικών μονάδων είναι εγκατεστημένο εντός οργανωμένων υποδοχέων, γεγονός που σημαίνει ότι, ακόμη και για τη βιομηχανία, η επιλογή της εκτός σχεδίου δόμησης αποτελεί στην πράξη κυρίαρχη χωροθετική επιλογή. Βασική κατεύθυνση του ΓΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία είναι η προώθηση ενός πολυκεντρικού προτύπου και ο εξορθολογισμός της χωροθέτησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων (οργάνωση υποδοχέων, κατάλληλες ρυθμίσεις και στήριξή τους με ανταποδοτικά κίνητρα)».

Σκοπός του ΓΠΧΣΑΑ είναι:

«Ο προσδιορισμός στρατηγικών κατευθύνσεων για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αιεφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου για τα επόμενα 15 χρόνια, λαμβάνοντας υπόψη:

- Την ανάγκη για: α) προώθηση της αιεφόρου, ισόρροπης και σφαιρικά ανταγωνιστικής ανάπτυξης, β) κατοχύρωση της παραγωγικής και κοινωνικής συνοχής, γ) διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς στο σύνολο του εθνικού χώρου και στις επί μέρους ενότητες του και δ) ενίσχυση της θέσης της χώρας στο διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο.
- Τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η χώρα, σε διεθνές και κοινοτικό επίπεδο, για τη διαχείριση του χώρου, το περιβάλλον και την αιεφορία.

- Την υποχρέωση εναρμόνισης με το εθνικό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007–2013 και άλλα γενικά ή ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα εθνικής σημασίας που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του εθνικού χώρου.
- Την ανάγκη εναρμόνισης με τους γενικούς και επί μέρους οικονομικούς στόχους που έχουν τεθεί στο πλαίσιο του Αναθεωρημένου Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης, καθώς και με τις προτεραιότητες του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση.
- Ότι το Γενικό Πλαίσιο αποτελεί, κατά νόμο, τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επί μέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και την ανάπτυξη του εθνικού χώρου.»

Με βάση τα παραπάνω ορίζονται οι κύριοι άξονες ανάπτυξης στους οποίους θα αναφερθούμε καθώς αφορούν την περιοχή μελέτης. Ειδικότερα, θα αναφερθούμε στον τουρισμό.»

3.1.2. ΕΠΣΧΑΑ Τουρισμού

Σύμφωνα με το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης του 2009 για τον τουρισμό (ΦΕΚ 1138/Β'/11.06.2009) η Αίγινα και γενικότερα τα νησιά του Αργοσαρωνικού δεν αναφέρονται ως ξεχωριστή ενότητα, συνεπώς, θα τα κατατάξουμε με βάση την περιγραφή των ομάδων νήσων, όπως αυτά περιγράφονται στο ΕΠΣΧΑΑ για τον τουρισμό:

«Όσον αφορά στα νησιά στο ΕΠΣΧΑΑ για τον Τουρισμό διακρίνονται τρεις κατηγορίες / ομάδες, με βάση ένα συνδυασμό αναπτυξιακών, περιβαλλοντικών και γεωγραφικών κριτηρίων.

Ομάδα I

Στην πρώτη ομάδα (Ομάδα I) περιλαμβάνονται 76 νησιά με τα εξής χαρακτηριστικά: σχετικά μικρή γεωγραφική έκταση, με κατά κανόνα σοβαρά προβλήματα ανάπτυξης, συνεχή μείωση του πληθυσμού, σοβαρές ελλείψεις σε υποδομές, ελάχιστο βαθμό αξιοποίησης των πόρων τους ή περιορισμένους πόρους και αισθητή γεωγραφική απομόνωση.

Για την ομάδα αυτή προβλέπεται:

- Η δυνατότητα εγκατάστασης μικρών ξενοδοχειακών μονάδων (μέχρι 100 κλινών) εντός ορίων οικισμών. Εάν δεν υπάρχουν καθορισμένα όρια εντός περιοχών που ορίζονται από ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ.
- Εκτός ορίων οικισμών μπορούν να αναπτυχθούν οργανωμένες κατασκηνώσεις.

Ομάδα II

Στη δεύτερη ομάδα (Ομάδα II) περιλαμβάνονται 47 νησιά με σημαντική τουριστική δραστηριότητα ή που αναπτύσσονται τουριστικά, με ή χωρίς άλλη ιδιαίτερα δυναμική παραγωγική δραστηριότητα και εκμεταλλεύσιμους πόρους. Στα νησιά

αυτά προτείνονται δράσεις που θα συμβάλουν α) στην αντιμετώπιση συγκρούσεων μεταξύ δραστηριοτήτων, β) στον έλεγχο των περιβαλλοντικών πιέσεων και γ) στην αποτροπή της μονόπλευρης εξάρτησής τους από τον τουρισμό.

Στην ομάδα αυτή, πέρα από τις κατευθύνσεις που δίνονται ανά κατηγορία με βάση το βαθμό έντασης (Α ή Β) και για τη χωρική οργάνωση των ειδικών μορφών τουρισμού, προτείνεται από το Πλαίσιο:

- Να διερευνηθεί από τον υποκείμενο σχεδιασμό (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ) η σκοπιμότητα καθορισμού ζωνών τουριστικής ανάπτυξης εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών,
- Να προσδιοριστούν από τον υποκείμενο σχεδιασμό (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ) ζώνες προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, των φυσικών πόρων και του τοπίου, στις οποίες θα περιορίζεται ή/και θα απαγορεύεται η δυνατότητα δόμησης, λαμβάνοντας σε κάθε περίπτωση υπ' όψιν τη φέρουσα ικανότητα των περιοχών.
- Το ανώτατο όριο δυναμικότητας νέων τουριστικών μονάδων εντός σχεδίου πόλεως και εντός ορίου οικισμών ορίζεται σε 100 κλίνες, με εξαίρεση τις νήσους Κρήτη, Κέρκυρα και Ρόδο και τα οικιστικά κέντρα με πληθυσμό μεγαλύτερο των 10.000 κατοίκων.

Ομάδα III

Στην Ομάδα III, **βραχονησίδες και ακατοίκητα νησιά**, διακρίνονται δυο κατηγορίες με βάση τα ιδιαίτερα φυσικά και ανθρωπογενή χαρακτηριστικά τους, το μέγεθος και την εγγύτητά τους με κατοικημένες περιοχές.

Στην πρώτη κατηγορία υπάγονται οι βραχονησίδες και τα ακατοίκητα νησιά έκτασης μικρότερης των 500 στρεμμάτων, αλλά και μεγαλύτερα, τα οποία εμπίπτουν στο δίκτυο Natura 2000 ή είναι σημαντικά για προστατευόμενα είδη ορνιθοπανίδας ή άλλης απειλούμενης και σπάνιας πανίδας και χλωρίδας. Στην ίδια κατηγορία περιλαμβάνονται νησιά απομονωμένα (απόσταση μεγαλύτερη των 4 ναυτικών μιλίων από ηπειρωτικό τμήμα της χώρας ή από νησιά με πληθυσμό μεγαλύτερο των 2.000 κατοίκων) και νησιά με καθεστώς προστασίας που απαγορεύουν τη δόμηση.

Στα νησιά της κατηγορίας αυτής απαγορεύεται η δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων.

Στη δεύτερη κατηγορία υπάγονται τα λοιπά ακατοίκητα νησιά.

- Στα νησιά της κατηγορίας αυτής επιτρέπεται η ανάπτυξη τουριστικών εγκαταστάσεων, με κάλυψη που δεν υπερβαίνει το 3% της έκτασης του νησιού και Έκθεση Αξιολόγησης της Εφαρμογής του θεσμοθετημένου Ειδικού Πλαισίου του Τουρισμού Δ/ση Χωροταξίας Υ.Π.Ε.Κ.Α. 113
- «Σύνθετα τουριστικά καταλύματα», με την προϋπόθεση ότι θα τεκμηριώνεται η θετική συμβολή της επένδυσης στη βιώσιμη ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου στον οποίο εντάσσονται.»

3.2. Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) Αττικής

«Η Ελλάδα έχει κυρώσει τη “Συμφωνία των Παρισίων” - Ν.4426/2016 (ΦΕΚ 187/τ.Α/06-10-2016) - της οποίας τα κύρια χαρακτηριστικά είναι:

- Μείωση εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου ώστε να περιοριστεί η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας κάτω από 2°C σε σχέση με προβιομηχανική περίοδο & με σκοπό τους 1,5°C.
- Μέτρα για μετριασμό (mitigation) και για προσαρμογή (adaptation) στην κλιματική αλλαγή.
- Ανά πενταετία εξέταση προόδου & επικαιροποίηση στοχοθεσίας με βάση νέα στοιχεία.
- Φιλόδοξη δέσμη αλληλεγγύης με επαρκείς διατάξεις για χρηματοδότηση.
- Μήνυμα για στροφή σε καθαρές μορφές ενέργειας.

Επίσης, έχει θεσμοθετηθεί - Ν.4414/2016 (ΦΕΚ 149/τ.Α/09-08-2016)- η υποχρέωση κάθε Περιφέρειας της Ελληνικής Επικράτειας να εκπονήσει Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) ορίζοντας παράλληλα τα ελάχιστα περιεχόμενά του. Οι προδιαγραφές και το ειδικότερο περιεχόμενο των ΠεΣΠΚΑ εξειδικεύονται περαιτέρω με την Υπουργική Απόφαση με αρ. 11258/2017 (ΦΕΚ 873/τ.Β/16-03-2017).

Το ΠεΣΠΚΑ αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο που προσδιορίζει και ιεραρχεί τα απαραίτητα μέτρα και δράσεις Προσαρμογής της Περιφέρειας Αττικής στην Κλιματική Αλλαγή. Ως τέτοιο αναλύει σε βάθος τις αναγκαίες τομεακές πολιτικές και αποφαινεται για τη σκοπιμότητα επιμέρους μέτρων και δράσεων προσαρμογής σε τοπικό/περιφερειακό επίπεδο. Το σχέδιο προσδιορίζει και ιεραρχεί τα απαραίτητα μέτρα και δράσεις προσαρμογής σε ορίζοντα επταετίας.

Το ΠεΣΠΚΑ Αττικής, επίσης, λαμβάνει υπόψη τις δυνατότητες της Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠΚΑ) για οριζόντιες συνέργειες με ευρύτερες, αναπτυξιακές και περιβαλλοντικές πολιτικές.

Το «Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) Αττικής» έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αττική 2014-2020», στον Άξονα Προτεραιότητας 05: «Πρόωθηση της Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, καθώς και της Πρόληψης και Διαχείρισης Κινδύνων» και κωδικό MIS: 5023609.

Το ΠΕΣΠΚΑ Αττικής περιλαμβάνει τρία υποέργα (ΥΕ):

ΥΕ1. Σύνταξη του Περιφερειακού Σχεδίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) Αττικής, Π/Υ: 500.000 ευρώ και χρονική διάρκεια 18 μηνών.

ΥΕ2. Σύνταξη Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του ΠεΣΠΚΑ Π/Υ: 50.000 ευρώ και χρονική διάρκεια 5 μηνών.

ΥΕ3. Προμήθεια και εγκατάσταση συστημάτων παρακολούθησης χωρικής και τομεακής τρωτότητας και προόδου εφαρμογής του ΠεΣΠΚΑ, Π/Υ: 250.000 ευρώ και χρονική διάρκεια 4 μηνών».

Όσον αφορά στη μελέτη για την Αττική που ολοκληρώθηκε τον Μάιο 2021⁷, θα αναφερθούμε στα σενάρια αυτά που αφορούν στην Αίγινα:

Σενάριο RCP4.5

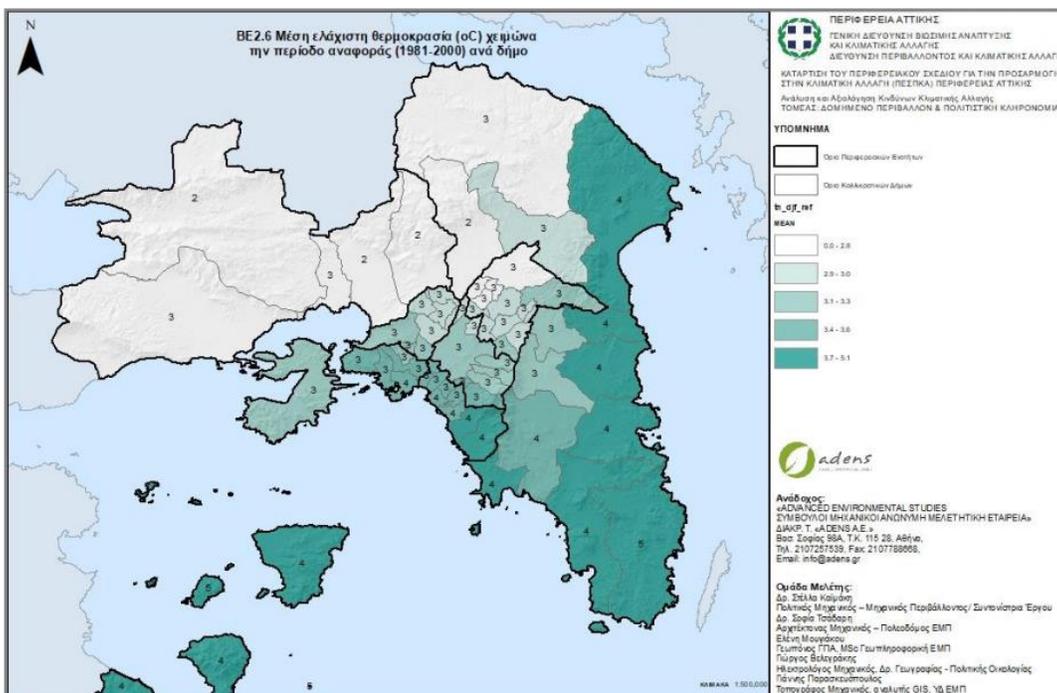
«Αναπτύχθηκε από την ομάδα GCAM του ινστιτούτου Pacific Northwest National Laboratory's Joint Global Change Research Institute (JGCRI) των Ηνωμένων Πολιτειών. Πρόκειται για ένα σενάριο σταθεροποίησης κατά το οποίο το ενεργειακό ισοζύγιο της ατμόσφαιρας σταθεροποιείται μετά το 2100, χωρίς να υπερβαίνει τον μακροπρόθεσμο στόχο (Clarke et al. 2007). Το συγκεκριμένο σενάριο λαμβάνει υπόψιν του ότι θα υλοποιηθούν προγράμματα αναδάσωσης και ότι θα πραγματοποιηθούν αλλαγές στις καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Επιπλέον οι εκπομπές μεθανίου αναμένονται να είναι σταθερές, ενώ οι εκπομπές CO₂ επιτρέπεται να αυξηθούν με αργούς ρυθμούς έως το 2040 και να αρχίσουν να μειώνονται από τότε και μετά. Το RCP4.5 αντιπροσωπεύει γενική μείωση στην κατανάλωση ενέργειας και στη χρήση ορυκτών καυσίμων, ενώ υποθέτει αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της χρήσης πυρηνικής ενέργειας (Thomson et al., 2011).»

Για το σενάριο RCP 4.5 διαπιστώνεται ότι εν γένει η Περιφέρεια Αττικής **παρουσιάζει μέση τρωτότητα**, σε ποσοστό που ανέρχεται περίπου το 68% επί του συνόλου της ακτογραμμής. Ακολουθώς, παρατηρείται **χαμηλή τρωτότητα** σε ποσοστό 15,7% , ενώ περιοχές με πολύ χαμηλή τρωτότητα δεν εμφανίζονται. Οι κρίσιμες περιοχές που υπολογίστηκαν ως υψηλής τρωτότητας αποτελούν το 15,5%, της ακτογραμμής της Περιφέρειας Αττικής.

Οι περιοχές **υψηλής τρωτότητας** (CVI= 4) στην Αίγινα ορίζονται ως οι κρισιμότερες στην ΚΑ. Αυτές οι περιοχές είναι στο βόρειο- βορειοδυτικό τμήμα της Αίγινας: Αίγινα, Βόρειο Τμήμα Ν. Αίγινας, Πόρτες.

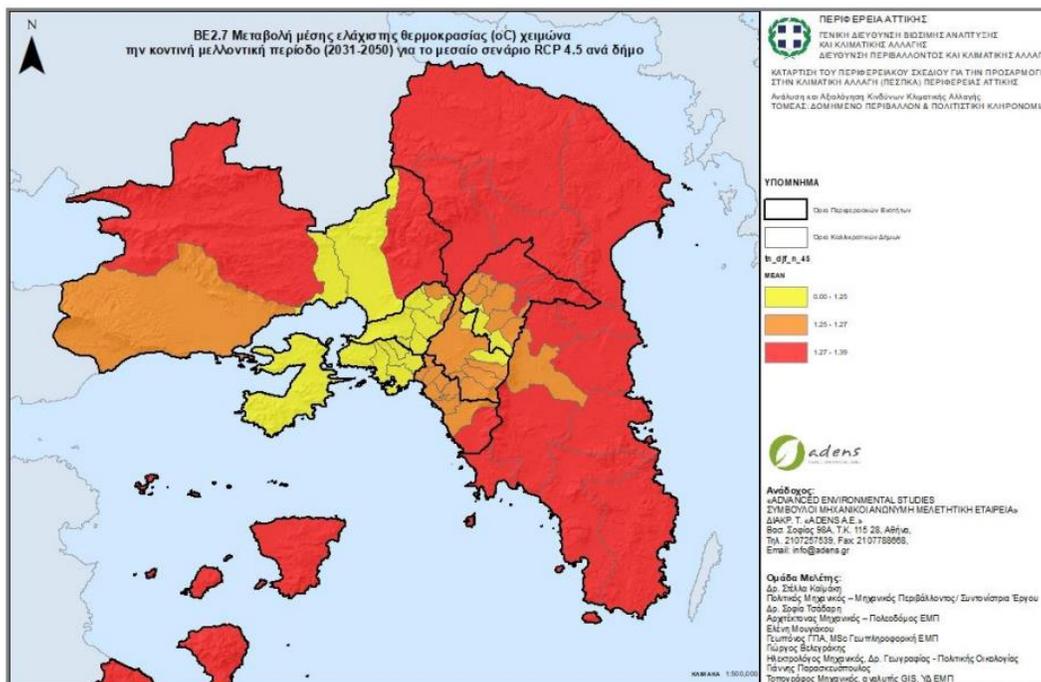
Ο λιμένας της νήσου της Αίγινας για το κλιματικό σενάριο RCP 4.5 παρουσιάζει **αύξηση του κυματικού κλίματος** κατά 9% τόσο για το 2046 όσο και για το 2096. Το κλιματικό σενάριο RCP 8.5 φαίνεται να προκαλεί μείωση του κυματικού κλίματος κατά 3,6% το 2046, ωστόσο για τη χρονολογία 2096 σημειώνεται πολύ σημαντική αύξηση του κυματικού κλίματος της τάξεως του 21%. Συνεπώς, ο λιμένας της Αίγινας διαφαίνεται ότι **διατρέχει πιθανό κίνδυνο** στο μέλλον λόγω αύξησης του κυματικού κλίματος.

⁷ http://www.patt.gov.gr/site/big_files/2021/210524_smpe_peska_attikis.pdf



Εικόνα 6: Μέση ελάχιστη θερμοκρασία (° C) χειμώνα την περίοδο αναφοράς (1981-2000) ανά δήμο

Πηγή: http://www.patt.gov.gr/site/big_files/2021/210524_smpe_peska_attikis.pdf



Εικόνα 7: Μεταβολή μέσης ελάχιστης θερμοκρασίας (° C) χειμώνα την κοντινή μελλοντική περίοδο (2031-2050) για το μεσαίο σενάριο RCP 4.5 ανά δήμο

Πηγή: http://www.patt.gov.gr/site/big_files/2021/210524_smpe_peska_attikis.pdf

Η ιδιαίτερη ταυτότητα του Αττικού Τοπίου, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί από τη μακρόχρονη αλληλεπίδραση των φυσικών διεργασιών και της ανθρώπινης δραστηριότητας, το καθιστά ιδιαίτερα σημαντικό πόρο περιβαλλοντικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα, που αναγνωρίζεται ως συγκριτικό πλεονέκτημα για το σύνολο της Αττικής. Το Αττικό Τοπίο έχει υποστεί σημαντικές αλλοιώσεις και συνεχίζει να απειλείται καίρια με υποβάθμιση ή και καταστροφή από άστοχες ανθρωπογενείς παρεμβάσεις, αποτέλεσμα υπερβολικής εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, αδυναμίας σχεδιασμού και ελέγχου των χρήσεων γης και της συνεχιζόμενης εξάπλωσης των οικιστικών, παραγωγικών κ.ά. χρήσεων στον εξωαστικό χώρο. Το ΡΣΑ στο άρθρο 22 και το παράρτημα XI αναγνωρίζει την Αίγινα ως ενδεικτικό τοπίο προτεραιότητας εκτός των ήδη θεσμοθετημένων και προστατευόμενων τοπίων.

Σενάριο RCP8.5

«Αναπτύχθηκε χρησιμοποιώντας το μοντέλο MESSAGE και το IIASA Integrated Assessment Framework του International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA) στην Αυστρία. Το σενάριο αυτό χαρακτηρίζεται από αυξανόμενες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, οδηγώντας σε υψηλά επίπεδα συγκεντρώσεων αερίων του θερμοκηπίου (Riahi et al. 2007). Αναπαριστά μία μελλοντική κατάσταση κατά την οποία δεν θα υλοποιηθούν πολιτικές μείωσης των αερίων του θερμοκηπίου και οι εκπομπές μεθανίου και υποξειδίου του αζώτου θα αυξηθούν με ταχείς ρυθμούς μέχρι το τέλος του αιώνα. Θα αυξηθεί η χρήση γης λόγω του αυξανόμενου πληθυσμού καθώς και η χρήση ορυκτών καυσίμων για την παραγωγή ενέργειας και για τη μετακίνηση (Riahi et al., 2011)»

Θα γίνει αναφορά τώρα στον τομέα των υδατικών οικοσυστημάτων καθώς σχετίζεται με τις ανθρωπογενείς πιέσεις στην περιοχή μελέτης (λόγω της γεωργικής και τουριστικής δραστηριότητας).

Επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής στα Υδατικά Συστήματα

«Η Κλιματική Αλλαγή αναμένεται να επιδράσει δυσμενώς στους Υδατικούς πόρους της ΠΠ. Οι κλιματικές μεταβολές που προβλέπονται με βάση τα πιο χαρακτηριστικά Σενάρια Εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου και αναμένεται ότι θα επηρεάσουν τα υδατικά αποθέματα αναφέρονται στη συνέχεια:

Η μέση ετήσια θερμοκρασία αέρος, η οποία αναμένεται να αυξηθεί κατά το εγγύς μέλλον από 1.4 °C για το ήπιο σενάριο RCP2.6 έως 1.7 °C για το ακραίο σενάριο RCP8.5., ενώ στο απώτερο μέλλον φθάνει τους 1.4 °C έως 4.5 °C για το ακραίο σενάριο.

Η μέση ετήσια βροχόπτωση αναμένεται να ελαττωθεί από 0% έως 15% στην περίπτωση του σεναρίου RCP2.6, από 5% έως 20% για το σενάριο RCP8.5.

Η μέση ετήσια τιμή της σχετικής υγρασίας αναμένεται ότι θα παρουσιάσει μικρή μείωση της τάξης του 2% έως 2.5% κατά το εγγύς μέλλον ενώ παρόμοιες μεταβολές αναμένονται και κατά το απώτερο μέλλον.

Ο αριθμός των ημερών βροχόπτωσης (ημερήσια βροχόπτωση > 1 χιλιοστού) αναμένεται ότι θα μειωθεί κατά το εγγύς μέλλον σε 5 - 20 λιγότερες μέρες βροχής ανά έτος, στα πεδινά και ορεινότερα τμήματα και θα φθάνουν τις 30 ημέρες στο απώτερο μέλλον, γεγονός που σημαίνει επιμήκυνση των ξηρών περιόδων.

Η αύξηση του δείκτη ξηρότητας αναμένεται ότι θα συμβεί για δύο λόγους, αφενός εξαιτίας της εκτιμώμενης μείωσης των βροχοπτώσεων και αφετέρου εξαιτίας της ανόδου της θερμοκρασίας, που έχει ως επακόλουθο την αύξηση της εξατμισοδιαπνοής και στη συνέχεια την αύξηση της ζήτησης υδατικών πόρων για ύδρευση, άρδευση, ενέργεια και γενικές χρήσεις. Ακόμα, εκτιμώνται μικρές μεταβολές της ταχύτητας του ανέμου, μικρή μείωση της νεφοκάλυψης, μικρή αύξηση της ηλιακής ακτινοβολίας. Τα σημαντικότερα θέματα διαχείρισης των υδατικών πόρων, τα οποία αναμένεται να ενταθούν στο μέλλον, είναι τα εξής:

1. Ποσοτική υποβάθμιση των υπόγειων υδροφορέων. Έχει ήδη παρατηρηθεί πτώση στάθμης σε υπόγειους υδροφορείς και οφείλεται κατά κανόνα στην υπεράντλησή τους για την κάλυψη υδρευτικών και αρδευτικών αναγκών. Τα υπόγεια ύδατα αποτελούν ουσιαστικά μια δεξαμενή, που απαιτεί σωστή διαχείριση, συνεχή έλεγχο των φυσικών λειτουργιών ανανέωσης των αποθεμάτων τους, καθώς και έλεγχο της ποιότητάς τους. Η πτώση της στάθμης των Υπόγειων Υδατικών Συστημάτων (ΥΥΣ) έχει αλυσιδωτές συνέπειες με μείωση τόσο στην ποσότητα όσο και στην ποιότητα λόγω υπεραντλήσεων. Το φαινόμενο αυτό αναμένεται να επιδεινωθεί τα επόμενα χρόνια λόγω της αύξησης της κατανάλωσης και της εποχιακής ζήτησης αλλά κυρίως λόγω της μείωσης των βροχοπτώσεων και αντίστοιχα της κατείσδυσης και της τροφοδοσίας των ΥΥΣ.

Εντούτοις, στην Αίγινα η σύνδεση με αγωγό με το λεκανοπέδιο, ενδέχεται να μειώσει την υπεράντληση από τις γεωτρήσεις, όμως να αυξήσει και τη ζήτηση. Στο μέλλον, αν και εφόσον εμφανιστεί επιδείνωση στην υδροδότηση του λεκανοπεδίου, η επιδείνωση αυτή θα έχει επιπτώσεις και στην Αίγινα.

2. Ποιοτική υποβάθμιση των υπόγειων υδροφορέων. Έχει παρατηρηθεί περιοχές με έντονη γεωργική δραστηριότητα, λόγω της υπερβολικής χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και σε παράκτιους υπόγειους υδροφορείς, η υπεράντληση των οποίων οδηγεί σε υφαλμύριση του ΥΥΣ λόγω της διείσδυσης θαλάσσιου νερού. Κατά κανόνα οφείλεται στην υπεράντλησή τους για την κάλυψη υδρευτικών και αρδευτικών αναγκών. Για τις περιοχές που εμφανίζουν ήδη το φαινόμενο της υφαλμύρισης.

Το φαινόμενο αυτό αναμένεται να επιδεινωθεί τα επόμενα χρόνια λόγω της αύξησης της κατανάλωσης και της εποχιακής ζήτησης αλλά κυρίως λόγω της μείωσης των βροχοπτώσεων και αντίστοιχα της κατείσδυσης και της τροφοδοσίας των ΥΥΣ.

3. Μείωση των υδατικών αποθεμάτων των επιφανειακών ΥΣ. Το θέμα αυτό έχει σχέση με την άμεση απώλεια επιφανειακών υδάτων, που απορρέουν απευθείας στη θάλασσα και χάνονται ανεκμετάλλευτα, καθώς τα περισσότερα ποτάμια συστήματα είναι χείμαρροι μικρού μήκους και περιοδικής ροής και δεν υπάρχουν (παρά ελάχιστα, όπως πχ. στη Σκοτεινή) φράγματα και λιμνοδεξαμενές συγκράτησης και αποθήκευσης νερού. Επομένως μόνο ένα μικρό ποσοστό των βροχοπτώσεων κατεisdύει και εμπλουτίζει τους υδροφόρους

ορίζοντες. Το φαινόμενο αναμένεται να ενταθεί λόγω της μείωσης των βροχοπτώσεων και της αύξησης της θερμοκρασίας και επομένως της εξάτμισης και της αύξησης των ξηρών περιόδων, λόγω της κλιματικής αλλαγής. Πράγματι οι μεταβολές στη συχνότητα και ένταση των ακραίων φαινομένων θα είναι μια από τις κύριες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής για τον ελλαδικό χώρο.

Προτεινόμενα μέτρα

Η αξιολόγηση ως προς το κόστος, αλλά και την αποτελεσματικότητα εναλλακτικών μορφών πολιτικής για την προσαρμογή προϋποθέτει τη γνώση εξειδικευμένων πληροφοριών διαχείρισης υδατικών πόρων. Πιθανά μέτρα που προτείνονται και πρέπει να διερευνηθούν κατά περίπτωση είναι:

- Ο περιορισμός των απωλειών υδάτων λόγω διαρροής δικτύων.
- Η σύνταξη ή επικαιροποίηση υφιστάμενων γενικών σχεδίων ύδρευσης (masterplan) και η υλοποίηση των Σχεδίων Ασφαλείας Νερού (ΣΑΝ).
- Η δυνατότητα μη χρήσης (προφύλαξη) υπόγειων υδατικών αποθεμάτων, κατάλληλων για υπηρεσίες ύδρευσης σε μελλοντικό χρόνο, με κριτήριο προτεραιότητας την εγγύτητα στις παρούσες καταναλώσεις.
- Ορθολογική διαχείριση υδατικών πόρων (π.χ. χρήση νερού από αγρότες).
- Εξομάλυνση του υδατικού ισοζυγίου με την αξιοποίηση των χειμερινών κατακρημνισμάτων και απορροών.
- Κατασκευή φραγμάτων εμπλουτισμού υπόγειων υδροφορέων.
- Η δυνατότητα εξοικονόμησης νερού από τους χρήστες, π.χ. η χρήση οικιακών συσκευών με μικρότερες απαιτήσεις σε νερό, και
- Τέλος, με ειδικό ενδιαφέρον λόγω του συγκριτικά χαμηλού κόστους, οι θεσμικές ενέργειες προσαρμογής, όπως η τιμολόγηση, η παροχή κινήτρων για μείωση της κατανάλωσης, η οργάνωση εκστρατειών ενημέρωσης/εκπαίδευσης/πληροφόρησης και η σταδιακή απαγόρευση ιδιαίτερα υδροβόρων χρήσεων.»

3.3. Προβλέψεις και κατευθύνσεις των Ευρωπαϊκών Στρατηγικών

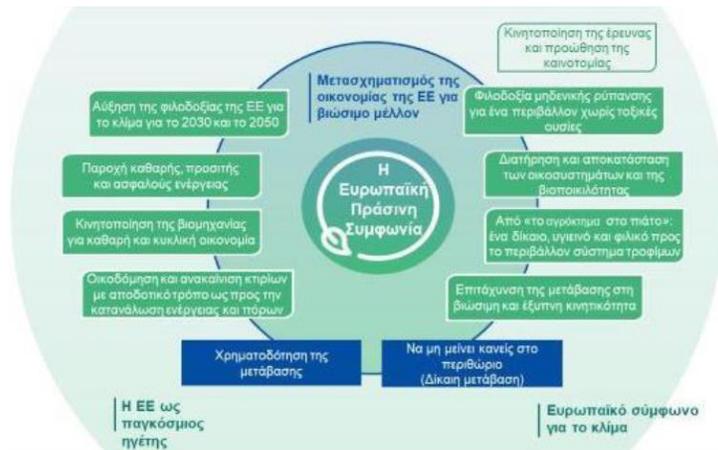
3.3.1. Πράσινη Συμφωνία

«Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (European Green Deal) αποτελεί μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική που αποσκοπεί στον μετασχηματισμό της ΕΕ σε μια δίκαιη και ευημερούσα κοινωνία που διαθέτει μια οικονομία σύγχρονη, ανταγωνιστική και αποδοτική ως προς τη χρήση των φυσικών πόρων και των πρώτων υλών. Απώτερος στόχος φτάνοντας το 2050 να έχουν μηδενιστεί οι καθαρές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου αλλά και στο μέτρο του δυνατού να έχει απεμπλακεί η έννοια της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση των πόρων.

Επιπλέον, αποσκοπεί στην προστασία, τη διατήρηση και την ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της ΕΕ, καθώς και στην προστασία της υγείας και της ευημερίας των πολιτών από κινδύνους και επιπτώσεις που σχετίζονται με το περιβάλλον. Ωστόσο λαμβάνεται υπόψιν ότι η μετάβαση αυτή πρέπει να είναι δίκαιη και χωρίς αποκλεισμού, δίνοντας προτεραιότητα στον άνθρωπο και να μεριμνά για τις περιφέρειες, τους κλάδους και τους

εργαζομένους που θα έρθουν αντιμέτωποι με τις μεγαλύτερες προκλήσεις από την προσαρμογή αυτή.

Η βασική ιδεολογία πίσω από την Πράσινη Συμφωνία είναι πως η ΕΕ προκειμένου να διατηρήσει τις εκτάσεις της για τις επόμενες γενιές αλλά και να συμβάλει στην διατήρηση του πλανήτη και την διασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος θα πρέπει να μετασχηματίσει ριζικά την δομή της οικονομίας της και τις εξαρτήσεις της.



Εικόνα 8: Η δομή και οι βασικοί πυλώνες της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας

Πηγή: Διαδίκτυο

Σχεδιασμός μιας δέσμης πολιτικών που επιφέρουν βαθύ μετασχηματισμό

Προκειμένου να υλοποιηθεί η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, είναι αναγκαίο να επανεξεταστούν οι πολιτικές για τον εφοδιασμό με καθαρή ενέργεια όλης της οικονομίας, για τη βιομηχανία, την παραγωγή και την κατανάλωση, τις υποδομές μεγάλης κλίμακας, τις μεταφορές, τα τρόφιμα και τη γεωργία, τις κατασκευές, τη φορολογία και τις κοινωνικές παροχές.

Η ΕΕ έχει ήδη αρχίσει να εκσυγχρονίζει και να μετασχηματίζει την οικονομία αποσκοπώντας στην κλιματική ουδετερότητα. Μεταξύ του 1990 και του 2018 επετεύχθη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 23 %, παράλληλα με την ανάπτυξη της οικονομίας κατά 61 %. Πρέπει να ληφθεί υπόψη στον σχεδιασμό των πολιτικών ότι εφόσον πολλοί διεθνείς εταίροι δεν διαθέτουν την ίδια φιλοδοξία με την ΕΕ, ο κίνδυνος διαρροής άνθρακα στην ατμόσφαιρα ακόμα ελλοχεύει, είτε λόγω της μεταφοράς της παραγωγής από την ΕΕ σε τρίτες χώρες που έχουν λιγότερο φιλόδοξους στόχους μείωσης των εκπομπών, είτε επειδή τα ακριβότερα (λόγω συμμόρφωσης με τις περιβαλλοντικές οδηγίες) προϊόντα της ΕΕ αντικαθίστανται από εισαγόμενα υψηλότερης έντασης άνθρακα. Η περαιτέρω απανθρακοποίηση του ενεργειακού συστήματος είναι κρίσιμης σημασίας για την επίτευξη των κλιματικών στόχων για το 2030 και το 2050. Η παραγωγή και η χρήση ενέργειας στο σύνολο των τομέων της οικονομίας αντιπροσωπεύουν πάνω από το 75 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου της ΕΕ. Ως εκ τούτου πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ενεργειακή απόδοση.

Τα κράτη μέλη έπρεπε να υποβάλουν τα αναθεωρημένα τους σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα έως το τέλος του 2019. Σύμφωνα με τον κανονισμό για τη

διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα, τα σχέδια αυτά θα πρέπει να καθορίζουν φιλόδοξες εθνικές συνεισφορές στους στόχους σε επίπεδο ΕΕ.

Πρέπει να αντιμετωπιστεί ο κίνδυνος ενεργειακής φτώχειας για τα νοικοκυριά που δεν διαθέτουν την οικονομική δυνατότητα για βασικές ενεργειακές υπηρεσίες που εξασφαλίζουν ένα βασικό βιοτικό επίπεδο.

Για την επίτευξη μιας κλιματικά ουδέτερης και κυκλικής οικονομίας, είναι αναγκαία η πλήρης κινητοποίηση της βιομηχανίας. Χρειάζονται 25 χρόνια —μία γενιά— για τον μετασχηματισμό ενός βιομηχανικού κλάδου και όλων των αλυσίδων αξίας.

Η μετάβαση αποτελεί ευκαιρία για να διευρυνθεί η βιώσιμη οικονομική δραστηριότητα που διαθέτει υψηλή ένταση εργασίας. Οι παγκόσμιες αγορές παρουσιάζουν σημαντικές προοπτικές για τις τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών και τα βιώσιμα προϊόντα και υπηρεσίες.

Μια βιώσιμη πολιτική προϊόντων παρέχει επίσης δυνατότητες για σημαντική μείωση των αποβλήτων. Όταν τα απόβλητα είναι αναπόφευκτα, πρέπει να ανακτάται η οικονομική αξία τους και να αποφεύγονται ή να ελαχιστοποιούνται οι επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και στην κλιματική αλλαγή.

Η πρόσβαση σε πόρους αποτελεί επίσης στρατηγικό ζήτημα ασφαλείας για τη φιλοδοξία της Ευρώπης να υλοποιήσει την Πράσινη Συμφωνία

Οι ψηφιακές τεχνολογίες αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για την επίτευξη των στόχων βιωσιμότητας της Πράσινης Συμφωνίας σε πολλούς και διάφορους τομείς. Η Επιτροπή θα διερευνήσει μέτρα ώστε οι ψηφιακές τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, τα δίκτυα 5ης γενιάς, η υπολογιστική νέφους, η υπολογιστική αιχμής και το διαδίκτυο των πραγμάτων κ.α.»

Επιτάχυνση της μετάβασης στη βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα

«Οι μεταφορές αντιπροσωπεύουν το ένα τέταρτο των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου της ΕΕ, και εξακολουθούν να αυξάνονται. Για την επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας, απαιτείται μείωση των εκπομπών από τις μεταφορές κατά 90 % έως το 2050. Οι οδικές, σιδηροδρομικές, αεροπορικές και πλωτές μεταφορές θα πρέπει όλες να συμβάλουν στη μείωση αυτή, ενώ η τιμή των μεταφορών πρέπει να αντικατοπτρίζει τον αντίκτυπο που έχουν αυτές στο περιβάλλον και στην υγεία. Οι επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων θα πρέπει να σταματήσουν και, στο πλαίσιο της αναθεώρησης της οδηγίας φορολόγησης της ενέργειας, η Επιτροπή θα εξετάσει εκ του σύνεγγυς τις τρέχουσες φορολογικές απαλλαγές, μεταξύ άλλων και για τα αεροπορικά και ναυτιλιακά καύσιμα, και θα διερευνήσει τον καλύτερο δυνατό τρόπο αντιμετώπισης των τρόπων διαφυγής.

Η ΕΕ θα πρέπει παράλληλα να επιταχύνει την παραγωγή και την διανομή βιώσιμων εναλλακτικών καυσίμων για τις μεταφορές. Έως το 2025, θα χρειαστούν περίπου 1 εκατομμύριο δημόσιοι σταθμοί επαναφόρτισης και ανεφοδιασμού για τα 13 εκατομμύρια οχήματα μηδενικών και χαμηλών εκπομπών που αναμένεται ότι θα κυκλοφορούν στους ευρωπαϊκούς δρόμους. Η Επιτροπή θα στηρίξει την εγκατάσταση δημόσιων σταθμών επαναφόρτισης και ανεφοδιασμού, όπου εξακολουθούν να υπάρχουν κενά, ιδίως για ταξίδια μεγάλων αποστάσεων και σε λιγότερο πυκνοκατοικημένες περιοχές, και θα δρομολογήσει το συντομότερο δυνατόν νέα πρόσκληση χρηματοδότησης για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Τα ευρωπαϊκά τρόφιμα είναι φημισμένα ως ασφαλή, θρεπτικά και υψηλής ποιότητας. Θα πρέπει τώρα να καταστούν επίσης το παγκόσμιο πρότυπο βιωσιμότητας. Τα οικοσυστήματα παρέχουν βασικές υπηρεσίες, όπως τρόφιμα, καθαρό νερό και καθαρό αέρα, και στέγαση. Μετριάζουν τις φυσικές καταστροφές, τους κινδύνους από επιβλαβείς οργανισμούς και ασθένειες και συμβάλλουν στη ρύθμιση του κλίματος. Ωστόσο, η ΕΕ δεν ανταποκρίνεται σε ορισμένους από τους σημαντικότερους περιβαλλοντικούς στόχους της για το 2020.

Η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα θα προσδιορίσει συγκεκριμένα μέτρα για την υλοποίηση αυτών των στόχων. Σε αυτούς θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται ποσοτικοποιημένοι στόχοι, όπως η αύξηση της κάλυψης προστατευόμενων χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών με πλούσια βιοποικιλότητα με βάση το δίκτυο Natura 2000. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να ενισχύσουν τη διασυνοριακή συνεργασία για την αποτελεσματικότερη προστασία και αποκατάσταση των περιοχών που καλύπτονται από το δίκτυο Natura 2000.

Η βιώσιμη «γαλάζια οικονομία» θα πρέπει να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην άμβλυνση των πολλαπλών πιέσεων που ασκούνται στους χερσαίους πόρους της ΕΕ και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Ο ρόλος των ωκεανών στην άμβλυνση και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο.

Για να επιτευχθούν οι φιλόδοξοι στόχοι που θέτει η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, πρέπει να καλυφθούν σημαντικές επενδυτικές ανάγκες. Η Επιτροπή θα παρουσιάσει ένα επενδυτικό σχέδιο για μια βιώσιμη Ευρώπη, το οποίο θα συμβάλει στην κάλυψη των πρόσθετων χρηματοδοτικών αναγκών.

Η Επιτροπή θα παρουσιάσει ένα επενδυτικό σχέδιο για μια βιώσιμη Ευρώπη, το οποίο θα συμβάλει στην κάλυψη των πρόσθετων χρηματοδοτικών αναγκών

Το InvestEU ενισχύει επίσης τη συνεργασία με εθνικές αναπτυξιακές τράπεζες και ιδρύματα, η οποία μπορεί να προωθήσει τον συνολικό περιβαλλοντικό προσανατολισμό των δραστηριοτήτων τους για την επίτευξη των στόχων πολιτικής της ΕΕ. Επιπλέον, στο πλαίσιο της αναθεώρησης του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της ΕΕ, η Επιτροπή θα επανεξετάσει τον ρόλο των ταμείων καινοτομίας και εκσυγχρονισμού, τα οποία δεν χρηματοδοτούνται από τον μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό της ΕΕ.

Στο πλαίσιο του επενδυτικού σχεδίου για μια βιώσιμη Ευρώπη, η Επιτροπή θα προτείνει έναν μηχανισμό δίκαιης μετάβασης, ο οποίος θα περιλαμβάνει ένα ταμείο δίκαιης μετάβασης, ώστε να μην μείνει κανείς στο περιθώριο.

Τα σχολεία, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα πανεπιστήμια βρίσκονται σε ευνοϊκή θέση για να συμμετέχουν με τους μαθητές, τους γονείς και την ευρύτερη κοινότητα στις αλλαγές που απαιτούνται για μια επιτυχή μετάβαση.

Η Επιτροπή εργάζεται για την παροχή στα κράτη μέλη νέων χρηματοδοτικών πόρων προκειμένου να ενισχυθεί η βιωσιμότητα των σχολικών κτιρίων και λειτουργιών.

Για να αξιοποιηθούν τα οφέλη της οικολογικής μετάβασης είναι αναγκαία η προορατική επανεκπαίδευση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων. Το προτεινόμενο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο βοηθώντας το εργατικό δυναμικό της Ευρώπης να αποκτήσει τις δεξιότητες που χρειάζεται για τη μετάβαση από παρακμάζοντες τομείς σε αναπτυσσόμενους τομείς και για την προσαρμογή σε νέες διαδικασίες.

«Ωρα για από κοινού δράση: ένα ευρωπαϊκό σύμφωνο για το κλίμα»

Η συμμετοχή και η δέσμευση του κοινού και όλων των ενδιαφερόμενων μερών έχει ζωτική σημασία για την επιτυχία της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Τα πρόσφατα πολιτικά γεγονότα καταδεικνύουν ότι οι ρηξικέλευθες πολιτικές παράγουν αποτελέσματα μόνο όταν οι πολίτες συμμετέχουν πλήρως στον σχεδιασμό τους. Οι πολίτες ανησυχούν για την απασχόληση, τη θέρμανση των σπιτιών τους και την κάλυψη των καθημερινών τους αναγκών, και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα πρέπει να συνεργαστούν μαζί τους για την επιτυχία της πράσινης συμφωνίας και την υλοποίηση μακροχρόνιων αλλαγών. Οι πολίτες είναι και θα πρέπει να παραμείνουν κινητήρια δύναμη της μετάβασης. (European Commission, 2019).»

3.3.2. Γαλάζια Οικονομία

«Τον Ιούνιο του 2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την «Έκθεση του 2020 για τη γαλάζια οικονομία», στην οποία παρέχεται επισκόπηση των επιδόσεων των οικονομικών τομέων της ΕΕ που σχετίζονται με τους ωκεανούς και το παράκτιο περιβάλλον. Με κύκλο εργασιών 750 δις. ευρώ το 2018, η γαλάζια οικονομία της ΕΕ παρουσιάζει ευρωστία. Το 2018 ο τομέας της γαλάζιας οικονομίας απασχολούσε 5 εκατομμύρια άτομα, αριθμός που αντιστοιχεί σε σημαντική αύξηση κατά 11,6% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Παρά το γεγονός ότι τομείς όπως ο παράκτιος και ο θαλάσσιος τουρισμός, καθώς και η αλιεία και η υδατοκαλλιέργεια πλήττονται σοβαρά από την πανδημία του κορονοϊού, η γαλάζια οικονομία στο σύνολό της προσφέρει τεράστιες δυνατότητες όσον αφορά τη συμβολή της στην πράσινη ανάκαμψη. Σύμφωνα με την έκθεση, οι γαλάζιοι τομείς «συμβάλλουν στην ανάκαμψη και προλειαίνουν το έδαφος για την Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ.» (European Commission | Press Corner, 2020).

Γαλάζια ανάπτυξη

Τον Φεβρουάριο 2021 συνυπέγραψε τη Υπουργική Διακήρυξη για την Γαλάζια Οικονομία για την ερχόμενη πενταετία έως το 2025, ο υπουργός Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Γιάννης Πλακιωτάκης, μαζί με τους αρμόδιους υπουργούς 42 Κρατών Μελών από την Ευρώπη, τη Β. Αφρική και τη Μέση Ανατολή, Μέλη του Διακυβερνητικού Οργανισμού Ένωση για τη Μεσόγειο. (Ναυτεμπορική, 2021)

Σύμφωνα με ανακοίνωση του υπουργείου Ναυτιλίας, η εν λόγω Διακήρυξη συνιστά το επιστέγασμα ευρείας διαβούλευσης μεταξύ όλων των κρατών που κράτησε παραπάνω από ένα χρόνο, ώστε να αποτυπωθούν οι βασικές θεματικές προτεραιότητες στη Βιώσιμη Γαλάζια Οικονομία και να τεθούν οι βασικοί αναπτυξιακοί στόχοι. Με την 2η Διακήρυξη οι υπουργοί συμφώνησαν ότι απαιτούνται συντονισμένες ενέργειες για να επιταχυνθεί η ανάκαμψη της Γαλάζιας Οικονομίας στη Μεσόγειο και να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά της και ζητούν να δοθεί έμφαση και να αναληφθεί περαιτέρω δράση στους ακόλουθους τομείς (European Commission, 2012):

- Θαλάσσια διακυβέρνηση.
- Θαλάσσια έρευνα.
- Καινοτομία και Απασχόληση.
- Βιώσιμη Αλιεία.
- Βιώσιμα και Ουδέτερα Κλιματικά Λιμάνια και Θαλάσσιες Μεταφορές.
- Διαχείριση των Θαλάσσιων Απορριμμάτων.

- Θαλάσσιος και Παράκτιος Τουρισμός.
- Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών.
- Θαλάσσιες Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.
- Ασφάλεια στην Θάλασσα και
- Βιώσιμες Επενδύσεις στην Γαλάζια Οικονομία.

3.4. Θεσμικό καθεστώς, σύμφωνα με εγκεκριμένα χωροταξικά και πολεοδομικά σχέδια

3.4.1. Γενικά

Για την ανοικοδόμηση της Ελλάδας, ο Κυβερνήτης Καποδίστριας έθεσε σαν στόχο και την ανοικοδόμηση των πόλεων βάσει οργανωμένων ρυμοτομικών σχεδίων με βάση τα Ευρωπαϊκά – κυρίως τα γαλλικά - πρότυπα. Τα σχέδια αυτά χαρακτηρίζονται από ορθολογισμό και λειτουργικότητα, ενώ οικοδομικοί κανονισμοί καθόριζαν το ύψος, τα δομικά υλικά, τις τοιχοποιίες κλπ. με έμφαση στην στερεότητα και υγιεινή των κατασκευών. Με βασικό συνεργάτη του τον κερκυραίο μηχανικό, αξιωματικό του γαλλικού στρατού Σταμάτη Βούλγαρη, τα πρώτα σχέδια πόλεως εκπονήθηκαν από νέους Έλληνες αλλά και ξένους αρχιτέκτονες, μηχανικούς, πολεοδόμους, με μεγάλη ή μικρή πείρα σε πολιτικά και οχυρωματικά έργα, οι οποίοι έφτασαν στην Ελλάδα για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στη νεοσύστατη χώρα.

Τα τρισήμισι χρόνια που κράτησε η διακυβέρνηση του Καποδίστρια, ολοκληρώθηκαν τα πολεοδομικά σχέδια εννέα πόλεων. Επίσης, προχώρησε ο σχεδιασμός για άλλες επτά πόλεις. Πολλά από τα σχέδια παρέμειναν σε ισχύ μέχρι και σήμερα, με μικρές μετατροπές. Παραδείγματος χάριν, το σχέδιο πόλεως του ιστορικού κέντρου του Ναυπλίου.

Στην πόλη της Αίγινας υπάρχει ρυμοτομικό διάγραμμα (σχέδιο πόλης) από το 1898 (ΦΕΚ 119Δ/1898 - Διάταγμα ένταξης 22/6/1898) με μεταγενέστερες τροποποιήσεις:

| Οικισμός | Νομοθετικό Πλαίσιο Δόμησης | Παρατηρήσεις |
|-------------|----------------------------|----------------------------|
| Αίγινα πόλη | ΦΕΚ 119Δ/1898 | Διάταγμα ένταξης 22/6/1898 |
| | ΦΕΚ 594Δ/78 | Παραδοσιακός οικισμός |
| | ΦΕΚ 138Δ/81 | Οικισμός προ του '23 |
| | ΦΕΚ 15Δ/77 | Γενικοί όροι δόμησης |

Πίνακας 8: Νομοθετικό πλαίσιο δόμησης της πόλης της Αίγινας

Πηγή:

https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/5719/rozouo_cadastre.pdf?sequence=3



Εικόνα 9: Το πολεοδομικό σχέδιο της πόλης της Αίγινας (1898)

Πηγή: Προβής, Γ. (Επιμελ.). (2020)

Από το σύνολο των οικισμών της Αίγινας η **πόλη της Αίγινας** αποτελεί το βασικό κέντρο με τις περισσότερες εμπορικές, διοικητικές και άλλες λειτουργίες και την μεγαλύτερη πληθυσμιακή συγκέντρωση στο νησί. Από πλευράς πληθυσμού και λειτουργιών ακολουθεί ο **οικισμός της Κυψέλης**.

Άλλοι οικισμοί κυρίως κύριας και παραθεριστικής κατοικίας είναι:

- Οι Σουβάλα, Αγ. Μαρίνα, Πέρδικα, Βαθύ, Βαγία και Άγιοι και ο Μεσαργός.

Μικρότερου μεγέθους οικισμοί (μόνιμης και παραθεριστικής κατοικίας) είναι:

- Οι Πόρτες, Μαραθώνας και Άλωνες, Τζίκηδες, Παχειά Ράχη και Σφεντούρι.

Ακολουθούν οι μικρότεροι οικισμοί κυρίως μόνιμης κατοικίας:

- Ανιτσαίο, Κυλινδράς, Κοντός, και οι αραιοκατοικημένοι: Βλάχηδες, Αποσπώρηδες, Καπότηδες, Λαζάρηδες, Ψαχή, Γιαννάκηδες, Κανάκηδες.

Επιπλέον, οι **«καταργημένοι οικισμοί»:**

- Παλαιός Πύργος, Πλακάκια, Λιβάδι, Παγώνι, Αγ. Παρασκευή, Βρόχεια, Περιβόλα, Λιμπόνες - Αγ. Ειρήνη, Αγ. Φανερωμένη, Αγ. Φώτιος, Κάμπος - Μύλοι, Μέριστος - Όμορφη Εκκλησιά – Χαλικάκι, Χλόη και Αγ. Ασώματοι.

Για τους «κατηργημένους οικισμούς» είχαν εκδοθεί αποφάσεις καθορισμού ορίων ως οικισμών προ του 1923 που ανακλήθηκαν με το ΦΕΚ 75 Δ/1977 με αποτέλεσμα σήμερα

να **θεωρούνται εκτός σχεδίου** (εκτός της Χλόης και Αγ.Ασωμάτων, τα όρια των οποίων δεν ανακλήθηκαν). Η περιοχή όλων των παραπάνω αναφερόμενων οικισμών έχει έκταση περίπου 7.700 στρ. και εκτείνεται σε επαφή με το σχέδιο πόλης της Αίγινας Β, Α και Ν. Όλη η περιοχή διέπεται από τις διατάξεις του ΦΕΚ 539 Δ/89, που αφορά την «Τροποποίηση των όρων και περιορισμών δόμησης σε εκτός εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου περιοχές και εντός οικισμών προϋφισταμένους του '23 της ν. Αίγινας και καθορισμός χρήσεων γης». Με τις διατάξεις του ΦΕΚ 539 Δ/89 και του Ν.3212/2003 αρθ.13 παρ.19 ΦΕΚ 308Α/2003, θεσπίζονται στην ζώνη με στοιχείο Δ ευνοϊκότεροι όροι δόμησης από αυτούς της εκτός σχεδίου δόμησης, εξομοιώνοντας τους σε μεγάλο βαθμό από πλευράς όρων και περιορισμών δόμησης με τους οικισμούς τους προϋφισταμένους του '23, με δικαιολογία την ανάγκη προστασίας των πραγματικών καταστάσεων που δημιουργήθηκαν από μακρού χρόνου από τις ενέργειες της Διοίκησης (γνωμοδοτήσεις ΣτΕ 2901/1991 και 2521/2000).

Να τονιστεί ότι η περιοχή των «καταργημένων οικισμών» παρ' όλο που ουσιαστικά είναι εκτός σχεδίου περιοχή καλύπτεται από δόμηση (σημειακά πυκνότερη ή αραιότερη) σχεδόν στο 50% της έκτασης. Οι περιοχές των οικισμών, που είναι είτε όμοροι του σχεδίου πόλης (Αγ.Παρασκευή), ή παραλιακοί στα νότια της πόλης - όπου υπάρχουν αμμώδεις παραλίες- (Παλαιόπυργος και Βροχεία), παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά δομημένης και αραιοδομημένης έκτασης. Η περιοχή αυτή δυνητικά αποτελεί περιοχή με μεγάλη δυναμική οικιστικής ανάπτυξης, ενδεχομένως καλύπτοντας τις αντίστοιχες ανάγκες της ζήτησης για μόνιμη και για παραθεριστική κατοικία. Σήμερα τείνει να αποκτήσει σχεδόν αστικό χαρακτήρα αλλά αναπτύσσεται άναρχα και χωρίς στοιχειώδη πολεοδομικό σχεδιασμό, ενώ η διάταξη του Ν.3212/2003 αρθ.13 παρ.19 ΦΕΚ 308Α/2003 διευκολύνει κατά πολύ την ανοικοδόμηση και στα εναπομείναντα αδόμητα οικοπέδα, αφού τροποποιεί το ΦΕΚ 539 Δ/89 και προβλέπει την δυνατότητα διάθεσης σε κοινή χρήση χώρου πλάτους τουλάχιστον 4,0 μ. σε όλο το μήκος της μίας πλευράς του γηπέδου και την παραχώρηση του με συμβολαιογραφική πράξη στον οικείο ΟΤΑ, προκειμένου να αποκτήσουν τα κατά παρέκκλιση άρτια οικόπεδα πρόσωπο σε κοινόχρηστο χώρο και να καταστούν οικοδομήσιμα. Όσον αφορά στις χρήσεις, από τις διατάξεις του ΦΕΚ 539 Δ/89 επιτρέπονται οι χρήσεις: κατοικίας, γεωργικών αποθηκών, υδατοδεξαμενών, αντλιοστασίων, αθλητικών εγκαταστάσεων, θρησκευτικών χώρων, κτιρίων κοινής ωφέλειας (ΔΕΗ, ΟΤΕ, έργα ύδρευσης) και καταστημάτων ειδών καθημερινής χρήσης, ενώ δεν επιτρέπονται άλλες χρήσεις κοινωνικής εξυπηρέτησης (κτίρια εκπαίδευσης, κοινωνικής πρόνοιας, περίθαλψης, πολιτιστικών εγκαταστάσεων, συνάθροισης κοινού), χώροι αναψυχής, χώροι παραγωγικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών κλπ. εδεχομένως περιορίζοντας την ανάπτυξη άλλων χρήσεων, όμως προστατεύοντας το χαρακτήρα τους.

3.4.2. Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ)

Μέχρι σήμερα απουσιάζει από το νησί αναθεωρημένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ), το οποίο ξεκίνησε, ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση του και σταμάτησε. Είναι επιτακτική ανάγκη για την Αίγινα ο χαρακτηρισμός των χρήσεων γης και ο καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης σε όλο το νησί, ως βάση για τη μελλοντική ανάπτυξη της Αίγινας, αλλά και για τη διατήρηση του ιδιαίτερου χαρακτήρα της.

Η δημιουργία ΓΠΣ για την Αίγινα υπάγεται στον Νόμο για τη βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας Ν.2508/1997 (ΦΕΚ 124Α) βάση του οποίου η Πολιτεία καθόρισε την «υποχρέωση» κάθε ΟΤΑ να συντάξει το ΓΠΣ του το οποίο πρέπει να ακολουθεί το λειτουργικό πρότυπο των Ανοικτών Πόλεων, εξειδικεύοντας τον ήδη θεσμοθετημένο Χωροταξικό Σχεδιασμό της Περιφέρειας, που αποτελεί το γενικό κατευθυντήριο πλαίσιο στο χώρο των νέων Καποδιστριακών Δήμων.

Όσον αφορά στο πλαίσιο του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου:

- Καθορίζει τη γενική οργάνωση του χώρου εντός των οικισμών/πόλεων.
- Καθορίζει τις περιοχές οι οποίες θα πολεοδομηθούν τα επόμενα χρόνια και τις γενικές ρυθμίσεις μέσα σ' αυτές (χρήσεις γης, βασικά δίκτυα, κ.λπ.).
- Καθορίζει τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης εκτός των οικισμών, όπως:
 - Περιοχές που προορίζονται για την εγκατάσταση παραγωγικών δραστηριοτήτων.
 - Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) (φαράγγια, κ.λπ.) που δεν πρόκειται να πολεοδομηθούν.

Διευκρινίζεται ότι στους οικισμούς που έχουν ήδη θεσμοθετημένο όριο δεν επιτρέπεται πλέον η διεύρυνσή τους με νέα διοικητική πράξη. Είναι δυνατή όμως η «επέκτασή» τους με την έγκριση πολεοδομικού σχεδίου. Αυτό όμως επιτρέπεται να γίνει εφόσον προβλέπεται από το ΓΠΣ που θα εκπονηθεί. Για να επεκταθεί, δηλ., ένας οικισμός που έχει όρια πρέπει να εκπονηθεί και να εγκριθεί το ΓΠΣ του Δήμου του, να προβλέπεται σε αυτό η συγκεκριμένη επέκταση και μετά να εκπονηθεί και να εγκριθεί ο πολεοδομικός σχεδιασμός του οικισμού.

Μέσα στα όρια του οικισμού και ειδικότερα στο συνεκτικό του τμήμα μπορεί να προταθούν από το ΓΠΣ περιορισμένης έκτασης πολεοδομικές ρυθμίσεις π.χ. κατά μήκος των κύριων οδικών αξόνων, για την δημιουργία πλατείας, για την εξασφάλιση χώρου στάθμευσης και στροφής τροχοφόρων κ.λπ. Με το ΓΠΣ, μπορεί να καθορισθούν επίσης και περιοχές προστασίας, ανάδειξης/ανάπλασης παραδοσιακών τμημάτων του οικισμού.

Με το να καλύπτουν οι ρυθμίσεις του ΓΠΣ το σύνολο της εδαφικής έκτασης του Δήμου, επιτυγχάνεται η ταυτόχρονη ρύθμιση του χώρου εντός και εκτός των ορίων των οικισμών, με τρόπον ώστε η ικανοποίηση αναγκών ένταξης περιοχών σε σχέδια ή προς πολεοδόμηση ζώνες να «εξισορροπείται» με τις απαιτούμενες ρυθμίσεις προστασίας, κυρίως στον εξωαστικό χώρο. Επίσης οι μικροί οικισμοί των οποίων μέχρι σήμερα η ρύθμιση γινόταν μεμονωμένα, χωρίς να είναι απόρροια γενικότερου σχεδιασμού, τώρα εντάσσονται σε ευρύτερα οικιστικά σύνολα, σε πλέγματα οικισμών, τις «ανοικτές πόλεις» και με αυτόν τον τρόπο η οικιστική τους οργάνωση εναρμονίζεται με τους γενικότερους στόχους του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού που δεν είναι άλλοι από τις «αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης».

Συμπερασματικά, το ΓΠΣ αποτελεί το «Χωροταξικό Σχέδιο» της χωρικής ενότητας του Καποδιστριακού Δήμου και είναι απαραίτητο όχι μόνο για την «εντατικοποίηση» αλλά και για την «διατήρηση» της αναπτυξιακής διαδικασίας σε κάθε περιοχή, αφού διασφαλίζει την «ποιοτική» διάστασή της.

Το ΓΠΣ της Αίγινας ξεκίνησε το 2006 από τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας (ΟΡΣΑ). Επρόκειτο για το ρυθμιστικό σχέδιο της

Αίγινας (και του Αγκιστρίου), ή όπως το αναφέρουν οι ειδικοί, το τοπικό χωροταξικό ή Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της Αίγινας.

Θεσμοθετήθηκε με βάση την υπ' αρ. 9572/1845/06.04.2000 Απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ 209 Δ/ 2000) που καθορίζει το ακριβές περιεχόμενο της σχετικής μελέτης, η οποία περιλαμβάνει δυο (2) στάδια :

- (1) Την ανάλυση, αξιολόγηση δεδομένων, προβλημάτων, προοπτικών, προκαταρκτική πρόταση ή εναλλακτικές προτάσεις και
- (2) Τη λεπτομερή επεξεργασία του ΓΠΣ και πρόταση.

Ο ΟΡΣΑ ανέθεσε την εκτέλεση του Σχεδίου α) Τροποποίησης του Γ.Π.Σ. και της Ζ.Ο.Ε. της νήσου Αίγινας (του 1994) και β) Γ.Π.Σ. νήσου Αγκιστρίου, στους μελετητές: Αλεξάνδρα Βασιλικιώτη – Βίχερτ Αρχιτέκτονα Μηχ. με μελετητικό πτυχίο κατηγοριών 1 και 2, τάξης Β' και Θεοδούλη Μωυσιάδη Μηχ. Χωροταξίας-Πολεοδομίας και Περιφ. Ανάπτυξης, MSc σε GIS με μελετητικό πτυχίο κατηγορίας 1 και 2 τάξης Β' . Οι σχετικές συμβάσεις υπεγράφησαν στις 15/11/2006. Με την υπ' αρ.πρωτ. 3054 /24.10.2006 απόφαση του ΟΡΣΑ συγκροτήθηκε ομάδα παρακολούθησης του έργου από τους Σόνια Σούμπερτ , ΠΕ Αρχιτεκτόνων, Δημήτρη Μικρό , ΠΕ Αρχιτεκτόνων και Σταύρο Μέντο, ΠΕ Αρχιτεκτόνων Χωροταξίας, με συντονίστρια της ομάδας την Σόνια Σούμπερτ.

Με βάση την ανάθεση η περιοχή μελέτης περιλαμβάνει :

- Τον Καποδιστριακό Δήμο της Αίγινας, που αποτελείται από όλη την νήσο της Αίγινας και τις νησίδες Υψιλή, η Σταχτορροή , Πλατεία, Λαούσες, Μονή, Νησίδα και το σύμπλεγμα των Διαπόριων.
- Την κοινότητα Αγκιστρίου, που περιλαμβάνει την νήσο Αγκίστρι και τις νησίδες Μετόπη, Δωρούσα, Απόνησος, Κυρά και Σπαλαθρονήσι.

Στα άρθρα 1 και 2 της σύμβασης προβλέπεται ότι οι ανάδοχοι θα ασχοληθούν με θέματα που αναφέρονται στην υπ' αρ. 9572/1845 Απόφαση Υπ. ΠΕΧΩΔΕ για τις Τεχνικές προδιαγραφές των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΦΕΚ 209 Δ/ 2000) και αφορούν κατά φάσεις εκπόνησης :

1η φάση: Την συλλογή , καταγραφή και αξιολόγηση αναλυτικών στοιχείων.

Αποτελείται από τα κεφάλαια:

A.1. «Χωροταξική θεώρηση του Δήμου» και

A.2. «Αναπτυξιακή φυσιογνωμία του ΟΤΑ».

A.3. «Δεδομένα του χώρου και του περιβάλλοντος» (εξαιρουμένου του κεφ. A.3.4. «Γεωλογική διερεύνηση –Ασφάλεια, Προστασίας» που θα εκπονηθεί από ειδικό γεωτεχνικό μελετητή του ΟΡΣΑ)

A.4. «Πολεοδομική οργάνωση»

2η φάση: Την αξιολόγηση των δεδομένων, προβλημάτων, προοπτικών και την εκπόνηση προκαταρκτικής πρότασης ή εναλλακτικών προτάσεων.

Αποτελείται από τα κεφάλαια:

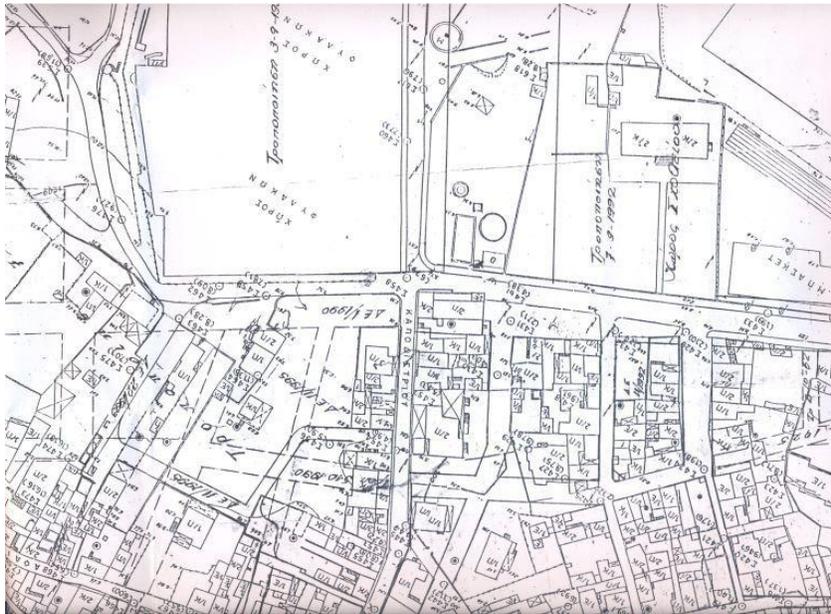
A.5. «Αξιολόγηση δεδομένων, προβλημάτων, προοπτικών » και

A.6. «Προκαταρκτική πρόταση ή εναλλακτικές προτάσεις.

Τέλος στο άρθρο 2 των συμβάσεων ορίζεται ότι «εάν δεν καταστεί δυνατή – χωρίς υπαιτιότητα των αναδόχων- η συλλογή στοιχείων των οποίων η αξιολόγηση επηρεάζει την

πρόταση, ή αν κριθεί από την επιτροπή παρακολούθησης η συμπλήρωσή τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων, τότε είναι δυνατόν αυτά να αξιολογηθούν και παραδοθούν στη 2η φάση. Στην περίπτωση αυτή είναι δυνατόν να παραταθεί η 2η φάση το ανώτερο κατά 4 μήνες. Εάν ως τότε τα παραπάνω στοιχεία δεν χορηγηθούν, η εκπόνηση της μελέτης ολοκληρώνεται και παραλαμβάνεται από τον εργοδότη ως έχει.

Η πρώτη φάση ανάλυσης των στοιχείων **ολοκληρώθηκε το 2008.**



Εικόνα 10: Απόσματα ρυμοτομικού χάρτη Αίγινας

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ – Πολεοδομία Πειραιά

Τον Νοέμβριο 2007, στο πλαίσιο της εκπονούμενης μελέτης του ΓΠΣ της Αίγινας από τον ΟΡΣΑ, διοργάνωσε ο Δήμος Αίγινας την Κυριακή 4 Νοεμβρίου, με πρόσκληση του δημάρχου Παναγιώτη Κουκούλη, συνάντηση των αρχιτεκτόνων και μηχανικών της Αίγινας στο Δημαρχείο.

Στον διάλογο που αναπτύχθηκε, συμμετείχε και ο Σύλλογος Ενεργών Πολιτών Αίγινας τον οποίο εκπροσώπησε μεταξύ άλλων και ο υπογράφων, με συγκεκριμένες προτάσεις για το Γενικό Χωροταξικό και Πολεοδομικό Σχέδιο της Αίγινας. Οι προτάσεις αυτές συνοψίζονται ως εξής:

Γενικές Αρχές:

- Η μελέτη που θα φτιαχτεί πρέπει να διέπεται από ποιοτικές παραμέτρους και βασικές παραδοχές όπως είναι:
- Η διατήρηση της φυσιογνωμίας του νησιού.
- Η φέρουσα ικανότητα (σε πληθυσμιακό μόνιμο και εποχικό, οικιστικό, πολιτιστικό, οικονομικό, τουριστικό επίπεδο).
- Η αειφόρος ανάπτυξη.
- Η αποφυγή της μεταφοράς του Αθηναϊκού μοντέλου προαστίου στην

- πραγματικότητα της Αίγινας.
- Η ποιοτική ανάδειξη του δημόσιου χώρου.
- Η παρουσία «καθημερινού πολιτισμού».

Ανά τομέα προτάσεις:

- Κυκλοφοριακό: Θεωρούμε ότι με τον όρο κυκλοφοριακό εννοείται η κίνηση των ανθρώπων εποχούμενων ή πεζών μέσα στο χώρο. Κίνηση που εξετάζεται ισότιμα για τον κάθε τρόπο μετακίνησης και όχι με τον συνήθως επικρατούντα στην χώρα μας, όπου για κυκλοφοριακό εννοείται βασικά η κίνηση των αυτοκινήτων, με κάποιες μικρές παραχωρήσεις στους πεζούς. Η Αίγινα είναι αμέσως μετά τον Πειραιά το λιμάνι με την μεγαλύτερη κίνηση επιβατών της χώρας. Για αυτό τον λόγο έχει και το πιο πυκνό δίκτυο ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών από οποιοδήποτε άλλο ελληνικό νησί. Η δημιουργία νέου λιμανιού στο Λεόντι είναι καθοριστικό στοιχείο του σχεδιασμού των λύσεων που θα δοθούν για το κυκλοφοριακό του νησιού. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να γίνει αναβάθμιση του οδικού δικτύου με τα αντίστοιχα έργα υποστήριξης. Όπου χαραχθούν νέοι βασικοί οδικοί άξονες θα πρέπει να σχεδιασθούν με ευρωπαϊκές προδιαγραφές, δηλαδή με παράλληλη κατασκευή λωρίδας ποδηλατόδρομου, προστασία και διευκόλυνση των πεζών, χώρων προσωρινής στάσης, ευανάγνωστη σήμανση. Η κυκλοφορία των πεζών να γίνει βασική παράμετρος σχεδιασμού της κίνησης των ανθρώπων μέσα στους παραδοσιακούς οικισμούς. Συγχρόνως πρέπει να αναδειχθεί το υπάρχον πυκνό πλέγμα αγροτικών δρόμων χαρακτηριστικό στοιχείο της Αιγινήτικης φύσης με απόλυτο σεβασμό στα όρια των δρόμων και ιδιοκτησιών και μη αλλοίωση αυτής της φυσιογνωμίας.
- Προστασία πρωτογενούς τομέα: Αγροτικές καλλιέργειες και αλιεία υπήρξαν ανέκαθεν βασικές οικονομικές δραστηριότητες της ανάπτυξης του νησιού. Τα τελευταία χρόνια το εύρος τους περιορίζεται από την μεγάλη ανάπτυξη της οικοδομικής και τουριστικής δραστηριότητας. Πρέπει να γίνει προσπάθεια διατήρησης αυτών των δραστηριοτήτων με στροφή της αγροτικής παραγωγής προς τις βιοκαλλιέργειες και περιορισμό της υπεραλίευσης που έχει ως αποτέλεσμα την μελλοντική συρρίκνωση του επαγγέλματος.
- Χωροθετήσεις εγκαταστάσεων: Βιομηχανική ζώνη κοντά στο καινούριο λιμάνι. Εφαρμογή νομοθεσίας, περιβαλλοντικές μελέτες, όχι βαριές βιομηχανίες. Συγκέντρωση των δεδομένων και των εξελίξεων στους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ζωής του τόπου, για τις ανάγκες της χωροταξικής μελέτης.
- Οικιστικά θέματα/αρχιτεκτονική φυσιογνωμία: Σύνταξη κτηματολογίου. Διατήρηση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας του νησιού ως προς τον όγκο, τις όψεις και την επιλογή των εξωτερικών υλικών των νέων οικοδομών. Ο Δήμος πρέπει να αναλάβει δυναμική πρωτοβουλία προς όλες τις κατευθύνσεις (Πολεοδομία, Νομαρχία κ.λ.π.) αν θέλει να περισώσει τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της φυσιογνωμίας. Καθορισμός των ορίων των οικισμών με ρεαλιστικά κριτήρια με σταδιακό περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης.
- Τουρισμός: Ορισμός του είδους τουρισμού στον οποίο στοχεύει το νησί. Αξιοποίηση των πολιτιστικών και τουριστικών πόρων (αρχαιολογικός χώρος

Κολώνας και Μουσείο, ναός της Αφαίας και Μουσείο, Βυζαντινή Αίγινα, Καποδιστριακά κτίρια, Ελαιώνας, κ.λ.π.) με συστηματική οργάνωση και προβολή Αναβάθμιση του υπάρχοντος τουριστικού προϊόντος (Αγ. Μαρίνα, λειτουργία του Κέντρου περιθαλψής άγριων ζώων, κ.λ.π.). Αναστήλωση/αποκατάσταση των διατηρητέων κτιρίων και οικισμών, Δημοτικής πινακοθήκης, ήπια, ελεγχόμενη ανάπτυξη με οικολογική κατεύθυνση και σεβασμό στον χαρακτήρα του νησιού. Οργάνωση νέων προϊόντων (αγροτουρισμός, πεζοπορία, μονοπάτια, καταδύσεις, ιστιοσανιδρομία, ποδήλατο βουνού).

- Υδρευση–Αποχέτευση–Απορρίμματα: Προσπάθεια για αυτονομία και λιγότερη εξάρτηση από την Αττική. Ανάπτυξη κομποστοποίησης σε δημοτικό επίπεδο. Διαχωρισμός απορριμμάτων στην πηγή. Νερό: έμφαση στην εξοικονόμηση (π.χ. κάθε νέα οικοδομή πρέπει να προβλέπει στέρνα συλλογής βρόχινου νερού). Πρόβλεψη διαχείρισης των οικοδομικών μαζών (σε αποκατάσταση τοπίου παλαιών λατομείων, διαπλάτυνση δρόμων, πλατφόρμες, κ.λ.π.).
- Προστασία τοπογραφίας του νησιού και των ακτών του: Βασική αρχή είναι εκείνη της ελεύθερης πρόσβασης στις ακτές. Μη αλλοίωση των χαρακτηριστικών τους και κυρίως της χρήσης τους από τους εποχικούς εκμισθωτές. Διατήρηση και ανάδειξη των βιοτόπων και καλαμιώνων .
- Έργα υποδομής: Βασικό στοιχείο είναι η ανάδειξη και αναβάθμιση του δημοσίου χώρου. Νέο λιμάνι, ενίσχυση μαζικών μέσων μεταφοράς, πεζοδρόμηση ιστορικού κέντρου, ποδηλατοδρόμοι. Υποδομές για πρόσβαση σε όλους τους χώρους από τα άτομα με ειδικές ικανότητες (ΑΜΕΑ). Καθορισμός θέσεων μονάδων βιολογικού καθαρισμού. Το υπάρχον στάδιο είναι ένας πολύ δημιουργικός και ζωντανός χώρος για την άθληση των νέων. Η πιθανή μετακίνησή του θα μπορούσε να γίνει, μόνο σε συνάρτηση με το έργο ανάδειξης και αξιοποίησης των φυλακών. Σοβαρή ανακαίνιση των υπάρχοντων παιδικών χαρών (οι οποίες είναι επικίνδυνες), με προδιαγραφές ασφαλείας για τα παιδιά και δημιουργία νέων χώρων, στις περιοχές που δεν υπάρχουν (π.χ. Αγ.Μαρίνα).
- Προστασία δασικού πλούτου: Άμεση σύνταξη Δασολογίου. Ζώνες αντιτυρικές, κρουνοί, καθαρισμός δασών με εθελοντισμό, υλοτομία, αναδάσωση, αυστηρός έλεγχος κυνηγών και περιορισμός του κυνηγιού σε συγκεκριμένες περιοχές.
- Γενικά: Δημόσιος διάλογος απαραίτητος για ενημέρωση και συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας. Μόνο με την συνειδητή συμμετοχή των πολιτών θα υπάρξει ελπίδα εφαρμογής του σχεδίου. Μέχρι την εφαρμογή του σχεδίου θα απαιτηθεί ένα μη αμελητέο χρονικό διάστημα (4-5 χρόνια στην καλύτερη των περιπτώσεων). Μέχρι τότε ο Δήμος θα πρέπει να είναι πρωταγωνιστής στην προσπάθεια αναβάθμισης της ποιότητας της ζωής του νησιού με πρωτοβουλίες μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου χρονικού ορίζοντα.

Σε δημοσίευσή μου⁸ της παραπάνω συνάντησης έθεσα τους εξής προβληματισμούς: «Πού θα γίνει η βιομηχανική ζώνη της Αίγινας; Πού θα εγκατασταθούν οι μονάδες έτοιμου σκυροδέματος της Αίγινας και η μονάδα βιολογικού καθαρισμού; Το

⁸ Μεσσίνας, Η. (2007). «Σε εξέλιξη το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της Αίγινας», Νέα του Σαρωνικού 74, σ. 28.

θέμα είναι εξαιρετικά σύνθετο και σίγουρα δεν λύνεται όπως γίνεται σήμερα: οι χρήσεις υψηλής όχλησης τοποθετούνται στα μέρη (φυσικά αποθέματα) όπου δεν υπάρχουν κάτοικοι για να ενοχληθούν! Συνεπώς είναι σαφές ότι σίγουρα κανείς από τους δημοτικούς άρχοντες, όποια και αν είναι η επαγγελματική τους κατάρτιση, δεν μπορεί να το απαντήσει. Απλά διότι δεν έχει επαρκή δεδομένα για να αποφασίσει και επιπλέον να κρίνει αν η απόφασή του είναι η σωστή, με βάση τις αποδεκτές μεθόδους λήψης αποφάσεων (π.χ. Electre). Επιπλέον, θα πρέπει να γίνει και μία έρευνα αξιολόγησης του έργου και σύγκριση με άλλες εναλλακτικές λύσεις, όπως π.χ. να γίνει μία κεντρική μονάδα βιολογικού καθαρισμού ή μικρότερες μονάδες σε κάθε περιοχή; Να χτίζουμε με μπετόν ή να καταφύγουμε στην πέτρα που υπάρχει τόσο άφθονη; Στη συνέχεια χρειάζονται δεδομένα: πού είναι τα δάση της Αίγινας, τα ρέματα, τα λατομεία, οι αρχαιολογικοί χώροι, οι προστατευμένες φυσικές περιοχές, προστατευμένοι οικισμοί, κ.λ.π.; Μόνο συγκεντρώνοντας και επεξεργάζοντας όλα αυτά τα στοιχεία μπορούμε να απαντήσουμε τόσο σύνθετα ερωτήματα. Τα δεδομένα πρέπει να συγκεντρωθούν με επιστημονική μεθοδολογία, να εισαχθούν σε μία βάση δεδομένων Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών (GIS) και τέλος, ακολουθώντας μία επιστημονικά έγκυρη διαδικασία, θα γίνει η χωροθέτηση των χρήσεων γης της Αίγινας.

Αντίθετα, όμως, πληροφορούμαι από τους αρμόδιους στο Δήμο, ότι ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου (ΟΡΣΑ) που έχει ξεκινήσει το χωροταξικό σχέδιο της Αίγινας, ακολουθεί μία διαδικασία που φαίνεται να είναι μακριά από το επιστημονικό μοντέλο και περισσότερο του στυλ «πείτε μας εσείς που να βάλουμε τις χρήσεις». Μαθαίνω επίσης, ότι δεν υπάρχει καμία διαδικασία εισαγωγής χωρικών δεδομένων (GIS) και πως η διαδικασία φαίνεται να είναι τόσο ελειπής που ακόμη και δασικούς χάρτες δεν έχουν - συνεπώς δεν μπορούν να λάβουν υπόψη την οριοθέτηση και προστασία των δασών της Αίγινας – με ότι αυτό μπορεί να σημαίνει!»

3.4.2. Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ)

Ανατολικά των «καταργημένων οικισμών» και με κοινό όριο θεσμοθετήθηκαν Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) με ΠΔ (ΦΕΚ 1530Δ/93) που καθορίζει χρήσεις γης και όρους και περιορισμούς δόμησης σε περιοχές εκτός σχεδίου και εκτός των νέων και παλιών ορίων του οικισμού της Κυψέλης (ΦΕΚ 181Δ/85 και 133Δ/87). Όπως και βάσει του ΦΕΚ 539 Δ/89, στις ζώνες αυτές καθορίζονται ευνοϊκότεροι όροι δόμησης από αυτούς της εκτός σχεδίου (κυρίως παρεκκλίσεις στην αρτιότητα των γηπέδων), παρόμοια με τους «καταργημένους οικισμούς» αλλά σε μικρότερη έκταση και πιο αραιοκατοικημένες. Επίσης, καθώς βρίσκονται σε γειτνίαση με τον κυρίως οικισμό, στον οποίο ισχύουν οι διατάξεις των ΦΕΚ 181Δ/85 και 133Δ/87 που επιτρέπουν και άλλες χρήσεις γης, δεν παρατηρείται ο ίδιος περιορισμός που αναφέρθηκε για τους «καταργημένους οικισμούς».

| ΖΟΕ ΚΥΨΕΛΗΣ ΦΕΚ 1530Δ/1993 κατανομή έκτασης ανάλογα με την πυκνότητα δόμησης ΖΩΝΕΣ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΟ Δ | | | | | | | |
|---|----------|----------------|--------------|----------------|---------|----------------|--------------|
| ΠΕΡΙΟΧΗ | ΔΟΜΗΜΕΝΑ | | ΑΡΑΙΟΔΟ/ΜΕΝΑ | | ΑΔΟΜΗΤΑ | | ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΝΗΣ |
| | (στρ.) | % επι συνόλου* | (στρ.) | % επι συνόλου* | (στρ.) | % επι συνόλου* | (στρ.) |
| Δ ^Α | - | 0,00 | 38 | 32,20 | 80 | 67,80 | 118 |
| Δ ^Β | 110 | 14,70 | 332 | 44,30 | 307 | 41,00 | 749 |
| Δ ^Γ | 68 | 7,50 | 259 | 29,50 | 552 | 63,00 | 879 |
| Δ1 | - | 0,00 | 61 | 39,10 | 95 | 60,90 | 156 |
| ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΝΩΝ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΟ Δ | 178 | 9,40 | 690 | 36,30 | 1034 | 54,30 | 1902 |

Πίνακας 9: ΖΟΕ Κυψέλης με στοιχείο Δ

Πηγή: Έκθεση ΓΠΣ

3.4.3. Παραθεριστική Κατοικία

Ενώ είναι έντονη η εκτός σχεδίου δόμηση, παράλληλα υπάρχουν οικισμοί (κυρίως της ενδοχώρας) στους οποίους παρατηρείται σχεδόν μηδαμινή οικιστική ανάπτυξη εντός των καθορισμένων ορίων τους. Επίσης, υπάρχουν και μικρότεροι οικισμοί που είναι σχεδόν εγκαταλελειμμένοι.

Όσον αφορά τη χρήση της αμιγούς παραθεριστικής κατοικίας υπάρχουν οι εξής ρυθμίσεις και συγκεντρώσεις παραθεριστικής κατοικίας:

| Τοποθεσία | Περιγραφή | ΦΕΚ |
|--|---|-------------------------|
| Βόρεια της Πέρδικας | Ρυμοτομικό σχέδιο στην έκταση του Οικ. Συν/σμού «Επιστημόνων-Διανοομένων και Καλλιτεχνών», 439 στρ./ 450 μερίδων, που παραμένει στο σύνολό του αδόμητο. | ΦΕΚ 559Δ/93 και 660Δ/97 |
| ΝΑ της Πέρδικας | Ρυμοτομικό σχέδιο στην έκταση ιδιοκτησίας των Αικ. Πετρίτη, Ελ. Πετρίτη, και Αγγ. Πετρίτη Δούκα (ιδιωτική πολεοδόμηση Β' κατοικίας) 115,65 στρ. με ανωτ. πληθυσμό 650 άτομα, που παραμένει στο σύνολό της αδόμητη. | ΦΕΚ 752Δ/95 |
| Βόρεια της Πέρδικας | Οικισμοί «Προφ. Ηλίας» και «Αιγινίτισσα». | |
| ΝΔ του Σφεντουρίου στο ακρωτήρι Κλειδί | Συγκεντρώσεις ανάπτυξης εκτός σχεδίου παραθεριστικής κατοικίας - ανήκουν στους αντίστοιχους εξωραϊστικούς συλλόγους, έχουν ανοικοδομηθεί αυθαίρετα αλλά τα κτίσματα –σύμφωνα με πληροφορίες της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου- έχουν νομιμοποιηθεί με τις διατάξεις του Ν.1337/83. | |
| Κατά μήκος της οδού σύνδεσης Πέρδικας με Σφεντούρι | Συγκεντρώσεις ανάπτυξης εκτός σχεδίου παραθεριστικής κατοικίας. | |
| ΒΑ της Αγ. Μαρίας | Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η ανοικοδόμηση στην εκτός σχεδίου με το σύστημα της σύστασης οριζοντίου συνιδιοκτησίας και την συνένωση των διασπασμένων κτιριακών όγκων με ημιυπαίθριους χώρους, ώστε να τηρείται η | |

| | | |
|--|--|--|
| | διάταξη του ενιαίου κτιρίου. Το σύστημα αυτό και ευνοεί την αύξηση της εκτός σχεδίου ανοικοδόμησης και οδηγεί στις περισσότερες περιπτώσεις σε ακαλαίσθητα κτίσματα. | |
|--|--|--|

Πίνακας 10: Ρυθμίσεις χρήσης παραθεριστικής κατοικίας

Πηγή: Έκθεση ΓΠΣ

3.5. Ειδικά Σχέδια διαχείρισης

3.5.1. Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων 2020-2030

Η υποχρέωση για δημιουργία Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) για την Ελλάδα προέκυψε από τον Ν.4042/2012 (ΦΕΚ 24/Α'/13.02.2012) ο οποίος ενσωμάτωσε την Οδηγία 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα στο Ελληνικό δίκαιο. Με τον νόμο αυτό επιβάλλεται η ιεράρχηση των διαδικασιών διαχείρισης ενώ δίνεται μεγάλο βάρος στην πρόληψη και την καθολική απαγόρευση την απόρριψη και της ανεξέλεγκτης διάθεσης σε ακατάλληλους χώρους.

Σε συνέχεια των απαιτήσεων του Ν.4042, με την ΚΥΑ 51373/4684/2015 (ΦΕΚ 2706/Β'/15.12.2015) κυρώθηκε το πρώτο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων το 2015 το οποίο έθετε τους πρώτους στόχους αλλά και ενιαία στρατηγική ως το 2020.

Για το σύνολο της επικράτειας ισχύει το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων όπως αυτό αναθεωρήθηκε για τα έτη 2020-2030 (ΦΕΚ 185/Β'/29.9.2020). Σύμφωνα με το σχέδιο τίθενται οι παρακάτω βασικοί στόχοι:

- Απομείωση των απορριμμάτων που φτάνουν σε ταφή χωρίς διαχείριση στο 10% έως το 2030, πέντε χρόνια νωρίτερα από την κοινοτική υποχρέωση (2035).
- Παύση της ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων και αποκατάσταση των παράνομων χωματερών (ΧΑΔΑ) μέχρι το 2022.
- Αύξηση της ανακύκλωσης στο 55% των παραγόμενων έως το 2025 και στο 60% έως το 2030.
- Χωριστή συλλογή οργανικών αποβλήτων (καφέ κάδος) και ανάπτυξη σχετικών υποδομών σε όλη την επικράτεια έως το 2022 με μέριμνα των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Πλήρης κάλυψη της χώρας έως το 2030 με την κατασκευή ή ολοκλήρωση:
 - 43 Μονάδων Επεξεργασίας Απορριμμάτων (ΜΕΑ) (σήμερα λειτουργούν έξι τέτοιες μονάδες).
 - 46 Μονάδων Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων (ΜΕΒΑ).

Επιμέρους στόχοι (milestones) των παραπάνω που έχουν τεθεί από τις αρχές είναι η δημοπράτηση συνολικά 17 ΜΕΑ έως το τέλος του 2020 και η ολοκλήρωση της κατασκευής 27 συνολικά ΜΕΑ έως το τέλος του 2023. Ήδη, 3 Μονάδες Επεξεργασίας Απορριμμάτων έχουν δημοπρατηθεί (Ζάκυνθος, Λευκάδα, Ναύπακτος) και άλλες 7 βρίσκονται σε στάδιο κατασκευής (Αλεξανδρούπολη, Θήβα, Ηλεία, Αμάρι, Αρκαδία, Μεσσηνία, Λακωνία).

- Λειτουργία τεσσάρων (4) μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με ενεργειακή αξιοποίηση των υπολειμμάτων των ΜΕΑ σύμφωνα με εδραιωμένες πρακτικές. Οι μονάδες θα κατασκευαστούν μέσω ΣΔΙΤ.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων αναμένεται σταδιακά να εφαρμοστούν τα παρακάτω μέτρα:

- Τον εκσυγχρονισμό του παραδοσιακού "τέλους ταφής" αποβλήτων σε ΧΥΤΑ και την εφαρμογή στην πράξη της αρχής "Πληρώνω όσο Πετάω" (Pay as you through) όπου θα επιτρέπει είτε την έκπτωση είτε την κλιμακωτή χρέωση επιτρέποντας την πιο δίκαιη χρέωση σε παραγωγούς μεγάλων ποσοτήτων αποβλήτων.

- Την προώθηση της χωριστής συλλογής. Σύμφωνα με την νομοθεσία της ΕΕ εάν τα απορρίμματα συλλέγονται στην πηγή διαχωρισμένα (από τους πολίτες) δεν θεωρούνται απόβλητα και μπορούν μέσω κυκλικών σχημάτων να διοχετευτούν ως πρώτες ύλες για επαναχρησιμοποίηση. Το δίκτυο συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών αναμένεται να ενισχυθεί με τέσσερα χωριστά ρεύματα ανακύκλωσης (χαρτί, γυαλί, πλαστικό, αλουμίνιο) και ειδικά ρεύματα σε καθορισμένα σημεία (μπαταρίες, υφάσματα, ηλεκτρικές / ηλεκτρονικές συσκευές κ.α.).

- Ολοκληρωμένη ανάπτυξη δικτύου συλλογής οργανικών αποβλήτων (καφέ κάδος) μέχρι το τέλος του 2022.

- Την αύξηση και αναβάθμιση των Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) προκειμένου να ανταποκρίνονται στις νέες αυξημένες ανάγκες ανακύκλωσης της χώρας. Αυτά θα λειτουργήσουν παράλληλα με τα χωριστά ρεύματα ανακύκλωσης.

- Ανάκτηση ενέργειας από την επεξεργασία των οργανικών αποβλήτων (βιομάζα) αλλά και την παραγωγή δευτερογενών υλικών (κόμποστ) στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας. Αν το κόμποστ παράγεται από προδιαλεγμένα υλικά αυτό το καθιστά ιδιαίτερα καθαρό και χωρίς προσμίξεις από επικίνδυνα στοιχεία και μπορεί να διατίθεται ως υψηλής ποιότητας λίπασμα.

- Ανάπτυξη ειδικής πλατφόρμας για την καταγραφή των παραγόμενων αποβλήτων.

- Δημιουργία του πρώτου ΧΥΤΕΑ (Χώρος Υγειονομικής Ταφής Επικίνδυνων Αποβλήτων). Έως σήμερα δεν υπάρχει πιστοποιημένη δομή που να δέχεται τα επικίνδυνα απόβλητα με αποτέλεσμα τέτοια απορρίμματα να εξάγονται στο εξωτερικό προς διαχείριση με πολύ υψηλότερα κόστη μεταφοράς. Με το νέο ΧΥΤΕΑ η χώρα κάνει ένα βήμα προς την ολιστική διαχείριση των αποβλήτων της σύμφωνα με τις επιταγές της ΕΕ.

- Τη δημιουργία συστήματος ευθύνης παραγωγών για τα πλαστικά απόβλητα θερμοκηπίων και τα τις πλαστικές συσκευασίας φυτοφαρμάκων.

- Επέκταση του θεσμού της Διευρυμένης Ευθύνης του Παραγωγού (Extended Producer Responsibility) σε νέες κατηγορίες προϊόντων, όπως έπιπλα, στρώματα, ληγμένα φάρμακα, απόβλητα φωτοβολταϊκών και αιολικών πάρκων, παιγνίδια κλπ.

- Συνεχή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών και των λοιπών ενδιαφερομένων μερών.

- Την αύξηση της ενεργειακής αξιοποίησης των υπολειμμάτων των αποβλήτων και την ανάπτυξη μονάδων παραγωγής ενέργειας με σκοπό τη μείωση της ταφής. Οι μονάδες θα πληρούν όλες τις προδιαγραφές για τις ατμοσφαιρικές εκπομπές. Οι μονάδες θα κατασκευαστούν μέσω ΣΔΙΤ.

3.5.2. Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (2021-2025)

Βάσει της απόφασης 4/2021 στην 3η τακτική συνεδρίαση της Επιτροπής Ποιότητας Ζωής του Δήμου Αίγινας η οποία έγινε στις 06/05/2021, μέσω τηλεδιάσκεψης, ύστερα από τη με αριθμό πρωτοκόλλου 5751/29-4-2021 πρόσκληση του προέδρου της για συνεδρίαση, Δημάρχου κ. Ζορμπά Ιωάννη, που επιδόθηκε νόμιμα, συζητήθηκε και εγκρίθηκε το «Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων του Δήμου Αίγινας», σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4685/2020. Το ΤΣΔΑ είναι πενταετούς διάρκειας, επικαιροποιείται ετησίως και υποβάλλεται έως τις 31 Μαρτίου κάθε έτους. Τη σύνταξη του σχεδίου ανέλαβε η εταιρία GEON ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Ι.Κ.Ε. τον Φεβρουάριο 2021.

«Ουσιαστικά πρόκειται για ένα Τοπικό Σχέδιο Δράσης για τη διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων που παράγονται στα όρια του Δήμου Αίγινας, με συγκεκριμένους στόχους και δράσεις για τα επόμενα 5 έτη (2021-2025), το οποίο βασίζεται σε ένα νέο, πιο αποκεντρωμένο μοντέλο διαχείρισης που δίνει έμφαση σε συνδυασμένες δράσεις του Δήμου και της Περιφέρειας. Το μοντέλο αυτό αποσκοπεί στην επίτευξη κοινωνιών που κάνουν αποδοτική χρήση των φυσικών πόρων, κοινωνιών «μηδενικών αποβλήτων».

Πιο συγκεκριμένα, το ΤΟΣΔΑ συνεπάγεται κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό όφελος για το Δήμο και λειτουργεί προς τις κάτωθι κατευθύνσεις και στόχους:

- Να ενσωματώσει τις νέες απαιτήσεις και στόχους τόσο της Εθνικής όσο και της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων.
- Να ικανοποιήσει αλλά και να υπερβεί τους στόχους του ΠΕΣΔΑ, ΕΣΔΑ και του Εθνικού Σχεδίου Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων.
- Να μειώσει το κόστος διαχείρισης των αποβλήτων.
- Να αυξήσει την απασχόληση και την κοινωνική επιχειρηματικότητα.
- Να αναπτύξει νέες δράσεις, στην βάση ενός συνολικού σχεδίου και όχι αποσπασματικά, στην κατεύθυνση των τριών βασικών προτεραιοτήτων της ιεράρχησης (πρόληψη, επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση-κομποστοποίηση).
- Να καθορίζει τους στόχους που υιοθετεί ο Δήμος Αίγινας.
- Να βελτιώσει τις υπηρεσίες του Δήμου ως προς τους πολίτες σε σχέση με την καθαριότητα και τη διαχείριση των αποβλήτων.
- Να αναδείξει τα απαιτούμενα Τοπικά έργα και Δράσεις (τόσο για τη πρόληψη, την επαναχρησιμοποίηση, την Διαλογή στη Πηγή και ανακύκλωση, όσο και τη μείωση των απορριμμάτων που οδηγούνται προς ταφή) καθώς και τις κεντρικές υποδομές που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων.
- Να αναδείξει το σημαντικό ρόλο της ενημέρωσης και της ευαισθητοποίησης των πολιτών για την επιτυχία των προτεινόμενων δράσεων και της μεγίστης κοινωνικής συμμετοχής και συναίνεσης.
- Να τροφοδοτήσει με στοιχεία/προτάσεις την διαδικασία αναθεώρησης του Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ), και τέλος
- Να εκτιμήσει τον απαιτούμενο προϋπολογισμό αναφορικά με το επενδυτικό κόστος υλοποίησης των προτεινόμενων έργων και δράσεων.

Άμεσα εξυπηρετούμενος πληθυσμός από την επικαιροποίηση του Τοπικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων αποτελούν στο σύνολό τους οι κάτοικοι του Δήμου Αίγινας (13.056 μόνιμοι κάτοικοι, απογραφή 2011). Ωφελούμενος πληθυσμός αποτελεί και ο εποχιακός πληθυσμός του Δήμου, ο οποίος αυξάνεται την τουριστική περίοδο καθώς ο Δήμος έχει σημαντική άφιξη επισκεπτών. Έμμεσα ωφελούμενοι είναι στο σύνολο τους οι κάτοικοι της Περιφέρειας Αττικής καθώς το Τοπικό Σχέδιο έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα στον Περιφερειακό Σχεδιασμό (ΠΕΣΔΑ), τα οποία μαζί εμπίπτουν στον γενικότερο στρατηγικό σχεδιασμό του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ).

Κατά την επικαιροποίηση του Τοπικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων λαμβάνεται υπόψη η διασφάλιση της προσβασιμότητας ατόμων με αναπηρία σε όλες τις προτεινόμενες εγκαταστάσεις και υποδομές.»

3.7.2. Δίκτυο Αειφόρων Νήσων ΔΑΦΝΗ

Το Δίκτυο Αειφόρων Νήσων – ΔΑΦΝΗ είναι μία Αστική, Μη-Κερδοσκοπική εταιρεία των νησιωτικών ΟΤΑ α' και β' βαθμού. Συστάθηκε το 2006, με στόχο την ενδυνάμωση της τοπικής αυτοδιοίκησης των νησιών και την ενεργοποίηση ενός βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης στο νησιωτικό χώρο, το οποίο να βασίζεται στην αειφόρο και έξυπνη διαχείριση των φυσικών πόρων και υποδομών, στον βιώσιμο τουρισμό αξιοποιώντας τους φυσικούς και πολιτισμικούς πόρους των νησιών και στη λειτουργική διασύνδεση του πρωτογενούς με το δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Η Αίγινα είναι μέλος του δικτύου.

Το Δίκτυο ΔΑΦΝΗ μετρά σήμερα 55 μέλη, εκ των οποίων 51 νησιωτικοί Δήμοι στο Αιγαίο και το Ιόνιο, οι Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων, καθώς και η Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ιονίων Νήσων.

Τα οφέλη συμμετοχής στο Δίκτυο ΔΑΦΝΗ συνοψίζονται ως εξής:

Πολιτική για τα νησιά

- Προώθηση σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο προτάσεων νησιωτικής πολιτικής.
- Συνέργειες με Ευρωπαϊκά νησιά για την από κοινού προώθηση ζητημάτων νησιωτικής πολιτικής, ανταλλαγή γνώσης και μεταφορά εμπειρίας.
- Αποδοτική συνεργασία μεταξύ ΟΤΑ, καθώς και με την κεντρική διοίκηση.

Τεχνική υποστήριξη

- Ωρίμανση έργων για ένταξη σε χρηματοδοτικά προγράμματα εθνικών και Ευρωπαϊκών πόρων.
- Συμμετοχή σε προγραμματικές συμβάσεις για υποστήριξη των μελών του.
- Επίτευξη οικονομικών κλίμακας για έργα που αφορούν περισσότερους από έναν Δήμους
- Κατάρτιση στελεχών ΟΤΑ σε θέματα νέων τεχνολογιών, χρηματοδοτικών εργαλείων νομικού και ρυθμιστικού πλαισίου.

Δικτύωση

- Ενημέρωση σχετικά με τις δυνατότητες χρηματοδότησης των ΟΤΑ από εθνικούς και Ευρωπαϊκούς πόρους, προσκλήσεις και προγράμματα.

- Υποστήριξη στην υλοποίηση συμμετοχικού σχεδιασμού και διαβούλευσης.
- Διοργάνωση και συμμετοχή σε συνέδρια για προβολή δράσεων των μελών και ενημέρωση για θέματα ενδιαφέροντος του Δικτύου.

Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά έργα

- Εξασφάλιση οικονομικών πόρων για υλοποίηση επιδεικτικών έργων καινοτομίας στα μέλη του.
- Λειτουργεί ως επίσημος φορέας προώθησης του Συμφώνου των Δημάρχων για το Κλίμα και την Ενέργεια και του Συμφώνου των Νησιών.
- Απόκτηση και μεταφορά τεχνογνωσίας σε συνεργασία με λοιπούς Ευρωπαϊκούς φορείς.

3.7.3. Σύμφωνο Δημάρχων για την Ενέργεια και το Κλίμα

Το Σύμφωνο των Δημάρχων για την Ενέργεια και το Κλίμα αποτελεί το συνεκτικό κρίκο μεταξύ τοπικών, αλλά και περιφερειακών αρχών, οι οποίοι δεσμεύονται να δράσουν με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ενέργεια και το Κλίμα. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη αστική πρωτοβουλία για την Ενέργεια και το Κλίμα σε παγκόσμιο επίπεδο, όπου οι τοπικές αρχές δεσμεύονται να αναπτύξουν **Σχέδια Δράσης Αειφόρου Ενέργειας και Κλίματος (ΣΔΑΕΚ)** έως το 2030 (Covenant of Mayors Office, 2021). Οι υπογράφωντες καλούνται να υποβάλλουν το ΣΔΑΕΚ εντός δύο ετών από την επίσημη υπογραφή, ενώ θα πρέπει να συντάσσουν τις κατάλληλες αναφορές προόδου κάθε δύο έτη. Το όραμα όσων υπογράφουν το Σύμφωνο των Δημάρχων στηρίζεται κυρίως σε εκείνο της Ευρώπης με ορίζοντα το έτος 2050 και επιχειρεί να συμβάλλει:

- Στην απεξάρτηση της επικράτειας από όλες εκείνες τις πηγές εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.
- Στην ενίσχυση της προσαρμοστικότητας στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.
- Στην ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Ο Δήμος Αίγινας συμμετέχει στο Σύμφωνο των Δημάρχων μέσω του δικτύου ΔΑΦΝΗ.

3.7.4. Αδελφοποιήσεις

Ο θεσμός των αδελφοποιήσεων των Ο.Τ.Α., αποτελεί πρόσφορη υποδομή για την ανάπτυξη και περαιτέρω σύσφιξη σχέσεων μεταξύ πόλεων και πολιτών, ενθαρρύνοντας την ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών σε μια σειρά θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος, ενώ παράλληλα παρέχουν την ευκαιρία για γνωριμία του τρόπου ζωής των κατοίκων άλλων χωρών και την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων. Στηρίζονται στην εθελοντική συμμετοχή των πολιτών, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές και ενώσεις και αποτελούν μέσο προώθησης μόνιμων στόχων πολιτικής και ανταλλαγών. Σύνηθες είναι ακόμα καλές πρακτικές σε διαχείριση των διαφόρων στοιχείων του κάθε δήμου να συναντώνται και σε αδελφοποιημένους τους.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Δήμος Αίγινας έχει πραγματοποιήσει αδελφοποιήσεις με πόλεις και δήμους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.⁹

Συγκεκριμένα:

Τον Ιανουάριο 2011 υπεγράφη η τελική συμφωνία αδελφοποίησης μεταξύ της πόλης Lishui της Κίνας και του Δήμου της Αίγινας. Η συμφωνία λειτούργησε σε επίπεδο φιλίας και συνεργασίας στη βάση των αρχών της ισότητας και του αμοιβαίου οφέλους. Οι διπλωματικές σχέσεις των δυο πόλεων ‘κινούνται’ σε επίπεδο τουρισμού, πολιτισμού, εμπορίου, εκπαίδευσης, υγείας, αθλητισμού, επιχειρηματικότητας κλπ.

Τον Ιούνιο 2015, περίπου 130 εργαζόμενοι των Δήμων Αίγινας και Παπάγου - Χολαργού, συμμετείχαν σε εκδήλωση που έγινε στο νησί για την υπογραφή πρωτοκόλλου αδελφοποίησης και φιλίας μεταξύ των δύο Δήμων.

Τον Ιούνιο 2018 στο πλαίσιο της εκθέσεως με τίτλο «Η Ουκρανία με το βλέμμα των νέων» που οργανώθηκε στην πρεσβεία της Ουκρανίας με την συνεργασία του Δήμου Αίγινας, της ΚΕΔΑ και του Συλλόγου «Ολβία Πόλις – Πολίτες για την Ευρώπη & τον πολιτισμό» στον ιστορικό πύργο Μαρκέλλου, πραγματοποιήθηκε συνάντηση εργασίας στο παλαιό Δημαρχείο Αίγινας (Χ. Λαδά 1) με την Επιτετραμμένη της Ουκρανικής Πρεσβείας Δρ. Ναταλία Κοσένκο.

Τον Οκτώβριο 2019 δημοσιεύθηκε για τις ενέργειες του Δήμου Αίγινας για αδελφοποίηση με τον Δήμο Αγγινίου, με αφορμή τον βίο του γλύπτη Χρήστου Καπράλου στις δύο πόλεις. Ο Χρήστος Καπράλος, το εργαστήριο και η οικία του οποίου βρίσκονται στα Πλακάκια της Αίγινας, είναι ίσως ένας από τους σημαντικότερους γλύπτες του 20ου αιώνα, ιδίως σε ό,τι αφορά τον μοντερνισμό στην Ελλάδα.

4. Αναγνώριση και καταγραφή υφιστάμενης κατάστασης του εσωτερικού περιβάλλοντος

Στο κεφάλαιο αυτό καταγράφονται, αναλύονται και αξιολογούνται οι τρέχουσες παράμετροι του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος στην περιοχή μελέτης, καθώς επίσης και οι τάσεις εξέλιξης τους χωρίς πιθανές νέες παρεμβάσεις.

4.1. Κλιματικά και βιοκλιματικά χαρακτηριστικά

Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφεται συνοπτικά το κλίμα της περιοχής και τα κύρια μετεωρολογικά χαρακτηριστικά της, με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες (βιβλιογραφία, μετεωρολογικά στοιχεία), όπως επίσης και τα βιοκλιματικά χαρακτηριστικά της περιοχής καθώς συσχετίζονται με τις βασικές παραμέτρους των οικοσυστημάτων και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

⁹ Αξίζει να αναφερθεί εδώ η σημαντική συμβολή του αείμνηστου Γιώργου Καλοκέντη σε αυτή την εξωστρεφή δραστηριότητα του Δήμου.

4.1.1. Κλίμα

Μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων, που καθορίζουν την κατανομή και την κοινωνική ανάπτυξη των φυτικών ειδών, κυρίαρχη θέση κατέχει το κλίμα. Αυτό επηρεάζει τη χλωρίδα και τη βλάστηση μιας περιοχής επιδρώντας άμεσα επάνω στα φυτά αλλά και έμμεσα εφόσον επηρεάζει επίσης τους υπόλοιπους παράγοντες του περιβάλλοντος.

Το κλίμα της Αίγινας ανήκει στον ημίξερο Βιοκλιματικό όροφο με θερμό χειμώνα. Το κλίμα χαρακτηρίζεται ως θερμο-μεσογειακό (κατά Korpen), αφού $125 < X < 150$ (X: ο αριθμός βιολογικών ξηρών ημερών κατά τη θερμή και ξηρά περίοδο). Τα μετεωρολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης προσδιορίστηκαν με βάση τα στατιστικά στοιχεία του πλησιέστερου Μετεωρολογικού Σταθμού της Ε.Μ.Υ. που βρίσκεται στο Αεροδρόμιο του Ελληνικού, δεδομένου ότι τα στοιχεία του Μετεωρολογικού Σταθμού της Αίγινας (γεωγρ. πλάτος $37^{\circ}58' \text{ B}$ - γεωγρ. μήκος $23^{\circ}25' \text{ A}$, υψόμετρο 1,5) δεν λαμβάνονται υπόψη διότι κατά την Ε.Μ.Υ. είναι αναξιόπιστα.

Βροχοπτώσεις

Το καλοκαίρι επικρατεί ξηρασία, ενώ βροχοπτώσεις εμφανίζονται το φθινόπωρο, το χειμώνα και τους πρώτους ανοιξιάτικους μήνες. Η μέγιστη συνολική βροχόπτωση εμφανίζεται τον μήνα Δεκέμβριο (74,8mm), ενώ η συνολική ετήσια βροχόπτωση ανέρχεται σε 397,0 mm. Η μέγιστη ημερησία βροχόπτωση εμφανίζεται τον Φεβρουάριο (82,1 mm). Αναλυτικά το μέσο και μέγιστο ύψος βροχόπτωσης κατά την διάρκεια του έτους (Ε.Μ.Υ.:1986 – 1997) φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

| Μήνας | Βροχόπτωση (mm) | |
|-------------|-----------------|-------------------|
| | Μέσο | Μέγιστο / 24 ώρες |
| Ιανουάριος | 67,4 | 70,1 |
| Φεβρουάριος | 46,6 | 82,1 |
| Μάρτιος | 53,4 | 55,8 |
| Απρίλιος | 23,6 | 49,7 |
| Μάιος | 19,9 | 44,9 |
| Ιούνιος | 4,8 | 10,7 |
| Ιούλιος | 2,7 | 22,0 |
| Αύγουστος | 1,6 | 6,3 |
| Σεπτέμβριος | 4,8 | 10,1 |
| Οκτώβριος | 41,9 | 75,0 |
| Νοέμβριος | 55,5 | 42,5 |
| Δεκέμβριος | 74,8 | 52,4 |
| Σύνολο | 397,0 | - |

Πίνακας 11: Βροχοπτώσεις

Πηγή: Ε.Μ.Υ.

Η επίδραση των βροχοπτώσεων στη χλωρίδα και κυρίως τη βλάστηση είναι πολύ σημαντική. Ο Μαριολόπουλος (1938) σημειώνει το σπουδαίο ρόλο που παίζει ο κόλπος της Κορίνθου στην κατανομή της βροχής. Αυτός, διακόπτοντας τις οροσειρές οι οποίες

διασχίζουν την Ελλάδα από ΒΒΔ προς ΝΝΑ, αποτελεί μεταξύ τους χαμηλό πεδίο, επάνω από το οποίο οι βροχοφόροι άνεμοι δε συμπυκνώνουν τους υδρατμούς τους, είτε συμπυκνώνουν μικρό μόνο μέρος αυτών. Έτσι δημιουργείται στην περιοχή αυτή σχετικώς χαμηλό ύψος βροχής οπότε αυτή χαρακτηρίζεται ως μη βροχερή.

Οι βροχοπτώσεις στο νησί είναι σχετικά περιορισμένες, γιατί η κατεύθυνση των ανέμων είναι τέτοια που ωθεί τα σύννεφα προς την Πελοπόννησο. Ποτάμια δεν υπάρχουν ούτε τρεχούμενα νερά, υπάρχουν μόνο κάποιοι χείμαρροι που ονομάζονταν *βιροί*. Σήμερα, ο υδροφόρος ορίζοντας έχει υποβαθμιστεί σημαντικά λόγω της απρογραμμάτιστης υπεράντλησης από τις ιδιωτικές αλλά και τις δημοτικές γεωτρήσεις, με αποτέλεσμα τη συνεχώς εντεινόμενη διείδυση του θαλασσινού νερού στον υπόγειο ορίζοντα των γεωτρήσεων. Έτσι το νερό ύδρευσης έχει μεγάλες συγκεντρώσεις διαλυμένων αλάτων και παρουσιάζει υψηλή σκληρότητα.

Ένδειξη των χαμηλών βροχοπτώσεων στην περιοχή αποτελεί και ο ναός, τον οποίο έχτισαν προς τιμή του Ελλάνιου Δία οι αρχαίοι Αιγινήτες από ευγνωμοσύνη για τη βροχή, η οποία έπεσε μετά από μεγάλη περίοδο ξηρασίας.

Η ετήσια πορεία της βροχής παρουσιάζει απλή κύμανση στο Μ.Σ.ΕΛΛ. με μέγιστο κατά το Δεκέμβριο και ελάχιστο τον Ιούλιο. Στους Μ.Σ.Ε. και Μ.Σ.Μ. εμφανίζει διπλή κύμανση με μέγιστα κατά τους μήνες Μάρτιο, Δεκέμβριο και Φεβρουάριο, Δεκέμβριο αντιστοίχως. Στους ίδιους σταθμούς τα ελάχιστα παρατηρούνται κατά τους μήνες Φεβρουάριο, Αύγουστο και Ιανουάριο, Ιούλιο αντιστοίχως. Τέλος τριπλή κύμανση παρουσιάζει στο Μ.Σ.Π. με μέγιστα κατά το Φεβρουάριο, τον Οκτώβριο και το Δεκέμβριο και ελάχιστα κατά τον Ιανουάριο, τον Ιούλιο και το Νοέμβριο.

Αντίθετα κατά τον Ιανουάριο η ελάττωση της βροχής γίνεται αισθητή. Η προς τα νοτιοδυτικά επέκταση του μόνιμου ασιατικού κέντρου των υψηλών πιέσεων και η εξαιτίας αυτού δημιουργία βορείων ηπειρωτικών ξηρών ανέμων, δίνουν στην περιοχή το χαρακτηριστικό ηλιόλουστο καιρό των αλκυονίδων ημερών.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο χειμώνας είναι η πολυβροχότερη εποχή και το καλοκαίρι η ξηρότερη. Από τη μέση ετήσια βροχόπτωση περίπου το 70% πέφτει κατά τη διάρκεια του φθινοπώρου και του χειμώνα.

Τέλος πρέπει να αναφέρουμε ότι σημαντική είναι η ποικιλότητα των βροχοπτώσεων από έτος σε έτος.

Άνεμοι

Η ένταση των ανέμων κατά την διάρκεια του χρόνου δεν ξεπερνά τα 6 μποφόρ, με μηδενική συχνότητα θυελλωδών ανέμων και μεγάλες περιόδους νηνεμίας (34.3%). Η μέση συχνότητα (%) διευθύνσεων και εντάσεων ανέμων (Ε.Μ.Υ., έτη: 1986 – 1997) που εμφανίζονται στην περιοχή, εμφανίζονται στον παρακάτω πίνακα. Σχεδόν όλη την περίοδο επικρατούν οι Βόρειοι άνεμοι (εκτός του Απριλίου).

| Μποφόρ | B | BA | A | NA | N | NA | Δ | ΒΔ | Νηγεμία | Αθρ. |
|--------|--------|--------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|---------|--------|
| 0 | | | | | | | | | 34.289 | 34.289 |
| 1 | 0.416 | 0.208 | 0.081 | 0.254 | 0.289 | 0.127 | 0.150 | 0.300 | | 1.825 |
| 2 | 5.058 | 2.072 | 0.831 | 2.448 | 3.002 | 0.693 | 0.462 | 1.975 | | 15.541 |
| 3 | 7.460 | 5.092 | 1.363 | 2.413 | 2.621 | 0.739 | 0.681 | 2.540 | | 22.909 |
| 4 | 6.801 | 4.319 | 0.727 | 1.005 | 1.236 | 0.289 | 0.277 | 1.397 | | 16.051 |
| 5 | 2.737 | 1.386 | 0.058 | 0.139 | 0.277 | 0.069 | 0.081 | 0.346 | | 5.093 |
| 6 | 1.028 | 0.520 | 0.012 | 0.012 | 0.035 | 0.012 | 0.023 | 0.127 | | 1.769 |
| 7 | 0.208 | 0.092 | 0.000 | 0.000 | 0.012 | 0.000 | 0.012 | 0.035 | | 0.359 |
| 8 | 0.058 | 0.035 | 0.000 | 0.000 | 0.012 | 0.012 | 0.012 | 0.035 | | 0.164 |
| 9 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | | 0.000 |
| 10 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | | 0.000 |
| >11 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | 0.000 | | 0.000 |
| Αθρ. | 23.766 | 14.724 | 3.072 | 6.271 | 7.484 | 1.941 | 1.698 | 6.755 | 34.289 | 100.00 |

Πίνακας 12: Ετήσια συχνότητα (%) διευθύνσεων και εντάσεων ανέμων

Πηγή: Ε.Μ.Υ.

Θερμοκρασία

Η Θερμοκρασία δεν παρουσιάζει μεγάλο εύρος διακύμανσης. Η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 17,3 οC. Η μέγιστη θερμοκρασία παρατηρείται τον Ιούλιο - Αύγουστο (31,8 οC), και η ελάχιστη τον Ιανουάριο- Φεβρουάριο (7,1οC). Η απόλυτη μέγιστη θερμοκρασία που παρουσιάζεται είναι 42,0 οC και απόλυτη ελάχιστη –3,2οC. Οι μέσες τιμές που παρατηρούνται ανά εποχή είναι οι ακόλουθες: Άνοιξη : 15,1 οC, Καλοκαίρι : 26,3 οC, Φθινόπωρο : 18,3 οC, Χειμώνας: 9,5 οC. Οι χιονοπτώσεις είναι σπάνιες ακόμη και τους χειμερινούς μήνες. Οι χιονοπτώσεις είναι σπάνιες ακόμη και τους χειμερινούς μήνες. Σπάνια παρατηρείται χαλαζόπτωση. Επίσης η ομίχλη δεν είναι ούτε συχνή, ούτε πυκνή.

| Μήνας | Θερμοκρασία | | | | |
|-------------|-------------|--------------|---------------|-----------------|------------------|
| | Μέση | Μέση Μέγιστη | Μέση Ελάχιστη | Απόλυτη Μέγιστη | Απόλυτη Ελάχιστη |
| Ιανουάριος | 10,3 | 13,6 | 7,0 | 22,1 | -2,9 |
| Φεβρουάριος | 10,6 | 14,1 | 7,1 | 22,0 | -3,2 |
| Μάρτιος | 12,3 | 15,7 | 8,4 | 25,6 | -1,6 |
| Απρίλιος | 15,9 | 19,4 | 11,4 | 28,4 | 2,2 |
| Μάιος | 20,7 | 24,1 | 15,8 | 33,9 | 8,0 |
| Ιούνιος | 25,2 | 28,7 | 20,1 | 37,5 | 11,5 |
| Ιούλιος | 28,0 | 31,8 | 22,8 | 42,0 | 15,5 |
| Αύγουστος | 27,8 | 31,7 | 22,8 | 41,9 | 16,0 |
| Σεπτέμβριος | 24,2 | 28,2 | 19,6 | 37,6 | 10,4 |
| Οκτώβριος | 19,5 | 23,2 | 15,6 | 33,8 | 6,3 |
| Νοέμβριος | 15,4 | 18,8 | 12,0 | 27,0 | 1,4 |
| Δεκέμβριος | 12,0 | 15,2 | 8,8 | 22,5 | -1,4 |

Πίνακας 13: Μηνιαίες θερμοκρασίες του Μ.Σ. Ελληνικού (1995-1997)

Πηγή: Ε.Μ.Υ.

4.2. Μορφολογικά και τοπολογικά χαρακτηριστικά

Η Αίγινα βρίσκεται περίπου στο μέσον του Σαρωνικού Κόλπου μεταξύ Αργολίδας και Αττικής. Περικλείεται από τις συντεταγμένες: Γεωγρ. πλάτος από 37°40'32'' έως 37°46'33'' Β - Γεωγρ. μήκος από 23°26'07'' έως 23°33'56'' Α.



Εικόνα 11: Χάρτης του Σαρωνικού

Πηγή: Διαδίκτυο

Το σχήμα της μοιάζει με ισόπλευρο τρίγωνο, του οποίου τις κορυφές σχηματίζουν τα ακρωτήρια Πλακάκια στα Δυτικά, Κρασοσπηλιά στα Ανατολικά και Πύργος στα Νότια. Εκτός από τους δύο μεγάλους όρμους του νησιού, τον Όρμο του Μαραθώνα στη δυτική και τον Όρμο της Αγ. Μαρίνας στην ανατολική ακτή, συναντάμε ακόμη - ξεκινώντας από τη βορειοδυτική ακτή και ακολουθώντας τη φορά των δεικτών του ρολογιού - τους μικρότερους όρμους Βαθέως, Σουβάλας, Πόρτες, Κήπος, Λιγέα, Μουριότου, Σαρπά, Καρυώτη και Προφήτη Ηλία. Ομοίως συναντούμε τα ακρωτήρια Λιβάδια, Τούρλος, Αγ. Μαρίνας, Κυραννίτσα, Πενήντα, του Πιτσιλιού, Αγ. Αντωνίου, Μάντη, Αγ. Σώστη και Παλιόπυργου.

Αν θεωρήσουμε έναν άξονα, που ξεκινά από τον Όρμο του Μαραθώνα και καταλήγει στον Όρμο της Αγ. Μαρίνας, τότε παρατηρούμε ότι οι ακτές οι οποίες

βρίσκονται βόρεια του άξονα αυτού, παρουσιάζονται ως επί το πλείστον ευθυγραμμισμένες χωρίς εγκοιλώσεις. Οι παράκτιες περιοχές κατέρχονται με μικρή κλίση προς τη θάλασσα, όπου σχηματίζουν κρημνούς ύψους 2 - 8 μ. Σε αυτούς αναπτύσσονται χαραδρώσεις με κάθετες όχθες και ευθύγραμμη κοίτη, γεγονός που δηλώνει ότι η διάβρωση και η εξέλιξή τους σε βάθος συνεχίζονται ακόμη. Οι ακτές νοτίως του άξονα εμφανίζουν εγκοιλώσεις και οι παράκτιες περιοχές κατέρχονται απότομα, με μεγάλες κλίσεις προς τη θάλασσα. Οι νοτιοανατολικές ακτές του νησιού σε πολλά σημεία σχηματίζουν κρημνούς ύψους 30-60 μ.

Στην Αίγινα μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερις επιμέρους γεωμορφολογικές ενότητες:

- την ομαλή παράκτια βόρεια περιοχή (από την Αίγινα έως τη Βαγία),
- τις λοφοσειρές του βορείου - κεντρικού τμήματος του νησιού,
- την κεντρική υψηλή περιοχή που σχηματίζει ένα είδος οροπεδίου (Μονή Χρυσολεόντισσας) και τέλος
- το νότιο τμήμα (Όρος) με τις οξύληκτες κορυφές.

Στην πρώτη γεωμορφολογική ενότητα εντάσσεται η βορειοδυτική γωνία του νησιού στην οποία βρίσκεται και η πόλη της Αίγινας. Αποτελείται από μία σχεδόν επίπεδη παρωλιθική επιφάνεια, μέσου ύψους 30 μ. περίπου, που κλίνει ομαλά προς τη βόρεια ακτή με μικρή κλίση (2° - 5°). Επίσης σε αυτήν την ενότητα ανήκει και η βόρεια ομαλή παράκτια περιοχή, η οποία αρχίζει από το χωριό Κυψέλη και κατευθυνόμενη προς τα ανατολικά φθάνει στη Βαγία.

Νότια της ομαλής βόρειας παράκτιας περιοχής, ορθώνεται απότομα μια ασβεστολιθική λοφοσειρά, που σχηματίζεται από τους λόφους Δραγωνέρα (311 μ.), Παλιόμυλοι (299 μ.) και Τσιντράρη (104 μ.). Ο επιμήκης άξονας αυτής της λοφοσειράς έχει μήκος 4,2 χλμ. και κατευθύνεται από ΝΝΔ προς ΒΒΑ. Άλλοι δύο μικροί λόφοι, ο Άγ. Μηνάς (109 μ.) και ο Παρλιάγκος (242μ.) απαντώνται νοτιοανατολικά της λοφοσειράς αυτής και κοντά στον όρμο της Αγ. Μαρίας.

Το κεντρικό τμήμα του νησιού καταλαμβάνεται από ένα ύψωμα σαν οροπέδιο, μέσου υψόμετρου 350, στο κέντρο του οποίου βρίσκεται η μονή της Χρυσολεόντισσας. Περιφερειακά αναπτύσσονται τα υψώματα Βουνό Δέντρου (416 μ.), Τρικόρφι (404 μ.), Πλατυβούνι (441 μ.) και Νικολάκι (451 μ.).

Στο νότιο τμήμα κυριαρχεί ο όγκος του όρους Όρος, του οποίου η υψηλότερη κορυφή Προφήτης Ηλίας (531 μ.), είναι και το υψηλότερο σημείο της Αίγινας. Τα τριγύρω υψώματα έχουν οξύληκτες κορυφές και πρηνή που κατέρχονται με μεγάλες κλίσεις προς τις ακτές.

Οι κύριοι κλάδοι του υδρογραφικού δικτύου του νησιού παρουσιάζουν γενικά ακτινωτή διάταξη, με δεσπόζουσα υδροκριτική περιοχή την κεντρική περιοχή της Αίγινας. Τα επιμέρους υδρογραφικά δίκτυα παρουσιάζουν συνήθως δενδριτική ανάπτυξη, ενώ όσα αναπτύσσονται σε νεότερους σχηματισμούς παρουσιάζονται απλούστερα. Στην κεντρική βορειοδυτική περιοχή εμφανίζονται ρέματα, που δεν καταλήγουν στη θάλασσα.

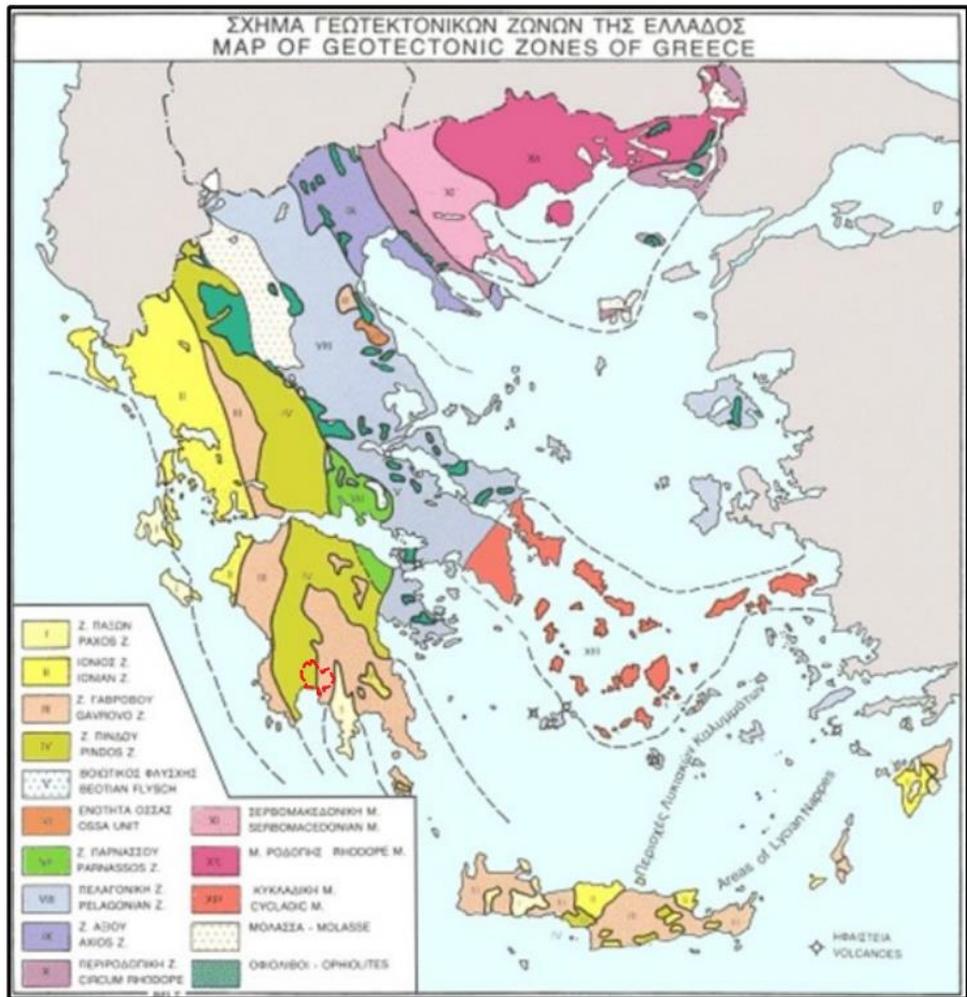
Απέναντι από το ακρωτήριο Πέρδικα και σε μερικές εκατοντάδες μέτρα απόσταση βρίσκεται η νήσος Μονή με απότομες κλίσεις που κορυφώνονται στα 179 μ.

4.3. Γεωλογικά, τεκτονικά και εδαφολογικά χαρακτηριστικά

Στην ενότητα αυτή περιγράφονται τα βασικά γεωλογικά, τεκτονικά και υδρολιθολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης, με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες (βιβλιογραφία, ειδικοί χάρτες και υφιστάμενες μελέτες).

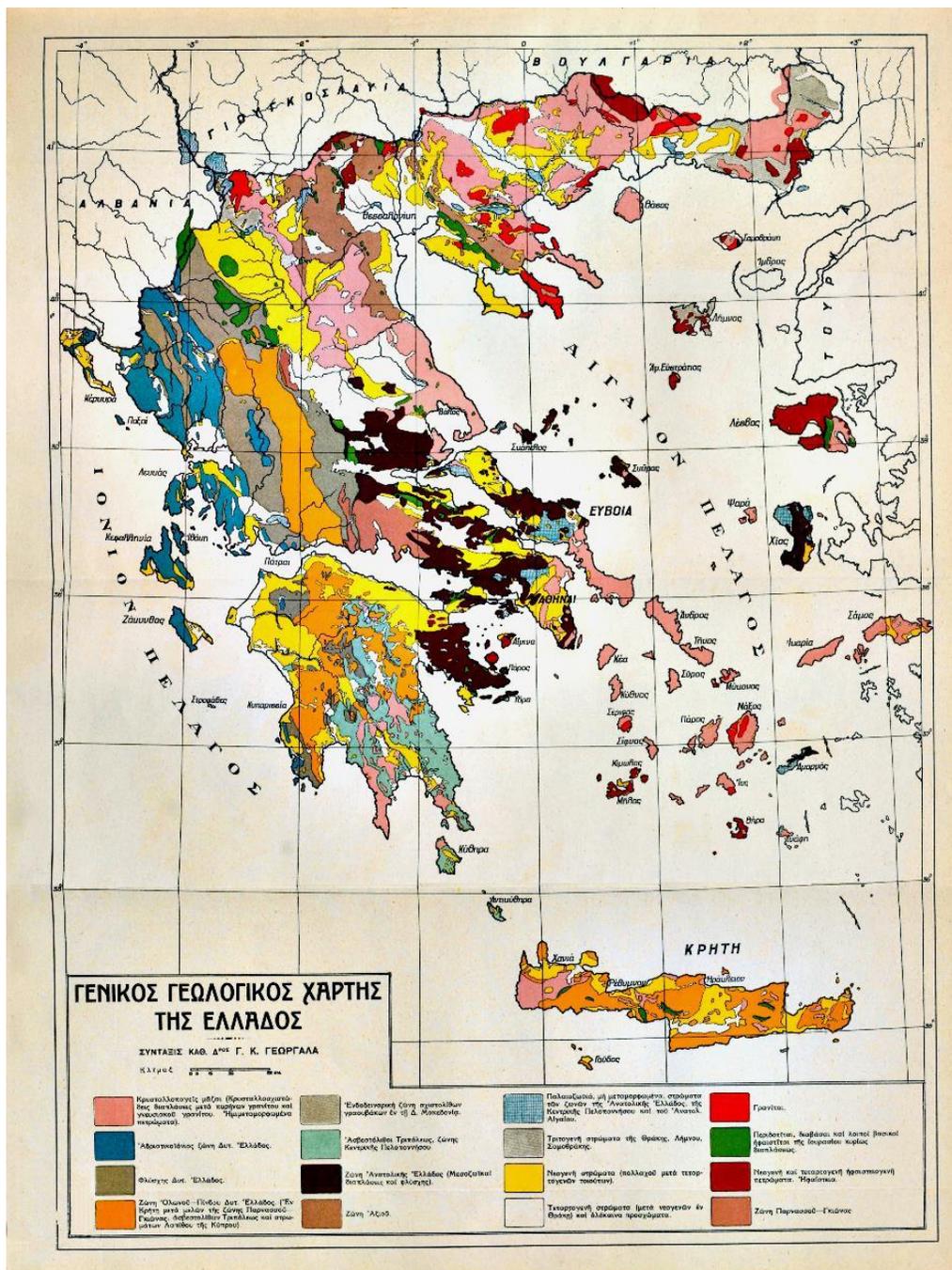
4.3.1. Γεωλογικά χαρακτηριστικά

Γεωλογικά η Ελλάδα χωρίζεται σε γεωτεκτονικές ζώνες, όπως φαίνεται και στο παρακάτω η κάθε μία από τις οποίες συνίσταται από ορισμένη στρωματογραφική διαδοχή των ιζημάτων της, από τους ιδιαίτερους λιθολογικούς χαρακτήρες της και από την ιδιαίτερη τεκτονική της συμπεριφορά, στοιχεία γενικά που εξαρτώνται από την παλαιογεωγραφική της θέση.



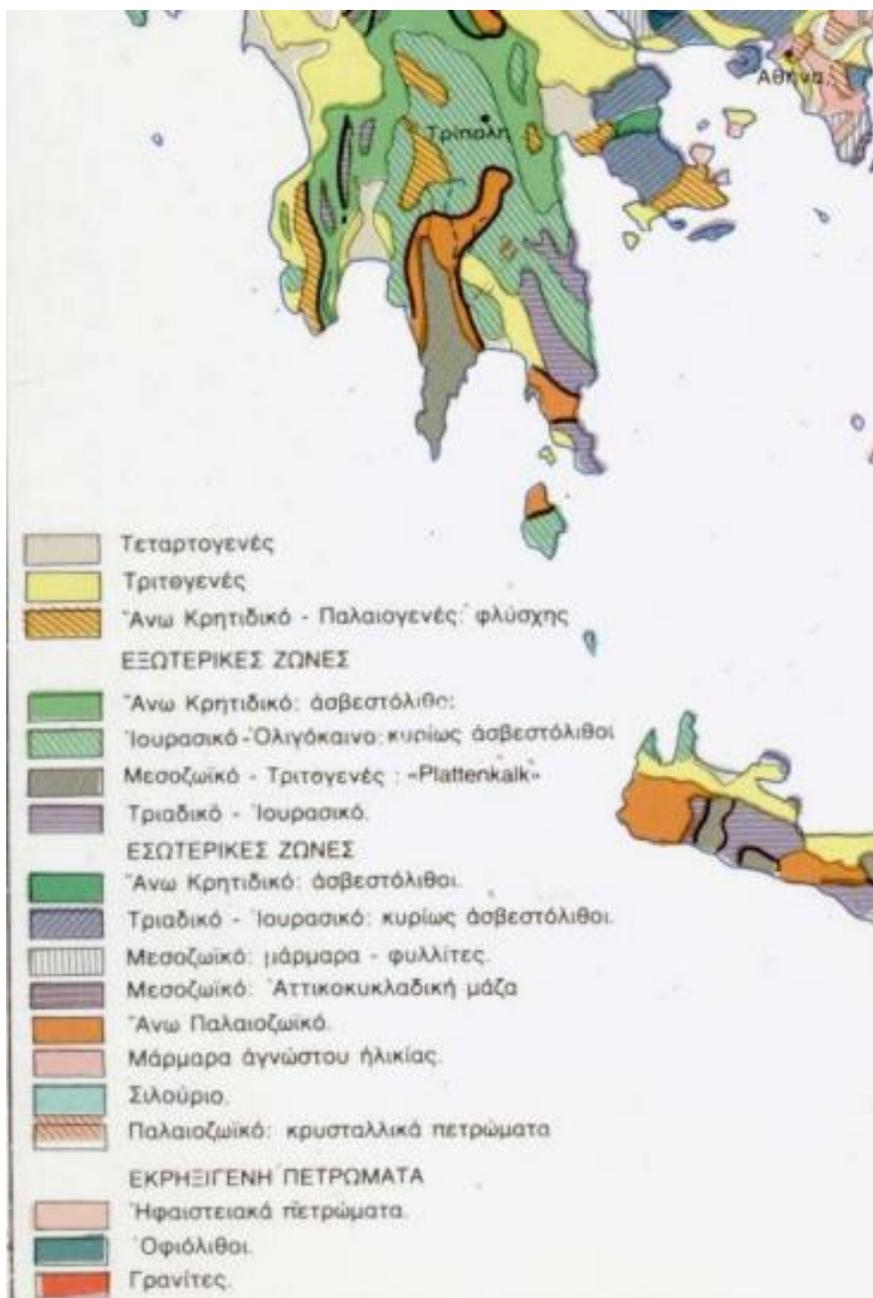
Εικόνα 12: Χάρτης γεωτεκτονικών ζωνών Ελλάδας

Πηγή: ΙΓΜΕ



Εικόνα 13: Γεωλογικός Χάρτης Ελλάδας

Πηγή: Γ.Κ. Γεωργαλά



Εικόνα 14: Γεωλογικοί σχηματισμοί Ελλάδος

Πηγή:IGME

Αν και η έκταση του νησιού είναι σχετικώς μικρή (82,63 τετραγωνικά χιλιόμετρα), εντούτοις παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία πετρωμάτων και πολύπλοκη γεωλογική δομή. Η σημερινή μορφολογία της Αίγινας, είναι δημιούργημα των ηφαιστειακών δράσεων, οι οποίες εμφανίζονται με δύο περιόδους μέσα στο Πλειόκαινο και των τεταρτογενών διαρρήξεων. Τα πετρώματα, τα οποία παίρνουν μέρος στη δομή της Αίγινας, εμφανίζονται κατά σειρά ηλικίας ως εξής:

1. Μεσοζωικά στρώματα.

- Κατώτερο Κρητιδικό: Είναι τα αρχαιότερα στρώματα του νησιού και εμφανίζονται στη βόρεια ακτή με μορφή ασβεστολιθικών και ψαμμιτικών σχιστόλιθων, πτυχωμένα και πολλαπλώς διαρρηγμένα.
- Ανώτερο Κρητιδικό: Στρώματα από σκληρούς κυανότεφρους και λευκοκίτρινους ασβεστόλιθους με ενστρώσεις κερατόλιθων. Αυτά σχηματίζουν τη λοφοσειρά της Β ακτής και τους λόφους Παρλιάγκος και Ναού Αφαίας. Παρουσιάζουν επιφανειακές καρστικές μορφές κυρίως στα σημεία, όπου η κλίση των ασβεστόλιθων είναι μικρή. Οι υπόγειες καρστικές μορφές δεν παρουσιάζουν ανάπτυξη, εκτός από μία είσοδο σπηλαιού στις ΒΑ πλαγιές του λόφου Παρλιάγκος, το οποίο καταστράφηκε από άγνωστα αίτια.

2. Κατώτερη νεογενής σειρά.

Η σειρά αυτή βρίσκεται επάνω από τους ασβεστόλιθους του Ανώτερου Κρητιδικού και αρχίζει με ένα κροκαλοπαγές κυρίως από κερατόλιθους. Στη συνέχεια ακολουθούν τεφρές και λευκές μάργες, λιμναίας και υφάλμυρης προέλευσης, των οποίων η ηλικία, σε συσχετισμό με παρόμοιες αποθέσεις της Αττικής, κρίνεται ως Ελβέτιος έως Πόντιος. Επάνω από αυτές βρίσκονται πράσινες πλακώδεις μάργες, θαλάσσιας έως υφάλμυρης προέλευσης, Πλειοκαινικής ηλικίας και της φάσης Πλακεντίου. Στα ανώτερα τμήματα της σειράς εκδηλώνεται η ηφαιστειότητα με ενστρώσεις τόφφων. Αυτή η σειρά αποτελεί σε μεγάλη έκταση το υπόβαθρο των λαβών της πρώτης ηφαιστειακής περιόδου.

3. Λάβες 1^{ης} ηφαιστειακής περιόδου.

Επάνω στις μάργες της κατώτερης νεογενούς σειράς, αποτέθηκαν οι λάβες της πρώτης ηφαιστειακής περιόδου, αποτελούμενες κυρίως από κεροστιλβικό δακτιοειδή και κεροστιλβικό αυγιτικό δακτιοειδή. Στη βάση των λαβών, παρατηρούνται ηφαιστειακά λατυποπαγή από λατύπες κεροστιλβικού ανδεσίτη με αυγίτη και κεροστιλβικού δακτιοειδή με βιοτίτη.

4. Ανώτερη νεογενής σειρά.

Η σειρά αυτή αποτέθηκε επάνω στις λάβες της πρώτης ηφαιστειακής περιόδου. Συνίσταται από μάργες και τόφφους αναμειγμένους με μαργαϊκό υλικό και περιέχει πλούσια παράκτια πανίδα. Η ηλικία της σειράς αυτής είναι Πλειοκαινική (φάση Αστίου).

5. Λάβες 2^{ης} ηφαιστειακής περιόδου.

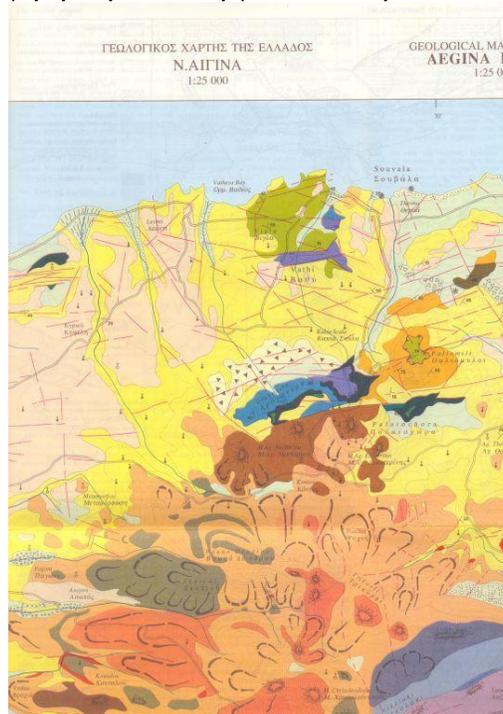
Κατά τη δεύτερη ηφαιστειακή περίοδο, σχηματίστηκε ο κεροστιλβικός αυγιτικός υπερσθενικός ανδεσίτης της περιοχής του Όρους και γενικά του νοτίου τμήματος του νησιού. Επίσης σχηματίστηκαν τα λεπτά καλύμματα από λάβες στα κεντρικά υψώματα.

6. Ψαμμιτομαργαϊκός ασβεστόλιθος (πωρόλιθος).

Μετά το τέλος της ηφαιστειακής δραστηριότητας, το βόρειο τμήμα του νησιού βυθίστηκε και το παλαιό ανάγλυφο καλύφθηκε με ένα λευκό πορώδη ασβεστόλιθο, πάχους έως 10 χιλιοστά. Το κάλυμμα αυτό από πωρόλιθο, ηλικίας των ανώτερων βαθμίδων του Πλειόκαινου, απουσιάζει τελείως από το νότιο τμήμα του νησιού.

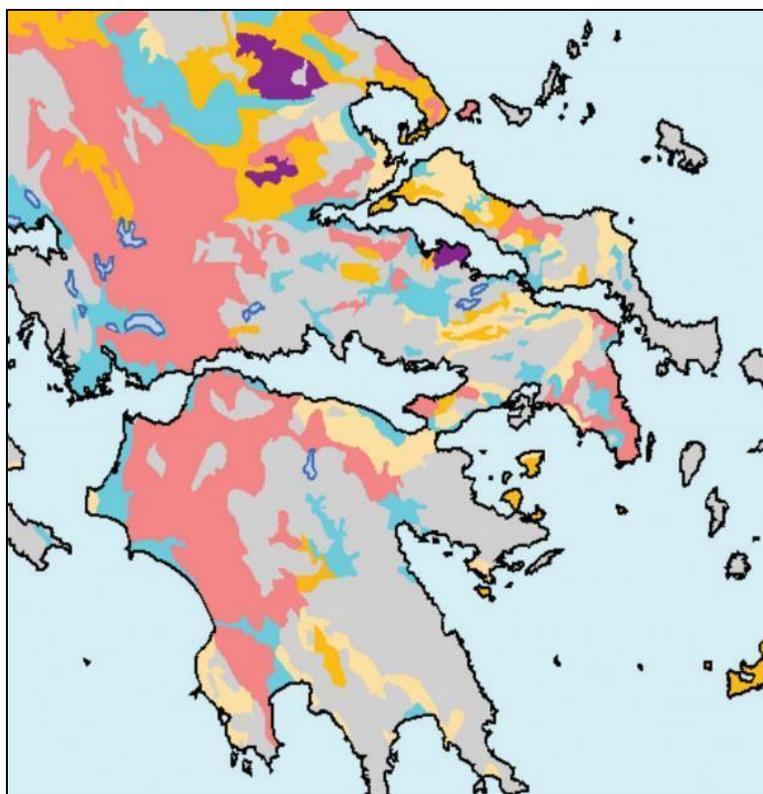
7. Τεταρτογενείς αποθέσεις.

Είναι περιορισμένης έκτασης και απαντώνται σε μικρές λεκάνες του νησιού ή κοντά στις ακτές, με μορφή ερυθρωτών αργίλων και κροκαλοπαγών.



Εικόνα 15: Απόσπασμα γεωλογικού χάρτη Αίγινας

Πηγή: ΙΓΜΕ

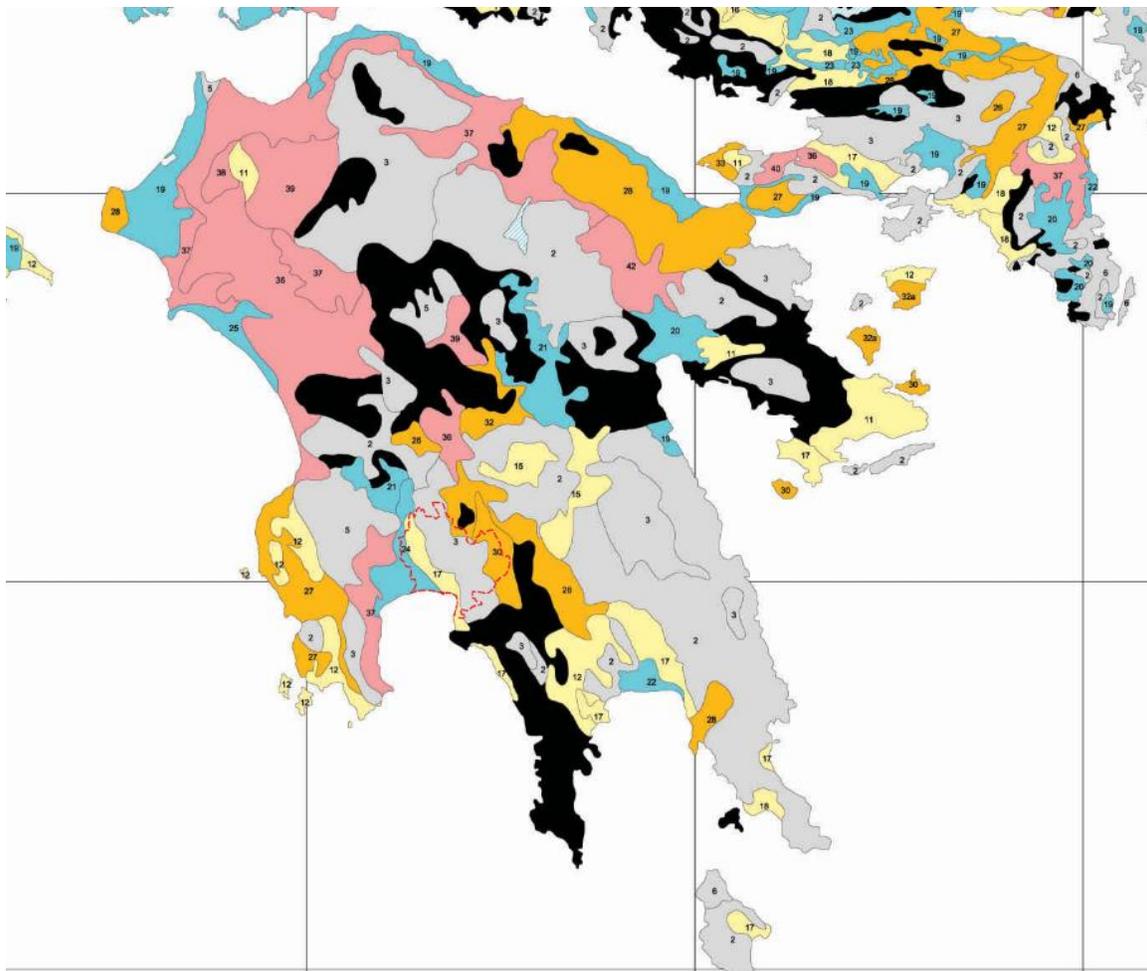


WRB Major Reference Group Legend

| | | |
|---|--|---|
|  Acrisol |  Gleysol |  Solonchak |
|  Albeluvisol |  Gypsisol |  Solonetz |
|  Andosol |  Histosol |  Umbrisol |
|  Anthrosol |  Kastanozem |  Vertisol |
|  Arenosol |  Leptosol |  Rock |
|  Calcisol |  Luvisol |  Urban |
|  Cambisol |  Phaeozem |  Water body |
|  Chernozem |  Planosol |  Marsh |
|  Cryosol |  Podzol |  Soil disturbed by man |
|  Fluvisol |  Regosol |  Glacier |

Εικόνα 16: Απόσπασμα Εδαφολογικού Χάρτη Ευρώπης

Πηγή: European Soil Data Centre/JRC



Εικόνα 17: Απόσπασμα χάρτη εδαφικών ενώσεων της Ελλάδος

Πηγή: Γιάσογλου (2004)

4.3.3. Ερημοποίηση

Σήμερα η ερημοποίηση θεωρείται σημαντική απειλή υποβάθμισης της γης των Μεσογειακών Χωρών. Παραπάνω από το 1/3 της Ελλάδας διατρέχει υψηλό κίνδυνο ερημοποίησης ή έχει ήδη ερημοποιηθεί. Ως μια φυσική διεργασία η ερημοποίηση είναι μια συνάρτηση πολλών παραγόντων (π.χ. φυσικοί – περιβαλλοντικοί, ανθρωπογενείς) που μπορεί να δρουν είτε μεμονωμένα είτε να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Η βασικότερη διεργασία της ερημοποίησης είναι η διάβρωση των εδαφών, η οποία αποτελεί τον μεγαλύτερο κίνδυνο υποβάθμισης των λοφοδών περιοχών.

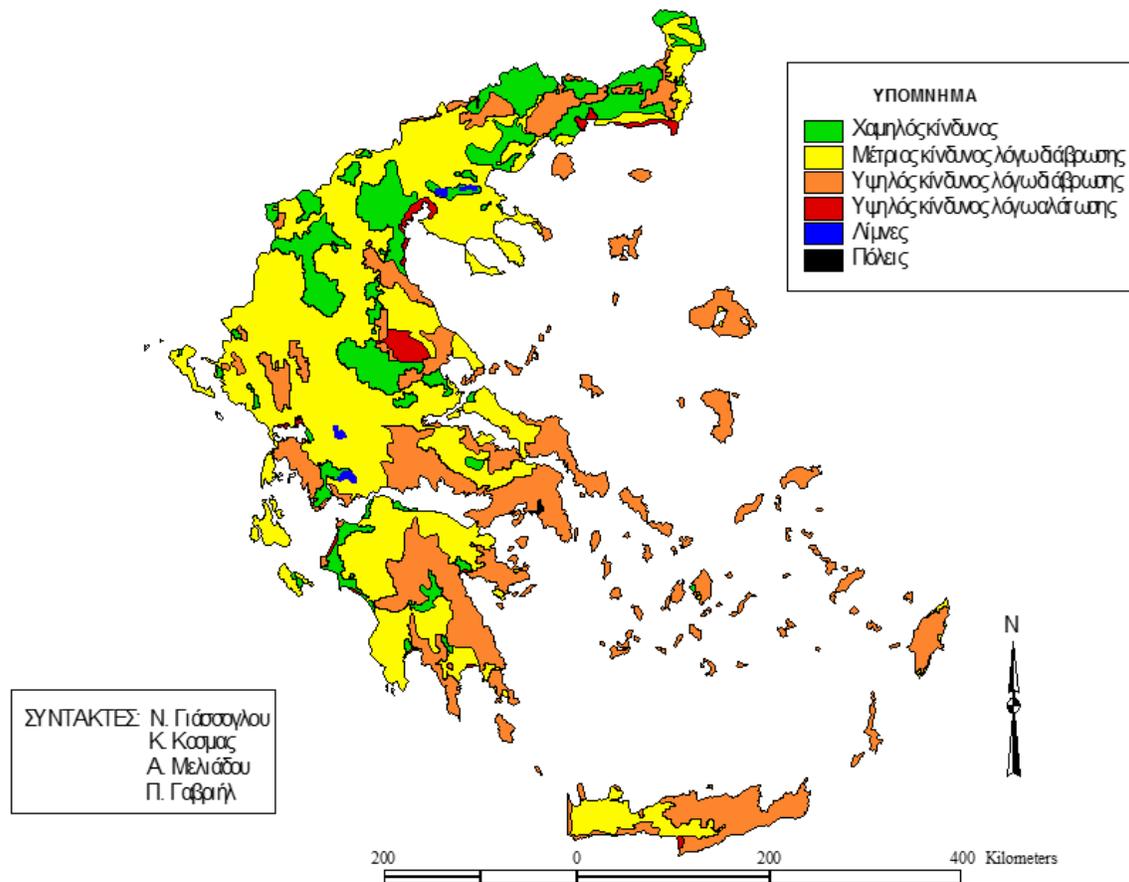
Η ερημοποίηση έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις όχι μόνο στο φυσικό περιβάλλον αλλά και στην οικονομία και την κοινωνία μιας περιοχής αφού υποβαθμίζει τους φυσικούς πόρους, μειώνει την παραγωγικότητα μιας περιοχής άρα και το αγροτικό εισόδημα, το οποίο έχει ως συνέπεια τις μετακινήσεις πληθυσμού της περιοχής σε άλλες περιοχές με περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης.

Ανάλογα με την ένταση της δράσης των διεργασιών της ερημοποίησης η υποβάθμιση μπορεί να είναι αντιστρεπτή, μπορεί δηλαδή να ανακάμψει εάν μία ή περισσότερες διεργασίες ερημοποίησης εξαλειφθούν, η μη αντιστρεπτή εάν η υποβάθμιση είναι πολύ μεγάλη (μείωση βάθους εδάφους μεγαλύτερη από μια κρίσιμη τιμή).

Κύριος υπεύθυνος της ερημοποίησης θεωρείται ο άνθρωπος ο οποίος επιταχύνει:

- Τους ρυθμούς υδατικής, αιολικής και μηχανικής διάβρωσης των εδαφών
- Την υποβάθμιση των φυσικών, χημικών και βιολογικών ιδιοτήτων των φυσικών πόρων
- Την απώλεια της φυσικής βλάστησης.

Όπως φαίνεται και στον Χάρτη Δυνητικού Κινδύνου Ερημοποίησης η Αίγινα ανήκει στην κατηγορία υψηλού κινδύνου λόγω διάβρωσης.

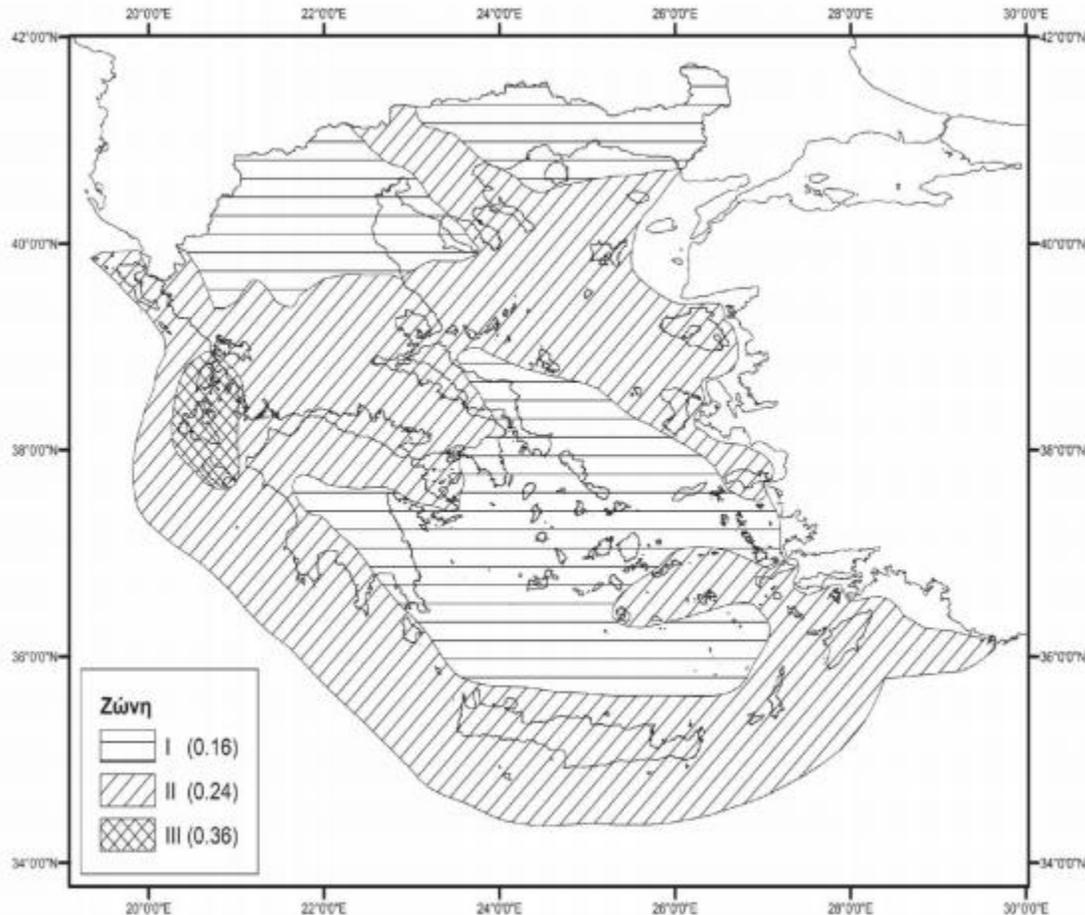


Εικόνα 18: Χάρτης δυνητικού κινδύνου ερημοποίησης της Ελλάδας

Πηγή: Εθνική Επιτροπή κατά της Ερημοποίησης

4.3.4. Σεισμική ζώνη επικινδυνότητας

Με βάση των Αντισεισμικό Κανονισμό¹⁰ με υπ' αριθμ. Δ17α/12.8.2003 (ΦΕΚ 1154 Β') η Χώρα υποδιαιρείται σε τρεις Ζώνες Σεισμικής Επικινδυνότητας (I, II και III) τα όρια των οποίων καθορίζονται στον Χάρτη Ζωνών Σεισμικής Επικινδυνότητας της Ελλάδος (Ε.Α.Κ.) όπως φαίνονται στον παρακάτω χάρτη.



Εικόνα 19: Χάρτης ζωνών σεισμικής επικινδυνότητας Ελλάδας

Πηγή: ΦΕΚ 1154Β/12.8.2003

Σύμφωνα με τον παραπάνω χάρτη η Στερεά Ελλάδα χαρακτηρίζεται από δυο διαφορετικές ζώνες σεισμικής επικινδυνότητας, τις Ζώνες I και II.

¹⁰ Ο πρώτος Ελληνικός Αντισεισμικός Κανονισμός στην Ελλάδα συντάχθηκε και άρχισε να ισχύει το 1959. Το 1995 τέθηκε σε αποκλειστική εφαρμογή ο Ν.Ε.Α.Κ. (Νέος Ελληνικός Αντισεισμικός Κανονισμός), ενώ από το 2001 ισχύει ο Ε.Α.Κ. - 2000 (Ελληνικός Αντισεισμικός Κανονισμός - 2000). Από τότε μέχρι σήμερα, στο αρχικό κείμενο του Ε.Α.Κ. - 2000 έχουν γίνει τροποποιήσεις, συμπληρώσεις και διευκρινήσεις που κρίθηκαν αναγκαίες. Το 2003 συμπεριλήφθηκε στον Κανονισμό ο Νέος Χάρτης Ζωνών Σεισμικής Επικινδυνότητας. Στο Χάρτη αυτό υπάρχουν 3 Ζώνες Σεισμικής Επικινδυνότητας σε αντίθεση με τον προηγούμενό του που υπήρχαν 4.

Η Αίγινα βρίσκεται στη Ζώνη ΙΙ με συντελεστή σεισμικής επικινδυνότητας 0.24. Συνεπώς από σεισμολογικής άποψης η Αίγινα χαρακτηρίζεται έντονα σεισμογενής.

4.3.5. Ηφαιστιακή δραστηριότητα

Στον Ελλαδικό χώρο βρίσκεται διεσπαρμένος ένας σημαντικός αριθμός ηφαιστειών Τριτογενούς και Τεταρτογενούς ηλικίας. Τα κυριότερα ηφαιστειακά κέντρα ανήκουν στο τόξο του νότιου Αιγαίου και αυτά εντοπίζονται στη Νίσυρος, Σαντορίνη, Μήλο, Πόρο, Μέθανα Αίγινα και Σουσακι. Τα πέντε τελευταία υπάγονται στον ευρύτερο χώρο του Σαρωνικού κόλπου και αποτελούν το βόρειο – δυτικό τμήμα του ηφαιστειογενούς τόξου του Νοτίου Αιγαίου. Η ηφαιστειακή δραστηριότητα στο Σαρωνικό Κόλπο ξεκίνησε κατά το Άνω Πλειόκαινο.



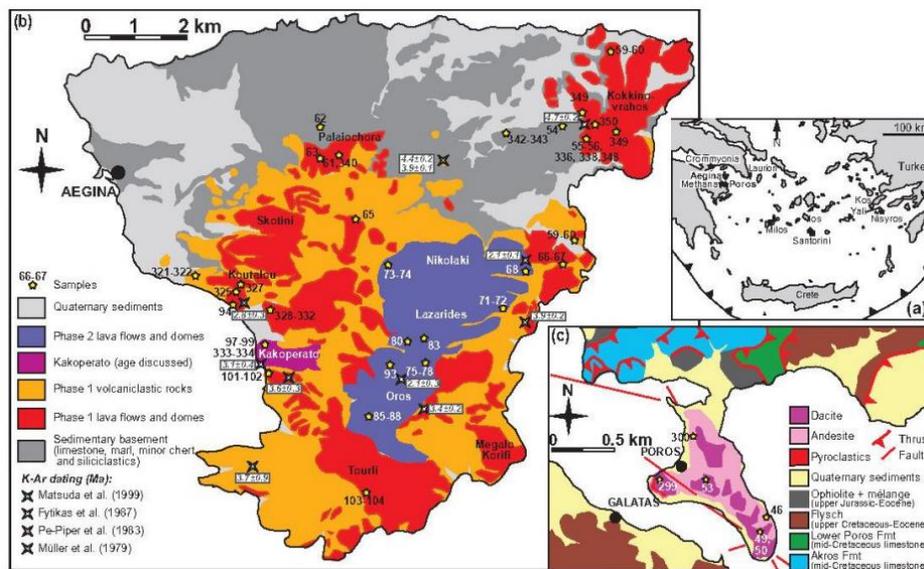
Εικόνα 20: Ηφαιστιακό Τόξο Νοτίου Αιγαίου

Πηγή: http://www.patt.gov.gr/site/big_files/2021/210524_smpe_peska_attikis.pdf

Η ηφαιστειακή δραστηριότητα του Σουσακίου διακρίνεται σε δύο φάσεις, στις περιόδους Μέσου Πλειοκαίνου και Ανώτερου Πλειοκαίνου. Πρόκειται κυρίως για ροές λάβας και μεμονωμένους δόμους δακτιτικής σύστασης – προϊόντα του ασβεσταλκαλικού μάγματος το οποίο αποτελεί το τυπικό γνώρισμα της ηφαιστειότητας στο Νότιο Αιγαίο. Τα μάγματα της Κρομμυονίας και γενικότερα του παλαιότερου δυτικού τμήματος του ηφαιστειακού τόξου του Νοτίου Αιγαίου, αντιπροσωπεύουν τα αρχικά στάδια τήξης της λιθόσφαιρας και χαρακτηρίζονται από διαφορετική σύσταση από εκείνα, τα οποία εκχύθηκαν στη συνέχεια στο νεότερο ανατολικό τμήμα. Η τρέχουσα δραστηριότητα του ηφαιστείου θεωρείται μεταεκρηξιγενής και έχει τη μορφή αμιδών ή πιο συγκεκριμένα μοφεττών, οι οποίες αναγνωρίζονται στο ανατολικό φαράγγι της περιοχής Θειόχωμα.

Στην Αίγινα τα ηφαιστειακά πετρώματα καλύπτουν σημαντική έκταση και καταλαμβάνουν κυρίως το κεντρικό, ανατολικό και νότιο τμήμα του νησιού. Η

ηφαιστειακή δραστηριότητα διαχωρίζεται σε δύο κύκλους. Κατά τη διάρκεια του πρώτου κύκλου που έλαβε χώρα στο Άνω Πλειόκαινο, δημιουργήθηκε ένα σύνθετο ηφαιστειακό οικοδόμημα από βασαλτικές και ανδεσιτικές ροές λάβας. Ακολούθησε ένα εκρηκτικό διάστημα στο οποίο είχαμε τη δημιουργία δακτιτικών πυροκλαστικών ροών, δακτιτικών λαβών και δόμων. Μετά ακολούθησε ένα διάστημα ηφαιστειακής ηρεμίας της περιοχής που διήρκεσε περίπου ένα εκατομμύριο χρόνια και κατά το οποίο έλαβαν χώρα τεκτονικές ανυψώσεις της περιοχής σε ένα καθεστώς εφελκυσμού. Το καθεστώς αυτό δημιούργησε τις κατάλληλες συνθήκες για την επανεκκίνηση της ηφαιστειακής δραστηριότητας και συνεπώς του δεύτερου κύκλου κατά το Πλειστόκαινο. Η ύπαρξη του δεύτερου αυτού κύκλου αποδεικνύεται από πυροκλαστικά πετρώματα που έχουν αποθεθεί πάνω σε ήδη διαβρωμένες επιφάνειες παλαιότερων δακτιτικών προϊόντων του πρώτου κύκλου (παλαιοέδαφος, paleosol).



Εικόνα 21: Ηφαιστειακοί σχηματισμοί στην Αίγινα και Πόρο. (Πηγή: Elburg, M. & Smet, I., Geochemistry of lavas from Aegina and Poros: distinguishing upper crustal contamination and source contamination in the Saronic Gulf area)

Πηγή: http://www.patt.gov.gr/site/big_files/2021/210524_smpe_peska_attikis.pdf

4.4. Φυσικό περιβάλλον

4.4.1. Χλωρίδα

Τη χλωρίδα της Αίγινας μελέτησε ο καθηγητής της Βοτανικής Θ. Ορφανίδης και ο Γερμανός βοτανολόγος Theodor von Heldreich, που κατέγραψε 576 είδη φυτών. Από την καταγραφή προκύπτει ότι η χλωρίδα της Αίγινας σχετίζεται περισσότερο με αυτήν της Αττικής, λιγότερο με τη χλωρίδα της Πελοποννήσου και ελάχιστα με των Κυκλάδων. Υπάρχουν και λίγα φυτά που βρίσκονται μόνο στην Αίγινα ή είναι παραλλαγές άλλων.

Χαρακτηριστικό για την χλωρίδα της Αίγινας είναι ότι απαντώνται 12 ορεινά είδη (χρειάζονται υψόμετρο 800-1800 μ. τη στιγμή που η ψηλότερη κορυφή που βρίσκεται στο Όρος έχει υψόμετρο 535 μ.) και από αυτά το ορεινό φυτό *Colchicum* φύεται παραθαλασσίως. Υπάρχουν και 61 νέα είδη τα οποία φύονται σήμερα στο νησί και φανερώνουν ότι υπάρχει μεγάλη ποικιλία ειδών χλωρίδας στην Αίγινα, που αξίζει να διασωθεί.

Τα ενδημικά είδη είναι 24 σύμφωνα με την Μαργαρίτας Ισηγόνη και περιλαμβάνουν και τα παρακάτω είδη: *Nigella arvensis*, subsp. *aristara*, *Delphinium hellenicum*, *Malcomia graeca* subsp. *hydraea*, *Hellianthemum hymettium*, *Ophrys spruneri*, *Aristolochia microstoma*, *Silene spinescens*, *Delphinium hirschfeldianum*, *Erysimum graecum*, *Malcomia graeca* subsp. *graeca*, *Melilotus graecus*, *Galium capitatum*, *Anchusa spruneri*, *Anchusa variegeta*, *Cabpanula celsii* subsp. *Celsii*, *Inula verbascifolia* subsp. *methanaea*, *Centauria raphanina* subsp. *mixta*, *Scorzohera crocifolia*, *Leontodon graecus*, *Chondilla ramosissima*, *Bellevalia hyacinthoides*, *Muscari pulchellum* subsp. *Pulchellum*, *Crocus cartwrightianus*. Το χαρακτηριστικό φυτό ‘κρίνο της θάλασσας’ (*Pancreatium maritimum*) το οποίο ήταν άφθονο στις ακτές της Αίγινας έχει εξαφανισθεί εντελώς από το νησί (εντοπίστηκε πριν μερικά χρόνια σε ένα μικρό ξερονήσι).

Το τοπίο της Αίγινας παρουσιάζει πολλές εναλλαγές ανάμεσα στο ορεινό πευκόφυτο δυτικό τμήμα, το πεδινό βόρειο τμήμα με τις καλλιέργειες της φιστικιάς και το πιο άγριο πετρώδες νότιο κομμάτι όπου ο άνθρωπος προσπάθησε να ημερέψει τον τόπο και να τον καλλιεργήσει, διαμορφώνοντας πεζούλες, τις ίδιες αναβαθμίδες από ξερολιθιά που συναντάμε κυρίως στα νησιά του Αιγαίου. Σήμερα, παρότι έχουν εγκαταλειφθεί σε μεγάλο ποσοστό, θεωρούνται σημαντικό στοιχείο προστασίας του εδάφους από τη διάβρωση.



Εικόνα 22: Περίπατος στον αρχαίο Ελαιώνα της Αίγινας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Στην ενδοχώρα ανάμεσα στις παραλίες της Αιγινήτισσας και του Μαραθώνα και τον οικισμό Παχειά Ράχη βρίσκεται κρυμένο ένα λεκανοπέδιο με γέρικα ελαιόδεντρα

1000-1500 ετών. Ο Ελαιώνας ανήκει κατά το μεγαλύτερο μέρος του στο μοναστήρι της Χρυσολεόντισσας και τα δέντρα του είναι ακόμα παραγωγικά παρά την ηλικία τους.

Τα παλιά χρόνια το νησί είχε πολλά αμπέλια και παρήγαγε στάρι, κριθάρι, μπαμπάκι, μέλι, αμύγδαλα, χαρούπια, λινάρι, ριζάρι, λάδι, σύκα, κρασί, ρόδια, όσπρια και φρούτα. Το φιστίκι εισήχθη στο νησί στα τέλη του 19ου αιώνα πιθανότατα από τον γιατρό Νικόλαο Περόγλου ο οποίος το 1893 έχτισε ένα εξοχικό σπίτι σε μία έκταση 20 στρεμμάτων όπου, μεταξύ άλλων καρποφόρων δέντρων, φύτεψε και φιστικιές που ευδοκίμησαν. Σταδιακά η καλλιέργεια της φιστικιάς εξαπλώθηκε. Από τη δεκαετία του '50, όταν η φυλλοξήρα προσβάλλει τα αμπέλια και η καλλιέργειά τους αρχίζει να φθίνει, η φιστικιά καλλιεργείται συστηματικά. Αποδείχθηκε ότι ήταν το δέντρο που αξιοποίησε με μοναδικό τρόπο τα φτωχά άγονα εδάφη και το ξηροθερμικό περιβάλλον του νησιού.

Οι πεδινές καλλιεργήσιμες εκτάσεις του νησιού απλώνονται στη βορειοδυτική, βόρεια και δυτική πλευρά του, δηλαδή από την πόλη της Αίγινας και μέχρι Μεσαγρό, Μαραθώνα κλπ. Μέχρι την εισαγωγή και τη διάδοση της καλλιέργειας της φιστικιάς στις αρχές του 20ου αιώνα, η Αίγινα ήταν αυτάρκης ως προς τα γεωργικά προϊόντα. Καλλιεργούσαν αμπέλια, ελιές, συκιές, αμυγδαλιές, σιτάρι, κριθάρι, όσπρια, ριζάρι, μπαμπάκι, λινάρι, ακόμα και στα ορεινά κτήματα. Σήμερα υπάρχει μικρή γεωργική παραγωγή που δεν επαρκεί για τις ανάγκες του νησιού, όμως τα προϊόντα που παράγονται στην Αίγινα έχουν έντονη και ιδιαίτερη, γεύση και άρωμα, κάτι που εξηγείται από τις ελάχιστες βροχοπτώσεις στο νησί.



Εικόνα 23: Φιστικιές στην Αίγινα

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Σχετικά με τη γλωρίδα της Αίγινας, τον Νοέμβριο 2007 δημοσίευσα στα Νέα του Σαρωνικού επιστολή αναγνώστριας η οποία είχε ως εξής: «Αγαπητά Νέα του Σαρωνικού, Ακόμη μια θηριωδία του ανθρώπου εις βάρος της φύσης. Αυτή τη φορά συντελέστηκε μέσα σε σχολικό χώρο. Θύμα της το αιωνόβιο πεύκο που κάλυπτε με τα κλαδιά του όλη τη σκεπή του παλιού Δημοτικού Σχολείου Αγ. Μαρίνας και στη σκιά του έπαιζαν γενιές

και γενιές μαθητών. Οι δράστες; Δημοτικός υπάλληλος που εκτελούσε εντολές της αρμόδιας υπηρεσίας του Δήμου με την ανοχή του Δασαρχείου. Η δικαιολογία; Ρωγμή μερικών χιλιοστών που προκάλεσε ο κορμός του δέντρου σε μάντρα γειτονικής κατοικίας. Πιστεύετε ότι η δικαιολογία αυτή είναι αρκετή, για να απαντήσει στα ερωτήματα των μαθητών του νηπιαγωγείου που παίζουν στην αυλή, όταν κοιτούν το άψυχο κομμένο κουφάρι που απέμεινε; Φοβάμαι πως όχι. Πόσο μάλλον που η ανεπίσημη δικαιολογία – ακούστηκε και αυτή – ήταν ότι το δέντρο ήταν επικίνδυνο για την ασφάλεια και του Δημοτικού Σχολείου – το οποίο, σημειωτέον, εδώ και 2 χρόνια δεν χρησιμοποιείται, αλλά στέκει εγκατελειμένο λόγω μεταφοράς του! Δεν αρκούν οι εκπαιδευτικοί περίπατοι στο δάσος και η περιβαλλοντική αγωγή στα σχολεία μας, για να ευαισθητοποιήσουμε τα παιδιά σε θέματα περιβάλλοντος, όταν εμείς οι μεγάλοι τους δίνουμε με τις πράξεις μας, μαθήματα οικολογικής και περιβαλλοντικής αναληθσίας. Με εκτίμηση, Μανιατοπούλου Μαρία, Νηπιαγωγός Νηπιαγωγείου Αλώνων, Αίγινα».

Ζώνες βλάστησης

Τα βουνά και τα λιβάδια της Αίγινας έχουν πλούσια και ποικίλη χλωρίδα, η οποία είναι προσαρμοσμένη στο ξηροθερμικό κλίμα του νησιού και ομοιάζει με τη χλωρίδα της Αττικής. Υπάρχουν δε και κάποια ενδημικά φυτά, ενώ είναι χαρακτηριστική η έλλειψη θάμνων και φρύγανων, χλωρίδα κοινή γενικά.



Εικόνα 24: Βουνά Αίγινας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Γενικά συναντούμε στην ύπαιθρο της Αίγινας: πεύκα, χαρουπιές, σχοίνα, πουρνάρια, θυμάρι, ρίγανη, φασκόμηλο, μανιτάρια, ανεμώνες, ζαμπάκια (μανουσάκια), κυκλάμινα (ανοιξιάτικα, φθινοπωρινά) αγριοβιολέτες (στην παράκτια ζώνη), κρόκους, *Salicornia* sp (στην παραλιακή ζώνη). Στην περιοχή του Τούρλου έχουμε Άρκενθους (κοινή Τσιντροί ή Βένα).

Καλλιεργήσιμα φυτά που ευδοκιμούν στην Αίγινα είναι: αμυγδαλιές, ελιές, φιστικιές, αμπέλια πατάτες, κηπευτικά, λεμονιές, βερικοκιές (μικρόκαρπες αλλά με μοναδική γεύση και άρωμα). Στις όχθες και τις εκβολές των χειμάρρων έχουμε λυγαριές, καλαμιές και βάτα.

Οι ορεινές περιοχές της Αίγινας καλύπτονται από φρύγανα και κωνοφόρα δάση χαλεπίου πεύκης, ενώ η παράκτια βλάστηση είναι σκληρόφυλλη αείφυλλη ξυλώδης.

Στους όρμους του Μαραθώνα και Προφήτη Ηλία έχει δημιουργηθεί ένα ελώδες υπόβαθρο που ευνοεί την υδρόβιο βλάστηση και δημιουργείται έτσι ένα ξεχωριστό για τη περιοχή οικοσύστημα με βασικό χαρακτηριστικό τους ευκαλύπτους και τους καλαμώνες.

Στις δενδρώδεις καλλιέργειες κυριαρχεί η φιστικιά καθώς και τα ελαιόδενδρα, οπωροφόρα ενώ υπάρχουν γεωργικές καλλιέργειες με αμπέλια, λαχανικά, κηπευτικά, κ.α.

4.4.2. Δάση και δασικές εκτάσεις

Η Αίγινα διαθέτει το Δάσος των Αγίων στην Παλαιοχώρα στην περιοχή Κουρέντη, που έχει κυρίως πεύκα¹¹ και η οποία καλύπτει έκταση περίπου 18-20 χιλιάδες στρεμμάτων. Από αυτά έκταση περίπου 3500 στρεμμάτων έχει αναγνωριστεί ως ιδιωτικό ή διακατεχόμενο δάσος, ενώ το υπόλοιπο διαχειρίζεται ως δημόσιο δάσος χωρίς όμως να υπάρχει σχέδιο διαχείρισης. Το Δασονομείο Αίγινας υπάγεται στο Δασαρχείο Πειραιά και διοικητικά ανήκει στην περιφέρεια Αττικής.



Εικόνα 25: Απόσπασμα χάρτη Δασικής Βλάστησης της Ελλάδας

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

¹¹ <http://www.attiko-prasino.gr/>, «ΑΤΤΙΚΟ ΠΡΑΣΙΝΟ», ιστοσελίδα της Υπερνομαρχίας Αθηνών- Πειραιώς



Εικόνα 26: Δάσος Αγίων

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

4.4.3. Ορεινές Περιοχές

Τρεις τύποι τοπίου επικρατούν, στο βόρειο τμήμα είναι πευκόφυτο, το νότιο τμήμα άνυδρο και οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις είναι φιστικόδενδρα. Η οικονομική εκμετάλλευση των δασών του νησιού είναι ανύπαρκτη. Τα δάση του νησιού δεν τροφοδοτούν τον πρωτογενή τομέα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία από το Δασονομείο η Αίγινα διαθέτει:

- Πυκνό δίκτυο από αντιπυρικές ζώνες οι οποίες συντηρούνται και διατηρούνται σε καλή κατάσταση, ικανοποιητική αντιπυρική οργάνωση.
- Πυκνό δίκτυο των δασικών δρόμων γ' κατηγορίας και μονοπατιών.
- Εγκατεστημένο ραδιοτηλεφωνικό δίκτυο το οποίο όμως δεν καλύπτει όλες τις περιοχές του νησιού, υπάρχει μια
- Δεξαμενή χωρητικότητας 30 κυβικών για την περίπτωση της πυρόσβεσης ενώ σε περίπτωση ανάγκης ανεφοδιασμοί θα πρέπει να γίνουν από το δήμο.
- Πλούσιο δίκτυο κρουνών.

Στο νησί δεν έχουν εκδηλωθεί πυρκαγιές τα τελευταία χρόνια αλλά δυστυχώς ταυτόχρονα δεν υπάρχει κάποιο πρόγραμμα αναδάσωσης τον μη δενδροκαλυμμένων εκτάσεων του νησιού. Ο γνώμονας της εργασίας τους είναι η αισθητική, προστατευτική και οικολογική λειτουργία του δάσους. Ωστόσο, εμφανίζεται έντονο πρόβλημα με τα αυθαίρετα που ξεπηδούν το ένα μετά το άλλο εντός των δασικών εκτάσεων. Στις αρχές της δεκαετίας οι ορεινοί όγκοι του νησιού ήταν αρκετά πιο δενδρόφυτοι, αλλά η υλοτομία απογύμνωσε μεγάλο μέρος τους.

Στα μέτρα αντιπυρικής προστασίας που λαμβάνονται στο Δασονομείο, προβλέπεται περιφερειακή εκπαίδευση, επιμόρφωση των πολιτών, συνεργασία με Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), ολοκλήρωση δασών. 13 πυροσβεστικά οχήματα, 86 άτομα συνολικά από τους οποίους οι 65 είναι εποχιακοί.

4.4.4. Υδατικοί πόροι

Θάλασσες

Η νήσος Αίγινα βρίσκεται στο κέντρο του Σαρωνικού κόλπου, ανάμεσα στην Αττική την Πελοπόννησο και το Αιγαίο πέλαγος. Ο σχηματισμός του είναι αποτέλεσμα τεκτονικών διαταραχών κατά τον μεσοζωικό αιώνα (65-2 εκατ. χρόνια π.Χ.) και ηφαιστειακών εκρήξεων (12-2 εκ χρόνια π.Χ. και μεταγενέστερα 2-0 εκ. χρόνια π.Χ.) κάτι που γίνεται φανερό από το μεγάλο αριθμό νησιών και νησίδων, κόλπων και κολπίσκων.

Στο δυτικό και βόρειο τμήμα έχει βάθος 150 μ. Στο νότιο τμήμα του δυτικού Σαρωνικού είναι από 300 -430 μ. Στο ανατολικό το βόρειο τμήμα του έχει βάθος 90 μ.-100μ. μεταξύ Αίγινας και Φλεβών. Μεταξύ Πόρου και Σουνίου ισοβαθή στα 300 μ.

Η θαλάσσια μάζα στα ανοικτά του Σαρωνικού παρουσιάζει μεγάλες ομοιότητες με αυτές του Αιγαίου. Η περιοχή δε εσωτερικότερα του Σαρωνικού, δέχεται τη ρύπανση της Αττικής, η οποία όμως είναι αρκετά μειωμένη την τελευταία δεκαετία, διότι έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες καθαρισμού.

Έτσι από άποψη αλείας ο Σαρωνικός Κόλπος είναι αρκετά παραγωγικός. Είδη που είχαν μειωθεί σημαντικά από αυτόν, βλέπουμε να υπάρχουν ξανά σε ικανοποιητικό βαθμό, όπως μπακαλιάροι, γόπες, μπαλάδες, στείρες, σκαθάρια, γλανιοί, κατσούλες. Τα οστρακοειδή βέβαια έχουν μειωθεί σε μεγάλο βαθμό, διότι έχουν ιδιαίτερη ευαισθησία στη ρύπανση, στην δραστηριότητα της αμμολειψίας και σε ορισμένους τρόπους αλίευσης όπως τα συρόμενα. Τα τελευταία χρόνια συχνές είναι οι επισκέψεις από δελφίνια, φώκιες, χελώνες, ξιφίες, κάτι που φανερώνει ότι η θάλασσα είναι σχετικά καθαρή.

Σημαντικό θα ήταν επίσης να αναφέρουμε ότι οι νησίδες κοντά στην Αίγινα, που αποτελούν την λεγόμενη Αιγινήτικη συστάδα αποτελούν σημαντικό υγροβιότοπο. Κυρίως η νήσος Λαούσα και Μετώπη. Γύρω από την Αίγινα η θάλασσα είναι κατάλληλη για κολύμβηση.

4.4.5. Θερμές Πηγές – Ιαματικά Λουτρά

Επειδή η Αίγινα είναι ηφαιστειογενές νησί έχει θερμές ιαματικές πηγές οι οποίες ήταν γνωστές και χρησιμοποιούνταν και κατά την αρχαιότητα. Δύο τέτοιες πηγές έχουν εντοπιστεί έως σήμερα:

- Σουβάλα/θεση Θέρμες. Το όνομα και κάποια λείψανα αρχαίων κτισμάτων δείχνουν ότι ήταν γνωστή στην αρχαιότητα. Κατά τον 19ο αιώνα ο καθηγητής Α. Δαμβέργης έκανε σχετική μελέτη για την πηγή προκειμένου να αξιοποιηθεί από το κράτος. Έτσι από τη μελέτη του είναι γνωστό ότι πρόκειται για πηγή θερμή (25,90) αλιπηγή, βρωμιούχος, ασθενώς αλκαλική και είναι κατάλληλη για ρευματικές, αρθρικές και δερματικές παθήσεις. Μέχρι πρόσφατα λειτουργούσαν ιαματικά λουτρά για περιορισμένη εκμετάλλευση της. Σήμερα δεν λειτουργούν πλέον και το

- κτίσμα έχει εγκαταληφθεί.
- Μαραθώνας/θέση Κακοπέρατο, υπάρχει πηγή υδροθειούχα που δεν έχει ακόμα μελετηθεί.



Εικόνα 27: Τα εγκατελειμένα ιαματικά λουτρά κοντά στη Σουβάλα

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

4.4.6. Ποτάμια – Χείμαροι - Ρέματα

Στην Αίγινα δεν υπάρχουν ποτάμια, μονάχα χείμαρροι του οποίους ονομάζουν βιρούς (τους μικρούς χείμαρρους). Οι χείμαρροι αυτοί ξεκινούν από τα ορεινά τμήματα του νησιού και διαμορφώνουν την συνολική μορφολογία του εδάφους του.

Σήμερα στην Αίγινα υπάρχουν μικρές εν ενέργεια πηγές με τρεχούμενα νερά, κάποιες όμως από αυτές θεωρούνται ακατάλληλες για χρήση του νερού τους ως πόσιμου. Οι χείμαρροι του νησιού είναι περισσότεροι και οι παλαιότεροι περιηγητές τους ονόμαζαν ρυάκια.

Σημαντικοί **χείμαρροι** είναι οι εκβάλλοντες στις βόρειες ακτές:

- Μαρίνας ή του Αγίου Γεωργίου: Πηγάζει από την λεκάνη του Κοντού , περνά από την Κυψέλη και χύνεται στην Καβουρόπετρα ή Μούλος.
- Μαυράγγελος: Ξεκινάει στην Δραγονέρα και χύνεται στην Καβουρόπετρα. - που πηγάζει από τη Δραγονέρα και εκβάλλει στο Λεόντι.
- Ποριατάδος: Ξεκινάει στην Δραγονέρα και χύνεται στην Καβουρόπετρα ανατολικότερα. ανατολικά του παλιού εργοστασίου της ΔΕΗ.
- Ρέμα Βαγίας: Ξεκινά από την πλαγιά της Παλιοχώρας και χύνεται στη Βαγία. - πηγάζει στη λεκάνη του Κοντού, διασχίζει το Μεσαγρό και εκβάλλει στη Βαγία.
- Κουρέντης: Πηγάζει από το Σταυρό της Παλιαχώρας και εκβάλλει στη Σουβάλα. - πηγάζει από τη θέση Τσουκάλια στη βόρεια πλαγιά του βουνού της Παλιαχώρας και εκβάλλει στη Σουβάλα.

Σημαντικοί χείμαρροι είναι οι εκβάλλοντες στις ανατολικές ακτές:

- Ρέμα Βλυχάδας ή Γλυφάδας: Ξεκινά από τον Κοντό και καταλήγει νότια της Αγ. Μαρίνας διαμέσου Αλώνων. - που πηγάζει στον Κόντο, διασχίζει τους Αλώνες και

- εκβάλλει στα βόρεια του ακρωτηρίου Κυραννίτσα
- Επίσης, στην ανατολική ακτή καταλήγουν πολλές χαράδρες που το χειμώνα μεταβάλλονται σε χείμαρρους

Χείμαρροι που εκβάλλουν στις δυτικές ακτές:

- Το ρέμα του Μαραθώνα: Ξεκινά από το Όρος και καταλήγει στον κόλπο του Μαραθώνα. κοντά στην Παχιά Ράχη και εκβάλλει στα βόρεια του Κακοπέρατου,
- Κόκκαλα: Κατηφορίζει παράλληλα με το ρέμα του Μαραθώνα. αλλά βορειότερα Βαθυπόταμο.

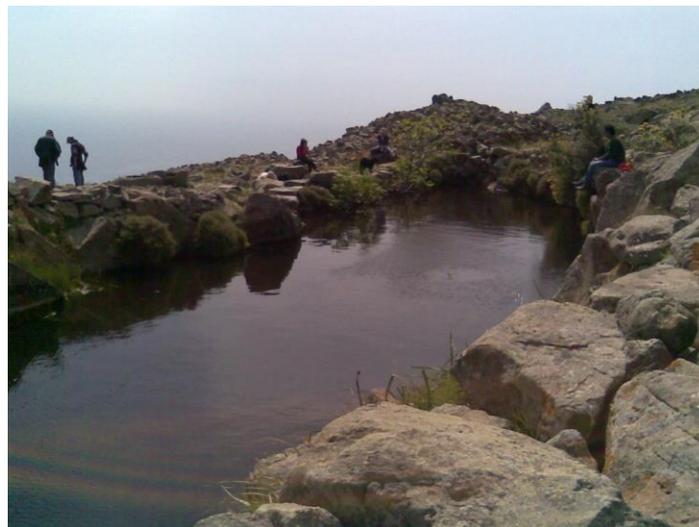
Χείμαρροι κοντά στην Αφαία:

- Ο κακός ποταμός στους Άλωνες, η ποταμίτσα στον Κοντό και ο Ρουφέας από τους Τζίκηδες στον Αγ. Βασίλειο.

Οι μεγαλύτεροι χείμαρροι είναι:

- Της Κουταλούς ή Μεσόρακα: ξεκινά από το βουνό του Αγίου Αντωνίου (370 μ. υψόμετρο) και χύνεται στην Περιβόλα (Άγιο Βασίλειο). - που περνά μέσα από τις ράχες Στροβίλι και Βωβού και εκβάλλει νότια από το ακρωτήριο Παλαιόπυργος
- Της Σκοτεινής: Είναι ο μακρύτερος χείμαρρος της Αίγινας. Στην αρχαιότητα λεγόταν Ασωπός λόγω του σκοτεινού χρώματος από το χώμα που είχε το νερό του. Ο χείμαρρος εκβάλλει στο ακρωτήριο Παλαιόπυργος ή Αώνη. Στο χείμαρρο της Σκοτεινής υπάρχουν και παμπάλαιες πηγές που οποίες βρίσκονται στη θέση Ψωμά Κοτρόνι και στα βουνά της Παναγίας της Χρυσολεοντισσας. - που πηγάζει από το Αντρίκειο Μοναστήρι και εκβάλλει στα βόρεια του ακρωτηρίου Παλαιόπυργος.

Οι χείμαρροι είναι περιοδικής ροής. Έχουν νερό κυρίως το χειμώνα και λίγο την άνοιξη. Στις όχθες και στις εκβολές τους υπάρχουν λυγαριές, καλαμιές και λίγα βάτα, στα οποία βρίσκουν καταφύγιο μεταναστευτικά πουλιά και αποτελούν χώρο τροφής για άλλα διερχόμενα ζώα.



Εικόνα 28: Σουβάλα στην Αίγινα

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

- Σε μερικά σημεία στα ορεινά τμήματα του νησιού, υπάρχουν μικρές λεκάνες μπουρδέκτες που συγκρατούν τα νερά της βροχής για πολλούς μήνες. Τέτοιες υπάρχουν στην Ψαχνή, στην Καμάρα και στους Λαζάρηδες.
- Στο ορεινό νότιο τμήμα του νησιού υπάρχουν πολλές μικρές λεκάνες που συγκρατούν τα νερά της βροχής για πολλούς μήνες. Τέτοιοι ομβροδέκτες εμφανίζονται στο ομώνυμο οροπέδιο, νότια από το Αντρίκειο Μοναστήρι, στην Ψαχνή, στην Καμάρα, στους Πενήντα τα Βράχια, στο Πάνω Βόδι και στους Λαζαρήδες, που όπως φαίνεται από τα σχετικά αρχαιολογικά ευρήματα ήταν σε χρήση από την προϊστορική εποχή.

Όσον αφορά στα **ρέματα** της Αίγινας, κανένα δεν είναι οριοθετημένο. Κατά το ΓΠΣ της Αίγινας, «κρίνεται σκόπιμο για τα πιο σημαντικά, μέχρι να οριοθετηθούν, να οριστεί μια ζώνη προστασίας 50μ. εκατέρωθεν της κοίτης τους. Στην εκβολή τους η ζώνη προστασίας να αυξηθεί σε 100μ. καθώς στο παραλιακό μέτωπο παρατηρούνται οι πιο σημαντικές οικιστικές πιέσεις». Τα πιο σημαντικά ρέματα της Αίγινας είναι τα εξής:

- Της Σκοτεινής, που ξεκινά από το κέντρο του νησιού (Τρικόρφι) και ρέει με διεύθυνση Α-Δ.
- Του Βυρού, που εκβάλλει στον όρμο Βλυχάδας στην Α ακτή του νησιού.
- Της Βαγίας, που εκβάλλει στην Β ακτή στην περιοχή της Βαγίας.
- Του Βαθέος, που διασχίζει την περιοχή Βαθέος με διεύθυνση Ν-Β. Το τελευταίο τμήμα του δεν είναι ευδιάκριτο.
- Της Κυψέλης (Ροδατσάνου), που καταλήγει σε μικρό δέλτα στη περιοχή της Κυψέλης.
- Της Σκάλας, της Κλώσσας και του Ψωριάρη της Ν. Αγκιστρίου, που εκβάλλουν στη βόρεια ακτή
- και της Δραγονέρας, που εκβάλλει στη δυτική πλευρά του Αγκιστρίου σε παραλία.

4.4.7. Προστατευόμενες περιοχές

Οι προστατευόμενες περιοχές στο Δήμο Αίγινας είναι οι εξής:

Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

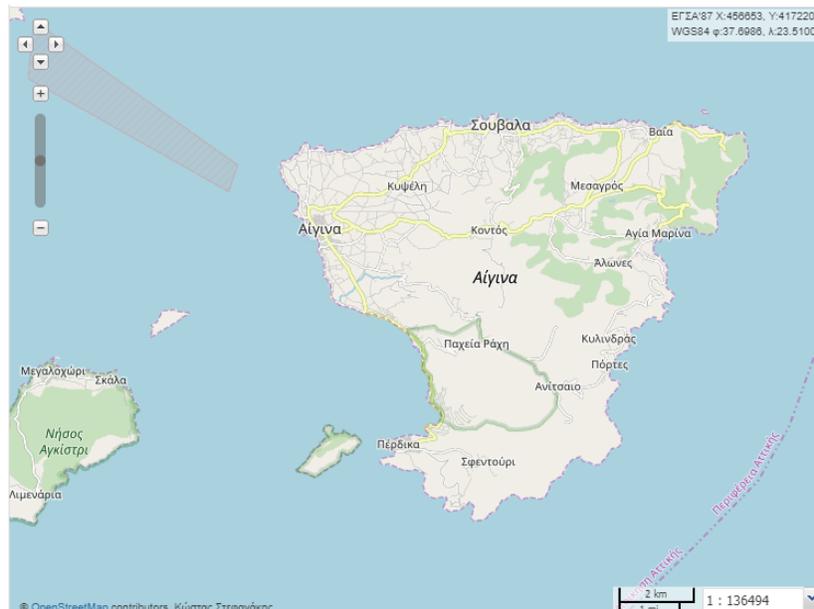
Ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) ορίζονται οι τόποι που διακρίνονται για την αισθητική τους αξία και περιέχουν σημαντικά φυσικά στοιχεία αν και μπορεί να είναι και δομημένοι. Συνήθως στα ΤΙΦΚ περιλαμβάνονται οι παραδοσιακοί οικισμοί, αρχαιολογικοί χώροι αλλά και σημαντικοί βιότοποι. Συνήθως το μέγεθος τους ορίζεται σχετικά με την δυνατότητα εξερεύνησης από τον άνθρωπο και δεν υπερβαίνει τη δυνατότητα πεζοπορίας μιας μέρας.

Όρος και γύρω περιοχή

Με βάση την απόφαση ΥΠ.ΠΟ. Α1/φ02/46057/1837 – ΦΕΚ 1039/Β/10-10-1980 «Περί χαρακτηρισμού του υψώματος Όρος και της γύρω περιοχής της Αίγινας, ως τοπίου εξαιρετου κάλλους». «Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση χαρακτηρίζεται ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους το ύψωμα «Όρος», όπου βρίσκεται ο κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος του Ιερού του Ελλανίου Διός, καθώς η γύρω από αυτό περιοχή που ορίζεται από τα υψώματα Ράχη, Πορτάρι, Φάκιζα, Μπαρμπούλιζες, Ρουμελιώτη, Γύρισμα, Τσερατσίνι και Κοσμά Χέρωμα. Ο χαρακτηρισμός αυτό κρίθηκε απαραίτητος προκειμένου να προστατευθεί η περιοχή γύρω από τον Αρχαιολογικό χώρο από την ανεξέλεγκτη οικοδόμηση και τις βλαπτικές επεμβάσεις στο φυσικό τοπίο».

Περιοχή Παλαιοχώρας

Με βάση την απόφαση ΥΠ.ΠΟ. Φ02/64828/2019 – ΦΕΚ 42/Β/27-1-1984 «Κήρυξη περιοχής Παλαιοχώρας – Μεσαγρού – Αφαιάς Αίγινας ως τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους». «Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση για την αποτελεσματικότερη προστασία των αρχαιολογικών χώρων της Αφαιάς και της Παλαιοχώρας χαρακτηρίζεται ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους η περιοχή που περιβάλλει τους χώρους αυτούς και που είναι ορατή από το Ιερό της Αφαιάς, το λόφο της Παλαιοχώρας και το δημόσιο δρόμο που οδηγεί στην Παλαιοχώρα, το Μεσαγρό και την Αφαιά».



Εικόνα 29: Προστατευόμενες περιοχές στην Αίγινα και νήσο Μονή

Πηγή: <http://mapsportal.ypen.gr/maps/683>

Χαρακτηρισμένα Δάση κ' δασικές εκτάσεις και κηρυγμένες Αναδασωτέες Εκτάσεις

Στην Αίγινα υπάρχει σημαντικός αριθμός πράξεων χαρακτηρισμού και κηρύξεις αναδασωτέων εκτάσεων οι οποίες όμως καλύπτουν μικρό ποσοστό της συνολικής έκτασης, αφήνοντας σημαντικές δασικές εκτάσεις απροστάτευτες. Με βάση στοιχεία του Δασαρχείου Πειραιά της Περιφέρειας Αττικής, Δ/ση Δασών Πειραιά:

– Περίπου 50 Πράξεις χαρακτηρισμού του Δασάρχη που αφορούσαν σε εκτάσεις **άνω των 4 στρεμμάτων**, σύμφωνα με τις οποίες τα χαρακτηρισμένα ως δάση και δασικές εκτάσεις των παραγρ. 1, 2, 3 του άρθρου 3 του Ν. 998/79, έχουν συνολική έκταση περίπου 2.100 στρέμματα. Από τις εκτάσεις αυτές το 30% περίπου αφορούν στην Αίγινα ενώ το 50% περίπου των χαρακτηρισμένων εκτάσεων βρίσκεται στην Κυρά και το 20% στο Αγκίστρι.

Άλλα αξιόλογα Οικοσυστήματα και Φυσικά Τοπία (μη προστατευόμενα)

Από παλαιότερες έρευνες που έχουν γίνει για την Αίγινα, εντοπίστηκαν οι εξής περιοχές με ενδιαφέρον φυσικό τοπίο και αξιόλογα οικοσυστήματα οι οποίες πρέπει να προστατευθούν κυρίως από την έντονη οικιστική πίεση που υφίσταται η περιοχή μελέτης στο σύνολό της:

- Η περιοχή του **αρχαίου Ελαιώνα**, νότια της Παχειάς Ράχης, όπου εντοπίζονται τεράστιοι κορμοί ελαιόδεντρων, ίσως από τους πιο παλιούς των Βαλκανίων.



Εικόνα 30: Ελιά στον αρχαίο Ελαιώνα

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

- Η περιοχή του **νεκροταφείου του Σφεντουρίου** από την οποία υπάρχει απρόσκοπτη θέα προς το νότιο τμήμα της Αίγινας.
- Η ευρύτερη περιοχή της **Ιεράς Μονής Χρυσολεόντισσας**, όπου εντοπίζεται πλούσιο δασικό οικοσύστημα με χαρακτηριστικό την φυσική εξέλιξη του δάσους (παραδείγματος χάριν, χαρουπιές) το οποίο σε συνδυασμό με τα μικρά ξωκλήσια στις γύρω κορυφές συνθέτουν ένα μοναδικό τοπίο.
- Η ευρύτερη περιοχή της **Παλαιοχώρας** που περιλαμβάνει τις βυζαντινές εκκλησίες και τους ανεμόμυλους που έχουν απομείνει στην διαδρομή Αίγινα-Αφαία, την πηγή του Κουρέντη, καθώς και το γεωλογικό σχηματισμό

«Σπασμένο Βουνάκι» που παρουσιάζει επιστημονικό ενδιαφέρον. Η προστασία της περιοχής αυτής συμβάλλει σημαντικά στην αναβάθμιση της εικόνας της Παλαιοχώρας όπως αυτή γίνεται αντιληπτή από τους άξονες προσέγγισης.

- Η περιοχή όπου έχουν εντοπισθεί σημαντικά **απολιθώματα σε βράχους** κοντά στους Γιαννάκηδες στα ανατολικά του νησιού.
- Ο **λόφος του Αγ. Νικολάου** στη βόρεια πλευρά της Αίγινας, κατάφυτος με εξαιρετική θέα προς το βόρειο παραλιακό μέτωπο, στους πρόποδες του οποίου παρατηρείται οικιστική πίεση.
- Οι **νήσοι Μονή, Κυρά και Δωρούσα**, οι οποίες παρόλο που προστατεύονται από την δασική ή/και την αρχαιολογική νομοθεσία, κρίνεται σκόπιμο λόγω του αξιόλογου και ευαίσθητου οικοσυστήματός τους να αναφερθούν και εδώ ώστε να τονιστεί η ανάγκη απόλυτης προστασίας τους.

Ιδιαίτερα η **νήσος Μονή** που βρίσκεται απέναντι από την Πέρδικα (κηρυγμένη στο σύνολό της ως καταφύγιο άγριας ζωής), αποτελεί ένα σημαντικό φυσικό βιότοπο με αξιόλογη πανίδα (χαρακτηριστικό είδος που συναντά κανείς στην περιοχή είναι ο κρητικός αίγαγρος) και χρίζει ολοκληρωμένης περιβαλλοντικής προστασίας. Παλαιότερα σε σπηλιά στην νότια βραχώδη ακτή της Μονής κατέφευγαν φώκιες για να γεννήσουν.

Σήμερα στην Μονή λειτουργεί ένα παραλιακό αναψυκτήριο στην βορειοανατολική πλευρά του νησιού και κατά τους θερινούς μήνες υπάρχει σημαντική προσέλευση λουεμένων από την Πέρδικα με θαλάσσια ταξί ενώ αγκυροβολούν και πολλά γιοτ. Από συζήτηση με επισκέπτες στη Μονή, ακούστηκαν παράπονα που αφορούσαν στην αδιάφορη συμπεριφορά του ιδιοκτήτη του αναψυκτηρίου, τα μεγάφωνα του οποίου έπαιζαν όλη μέρα ρυθμική μουσική στη διαπασών, αδιαφορώντας για την άγρια φύση και την ιδιαιτερότητα του μέρους, αλλά και τη διάθεση των επισκεπτών για ηρεμία και ησυχία σε ένα τόσο ιδιαίτερο φυσικό τοπίο.

Σημαντικό τμήμα της **νήσου Κυράς**, στη βορειο-δυτική πλευρά της, είναι χαρακτηρισμένο ως Δάσος της παρ. 1 του αρθ. 3 του Ν.998/79 και καλύπτεται με άγρια δασική βλάστηση (σχοίνα, ασπάλαθους, αγριελιές, χαρουπιές, κέδρα, πεύκα) το οποίο αποτελεί οργανική ενότητα δυνάμενη να παράγει προϊόντα από τα φυτά αυτά και να συμβάλλει στη διατήρηση της φυσικής και βιολογικής ισορροπίας, ενώ η υπόλοιπη είναι χαρακτηρισμένη ως Δασική έκταση των παρ. 2 κ' 3 του ίδιου νόμου. Επίσης στο σύνολό της η νήσος είναι κηρυγμένη ως Αρχαιολογικός χώρος (ΦΕΚ 94B/82).

Τέλος η **νήσος Δωρούσα** καλύπτεται από δάση και δασικές εκτάσεις (μη χαρακτηρισμένα) ενώ προτείνεται από την ΚΣΤ' Εφορεία προϊστορικών και κλασικών Αρχαιοτήτων να κηρυχθεί ως αρχαιολογικός χώρος στο σύνολό της.

- Ο σημαντικός αριθμός μεμονωμένων μη κατοικημένων νησίδων καθώς και συμπλέγματα αυτών που ανήκουν στην περιοχή μελέτης, τα οποία σύμφωνα με το υπ. αριθμ. 265/1997 Πρακτικό επεξεργασίας του Σ.τ.Ε για το Π.Δ. της ΖΟΕ Λαυρεωτικής, αποτελούν άκρως ευπαθή οικοσυστήματα, στα οποία είναι

ανεπίτρεπτες χρήσεις και ανάπτυξη (δόμηση) γης και προτείνει την απαγόρευση κάθε χρήσης γης. Συγκεκριμένα στην περιοχή μελέτης ανήκουν:

- Το σύμπλεγμα των **Διαπορίων νήσων**, βορειοδυτικά της Αίγινας, το οποίο αποτελείται από τις νησίδες Αγ. Ιωάννης, Αγ. Θωμάς, Τραγονήσι, Λεδού, Μολάθι και μερικές μικρότερες νησίδες.
- Οι **νησίδες Υψηλή, Σταχτορρόη, Πλατειά** στο βορειοδυτικό άκρο της Αίγινας
- (ανατολικά των Διαπορίων νήσων).
- Το σύμπλεγμα των **Ελεουσών νήσων** με κυριότερες την Λαούσα και την Παναγιά βόρεια της Αίγινας, ο οποίες μαζί με ολόκληρο το Αγκίστρι χαρακτηρίζονται ως βιότοποι CORINE με κωδικούς AG0060034 και AG0060033 αντίστοιχα.
- Η νησίδα **Νησίδα** στο βορειο-ανατολικό άκρο της Αίγινας, απέναντι από την έκταση του ΓΕΝ.

4.4.8. Άλλες περιοχές

Οδηγία Habitat

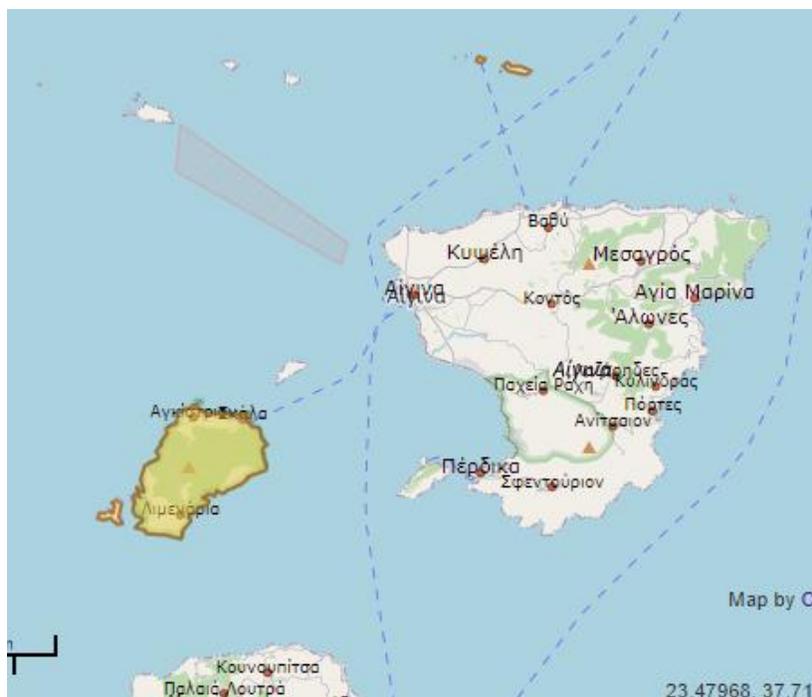
Στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ ή αλλιώς γνωστή ως Οδηγία Habitat, δίνεται η έννοια του Φυσικού Οικοτόπου (Habitat). Με βάση αυτόν τον ορισμό «φυσικοί οικοτόποι» είναι χερσαίες περιοχές ή υγρά τοπία που διακρίνονται χάριν των βιολογικών (βιοτικών) και μη βιολογικών (αβιοτικών) γεωγραφικών χαρακτηριστικών του, είτε είναι εξ ολόκληρου φυσικές είτε ημιφυσικές. Με την Οδηγία αυτή συστήνεται το δίκτυο Natura 2000 και υποχρεούνται για πρώτη φορά τα κράτη μέλη αφενός να ενσωματώσουν τους τις ζώνες αυτές διατήρησης στην εθνική τους νομοθεσία και αφετέρου να καθορίζουν κατάλληλα μέτρα διαχείρισης και να καταρτίζουν τα αντίστοιχα σχέδια διαχείρισης όπου αυτό είναι απαιτητό, προκειμένου να διασφαλίζεται η καλή κατάσταση των οικοτόπων.

Οι οικοτόποι που εμπίπτουν στην οδηγία Habitat καθορίζονται ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (SCI/SAC). Την παραπάνω συμπληρώνει η Οδηγία 79/409/ΕΟΚ της 2.4.1979 για την διατήρηση των άγριων πτηνών γνωστή και ως Οδηγία Προστασίας των Πουλιών όπως έχει τροποποιηθεί με την 2009/147/ΕΚ περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών. Στόχος είναι η διατήρηση όλων των ειδών πουλιών (συμπεριλαμβανομένων των αυγών, των φωλιών και των οικοτόπων) που απαντούν στα ευρωπαϊκά εδάφη των κρατών μελών. Τα προστατευόμενα είδη πουλιών παρατίθενται στο παράρτημα της, ενώ καθοριστικός είναι ο εντοπισμός στο έδαφος της Κοινότητας. Η οδηγία εξυπηρετεί την προστασία, τη διατήρηση και τη ρύθμιση των ειδών αυτών και ρυθμίζει την ορθολογική χρήση. Τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα «με σκοπό να διατηρηθεί ή να προσαρμοστεί ο πληθυσμός όλων των ειδών των πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1 σε ένα επίπεδο που να ανταποκρίνεται ιδιαίτερα στις οικολογικές, επιστημονικές και μορφωτικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας, ωστόσο, υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις». Οι οικοτόποι που εμπίπτουν στην οδηγία 79/409 καθορίζονται ως Ζώνες Ειδικής Προστασίας (SPA).

Βιότοποι CORINE

Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα CORINE-Biotopes (1986-1996) εκπονήθηκε στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας με στόχο την οργάνωση των πληροφοριών για την κατάσταση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Ένα από τα κύρια αντικείμενα του προγράμματος «Βιότοποι CORINE» ήταν η κατάρτιση ενός καταλόγου βιοτόπων (CORINE, 1991) που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την διατήρηση της φύσης στην Κοινότητα. Σε ό,τι αφορά στην Ελλάδα δημιουργήθηκε ένα πρώτο αρχείο σχεδόν 300 βιοτόπων και στη συνέχεια το αρχείο εμπλουτίστηκε. Σήμερα περιέχει 430 βιότοπους, με συνολική έκταση 34395 τετραγωνικά χιλιόμετρα ή 26,1% της χερσαίας έκτασης της χώρας. Ο κατάλογος Corine ήταν η αρχή για να ενταχθούν οι σημαντικότερες οικολογικά περιοχές στο Δίκτυο Natura 2000.

Οι περιοχές Corine στην Αίγινα είναι το σύμπλεγμα των **Ελευσών νήσων** με κυριότερες την Λαούσα και την Παναγιά βόρεια της Αίγινας, ο οποίες μαζί με ολόκληρο το Αγκίστρι χαρακτηρίζονται ως βιότοποι CORINE με κωδικούς AG0060034 και AG0060033 αντίστοιχα.



Εικόνα 31: Περιοχές που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα Corine

Πηγή: <https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/?category=4>

4.4.9. Πανίδα

Λέγεται ότι τα παλιά χρόνια στην Αίγινα υπήρχαν αετοί, αλεπούδες, αγριομέλισσες και πολλές πέρδικες που σήμερα έχουν εξαφανιστεί. Οι πέρδικες ήταν πάρα πολλές και επειδή έκαναν ζημιές στις καλλιέργειες οι αγρότες κατέστρεφαν συστηματικά τα αυγά τους κάθε άνοιξη. Σήμερα υπάρχουν λίγες πέρδικες, τρυγόνια, λαγοί και αγριοκούνελα.

Μέχρι πριν από λίγα χρόνια η Αίγινα είχε ανεπτυγμένο και πλούσιο οικοσύστημα, Ένας σημαντικός λόγος ήταν, ότι οι άνθρωποι δεν έκαναν πόλεμο στα ενοχλητικά άγρια ζώα, γνωρίζοντας για τον ευεργετικό τους ρόλο στην ισορροπία του περιβάλλοντος.

Η μεγάλη παρακμή των δασών και της πανίδας ξεκίνησε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, στα τέλη της Τουρκοκρατίας με την άφιξη μεγάλου αριθμού προσφύγων στο νησί. Παραδείγματος χάριν, οι αλεπούδες λιγόστεψαν τόσο που οι πέρδικες σχημάτιζαν ολόκληρα κοπάδια που περπατούσαν στους αγροτικούς δρόμους και έκανα τεράστιες ζημιές στις καλλιέργειες .

Η πανίδα της Αίγινας παρουσιάζει γενικώς μεσογειακό χαρακτήρα με κύρια ενδημικά είδη τον λαγό, την πέρδικα και τα αγριοκούνελα, των οποίων ο πληθυσμός τα τελευταία χρόνια μειώθηκε ραγδαία γι αυτό και αποφασίστηκε η θεσμοθέτηση καταφυγίου θηραμάτων.

Τα κυριότερα είδη **θηλαστικών** είναι το ποντίκι, ο λαγός και ο σκαντζόχοιρος, των ποικιλοθερμων οι σαύρες, οι χελώνες κ.α. ενώ οι πιο σημαντικές τάξεις εντόμων όπως Κολεόπτερα, Υμενόπτερα, Κολλέβωλα, Δίπτερα, και Λεπιδόπτερα αντιπροσωπεύονται ικανοποιητικά τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά.

Στην **πτηνοπανίδα** κυριαρχούν τα είδη : γεράκι, σπουργίτι, συκοφάς, αετός, χελιδόνι, γλάρος, πέρδικα, αγριοπερίστερο, τρυγόνι, κουκουβάγια, γκιώνης, αηδόνια κ.α.

Στους **ιχθείς** κυριαρχούν τα είδη : μπαρμπούνι, τσιπούρα, κέφαλος, σαλάχι, μελανούρι, σκορπιός, κ.α.

Το ζωϊκό κεφάλαιο της περιοχής αποτελείται από οικόσιτα ζώα και πουλερικά, όπως όνους, ίππους, πρόβατα, αίγες, κουνέλια, χήνες, περιστέρια, όρνιθες κλπ.

Το νησί **Μονή** αποτελεί μέχρι σήμερα φυσικό καταφύγιο και φυσικό βιότοπο, σημαντικό για την διάσωση ειδών της ελληνικής πανίδας που απειλούνται με εξαφάνιση. Στη Μονή εισήχθησαν ζώα ικανά να εγκλιματιστούν στις δύσκολες συνθήκες του νησιού, με πρώτο είδος τον κρητικό αίγαγρο (κρι-κρι) ενώ προγραμματίζεται να εισαχθούν και άλλα είδη όπως αγριοπρόβατα που ζουν μόνο στην Κορσική και Σαρδηνία σε φυσική κατάσταση, σε βιότοπο παρεμφερών συνθηκών με της Μονής, καθώς και αγριόγίδα που ζουν στον Όλυμπο.

Στην Αίγινα υπάρχει μεγάλη κυνηγετική δραστηριότητα. Ο Κυνηγητικός Σύλλογος Αίγινας φροντίζει και για την συντήρηση των θηραμάτων (προσφορά νερού και τροφής) αλλά και για τον εμπλουτισμό του οικοσυστήματος με νέα θηράματα (εισάγονται στο νησί

είδη στα οποία παρατηρείται μείωση).

Το κυνήγι επιτρέπεται στην Αίγινα από 15 Σεπτεμβρίου έως 28 Φεβρουαρίου, σε όλο το νησί, εκτός από την περιοχή που έχει οριστεί καταφύγιο άγρια ζωής και βρίσκεται γύρω από το Κέντρο Περιθαλψής Άγριων Ζώων.

Θηλαστικά

Σήμερα το οικοσύστημα της Αίγινας είναι απλούστερο οικολογικά. Δεν έχει άγρια σαρκοφάγα θηλαστικά όπως τα παλαιότερα χρόνια αλλά έχει από ενδημικά: πέρδικες (τις ορεινές πέρδικες ή ‘τσούκα’), λαγούς αγριοκούνελα και αλεπούδες (επειδή είχε μειωθεί σημαντικά ο αριθμός τους, τις φέρνει ο κυνηγητικό σύλλογος στο νησί από άλλα μέρη, για να υπάρχει ισορροπία στο οικοσύστημα). Στη νήσο Μονή υπάρχουν επίσης ελάφια, αγριοκάτσικα, κρι κρι, μικρόσωμα άλογα πόνι, και παγώνια.

Πτηνά

Επειδή το νησί αποτελεί πέρασμα αποδημητικών (είναι πάνω στον Ανατολικό Μεταναστευτικό διάδρομο), ανά περιόδους συναντούμε αποδημητικά όπως μπεκάτσες, τρυγόνια, ορτύκια, τσίχλες .

Μερικές από τις νησίδες όπως η Λαούσα και η Μετώπη (αποτελεί σημαντικό πέρασμα αποδημητικών–βρίσκεται στον Ανατολικό Μεταναστευτικό διάδρομο) αποτελούν σημαντικούς βιότοπους και υγροβιότοπους. Εκεί μπορούμε να συναντήσουμε εκτός άλλων ειδών και θαλασοκόρασκες (μικροί κορμοράνοι-στη Λαούσα).

Ψάρια

Στην πανίδα θα πρέπει να αναφέρουμε και την ιχθυοπανίδα που είναι πλούσια στα νερά του Σαρωνικού, που περικλείουν την Αίγινα (μπακαλιάροι, γόπες, μπαλάδες, στείρες, σκαθάρια, γλανιοί, κατσούλες, αλλά και λίγα οστρακοειδή). Επίσης τα τελευταία χρόνια συχνές είναι οι επισκέψεις από δελφίνια, φώκιες, χελώνες και ξιφίες .

4.4.10. Καταφύγια Άγριας Ζωής

Καταφύγια Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) είναι τα παλιά «καταφύγια θηραμάτων» του δασικού κώδικα, τα οποία με βάση το άρθρο 57 του Ν. 2637/1998 μετονομάστηκαν σε «καταφύγια άγριας ζωής», και εντάσσονται στο Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου Ν. 3937/2011, τα ΚΑΖ καλύπτουν φυσικές περιοχές (χερσαίες, υδάτινες ή θαλάσσιες) που έχουν ιδιαίτερη σημασία ως σημαντικοί τόποι ανάπτυξης της άγριας χλωρίδας και πανίδας. Με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις, ως ΚΑΖ θα μπορούν να χαρακτηρίζονται και θαλάσσιες περιοχές που αποτελούν βιότοπους αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου, ή είναι σημαντικοί θαλάσσιοι οικότοποι. Τα ΚΑΖ χαρακτηρίζονται με απόφαση του ΓΓ της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, με βάση ειδική έκθεση.

Στην Αίγινα έχουμε τους εξής χαρακτηρισμούς Καταφυγίων Άγριας Ζωής:

Καταφύγια Άγριας Ζωής

Μόνιμο Καταφύγιο Άγριας Ζωής στην Αίγινα

Με απόφαση Γ.Γ. Περιφέρειας Αττικής με αρ. πρωτ. 1172/25-5-2001, ΦΕΚ 725/Β/12-6-2001 «Τροποποίηση ορίων Μόνιμου Καταφυγίου Άγριας Ζωής στις θέσεις Παχειάς Ράχης, Ιεράς Μονής Χρυσολεόντισσας, Ελαιώνας, Μετόχι Δ. Αίγινας», έκτασης 6.000 στρεμμάτων. Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση η τροποποίηση των ορίων του καταφυγίου κρίνεται απαραίτητη για την διατροφή, διαχείμανση, αναπαραγωγή των υπάρχοντων ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας, καθώς και των μεταναστευτικών πτηνών.

Μόνιμο Καταφύγιο Άγριας Ζωής στη νήσο Μονή

Με Απόφαση Γ.Γ. Περιφέρειας Αττικής με αρ. πρωτ. 559/25-5-2001, ΦΕΚ 729/Β/13-6-2001 «Ίδρυση Μόνιμου Καταφυγίου Άγριας Ζωής στη θέση Νήσος Μονή του Δ. Αίγινας», έκτασης 1.350 στρεμμάτων (περιλαμβάνει όλο το νησί). Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση η ίδρυση του καταφυγίου κρίνεται απαραίτητη για την διατροφή, διαχείμανση, αναπαραγωγή των υπάρχοντων ειδών άγριας πανίδας και διατήρηση της άγριας χλωρίδας.

Εντός των καταφυγίων άγριας ζωής, όπως ορίζεται από τις αντίστοιχες αποφάσεις ίδρυσης αλλά και σύμφωνα με τον Ν. 2637/98 (ΦΕΚ 200/Α/27-8-1998) αρ. 57, απαγορεύεται επ' αόριστο η θήρα κάθε θηράματος και κάθε είδους άγριας πανίδας, η σύλληψη κάθε είδους άγριας πανίδας για μη ερευνητικούς σκοπούς, η καταστροφή κάθε είδους ζώνης με φυσική βλάστηση, η καταστροφή των ζωτικών φυτοφρακτών, η αμμοληψία, η αποστράγγιση και αποξήρανση ελωδών εκτάσεων, η ρύπανση των υδατικών πόρων και η **ένταξη έκτασης καταφυγίου άγριας ζωής σε πολεοδομικό ή ρυμοτομικό σχεδιασμό**. Η εκτέλεση έργων ή εργασιών και ιδίως αλιευτικά έργα, έργα αναδασμού, τουριστικές και βιομηχανικές εγκαταστάσεις, κατασκηνώσεις, λατομεία, μεταλλεία και δρόμοι εκτελούνται αφού προηγουμένως έχει υποβληθεί μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων τύπου Α και έχει χορηγηθεί έγκριση περιβαλλοντικών όρων. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η σύλληψη ειδών της άγριας πανίδας και η μεταφορά τους προς εμπλουτισμό άλλων κατάλληλων περιοχών μόνο από την Δασική υπηρεσία. Τέλος με απόφαση του Γ.Γ. της Περιφέρειας η οποία θα δημοσιευτεί σε ΦΕΚ μπορούν να απαγορευθούν ή να τεθούν όροι ή περιορισμοί στην άσκηση της αλιείας, της γεωργίας, της βοσκής, της υλοτομίας, της χρήσης φυτοπροστατευτικών προϊόντων και της συλλογής και κοπής αρωματικών, βαφικών, αρτυματικών, μελισσοκομικών και ανθοκομικών-διακοσμητικών φυτών για εμπορικούς σκοπούς.

Κέντρο Αγρίων Ζώων (ΕΚΠΑΖ)

Σημαντικός χώρος για την Αίγινα είναι το Ελληνικό Κέντρο Περιθάλψης Αγρίων Ζώων. Αποτελέσει το πρώτο κέντρο στα Βαλκάνια, ιδρύθηκε πριν από 23 χρόνια και βρίσκεται στην Αίγινα τα τελευταία 15 χρόνια. Πρόκειται για μη κερδοσκοπική εταιρεία και είναι ο πρώτος φορέας στη χώρα που απέκτησε επίσημη άδεια να κατέχει, μεταφέρει και περιθάλλει άγρια ζώα. Περιλαμβάνει από 3000 μέχρι 4500 τραυματισμένα, εξαντλημένα ή δηλητηριασμένα άγρια ζώα το χρόνο, τα περισσότερα από τα οποία ανήκουν σε προστατευόμενα είδη.

Έχει συμβάλει στην προστασία απειλούμενων ειδών που έχουν μικρό πληθυσμό στην Ελλάδα ή και στην Ευρώπη. Χάρης στις νέες εγκαταστάσεις, την άρτια οργανωμένη κι εξοπλισμένη κλινική που διαθέτει, έχει ήδη όλη την απαιτούμενη υποδομή και εμπειρία, απαραίτητη για την επιστημονική περίθαλψη-επανάταξη των ζώων στο φυσικό περιβάλλον.

Υπάρχουν βέβαια και κάποιες ανάγκες για το κέντρο οι οποίες συμβάλουν αρνητικά στην απρόσκοπτη λειτουργία του. Παρόλο που ο Δήμος της Αίγινας βοηθά σημαντικά παρέχοντας δωρεάν την ύδρευση στο κέντρο, η συμβολή του Δήμου θα μπορούσε ενδεχομένως να είναι μεγαλύτερη, τόσο στην προβολή του κέντρου ώστε να προσεκλύσει περισσότερους επισκέπτες από τους ελάχιστους μόνιμους κάτοικους που το επισκέπτονται, αλλά και να συμβάλει οικονομικά στη λειτουργία του, είτε εντάσσοντάς το σε κάποιο πρόγραμμα του Δήμου, είτε ενισχύοντάς το από τον προϋπολογισμό του Δήμου. Το μόνιμο προσωπικό του κέντρου είναι πέντε άτομα και οι υπόλοιπες θέσεις καλύπτονται από εθελοντές. Οι εγκαταστάσεις του κέντρου, αν και είναι προσφάτως κατασκευασμένες (2000-2001) από την Νομαρχία Πειραιώς, τα κτίρια είναι ενεργοβόρα αντίθετα με την φιλοσοφία του χώρου. Το κέντρο διαθέτει χώρους για εκδηλώσεις (αμφιθέατρο, αίθουσα κ.α.) ενώ έχει προταθεί στο Δήμο αίτημα για την χρησιμοποίηση του μικρού λεωφορείου για την μεταφορά επισκεπτών από το λιμάνι.

Το 2018, το ΥΠΕΝ, σε συνεργασία με το ΥΠΑΑΤ, το Δασαρχείο Πειραιά, και το Δασονομείο Αίγινας προέβη, ύστερα από πολλές καταγγελίες, σε δύο ελέγχους στο χώρο του ΕΚΠΑΖ, με τελευταία τον Αύγουστο του 2018. Η αρμόδια πενταμελής Γνωμοδοτική Επιτροπή, που βρέθηκε στον τελευταίο έλεγχο, όπως αυτή προβλέπεται από την υπουργική απόφαση του 2000 για τα Κέντρα Περιθάλψης Ειδών της Άγριας Πανίδας (ΚΕΠΕΑΠ), εισηγήθηκε την αναστολή της λειτουργίας λόγω της πραγματικής, όπως διαφάνηκε από τις αυτοψίες, αδυναμίας του ΕΚΠΑΖ:

- Να παρέχει έργο περίθαλψης.
- Να πραγματοποιεί ιατρικές πράξεις.
- Να φροντίζει για την επανένταξη στο φυσικό περιβάλλον των ειδών που φιλοξενούνται.
- Να παρέχει υδροδότηση και ηλεκτρικό ρεύμα στις εγκαταστάσεις.

Επιπλέον:

- Η μη τήρηση των όρων που τίθενται στην απόφαση του 2000 (ΦΕΚ Β'223) για τα κριτήρια και τις διαδικασίες αναγνώρισης και εποπτείας των ΚΕΠΕΑΠ.

- Η μη τήρηση των Υγειονομικών διατάξεων.
- Η λήξη του χρυσιδανείου που είχε δοθεί από την Περιφέρεια Αττικής για τη χρήση του κτηρίου εγκατάστασης του ΕΚΠΑΖ και η μη ανανέωσή του.

Με αποτέλεσμα, τον Οκτώβριο 2018, με απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Σωκράτη Φάμελλου, που δημοσιεύτηκε σε ΦΕΚ (Β' 4745) αποφασίστηκε η αναστολή της άδειας λειτουργίας του Ελληνικού Κέντρου Περιθάλψης Άγριων Ζώων (ΕΚΠΑΖ), η οποία ίσχυε από το 2003. Στην απόφαση του Αν.Υπουργού ορίστηκε περίοδος έξι (6) μηνών κατά την οποία το σύνολο των φιλοξενούμενων ειδών της πανίδας θα πρέπει να μεταφερθεί σε εγκαταστάσεις φιλοξενίας ή να απελευθερωθεί στο φυσικό περιβάλλον. Το ΥΠΕΝ σε συνεργασία με το Δασαρχείο Πειραιά όρισε μεσεγγυούχους για τα ζώα αρμόδιων δημόσιων φορέων με αντικείμενο εργασίας την άγρια πανίδα, με προτεραιότητα την επιβίωση των άγριων ζώων.

Επιτροπή για τη διαχείριση των ειδών άγριας πανίδας στο ΕΚΠΑΖ (2019)

Μετά την απόφαση διακοπής λειτουργίας του ΕΚΠΑΖ συστήθηκε στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας εξαμελής συμβουλευτική επιτροπή για τη διαχείριση των ειδών της άγριας πανίδας στο χώρο του ΕΚΠΑΖ με στόχο την αξιολόγηση της κατάστασης των φιλοξενούμενων ειδών άγριας πανίδας του ΕΚΠΑΖ (κτηνιατρική, φυσική κλπ) και η υποβολή πρότασης για τη διαδικασία και το χρόνο απελευθέρωσης – επανένταξης τους στο φυσικό περιβάλλον και στον κατάλληλα για αυτά βιότοπο, των χαρακτηριζόμενων ως απελευθερώσιμων. Αντίστοιχα, θα προτείνει τη μεταστέγαση, φιλοξενία ή και περίθαλψη των υπολοίπων, μη ικανών να επιβιώσουν μόνα τους χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση στην παρούσα χρονική στιγμή, σε νομίμως λειτουργούσες δομές περιθάλψης ή δομές φιλοξενίας που έχουν τη σχετική πιστοποίηση σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

Από συζήτηση με ντόπιους τον Αύγουστο 20121, μαθαίνω ότι το ΕΚΠΑΖ συνεχίζει να «υπολειτουργεί», με ελάχιστο προσωπικό, χωρίς όμως να έχει διακόψει ακόμη εντελώς τη λειτουργία του, ενώ πολλά από τα άγρια ζώα – κυρίως τραυματισμένα πουλιά – που υπήρχαν στα κλουβιά, συνεχίζουν να περιθάλπτονται στον χώρο. Είναι πιθανόν, ότι δεν βρέθηκε λύση για τη μετεγκατάστασή τους και έτσι συνεχίζουν να περιθάλπτονται στο ΕΚΠΑΖ της Αίγινας.

Καταφύγιο Σκύλων (ΦΑΖΑ)

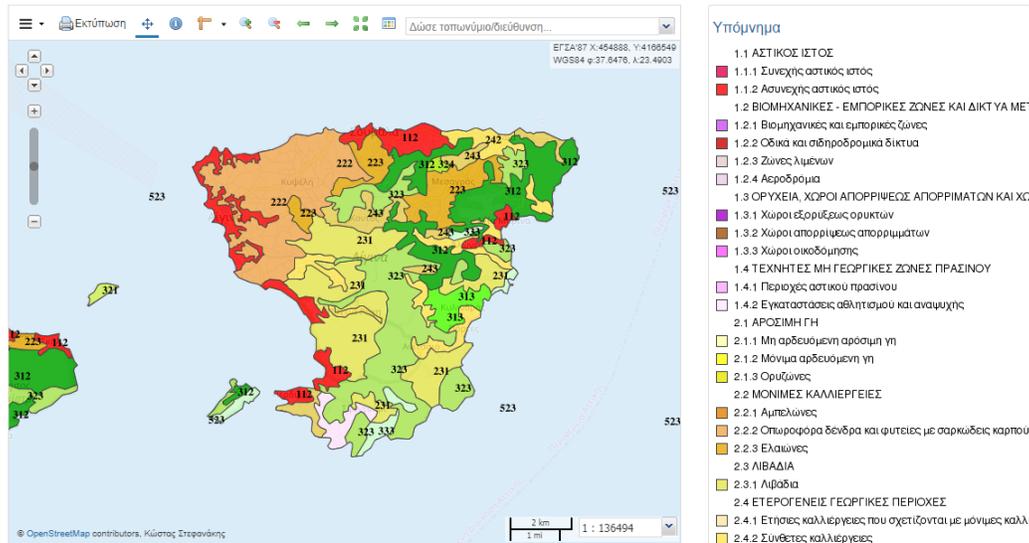
Οι εγκαταστάσεις του Σωματείου Προστασίας Ζώων Αίγινας και Αγκιστριού ή ΦΑΖΑ όπως ήταν γνωστό, βρίσκονται σε ένα ύψωμα μετά το Μονοπάτι Πολιτισμού 8, μετά την Παλιαχώρα. Στο χώρο φιλοξενούνται περισσότερα 100 αδέσποτα ζώα.

4.5. Ανθρωπογενές περιβάλλον

4.5.1. Χρήσεις γης στον εξωαστικό χώρο

Η κατανομή της έκτασης του Δήμου στις βασικές κατηγορίες χρήσεων γης δίδεται

στον παρακάτω πίνακα. Σε σχέση με το ανάγλυφο του εδάφους, τα δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου Αίγινας ανήκουν στην κατηγορία των πεδινών περιοχών, εκτός από το Δ.Δ. Αίγινας που κατατάσσεται στις ημιορεινές περιοχές.



Εικόνα 32: Κάλυψη γης για την Αίγινα (2018), σύμφωνα με τα παραδοτέα του προγράμματος CORINE. Τα στοιχεία (Version 20) ανακτήθηκαν από το site του Προγράμματος Copernicus, μετασηματίστηκαν στο ΕΓΣΑ 87 και αποκόπηκαν στα όρια της Ελληνικής Επικράτειας

Πηγή: http://mapsportal.ypen.gr/layers/geonode:gr_clc2018

Στο Δ. Αίγινας κυριαρχούν οι **ετερογενείς γεωργικές περιοχές** οι οποίες καταλαμβάνουν το 41,6% της συνολικής έκτασης της περιοχής (ποσοστό το οποίο σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στην ανάμειξη της φυσικοκαλλιέργειας με την δόμηση καθώς και στις σημαντικές εκτάσεις που καταλαμβάνουν οι αναβαθμίδες), ενώ σημαντικό είναι το ποσοστό των **δασών** 11,8% και των **δασικών εκτάσεων** 20% (μεταβατικές δασώδεις εκτάσεις και εκτάσεις με θαμνώδη ή/και ποώδη βλάστηση).

Είναι σημαντική η έκταση που καταλαμβάνουν οι εκτάσεις με **αραιή ή καθόλου βλάστηση** (11,5%), καθώς και η **αστική δόμηση** (4%) ειδικά αν το ποσοστό αυτό συγκριθεί με τα αντίστοιχα του Νομού Αττικής και του συνόλου της χώρας. Οι **βοσκότοποι** καταλαμβάνουν το 9,4% της έκτασης και είναι συγκεντρωμένοι κυρίως στις κεντρικές και νότιες ζώνες του νησιού, ενώ θα πρέπει να σημειώσουμε και το ποσοστό των εκτάσεων που καλύπτονται από **ορυχεία** και χώρους **απόρριψης μαζών** και **απορριμμάτων** (0,2%, ίδιο με αυτό του συνόλου της χώρας και του Νομού Αττικής).

| Χωρική ενότητα | Σύνολο εκτάσεων | ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ | | | | | | | ΔΑΣΗ ΗΜΙ-ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ | | | | ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΝΕΡΑ | | | ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ | | | |
|--------------------|-----------------|--------------------|----------------------|---|---|---|--------------------------------|----------|--|--|--------------------------------------|---------------|-----------------------------------|---------------------------|-------------------|----------------------------------|---------------------|---|---|
| | | Αρόσημη γη | Μόνιμες καλλιέργειες | Βοσκότοποι - Μεταβατικές δασοσείες / θημνοδίες εκτάσεις | Βοσκότοποι - Συνδυασμοί θημνοδίας και / ή πουδούς βλάστησης | Βοσκότοποι - Εκτάσεις με ορατή ή καθόλου βλάστηση | Ετερογενείς γεωργικές περιοχές | Δάση | Μεταβατικές δασοσείες-θημνοδίες εκτάσεις | Συνδυασμοί θημνοδίας και / ή πουδούς βλάστησης | Εκτάσεις με ορατή ή καθόλου βλάστηση | Χερσαία ύδατα | Εσωτερικές υγρές ζώνες | Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες | Αστική οικοδόμηση | Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες | Δίκτυα συγκοινωνιών | Ορυχεία χάρσα απόρριψης απορριμμάτων και εργοστάσια | Τεχνητές ζώνες (πρασίνι, χώροι αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων) |
| (1) | (3) | (4) | (5) | (6) | (7) | (8) | (9) | (10) | (11) | (12) | (13) | (14) | (15) | (16) | (17) | (18) | (19) | (20) | (21) |
| ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ | 131.982,2 | 21.181,5 | 7.491,6 | 879,9 | 9.151,5 | 4.420,2 | 22.011,5 | 22.411,6 | 11.606,6 | 23.950,6 | 4.509,3 | 1.197,3 | 108,3 | 484,5 | 1.913,1 | 212,7 | 156,4 | 270,3 | 25,4 |
| ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ | 3.806,9 | 69,1 | 239,3 | 6,2 | 183,9 | 31,5 | 887,9 | 371,5 | 386,3 | 945,5 | 86,1 | 1,6 | 1,7 | 3,4 | 424,0 | 65,9 | 36,4 | 50,0 | 16,7 |
| ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΑ | 927,1 | 1,1 | 5,7 | 0,0 | 45,9 | 13,7 | 267,4 | 117,0 | 85,0 | 290,2 | 36,0 | 0,0 | 0,0 | 0,4 | 51,3 | 7,1 | 3,5 | 2,1 | 0,7 |
| Δ. ΑΙΓΙΝΑΣ | 88,7 | 0,0 | 0,0 | 0,0 | 3,3 | 5,1 | 36,9 | 11,8 | 4,4 | 13,3 | 10,2 | 0,0 | 0,0 | 0,0 | 3,5 | 0,1 | 0,0 | 0,2 | 0,0 |
| Κ. ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ | 13,5 | 0,0 | 0,6 | 0,0 | 0,4 | 0,0 | 0,6 | 9,2 | 0,1 | 2,2 | 0,0 | 0,0 | 0,0 | 0,1 | 0,4 | 0,0 | 0,0 | 0,0 | 0,0 |

Πίνακας 14: Κατανομή της έκτασης της Αίγινας στις βασικές κατηγορίες χρήσης / κάλυψης (2000)

Πηγή: ΕΣΥΕ - Έκθεση ΓΠΣ

| Χωρική ενότητα | ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ | | | | | | | ΔΑΣΗ ΗΜΙ-ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ | | | | ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΝΕΡΑ | | | ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ | | | |
|--------------------|--------------------|----------------------|---|---|---|--------------------------------|-------|--|--|--------------------------------------|---------------|-----------------------------------|---------------------------|-------------------|----------------------------------|---------------------|---|---|
| | Αρόσημη γη | Μόνιμες καλλιέργειες | Βοσκότοποι - Μεταβατικές δασοσείες / θημνοδίες εκτάσεις | Βοσκότοποι - Συνδυασμοί θημνοδίας και / ή πουδούς βλάστησης | Βοσκότοποι - Εκτάσεις με ορατή ή καθόλου βλάστηση | Ετερογενείς γεωργικές περιοχές | Δάση | Μεταβατικές δασοσείες-θημνοδίες εκτάσεις | Συνδυασμοί θημνοδίας και / ή πουδούς βλάστησης | Εκτάσεις με ορατή ή καθόλου βλάστηση | Χερσαία ύδατα | Εσωτερικές υγρές ζώνες | Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες | Αστική οικοδόμηση | Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες | Δίκτυα συγκοινωνιών | Ορυχεία χάρσα απόρριψης απορριμμάτων και εργοστάσια | Τεχνητές ζώνες (πρασίνι, χώροι αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων) |
| ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ | 16,0% | 5,7% | 0,7% | 6,9% | 3,3% | 16,7% | 17,0% | 8,8% | 18,1% | 3,4% | 0,9% | 0,1% | 0,4% | 1,4% | 0,2% | 0,1% | 0,2% | 0,0% |
| ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ | 1,8% | 6,3% | 0,2% | 4,8% | 0,8% | 23,3% | 9,8% | 10,1% | 24,8% | 2,3% | 0,0% | 0,0% | 0,1% | 11,1% | 1,7% | 1,0% | 1,3% | 0,4% |
| ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΑ | 0,1% | 0,6% | 0,0% | 4,9% | 1,5% | 28,8% | 12,6% | 9,2% | 31,3% | 3,9% | 0,0% | 0,0% | 0,0% | 5,5% | 0,8% | 0,4% | 0,2% | 0,1% |
| Δ. ΑΙΓΙΝΑΣ | 0,0% | 0,0% | 0,0% | 3,7% | 5,7% | 41,6% | 13,3% | 5,0% | 11,5% | 0,0% | 0,0% | 0,0% | 0,0% | 4,0% | 0,1% | 0,0% | 0,2% | 0,0% |
| Κ. ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ | 0,0% | 4,3% | 0,0% | 2,8% | 0,0% | 4,3% | 68,1% | 0,9% | 15,9% | 0,0% | 0,0% | 0,0% | 0,4% | 3,3% | 0,0% | 0,0% | 0,0% | 0,0% |

Πίνακας 15: Ποσοστιαία κατανομή της έκτασης της Αίγινας στις βασικές κατηγορίες χρήση / κάλυψης κατά Δήμο ή Κοινότητα (2000)

Πηγή: ΕΣΥΕ - Έκθεση ΓΠΣ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, σημαντικό ποσοστό της έκτασης της Αίγινας καταλαμβάνουν τα δάση και οι δασικές εκτάσεις, κυρίως στο ΒΑ τμήμα του νησιού, όπου ένα μικρό τμήμα των εκτάσεων αυτών έχουν **χαρακτηρισθεί** επίσημα ως **δασικές και αναδασωτέες** από το Δασαρχείο Πειραιά της Περιφέρειας Αττικής βάσει τις παραγρ. 1, 2, 3 του άρθρου 3 του Ν. 998/79 (όπου μόνο οι εκτάσεις άνω των 4 στρεμμάτων έχουν καταγραφεί).

Στην Αίγινα εντοπίζονται **μικρές διάσπαρτες** εκτάσεις γύρω από την Αγ. Μαρίνα, τον όρμο Καρυώτη και ΒΔ του Σφεντουριού, στο ΒΔ τμήμα της Αίγινας, νότια της Βαγίας, δυτικά του Κοντού, βόρεια των Λαζάρηδων, κοντά στη Μονή Χρυσολεόντισσας και στους Τζίκηδες.

Η ΒΔ πλευρά της Ν. Κυράς είναι χαρακτηρισμένη ως Δάσος και όλο το υπόλοιπο νησί ως Δασική έκταση.

Όσον αφορά τις **κηρυγμένες αναδασωτέες εκτάσεις**, αυτές καταλαμβάνουν συνολική έκταση 3.010 στρεμμάτων και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων:

- Την περιοχή νότια των Καπότηδων, στην περιοχή Κόλυμπος.

- Την περιοχή Κουταλού, βόρεια του Μαραθώνα.
- Την περιοχή ΝΑ και ΝΔ της Παχειάς Ράχης.
- Την περιοχή ανάμεσα στο Ανιτσαίο και τους Λαζάρηδες.
- Την περιοχή ΝΔ των Αποσπώρηδων.
- Μικρότερες περιοχές εντοπίζονται νότια του όρμου της Αγ. Μαρίνας, στο Ακρ. Πύργος και ανατολικά του όρμου Σαρπά (τμήμα της οποίας βρίσκεται εντός της έκτασης της ιδιωτικής πολεοδόμησης Πετρίτη), ενώ ελάχιστες μικρές εκτάσεις βρίσκονται στο ΒΔ τμήμα της Αίγινας.

Όσον αφορά στην **καλλιεργούμενη γη, η κατανομή της ανά είδος καλλιέργειας** κατ' αρχήν παρατηρείται ότι στην Αίγινα το σύνολο σχεδόν των εκμεταλλεύσεων διαθέτουν καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Το 47% των καλλιεργήσιμων εκτάσεων του Δ. Αίγινας συγκεντρώνεται στο Δ. Δ.

Μεσαγρού, ενώ ελάχιστες είναι οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις στο Δ. Δ. Πέρδικας.

Επίσης, στην Αίγινα κυριαρχούν οι **δενδρώδεις καλλιέργειες** (κατ' αρχήν φιστικιές καθώς επίσης και ελιές και αμυγδαλιές) με ποσοστό 70%. Στο Δ. Αίγινας το μεγαλύτερο μέρος των εκτάσεων αυτών συγκεντρώνεται στα Δ. Δ. Κυψέλης και Μεσαγρού (28% και 34% αντίστοιχα) και δευτερευόντως στο Δ. Δ. Αίγινας (21%).

Ένα ποσοστό της έκτασης καταλαμβάνουν τα **αμπέλια**. Στην Αίγινα οι λίγες εκτάσεις με αμπέλια βρίσκονται κυρίως στο Δ. Δ. Μεσαγρού.

Οι **ετήσιες καλλιέργειες** καταλαμβάνουν το 17% της καλλιεργούμενης έκτασης, ποσοστό ελαφρά μεγαλύτερο από αυτό της Νομαρχίας Πειραιώς (12%) και κατά πολύ μικρότερο από τα αντίστοιχα της Περιφέρειας (28%) και της χώρας (57%). Το 76% αυτών εντοπίζονται στο Δ. Δ. Μεσαγρού και σχεδόν όλες οι υπόλοιπες στο Δ. Δ. Αίγινας.

Οι λοιπές εκτάσεις τέλος καταλαμβάνουν το 11% της καλλιεργούμενης έκτασης της Αίγινας, πολύ μικρότερο από το αντίστοιχο της Νομαρχίας Πειραιά (33%) και ελαφρά μικρότερο από της Περιφέρειας (14%) και της χώρας (14%). Το 77% των εκτάσεων αυτών του Δ. Αίγινας βρίσκονται στο Δ. Δ. Μεσαγρού.

Σε επίπεδο δημοτικού διαμερίσματος έχουμε τα εξής:

- Σε όλα τα Δ. Δ. του Δ. Αίγινας το μεγαλύτερο ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων καταλαμβάνουν οι δενδρώδεις καλλιέργειες.
- Ετήσιες καλλιέργειες σε σημαντικό ποσοστό βρίσκονται στο Δ. Δ. Μεσαγρού (28% της καλλιεργούμενης έκτασης του Δ. Δ.) και στο Δ. Δ. Αίγινας (19%).
- Το Δ. Δ. Μεσαγρού είναι το μοναδικό του Δ. Αίγινας που εμφανίζει αρκετές εκμεταλλεύσεις με αμπέλια.
- Στο Δ. Δ. Πέρδικας το 40% περίπου της καλλιεργούμενης έκτασής του καταλαμβάνουν οι λοιπές εκτάσεις, ποσοστό το οποίο πρέπει να οφείλεται στην σημαντική παρουσία των αναβαθμίδων. Εκτάσεις αυτής της κατηγορία εμφανίζονται και στο Δ. Δ. Μεσαγρού σε ποσοστό 18%.

| Χωρική ενότητα | Εκτάσεις | Ετήσιες καλλιέργειες | Δενδρώδεις καλλιέργειες | Αμπέλια και σταφιδάμπελα | Λοιπές εκτάσεις (λιβάδια, βοσκότοποι, οικογ/κοί λαχανόκηποι & αγροναπαύσεις) |
|--------------------------|-------------|----------------------|-------------------------|--------------------------|--|
| Δ.Δ. ΑΙΓΙΝΗΣ | 20% | 22% | 21% | 11% | 12% |
| Δ.Δ. ΒΑΘΕΩΣ | 12% | 0% | 17% | 8% | 2% |
| Δ.Δ. ΚΥΨΕΛΗΣ | 20% | 2% | 28% | 0% | 7% |
| Δ.Δ. ΜΕΣΑΓΡΟΥ | 47% | 76% | 34% | 80% | 77% |
| Δ.Δ. ΠΕΡΔΙΚΑΣ | 1% | 0% | 1% | 0% | 3% |
| ΣΥΝΟΛΟ Δ. ΑΙΓΙΝΑΣ | 100% | 100% | 100% | 100% | 100% |

Πίνακας 16: Ποσοστιαία κατανομή των καλλιεργούμενων εκτάσεων ανά Δ.Δ. (2004)

Πηγή: ΕΣΥΕ - Έκθεση ΓΠΣ

Όσον αφορά στις αρδευόμενες εκτάσεις το 45% των εκμεταλλεύσεων του Δ. Αίγινας είναι αρδευόμενες. Από αυτές το 46% των εκμεταλλεύσεων συγκεντρώνεται στο Δ. Δ. Κυψέλης και το 30% στο Δ. Δ. Αίγινας, όπου βρίσκονται και οι μεγαλύτερες εκτάσεις φιστικοκαλλιέργειας. Τέλος ανύπαρκτες είναι οι αρδευόμενες εκτάσεις στο Δ. Δ. Πέρδικας.

| Χωρική ενότητα | ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ | | | ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΜΕ ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΑΡΔΕΥΘΕΙΣΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ | | | | | | | |
|------------------------|----------------|---|-------------|---|------------|--|-------------|-------------|-------------|---------------|------------|
| | Σύνολο | Από αυτές με καλλιεργούμενη γεωργική έκταση | Εκτάσεις | Εκμεταλλεύσεις | | Εκτάσεις (περιλαμβάνονται δασικές και άλλες μη καλλιεργούμενες εκτάσεις) | | | Αρδευθείσες | | |
| | | | | αριθμός | % | Συνολικές καλ/μενες | Αρδευόμενες | Αρδευθείσες | αριθμός | % | |
| (1) | (2) | (3) | (4) | (5)=(4)/(1) | (6) | (7)=(6)/(3) | (8) | (9)=(8)/(3) | (10) | (11)=(10)/(3) | |
| ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ | 8768 | 8656 | 118722 | 3140 | 36% | 54817 | 46% | 40481 | 34% | 36176 | 30% |
| ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ | 3822 | 3784 | 146153 | 2217 | 58% | 99312 | 68% | 23120 | 16% | 21061 | 14% |
| Δ. ΑΙΓΙΝΑΣ | 688 | 683 | 7415 | 308 | 45% | 3289 | 44% | 2499 | 34% | 2139 | 29% |
| Δ.Δ. ΑΙΓΙΝΗΣ | 137 | 134 | 1472 | 93 | 68% | 967 | 66% | 788 | 54% | 788 | 54% |
| Δ.Δ. ΒΑΘΕΩΣ | 79 | 79 | 900 | 46 | 58% | 567 | 63% | 491 | 55% | 285 | 32% |
| Δ.Δ. ΚΥΨΕΛΗΣ | 177 | 177 | 1520 | 143 | 81% | 1227 | 81% | 1184 | 78% | 1030 | 68% |
| Δ.Δ. ΜΕΣΑΓΡΟΥ | 287 | 287 | 3466 | 26 | 9% | 528 | 15% | 36 | 1% | 36 | 1% |
| Δ.Δ. ΠΕΡΔΙΚΑΣ | 8 | 6 | 57 | 0 | 0% | 0 | 0% | 0 | 0% | 0 | 0% |
| Κ. ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ | 70 | 70 | 503 | 0 | 0% | 0 | 0% | 0 | 0% | 0 | 0% |

Πίνακας 17: Εκμεταλλεύσεις με αρδευόμενες και αρδευθείσες εκτάσεις ανά Δ.Δ. (2004)

Πηγή: ΕΣΥΕ - Έκθεση ΓΠΣ

Όσον αφορά στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, επισημαίνουμε το πολύ μικρό μέγεθος των αγροτεμαχίων (4,5 στρέμματα στο Δ. Αίγινας ενώ στη Νομαρχία Πειραιά είναι 7,0).

| Χωρική ενότητα | Εκμεταλλεύσεις με καλλιεργούμενες εκτάσεις | Αριθμός Αγροτεμαχίων | Σύνολο καλλιεργούμενων εκτάσεων (περιλαμβάνονται και οι άγονοι βοσκότοποι) | Μέση έκταση κατά αγροτεμάχιο |
|------------------------|--|----------------------|--|------------------------------|
| ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ | 8.656 | 20.354 | 122.602 | 6,0 |
| ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ | 3.784 | 23.117 | 161.152 | 7,0 |
| Δ. ΑΙΓΙΝΑΣ | 683 | 1.741 | 7.858 | 4,5 |
| Δ.Δ. ΑΙΓΙΝΗΣ | 134 | 313 | 1.478 | 4,7 |
| Δ.Δ. ΒΑΘΕΩΣ | 79 | 215 | 901 | 4,2 |
| Δ.Δ. ΚΥΨΕΛΗΣ | 177 | 368 | 1.521 | 4,1 |
| Δ.Δ. ΜΕΣΑΓΡΟΥ | 287 | 821 | 3.821 | 4,7 |
| Δ.Δ. ΠΕΡΔΙΚΑΣ | 6 | 24 | 137 | 5,7 |
| Κ. ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ | 70 | 500 | 602 | 1,2 |

Πίνακας 18: Τεμαχισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ανά Δ.Δ. (2004)

Πηγή: ΕΣΥΕ - Έκθεση ΓΠΣ

Καλλιέργεια φιστικιάς

Όπως είδαμε και παραπάνω, η καλλιέργεια της φιστικιάς στην Αίγινα συνεχίζεται, παρά τις σημαντικές πιέσεις που δέχεται τα τελευταία χρόνια από την οικιστική ανάπτυξη. Αποτελεί δε την σημαντικότερη γεωργική καλλιέργεια στο νησί. Παρατηρείται έντονη ανάμειξη της φιστικοκαλλιέργειας με την κατοικία και η συρρίκνωση συνολικά της γεωργικής γης προς όφελος της παραθεριστικής κατοικίας. Ενδεικτικό στοιχείο του κινδύνου εξάλειψης της παραδοσιακής καλλιέργειας είναι το γεγονός ότι από την δεκαετία του '70 έχει σταματήσει η φύτευση νέων δέντρων, ενώ ταυτόχρονα κόβεται σημαντικός αριθμός για την ανέγερση νέων κατοικιών, κυρίως στις περιπτώσεις των μικρών «οικογενειακών καλλιεργειών» σε περιοχές με έντονη οικιστική πίεση.

Εντούτοις, υπάρχουν ακόμη περιοχές με ενιαίες εκτάσεις καλλιέργειας φιστικιάς. Θα αναφέρουμε τις εξής:

- Περιοχή που εκτείνεται στην Περιβόλα, Παγώνι και Λεύκη του Δ. Δ. Αίγινας.
- Περιοχή στους Αγ. Ασώματους του Δ. Δ. Αίγινας.
- Περιοχή στην Κυψέλη του Δ. Δ. Κυψέλης.

Στην Αίγινα παρατηρείται επίσης ένα μεγάλο απόθεμα **ανεκμετάλλευτης γεωργικής γης**, το οποίο βρίσκεται κυρίως σε αναβαθμίδες. Πρόκειται για γεωργικές εκτάσεις, οριακής απόδοσης, οι οποίες βρίσκονται σε ζώνες με κλίσεις και οι οποίες έχουν παύσει να καλλιεργούνται, λόγω των δύσκολων συνθηκών καλλιέργειας (αδυναμία χρησιμοποίησης μηχανικών μέσων, έλλειψη νερού). Τέτοιες εκτάσεις συγκεντρώνονται κυρίως στο νότιο - νοτιοανατολικό τμήμα της Αίγινας στο Δ. Δ. Πέρδικας (ανατολικά της Πέρδικας, δυτικά και νότια του Σφεντουριού από τον όρμο Σαρπά μέχρι το Ακρ. Πύργου). Εκτάσεις οργανωμένες σε αναβαθμούς εντοπίζονται και βορειοανατολικά της Παχειάς Ράχης. Η διακοπή της καλλιέργειας έχει συμβάλει στην ερημοποίηση πολλών από τους οικισμούς στην περιοχή, όπως οι Αποσπότηδες, Κανάκηδες, Βλάχηδες, Κυλινδράς, κ.α.).

Ιδιαίτερες Χρήσεις

Στον εξωαστικό χώρο της Αίγινας εντοπίζονται και άλλες σημαντικές ιδιαίτερες χρήσεις.

Μεταξύ αυτών:

- Δύο **μοναστήρια** σημαντικού μεγέθους: του **Αγ. Νεκταρίου** στο Δ. Δ. Μεσαγρού στα όρια του οικισμού Κοντός και νοτιοδυτικά της Παλαιόχωρας. Πρόκειται για γυναικείο μοναστήρι του Αγίου Νεκταρίου που έζησε εδώ τα τελευταία χρόνια της ζωής του (υπάρχει ο τάφος του), το οποίο προσελκύει μεγάλο αριθμό επισκεπτών και συνιστά πόλο έλξης θρησκευτικού τουρισμού, πανελλαδικής εμβέλειας. Επίσης, το μοναστήρι της Ιεράς **Μονής Χρυσολέοντισσας** στο κέντρο του νησιού, η οποία περικλείεται από ένα σημαντικό δασικό οικοσύστημα με κύριο χαρακτηριστικό του την φυσική εξέλιξη.
- Οι δύο ιδιοκτησίες του **Γενικού Επιτελείου Ναυτικού**: η μία στο βορειοανατολικό άκρο της Αίγινας, στο ακρωτήριο **Τούρλος**, το οποίο καταλαμβάνει σημαντικές δασικές εκτάσεις αλλά και αξιόλογο παραλιακό μέτωπο του νησιού. Η δεύτερη βρίσκεται στο **νοτιοδυτικό άκρο** της Αίγινας, νοτίως της Πέρδικας.
- Το **Ελληνικό Κέντρο Περιθάλψης Άγριων Ζώων** (ΕΚΠΑΖ) βρίσκεται μετά την Παχειά Ράχη και πριν το Ανιτσαίο, στο δρόμο για τις Πόρτες. Είναι ο πρώτος φορέας στη χώρα που απέκτησε επίσημη άδεια να κατέχει, μεταφέρει, περιθάλπει κλπ., άγρια ζώα. Παραλαμβάνει από 3.000 μέχρι 4.500 τραυματισμένα ή εξαντλημένα ή δηλητηριασμένα άγρια ζώα το χρόνο, τα περισσότερα από τα οποία ανήκουν σε προστατευόμενα είδη.

Καθορισμός Αιγιαλού

Για μεγάλα τμήματα των ακτών της Αίγινας υπάρχει **καθορισμός Αιγιαλού και Παραλίας** καθώς και στη νήσο Κυρά στις άλλες βραχονησίδες:

- Σε όλη η δυτική ακτή έως και τον όρμο Κλίμα.
- Σε όλη τη βόρεια ακτή έως την περιοχή του ΓΕΝ.
- Στην ακτή της Αγ. Μαρίνας έως τον όρμο Πόρτες.



Εικόνα 34: Άποψη της πόλης της Αίγινας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Άλλοι οικισμοί που ξεχωρίζουν σαν μέγεθος και σημασία κύριας και παραθεριστικής διαμονής είναι παραλιακά η **Σουβάλα**, **Α γ. Μαρίνα**, **Πέρδικα**, **Βαθύ**, **Βαγία** και **Άγιοι** και στην ενδοχώρα ο **Μεσαγρός**.

Μικρότερου μεγέθους και σημασίας μικτοί οικισμοί - μόνιμης και παραθεριστικής Κατοικίας, παραλιακά στις **Πόρτες** και **Μαραθώνα** και στην ενδοχώρα **Άλωνες**, **Τζίκηδες**, **Παχειά Ράχη** και **Σφεντούρι**.

Ακολουθούν οι μικρότεροι οικισμοί της ενδοχώρας - κυρίως μόνιμης κατοικίας, στο **Ανιτσαίο**, **Κυλινδράς**, **Κοντός**.

Τέλος, αυτοί που μπορούν να θεωρηθούν σχεδόν εγκαταλελειμμένοι όπως οι **Βλάχηδες**, **Αποσπόρηδες**, **Καπότηδες**, **Λαζάρηδες**, **Ψαχή**, **Γιαννάκηδες**, **Κανάκηδες**.

Εκτός των παραπάνω οικισμών θα αναφέρουμε και τους «καταργημένους οικισμούς», που περιλαμβάνει τους οικισμούς **Παλαιός Πύργος**, **Πλακάκια**, **Λιβάδι**, **Παγώνι**, **Αγ. Παρασκευή**, **Βρόχεια**, **Περιβόλα**, **Λίμπονες** - **Αγ. Ειρήνη**, **Αγ. Φανερωμένη**, **Αγ. Φώτιος**, **Κάμπος-Μύλοι**, **Μέριστος-Όμορφη Εκκλησιά** – **Χαλικάκι**, **Χλόη** και **Αγ. Ασώματοι**.

Για τους οικισμούς αυτούς είχαν εκδοθεί αποφάσεις καθορισμού ορίων ως οικισμών προ του 1923 που ανακλήθηκαν με το ΦΕΚ 75 Δ/1977 με αποτέλεσμα σήμερα να θεωρούνται εκτός σχεδίου (πλην των οικισμών Χλόης και Αγ. Ασωμάτων, των οποίων τα όρια δεν ανακλήθηκαν). Οι καταργημένοι οικισμοί διέπονται από τις διατάξεις του ΦΕΚ 539 Δ/89, που αφορά την «Τροποποίηση των όρων και περιορισμών δόμησης σε εκτός εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου περιοχές και εντός οικισμών προϋφισταμένους του '23 της ν. Αίγινας και καθορισμός χρήσεων γης».

Με τις διατάξεις του ΦΕΚ 539 Δ/89 και του Ν.3212/2003 αρθ.13 παρ.19 ΦΕΚ 308Α/2003, θεσπίζονται στην ζώνη με στοιχείο Δ ευνοϊκότεροι όροι δόμησης από αυτούς της εκτός σχεδίου δόμησης, εξομοιώνοντας τους σε μεγάλο βαθμό από πλευράς όρων και περιορισμών δόμησης με τους οικισμούς τους προϋφισταμένους του '23, με δικαιολογία την ανάγκη προστασίας των πραγματικών καταστάσεων που δημιουργήθηκαν από μακρού χρόνου από τις ενέργειες της Διοίκησης (γνωμοδοτήσεις ΣτΕ 2901/1991 και 2521/2000).

| ΚΑΤΑΡΓΗΜΕΝΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΦΕΚ 539 Δ/89 – ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΚΤΑΣΗΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΔΟΜΗΣΗΣ | | | | | | | |
|--|-------------|---------------|--------------|---------------|-------------|---------------|------------------------------|
| ΕΝΤΟΣ ΖΩΝΗΣ « Δ » | | | | | | | |
| ΠΕΡΙΟΧΗ | ΔΟΜΗΜΕΝΑ | | ΑΡΑΙΟΔΟ/ΜΕΝΑ | | ΑΔΟΜΗΤΑ | | ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΗ ΖΩΝΗ Δ (στρ.)* |
| | (στρ.) | % επί συνόλου | (στρ.) | % επί συνόλου | (στρ.) | % επί συνόλου | |
| ΠΛΑΚΑΚΙΑ | 175 | 27,80 | 340 | 54,00 | 115 | 18,20 | 630 |
| ΑΓ.ΦΩΤΙΟΣ | 50 | 20,80 | 120 | 50,00 | 70 | 29,20 | 240 |
| ΛΙΒΑΔΙ | 125 | 17,20 | 170 | 23,40 | 430 | 59,40 | 725 |
| ΧΛΟΗ | 55 | 9,00 | 245 | 40,20 | 310 | 50,80 | 610 |
| ΚΑΜΠΟΥ-ΜΥΛΟΙ | 140 | 22,00 | 120 | 18,90 | 375 | 59,10 | 635 |
| ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ | 45 | 58,50 | 30 | 39,00 | 2 | 2,50 | 77 |
| ΠΑΓΩΝΙ | - | 0,00 | 255 | 47,70 | 280 | 52,30 | 535 |
| ΜΕΡΙΣΤΟΥ-ΟΜ/ΡΦΗ | | | | | | | |
| ΕΚΚΛΗΣΙΑ-ΧΑΛΙΚΑΚΙ | 185 | 19,60 | 330 | 34,90 | 430 | 45,50 | 945 |
| ΑΓ. ΑΣΩΜΑΤΟΙ | 210 | 26,00 | 170 | 21,10 | 425 | 52,90 | 805 |
| ΑΓ. ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ | 160 | 18,80 | 170 | 20,00 | 520 | 61,20 | 850 |
| ΑΓ. ΕΙΡΗΝΗ-ΛΙΜΠΟΝΕΣ | 45 | 11,30 | 120 | 30,20 | 232 | 58,50 | 397 |
| ΠΑΛΑΙΟΠΥΡΓΟΣ | 100 | 62,50 | - | 0,00 | 60 | 37,50 | 160 |
| ΠΕΡΙΒΟΛΑ | 110 | 13,40 | 110 | 13,40 | 600 | 73,20 | 820 |
| ΒΡΟΧΕΙΑ | 140 | 51,80 | 15 | 5,60 | 115 | 42,60 | 270 |
| ΣΥΝΟΛΟ | 1540 | 20,0 | 2195 | 28,50 | 3964 | 51,50 | 7699 |

Πίνακας 19: Κατηργημένοι Οικισμοί στην Αίγινα

Πηγή: Έκθεση ΓΠΣ

Άλλες θεσμοθετημένες χρήσεις ή ρυθμίσεις

Στα Β και Δ της νήσου Αίγινας υπάρχουν οι διατάξεις του ΦΕΚ 539 Δ/89 «Τροποποίηση των όρων και περιορισμών δόμησης σε εκτός εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου περιοχές και εντός οικισμών προϋφισταμένους του '23 της ν. Αίγινας και καθορισμός χρήσεων γης» και του ΦΕΚ 1530Δ/93 «Καθορισμός χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης σε περιοχές εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προϋφισταμένους του '23 της κοινότητας Κυψέλης».

Βάσει του ΦΕΚ 539 Δ/89 καθορίζονται και οι εξής ζώνες:

| Ζώνες | Περιγραφή βάσει του ΦΕΚ 539 Δ/89 |
|--------|--|
| Ζώνη Α | Οι αρχαιολογικοί χώροι όπου απαγορεύεται κάθε δόμηση. |
| Ζώνη Β | Ζώνη προστασίας αρχαιολογικού χώρου "Κολώνας", επιτρέπονται μόνο αθλητικές εγκαταστάσεις, ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι, χώροι αναψυχής και γεωργικών αποθηκών. |

| | |
|--------|--|
| Ζώνη Γ | Περιλαμβάνει την περιοχή από τον παραλιακό δρόμο έως την θάλασσα και επιτρέπονται χρήσεις κοινοχρήστων χώρων και δημοτικών/δημοσίων εγκαταστάσεων λουομένων. |
| Ζώνη Δ | Όλη η υπόλοιπη περιοχή (καταργημένοι οικισμοί). |

Πίνακας 20: Τροποποίηση των όρων και περιορισμών δόμησης

Πηγή: ΦΕΚ 539 Δ/89

Βάσει του ΦΕΚ 1530Δ/93 καθορίζονται και οι εξής ζώνες:

| Ζώνες | Περιγραφή βάσει του ΦΕΚ 1530Δ/93 |
|---------|---|
| Ζώνη Α | Περιλαμβάνει τον αρχαιολογικό χώρο «Λεόντι» και απαγορεύεται κάθε δόμηση. |
| Ζώνη Α1 | Περιλαμβάνει δασική έκταση και απαγορεύεται κάθε δόμηση. |
| Ζώνη Β | Ζώνη προστασίας αρχαιολογικού χώρου, επιτρέπονται μόνο αθλητικές εγκαταστάσεις, ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι, χώροι αναψυχής και γεωργικών αποθηκών. |
| Ζώνη Γ | Περιλαμβάνει την περιοχή από τον παραλιακό δρόμο έως την θάλασσα και επιτρέπονται χρήσεις κοινοχρήστων χώρων και δημοτικών/δημοσίων εγκαταστάσεων λουομένων. |
| Ζώνη Ε | περιλαμβάνει γεωργικές εκτάσεις, επιτρέπονται χρήσεις γεωργικών αποθηκών, κτηνοτροφικών / πτηνοτροφικών εγκαταστάσεων, δεξαμενών, θερμοκηπίων, υδατοδεξαμενών, αντλητικών εγκαταστάσεων, φρεάτων. |

Πίνακας 21: Τροποποίηση των όρων και περιορισμών δόμησης

Πηγή: ΦΕΚ 1530Δ/93

Όσον αφορά τους οικισμούς παραθέτουμε τον παρακάτω πίνακα με το καθεστώς δόμησης που τους αντιστοιχεί:

| ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΟ ΟΡΙΟ | ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΟΜΗΣΗΣ |
|--------------------------------------|--|
| Δ.Δ.Αίγινας | |
| Αίγινα,η | Δομείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 30-11-76/28-1-77 (ΦΕΚ 15/Δ/77). Ισχύει το Ρυμοτομικό της 22/6/1898 (ΦΕΚ 119/Δ/1898). Χαρακτηρίστηκε ως παραδοσιακός οικισμός με το Π.Δ. 19-10/13-11-78 (ΦΕΚ 594/Δ/78) Τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου με την υπ' αρ. 98084/7412/7.12.92 Απόφ. Υφ.Π.Ε.ΧΩ.ΔΕ ΦΕΚ 1375Δ/92 Εγκεκριμένο ΓΠΣ Αίγινας ΦΕΚ 974/Δ/94. |
| Κοντός,ο | Οικισμός προ 23 (Π.Δ. 2/13-3-81 ΦΕΚ 138/Δ/81) |
| Πόρτες,οι | Οικισμός προ 23 (Π.Δ. 2/13-3-81 ΦΕΚ 138/Δ/81) |
| Μαραθώνας | Οικισμός προ 23 (Π.Δ. 2/13-3-81 ΦΕΚ 138/Δ/81) |
| Παχεία Ράχη,η | Οικισμός προ '23, μη οριοθετημένος αλλά κηρυγμένος παραδοσιακός και δομείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 19-8-96 (ΦΕΚ1032/Δ/96). Εφαρμόζεται οικιστικός ιστός |
| Λαζάρηδες,οι | Οικισμός προ '23, μη οριοθετημένος Ειδικό καθεστώς/ εντός αρχαιολ. Χώρου ΦΕΚ 217Β/80, 9Β/95, Ζώνες με ειδικούς όρους δόμησης σε υπό έκδοση Απόφαση |
| Δ.Δ.Βαθός | |
| Βαθύ,το | Απ. Νομάρχη 374384/337/23-6-93 (ΦΕΚ 1224/Δ/93) Οικισμός κάτω των 2.000 κατοίκων (ΠΔ 24-4/3-5-85 ΦΕΚ 181/Δ/85) |
| Σουβάλα | Οικισμός προ 23 (Π.Δ. 2/13-3-81 ΦΕΚ 138/Δ/81) |
| Άγιοι | Οικισμός προ 23 (Π.Δ. 2/13-3-81 ΦΕΚ 138/Δ/81) |

| Δ.Δ.Κυψέλης | |
|--|--|
| Κυψέλη,η | Οικισμός προ 23. Τα όρια του επανακαθορίστηκαν με τις αποφάσεις Νομάρχη 442769/480/25-5-90 (ΦΕΚ 380/Δ/90) και 437424/2175/5-10-90 (ΦΕΚ 656/Δ/1990) και υπάρχει και διαπιστωτική Πράξη της Δ/σης Πολεοδομίας Νομαρχίας με αρ. πρωτ. 7054/Α 38 της 27/6/2001. Ισχύει για την εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμού έκταση το Π.Δ. 8-12-93 (ΦΕΚ 1530/Δ/93 - ΖΟΕ) |
| Δ.Δ.Μεσαγρού | |
| Μεσαγρός,ο | Οικισμός προ 23 (Π.Δ. 2/13-3-81 ΦΕΚ 138/Δ/81) |
| Αγία Μαρίνα,η | Οικισμός προ 23 (Π.Δ. 2/13-3-81 ΦΕΚ 138/Δ/81) |
| Άλωνες,οι | Οικισμός προ 23 (Π.Δ. 2/13-3-81 ΦΕΚ 138/Δ/81) |
| Βαία,η | Οικισμός προ 23 (Π.Δ. 2/13-3-81 ΦΕΚ 138/Δ/81) |
| Δ.Δ.Πέρδικας | |
| Πέρδικα,η | Απ. Νομάρχη 1184468/368/22 -1-93(ΦΕΚ 12/Δ/93) Οικισμός κάτω των 2.000 κατοίκων (ΠΔ 24-4/3-5-85 ΦΕΚ 181/Δ/85) |
| Σφεντούριον,το | Απ. Νομάρχη 1183960/36/23-7-93 (ΦΕΚ 1224/Δ/93) Οικισμός κάτω των 2.000 κατοίκων (ΠΔ 24-4/3-5-85 ΦΕΚ 181/Δ/85) |
| ΟΣ Επιστημόνων Διανοομένων Καλλιτεχνών (ιδιοκτησία Πετριτη) | – και ΠΔ 12-4-93 (ΦΕΚ559/Δ/93), όπως τροποποιήθηκε με το ΠΔ 7-7/30-7-97 (ΦΕΚ 660/Δ/97) Εγκεκριμένο σχέδιο με το ΠΔ 20-9-95 (ΦΕΚ 752/Δ/95) |

Πίνακας 22: Καθεστώς δόμησης οικισμών

Πηγή: Έκθεση ΓΠΣ

Οι οικισμοί **Τζίκηδες**, και **Ανιτσαίο**, θεωρούνται προϋφιστάμενοι του '23, μη οριοθετημένοι και δομούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 2/13-3-81 (ΦΕΚ 138/Δ/81). Εφαρμόζεται οικιστικός ιστός.

Στους οικισμούς **Κυλινδράς**, **Βλάχηδες**, **Αποσπύρηδες**, **Καπότηδες**, **Ψαχή**, **Γιαννάκηδες**, και **Κανάκηδες** καθώς και στις **νησίδες** εφαρμόζονται οι διατάξεις τις εκτός σχεδίου δόμησης σύμφωνα με το Π.Δ. 6/17-10-1978 (ΦΕΚ 530/Δ/78) βάσει τροποποίησης του Π.Δ. 24/31-5-85 (ΦΕΚ 270/Δ/85).

4.5.3. Πολιτιστική κληρονομιά

Σε αυτή την ενότητα καταγράφονται όλοι οι κηρυγμένοι ή μη αρχαιολογικοί χώροι στην περιοχή μελέτης, τα ιστορικά μνημεία, σημαντικά τοπόσημα καθώς και όλες οι άλλες θέσεις ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Να τονιστεί ότι στην Αίγινα υπάρχει μεγάλος (αναξιοποίητος) πλούτος τόσο αρχαιολογικών ευρημάτων και χώρων όσο και νεώτερων μνημείων. Ορισμένα από τα οποία βρίσκονται ακόμη σε λειτουργία και χρήση, κάποια έχουν κηρυχθεί προστατευόμενα μνημεία ή χώροι ενώ πολλά παραμένουν αναξιοποίητα και συχνά εγκατελημένα.

Μία συνολική καταγραφή τους θα βοηθούσε σε μια συνολικότερη αντιμετώπιση όσον αφορά στην αξιοποίησή τους στο πλαίσιο ενός ευρύτερου σχεδίου ανάπτυξης του νησιού. Θα αποφεύγονταν έτσι και μεμονωμένες ενέργειες που ενδεχομένως να είχαν και αρνητικά αποτελέσματα.

4.5.4. Η Ιστορία της Αίγινας

Κατά τον Γερμανό αρχαιολόγο Βέλτερ, και με βάση την αρχαιολογική έρευνα, η ιστορία της Αίγινας ξεκινάει πριν το 3000 π.Χ. κατά την Υστερονεολιθική εποχή, όπως αποδεικνύουν λίθινα εργαλεία και αρκετά αγγεία που βρέθηκαν στους συνοικισμούς που ίδρυσαν πρώην κάτοικοι της Πελοποννήσου στο λόφο της Κολώνας και στο Μεσαγρό. Η προέλευση των πρώτων κατοίκων της Αίγινας ήταν από την Αττική – πιθανόν από τη Σαλαμίνα. Η αρχαιολογική έρευνα δείχνει ότι η Αίγινα κατοικήθηκε συνεχώς, ήδη από την 4η π.Χ. χιλιετία και ότι ανήκε στην ίδια πολιτιστική ενότητα με τις Κυκλάδες και την Πελοπόννησο (πολλά ευρήματα από αυτήν την εποχή προέρχονται από την περιοχή Κολόνες).

Σύμφωνα με τη μυθολογία, η Αίγινα οφείλει την ονομασία της στην Αίγινα, κόρη του θεού Ασωπού, την οποία ο Δίας ερωτεύτηκε και απήγαγε στο νησί Οινώνη, το οποίο μετονομάστηκε σε Αίγινα που ήταν ακατοίκητο νησί. Από την ένωση αυτή γεννήθηκε ο Αιακός, για χάρη του οποίου, κατά τη μυθολογία, ο Ζευς μεταμόρφωσε τα μυρμήγκια του νησιού σε ανθρώπους. Η παράδοση αυτή υψαίνεται τη μετανάστευση Μυρμιδόνων από τη Ν. Θεσσαλία προς την Αίγινα περί τα τέλη της 2ης ή τις αρχές της 1ης π.Χ. χιλιετίας. Ένας άλλος μύθος αναφέρει ότι ο Αιακός θυσίασε και προσευχήθηκε στο Δία στην υψηλότερη κορυφή του νησιού όταν μεγάλη ξηρασία είχε πλήξει την Ελλάδα, όπως του ζήτησαν απεσταλμένοι από όλες τις πόλεις, αφού τους είχε συμβουλευσει έτσι το μαντείο των Δελφών. Επειδή έβρεξε μετά από λίγη ώρα, οι Αιγινήτες από ευγνωμοσύνη έκτισαν ναό στο βουνό προς τιμή του Ελλάνιου Δία και το βουνό έγινε γνωστό ως Ελλάνιο Όρος.

Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο η Αίγινα υπήρξε αποικία της Επιδαύρου, στην οποία ήταν αρχικά υποτελής. Η στρατηγική της θέση ανάμεσα σε Αττική και Πελοπόννησο κατά την αρχαιότητα φαίνεται ότι ήταν ο λόγος που κατοικήθηκε πριν από το 3.500 π.Χ. Στην περιοχή Κολώνα έχει εντοπιστεί οικισμός οι κάτοικοι του οποίου ασχολήθηκαν με τη ναυτιλία και το εμπόριο που χρονολογείται στην πρωτοελλαδική εποχή (2500-1600 π.Χ.). Τα ευρήματα περιλαμβάνουν διοικητικά κτίρια, όπως η οικία στον Βράχο και η λίγο μεταγενέστερη Λευκή Οικία. Το 2200-2050 π.Χ. ο οικισμός επεκτάθηκε με περίκεντρο τρόπο και οχυρώθηκε. Στις ανασκαφές βρέθηκαν Μινωικά κεραμικά (2000 π.Χ.), όπως και κοσμήματα από χρυσό που ανήκουν στη ύστερη περίοδο της Μυκηναϊκής τέχνης, που δείχνουν ότι υπήρξε συνέχιση του μυκηναϊκού πολιτισμού για μερικές γενιές μετά την κατάκτηση του Άργους από τους Δωριείς, οι οποίοι κατέκτησαν το νησί γύρω στο 950 π.Χ.

Γύρω στο 1400-1300 π.Χ., εγκαθίστανται στην περιοχή του Όρους οι Μυρμιδόνες προερχόμενοι από την Θεσσαλία και ιδρύουν το Ναό του Ελλάνιου Δία.

Μετά το 950 π.Χ. η Αίγινα αναδείχθηκε σε μεγάλη ναυτική και εμπορική δύναμη της Μεσογείου. Η αρχαία πόλη της Αίγινας κατελάμβανε την ίδια θέση με τη σημερινή και είχε εμπορικό λιμάνι (στη θέση του σημερινού) και ένα «κρυπτό» στρατιωτικό

βορειότερα.

Τον 7ο αιώνα π.Χ. η Αίγινα συμμετείχε στην πολιτική ομοσπονδία που ονομάστηκε Αμφικτιονία της Καλαυρίας μαζί με την Αθήνα, τον Βοιωτικό Ορχομενό, την Τροιζήνα, την Ερμιόνη, τη Ναυπλία και την Πρασίη, με σκοπό την πάταξη της πειρατείας στο Αιγαίο, που είχε αναπτυχθεί λόγω της παρακμής των Μυκηναίων. Η Αίγινα έχει αναπτυχθεί σε ναυτική δύναμη.

Είναι σχεδόν βέβαιο ότι στην Αίγινα κόπηκαν τα πρώτα νομίσματα επί ευρωπαϊκού εδάφους, γύρω στο 650 π.Χ. (κατά άλλους από τον Φείδων περίπου το 570 π.χ.) τα οποία έφεραν σαν παράσταση στον εμπροσθότυπο μια θαλάσσια χελώνα, μετά την επινόηση του νομίσματος από τους Λυδούς (700 π.Χ.) Τα αιγινήτικα νομίσματα, μέτρα και σταθμά, απετέλεσαν ένα από τα δύο συστήματα μέτρησης σε ευρεία χρήση του ελληνικού κόσμου.



Εικόνα 35: Αρχαία νομίσματα της Αίγινας
Πηγή: Εν Οίκο¹²

Κατά τη διάρκεια του Δηλάντιου πολέμου (περίπου 650 π.Χ.) η Αίγινα παίρνει το μέρος της Ερέτριας, ένα ηγετικό μέλος της αντίπαλης συμμαχίας με βάση τη Χαλκίδα και για το λόγο αυτό συγκρούεται με τη Σάμο. Τον 6ο αι. η Αίγινα μετέχει στον εμπορικό σταθμό της Ναυκράτιδος.

Γύρω στο 500 π.Χ. η Αίγινα μονοπωλούσε το εμπόριο της ανατολικής Μεσογείου, του Εύξεινου Πόντου και έφτασε στο υψηλότερο σημείο δύναμης και πλούτου. Το 480 π.Χ. η Αίγινα πήρε μέρος στην Ναυμαχία της Σαλαμίνας. Αρχικά οι Αιγινήτες έδωσαν στους απεσταλμένους του Δαρείου «γην και ύδωρ» σε ένδειξη υποταγής. Ωστόσο όταν ξεκίνησε η περσική εισβολή η Αίγινα αγωνίστηκε στο πλευρό των υπόλοιπων Ελλήνων.

Η ακμή της Αίγινας αναχαιτίσθηκε όταν μετά τους Περσικούς πολέμους ακολούθησε περίοδος πολεμικών αναμετρήσεων με τους Αθηναίους. Το 431 π.Χ., οι Αθηναίοι αποβιβάστηκαν στην Αίγινα, έδωξαν τους κατοίκους και εγκατέστησαν Αθηναίους κληρούχους.

Μετά το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου, το 404 π.Χ. οι Αιγινήτες επέστρεψαν στο νησί. Μέχρι το 338 π.Χ. συνεχίστηκαν οι διαμάχες με τους Αθηναίους, οπότε η Αίγινα

¹² <https://taeniko.wordpress.com/2012/08/27/%CF%84%CE%BF-1%CE%BF-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CF%8C-%CE%BD%CF%8C%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B1-%CF%83%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CE%BB%CE%BF-%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%B9/>

περιήλθε στη μακεδονική κυριαρχία. Ακολούθησε μια σύντομη περίοδος οικονομικής ακμής. Αργότερα πέρασε στα χέρια του Αττάλου της Περγάμου και το 133 π.Χ. η Πέργαμος κληροδότησε την Αίγινα στους Ρωμαίους, οι οποίοι οδήγησαν το νησί σε ξεπεσμό. Η παρακμή ακολούθησε μια μικρή περίοδο σχετικής ευημερίας.

Στους βυζαντινούς χρόνους η Αίγινα υπάγονταν στο θέμα της Ελλάδας, αποτέλεσε επισκοπική έδρα και κατά τον 3ο αιώνα παρουσίασε κίνηση του εμπορίου και αύξηση του πληθυσμού της από κατοίκους γειτονικών περιοχών. Τον 3^ο μ.Χ. πρόσφυγες βρήκαν καταφύγιο στην Αίγινα από τις επιδρομές των Γόθων και αργότερα των Ερούλων τον 3ο μ.Χ.

Η Αίγινα λόγω της ιδιομορφίας του εδάφους του μεγαλύτερου μέρους του νησιού, δέχτηκε πολλές επιδρομές. Τον 6ο αιώνα μ.Χ. από τους Αβάρους και στη συνέχεια, κατά τον 9ο μ.Χ αιώνα από τους Σαρακηνούς πειρατές. Οι πειρατές, οι οποίοι είχαν βάση στην Κρήτη, έκαναν επιδρομές στο νησί με τόση θηριωδία ώστε πολλοί κάτοικοι έφυγαν για την ηπειρωτική Ελλάδα. Όσοι απέμειναν μετακινήθηκαν από την ακτή στην ενδοχώρα και εγκαταστάθηκαν σε μια νέα πόλη, την Παλαιοχώρα.

Κατά το 12^ο αιώνα η ίδια η Αίγινα είχε γίνει πλέον ορμητήριο πειρατών. Τις τελευταίες δεκαετίες του 12ου αιώνα, όταν η πειρατεία γενικεύεται σε μεγάλο βαθμό, λόγω της απόφασης του Ιωάννη Β' Κομνηνού να διακόψει τα κονδύλια προς το ναυτικό, η Αίγινα γίνεται βασικό ορμητήριο των πειρατών. Κατά τον Βέλτερ, η Αίγινα αποτελεί βάση των πειρατών σε τέτοιο βαθμό που κατέστη αδύνατη η εκκλησιαστική διοίκησή της, όπως αναφέρει ο Μιχαήλ Ακομινάτος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών σε αναφορά του προς τον Πατριάρχη, όπου παρομοιάζει την Αίγινα με «καταγώγιον των πειρατών», όπου οι «Αιγινήτες συνεργαζόμενοι και ενωμένοι δια επιγαμίας μετ αυτών».

Όταν οι σταυροφόροι κατέλαβαν την Κωνσταντινούπολη (1204), η Αίγινα περνά στους Φράγκους δούκες της Αθήνας, στους Καταλανούς, στους Ενετούς μέχρι το 1537, οπότε οι Τούρκοι με αρχηγό το Χ. Μπαρμπάροσα κηρύσσουν πόλεμο στη Βενετία και καταλαμβάνουν το νησί. Η Αίγινα λεηλατήθηκε και πυρπολήθηκε, ενώ πήραν 6.000 αιχμάλωτους. Λέγεται ότι διασώθηκαν μόνο λίγες εκκλησίες στην Παλαιοχώρα.

Στα μέσα του 17ου αιώνα, οπότε ο Σαρωνικός ήταν βασίλειο των κουρσάρων, η Αίγινα είχε αρκετούς κατοίκους που ασχολούνταν κυρίως με τη γεωργία αλλά και με την πειρατεία. Από το 1540 μέχρι το 1687 η Αίγινα ήταν στα χέρια των Τούρκων.

Η επίθεση του Ενετού ναυάρχου Φρ. Μοροζίνι το 1654, προξένησε νέες καταστροφές στην Παλαιοχώρα. Το 1687 η Αίγινα με νέα επίθεση του Μοροζίνι πέρασε ξανά στα χέρια των Ενετών έως το 1715 οπότε το εμπόριο αναγεννήθηκε και η οικονομία βελτιώθηκε. Από τότε και μέχρι το 1821 την κατείχαν οι Τούρκοι. Στην αρχή της τουρκικής κυριαρχίας γνωρίζουμε ότι η πόλη είχε 2500 κατοίκους και όλο το νησί 4000. Το 1810, κατά τον Βέλτερ, η Παλαιοχώρα αριθμεί 400 οικίες.

Η Αίγινα έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επανάσταση του 1821. Οι Αιγινήτες

πολέμησαν στο Χάνι της Γραβιάς, στο Φάληρο (μάχη του Αναλάτου) και βοήθησαν στον εφοδιασμό της Ακρόπολης με τον Φαβιέρο. Επίσης, από τις αρχές του 19ου αιώνα – κατά τον Βέλτερ από το 1812 - οι κάτοικοι εγκαταλείπουν σταδιακά την Παλαιοχώρα και μετακινούνται πίσω στις ακτές.

Στις 11 Νοεμβρίου 1826 εγκαταστάθηκε στην Αίγινα η διοικητική επιτροπή με πρόεδρο τον Α. Ζαΐμη. Από τις 12 Ιανουαρίου 1828 η Αίγινα γίνεται έδρα της αναγνωρισμένης από τις μεγάλες δυνάμεις κυβέρνησης του Ιωάννη Καποδίστρια και προσωρινή πρωτεύουσα του σύγχρονου Ελληνικού κράτους. Η παραμονή του Καποδίστρια και της κυβέρνησης θα κρατήσει ως το 1829, οπότε η πρωτεύουσα μεταφέρεται στο Ναύπλιο. Την περίοδο του Καποδίστρια η Αίγινα γνωρίζει μεγάλη ακμή, με ραγδαία αύξηση του πληθυσμού της που θα φτάσει στα 9000 άτομα (4000 Αιγινήτες και 5000 πρόσφυγες) και την οικοδόμηση σημαντικών δημοσίων κτιρίων και διάνοιξη δρόμων.

Με τη μεταφορά της πρωτεύουσας στο Ναύπλιο, η Αίγινα σταδιακά μετατρέπεται σε απλή κωμόπολη. Η αλιεία - και ιδιαίτερα η σπογγαλιεία - και η κατασκευή κανατιών και δαντελών αποτελούν την εποχή αυτή την κύρια πηγή εισοδημάτων των κατοίκων, που ο αριθμός τους ανέρχεται το 1879 σε 6122 άτομα και το 1896 σε 8221.

Γύρω στο 1902 άρχισε η καλλιέργεια της φιστικιάς (*Pistacia vera* L.), η οποία αποδείχθηκε ιδιαίτερα επιτυχής. Ο πληθυσμός της Αίγινας είναι 8585 άτομα.

Σήμερα, οι κάτοικοι της Αίγινας ασχολούνται ακόμη με την αλιεία, αλλά κυρίως με τον τουρισμό και το εμπόριο μια και τα τελευταία χρόνια το νησί γνωρίζει μεγάλη τουριστική ανάπτυξη. Επίσης, υπάρχουν εργαστήρια κεραμικής τόσο παραδοσιακά όσο και σύγχρονα. Μέχρι την κρίση (2010-2017), μεγάλο μέρος του πληθυσμού ζούσε και από την οικοδομική δραστηριότητα και τον εξοπλισμό κατοικιών, κυρίως λόγω της έξαρσης χαμηλότοκων δανείων και την ανέγερση παραθεριστικής κατοικίας (γνωστές ως «μεζονέτες»).

Το 1991 ο μόνιμος πληθυσμός του νησιού ήταν 12430 και το 2001 12908. Οι τουρίστες ανέρχονται σε πολλές χιλιάδες, αρκετοί από τους οποίους είναι μόνιμοι παραθεριστές, με αποτέλεσμα τα πεδινά και τα παραθαλάσσια μέρη του νησιού είτε να καταλαμβάνονται σήμερα από καλλιέργειες ή να είναι οικοδομημένα – σε ορισμένα μάλιστα σημεία πυκνοδομημένα.

Τα ιστορικά και αρχαιολογικά αξιοθέατα του νησιού αποτελούν πόλο έλξης επισκεπτών και τουρισμού, αλλά και σημεία φιλοξενίας πολιτιστικών εκδηλώσεων και φεστιβάλ, ενώ τα μονοπάτια προσελκύουν περιπατητές επισέπτες και ντόπιους.

4.5.5. Πολιτιστικές Δραστηριότητες

Η Αίγινα είναι διάσπαρτη από μεγάλης και μικρότερης σημασίας πόλους έλξης, καθώς και από αρχαία, βυζαντινά και σύγχρονα μνημεία. Ο μοναδικός αρχαιολογικός

πλούτος της Αίγινας περιλαμβάνει μνημεία από την αρχαιότητα – με σημαντικότερα ίσως την περιοχή της Κολώνας και του Ναού της Αφαίας – βυζαντικά – όπως οι εκκλησίες της Παλαιοχώρας - αλλά και από τη νεότερη ιστορία της Ελλάδας – τα Καποδιστριακά κτίρια όπως το Ορφανοτροφείο (φυλακές), το Ευνάρδειο – καθώς και μνημεία της φύσης – όπως ο αρχαίος Ελαιώνας. Πολλοί οικισμοί της Αίγινας διατηρούν τον ιστορικό τους χαρακτήρα, παρά τη συστηματική υποβάθμιση των αρχαιολογικών ευρημάτων, λόγω της ανοικοδόμησης, με αποτέλεσμα την απώλεια τεράστιου αρχαιολογικού πλούτου και γνώσης για την ιστορία του νησιού, την απώλεια της προβολής του πλούτου αυτού και της τουριστικής του αξιοποίησης προς τα έξω και τελικά της πρόσβασης της νέας γενιάς στην τοπική ιστορία και παράδοση της Αίγινας.

Δυστυχώς, η γραφειοκρατία, όπως της αρχαιολογίας, αντί να ενθαρύνει την προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών ευρημάτων κατά την εκσκαφή για νέες οικοδομές, αναγκάζουν τους ιδιοκτήτες να τα καταστρέψουν ή να τα θάψουν κάτω από τα θεμέλια, με αποτέλεσμα να χάνεται σημαντικός πλούτος και ιστορία σε όλο το νησί.

Λόγω της εγγύτητάς της με την Αθήνα, η Αίγινα έχει μεγάλη πολιτιστική δραστηριότητα, όχι μόνο κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Ο δήμος της Αίγινας διαθέτει φιλαρμονική χορωδία, ιστορικό-λαογραφικό μουσείο και δημοτικό θέατρο, ενώ ιδιωτικοί χώροι λειτουργούν σαν εργαστήρια, γκαλερί και μουσεία σύγχρονης τέχνης. Η βιβλιοθήκη της Αίγινας διαθέτει πλήθος σημαντικών συγραμμάτων και βιβλίων καθώς και το προσωπικό αρχείο του γερμανού αρχαιολόγου Gabriel Welter (1890-1954).

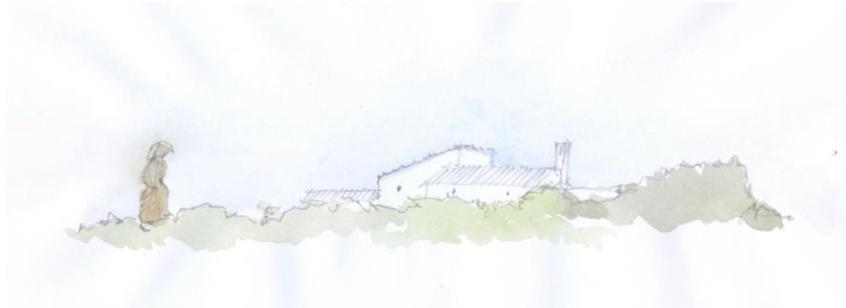


Εικόνα 36: Ο Ν. Καζατζάκης με τη σύζυγό του Ελένη στο σπίτι στα Πλακάκια (1944)

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013).

Πολλοί επώνυμοι πέρασαν και συνεχίζουν να διαλέγουν την Αίγινα ως προορισμό ή παραθεριστική κατοικία. Ο ποιητής Κώστας Βάρναλης και ο Οσυσσέας Ελύτης πέρασαν πολλά καλοκαίρια στην Αίγινα. Ο Νίκος Καζαντζάκης έχτισε στην παραλία δίπλα στο Λιβάδι, όπου πέρασε πολύ χρόνο γράφοντας. Ο Χρήστος Καπράλος και ο Γιάννης Μόραλης χτίζουν κατοικία και εργαστήριο τα οποία σήμερα λειτουργούν σαν μουσεία, ενώ τα έργα τους κοσμούν την παραλία του νησιού (όπως το άγαλμα της Μάνας του Γ.

Καπράλου, δίπλα στο εργαστήριο του καλλιτέχνη). Η παρουσία τους δίνει αίγλη στο νησί και προσελκύει και υψηλής ποιότητας και εισοδημάτων τουρισμό.



Εικόνα 37: Σχέδιο Η.Μεσσίνα της Μάνας και του Μουσείου Καπράλου (2005)

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Τα τελευταία χρόνια, έχει καθιερωθεί στην Αίγινα το ετήσιο Διεθνές Μουσικό Φεστιβάλ Αίγινας, υπό την καλλιτεχνική διεύθυνση της Ντόρας Μπακοπούλου, καθώς και του Φεστιβάλ Φιστικιού (FistikiFest), στα οποία συμμετέχουν πολλοί και σημαντικοί καλλιτέχνες. Κατά τη διάρκεια του χρόνου δραστηριοποιούνται στην Αίγινα αρκετές θεατρικές ομάδες, μουσικά σχήματα, καλλιτέχνες, κ.α.

4.5.6. Αρχαιολογικοί χώροι

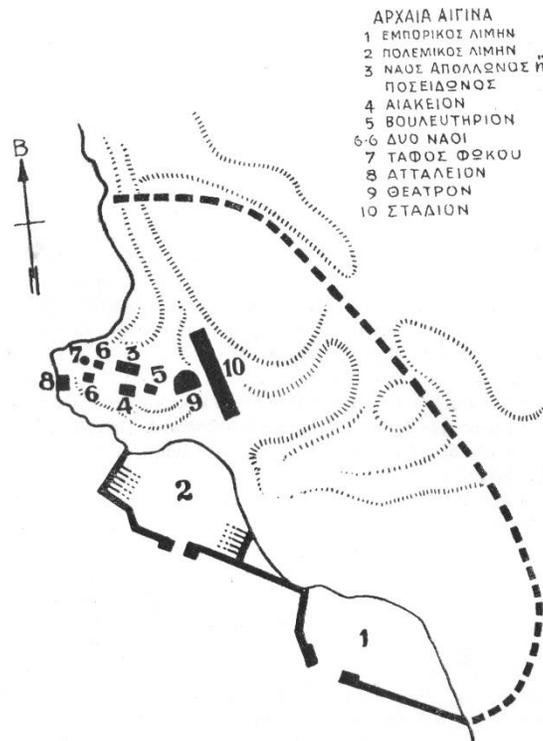
Στην Αίγινα υπάρχουν οι εξής κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι:

| Αρχαιολογικός Χώρος | ΦΕΚ | Παρατηρήσεις |
|---------------------|--|--|
| Ναός Αφαιάς | 896 Β/94 | Αδόμητη ζώνη απολύτου προστασίας. Προτείνεται να γίνουν ρυθμίσεις για το ύψος και τον όγκο των οικοδομών στον χώρο γύρω από την ζώνη –κυρίως στο τμήμα του Μεσαγρού, και αποκατάσταση των δύο εγκαταλελειμμένων λατομείων. |
| Λόφος Κολώνας | 539 Δ/89 255Β/79 | Αδόμητη ζώνη απολύτου προστασίας. Ζώνη προστασίας 500μ. στην εκτός σχεδίου περιοχή. Προτείνεται να γίνουν ρυθμίσεις και στην άμεσης γειτνίασης αρχ. χώρου εντός σχεδίου περιοχής. |
| | 265 Β/57 255Β/58 ΥΑ 25666/984/30-5-1957, ΦΕΚ 184/Β/8-7-1957 ΥΑ 25666/984/30-5-1957, ΦΕΚ 265/Β/1-10-1957 ΥΑ 141980/5802/2-9-1958, ΦΕΚ 255/Β/18-9-1958 ΥΑ ΥΠΠΕ/Α1/Φ02/51103/3470/19-1-1979, ΦΕΚ 255/Β/16-3-1979 | |

| | | |
|---|--------------------|--|
| Πόλη της Αίγινας | 409B/65 350B/66 | Τόπος χρήζων ειδικής προστασίας Οργανωμένος αρχαιολ. χώρος. |
| Αρχαίο λατομείο στο Λεόντι | 175 B/66 | |
| Λόφος Αιακείου | 1151B/78 | |
| Χερσόνησο μεταξύ όρμων Αγ.Θωμά και Αγ Αναργύρων στη θέση Λιβιάδι | 1151B/78 | |
| Λόφο «Βουνάκι» στη θέση Πλακάκια | 1151B/78 | |
| Αρχαϊκό ιερό στον Κάβο Μεσαγρού | 1151B/78 | |
| Ελλάνιο Όρος μετά των προπόδων αυτού | 527 Δ/67 | |
| Ύψωμα Όρος | 1039B/80 | Χαρακτηρίστηκε ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους για την καλύτερη προστασία του αρχαιολογικού χώρου. |
| Χωριό Λαζάρηδες | 217B/80 9B/95 | Θεσμοθέτηση ζωνών Α και Β. |
| Καθορισμός ενιαίου ορίου κήρυξης Ελλανίου όρους και οικισμού Λαζάρηδων | 226 B/98 | |
| Επέκταση αρχ. χώρου Ν.Αφαίας | 660B/94 | |
| Κήρυξη ολόκληρης της νήσου Κυρά | 94B/82 | |

Πίνακας 23: Κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι

Πηγή: Έκθεση ΓΠΣ και http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php



Εικόνα 38: Έκταση της πόλης και μνημεία κατά τον Ε' αιώνα π.Χ.

Πηγή: Βέλτερ, Γ. (1962), σελ. 30

Προϊστορικές και Κλασσικές Αρχαιότητες (ΚΣΤ' Εφορεία)

Επιπλέον, η ΚΣΤ' Εφορεία βάσει του υπ' αριθ. πρωτ. 9834Π.Ε 16/2/07 έγγραφό της έχει αιτηθεί του ΥΠΠΟ (8469/13.10.03) τον χαρακτηρισμό ως αρχαιολογικού χώρου της **περιοχής Σφεντουρίου** επειδή έχουν εντοπιστεί αρκετά αρχαία λείψανα, με τον καθορισμό τμήματος του ως αδόμητη ζώνη απολύτου προστασίας.

Βυζαντινές Αρχαιότητες (1^η Εφορεία)

Όσον αφορά στην **περιοχή της Παλαιοχώρας**, με βάση την απόφαση ΥΠ.ΠΟ. Φ02/64828/2019 – ΦΕΚ 42/Β/27-1-1984 η περιοχή έχει κηρυχθεί σε περιοχή τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, το λόφο της Παλαιοχώρας και το δημόσιο δρόμο που οδηγεί στην Παλαιοχώρα, το Μεσαγρό και την Αφαία. Κατά τον καθορισμό περιλήφθηκαν τα εξής :

- Τα ήδη κηρυγμένα μεμονωμένα μνημεία (βυζαντινές εκκλησίες, ανεμόμυλοι).
- Το «Σπασμένο Βουνάκι» γεωλογικός σχηματισμός επιστημονικού ενδιαφέροντος που βρίσκεται πολύ κοντά στην Παλαιοχώρα.
- Ευρύτερη ζώνη τόσο για την αναβάθμιση της εικόνας του αρχαιολογικού χώρου από οδικούς άξονες της περιοχής, αλλά και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος (π.χ.

πηγές) γύρω απ' αυτόν. Τα όρια της παραπάνω περιοχής ακολουθούν, κατά το δυνατό, κάποιο φυσικό στοιχείο (κορυφογραμμές, ρέμα κλπ.), το οδικό δίκτυο ή κάποια σταθερή παράλληλη απόσταση από αυτό.

Επίσης έχει επισημανθεί επανειλημένως η αναγκαιότητα πρόβλεψης αδόμητης ζώνης γύρω από κάποια μνημεία που έχουν κηρυχθεί ως αρχαιολογικοί χώροι ή μνημεία. Μεταξύ άλλων:

- Αδόμητη ζώνη πλάτους 80 μ. γύρω από την 'Ομορφη Εκκλησιά.
- Αδόμητη ζώνη πλάτους 80 μ. γύρω από τον Ναό Φανερωμένης.
- Αδόμητη ζώνη πλάτους 50 μ. γύρω από το Καποδιστριακό ορφανοτροφείο(φυλακές).

Επίσης, μνημεία που πρόκειται να κηρυχθούν περιλαμβάνουν:

- Η οικία Ντέιβ και Ντέμπορα Κρος στον Μεσαγρό.
- Η ιδιοκτησία της Ι. Μ. Αίγινας, οδός Αγ.Νεκταρίου 24 στην Αίγινα.

Στις μελέτες που έχουν γίνει μέχρι τώρα για την Αίγινα, τονίζεται η ανάγκη χωροθέτησης κάποιων οικισμών ή πυρήνων εντός αυτών και συνοικισμών κοντά σε χώρους αρχαιολογικού – ιστορικού ενδιαφέροντος ή τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, τα οποία δύναται να αποτελέσουν μελλοντικά τουριστικούς πόλους, έστω και αν σήμερα αρκετοί απ' αυτούς είναι σήμερα εγκαταλελειμμένοι. Εφόσον υπάρξουν κίνητρα, όροι και περιορισμοί δόμησης που να εξασφαλίζουν την αρμονία των νέων κτισμάτων με τον περιβάλλοντα χώρο. Η εξασφάλιση της ποιότητας του οικιστικού περιβάλλοντος μπορεί να οδηγήσει σε ανοικοδόμηση / αναβίωση εγκαταλελειμμένων οικισμών, όπως έχει εκφραστεί και από την 1η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων, βάσει εμπειρίας από αντίστοιχες περιπτώσεις κυρίως σε νησιά των Κυκλάδων. Τέτοιες προϋποθέσεις θα μπορούσαν να δυναμώσουν οικισμούς όπως:

- Μεσαγρού (υπάρχουν ήδη μεμονωμένες κηρύξεις).
- Κυψέλης (παλιός πυρήνας γύρω από τον Ναό Ευαγγελίστριας και του Δημοτικού σχολείου Κυψέλης).
- Ανιτσαίου και Κυλινδρά (που ήδη χάνεται η μορφή του παλιού οικισμού από τη σύγχρονη ανοικοδόμηση) και
- Αποσπόρηδων, Βλάχηδων, Κανάκηδων, Γιαννάκηδων, και Ψαχνης (συνοικισμών ως επί το πλείστον εγκαταλελειμμένων)

Τέλος, κρίνεται αναγκαίο να οριοθετηθούν και κηρυχθούν ως ιστορικοί τόποι / μνημεία ορισμένα μοναδικά τοπία της Αίγινας, όπως:

- Ο αρχαίος Ελαιώνας (από του αρχαιότερους των Βαλκανίων) που βρίσκεται νότια του οικισμού Παχειά Ράχη.
- Η έκταση με τα απολιθώματα κοντά στον οικισμό Γιαννάκηδες.

Κολώνα: ο Ναός του Απόλλωνα

Στο λόφο που χρονολογείται από την ανάπτυξη της Αίγινας κατά την Αρχαϊκή κυρίως περίοδο (700-500 π.Χ.) βρίσκεται ο «ναός της Κολώνας», μία κολώνα που ανήκει

στον οπισθόδομο του Ναού αφιερωμένο στον Απόλλωνα, σημείο αναφοράς της πόλης της Αρχαίας Αίγινας.

| Είδος μνημείου | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|---|---|---|
| Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα, Αρχαία Ιερά, Θρησκευτικοί Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα | 539 Δ/89 και 255B/79 ΥΑ ΥΠΠΕ/Α1/Φ02/51103/3470/19-1-1979, ΦΕΚ 255/Β/16-3-1979 | Αδόμητη ζώνη απολύτου προστασίας. Ζώνη προστασίας 500μ. στην εκτός σχεδίου περιοχή. Προτείνεται να γίνουν ρυθμίσεις και στην άμεσης γειτνίασης αρχ. χώρου εντός σχεδίου περιοχής. |
| | 265 Β/57 και 255B/58 ΥΑ 25666/984/30-5-1957, ΦΕΚ 184/Β/8-7-1957 ΥΑ 25666/984/30-5-1957, ΦΕΚ 265/Β/1-10-1957 ΥΑ 141980/5802/2-9-1958, ΦΕΚ 255/Β/18-9-1958 ΥΑ ΥΠΠΕ/Α1/Φ02/51103/3470/19-1-1979, ΦΕΚ 255/Β/16-3-1979 | Τον Λόφον "Κολώνα" παρά την πόλιν της Αιγίνης, ένθα ο ναός της Αφροδίτης και εις ακτίνα 300 μέτρων από των σωζομένων ερειπίων. |

Πίνακας 24: Στοιχεία αρχαιολογικού χώρου Κολώνας

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Ο Ναός του Απόλλωνα ήταν Δωρικού ρυθμού και χτίστηκε το 520 - 500 π.Χ. Είναι κατασκευασμένος όπως και ο Ναός της Αφαίας, από ντόπιο πωρί, με μήκος 12 μέτρων και πλάτος 6. Οι κολώνες του ναού είχαν ύψος επίσης 6 μέτρα. Ήταν περίπτερος και σύμφωνα με το Δωρικό πρότυπο, διέθετε ένα εσωτερικό ορθογώνιο δωμάτιο τον σηκό και δύο μικρές στοές τον πρόδομο και τον οπισθόδομο (στην ανατολική και την δυτική του πλευρά αντίστοιχα). Η δυτική πλευρά του Ναού ακουμπάει πάνω στα προϊστορικά τείχη, ενώ η ανατολική σε μία βάση που αποτελούντο από 11 σειρές από μεγάλους λιθόπλινθους.

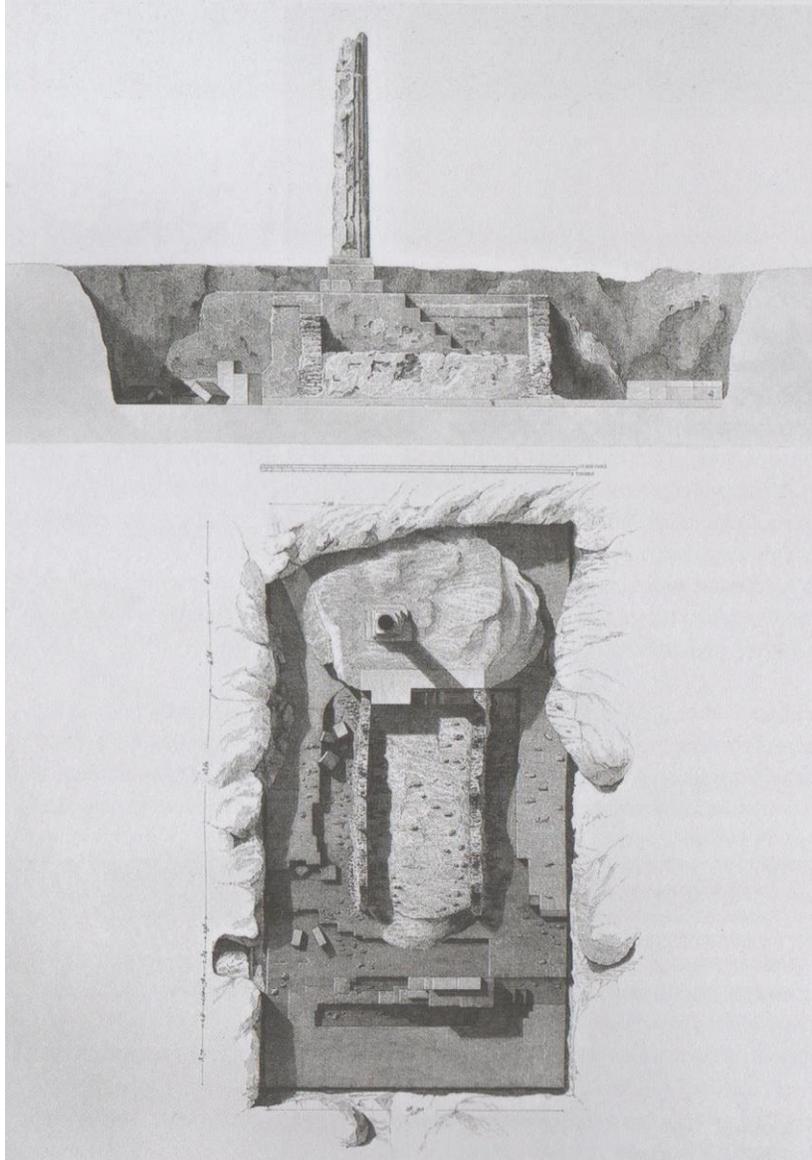


Εικόνα 39: Ναός του Απόλλωνα, στο λόφο της Κολώνας

Πηγή: Γενικό Λύκειο Αίγινας

Ο Ναός του Απόλλωνα έκλεισε με διάταγμα του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου το

354 μ.Χ και κατεδαφίστηκε με διάταγμα του Θεοδοσίου το 381 μ.Χ. Μόνο δύο κολώνες παρέμειναν στη θέση τους. Η μία από τις οποίες καταστράφηκε σε μια δυνατή καταιγίδα το 1810 και από κεραυνό το 1930, όπου ολόκληρο το πάνω μέρος της δεύτερης κολώνας καταστράφηκε.



Εικόνα 40: Τομή καθ' ύψος και κάτοψη του αρχαιολογικού χώρου της Κολώνας στην Αίγινα

Πηγή: Προβής, Γ. (2020). *Η Αίγινα του Καποδίστρια. Δήμος Αίγινας, Επιτροπή «Αίγινα 2021»*, Αίγινα, σελ. 22. **Πρωτότυπος τίτλος:** *Egine*. Έκδοση: *Blouet Guillaume-Abel 1831-1838*. Συλλογή: *Βιβλιοθήκη Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη*.

Από τις έντεκα σειρές των λιθόπλινθων που στήριζαν τον ναό σήμερα σώζεται μόνο μία. Οι αφαιρέθηκαν το 1829 για να χρησιμοποιηθούν ως υλικό για την επισκευή των μόλων του λιμανιού.

Ευρήματα του Ναού του Απόλλωνα εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Αίγινας που βρίσκεται στον αρχαιολογικό χώρο της Κολώνας.



Εικόνα 41: Σχέδιο Η. Μεσσίνα της Κολώνας από τον (Αύγουστος 2019)

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Ο Ναός της Αφροδίτης

Κοντά στο Εμπορικό λιμάνι της Αίγινας βρισκόταν ο ναός της Αφροδίτης και κοντά στο πολεμικό λιμάνι το αρχαίο θέατρο, το στάδιο και οι ναοί Απόλλωνος Αρτέμιδος και Διονύσου. Ο χώρος έχει κηρυχθεί ως αρχαιολογικός χώρος με την εξής απόφαση:

| Είδος μνημείου | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|---|---|--|
| Περί κηρύξεως αρχαιολογικού χώρου εν Αιγίνη | ΥΑ 141980/5802/2-9-1958, ΦΕΚ 255/Β/18-9-1958 | Χαρακτηρίζομεν ως αρχαιολογικόν χώρον την περιοχὴν την κειμένην προς νότον του εν Αιγίνη ιερού της Αφροδίτης χώρου μέχρι της θαλάσσης. |

Πίνακας 25: Στοιχεία αρχαιολογικού χώρου Ναού της Αφροδίτης

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Ο Ναός της Αφαιίας

Ο ναός της Αφαιίας δεσπόζει στην κορυφή πευκόφυτου λόφου στο βορειοανατολικό μέρος της Αίγινας. Είναι το σπουδαιότερο μνημείο που σώζεται από το ιερό, το οποίο ήταν αφιερωμένο στη θεότητα Αθηνά Αφαιά και φαίνεται ότι είχε ιδρυθεί σε χώρο όπου υπήρχε λατρευτική δραστηριότητα ήδη από τη μυκηναϊκή εποχή. Ο Πausanίας αναφέρει το μύθο για την Αφαιά και την ταυτίζει με την κρητική θεά Βριτόμαρτι-Δίκτυννα, άποψη που είναι σήμερα αποδεκτή από τους ερευνητές.

| Είδος μνημείου | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|---|---|---|
| Αρχαιολογικός Χώρος γύρω από το ναό της Αφαιίας | ΥΑ 2258/4-2-1966, ΦΕΚ 175/Β/26-3-1966 ΥΑ 25666/984/30-5-1957, ΦΕΚ 184/Β/8-7-1957 ΥΑ 25666/984/30-5-1957, ΦΕΚ 184/Β/8-7-1957 ΥΑ 25666/984/30-5-1957, ΦΕΚ 265/Β/1-10-1957 ΥΑ 2258/4-2-1966, ΦΕΚ 175/Β/26-3-1966 ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Φ02/64828/2019/29-12-1983, ΦΕΚ 42/Β/27-1-1984 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/20959/1130/17-8-1994, ΦΕΚ 660/Β/31-8-1994 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/55749/2925/21-11-1994, ΦΕΚ 896/Β/1-12-1994 | Αρχαιολογικοί Χώροι: Γ) Ολόκληρον το ύψωμα επί του οποίου ευρίσκεται ο ναός της Αφαιίας εν Αιγίνη. |

Πίνακας 26: Στοιχεία αρχαιολογικού χώρου Ναού της Αφαιίας

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

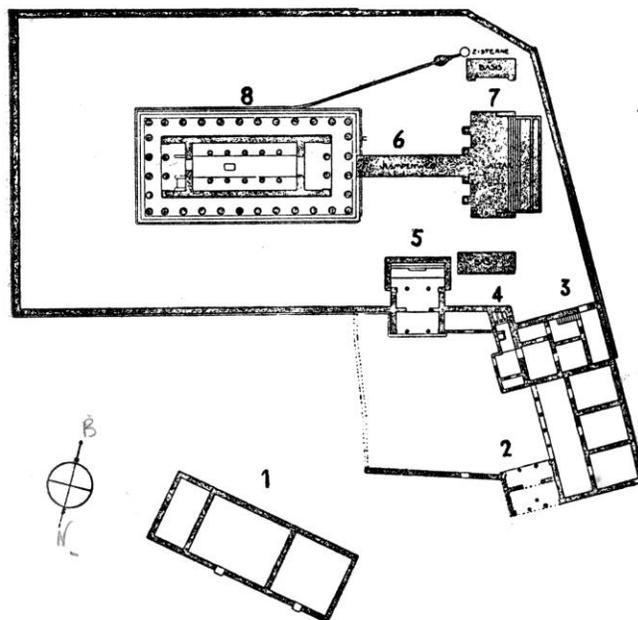
Ο ναός κτίστηκε γύρω στο 500-490 π.Χ. και είναι ο δεύτερος πώρινος, που οικοδομήθηκε στην ίδια περίπου θέση και με τον ίδιο προσανατολισμό. Ο πρωιμότερος δωρικός ναός χρονολογείται περίπου στο 570-560 π.Χ. και καταστράφηκε από πυρκαγιά γύρω στο 510 π.Χ. Την εποχή της ανοικοδόμησης του νέου ναού το ιερό πήρε την οριστική του μνημειακή διαμόρφωση. Μεγαλύτερος χώρος ισοπεδώθηκε, νέα αναλήμματα διαμορφώθηκαν, το τέμενος τειχίστηκε με λίθινο τοίχο και η είσοδος γινόταν από επιβλητικό πρόπυλο στη νότια πλευρά του περιβόλου, ενώ έξω από το πρόπυλο υπήρχε συγκρότημα οικοδομημάτων για τις ανάγκες του ιερού. Το ιερό της Αφαιίας δεν διατηρήθηκε για μεγάλο διάστημα λόγω της Αθηναϊκής επιβολής στην Αίγινα. Το ιερό παρήκμασε και μόνο λίγες εργασίες επισκευών σημειώθηκαν τον 4ο αι. π.Χ. Προς το τέλος του 2ου αι. π.Χ. ο χώρος είχε εγκαταλειφθεί.



Εικόνα 42: Ναός της Αφαίας

Πηγή: Γενικό Λύκειο Αίγινας

Ο ναός είναι δωρικός περίπτερος, με κιονοστοιχία 12 κίωνων στις μακρές και 6 στις στενές πλευρές. Οι κίονες είναι μονολιθικοί με 20 ραβδώσεις, εκτός από τρεις της βόρειας πλευράς, που αποτελούνται από σπονδύλους. Στηρίζεται σε κρηπίδα τριών βαθμίδων, έχει πρόδομο και οπισθόδομο με δύο κίονες εν παραστάσι και σηκό με δίτονη εσωτερική κιονοστοιχία πέντε κίωνων. Η είσοδος γινόταν από την ανατολική πλευρά, όπου είχε κατασκευασθεί επικλινές επίπεδο από καλά πελεκημένους λίθους. Οι κίονες, οι τοίχοι του σηκού και ο θριγκός είναι από ντόπιο πωρώδη ασβεστόλιθο και καλύπτονται με επίχρισμα, ενώ σε μερικά μέρη του θριγκού σώζεται και διακόσμηση με χρώμα. Τη δίρριχτη στέγη του ναού κάλυπτε πήλινη κεράμωση κορινθιακού τύπου και μόνο η πρώτη στρώση κεράμων με τις ανθεμωτές ακροκεράμους ήταν μαρμάρινη. Το κορυφαίο ανθεμωτό ακρωτήριο, που πλαισιωνόταν από δύο κόρες, ήταν επίσης μαρμάρινο, καθώς και οι τέσσερις σφίγγες στις γωνίες της στέγης. Τα γλυπτά των αετωμάτων και τα ακρωτήρια της στέγης ήταν από παριανό μάρμαρο και έφεραν χρώματα. Το θέμα και των δύο αετωμάτων είναι οι μυθικές εκστρατείες στην Τροία, στις οποίες διακρίθηκαν Αιγηνίτες ήρωες. Στο ανατολικό αέτωμα απεικονίζεται η παλαιότερη εκστρατεία, με τον Ηρακλή κατά του βασιλιά της Τροίας Λαομέδοντα, στην οποία έλαβε μέρος ο Τελαμών, γιός του Αιακού. Στο δυτικό αέτωμα απεικονίζεται η νεότερη εκστρατεία με τον Αγαμέμνονα κατά του Πριάμου, στην οποία διακρίθηκαν τρεις απόγονοι του Αιακού, ο Αίας, ο Τεύκρος και ο Αχιλλέας. Παρούσα και στις δύο εκστρατείες είναι η Αθηνά, ως η κεντρική μορφή κάθε αετώματος. Το δυτικό αέτωμα απηχεί την αισθητική του 6ου αι. π.Χ., ενώ το ανατολικό με τη μεγαλύτερη κινητικότητα των μορφών και την απουσία σχηματοποίησης παραπέμπει στις αρχές του 5ου αι. π.Χ.

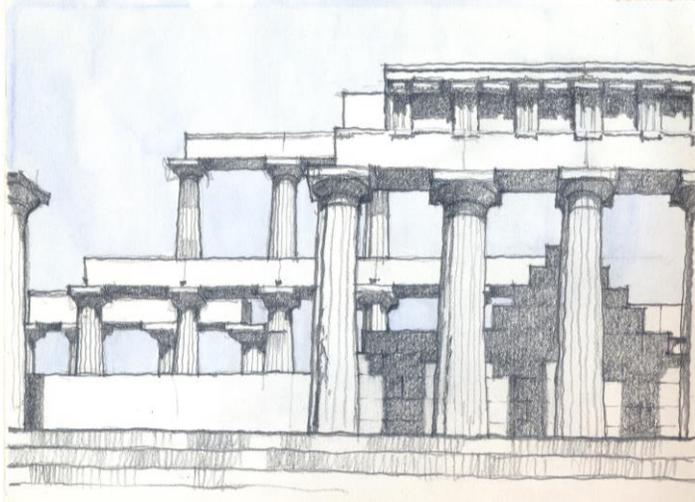


Εικόνα 43: Κάτοψη του ναού της Αφαίας

Υπόμνημα: 1. Εξωτερικό οίκημα, 2. Μικρό εξωτερικό πρόπυλο, 3. Οίκημα ιερέων, 4. Λουτρό, 5. Μεγάλο πρόπυλο, 6. Πομπική οδός, 7. Βωμός, 8. Ναός.

Πηγή: Βέλτερ, Γ. (1962), σελ. 33

Από τον 17^ο αιώνα πολλοί Ευρωπαίοι περιηγητές έδειξαν ενδιαφέρον για τις αρχαιότητες της Αίγινας και ιδιαίτερα για το ναό της Αφαίας, το οποίο αναφέρουν και ως ναό του Πανελληνίου Διός. Το 1805 ο ιρλανδός Edward Dodwell έμεινε στην Αίγινα και απεικόνισε το λιμάνι, το ναό της Αφαίας και το ναό της Κολώνας. Τον Απρίλιο του 1811 Άγγλοι και Γερμανοί αρχαιολόγοι με επικεφαλής τον αρχιτέκτονα Charles Robert Cockerell και το φίλο του βαρόνο Heller von Hallerstein, επισκέφθηκαν το χώρο του ναού της Αφαίας αφού έψαξαν μεθοδικά ανέσκαψαν το ναό και βρήκαν τα γλυπτά των αετωμάτων.



Εικόνα 44: Σχέδιο Η. Μεσσίνα του Ναού της Αφαίας (Σεπτέμβριος 2001)

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

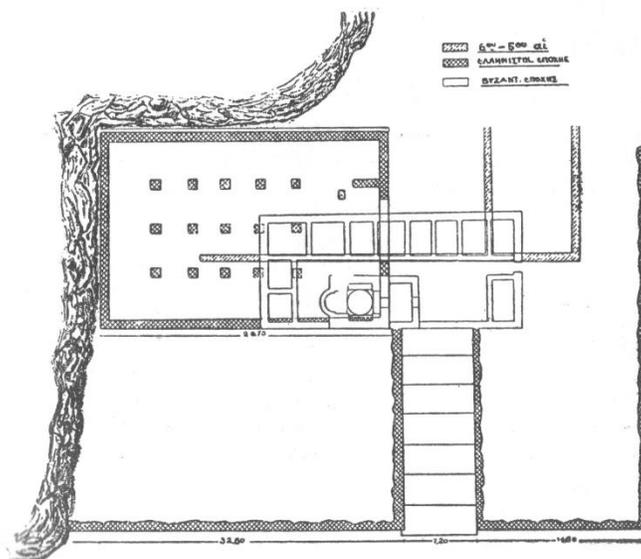
Βάση της χειρόγραφης καταγραφής του αρχαιολόγου Γ. Βέλτερ¹³, η ανασκαφή στο ναό της Αφαίας πραγματοποιήθηκε μεταξύ 24 Μαρτίου και 13 Μαΐου 1811, «υπό Cockrell και v. Hallerstein με 30 εργάτες. Ανακάλυψη των αγαλμάτων των αετωμάτων και αρχιτεκτονική καταγραφή του ναού υπό Cockrell. Τα αγάλματα μεταφέρονται εξ Αθηνών εις Ζάκυνθο για να εφασφαλισθούν από τους Τούρκους. Επίσημη ανακοίνωση πλειστηριασμού των αγαλμάτων στη Ζάκυνθο την 1^η Νοεμβρίου 1811. Ο διάδοχος Λουδοβίκος της Βαυαρίας στέλνει το γλύπτη Martin Wagner (1777-1858) για την αγορά τους. Γίνεται προσπάθεια των Γάλλων να τα αγοράσουν. Το 1815 μεταφέρονται εις Μάλτα. Στη Ρώμη συμπληρώνονται από το Δανό γλύπτη Bertel Thorvaldsen (1770-1844). Τέλος, το 1828 τοποθετούνται στη Γλυπτοθήκη του Μονάχου.

Τα γλυπτά του Ναού της Αφίας βρίσκονται σήμερα στη Γλυπτοθήκη του Μονάχου. Το 1956-1957 έγιναν αναστηλωτικές εργασίες από τον Α. Ορλάνδο και τον Ε. Στίκα.

Ναός του Ελλάνιου Όρους

Στο κέντρο περίπου της Αίγινας υψώνεται το Ελλάνιο όρος, το πιο ψηλό βουνό της Αίγινας με υψόμετρο 532 μ.. Η τοποθεσία συνδέεται με τη λατρεία του Ελλανίου, του βροχοποιού Δία, στον οποίο, κατά τη μυθολογία, προσευχήθηκε ο πρώτος βασιλιάς της Αίγινας Αιακός, για να λήξει η ανομβρία που έπληττε την Ελλάδα.

¹³ Βέλτερ, Γ. Ανέκδοτο χειρόγραφο Αρχείο στην Δημοτική Καποδιστριακή Βιβλιοθήκη Αιγίνης. Φάκελος 4 (318-389), σελ. 371.



Εικόνα 45: Κάτοψη Ιερού του Ελλανίου Διός και ξενόνας στους πρόποδες του όρους (Σφυρίχτρες)

Πηγή: Βέλτερ, Γ. (1962), σελ. 39

Η τοποθεσία ονομάζεται ‘Ανάληψη’ από το ξωκλήσι της κορυφής, ενώ πολλοί το ονομάζουν και Προφήτη Ηλία.



Εικόνα 46: Σχέδιο Η. Μεσσίνα του Ελλανίου Όρους (Αύγουστος 2019)

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Σύμφωνα με πληροφορίες περιηγητών αλλά και από μελέτες και ανασκαφές που έγιναν από το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο βγαίνει το συμπέρασμα ότι η περιοχή είχε ιδιαίτερη σπουδαιότητα και κατά την προϊστορική, ελληνιστική και βυζαντινή εποχή.

Πηγές αναφέρουν ότι στην κορυφή του όρους στη θέση που είναι σήμερα το εκκλησάκι του προφήτη Ηλία υπήρχε αρχαίος ναός αφιερωμένος στη λατρεία του Ελλανίου Διός. Μεγάλες πέτρες λαξευμένες εντοιχισμένες στο εκκλησάκι πιθανόν αποτελούν τμήματα του παλαιότερου ναού. Επίσης στην κορυφή του Όρους βρέθηκε μυκηναϊκός οικισμός και στο γειτονικό χωριό Λαζάρηδες μυκηναϊκοί τάφοι. Στη δυτική πλευρά στη θέση Σφυρίχτρες βρέθηκαν απομεινάρια κτισμάτων της ελληνοιστικής εποχής καθώς και ερείπια του βυζαντινού μοναστηριού του Αγ. Νικολάου (σημερινή θέση του Ναού των Ταξιαρχών του 14^{ου} αιώνα).

Η περιοχή του όρους συμπεριλαμβάνεται ανάμεσα στις 500 ιστορικές και ιδιαίτεροι φυσικού κάλλους ελληνικές περιοχές και μεταξύ των 24 σημαντικών προορισμών στην Αττική ενώ προστατεύεται βάσει χαρακτηρισμού.

| Είδος μνημείου | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|--|--|---|
| Περί χαρακτηρισμού του υψώματος "Όρος" και της γύρω περιοχής στην Αίγινα, ως τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους | ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/46057/1837/5-9-1980, ΦΕΚ 1039/Β/10-10-1980 Επίσης, ΦΕΚ 527/1957, ΦΕΚ226/13-1-1998, 226/13-1-1998 | «Χαρακτηρίζουμε ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους το ύψωμα Όρος της νήσου Αίγινας, όπου βρίσκεται το Ιερό του Διός Ελλανίου, κηρυγμένου Αρχαιολογικού χώρου (ΦΕΚ 527/24-8-67), καθώς και τη γύρω από το "Όρος" περιοχή που ορίζεται από τα υψώματα ράχη, Πορτάρι, Φώκιζα, Μπαρμούλιζες, Ρουμελιώτη, Γύρισμα, Τσερατσίνι και Κοσμά Χέρωμα, όπως ειδικότερα φαίνεται στο τοπογραφικό διάγραμμα. Ο χαρακτηρισμός κρίνεται απαραίτητος για την προστασία της περιοχής γύρω από τον Αρχαιολογικό χώρο, από την ανεξέλεγκτη οικοδόμηση και τις βλαπτικές επεμβάσεις στο τοπίο». |
| Αρχαιολογικός χώρος Λαζάρηδων | ΥΑ 21220/10-8-1967, ΦΕΚ 527/Β/24-8-1967 ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/46057/1837/5-9-1980, ΦΕΚ 1039/Β/10-10-1980 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/48288/3006 π.ε./17-2-1998, ΦΕΚ 226/Β/9-3-1998 | Ο Αρχαιολογικός χώρος του Ελλανίου Όρους έχει ενιαίο όριο κήρυξης με τον Αρχαιολογικό χώρο Λαζάρηδων (βλ. ΦΕΚ 226/Β/9-3-1998). |

Πίνακας 27: Στοιχεία αρχαιολογικού χώρου Ελλάνιου Όρους

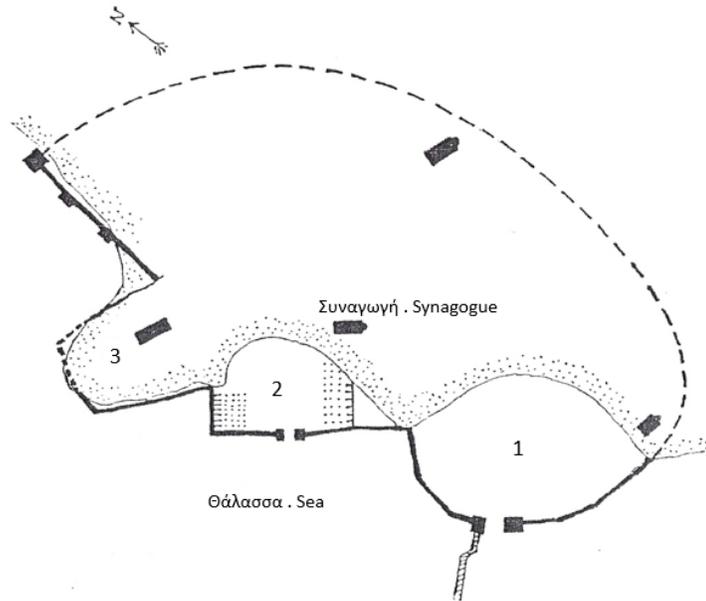
Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Η αρχαία Συναγωγή της Αίγινας

Σύμφωνα με έρευνα και δημοσίευση του γράφοντος¹⁴, η συναγωγή βρέθηκε κοντά

¹⁴ Μεσσίνας, Η. (2004). «Η συναγωγή της Αίγινας», *Νέα του Σαρωνικού* (4-17/11), σ. 8. Βλ. Επίσης, Γιαννούλη, Α. (1993). *Αίγινα*, Αίγινα, σ. 12, Κουλικούρδη, Γ. (1990). *Αίγινα Ι*, Αθήνα, Εκδόσεις Πιτσιλός,

στο λιμάνι της Αίγινας, δίπλα στη θέση που βρισκόταν ο «κρυπτός λιμένας» ή όπως ονομάστηκε αργότερο το λιμάνι της «Καραντίνας». Στο μέρος αυτό, όπως αναφέρει και ο ιστορικός Παυσανίας, βρισκόταν το θέατρο, το στάδιο και οι ναοί του Απόλλωνα, της Αρτέμιδος και του Βάκχου. Εκεί λοιπόν βρισκόταν και η συναγωγή του νησιού.



Εικόνα 47: Η θέση της συναγωγής δίπλα στον Κρυπτό Λιμένα

Υπόμνημα: 1. Εμπορικό Λιμάνι, 2. Πολεμικό Λιμάνι (Κρυπτός Λιμένας), 3. Ναός του Απόλλωνα (Κολόνα)

Πηγή: Mazur, B. *Studies on Jewry in Greece*. Athens, Hestia Printing Office, 1935

Η συναγωγή της Αίγινας θεωρείται η παλαιότερη συναγωγή στην Ελλάδα, μετά από αυτή της Δήλου (1^{ος} αιώνας π.Χ.). Η συναγωγή της Δήλου αμφισβητήθηκε μέχρι πρόσφατα. Το ψηφιδωτό ανακαλύφθηκε από το γερμανό αρχαιολόγο Ludwig Ross (1806-1859) το 1829 στη θέση πίσω από το ξενοδοχείο Αύρα. Ο Ross ήταν καθηγητής αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών που ίδρυσε ο βασιλιάς Όθωνας. Το ψηφιδωτό καλύφθηκε για να προστατευτεί, ενώ μελετήθηκε ξανά αργότερα από τους H. Thiersch (1901), A. Furtwangler (1904), E. L. Sukenik (1928) και F.G. Welter και B. Mazur (1932). Οι εργασίες ολοκληρώθηκαν από την Ελληνική Αρχαιολογική Υπηρεσία.

σ. 18, Mazur, B. (1935). *Studies on Jewry in Greece I*, Αθήνα, Εκδόσεις Εστία και Μεσσίνας, Η. (1997). *Οι συναγωγές της Θεσσαλονίκης και της Βέροιας*, Αθήνα, Εκδόσεις Γαβριηλίδη, σ. 24-26.



Εικόνα 48: Το ψηφιδωτό της Συναγωγής στην αυλή του Αρχαιολογικού Μουσείου Αίγινας

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

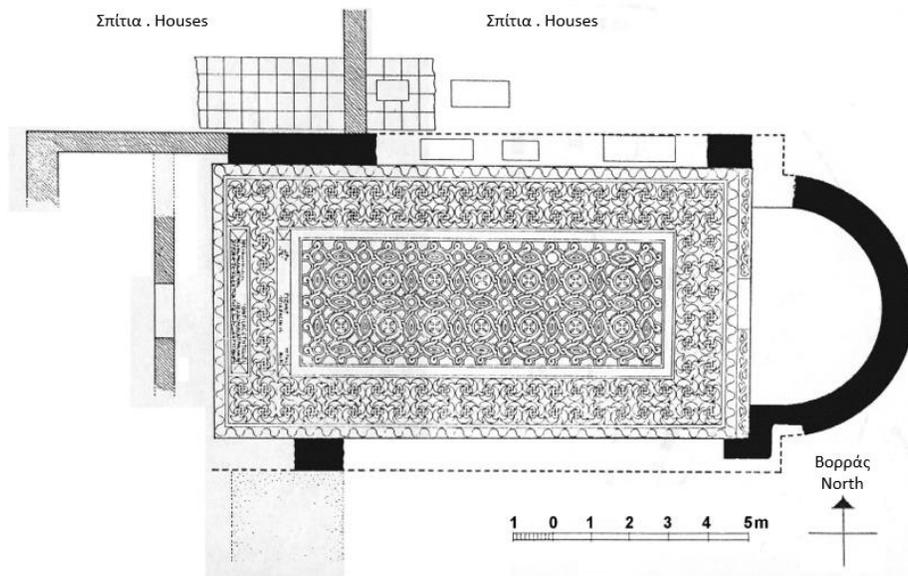
Στην ανασκαφή βρέθηκαν οι τοίχοι ενός παραλληλόγραμμου κτιρίου με αψίδα στον ανατολικό τοίχο, ενώ το πάτωμά του ήταν καλυμμένο από μωσαϊκές ψηφίδες σε γεωμετρικά σχέδια. Βάσει της τεχνοτροπίας του μωσαϊκού, το κτίριο της συναγωγής κτίστηκε τον 4^ο αιώνα μ.Χ. (περίπου 300-350 μ.Χ.) ενώ παρέμεινε σε χρήση μέχρι τον 7^ο αιώνα μ.Χ. Το μωσαϊκό αποτελείται από πολύχρωμες ψηφίδες, οι οποίες δημιουργούν την εντύπωση χαλιού, με γεωμετρικά μοτίβα σε μπλε, γκρι, κόκκινα και λευκά χρώματα. Στο σημείο όπου βρισκόταν η είσοδος, υπάρχουν στο μωσαϊκό δύο επιγραφές στα ελληνικά, οι οποίες αναφέρονται στον Θεόδωρο Αρχισυνάγωγο, ο οποίος έχτισε τη συναγωγή «εκ θεμελίων» από δωρεές.



Εικόνα 49: Το ψηφιδωτό το 1928 στην περιοχή του ξενοδοχείου Αύρα

Πηγή: Αρχαιολογικό Ινστιτούτο, *Εβραϊκό Πανεπιστήμιο της Ιερουσαλήμ*

Η ύπαρξη της συναγωγής προϋποθέτει οργανωμένη εβραϊκή κοινότητα στο νησί την περίοδο που αναφέρθηκε, η οποία εγκαταστάθηκε στο νησί, κατά πάσα πιθανότητα, στα τέλη του δευτέρου αρχές του τρίτου αιώνα μ.Χ. Οι λόγοι της εγκατάστασής της δεν είναι γνωστοί, αλλά πιθανότατα να ήρθαν στο νησί για να γλυτώσουν από τις βαρβαρικές επιδρομές στην Ελλάδα. Η εβραϊκή κοινότητα της Αίγινας παρέμεινε στο νησί και μετά τον δέκατο αιώνα, όταν οι επιδρομές των πειρατών ανάγκασαν τους Αιγινήτες να μετακινηθούν στην ενδοχώρα και να εγκατασταθούν στην Παλαιοχώρα. Μιά πλάκα που ανακαλύφθηκε εκεί, μαρτυράει την ύπαρξη συναγωγής – όμως δεν γνωρίζουμε την ακριβή της θέση.



Εικόνα 50: Η κάτοψη της συναγωγής της Αίγινας με αναπαράσταση του ψηφιδωτού

Πηγή: Mazur, B. *Studies on Jewry in Greece*. Athens, Hestia Printing Office, 1935

Κατά την B. Mazur¹⁵ το κτίριο κτίστηκε τον 4^ο αιώνα μ.Χ. (300-350 μ.Χ.), ενώ παρέμεινε σε χρήση μέχρι τον 7^ο μ.Χ. αιώνα¹⁶. Πρόκειται για παραλληλόγραμμο κτίσμα διαστάσεων 13,50 μ. μήκος και 7,60 μ. πλάτος, με ημικυκλικό τόξο διαμέτρου 5,50 μ. στην ανατολική του πλευρά¹⁷. Η αψίδα ήταν, κατά την B. Mazur, το μέρος στο οποίο εναποθέτονταν οι Πάπυροι του Νόμου, ενώ μπροστά στην αψίδα, βρισκόταν ξύλινος κινητός άμβωνας, από τον οποίο διαβάζονταν οι Πάπυροι του Νόμου¹⁸. Το ψηφιδωτό δάπεδο της συναγωγής αποτελείται από γεωμετρικά μοτίβα, περιλαμβάνει δύο επιγραφές στα ελληνικά που αναφέρονται στον Θεόδωρο Αρχισυνάγωγο, τον πρεσβύτερο¹⁹ και τον νεώτερο, που αφενός οικοδόμησαν και αφετέρου φρόντισαν να εφοδιάσουν τη συναγωγή με δωρεές²⁰. Δίπλα στην αίθουσα προσευχής βρέθηκαν δωμάτια, μικρότερου μεγέθους, τα οποία πιθανότατα χρησίμευαν για άλλες ανάγκες της κοινότητας, όπως για διδασκαλία, συγκεντρώσεις και για το ταμείο²¹. Το ψηφιδωτό βρίσκεται σήμερα στην αυλή του Αρχαιολογικού Μουσείου Αίγινας. Μεταφέρθηκε εκεί τη δεκαετία του 1960 όταν ο χώρος της ανασκαφής ανοικοδομήθηκε²².

¹⁵ B. MAZUR, *Studies*, ό.π. 27.

¹⁶ E.L. SUKENIK, *Present State*, ό.π. 45.

¹⁷ B. MAZUR, *Studies*, ό.π. 26.

¹⁸ Ό.π.

¹⁹ B. LIFSHITZ, *Donateurs et fondateurs dans les synagogues juives-repertoire des dedicaces grecques relatives a la construction et la reflection des synagogues*, Paris 1967, 13.

²⁰ B. LIFSHITZ, *Donateurs et fondateurs*, ό.π. 14.

²¹ G. WIGODER, *The Story of the Synagogue*, Jerusalem 1986, 17.

²² Σύμφωνα με τη θέση της συναγωγής, κατά την B. MAZUR, *Studies*, ό.π. 25, και τον χάρτη της σύγχρονης πόλης, φαίνεται ότι στη θέση της βρίσκεται σήμερα το ξενοδοχείο «ΑΥΡΑ». Το ίδιο αναφέρεται και από την A. YANNOYLIS, *Aegina*, Athens 1986 (χ.σ.).

Οργανωμένες εβραϊκές κοινότητες εμφανίζονται στην Ελλάδα από την εποχή του Μ. Αλεξάνδρου, όπου εγκαθίστανται στην Ελλάδα για λόγους εμπορικούς. Σύμφωνα με ορισμένους ιστορικούς, πιθανόν η άφιξή τους να χρονολογείται νωρίτερα, όταν αρχίζει η εξορία των Εβραίων μετά την καταστροφή του Ναού του Σολομώντα το 586 π.Χ. – όμως δεν υπάρχουν γραπτές ή αρχαιολογικές μαρτυρίες. Ιστορικές πηγές, όπως ο ιστορικός του πρώτου αιώνα μ.Χ. Στράβων από τον Πόντο, αναφέρουν ότι υπήρχαν οργανωμένες εβραϊκές κοινότητες στην Ελλάδα ήδη από τον πρώτο αιώνα π.Χ. στην Σπάρτη, Σάμο, Κω, Κρήτη, Ρόδο, Δήλο και αλλού, ενώ στην Καινή Διαθήκη αναφέρεται ότι ο Απόστολος Παύλος δίδαξε το 49-52 μ.Χ. στις συναγωγές της Θεσσαλονίκης, της Βέροιας, της Αθήνας και της Κορίνθου. Οι πρώτες αυτές εβραϊκές κοινότητες, οι οποίες ονομάζονταν Ρωμανιώτες (από την ονομασία της Ελλάδας Ρωμανία), μιλούσαν την ελληνική γλώσσα εμπλουτισμένη με εβραϊκές λέξεις και εκφράσεις και προσεύχονταν στα εβραϊκά και ελληνικά. Οι κοινότητες αυτές ασχολούνταν κυρίως με την υφαντουργία και τη βαφή των πορφυρών υφασμάτων.

Το ψηφιδωτό είναι το μοναδικό στοιχείο της συναγωγής που σώζεται μέχρι σήμερα. Καθώς η αρχική θέση της συναγωγής ανοικοδομήθηκε, το μωσαϊκό – ό,τι απέμεινε από αυτό, μεταφέρθηκε τη δεκαετία του 1960 για φύλλαξη στην αυλή του Αρχαιολογικού Μουσείου του νησιού, δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο της Κολώνας.

Σήμερα, το μικρό δείγμα του ψηφιδωτού που διασώθηκε, αποτελεί μοναδικό εύρημα για τον ελλαδικό χώρο. Επίσης, αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την Ιστορία του νησιού. Πρόσφατα τοποθετήθηκε τρίγλωση επιγραφή (Ελληνικά, Αγγλικά, Γερμανικά) με την κάτοψη της συναγωγής και επεξηγήσεις για το μωσαϊκό και τη συναγωγή.



Εικόνα 51: Σχέδιο Η. Μεσσίνας του ψηφιδωτού της συναγωγής Αίγινας (2000)

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Το 2019, το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού ενέκρινε κονδύλι για τη συντήρηση του ψηφιδωτού, ενώ με ιδιωτική πρωτοβουλία²³ εξασφαλίστηκαν οι πόροι για την κατασκευή στεγάστρου για την προστασία του ψηφιδωτού που πρόκειται να ολοκληρωθεί το 2021-2022²⁴.

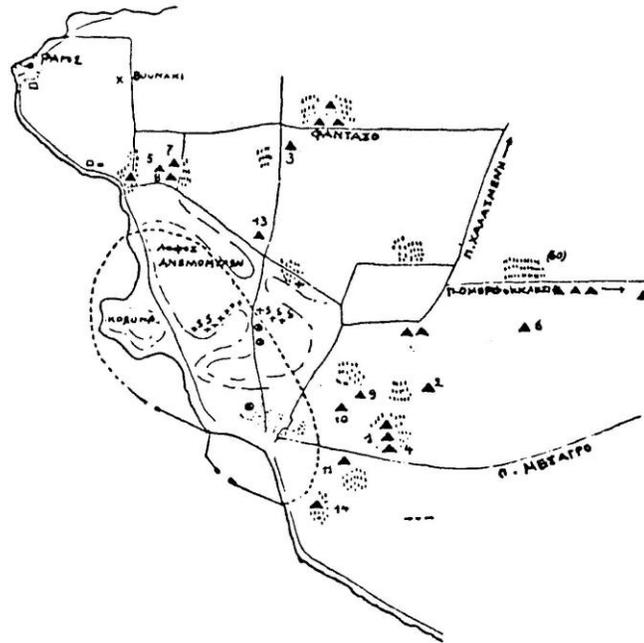
Αρχαίοι Τάφοι ή Θρακιές

Το πλήθος και η ποικιλία των αρχαίων τάφων στην Αίγινα φανερώνουν το μέγεθος του πληθυσμού και τον πλούτο της Αίγινας κατά την αρχαιότητα. Αρχαίοι τάφοι λαξευτοί από διάφορες εποχές, βρέθηκαν στο λόφο της Κολώνας, στην περιοχή του Ορφανοτροφείου και σε διάφορα άλλα σημεία της πόλης, όπως το Λιβάδι, η Όμορφη Εκκλησιά, ο Μεριστός, γύρω από τους αγωγούς του αρχαίου υδραγωγείου και στην οδό Αφάιας προς τους Αγ. Ασώματους. Πολλοί τάφοι ήταν ιδιαίτερα πολυτελείς, στρωμένοι με ψηφιδωτ'α, είχαν στους τοίχους ζωγραφιές και έφεραν επιγραφές. Τα χρόνια της

²³ <https://ecoweekorg.wixsite.com/aeginamosaic>

²⁴ Με πρωτοβουλία του γράφοντα και της Υβέτ Ναχμία, ξεκίνησε διεθνής καμπάνια και οργανώθηκε έκθεση στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Αίγινας, με στόχο την παρουσίαση του ψηφιδωτού και της ιστορίας του και την ανεύρεση πόρων για τη δημιουργία προστατευτικού στεγάστρου πάνω από το ψηφιδωτό. Με την ευκαιρία αυτή επιθυμούμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον Σαμουήλ-Μάκη Μάτσα που ανέλαβε τη χορηγία του στεγάστρου.

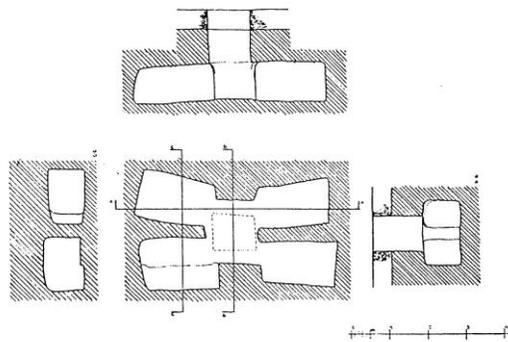
Ελληνικής Επανάστασης ανοίχτηκαν πολλοί από αυτούς τους τάφους για να εγκατασταθούν μέσα πρόσφυγες, ενώ πολλά κτερίσματα πουλήθηκαν σε ξένους περιηγητές ή χρησιμοποιήθηκαν ως οικοδομικό υλικό.



Ἡ πόλη Αἴγινα καί ἡ περιοχή της. Χωροθέτηση τῶν τάφων.
 ---: ὄρια τῆς κλασικῆς πόλης. S: Μυκηναϊκοί λακκοειδεῖς τάφοι. +: Μυκηναϊκοί θαλαμοειδεῖς τάφοι. ●: Γεωμετρικοί τάφοι. ♣: Τάφοι θαλαμοειδεῖς με φρεατῖα. ▲: Ἑλληνιστικοί θαλαμοειδεῖς τάφοι. ○: Ταφικός τύμβος. ♣: Παλαιότερο νεκροταφεῖο.

Εικόνα 52: Χωροθέτηση των αρχαίων τάφων στην Αίγινα

Πηγή: Φαράκλας, Ν. (1980), σελ. 37.



Εικόνα 53: Κάτοψη και τομή θαλαμοειδούς τάφου στους Μύλους με φρεάτια και τέσσερις θαλάμους

Πηγή: Φαράκλας, Ν. (1980), σελ. 37.

Αρχαία Τείχη

Στο λόφο της Κολώνας φαίνονται τείχη προϊστορικών πόλεων καθώς και τμήμα τείχους της ελληνιστικής εποχής. Τα τείχη της αρχαίας πόλης της Αίγινας καταστράφηκαν

με την ήττα των Αιγινήτων από τους Αθηναίους και ξαναχτίστηκαν μετά τον Πελοποννησιακό πόλεμο.

Τα τείχη της Αίγινας είχαν δέκα πόδια πάχος και προστατεύονταν με πύργους. Ξεκινούσαν από τον κυματοθραύστη, που κάλυπτε τον ανοικτό όρμο ΒΔ στην Κολώνα περνούσε δίπλα στον πύργο του Ράλλη, πίσω από το σημερινό σημείο του ξενοδοχείου Δανάη, κάλυπταν την μεγάλη δεξαμενή στον Μεριστό και κατέληγαν στον μόλο όπου συνδέονταν με τα τείχη των λιμανιών.

Αρχαιολογικός χώρος Λαζάρηδων

Γειτονικά του Ελλάνιου Όρους βρέθηκε μυκηναϊκός οικισμός και στο γειτονικό χωριό Λαζάρηδες γύρω από το σύγχρονο οικισμό, αποκαλύφθηκαν τάφοι Μυκηναϊκής εποχής, καθώς και μεγάλο μέρος του αντίστοιχου οικισμού με λείψανα οχυρώσεων. Οι ανακαλύψεις αυτές θεωρούνται από τα πιο σημαντικά πρόσφατα αρχαία στην Αίγινα.

| Είδος μνημείου | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|--|--|--|
| Αμυντικά Συγκροτήματα Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία Αρχαιολογικές Θέσεις Οικιστικά Σύνολα Περί κηρύξεως του χωριού Λαζάρηδες στην Αίγινα ως αρχαιολογικού χώρου. | ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/71885/3574/14-12-1979, ΦΕΚ 217/Β/4-3-1980 | "Κηρύσσουμε ως αρχαιολογικό χώρο το χωριό Λαζάρηδες στην Αίγινα, όπως ακριβώς σημειώνεται με κόκκινο μελάνι στο συνημμένο χάρτη Φ. 6472,8 της Γ.Υ.Σ. σε ακτίνα δηλ. 500μ. περίπου, γύρω από το σύγχρονο οικισμό, επειδή σ' αυτή αποκαλύφθηκαν τάφοι Μυκηναϊκής εποχής, καθώς και μεγάλο μέρος του αντίστοιχου οικισμού, με λείψανα οχυρώσεων για λόγους καλύτερης προστασίας των ευρημάτων, τα οποία θεωρούνται από τα πιο σημαντικά πρόσφατα αρχαία στην Αίγινα, άγνωστα ως τώρα στη βιβλιογραφία." |
| Αρχαιολογικός χώρος Λαζάρηδων | ΥΑ 21220/10-8-1967, ΦΕΚ 527/Β/24-8-1967 ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/46057/1837/5-9-1980, ΦΕΚ 1039/Β/10-10-1980 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/48288/3006 π.ε./17-2-1998, ΦΕΚ 226/Β/9-3-1998 | Ο Αρχαιολογικός χώρος του Ελλανίου Όρους έχει ενιαίο όριο κήρυξης με τον Αρχαιολογικό χώρο Λαζάρηδων (βλ. ΦΕΚ 226/Β/9-3-1998). |

Πίνακας 28: Στοιχεία αρχαιολογικού χώρου Οικισμού Λαζάρηδων

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Ο αρχαίος Ελαιώνας

Στην ενδοχώρα της Αίγινας, ανάμεσα στις παραλίες της Αιγινήτισσας και του Μαραθώνα και τον οικισμό Παχειά Ράχη βρίσκεται κρυμμένο ένα λεκανοπέδιο με γέρικα ελαιόδεντρα 1000-1500 ετών. Ο Ελαιώνας ανήκει κατά το μεγαλύτερο μέρος του στο μοναστήρι της Χρυσολέοντισσας και τα δέντρα του είναι ακόμα παραγωγικά παρά την ηλικία τους.

| Είδος Προστασίας | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|---|--|---|
| Τροποποίηση ορίων Μόνιμου Καταφυγίου Άγριας Ζωής στις θέσεις Παχειάς Ράχης, Ιεράς Μονής Χρυσολέοντισσας, Ελαιώνας , Μετόχι Δ. Αίγινας. | Απόφαση Γ.Γ. Περιφέρειας Αττικής με αρ. πρωτ. 1172/25-5-2001, ΦΕΚ 725/Β/12-6-2001. | Έκταση 6.000 στρεμμάτων. Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση η τροποποίηση των ορίων του καταφυγίου κρίνεται απαραίτητη για την διατροφή, διαχείμανση, αναπαραγωγή των υπάρχοντων ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας, καθώς και των μεταναστευτικών πτηνών. |

Πίνακας 29: Στοιχεία προστασίας αρχαίου Ελαιώνα

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Με απόφαση Γ.Γ. Περιφέρειας Αττικής με αρ. πρωτ. 1172/25-5-2001, ΦΕΚ 725/Β/12-6-2001 «Τροποποίηση ορίων Μόνιμου Καταφυγίου Άγριας Ζωής στις θέσεις Παχειάς Ράχης, Ιεράς Μονής Χρυσολέοντισσας, Ελαιώνας, Μετόχι Δ. Αίγινας», έκτασης 6.000 στρεμμάτων. Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση η τροποποίηση των ορίων του καταφυγίου κρίνεται απαραίτητη για την διατροφή, διαχείμανση, αναπαραγωγή των υπάρχοντων ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας, καθώς και των μεταναστευτικών πτηνών.



Εικόνα 54: Σχέδιο Η. Μεσσίνα του Ελαιώνα (Αύγουστος 2020)

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Ο Αρχαίος Ελαιώνας είναι ένα από τα πολιτιστικά μονοπάτια που έχουν χαρτογραφηθεί στην Αίγινα, αποτέλεσμα της συνεργασίας του Δήμου Αίγινας με την Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος & Πολιτισμού, τον Σύλλογο Ενεργών Πολιτών Αίγινας και τον Ελληνικό Ποδηλατικό Ορειβατικό Σύλλογο Αίγινας «Ανάβαση».

Η διαδρομή του Αρχαίου Ελαιώνα αποτελεί μέρος του προγράμματος «Μονοπάτια Πολιτισμού», το οποίο υλοποιεί τη σηματοδότηση μιας σειράς διαδρομών, προσφέροντας στον κάτοικο και τον επισκέπτη της Αίγινας την ευκαιρία να ανακαλύψει και να προστατεύσει το πανέμορφο τοπίο με την παρθένα φύση, τα μοναδικά προϊόντα και την πλούσια ιστορική κληρονομιά του νησιού.

Η διαδρομή του Αρχαίου Ελαιώνα έχει τα εξής χαρακτηριστικά: Απόσταση = 5,8 χλμ. Υπολογίζονται 3 ώρες διαδρομής. Η κυκλική διαδρομή περνάει από τον Μαραθώνα – Καπότηδες – Παχειά Ράχη – Αρχαίος Ελαιώνας – Μαραθώνας. Ως βαθμός δυσκολίας χαρακτηρίζεται μία εύκολη έως μέτρια διαδρομή. Η εκκίνηση γίνεται από την Β΄ παραλία Μαραθώνα ή από τον οικισμό της Παχειοράχης. Στη διαδρομή μπορεί κανείς να δει τους παραδοσιακούς οικισμούς Καπότηδων, Παχειά Ράχη, την βυζαντινή δεξαμενή και τις αιωνόβιες ελιές του αρχαίου ελαιώνα.

Αρχαία Λατομεία

Είναι μεγάλος ο αριθμός των αρχαίων λατομείων στην Αίγινα. Άλλα συνδέονται με οικισμούς και άλλα όχι. Εντοπίζονται δέκα λατομεία στις εξής τοποθεσίες:

- Ακρωτήριο Πλακάκια.
- Ακρωτήριο Σταυρός.
- Ακρωτήριο Λιβάδια.
- Καμάρα Χλόης.
- Βάρδια.
- Μούλο.
- Λεόντι.
- Θέρμα.
- Πύργο.
- Αγία Κυριακή.

Ένα λατομείο έχει κηρυχθεί προστατευόμενος χώρος ως εξής:

| Είδος Μνημείου | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|---|---|--|
| Εγκαταστάσεις Εξόρυξης Αρχαιολογικές Θέσεις Εγκαταστάσεις Υποδομής / Παραγωγής | ΥΑ 2258/4-2-1966 ΦΕΚ 175/Β/26-3-1966 | Ο χώρος του αρχαίου λατομείου εις Λεοντί Αιγίνης οριζόμενος προς Δ. υπό αμπελώνων Αθ. Λορέντζου και Χαρ. Ευαγγελίου, προς Β. υπό της παραλιακής οδού, προς Α. υπό των οικοπέδων Πολυχρ. Μπακομήτρου και Θωμά Ροδάκη και προς Ν. υπό του κτήματος Πολ. Μπακομήτρου. |

Πίνακας 30: Στοιχεία προστασίας αρχαίων λατομείων

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Σήμερα υπάρχει στην Αίγινα λατομείο παραγωγής αμμοχάλικου (λειτουργεί χωρίς άδεια) κοντά στους Λαζάρηδες (περιοχή κηρυγμένη ως αρχαιολογικός χώρος, ΦΕΚ

217B/80, 9B/95, 226 B/98), καθώς επίσης και τέσσερα ανενεργά λατομεία υπάρχουν επίσης, δύο κοντά στην Παλαιόχωρα και τον Αγ. Νεκτάριο, ένα στο Μεσαγρό και ένα βόρεια από τους Άλωνες.

Οι Πεζούλες

Τον 19^ο αιώνα η Αίγινα ήταν καλλιεργημένη και καταπράσινη. Λέγεται ότι ήταν το πίο πράσινο νησί του Σαρωνικού. Στις πλαγιές των βουνών, οι γεωργοί συγκρατούσαν τα χώματα με τοίχους από ξερολιθιά, δημιουργώντας έτσι αναβαθμίδες στις οποίες καλλιεργούσαν.

Οι ξερολιθιές είναι κατασκευασμένες από πέτρα χωρίς συνδετικό κονίαμα, χτίζονται από πέτρες σε διάφορα μεγέθη, που τις συνθέτει ο έμπειρος τεχνίτης, έτσι ώστε να δημιουργούν ένα εννιαίο και στέρεο σύνολο. Οι μεγαλύτερες χαμηλά, οι μικρότερες προς τα πάνω, οι πιο ευθυγραμμισμένες στις γωνιές. Οι αρμοί *χαλικώνονται*, δηλαδή μικρά χαλίκια συμπληρώνουν τα κενά ανάμεσα στις πέτρες ώστε να μην καταρρεύσει ο τοίχος.

Στις πεζούλες έσπερναν κριθάρι και άλλα δημητριακά ή φύτευαν ελιές, αμυγδαλιές, χαρουπιές και αγλαδιές. Χαμηλότερα φύτευαν συκιές, βερυκοκιές, ροδιές και έσπερναν σιτάρι. Στις πεδιάδες δε καλλιεργούσαν αμπέλια με σταφύλια σαββατιανά, ροϊδίτες και μαυρούδια.

Η ενδοχώρα του νησιού είναι κατάμεστη από αναβαθμούς (πεζούλες). Κάποιοι από αυτούς ακόμη και στη σύγχρονη εποχή καλλιεργούνται με φιστικιές και ελιές. Στους ορεινούς όγκους του νησιού υπάρχουν κάποια μικροφράγματα για την διευθέτηση χειμάρρων τα οποία δεν βρίσκονται σε δασική έκταση.



Εικόνα 55: Πεζούλες στην Αίγινα

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Ενάλιες αρχαιότητες

Στην Αίγινα σύμφωνα με το υπ' αρ. πρ. Φ4/4/5537/15.1.2007 έγγραφο της Εφορείας ενάλιων αρχαιοτήτων είναι κηρυγμένος ο ενάλιος αρχαιολογικός χώρος του

πολεμικού λιμένα («Κρυπτού Λιμένα») με το ΦΕΚ 9B/95.



Εικόνα 56: Ο αρχαιολογικός χώρος της Κολώνας και ο Κρυπτός Λιμένας

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Επίσης, βάσει της ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/25824/1060/12-5-1993 - ΦΕΚ 388/Β/28-5-1993 «Συμπλήρωση απόφασης ΥΠΠΟ/ΓΝΟΣ/10033/4.3.88 για αποδέσμευση θαλασσιών περιοχών για υποβρύχια δραστηριότητα με αναπνευστικές συσκευές για ψυχαγωγία. Τέλος, βάσει της ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/42813/2830/2003 - ΦΕΚ 1498/Β/10.10.2003 ορίστηκαν οι όροι άσκησης υποβρύχιων δραστηριοτήτων με αναπνευστικές συσκευές, βαθυσκάφη ή άλλα μέσα επισκόπησης του βυθού, κατ' εφαρμογή του άρθρου 15, παρ.3, του Ν. 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς».

Συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα:

| Αριθμός Υπουργικής Απόφασης | Αριθμός ΦΕΚ | Τίτλος ΦΕΚ |
|---|-----------------------|--|
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/42813/2830/2-9-2003 | ΦΕΚ 1498/Β/10-10-2003 | - Ορισμός όρων άσκησης υποβρύχιων δραστηριοτήτων με αναπνευστικές συσκευές, βαθυσκάφη ή άλλα μέσα επισκόπησης του βυθού, κατ' εφαρμογή του άρθρου 15, παρ.3, του Ν. 3028/2002. - Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/24185/1467/22-5-1998 | ΦΕΚ 646/Β/26-6-1998 | - Υποβρύχιες δραστηριότητες με καταδυτική συσκευή (Άρθρο 3). |

Πίνακας 31: Στοιχεία προστασίας ενάλιων αρχαιοτήτων

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Το 2019 δόθηκε άδεια στη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών για την έναρξη των εργασιών πενταετούς προγράμματος ενάλιας γεω-αρχαιολογικής έρευνας στο αρχαίο λιμάνι της Αίγινας (στον «Κρυπτό Λιμένα») σε συνεργασία με την Εφορία Εναλίων Αρχαιοτήτων.



Εικόνα 57: Άποψη του βόρειου λιμενοβραχίονα

Πηγή: Lionel Roux 2018, CCJ-CNRS

Το πρόγραμμα πραγματοποιείται υπό την διεύθυνση, από την ελληνική πλευρά της Δρ. Παρασκευής Καλαμαρά, Προϊσταμένης της Εφορίας Εναλίων Αρχαιοτήτων και από την γαλλική πλευρά με επικεφαλής τον Δρ. J.C. Sourisseau, καθηγητή Ελληνικής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Aix-Marseille. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει συστηματική ενάλια αρχαιολογική έρευνα, θαλάσσια γεωφυσική και ωκεανογραφική έρευνα, παράκτια γεωμορφολογική διασκόπηση, εργαστηριακές αναλύσεις και εργασίες υποβρύχιας και παράκτιας συντήρησης.

Το πρόγραμμα πραγματοποιείται στο πλαίσιο εφαρμογής του προγράμματος της έδρας της Ουνέσκο στην Ενάλια και Παράκτια Αρχαιολογία του Πανεπιστημίου Aix-Marseille στην Ελλάδα. Στόχος της η διεπιστημονική έρευνα, η εκπαίδευση και η ανάδειξη της ενάλιας αρχαιολογίας στην Μεσόγειο και διεθνώς.

²⁵ <http://aeginalight.gr/article.php?id=101838>

Πολιτιστικά Μονοπάτια

Τα πολιτιστικά μονοπάτια της Αίγινας είναι αποτέλεσμα συνεργασίας του Δήμου Αίγινας με την Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος & Πολιτισμού, τον Σύλλογο Ενεργών Πολιτών Αίγινας και τον Ελληνικό Ποδηλατικό Ορειβατικό Σύλλογο Αίγινας «Ανάβαση».

Το πρόγραμμα «Μονοπάτια Πολιτισμού», υλοποιεί τη σηματοδότηση μιας σειράς διαδρομών, προσφέροντας στον κάτοικο και τον επισκέπτη της Αίγινας την ευκαιρία να ανακαλύψει και να προστατεύσει το πανέμορφο τοπίο με την παρθένα φύση, τα μοναδικά προϊόντα και την πλούσια ιστορική κληρονομιά του νησιού.



Εικόνα 58: Χάρτης των μονοπατιών της Αίγινας

Πηγή: <https://www.aegina.gr/>

Σύντομη περιγραφή των πολιτιστικών μονοπατιών με την αριθμότη τους:

Μονοπάτι Ελλάνιου Όρους (1)

| | |
|-------------------------|---|
| Απόσταση | 8,8 χλμ. |
| Χρόνος διαδρομής | Υπολογίζεται σε 6 ώρες. |
| Βαθμός δυσκολίας | Μέτριος. |
| Εκκίνηση | Από το χωριό Ανιτσαίο (εμπρός από την εκκλησία του χωριού). |
| Τοποθεσίες | Η (κυκλική) διαδρομή περνάει από τα παραδοσιακά χωριά Ανιτσαίου – Βλάχηδες – Σφεντούρι – Αχλάδα – Ανάληψη (Προφ. Ηλίας) – Ταξιάρχες – Ανιτσαίο |
| Περιγραφή | Στη διαδρομή μπορείτε να δείτε το εκκλησάκι Προφήτη Ηλία στην κορυφή του Ελλανίου Όρους- (εκεί βρισκόταν και ο βωμός του Ελλάνιου Δία) τις εγκαταστάσεις του Ιερού Ελλάνιου Δία (εκκλησία Ταξιάρχες) και τις «σουβάλες» |

| | |
|--|-----------------|
| | συλλογής νερού. |
|--|-----------------|

Μονοπάτι Σφεντούρι – Ελαιώνας (2)

| | |
|-------------------------|--|
| Απόσταση | 3 χλμ. |
| Χρόνος διαδρομής | Υπολογίζεται σε 1 ώρα 15 λεπτά. |
| Βαθμός δυσκολίας | Εύκολη διαδρομή. |
| Εκκίνηση | Από το χωριό Σφεντούρι |
| Τοποθεσίες | Η διαδρομή περνάει από Σφεντούρι – «Σουβάλα» Αχλάδα – Ελαιώνας. |
| Περιγραφή | Στη διαδρομή μπορείτε να δείτε το πέτρινο Αλώνι, τα δρακόσπιτα, τη «σουβάλα Αχλάδα» (πετρόκτιστη δεξαμενή για συλλογή νερού), και τις αιωνόβιες ελιές του αρχαίου ελαιώνα. |

Μονοπάτι Αρχαίου Ελαιώνα (3)

| | |
|-------------------------|---|
| Απόσταση | 5,8 χλμ. |
| Χρόνος διαδρομής | Υπολογίζεται σε 3 ώρες διαδρομής. |
| Βαθμός δυσκολίας | Εύκολη διαδρομή. |
| Εκκίνηση | Από την Β΄ παραλία Μαραθώνα |
| Τοποθεσίες | Η κυκλική διαδρομή περνάει από τον Μαραθώνα – Καπότηδες – Παχειά Ράχη – Αρχαίος Ελαιώνας – Μαραθώνας. |
| Περιγραφή | Στη διαδρομή μπορείτε να δείτε τους παραδοσιακούς οικισμούς Καπότηδων, Παχειά Ράχη, την βυζαντινή δεξαμενή και τις αιωνόβιες ελιές του αρχαίου ελαιώνα. |



Εικόνα 59: Αποψη της διαδρομής του μονοπατιού (3) (Αύγουστος 2021)

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Χρυσολεόντισσα (Μοναστήρι) (4)

| | |
|-------------------------|--|
| Απόσταση | 6 χλμ. |
| Χρόνος διαδρομής | Υπολογίζεται σε 2,5 ώρες διαδρομής. |
| Βαθμός δυσκολίας | Εύκολη διαδρομή. |
| Εκκίνηση | Από το Μοναστήρι Χρυσολεόντισσας |
| Τοποθεσίες | Η κυκλική διαδρομή περιλαμβάνει το Μοναστήρι Χρυσολεόντισσας – χωριό Παχειά Ράχη – Χρυσολεόντισσα. |

| | |
|------------------|--|
| Περιγραφή | Στη διαδρομή μπορείτε να δείτε την ιστορική Μονή Παναγίας Χρυσολέοντισσας, το πέτρινο αλώνι, το παλιό τοπικό υδραγωγείο, το ξωκλήσι Αγίου Λεοντίου (17ου αιώνα), το παλιό καμίνι κεραμικής, τις ζωγραφισμένες δεξαμενές και τον παραδοσιακό οικισμό Παχειάς Ράχης. |
|------------------|--|

Στα Ανατολικά της Αίγινας (5)

| | |
|-------------------------|--|
| Απόσταση | 5,8 χλμ. |
| Χρόνος διαδρομής | Υπολογίζεται σε 3 ώρες διαδρομής. |
| Βαθμός δυσκολίας | Εύκολη - μέτρια διαδρομή. |
| Εκκίνηση | Από το χωριό Ανιτσαίο (εμπρός από την εκκλησία του χωριού). |
| Τοποθεσίες | Η κυκλική διαδρομή περνάει από τα παραδοσιακά χωριά Ανιτσαίο – Κύλινδρας – Πόρτες – Ανιτσαίο. |
| Περιγραφή | Στη διαδρομή μπορείτε να δείτε το πευκοδάσος, τις πετρόκτιστες δεξαμενές (σουβάλες) και τον παραδοσιακό οικισμό Κύλινδρας. |

Μυθικός Ασωπός (6)

| | |
|-------------------------|---|
| Απόσταση | 5,8 χλμ. |
| Χρόνος διαδρομής | Υπολογίζεται σε 2,5 ώρες διαδρομής. |
| Βαθμός δυσκολίας | Εύκολη - μέτρια διαδρομή. |
| Εκκίνηση | Από τη γέφυρα Σκοτεινής. |
| Τοποθεσίες | Η διαδρομή περνάει από Σκοτεινή (ρέμα) – χωριό Τζίκηδες – Μονή Παναγίας Χρυσολέοντισσας. |
| Περιγραφή | Στη διαδρομή μπορείτε να δείτε το ρέμα της Σκοτεινής, ένα ποικίλο οικοσύστημα (αρχαίος Ασωπός), την εκπληκτική θέα προς το δυτικό Σαρωνικό και την Μονή Παναγίας Χρυσολέοντισσας. |

Παλιαχώρα (7)

| | |
|-------------------------|---|
| Απόσταση | 1,2 χλμ. |
| Χρόνος διαδρομής | Υπολογίζεται σε 20 λεπτά διαδρομής. |
| Βαθμός δυσκολίας | Εύκολη - μέτρια διαδρομή. |
| Εκκίνηση | Η κυκλική διαδρομή ξεκινάει από την είσοδο της Παλαιοχώρας (εκκλησία Σταυρός). |
| Τοποθεσίες | Η κυκλική διαδρομή περνάει από τα παραδοσιακά χωριά Ανιτσαίο – Κύλινδρας – Πόρτες – Ανιτσαίο. |
| Περιγραφή | Στη διαδρομή μπορείτε να δείτε τον «νησιώτικο Μυστρά» της Αίγινας (800 – 1800 μΧ) , τα εκκλησιάκια και τα λιγοστά ερείπια από το μεσαιωνικό κάστρο στην κορυφή του λόφου. |



Εικόνα 60: Αποψη της διαδρομής του μονοπατιού (7) (Αύγουστος 2017)

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Ποδηλατοβόλτα στο δάσος (8)

| | |
|-------------------------|---|
| Απόσταση | 5,2 χλμ. |
| Χρόνος διαδρομής | Υπολογίζεται σε 2,5 ώρες διαδρομής (πεζοπορία) ή 45 λεπτά με το ποδήλατο. |
| Βαθμός δυσκολίας | Εύκολη διαδρομή |
| Εκκίνηση | Είσοδος Παλιαχώρας, (εκκλησιάκι Τίμιος Σταυρός). |
| Τοποθεσίες | Η διαδρομή περιλαμβάνει τη διαδρομή Παλιαχώρα – Μεσαγρός. |
| Περιγραφή | Στη διαδρομή μπορείτε να δείτε το πευκοδάσος, την εξαιρετική θέα, την ενδιαφέρουσα βιοποικιλότητα, και τα παραδοσιακά εργαστήρια κεραμικής. |

Ναός Αφαίας (9)

| | |
|-------------------------|---|
| Απόσταση | 2,5 χλμ. |
| Χρόνος διαδρομής | Υπολογίζεται σε 50 λεπτά διαδρομής. |
| Βαθμός δυσκολίας | Μέτρια διαδρομή |
| Εκκίνηση | Το Νηπιαγωγείο Μεσαγρού. |
| Τοποθεσίες | Η διαδρομή περιλαμβάνει τη διαδρομή χωριό Μεσαγρός – Ναός Αφαίας. |
| Περιγραφή | Στη διαδρομή μπορείτε να δείτε την πλούσια βιοποικιλότητα, το πευκοδάσος, τον αρχαίο Ναό Αφαίας και το αρχαιολογικό μουσείο του Ναού. |

4.5.7. Η αρχιτεκτονική της Αίγινας

Λαϊκή Αρχιτεκτονική

Η Αίγινα έχει να δείξει στον επισκέπτη και ερευνητή ένα εξαιρετικά πλούσιο πολιτιστικό και αρχιτεκτονικό απόθεμα που καλύπτει ένα μεγάλο εύρος ιστορικής

συνέχεια, ενώ περιλαμβάνει τόσο αστικά όσο και εξωαστικά παραδείγματα εξαιρετικής αξίας και ενδιαφέροντος. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική μας διδάσκει τη μαστοριά και την εφευρετικότητα με τα ντόπια υλικά. Η αστική αρχιτεκτονική μας μαγεύει με τα εκλεπτισμένα νεοκλασσικά και τους εκλεκτιστικούς πύργους. Από σύγχρονα παραδείγματα διαλέξαμε μερικά αξιόλογα παραδείγματα, συμβατικά και βιοκλιματικά, που μπορούν να μας διδάξουν και να μας εμπνεύσουν πώς οι σύγχρονοι δημιουργοί δούλεψαν τα ντόπια υλικά και πώς «μετέφρασαν» την ντόπια παράδοση χωρίς να την υποτιμήσουν, αλλά αντίθετα να την εμπλουτίσουν.

Με την εγγύτητα στην Αθήνα, συχνά ξεχνάμε πως ιστορικά, η Αίγινα ήταν αυτόκλητος σε οικοδομικά υλικά, όπως άλλωστε συνέβαινε σε κάθε τόπο σε όλη την Ελλάδα. Η αρχιτεκτονική ήταν προσαρμοσμένη στα διαθέσιμα υλικά, ενώ ο σχεδιασμός, οι προσανατολισμοί και τα ανοίγματα προσαρμόζονταν στις κλιματικές συνθήκες του τόπου. Όταν οι αρχιτέκτονες έπρεπε να δημιουργήσουν συνθήκες άνεσης στο σπίτι – χωρίς κλιματισμό ή μηχανικά μέσα – τότε η μαστοριά και η εφευρετικότητά τους έδινε λύσεις απλές αλλά σύνθετες και με βαθιά γνώση και αντίληψη των δεδομένων του τόπου. Κάθε σπίτι έμοιαζε με το διπλανό του στα υλικά, αλλά όχι στις όψεις, τα ανοίγματα και προσανατολισμούς. Το σύνολο της σύνθεσης ήταν εξαιρετικά πλούσιο, διότι κάθε σπίτι είχε να αντιμετωπίσει διαφορετικά κλιματικά δεδομένα. Όμως τα υλικά και η τέχνη του μαστορη, τα έδενε όλα μέσα σε ένα εννιαίο αλλά ποικιλόμορφο σύνολο.

Οικισμοί χτίστηκαν σε πολλά βουνά της Αίγινας, καθώς το μέρος ήταν πρόσφορο για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας και συνεπώς της τοπικής οικονομίας. Ορεινοί οικισμοί που κατοικούνται ακόμα και συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον επισκεπτών είναι το Ανιτσαίο, οι Βλάχηδες, η Παχιοράχη (Παχειά Ράχη), ο Κύλινδρας, οι Λαζάρηδες και το Σφεντούρι. Μικρότεροι γεωργικοί και κτηνοτροφικοί οικισμοί είναι οι Αποσπότηδες, οι Γιαννάκηδες, οι Κανάκηδες, οι Καπότηδες, οι Μαργαρώνηδες, οι Μπενάκηδες, το Φρεάτσι και η Ψαχή.

Όσον αφορά στα υλικά, παραδοσιακά, στην Αίγινα χρησιμοποιείται η πέτρα που υπήρχε και υπάρχει ακόμη άφθονη. Μέχρι σήμερα, σε πολλές εσκαφές για θεμελίωση ή υπόγειο βγαίνουν όγκοι πέτρας που στη συνέχεια αξιοποιούνται και στην οικοδομή. Στους ορεινούς οικισμούς χρησιμοποιούσαν κυρίως τραχείτη, πέτρωμα σκληρό πυριγενές (*κριθαρόπετρα*). Από τραχείτη έφτιαχναν και τις μυλόπετρες για τους μύλους. Το γνωστό *πουρί* της Αίγινας, μαλακός πορόλιθος που έβγαινε άφθονος στα λατομεία του νησιού, χρησιμοποιείται εδώ και αιώνες σαν κύριο δομικό υλικό. Οι πιο πορώδεις πέτρες στις λιθοδομές ενώ τα μεγαλύτερα και πιο συμπαγή κομμάτια ως πλαίσια στα ανοίγματα, υπέρθυρα, λαμπάδες, φουρούσια ή στα γωνιάσματα της λιθοδομής. Στην Αίγινα, λόγω της ιδιαιτερότητας του εδάφους του νησιού, κάτω από το επιφανειακό στρώμα του εδάφους υπάρχει στέρκος βράχου. Έτσι βλέπουμε ότι σε πολλές περιοχές τα σπίτια χτίζονταν πάνω στο στέρκο εδάφους χωρίς θεμελίωση ή με θεμελίωση σε μικρό βάθος. Η Αίγινα δεν έχει πολύ ασβεστόλιθο. Υπήρχαν ασβεστοκάμινοι στο νησί, όμως ασβέστης ερχόταν κυρίως από άλλα μέρη.

Για το δώμα χρησιμοποιούσαν αργιλικά χρώματα ή πηλό που υπήρχε στο νησί. Παλαιότερα χρησιμοποιούσαν χρώμα για τα κονιάματα και αργότερα άμμο θαλάσσης ή από τα ρέματα.

Στις πλακοστρώσεις χρησιμοποιούσαν παραδοσιακά χοντρές πέτρες, καθώς δεν υπήρχαν σχιστόλιθοι. Πλακόστρωση γινόταν από ακανόνιστες χοντρές πλακες ή με ισοπεδωμένο φυσικό έδαφος, που επίσης στρώνεται με λάσπη από κοπριά (*βουλιθιά*), αργιλόχωμα και λίγο άχυρο ή φύκια. Σε νεώτερα λαϊκά σπίτια τα πατώματα είναι ξύλινα.

Οι ξερολιθιές, κατασκευασμένες από πέτρα χωρίς συνδετικό κονίαμα, χτίζονται από πέτρες σε διάφορα μεγέθη, που τις συνθέτει ο έμπειρος τεχνίτης, έτσι ώστε να δημιουργούν ένα εννιαίο και στέρεο σύνολο. Οι μεγαλύτερες χαμηλά, οι μικρότερες προς τα πάνω, οι πιο ευθυγραμμισμένες στις γωνιές. Οι αρμοί *χαλικώνονται*, δηλαδή μικρά χαλίκια συμπληρώνουν τα κενά ανάμεσα στις πέτρες ώστε να μην καταρρεύσει ο τοίχος. Από ξερολιθιά χτίζονται μάντρες (*διπλοτοίχια* ή *ανακατάρηδες*), που ορίζουν τις ιδιοκτησίες και οι αναλημματικοί τοίχοι (*μονοτοίχια*) στα κτήματα που βρίσκονται σε πλαγιά, δημιουργώντας *πεζούλες* για τις καλλιέργειες. Στις μάντρες βρίσκουμε συχνά ένα τριγωνικής ή καμπυλόγραμμης απόληξης *σαμάρι* από μπετόν που δένει την ξερολιθιά στην κορυφή της και την συγκρατεί από κατάρρευση.

Στις τοιχοποιίες των σπιτιών τα παλιά χρόνια έβαζαν σκέτη λάσπη, ενώ αργότερα προσέθεσαν ασβέστη στο κονίαμα. Η εξωτερική επιφάνεια συνήθως δεν είναι κατακόρυφη αλλά παρουσιάζει κλίση, με τη βάση να έχει μεγαλύτερο πάχος για λόγους ευστάθειας.

Ξυλεία χρησιμοποιήθηκε στα τοιχεία, στο ύψος της ποδιάς και του πρεκιού των ανοιγμάτων, όπου έμπαιναν ξυλοδεσιές που έδεναν την κατασκευή. Τα ακατέργαστα ξύλα που έμπαιναν στο δώμα, στις ξυλοδεσιές και στα κουφώματα ήταν από κέδρους (*τσιντρό*), που υπήρχαν σε αρκετές περιοχές του νησιού. Με την αύξηση της ζήτησης σε οικοδομικά υλικά και κυρίως οικοδομική ξυλεία, άρχισαν να χρησιμοποιούν και ξυλεία από άλλα μέρη. Με ξύλινα δοκάρια επίσης κατασκεύαζαν το δώμα.

Το αιγινήτικο σπίτι εμφανίζει τις εξής παραλλαγές:

- Μονόχωρο σπίτι.
- Μονόχωρο σπίτι με υπόγειο.
- Μονόχωρο σπίτι με πατάρι.
- Μονόχωρο σπίτι με δύο κάμαρες.
- Μονόχωρο σπίτι με δύο τaráτσες.
- Δίπατο σπίτι.

Υπάρχουν δύο βασικοί τύποι σπιτιών, λαϊκής αρχιτεκτονικής στην Αίγινα:

Το **μονόχωρο ισόγειο** που όταν βρίσκεται σε επικλινές έδαφος έχει ημιυπόγειο, το αμπάρι. Το ισόγειο είναι ο κύριος χώρος, η μεγάλη κάμαρα και μέσα σε αυτό ο κράβατος, ένα υπερυψωμένο ξύλινο η κτιστό πατάρι κατά την στενή πλευρά της κάτοψης για ύπνο.

Με βάση αυτό το κύτταρο αναπτύσσονται με διάφορους συνδυασμούς ποιο μεγάλα και σύνθετα σπίτια. Τα σπίτια έχουν δώμα, παραλληλεπίπεδη μορφή και μικρά ανοίγματα.



Εικόνα 61: Μονόχωρο Ισόγειο Αίγινας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

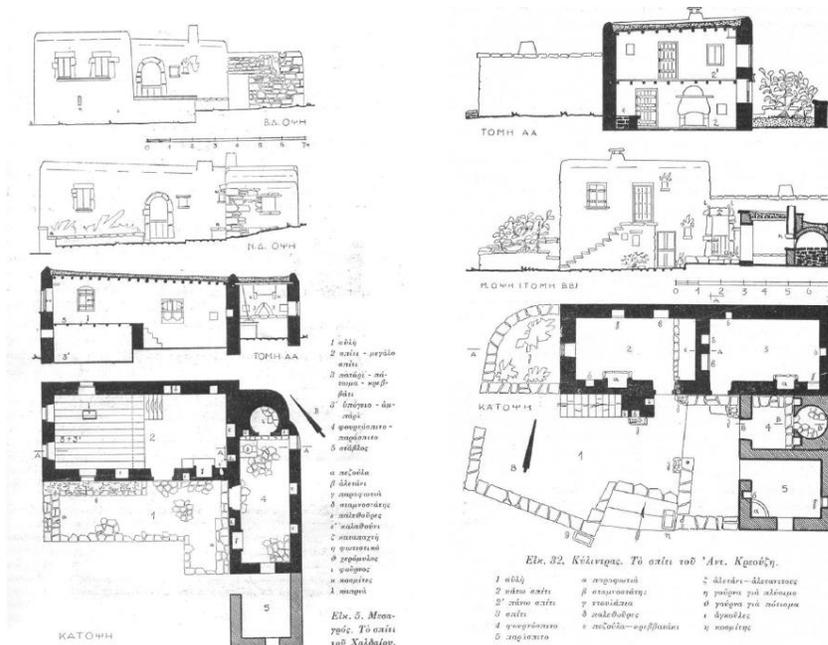
Το **δίπατο σπίτι** αποτελείται από ισόγειο και όροφο που επικοινωνούν οι δύο όροφοι με εξωτερική πέτρινη σκάλα. Παραλλαγές του δίπατου σπιτιού δημιουργούνται με το χωρισμό του ορόφου ή του ισογείου σε δύο χώρους.



Εικόνα 62: Δίπατο σπίτι Αίγινας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Στα παραδοσιακά σπίτια υπήρχαν και βοηθητικά κτίσματα όπως: φουρνόσπιτο, παράσπιτο, πατητήρι, αποθήκη-κελάρι στάβλος, αποχωρητήριο, πηγάδια. Η όψη του αιγινητικού σπιτιού είναι ένα στενόμακρο ορθογώνιο. Εμφανίζεται απλή σκέτη τρυπημένη από πόρτες και παράθυρα, χωρίς στολίδια εκτός από τα πλαίσια, τα κορνιζάκια ή τις αγκούλες που τα τονίζουν. Μια ποικιλία και μια κίνηση γεννιέται στην πρόσοψη από το ταρατσάκι, το μπαλκόνι ή την πέτρινη εξωτερική σκάλα.



Εικόνα 63: Κατόψεις Μονόχωρου σπιτιού με πατάρι (αριστερά) και Λίπατου σπιτιού (δεξιά)

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013).

Το Σπίτι του Αλέξανδρου Ροδάκη

Το σπίτι του Αλέξανδρου Ροδάκη²⁶ στο Μεσαγρό της Αίγινας είναι ένα σημαντικό μνημείο παραδοσιακή αρχιτεκτονικής για την Αίγινα, μέχρι πρόσφατα εγκατελημένο και σε κίνδυνο κατάρρευσης.²⁷ Κτισμένο στα τέλη του 19^{ου} αιώνα από τον χωρικό Αλέξανδρο Ροδάκη, αποτελεί ένα εξαιρετικό δείγμα της λαϊκής αρχιτεκτονικής στο Μεσαγρό Αίγινας. Το σπίτι φαίνεται να χτίστηκε σε διαδοχικές χρονικές φάσεις. Αρχικά, το 1884 χτίστηκε ο κύριος όγκος, που περιλαμβάνει τον βασικό χώρο διημέρευσης με την εστία, το ξύλινο πατάρι και το κατώ. Σταδιακά προστέθηκαν οι υπόλοιποι χώροι, με τελευταίο το πατητήρι με τα κλασικίζοντα επίκρανα στην όψη του που ολοκληρώθηκε το 1897. Το σπίτι, αριστούργημα λαϊκής αρχιτεκτονικής και σοφίας, χτίστηκε στην ανατολική πλευρά λόφου με πανοραμική θέα προς την Παληαχώρα. Το σπίτι χτίστηκε με ντόπια υλικά από το γύρω φυσικό περιβάλλον.

²⁶ Προτεινόμενη βιβλιογραφία για το Σπίτι του Ροδάκη: Vrieslander, K. (1993), «Το Σπίτι του Ροδάκη στην Αίγινα», α΄ έκδοση: Αθήνα 1934, επανέκδοση: Αίγινα, Βασιλειάδης, Δ.Β. (1957), «Η λαϊκή αρχιτεκτονική της Αίγινας», ανάπτυπο, Λαογραφία, ΙΣΤ΄, τ. ΙΙ, Αθήνα, Κουλικούρδη, Γ.Π., Αλεξίου, Σ.Ν. (1950), *Αίγινα*, εκδ. ιδίων, Αίγινα, δεκαετία, «Κήρυξ της Αιγίνης» μηνιαίον όργανον των απανταχού Αιγινήτων, εκδ. Ι. Β. Λυκούρης, Αίγινα, 1947-50 και Κουλικούρδη, Γ.Π. (1991). *Αίγινα*, έκδοση ιδίας, Αίγινα.

²⁷ Κουκούλης, Ν., (2007), «Το Σπίτι του Ροδάκη στο Μεσαγρό Αίγινας. Ένα μνημείο που χάνεται.» Περιοδικό Monumenta.



Εικόνα 64: Το σπίτι του Αλέξανδρου Ροδάκη στον Μεσαγρό

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Το κυρίως σπίτι είναι με πατάρι. Η κάτοψη εξελίσσεται σε τέσσερα διαφορετικά επίπεδα, προσαρμοσμένα στις υψομετρικές διαφορές του εδάφους, δίνοντας ένα ενδιαφέρον σύνολο όγκων. Η πρόσβαση στο σπίτι γίνεται περιμετρικά του κτίσματος, έτσι ώστε ο επισκέπτης να αντιλαμβάνεται πρώτα το περιβάλλον και το τοπίο γύρω από το σπίτι. Το κυρίως σπίτι περιβάλεται επίσης από δευτερεύοντες χώρους, όπως την αποθήκη, το παράσπιτο, το στάβλο - μαντρί, το πατητήρι, το φουρνόσπιτο, και το πηγάδι. Εξωτερικά και εσωτερικά το σπίτι είναι στολισμένο με γλυπτά, εγχάρακτα και ανάγλυφα κοσμήματα, όπως τα τέσσερα αγαματάκια του περιστεριού, του φιδιού, του ρολογιού και του γουρουνιού, που συμβολίζουν το κακό, τον χρόνο, την τύχη και την ειρήνη αντίστοιχα. Άλλα διακοσμητικά στοιχεία είναι οι σταυρωτές πέτρες που προεξέχουν από τις γωνίες, πλαίσια των ανοιγμάτων από πουρί, στολισμένα με ανάγλυφα κλωνάρια και πλήθος άλλες μικρολεπτομέρειες. Διακοσμήσεις υπάρχουν και στο εξωτερικό «φουρνόσπιτο» και στο πατητήρι σκαλισμένες στο πουρί.

Στον τοίχο του πατητηριού διαβάζουμε χαραγμένο πάνω στο φρέσκο επίχρισμα:
«Καλήτερα ο Άνθρωπος
Ναήτον κρία πέτρα
Παρά πού έχη στόχαξη
Κε φρόνησης κε Μέτρα.
Έμαθα να ζω (:)
ΑΧ 1891 ΒΑΧ»

Το σπίτι έχει κηρυχθεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο και έργο τέχνης²⁸ από το 2001, έπειτα από ομόφωνη γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων. Δυστυχώς όμως δεν απέδωσαν κάποιες ενέργειες που έγιναν από το ελληνικό κράτος, το υπουργείο Πολιτισμού και τον Δήμο της Αίγινας να αναπαλαιωθεί, να αποκατασταθεί και να αποτελέσει μουσείο πολλαπλών χρήσεων.

²⁸ https://www.efsyn.gr/tehnas/art-nea/300340_spiti-toy-alekoy-rodaki-stin-aigina-mnimeio-paradosiakis-arhitektonikis

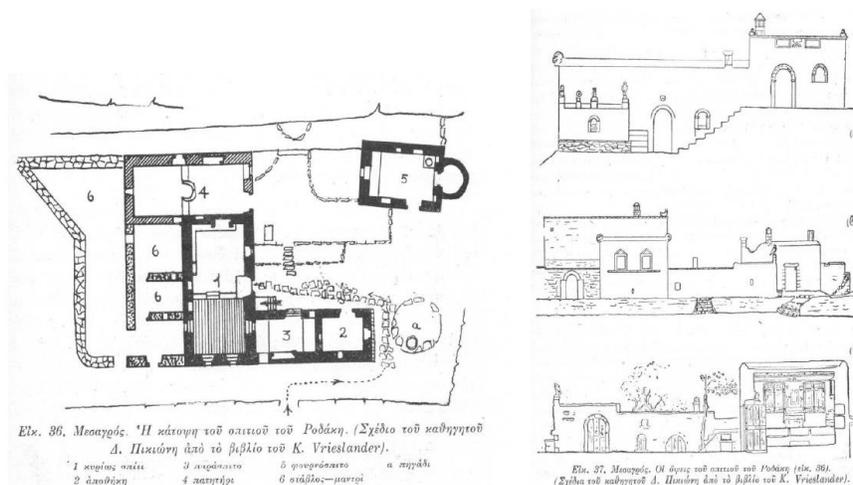
| Είδος μνημείου | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|---|--|--|
| <p>Αστικά κτίρια</p> <p>Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου και έργου τέχνης του συνόλου των κτισμάτων που συγκροτούν την οικία Αλ. Ροδάκη, στο Μεσαγρό Αιγίνης και καθορισμός ζώνης προστασίας περιβάλλοντος χώρου της παραπάνω ιδιοκτησίας.</p> | <p>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΑΔΠ/Γ/963/46628/6-9-2001 - ΦΕΚ 1252/Β/27-9-2001</p> <p>Ν. 5351/1932, άρθρο 52, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14 και 17 του Ν.Δ. 216/1943 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 32 παρ. 5 του Ν. 1337/1983 και ισχύει.</p> <p>Ν. 1469/1950</p> <p>Ν. 2039 (ΦΕΚ 61/Α/13-4-92).</p> | <p>Οικία Αλ. Ροδάκη και περιβάλλον χώρος</p> <p>"Χαρακτηρίζουμε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο και έργο τέχνης που χρειάζεται ειδική κρατική προστασία σύμφωνα με τις διατάξεις των Ν 1469/1950 και 2039/92, το σύνολο των κτισμάτων που αποτελούν την οικία Αλ. Ροδάκη, στο Μεσαγρό Αιγίνης με περιβάλλοντα χώρο στα όρια της κατατμημένης ιδιοκτησίας, διότι πρόκειται για εξαιρετικό δείγμα παραδοσιακής Αιγινίτικης αρχιτεκτονικής με ιδιαίτερα αξιόλογα διακοσμητικά στοιχεία, απόλυτα ενταγμένο στο φυσικό τοπίο".</p> |

Πίνακας 32: Στοιχεία χαρακτηρισμού της Οικίας Ροδάκη

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Πρώτος ο Γερμανός αρχαιολόγος Furtwengler ενδιαφέρθηκε για το σπίτι του Ροδάκη, το οποίο και μελέτησε. Το σπίτι το δημοσίευσαν ο συγγραφέας Τζούλιο Καίμη και ο Γερμανός αρχαιολόγος Klaus Vrieslander (1934) και το αποτύπωσε ο αρχιτέκτονας Δημήτρης Πικιώνης (1956).

Πρόσφατα το σπίτι του Ροδάκη έγινε ταινία από τον Γερμανό καλλιτέχνη Olaf Nicolai. Η ταινία προβάλεται στην Τεχνόπολη (Πειραιώς 100) Τρίτη-Κυριακή 12:00-22:00 (έως τις 18 Νοεμβρίου) στα πλαίσια της 1ης Biennale της Αθήνας "Destroy Athens".



Εικόνα 65: Κάτοψη, όψεις και τομή του σπιτιού του Ροδάκη από τον Δ. Πικιώνη

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013).

Το σπίτι είναι ιδιόκτητο. Μέχρι σήμερα ήταν εγκατελειμένο και παραδομένο στη βορά του χρόνου. Τα τελευταία δύο χρόνια οι νέοι ιδιοκτήτες έχουν προχωρήσει σε έργα

αποκατάστασης, τα οποία εγείρουν ερωτήματα όσον αφορά στις παρεμβάσεις που γίνονται σε ένα χαρακτηρισμένο μνημείο παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Σύμφωνα με αναφορές δημοτικών συμβούλων προς τον δήμαρχο Αίγινας (παραδείγματος χάριν στις συνεδριάσεις Δημ. Συμβουλίου 16/3/2021 & 10/5/2021) «τα τελευταία χρόνια εκτελούνται εκτεταμένες οικοδομικές εργασίες, τόσο στο εξωτερικό περίβλημα του σπιτιού και τον περιβάλλοντα χώρο, όσο και στους εσωτερικούς χώρους της οικίας [...] νέες προσθήκες χώρων από τον τωρινό ιδιοκτήτη του, οι οποίες δεν υπήρχαν στο υπάρχον παραδοσιακό συγκρότημα, αλλά και σύγχρονες επεμβάσεις που αλλοιώνουν κατάφωρα τον ιστορικό του χαρακτήρα (π.χ. στέγαση των δωματίων με πλάκες οπλισμένου σκυροδέματος, φωτιστικά ανοίγματα-skylights κ.λπ.) [...] φαίνεται ότι οι εκτελούμενες εργασίες επιφέρουν μη αναστρέψιμες βλάβες για το σύνολο των κτισμάτων».



Εικόνα 66: Το σπίτι του Ροδάκη στο Μεσαγρό

Πηγή: <https://www.archetype.gr/blog/arthro/to-spiti-tou-rodaki-stin-aigina>

Ο Πύργος του Σπύρου Μάρκελλου

Χτισμένος το 1802. Κατά άλλους προϋπήρχε της Καποδιστριακής εποχής. Πρόκειται για ενετικό κτίσμα του τέλους του 1650, ενώ φαίνεται ότι αποτελούσε τμήμα οχυρωματικού έργου που προστάτευε το λιμάνι.

Το 1826 στέγασε την Αντικυβερνητική Επιτροπή (Γ. Μαυρομιχάλη, Ι. Μηλαίτη και Ι. Νάκο) και μετά την άφιξη του Καποδίστρια το 1828 στέγασε την έδρα του Εθνικού Ταμείου και αργότερα το Φρουραρχείο – Διοικητήριο (με διοικητή τον Ψαριανό Α. Γιαννίτη).

Σήμερα στεγάζει το Καποδιστριακό Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αίγινας και το Κέντρο Κοινωνικού Προβληματισμού “Σπύρος Αλεξίου“. Ο ισόγειος χώρος του χρησιμοποιείται ως χώρος εκθέσεων και πολιτιστικών εκδηλώσεων. Ο πύργος είναι κηρυγμένο ιστορικό διατηρητέο μνημείο.

| Είδος χαρακτηρισμού | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|---------------------|-----|-----------|
|---------------------|-----|-----------|

| | | |
|--|--|---|
| Περί κηρύξεως Πύργου Μαρκέλλου στην Αίγινα, ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου. Είδος μνημείου: Αμυντικά Συγκροτήματα Πύργοι | ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/58386/2238/17-11-1979 - ΦΕΚ 51/Β/21-1-1980 | "Χαρακτηρίζουμε τον Πύργο Μαρκέλλου στην Αίγινα ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, καθώς και ζώνη προστασίας 10 μέτρων γύρω από τον Πύργο, για να προστατευθεί αποτελεσματικά το κτήριο από κάθε είδους επεμβάσεις." |
|--|--|---|

Πίνακας 33: Στοιχεία χαρακτηρισμού του Πύργου Μάρκελλου

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Ανεμόμυλοι και Λιοτρίβια

Οι ανεμόμυλοι της Αίγινας²⁹ χτίστηκαν γύρω στο 1800 από πελεκητό πουρί και βρίσκονταν σε σημεία του νησιού που φυσούσε συχνά. Άλεθαν σιτάρι, βρώμη, κριθάρι και ότι άλλο καλλιεργούσαν στην Αίγινα. Στους μύλους έφερναν να αλέσουν τα προϊόντα τους έναντι αντιτίμου.

Σε διάταξη και μορφή δεν διαφέρουν από τους μύλους στην υπόλοιπη Ελλάδα: εξωτερικά έχουν κυλινδρικό σχήμα και φτάνουν σε ύψος 3 έως 6 μέτρα. Η στέγη τους είναι κωνική. Η εξωτερική διάμετρος του κτίσματος κυμαίνεται από 3,5 έως 7 μέτρα. Εσωτερικά η διάμετρος μεταβάλλεται ανάλογα με τη διαρρύθμιση του χώρου.

Στο εσωτερικό του κτίσματος συναντάμε συνήθως 3 χαμηλοτάβανα τμήματα: το ισόγειο, ύψους 2 μ περίπου, που ονομάζεται *κατώγι* ή *κατώι*. Εκεί φυλλάσσονται τα σακιά με το αλεύρι ή τα δημητριακά που προορίζονται για άλεσμα. Το δεύτερο τμήμα, ύψους 1,70 έως 2 μ λέγεται πατάρι. Στο σημείο αυτό βρίσκεται το οριζόντιο ξύλο που κρατάει τον κατακόρυφο σιδερένιο άξονα των μυλόπετρων. Το πάτωμα είναι ξύλινο. Το τρίτο και τελευταίο τμήμα είναι το *ανώγι* ή *ανώι* ή *μυλόσταση* με ύψος 1,30-1,5 μ. Στο ξύλινο πάτωμά του προσαρμόζεται ο μηχανισμός του ανεμόμυλου και βρίσκονται οι μυλόπετρες. Η πρόσβαση γίνεται από στενή εσωτερική σκάλα επαπτόμενη στον τοίχο. Ο χώρος αυτός είναι και ο μικρότερος, καθώς ανεβαίνοντας η διάμετρος μειώνεται και ο χώρος στενεύει. Τα ξύλινα πατώματα στηρίζονται στον τοίχο με προεξέχουσες πέτρες που λέγονται *δόντια*. Τέλος, η στέγη, που ονομάζεται *χούνη* ή *τούρλα* σχηματίζεται από μικρά δοκάρια, τα λεγόμενα *τουρλόξυλα*. Η είσοδος γίνεται από μικρή πορτούλα, ενώ ο φωτισμός εξασφαλίζεται από 2-3 μικρά παραθυράκια στο ανώγι. Εξωτερικά του μύλου, υπάρχει η *φτερωτή* που γυρίζει με τον άνεμο και κινεί τις μυλόπετρες. Η αλλαγή κατεύθυνσης του μύλου γινόταν με μικρό λαστό και το σταμάτημα με χοντρό ξύλο που λεγόταν *παλαμάρι* ή *γούμενα* ή *με το τιμόνι*. Οι μυλόπετρες είναι φτιαγμένες από τραχείτη.

Ένας ανεμόμυλος μπορούσε να αλέθει 40 με 60 οκάδες (49-73 κιλά) καρπό την ώρα, ενώ ο μυλωνάς αμοιβόταν με 8-10 οκάδες (9,7 – 12 κιλά) καρπό.

²⁹ Οι Ανεμόμυλοι της Αίγινας. Ομάδα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης 2^{ου} Γυμνασίου Κυψέλης Αίγινας (2005-2006). Την εργασία καθοδήγησαν οι καθηγητές Παντελής Τύλλιος, Γιώργος Μπήτρος και Αικατερίνη Κοζάνογλου

είναι καλλιεργήσιμες. Σε παλιά γκραβούρα, απεικονίζονται στην περιοχή αυτή 8 ανεμόμυλοι.

- Αναπαλαιωμένος Μύλος του Ηρειώτη και του Μαργαρώνη – στην οδό Στρατηγού Πετρίτη, πριν τον Γεωργικό Συνεταιρισμό.
- Μύλος του Σωτήρη του Μυλωνά – Οδό Α. Λεούση.
- Νερόμυλοι – στου Μπράουν και στου Αχόλου.
- Στην οδό Αφαίας στο Κόκκινο Κάστρο υπάρχει αναπαλαιωμένος μύλος.



Εικόνα 68: Είσοδος στο παλιό λιμάνι της Αίγινας

Λιθογραφία Christopher Wordsworth, Λονδίνο (1882)

Πηγή: Προβής, Γ. (Επιμελ.). (2020), σελ. 33

- Στην περιοχή της Περιβόλας:

Του Π. Πιτσιλού, του Καραπάνου, του Γιάπαπα και του Δρίτσα που λειτουργούσε και μετά την Κατοχή.

- Στο Ανιτσαίο:

Τρεις μύλοι σε ερειπωμένη κατάσταση.

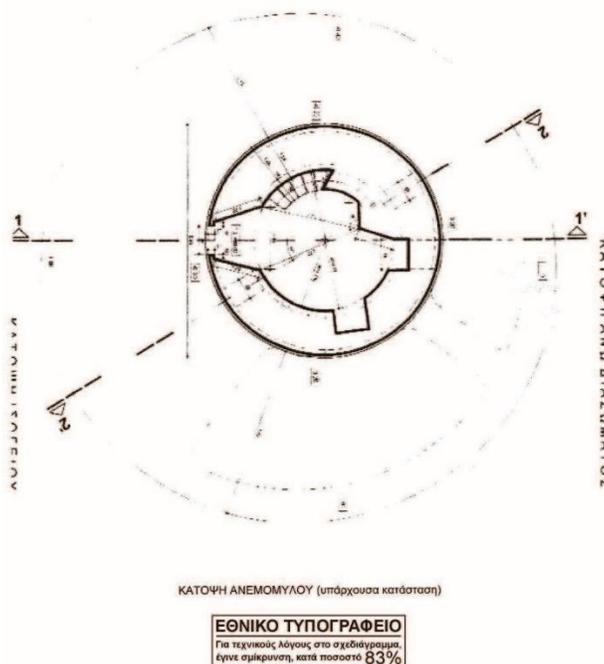
Ένας εξ αυτών είναι ο μύλος του Θ. Χατζόπουλου.

| Είδος χαρακτηρισμού | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|---|--|---|
| Μύλος φερόμενης ιδιοκτησίας Θ. Χατζόπουλου, στη νήσο Αίγινα. Χαρακτηρισμός ως μνημείου του μύλου φερόμενης | ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/111833/278/29-1-2009 - ΦΕΚ 51ΑΑΠ/9-2-2009 | "Χαρακτηρίζουμε ως μνημείο, σύμφωνα με το άρθρ. 6, παρ. 1β του ν. 3028/2002, το κέλυφος του μύλου φερόμενης ιδιοκτησίας Θ. Χατζόπουλου, στον οικισμό Ανιτσαίου στην Αίγινα, με τη λίθινη βάση του (μια περιμετρική ζώνη περίπου τέσσερα (4) μέτρα γύρω από το κτίσμα), όπως φαίνεται στη συνημμένη κάτοψη, λόγω της κοινωνικής, |

| | | |
|---|--|---|
| ιδιοκτησίας Θ. Χατζόπουλου, στην οικισμό Ανιτσαίου Αιγίνης. | | πολεοδομικής και ιστορικής σημασίας του, καθώς αποτελεί δείγμα της τεχνολογικής εξέλιξης των παραγωγικών μέσων της Αίγινας, και η θέση και η μορφή του κτίσματος αποτελούν τοπόσημο για τον οικισμό και την περιοχή." |
|---|--|---|

Πίνακας 34: Στοιχεία χαρακτηρισμού του ανεμόμυλου Θ. Χατζόπουλου

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php



Εικόνα 69: Κάτοψη χαρακτηρισμένου ανεμόμυλου Θ. Χατζόπουλου

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

- Στην Πέρδικα:
Στο σημείο που είναι η ταβέρνα «του ανάπηρου» υπήρχε μύλος που δεν υπάρχει σήμερα.
- Στο Μεσαγρό:
Υπάρχουν οι εξής ερηπωμένοι μύλοι: του Γιάνναρου, του Μπουγά, ο Κόκκινος Μύλος και του Σαλιαρέλη στη θέση Μπαρού.
- Στην Καβουρόπετρα (Αγ. Μαρίνα) υπάρχει παλιός μύλος.
- Στους Αγίους στην Αετοφωλιά.
- Στο Βαθύ στου Χρυσοχόου.

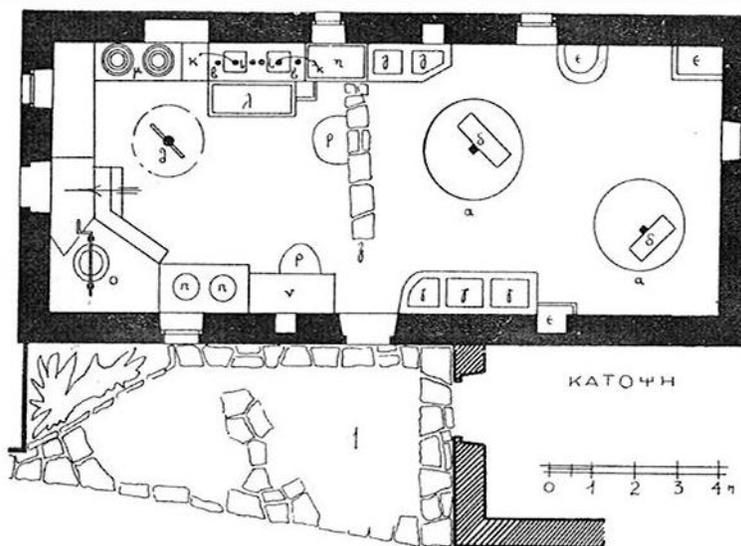
Το 1996 δημιουργήθηκε το Ινστιτούτο των Ελληνικών Μύλων, μέλος της διεθνούς οργάνωσης για την προστασία των μύλων International Molinological Society που έχει ιδρυθεί από το 1960. Σκοπός της οργάνωσης αυτής είναι η έρευνα της ιστορίας των μύλων, διατήρηση της τεχνικής τους, καταγραφή των τοποθεσιών και η πληροφόρηση του

κόσμου.

Κατά την Γ. Κουλικούρδη ότι από το ίδιο πέτρωμα που έφτιαχναν τις μυλόπετρες ήταν φτιαγμένες και οι πέτρες των **λιοτριβιών** (λιατριβία).

Η Αίγινα είχε μεγάλη παραγωγή λαδιού και γι' αυτό υπήρχαν πολλά λιοτριβία χειροκίνητα τα παλιά χρόνια και αργότερα αλογοκίνητα¹⁹. Επειδή κατά τη διαδικασία της έκθλιψης χρειαζόταν μεγάλη ποσότητα νερού, πολύ κοντά στο λιοτριβί ή ακόμα και μέσα σ' αυτό υπήρχε πηγάδι. Τα λιοτριβία είχαν μακρόστενη κάτοψη όπως και τα υπόλοιπα αιγινήτικα κτίσματα, μεγαλύτερου όμως πλάτους και ύψους διότι τα μηχανήματα ήταν ογκώδη και χρειαζόταν αρκετός χώρος για την κίνηση των ζώων που γύριζαν το μύλο. Για την κάλυψη του μεγαλύτερου ανοίγματος, τα λιοτριβία είχαν δίρριχτη στέγη με κεραμίδια.

Τα **αλώνια** συνήθως βρίσκονται έξω από τους οικισμούς και έχουν κυκλικό σχήμα. Η περιφέρειά τους ορίζεται από τους ακότραφους, όρθιες χοντρόπλακες μπηγμένες στη γη που εξέχουν 30-40 εκ από το έδαφος. Το δάπεδο του αλωνιού μπορεί να είναι το ισοπεδωμένο χώμα ή πιο συχνά να υπάρχει μια στρώση από ακανόνιστες χοντρές πέτρες.



Εικ. 44. Χαλασμένη. Το λιοτριβί του Νικ. Σακελλίου.

| | | |
|----------------|------------|------------|
| ι αβλή | ζ γούφρες | μ πιθάγια |
| α μύλοι | η πάγκος | ν κολύμια |
| β χειροιάτριβα | θ ιερνάτης | ξ πεζούλα |
| γ γούβες | ι κοτάνα | ο πηγάδι |
| δ μυλόπετρες | κ άδραχτι | π καμίνι |
| ε πάχνες | λ κάσα | ρ πουρλάκι |

Εικόνα 70: Λιοτριβί στην Κυψέλη

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Τα αρχοντικά της σπογγαλιείας

Από το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου άκμασε στην Αίγινα η σπογγαλιεία, η αλίευση, δηλαδή, των φυσικών σφουγγαριών από το βυθό της θάλασσας. Τα Αιγινήτικα σφουγγαράδικα κυριαρχούσαν σε όλες τις θάλασσες από τον Εύξεινο πόντο μέχρι τη Μπαρμπαριά, και την Αμερική, φέρνοντας πίσω στο νησί μεγάλο

πλούτο. Η αυξημένη ζήτηση σπόγγων υπήρξε αποτέλεσμα της βιομηχανικής επανάστασης. Το σφουγγάρι, εκτός από τη χρήση για ατομική καθαριότητα, χρησίμευε και σαν μονωτικό υλικό στον κατασκευαστικό τομέα και στην αυτοκινητοβιομηχανία.

Στη σπογγαλιεία δούλευαν πολλοί Αιγινήτες. Οι άντρες το έπλεναν στη θάλασσα και το καθάριζαν. Οι γυναίκες το ψαλίδιζαν και άλλοι έκαναν τη συσκευασία. Οι κατοικίες των εμποροσφουγγαράδων και των εφοπλιστών που ξεκινούσαν τις μηχανές ήταν μεγαλοπρεπή. Είχαν στο ισόγειο αποθήκες για την επεξεργασία του σφουγγαριού και γραφεία για τις επιχειρήσεις τους.

Στα 1886, που θεωρείται η εποχή της μεγαλύτερης ακμής της, η Αίγινα κινούσε 72 μηχανές με πληρώματα από 20-22 ναύτες και βουτηχτάδες. Απασχολούσε δηλαδή η σπογγαλιεία κάπου 1000 άτομα, κυρίως Αιγινήτες αλλά και Συμιακοί, Καλύμνιοι και Υδραίοι.

Στα 1902-1903 αναφέρεται ότι μόνο αιγινήτικα καΐκια δούλευαν στη Βεγγάζη και τα έσοδα που έφθαναν στην Αίγινα από τα σφουγγάρια ήταν τέσσερα εκατομμύρια χρυσά φράγκα.

Μετά τα 1950 άρχισε ο οριστικός ξεπεσμός της σπογγαλιείας, με το σφουγγάρι, να καταλαμβάνει μόλις την τρίτη ή τέταρτη θέση, μετά τον καπνό, τις ελιές και τη σταφίδα. Τα αίτια ήταν πολλά. Μεταξύ άλλων οι Τούρκοι πουλούσαν σφουγγάρια φθηνότερα, ενώ η Αίγυπτος έκανε δική της εξαγωγή. Επίσης, η κατασκευή και διάδοση του τεχνητού σφουγγαριού περιόρισε στο ελάχιστο τη ζήτηση του φυσικού.

Οι Αιγινήτες σφουγγαράδες, στις αρχές του 20 αιώνα, ίδρυσαν παροικία Αιγινήτων στην Αμερική, στο Tarpon Springs της Φλόριδας. Τους πρώτους σφουγγαράδες έφερε εκεί ο Αιγινήτης Σπύρος Βουτέρης. Εκεί εξασκούσαν τη σπογγαλιεία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στις αρχές του 20ού αιώνα η υπεραλίευση οδήγησε στην αποψίλωση των βυθών από τα σφουγγάρια, αναγκάζοντας τους σφουγγαράδες να βουτούν όλο και πιο βαθιά, πράγμα επικίνδυνο. Χαρακτηριστικά από το 1866 ως το 1915 σημειώθηκαν περίπου 10.000 θάνατοι και 20.000 παραλύσεις από καταδύσεις με χρήση σκάφανδρων. Επίσης, το 1986 μία άγνωστη ασθένεια έπληξε τα σφουγγάρια που άρχισαν να ασπρίζουν σε χρόνο-ρεκόρ, ένα φαινόμενο που οι επιστήμονες το απέδωσαν στην κλιματική αλλαγή. Η αρρώστια χτύπησε όλη τη Μεσόγειο, καταστρέφοντας πάνω από το 90% των σπογγαλιευτικών πεδίων της Μεσογείου σε βάθος μέχρι 50 μέτρων.

Αρχοντικό Βογιατζή

Το εγκατελειμένο στο χρόνο αρχοντικό του Κωνσταντίνου Βογιατζή είναι το πρώτο που αντικρύζει κανείς φτάνοντας στο λιμάνι της Αίγινας. Διατηρητέο κτίριο με ΦΕΚ 1007Δ/20-10-1992, είναι σύμβολο της οικονομικής ευμάρειας που επικρατούσε μετά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα στο νησί από την σπογγαλιεία.

Κατασκευασμένο στα 1890 υπήρξε λαμπρό επίτευγμα για την εποχή του καθώς τα θεμέλιά του βρίσκονται κυριολεκτικά εντός της θάλασσας. Αποτελείται από δύο κτίρια συνολικού εμβαδού 911 τ.μ. Το κεντρικό κτίριο αποτελείται από έναν μεγάλο ισόγειο όροφο, από έναν ημιόροφο και από τον δεύτερο όροφο. Στο ισόγειο υπήρχαν οι αποθήκες που αποθηκεύονταν και επεξεργάζονταν οι σπόγγι ενώ στον ημιώροφο στεγάζονταν τα γραφεία της επιχείρησης. Σήμερα στους χώρους αυτούς στεγάζονται τουριστικά μαγαζιά.

Η καταγωγή του Βογιατζή ήταν από την Σύμη και παντρεύτηκε δύο φορές Αγγλίδες. Εγκαταστάθηκε στην Αίγινα για να ασχοληθεί με την αλίευση και την εξαγωγή των σπόγγων αναπτύσσοντας στενούς εμπορικούς δεσμούς με την Μεγάλη Βρετανία. Τα σφουγγάρια του είχαν κερδίσει μετάλλια στις ευρωπαϊκές εκθέσεις.



Εικόνα 71: Το κτίριο σήμερα και ιστορική φωτογραφία

Πηγή: http://istorika-8emata.blogspot.com/2018/06/blog-post_16.html

Αρχοντικό Κατσιμίγκου

Ο Ευάγγελος Κατσιμίγκος, Αιγινήτης, που το σπίτι του βρίσκεται πίσω από του Βογιατζή παντρεύτηκε μια από τις κόρες του Κωνσταντίνου Βογιατζή. Ασχολήθηκε και αυτός με το εμπόριο σπόγγων επεκτείνοντας τις δραστηριότητές του στη Γαλλία. Οι αποθήκες στο ισόγειο της οικίας του χρησιμοποιήθηκαν μέχρι και την δεκαετία του 1960 από την εταιρεία GRESPON για το εμπόριο σπόγγων.



Εικόνα 72: Το κτίριο σήμερα και ιστορική φωτογραφία

Πηγή: http://istorika-8emata.blogspot.com/2018/06/blog-post_16.html

Αρχοντικό Μπράουν

Μετά την εκκλησία της Παναγίτσας βρίσκεται το ξενοδοχείο Brown στο οποίο το 1880 ο Άγγλος George Brown ίδρυσε εργοστάσιο επεξεργασίας σφουγγαριών. Ο Γεώργιος Μπράουν, Άγγλος, αντιπρόσωπος αγγλικής εταιρίας, παντρεύτηκε Αιγινήτισσα και εγκαταστάθηκε στην Αίγινα. Εξήγαγε σφουγγάρια στην Αγγλία.

Στα χρόνια της γερμανικής κατοχής το αρχοντικό Brown επιτάχθηκε και στέγασε το διοικητήριο των Γερμανών.



Εικόνα 73: Το ξενοδοχείο Brown σήμερα και ιστορική φωτογραφία

Πηγή: <https://hotelbrown.gr/online/fotografies-2.html>

Άλλοι εμποροσφουγγαράδες στην Αίγινα ήταν ο Μιχάλης Ιω. Μαΐλλης που ήρθε στα 1900 περίπου από την Κάλυμνο, μιλούσε τρεις ξένες γλώσσες και είχε εμπορική οικογενειακή παράδοση. Έμενε στο νεοκλασσικό σπίτι δίπλα στην Παναγίτσα.

Εμπορευόταν με τη Γερμανία. Έμποροι σφουγγαριών ήταν και οι Αιγινήτες Σταματιάδηδες αλλά και άλλοι.

4.5.8. Εκκλησίες και Μοναστήρια

Ο Άγιος Νεκτάριος

Το Μοναστήρι του Αγίου Νεκταρίου κτίστηκε γύρω στο 1904-1910, από τον Επίσκοπο Πενταπόλεως Νεκτάριο. Ο Νεκτάριος έζησε στο Μοναστήρι και πέθανε το 1920. Το 1961 ανακηρύχθηκε Άγιος. Το Μοναστήρι βρίσκεται στο δρόμο για την Αγία Μαρίνα και απέχει 6 περίπου χλμ. από την πόλη της Αίγινας. Η εκκλησία έχει δύο ψηλά καμπαναριά και τέσσερις σειρές από παράθυρα, που για επιστέγασμα, έχουν όλα κόκκινα τόξα.



Εικόνα 74: Το Μοναστήρι του Αγ. Νεκταρίου

Πηγή: <http://www.aegina.com.gr/>

Το Μοναστήρι του Αγίου Νεκταρίου είναι γυναικεία Μονή και σε αυτό ζουν 14 μοναχές. Η μνήμη του Αγίου γιορτάζεται στις 9 Νοεμβρίου, οπότε συγκεντρώνονται στο Μοναστήρι χιλιάδες πιστών, προερχόμενοι από όλα τα μέρη της Ελλάδας. Στο Μοναστήρι υπάρχουν πολλά τάματα και αφιερώματα που προέρχονται από μεγάλο αριθμό προσκυνητών.

Το καλοκαίρι του 2021 κυκλοφόρησε η ταινία τη Yelena Popovic «Ο Άνθρωπος του Θεού» για τη ζωή και το έργο του Αγίου Νεκταρίου. Δεν χωράει αμφιβολία ότι η ταινία θα αποτελέσει έναυσμα για πολλούς Έλληνες και ξένους που θα δουν την ταινία και τα τοπία της Αίγινας, να αποφασίσουν να επισκεφτούν και αυτοί το νησί, για να δουν τα τοπία αυτά από κοντά. Με κύριο σταθμό το μοναστήρι του Αγίου Νεκταρίου, θα συμβάλουν και με τον τρόπο του στην προβολή της Αίγινας και τον τουρισμό στο νησί.

Η Μονή της Παναγίας της Χρυσολεόντισσας

Το Μοναστήρι της Παναγίας της Χρυσολεόντισσας χτίστηκε στις αρχές του 17^{ου}

αιώνα, σε ένα από τα βουνά του νησιού, περίπου ένα χιλιόμετρο από την μονή του Αγίου Νεκταρίου. Έχει ψηλούς τοίχους και μοιάζει με φρούριο. Η κατασκευή αυτή έγινε με σκοπό αμυντικό. Υπάρχει μια μεγάλη πόρτα, μέσω της οποίας μπορεί κάποιος να επικοινωνήσει με το Μοναστήρι. Είναι ένα μεγάλο διώροφο κτίσμα με μια αυλή στο κέντρο, στην οποία υπάρχουν η εκκλησία και πλάι της ένας τριώροφος πύργος. Ο πύργος που δεσπόζει στην κοιλάδα χτίστηκε γύρω στο 1600. Η εκκλησία είναι νεότερη και χτίστηκε γύρω στο 1800, στη θέση παλαιότερης που κάηκε.



Εικόνα 75: Η Μονή της Παναγίας της Χρυσολώντισσας

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Στην εκκλησία υπάρχει περίτεχνο σκαλισμένο τέμπλο, τοιχογραφίες και η εικόνα της Παναγίας της Χρυσολώντισσας. Το Μοναστήρι ήταν πλούσιο καθώς του ανήκαν μεγάλες εκτάσεις του νησιού. Κατά την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα τα περισσότερα μοναστηριακά κτήματα απαλλοτριώθηκαν και οι μοναχοί έφυγαν. Από το 1935 το Μοναστήρι έγινε γυναικείο και σε αυτό ζουν 10 μοναχές. Η Μονή γιορτάζει στις 15 Αυγούστου με πανηγύρι στο οποίο έρχονται οι ντόπιοι και πολλοί επισκέπτες.

Σύμφωνα με τοπική παράδοση, αρχικά η Μονή ήταν κτισμένη παραθαλάσσια δίπλα στο Λεόντι, με αποτέλεσμα να είναι ευάλωτη στις αλλεπάλληλες επιδρομές των πειρατών και των Αγαρηνών. Έπειτα από τρεις διαδοχικές καταστροφές της, η μονή μεταφέρθηκε σε σημείο μακριά από τη θάλασσα. Κατά την παράδοση λέγεται ότι όταν άρχισε η ανέγερση της συνέβη το εξής: τα εργαλεία τα οποία άφηναν οι κτίστες στο χώρο της μονής, το πρωί δεν τα εύρισκαν εκεί αλλά στην μετέπειτα θέση της Μονής. Όταν το θαύμα επαναλήφθηκε τρεις φορές, οι μοναχοί κατάλαβαν το μήνυμα και μετέφεραν το μοναστήρι στη σημερινή τοποθεσία τον 17^ο αιώνα μ.Χ.

Η Μονή έχει μεγάλες εκτάσεις στην Αίγινα, μερικές από τις οποίες αναφέρονται παρακάτω (βάσει του τμήματος Αξιοποίησης Περιουσίας και Κτηματολογίου του Ε.Κ.Υ.Ο το ΦΕΚ 248Α/1933, όπου αναφέρονται γενικά ιδιοκτησιακά στοιχεία στα οποία έχουν

επέλθει σημαντικές αλλαγές λόγω παραχωρήσεων, μεταβιβάσεων κλπ.)³⁰.

- Στο κεντρικό-νότιο τμήμα της Αίγινας υπάρχει η μεγαλύτερη ιδιοκτησία, περίπου στον χώρο που οριοθετείται το ύψωμα Όρος και η γύρω περιοχή, ως τοπίου εξαιρετού κάλλους.
- Το ακρωτήρι Μάντη στο ΝΑ τμήμα του νησιού.
- Στο κέντρο του νησιού και γύρω από την Μονή.
- Πιο μικρή ιδιοκτησία στον όρμο της Πέρδικας.
- Διεκδικείται όλη η νήσος Μονή.

Μοναστήρι της Αγίας Αικατερίνης

Στα δεξιά του δρόμου που πηγαίνει από τον Άγιο Νεκτάριο στη Σουβάλα και πριν από την είσοδο του μοναστηριού του Αγίου Νεκταρίου, βρίσκεται το μικρό γυναικείο Μοναστήρι της Αγίας Αικατερίνης στο οποίο ζουν 10 μοναχές. Βρίσκεται στην κοιλάδα και περιτριγυρίζεται από ψηλά κυπαρίσσια.



Εικόνα 76: Αγία Αικατερίνη

Πηγή: <http://www.aegina.com.gr/>

Άλλες εκκλησίες της Αίγινας

Αγ. Αθανάσιος

Στα δεξιά του δρόμου προς τον ναό του Αγ. Νεκταρίου, πριν τη γέφυρα που ενώνει την περιοχή του Κοντού με την Αίγινα, σε έναν κήπο τριγυρισμένη από μαντρότοιχο από Αιγινήτικη πασπάρα.

Αγ. Αθανάσιος (Μεσαγρός)

Στο νεκροταφείο του Μεσαγρού. Χρονολογείται από το 1674.

Αγ. Ανάργυροι (Κυψέλη)

Σε εσωτερικό δρόμο προς την Κυψέλη περιτριγυρισμένος από φιστικιές.

Αγ. Ανάργυροι (Λιβάδι)

Στον παραλιακό δρόμο της Αίγινας προς τη Σουβάλα, ένα γραφικό εκκλησάκι

³⁰ Έκθεση ΓΠΣ.

δίπλα στη θάλασσα.

Αγ. Ανάργυροι (Μπαρού)

Ανηφορίζοντας προς την πλευρά του Μεσαγρού, πριν την Αγία Μαρίνα, στην περιοχή Μπαρού βρίσκεται το εκκλησάκι των Αγίων Αναργύρων. Η πρόσβαση γίνεται από έναν ανηφορικό χωματόδρομο. Στο χώρο του ναού υπάρχει ένα μοναδικό αλώνι - πιθανόν το πιο καλοσυντηρημένο της Αίγινας. Το αλώνι είναι αναπόσπαστο μέρος του πανηγυριού την ημέρα των Αγίων Αναργύρων.

Αγ. Άννα (Μεσαγρό)

Επί της οδού Αφαιάς, μπροστά από το νηπιαγωγείο του Μεσαγρού, ξεκινάει η ανηφόρα που οδηγεί στην ιερά μονή της Αγ. Άννας.

Αγ. Απόστολοι (Πλακάκια)

Ένα πανέμορφο πέτρινο ξωκλήσι αφιερωμένο στους Αγίους Αποστόλους Πέτρο και Παύλο. Βρίσκεται στον παραλιακό δρόμο από την Αίγινα προς τη Σουβάλα, ακριβώς δίπλα στο φάρο του Μπούζα στα Πλακάκια.



Εικόνα 77: Σχέδιο Η. Μεσσίνα από το ξωκλήσι των Αγ. Αποστόλων με το φάρο του Μπούζα

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Αγ. Βαρβάρα (Μαραθώνα)

Βρίσκεται στη θέση Μαραθώνα στον παραλιακό δρόμο προς Πέρδικα.

Αγ. Βαρβάρα (Ασωμάτων)

Δίπλα στο Γενικό Λύκειο Αίγινας σε έναν πανέμορφο κήπο από κυπαρίσσια.

Αγ. Βασίλειος

Στον παραλιακό δρόμο προς Πέρδικα, στην παραλία του Αγ. Βασιλείου ανάμεσα στους οικισμούς Φάρο και Βροχεία.

Αγ. Γεώργιος (Παγώνι)

Βρίσκεται στη θέση Παγώνι, στον εσωτερικό δρόμο που οδηγεί στην περιοχή της Μαύρης. Μικρός ναός με σκέπαστρο.

Αγ. Δημήτριος (Αγ. Ασώματοι)

Βρίσκεται στην αρχή του ανηφορικού δρόμου προς τον Αγ. Νεκτάριο, ακριβώς μετά το Πυροσβεστικό Τμήμα.

Αγ. Διονύσιος (Παχειά Ράχη)

Στον οικισμό της Παχειάς Ράχης (ή Παχιοράχης), βρίσκεται ο ναός του πολιούχου του νησιού, του Αγίου Διονυσίου, χτισμένος τον 19^ο αιώνα από τον Ιωάννη Καποδίστρια. Εντός του ναού, βρίσκεται το κελί του και σώζεται ακόμη ο μικρός πέτρινος θρόνος του.

Αγ. Διονύσιος (Λιβιάδι)

Το μικρό αυτό εκκλησάκι, ανήκει στην ενορία του Αγίου Νικολάου και βρίσκεται στο Λιβιάδι, λίγο μετά το Κέντρο Υγείας. Χτισμένο πρόσφατα με ευρύχωρο προαύλιο.

Αγ. Θεόδωροι (Ομορφη Εκκλησιά)

Βρίσκεται στο δρόμο προς την Παλαιοχώρα στο ύψος του οικισμού Κυψέλη. Χτίστηκε κατά τη διάρκεια της μεσοβυζαντινής περιόδου και πιο συγκεκριμένα κατά τον 12ο αιώνα, ενώ κατά τον Βέλτερ, ανακαινίστηκε το 1289. Είναι χτισμένη ισοδομικά από τετράγωνους πελεκητούς πωρόλιθους, οι οποίοι προέρχονται από αρχαία μνημεία του νησιού. Το εσωτερικό της είναι διακοσμημένο με τοιχογραφίες οι οποίες αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα βυζαντινής ζωγραφικής, η πλειοψηφία των οποίων διατηρούνται σε καλή κατάσταση με κύριες θεματολογίες τη Σταύρωση και Ανάληψη.

Αγ. Θεόδωροι (Ασώματοι)

Κοντά στο χωριό Ασώματοι, λίγο έξω από την πόλη της Αίγινας, υπάρχει η Βασιλική των Αγίων Θεοδώρων που χρονολογείται από τα 1282 όπως δηλώνει μια επιγραφή που υπάρχει πάνω από την πόρτα (σε άλλες πηγές αναφέρεται ως χτισμένη τον 19ο αιώνα). Στο εσωτερικό υπάρχουν τοιχογραφίες σε πολύ καλή κατάσταση..

Αγ. Κωνσταντίνου και Αγ. Ελένης (Σφεντούρι)

Με δύσκολη πρόσβαση βρίσκεται στο Σφεντούρι στη νότια πλευρά της Αίγινας.

Αγ. Μαρίνα (Αγία Μαρίνα)

Βρίσκεται στο νότιο άκρο του όρμου της Αγίας Μαρίνας χτισμένο επάνω σε ένα ύψωμα.

Αγ. Μαρίνα (Κυψέλη)

Βρίσκεται πάνω σε λόφο ακριβώς απέναντι από τα ναυπηγεία Ασπράκη στην Καβουρόπετρα. Εσωτερικά βρίσκεται μετά τη στάση Κακαρούκα. Περιστοιχίζεται από πεύκα, με πανοραμική θέα από το φανάρι του Μπούζα ως τον Πειραιά.

Αγ. Νικόλαος

Στο κέντρο σχεδόν της Αίγινας είναι χτισμένος ο ναός του Αγ.Νικολάου, του προστάτη των ναυτικών. Στην τοποθεσία Μούλου στη Χαλασμένη ή Κυψέλη του 12-13^{ου} αιώνα, διατηρητέο μνημείο με βάση ΦΕΚ 332/Α/6.8.36.

Αγ. Νικόλαος ο Θαλασσινός (Λιμάνι Αίγινας)

Κατάλευκος ναός με διπλό τρούλο που στολίζει την είσοδο στο λιμάνι της Αίγινας. Χτίστηκε στο τέλος του 17^{ου} αιώνα, στον ΒΔ λιμενοβραχίονα του λιμανιού πάνω στα θεμέλια αρχαίου πύργου των αρχαίων τειχών της Αίγινας.



Εικόνα 78: Σχέδιο του Η. Μεσσίνα του Αγ. Νικολάου του Θαλασσινού

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Στον απέναντι ΝΑ λιμενοβραχίονα χτίστηκε ο ενετικός πύργος, το Μπούρτζι, το 1650 κατά διαταγή του Μοροζίνι. Το Μπούρτζι απεικονίζεται στις παλιές λιθογραφίες. Έχουν σωθεί σχέδια στη Συλλογή της Μάρως Καρδαμίτση-Αδάμη, του αρχιτέκτονα Σ. Κλεάνθη για τη μετατροπή του σε φυλακή.³¹

Αγ. Παντελεήμων (Πόρτες)

Στον παραλιακό δρόμο της Αγ.Μαρίνας στο γραφικό ψαροχώρι Πόρτες.

Αγ. Παρασκευή (Βαθύ)

Από το ναό της Αγίας Τριάδος στο Βαθύ, ακολουθούμε ανηφορικό δρόμο που οδηγεί στο ξωκλήσι της Αγίας Παρασκευής με μοναδική θέα.

Αγ. Σκέπη

Μικρός ναός που βρίσκεται κοντά στο μοναστήρι του Αγίου Νεκταρίου πριν την Παλαιά Χώρα.

Αγ. Σώστης (Πέρδικα)

Ο Άγιος Σώστης είναι η δεύτερη μεγάλη εκκλησία της Πέρδικας. Καταστράφηκε το 1943 από τους Γερμανούς και ξαναχτίστηκε.

Αγ. Σωτήρα (Μεταμόρφωση Σωτήρος Χριστού στη Βαγία)

Το γραφικό ξωκλήσι στην περιοχή της Βαγίας.

³¹ Προβής, Γ. (Επιμελ.). (2020), σελ. 141 και 146.

Αγ. Ταξιάρχες (Αγ. Μαρίνα)

Μικρός ναός που βρίσκεται χτισμένο πίσω από το εγκαταλελειμένο ξενοδοχείο της Αγ. Μαρίας.

Μονή Ταξιαρχών (Ελλάνιο όρος)

Χτισμένη το 12 αιώνα.

Αγ. Τριάδα (Βαθύ)

Η Αγ. Τριάδα βρίσκεται στο Βαθύ, κοντά στη Σουβάλα.

Αγ. Τριάδα (Αρχαίος Ελαιώνας)

Στο παρθένο και μοναδικό τοπίο του Αρχαίου Ελαιώνα περιτριγυρισμένα από αιωνόβια ελαιόδεντρα, υπάρχουν τρία εκκλησάκια: η Αγία Κυριακή, ο Άγιος Γεώργιος και η Αγία Τριάδα. Η πρόσβαση γίνεται με μονοπάτι από την Παχειά Ράχη, τους Καπότηδες και το Μαραθώνα.

Αγ. Φανούριος

Κατηφορίζοντας από την Παλιαχώρα, από το Σταυρό προς τη Σουβάλα βρίσκεται ο Άγιος Φανούριος.

Απ. Ακύλας & Πρισκίλλας (Πέρδικα)

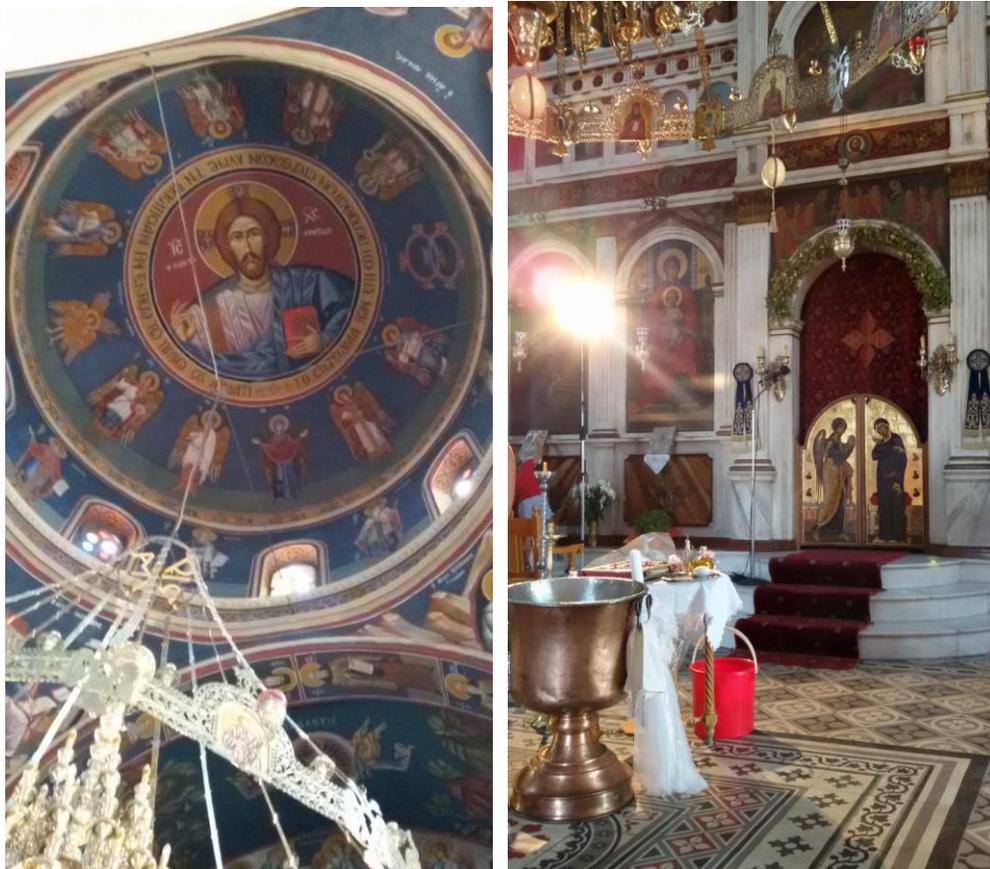
Το μικρό αυτό εκκλησάκι βρίσκεται στο οικόπεδο του κεντρικού ναού της Πέρδικας, τον Αγ.Σώστη.

Απ. Κρίσπος (Αγίοι)

Βρίσκεται στον οικισμό των Αγίων.

Εισοδίων Θεοτόκου (Παναγίτσα)

Στο κεντρικό λιμάνι της Αίγινας, σε σημείο που κατά τη Γ. Κουλικούρδη, υπήρχε παλαιοχριστιανική Βασιλική των μέσων του 5ου μ.Χ. αιώνα. Πρόσφατα, κατά την επισκευή της οδού πίσω από τον ναό αποκαλύφθηκε βαπτιστήριο παλαιάς Βασιλικής με τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου.



Εικόνα 79: Ναός της Παναγίτσας

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Ναός Ευαγγελιστρίας (Κυψέλη)

Βρίσκεται στην πλατεία της Κυψέλης και χρονολογείται από το 1887. Κηρύχθηκε ως διατηρητέο μνημείο.

| Είδος χαρακτηρισμού | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|---|--|--|
| Περί κηρύξεως ως διατηρητέου μνημείου του Ι. Ν. της Ευαγγελιστρίας και της γύρω από αυτόν πλατείας, στο χωριό Κυψέλη Αίγινας. | ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/18247/511/7-6-1980 - ΦΕΚ 574/Β/26-6-1980 | «Κηρύσσουμε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο τον Ι. Ναό της Ευαγγελιστρίας που έχει κτισθεί γύρω στα 1887 και τη γύρω από αυτόν πλατεία, στο χωριό Κυψέλη Αίγινας, επειδή χαρακτηρίζουν το μοναδικό τμήμα του χωριού που διατηρεί σε υψηλό ποσοστό την παραδοσιακή μορφή του.» |

Πίνακας 35: Στοιχεία χαρακτηρισμού του Ναού Ευαγγελίστριας

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php



Εικόνα 80: Σχέδιο Η. Μεσσία του Ι.Ν. Ευαγγελίστριας στην Κυψέλη

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Ευαγγελισμός της Θεοτόκου (Κυψέλη)

Στον εσωτερικό δρόμο προς Κυψέλη, βρίσκεται ο ναός που οικοδομήθηκε αρχικά στα μέσα του 19ου αιώνα – κατά πάσα πιθανότητα μετά το 1858.

Μητρόπολη ή Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου (Αίγινα)

Στην πόλη της Αίγινας είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου, με παρεκκλήσια του Αγ. Διονυσίου και τον Αγ. Ιωάννη του Θεολόγου. Τρίκλιτη βασιλική με τρούλο που χτίστηκε το 1806. Εκεί έγινε η υποδοχή του Ι. Καποδίστρια το 1828. Αργότερα, προστέθηκε καμπαναριό και ρολόι από τους αρχιτέκτονες Κλεάνθη και Schaubert.

Κοίμηση της Θεοτόκου (Παναγία Πολίτισσα Μεσαγρού)

Ένα από τα σημαντικότερα μνημεία του Μεσαγρού χτισμένο το 1858.

Κοίμηση της Θεοτόκου (Πέρδικα)

Στον οικισμό Πέρδικας κοντά στον Άγιο Σώστη.

Μεταμόρφωση του Σωτήρος Χριστού (Αγ. Μαρίνα)

Ο κεντρικός ναός της Αγίας Μαρίνας.

Παμμεγίστων Ταξιαρχών (Αγ. Ασώματοι)

Στο δρόμο προς τον Αγ. Νεκτάριο στην περιοχή των Αγ. Ασωμάτων.

Παναγία Φανερωμένη & Αγ. Ιωάννης Δαμασκηνός (Αιγινήτισσα)

Στο δρόμο προς την Πέρδικα στον οικισμό της Αιγινήτισσας στο λόφο δίπλα στο αμφιθέατρο.

Εκκλησία της Φανερωμένης (Αγ. Μαρίνα)

Βρίσκεται στο νέο δρόμο προς την Αγία Μαρίνα (οδός Φανερωμένης) και χρονολογείται από τον 13ο αιώνα. Το εκκλησάκι και οι τριγύρω εκτάσεις ανήκουν στο Μοναστήρι της Χρυσολέοντισσας.



Εικόνα 81: Εκκλησία Φανερωμένης

Πηγή: Επίσημη Ιστοσελίδα Αίγινας <http://www.aegina.com.gr/>

Προφήτης Ηλίας Αγίων (Αγίοι)

Σε υψόμετρο 118 μέτρων βρίσκεται το εκκλησάκι μέσα σε πυκνή δασική περιοχή στους Αγίους.

Προφήτης Ηλίας Αγ. Ασωμάτων (Αγ. Ασώματοι)

Στο δρόμο προς τον Άγιο Νεκτάριο, έξω από τα όρια του οικισμού των Αγ. Ασωμάτων.

Προφήτης Ηλίας Βαθέως (Αγ. Νικόλαος ή Αγ. Προκόπιος) (Βαθύ)

Στην κορυφή του λόφου πάνω από το Βαθύ με άπλετη θέα σε όλη την βόρεια Αίγινα και στις ακτές της Αττικής.

Σύναξη Αιγινητών Αγίων (Αγ.Θωμάς)

Μικρό εκκλησάκι που βρίσκεται στο προαύλιο του ναού των Αιγινητών Αγίων Κρίσπου του αποστόλου της Αίγινας, Αγίου Λεοντίου από την περιοχή της Κυψέλης, των αδελφών ιεραποστόλων από την Παχειά Ράχη Ιούλιου και Ιουλιανού, της Οσίας Αθανασίας, Θεοδώρας, Θεοπίστης, του Οσίου Λουκά του εν Στειρίω, του Αγίου Διονυσίου του εκ Ζανύνθου, του Αγίου Νεκταρίου και του μαθητή του Σάββα του Καλύμνιου.

Τίμιος Σταυρός (Παλιαχώρα)

Ο ναός βρίσκεται στην είσοδο της Παλαιάς Χώρας.

Υπαπαντή του Κυρίου

Αποκαλείται συχνά από λάθος «Άγιος Τρύφωνας». Βρίσκεται στον προαύλιο του Λεουσειού Εκκλησιαστικού Ιδρύματος δίπλα στο μικρό εκκλησάκι του Αγίου Τρύφωνα στην περιοχή Πολλές Ελιές.

Ναός Υπαπαντή (Ελλάνιο Όρος)

Βρίσκεται στη Δ. Πλευρά του Ελλάνιου όρους.

Η Παλαιοχώρα βρίσκεται στο λόφο που είναι πίσω και πλάγια από το Μοναστήρι του Αγίου Νεκταρίου. Η παλιά αυτή πόλη μοιάζει με τον Μιστρά με πολλές Εκκλησίες και ερείπια από σπίτια. Κατά τον Γ. Βέλτερ³² το 586 για να αποφύγουν την επιδρομή των Αβάρων, κάτοικοι της Κορίνθου καταφεύγουν στην Αίγινα. Οι επιδρομές των πειρατών αρχίζει τον 7^ο αιώνα με μεγάλη αύξηση των 9^ο αιώνα, προκαλώντας «ψυχική ανησυχία κυρίως των γυναικών» όπως αναφέρεται και στις σύγχρονες βιβλιογραφίες της Αγ. Αθανασίας και της Αγ. Θεοδώρας. Μεγάλο μέρος του πληθυσμού εγκαταλείπει το νησί για την ηπειρωτική Ελλάδα. Οι εναπομείναντες μετατόπισαν την πόλη από την αρχαία θέση της στην παραλαία σε απρόσιτο μέρος στο εσωτερικό (Παλαιοχώρα). Το 1810 υπήρχαν στην Παλαιοχώρα 400 οικίες. Μετά το 1812 η Παλαιοχώρα εγκαταλείπεται και ο πληθυσμός της Αίγινας μετεγκαθίσταται βαθμιδών από την Παλαιοχώρα στην παλιά θέση στην παραλία. Ο πληθυσμός του νησιού αποτελείτο το 1829 από 4000 Αιγινήτες και 5000 πρόσφυγες, σύνολο 9000 άτομα.



Εικόνα 82: Άποψη της Παλαιοχώρας

Πηγή: <http://www.aegina.com.gr/>

Όταν οι κάτοικοι τελικά εγκατέλειψαν την Παλαιοχώρα και κατέβηκαν στη σημερινή πόλη της Αίγινας, τα σπίτια ερήμωσαν και σταδιακά κατέρρευσαν. Απέμειναν περίπου 38 εκκλησίες, οι περισσότερες διακοσμημένες με τοιχογραφίες διαφόρων εποχών, από τον 13ο έως τον 18ο αιώνα. Στην Παλαιοχώρα υπάρχουν πολλά νερά, πηγάδια και στέρνες. Στο ψηλότερο μέρος υπάρχει το Κάστρο, από το οποίο η θέα προς την παραλία της Σουβάλας είναι εξαιρετική. Σώζονται τα ερείπια από τα τείχη και δεξαμενές νερού.

Στην κορυφή του λόφου της Παλαιοχώρας βρίσκεται το Κάστρο, χτισμένο από τους Βενετούς το 1654. Τα τείχη του περιέκλειαν 6 δεξαμενές, 60 σπίτια και τη δίδυμη βασιλική των Αγ. Δημητρίου και Αγ. Γεωργίου.

Οι εκκλησίες διακρίνονται σε τρεις διαφορετικούς αρχιτεκτονικούς τύπους: μονόχωροι δρομικοί ναοί, βασιλικές ελευθέρου σταυρού με τρούλο και δίδυμες βασιλικές με δύο ιερά και δύο εισόδους. Στην Παλαιοχώρα δεν σώζονται ευδιάκριτα δείγματα της

³² Βέλτερ, Γ. Ανέκδοτο χειρόγραφο Αρχείο στην Δημοτική Καποδιστριακή Βιβλιοθήκη Αιγίνης. Φάκελος 2 (61-236), σελ. 81 και σελ. 380.

λαϊκής και της οχρωματικής αρχιτεκτονικής.



Εικόνα 83: Τοπογραφικό Διάγραμμα του λόφου της Παλαιοχώρας

Πηγή: Μουτσόπουλος, Ν. (1962)

- | | |
|--|--------------------------------------|
| 1. Άγιος Χαράλαμπος | 19. Άγιοι Ανάργυροι |
| 2. Σταυρός | 20. Αγία Αικατερίνη |
| 3. Παναγία του Γιάννουλη | 21. Κοίμησις Άγίας Άννης |
| 4. Αγία Βαρβάρα | 22. Άγιος Δημήτριος |
| 5. Άγιος Γεώργιος ὁ Καθολικός (Κοίμησις ἢ Παναγία ἢ Φορτίσις). | 23. Κοίμησις Θεοτόκου |
| 6. Ἐπισκοπή (Άγιος Διονύσιος) | 24. Ταξιάρχης |
| 7. Άγιος Νικόλαος | 25. Μεταμόρφωσις |
| 8. Αγία Άννα | 26. Άγιος Εὐθύμιος |
| 9. Άγιοι Θεόδωροι | 27. Άγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος |
| 10. Άγιος Ἐλευθέριος | 28. Άγιος Γεώργιος |
| 11. Άγιος Μηνᾶς | 29. Άγιος Στέφανος |
| 12. Αγία Μακρίνα | 30. Άγιος Ἀθανάσιος |
| 13. Αγία Κυριακή | 31. Άγιος Κήρυκος |
| 14. Άγιοι Δημήτριος καὶ Γεώργιος τοῦ Κάστρου | 32. Άγιος Στυλιανός |
| 15. Κινστέρνα τοῦ Κάστρου | 33. Άγιος Ζαχαρίας |
| 16. Ταξιάρχης Μιχαήλ | 34. Αγία Κρυφτή |
| 17. Άγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος | 35. Άγιος Σπυρίδων ἢ τοῦ Σωτήρος (·) |
| 18. Άγιος Νικόλαος | 36. Ἐρείπια ναοῦ |
| | 37. Ἀσκητήριον |
| | 38. Ναϊσκος (·) |

Πίνακας 36: Ναοὶ τῆς Παλαιοχώρας

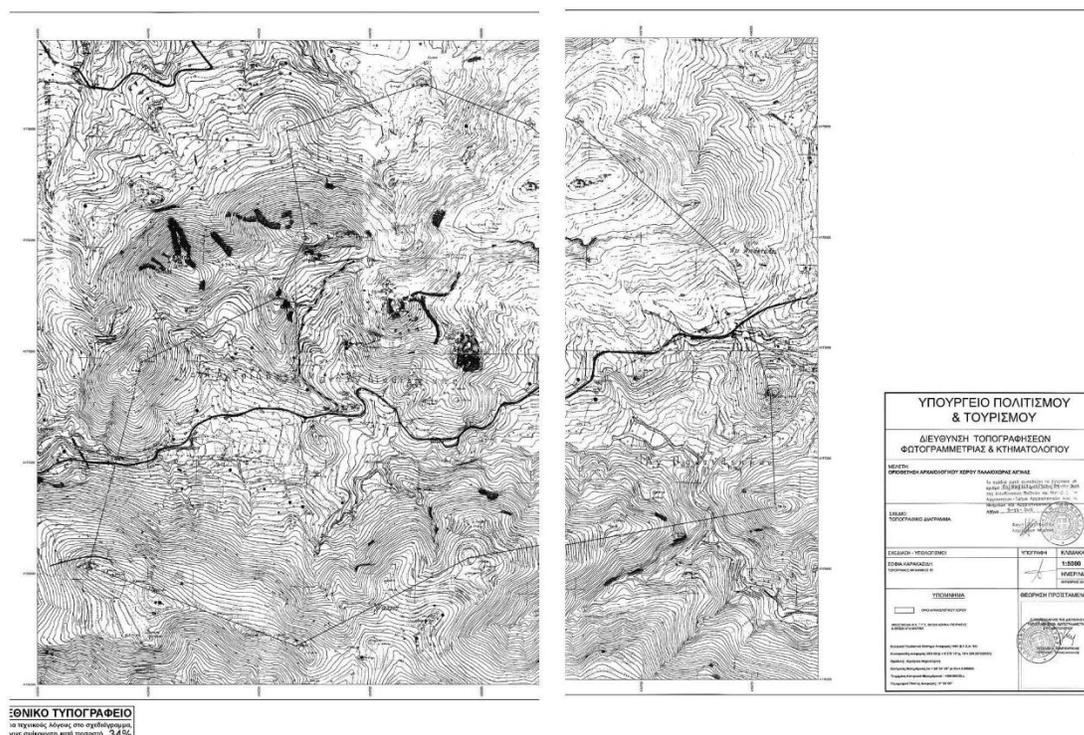
Πηγή: Μουτσόπουλος, Ν. (1962)

Ἡ Παλαιοχώρα ἔχει κηρυχθεὶ ἀρχαιολογικὸς χῶρος ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ:

| Είδος χαρακτηρισμού | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|--|--|---|
| <p>Αναριοθέτηση αρχαιολογικού χώρου Παλαιόχωρας Αίγινας</p> <p>Περιοχή Παλαιόχωρας - Μεσαγρού - Αφαίας Αίγινας</p> <p>Είδος μνημείου: Φυσικοί Χώροι Αρχαιολογικές Θέσεις Οικιστικά Σύνολα Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί Θρησκευτικοί Χώροι</p> | <p>ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/117402/358 9/29-11-2011, ΦΕΚ 352/ΑΑΠ/30-12-2011</p> | <p>"Εγκρίνουμε την αναριοθέτηση του αρχαιολογικού χώρου Παλαιόχωρας στη νήσο Αίγινα, για λόγους αποτελεσματικότερης προστασίας και ανάδειξης των πολυάριθμων σημαντικών μνημείων, που σχετίζονται με το μεσαιωνικό οικισμό της Παλαιόχωρας, και διαφύλαξης της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του ευρύτερου πολιτιστικού περιβάλλοντος."</p> |

Πίνακας 37: Στοιχεία χαρακτηρισμού της Παλαιόχωρας

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php



Εικόνα 84: Οριοθέτηση χαρακτηρισμού της Παλαιόχωρας

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Στην Παλαιόχωρα σωζονται μόνο οι εκκλησίες και οι τοιχογραφίες τους δεν είναι σε καλή κατάσταση. Η εκκλησία του Αγίου Νικολάου του Μαύρικα (13ος αιώνας) βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το λόφο της Παλαιόχωρας. Η διακόσμηση είναι μια σειρά από τοιχογραφίες μερικές από τις οποίες χρονολογούνται στο 1330. Δίπλα βρίσκεται

η εκκλησία του Σταυρού που γιορτάζεται στις 14 Σεπτεμβρίου. Αριστερά, πιο ψηλά, είναι η Βασιλική του Αγίου Γεωργίου του Καθολικού. Αυτή η εκκλησία αργότερα ονομάστηκε Παναγία η Φορίτισσα. Συνεχίζοντας συναντάμε το Καθεδρικό ναό του Αγίου Διονυσίου, ο οποίος ήταν Επίσκοπος του νησιού από το 1576 μέχρι το 1579. Ο Άγιος ζούσε σε ένα κελί που σώζεται μέχρι σήμερα. Νοτιότερα υπάρχει ένα εκκλησάκι που είναι αφιερωμένο στην Αγία Άννα. Άλλη εκκλησία που συναντάμε είναι της Επισκοπής, μια θολωτή Βασιλική, η οποία έχει χτιστεί μέσα στον βράχο.

Πιο ψηλά και αριστερά από το εκκλησάκι υπάρχουν τα ερείπια ενός κάστρου, χτισμένου από τους Βενετούς το 1654. Από το κελί του Αγίου Διονυσίου, ένα μονοπάτι οδηγεί γύρω στο λόφο, περνώντας από το εκκλησάκι των Αγίων Θεοδώρων και κάτω από αυτό η εκκλησία των Ταξιαρχών. Το Μοναστήρι της Αγίας Κυριακής ήταν το κέντρο της Παλαιοχώρας, από τον 17ο αιώνα και μέχρι το 1830. Η Αγία Κυριακή είναι μια διπλή Βασιλική, με θαυμάσιες τοιχογραφίες. Κάτω στο μονοπάτι από την Αγία Κυριακή είναι η σταυροειδής εκκλησία του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου με ένα μπλε θόλο και ένα μπλε καμπαναριό. Το μονοπάτι ανεβαίνει στην Βασιλική των Αγίων Αναργύρων. Η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου είναι προς τα δεξιά και ψηλότερα και το εκκλησάκι της Κοίμησης της Θεοτόκου είναι αριστερά και κάτω. Πάνω από το μονοπάτι, η εκκλησία της Μεταμόρφωσης, της οποίας σώζεται όλη η τοιχογραφία του ιερού. Επιστρέφοντας στο κυρίως μονοπάτι είναι η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου.



Εικόνα 85: Το εσωτερικό από εκκλησίες της Παλαιοχώρας

Πηγή: <http://www.aegina.com.gr/>



Εικόνα 86: Αγιογραφίες στις εκκλησίες της Παλαιοχώρας

Πηγή: <http://www.aegina.com.gr/>

4.5.9. Νεότερα Διατηρητέα Μνημεία

Με την έναρξη της Επανάστασης (1821) ο πληθυσμός της Αίγινας αυξήθηκε, φτάνοντας στους 10.889 κατοίκους, αποτελούμενος από πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία, τα Ψαρά, την Πελοπόννησο και τη Στερεά Ελλάδα. Οι περισσότεροι ανάπηροι, γυναίκες χήρες και παιδιά. Οι πρόσφυγες οργανώθηκαν και συσπειρώθηκαν σε ξεχωριστούς συνοικισμούς. Παραδείγματος χάριν, η κοινότητα των Ψαριανών στα «Ψαριανά» δίπλα στην Καραντίνα (σημερινή Πλατεία Εθνεγερσίας), η συνοικία των Αθηναίων προς τα Βάρδια, ενώ η συνοικία των Στερεοελλαδιτών, Χιωτών και Μοσχονισιωτών στην περιοχή της Παναγίτσας.

Η μεγάλη συγκέντρωση του πλήθους άλλαξε τη φυσιογνωμία της πόλης, με γρήγορη και άναρχη επέκτασή της. Οι πρόσφυγες έχτιζαν παραπήγματα και πρόχειρες καλύβες με καδιά και λάσπη, όπου μπορούσαν, ακόμη και σε ξένες ιδιοκτησίες. Για την κατασκευή χρησιμοποίησαν ξυλεία αποψιλώνοντας δάση και προκαλώντας καταστροφές σε κτήματα και καλλιέργειες. Ορισμένοι κατοίκησαν σπηλιές, ενώ άλλοι αρχαίους τάφους (θρακιές).

Η πόλη της Αίγινας έχει μεγάλο ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον, γι αυτό και τόσο η πόλη συνολικά όσο και μεμονωμένα κτίρια έχουν κηρυχθεί ως διατηρητέα κτίρια ή σύνολ από το Υπουργείο Πολιτισμού.

| Είδος χαρακτηρισμού | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|--|---|--|
| Παραδοσιακός Οικισμός Αιγίνης Είδος μνημείου: Οικιστικά Σύνολα, Νεοελληνική χρονική | ΥΑ 7826/7-5-1965 - ΦΕΚ 409/Β/7-7-1965 Φορέας προστασίας: ΕΝΜ Αττικής και ΥΠΕΧΩΔΕ | "Αποφασίζομεν την κήρυξιν της περιοχής της πόλεως Αιγίνης ως τόπου χρήζοντος ειδικής προστασίας του ως άνω (1469 / 1950) Νόμου." |

| | | |
|--|---|--|
| περίοδος | Με βάση τις κηρύξεις: ΥΑ 7826/7-5-1965, ΦΕΚ 409/Β/7-7-1965 ΠΔ 19-10-1978, ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978 ΠΔ 6-3-2000, ΦΕΚ 203/Δ/6-4- 2000 | |
| | ΠΔ 6-3-2000 - ΦΕΚ 203/Δ/6- 4-2000 | 1. Εγκρίνεται η τροποποίηση του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του δήμου Αίγινας (ν. Αττικής) που έχει χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός οικισμός με το από 19-10-1978 π.δ/γμα "Περί χαρακτηρισμού ως παραδοσιακών οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών" (Δ' 594) και ειδικότερα στην οδό Αγίας Φανερωμένης της περιοχής Φυλακών, με τη μετατόπιση των ρυμοτομικών και οικοδομικών γραμμών, όπως φαίνεται στο σχετικό πρωτότυπο διάγραμμα σε κλίμακα 1:500, που θεωρήθηκε από τον Προϊστάμενο της Δ/σης Τοπογραφικών Εφαρμογών με την αρ. 1972/2000 πράξη του και που αντίτυπό του σε φωτοσμίκρυνση δημοσιεύεται με το παρόν διάταγμα". |
| Περί χαρακτηρισμού ως έργων τέχνης και ως ιστορικών κτηρίων 5 κτηρίων στην Αίγινα. | ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2001/50560/ 16-9-1980 - ΦΕΚ 967/Β/26-9- 1980 | "Χαρακτηρίζουμε ως έργα τέχνης και ως ιστορικά κτήρια τα παρακάτω 5 κτίσματα στην Αίγινα, γιατί παρουσιάζουν αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον και συνδέονται με την ιστορία του Ελληνικού Έθνους : 1) Την οικία του Κων. Κανάρη (ιδιοκτησίας σήμερα Α. Λυκούρη) στην ομώνυμη οδό στην πόλη της Αίγινας, γιατί είναι ένα ενδιαφέρον κεραμοσκεπαστο νεοκλασικό κτήριο με λιτές όψεις και αξιόλογα επί μέρους μορφολογικά στοιχεία, όπως είναι οι παραστάδες στις γωνίες του κτηρίου, τα πλαίσια στα παράθυρα, το ξύλινο δαντελωτό κόσμημα κάτω από το γείσο της στέγης, η τζαμαρία στην οποία οδηγεί η πέτρινη σκάλα ανόδου στον όροφο. Το κτήριο αναδεικνύεται από τον κήπο που το περιβάλλει. 2) Την οικία Κοντόσταυλου στον Παλαιόπυργο της Αίγινας (ιδιοκτησίας σήμερα Μαίρης Κοντόσταυλου Γεωργάκη και Μίνας Κοντόσταυλου) , γιατί αποτελεί ένα αξιόλογο δείγμα αρχοντικής εξοχικής κατοικίας του περασμένου αιώνα: είναι ένα διάροφο κεραμοσκεπαστο κτήριο με συμμετρικές όψεις και λιτά μορφολογικά στοιχεία, περιβάλλεται δε από ένα όμορφα διαμορφωμένο κήπο. |

| | | |
|--|--|--|
| | | <p>3) Το αρχοντικό Τρικούπη στον Παλαιόπυργο της Αίγινας (ιδιοκτησίας Σταμάτη Φλώρου), το οποίο αποτελείται από μια μεγάλη εξοχική κατοικία, ένα διώροφο βοηθητικό κτίσμα και τον κατάφυτο εκτεταμένο κήπο. Το σπάσιμο του διώροφου όγκου της κεντρικής οικίας και ο ημικύλινδρος που εφάπτεται σ' αυτήν δίνουν μια κίνηση στην όψη. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα απλά, ορθογωνικά, ξύλινα κουφώματα, η οδοντωτή ταινία ή το ξύλινο γείσο που τρέχει κάτω από την κεραμοσκεπέαστη στέγη, καθώς επίσης και οι τοξωτές πόρτες στον περίβολο του κτίσματος.</p> <p>4) Το αρχοντικό Βούλγαρη στην Περιβόλα (ιδιοκτησίας σήμερα Δημ. Καραπάνη) είναι μια πολύ ενδιαφέρουσα εξοχική κατοικία στη μέση ενός μεγάλου κτήματος. Οι όψεις του χαρακτηρίζονται από λιτότητα και συμμετρία, η είσοδος του προεξέχει ελαφρά, πλαισιώνεται από δύο παραστάδες και στέφεται από αέτωμα, τα δε παράθυρα έχουν ξύλινα πλαίσια. Πολύ αξιόλογο στοιχείο είναι η δίδυμη λιθόκτιστη σκάλα με το ξύλινο κάγκελλο που στηρίζει την ξυλοκατασκευή του μπαλκονιού.</p> <p>5) Την οικία Μαυροκορδάτου - Φίνλεϋ, γνωστή σαν "Κόκκινο Κάστρο" στην περιοχή Χαλικιάκη, ιδιοκτησίας σήμερα της οικογένειας ROQUE - Μελά. Στο οίκημα αυτό, κτισμένο σύμφωνα με εντοχισμένη πλάκα στα 1825, έγραψε ο Φίνλεϋ την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους."</p> |
|--|--|--|

Πίνακας 38: Στοιχεία χαρακτηρισμού κτιρίων στην πόλη της Αίγινας

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

| Αριθμός Υπουργικής Απόφασης | Αριθμός ΦΕΚ | Τίτλος ΦΕΚ |
|--------------------------------|-----------------------------|--|
| <u>ΠΔ 9-12-1924</u> | <u>ΦΕΚ 312/Α/16-12-1924</u> | Περί κηρύξεως διατηρητέων ιστορικών και αρχαιολογικών και χώρων. |
| <u>ΒΔ 24-7-1936</u> | <u>ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936</u> | Περί κηρύξεως ως αρχαιολογικών διατηρητέων Ιστορικών Μνημείων Ναών και Μονών των νήσων Κυκλάδων. |
| <u>ΥΑ 25666/984/30-5-1957</u> | <u>ΦΕΚ 184/Β/8-7-1957</u> | Περί κηρύξεως αρχαιολογικών χώρων Αττικής. |
| <u>ΥΑ 25666/984/30-5-1957</u> | <u>ΦΕΚ 265/Β/1-10-1957</u> | Περί κηρύξεως αρχαιολογικών χώρων Αττικής (αναδημοσίευσις). |
| <u>ΥΑ 141980/5802/2-9-1958</u> | <u>ΦΕΚ 255/Β/18-9-1958</u> | Περί κηρύξεως αρχαιολογικού χώρου εν Αιγίνη. |

| | | |
|---|------------------------------|--|
| <u>ΥΑ 7826/7-5-1965</u> | <u>ΦΕΚ 409/Β/7-7-1965</u> | Περί κηρύξεως της πόλεως της Αίγινας εις τόπον χρηζούσης ειδικής προστασίας του Ν. 1469/50. |
| <u>ΥΑ 2258/4-2-1966</u> | <u>ΦΕΚ 175/Β/26-3-1966</u> | Περί κηρύξεως ιστορικών διατηρητέων μνημείων. |
| <u>ΥΑ 5060/11-5-1966</u> | <u>ΦΕΚ 350/Β/7-6-1966</u> | Περί χαρακτηρισμού του Δήμου Αιγίνης, ως οργανωμένου αρχαιολογικού χώρου. |
| <u>ΥΑ 21220/10-8-1967</u> | <u>ΦΕΚ 527/Β/24-8-1967</u> | Περί χαρακτηρισμού αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών διατηρητέων μνημείων. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΕ/Α/Φ31/53883/5080/74/5-3-1976</u> | <u>ΦΕΚ 621/Β/7-5-1976</u> | Περί κηρύξεως μνημείων νήσου Κυθήρων, νήσου Αιγίνης, νήσου Τήνου και περιοχής Μεγάρων Νομού Αττικής. |
| <u>ΥΑ Α31/30245/4089/20-8-1977</u> | <u>ΦΕΚ 911/Β/23-9-1977</u> | Περί χαρακτηρισμού του Κυβερνείου της Αίγινας ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου. |
| <u>ΥΑ Α1/Φ02/65627/2331/1-12-1978</u> | <u>ΦΕΚ 1151/Β/30-12-1978</u> | Περί κηρύξεως αρχαιολογικών χώρων στην Αίγινα. |
| <u>ΥΑ ΥΠΠΕ/Α1/Φ02/51103/3470/19-1-1979</u> | <u>ΦΕΚ 255/Β/16-3-1979</u> | Περί χαρακτηρισμού του λόφο Κολώνας της Αίγινας ως Αρχαιολογικού Χώρου. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/58386/2238/17-11-1979</u> | <u>ΦΕΚ 51/Β/21-1-1980</u> | Περί κηρύξεως Πύργου Μαρκέλλου στην Αίγινα, ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2001/50560/16-9-1980</u> | <u>ΦΕΚ 967/Β/26-9-1980</u> | Περί χαρακτηρισμού ως έργων τέχνης και ως ιστορικών κτηρίων 5 κτηρίων στην Αίγινα. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/46057/1837/5-9-1980</u> | <u>ΦΕΚ 1039/Β/10-10-1980</u> | Περί χαρακτηρισμού του υψώματος "Όρος" και της γύρω περιοχής στην Αίγινα, ως τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1150/46890/15-7-1981</u> | <u>ΦΕΚ 478/Β/17-8-1981</u> | Περί χαρακτηρισμού ως έργου τέχνης, του κτιρίου "αρχοντικό Λογιωτατίδου" στην οδό Β. Γεωργίου Α' στην πόλη της Αίγινας, ιδιοκτησίας Παναγιώτη Σαραντάρη. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/63820/1563/30-11-1981</u> | <u>ΦΕΚ 768/Β/21-12-1981</u> | Κήρυξη παραδοσιακού κτιρίου στην Αίγινα ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/46024/2062/10-9-1982</u> | <u>ΦΕΚ 999/Β/8-12-1982</u> | Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης κτηρίου στην οδό Κανάρη 1 στην παραλία Αιγίνης ιδιοκτησίας Α. και Σ. Βογιατζή. |

| | | |
|--|------------------------------|--|
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1346/24972/16-5-1985</u> | <u>ΦΕΚ 365/Β/31-5-1985</u> | Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου και έργου τέχνης του κτιρίου "Πύργος Ζαΐμη ή Μπενιζέλου" στη θέση Πλακάκια της Αΐγινας ιδιοκτησίας Αργυρίου Σαλιαρέλη. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΠΕ/Β1/Φ26/24081/718/12-7-1985</u> | <u>ΦΕΚ 467/Β/25-7-1985</u> | Κήρυξη κτιρίων καποδιστριακής περιόδου συγκροτήματος πρώην φυλακών Αιγίνης. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1709/25500/2-7-1986</u> | <u>ΦΕΚ 550/Β/12-8-1986</u> | Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης του κτιρίου ιδιοκτησίας Κ. Βαρβάρας Σημαντώνη στην οδό Σπύρου Ρόδη 7 στην Αίγινα. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/29766/664/19-8-1987</u> | <u>ΦΕΚ 498/Β/16-9-1987</u> | Κήρυξη ισογείου Καποδιστριακού κτίσματος στην Αίγινα ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/51126/2719/20-12-1994</u> | <u>ΦΕΚ 9/Β/13-1-1995</u> | Κήρυξη ως αρχαιολογικού χώρου θαλάσσιας περιοχής στην Αίγινα. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/46590/2677/13-11-1995</u> | <u>ΦΕΚ 1088/Β/29-12-1995</u> | Αποδεσμεύσεις θαλασσιών περιοχών για υποβρύχια δραστηριότητα με αναπνευστικές συσκευές για εκπαιδευτικούς και ψυχαγωγικούς σκοπούς. |
| <u>ΥΑ</u> <u>12209/2289/18-4-1997</u> | <u>ΦΕΚ 417/Δ/26-5-1997</u> | Χαρακτηρισμός ως διατηρητέου κτιρίου που βρίσκεται εντός του ρυμοτομικού σχεδίου Δήμου Αίγινας (Ν. Πειραιά) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτού. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2156/29506/13-6-1997</u> | <u>ΦΕΚ 755/Β/28-8-1997</u> | Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου και έργου τέχνης του κτιρίου στις οδούς Αφαΐας, Χρ. Λαδά και Π. Ηρειώτη στην Αίγινα, ιδ. Δ. Σακιώτη. |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1468/24574/15-5-1998</u> | <u>ΦΕΚ 529/Β/29-5-1998</u> | Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του κτιρίου ιδιοκτησίας Παν. Ηλιόπουλου, Σταμ. Ηλιόπουλου και άλλων στην οδό Αχιλλέως και Τότη Χατζή, στο λιμάνι της Αίγινας |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/24185/1467/22-5-1998</u> | <u>ΦΕΚ 646/Β/26-6-1998</u> | Υποβρύχιες δραστηριότητες με καταδυτική συσκευή (Άρθρο 3). |
| <u>ΥΑ</u> <u>ΥΠΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/4002/15662/20-</u> | <u>ΦΕΚ 380/Β/6-4-2001</u> | Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου, του κτιρίου ιδιοκτησίας Χρ. Τόγια και Ευφ. |

| | | |
|--|-----------------------|--|
| 3-2001 | | Λαλαούνη, με τον περιβάλλοντα χώρο του στα όρια ιδιοκτησίας επί της οδού Αφαίας 25 στην πόλη της Αίγινας. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1687/54256/16-10-2001 | ΦΕΚ 1353/Β/17-10-2001 | Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του κτιρίου στην οδό Αχιλλέως 9 στην Αίγινα με τον περιβάλλοντα χώρο στα όρια ιδιοκτησίας. |

Πίνακας 39: Στοιχεία χαρακτηρισμών στην πόλη της Αίγινας

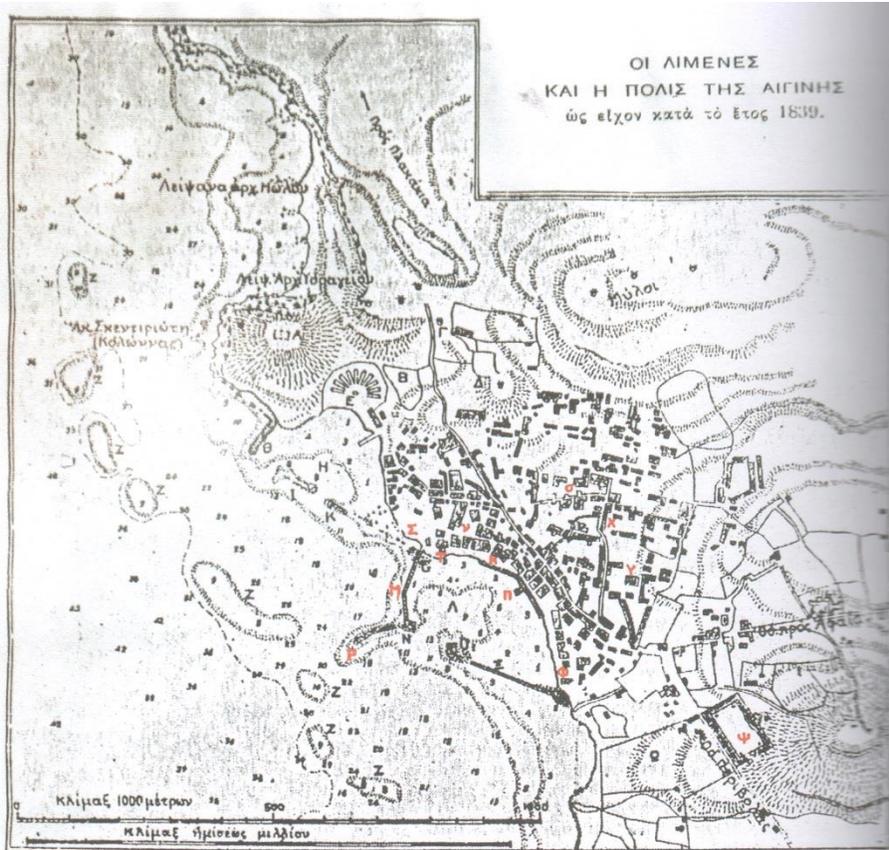
Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

| Αριθμός Υπουργικής Απόφασης | Αριθμός ΦΕΚ | Τίτλος ΦΕΚ |
|---|-----------------------|---|
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/428 13/2830/2-9-2003 | ΦΕΚ 1498/Β/10-10-2003 | Ορισμός όρων άσκησης υποβρύχιων δραστηριοτήτων με αναπνευστικές συσκευές, βαθυσκάφη ή άλλα μέσα επισκόπησης του βυθού, κατ'εφαρμογή του άρθρου 15, παρ.3, του Ν. 3028/2002 Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/118742 / 3267/8-2-2008 | ΦΕΚ 79/ΑΑΠ/28-2-2008 | Χαρακτηρισμός ως μνημείων δύο (2) κτιρίων επί της οδού Περικλέους 22 και 24 στον Πειραιά, φερομένης ιδιοκτησίας Κλεοπάτρας Βενιάμη. |
| ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/30421/873/21- 5-2008 | ΦΕΚ 208/ΑΑΠ/2-6-2008 | Χαρακτηρισμός ως μνημείου του κτιρίου επί της οδού Αγίου Νεκταρίου 24 στον οικισμό της Αίγινας, φερομένης ιδιοκτησίας Ι. Μητρόπολης Αιγίνης |

Πίνακας 40: Στοιχεία χαρακτηρισμών στην πόλη της Αίγινας

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Η πόλη αναπτύχθηκε με τρεις ανοιχτές πλατείες: μία παραθαλάσσια, απέναντι από την οικία Λογιωτατίδη (σημερινή δημοτική αγορά), όπου συγκεντρωνόταν η δημογεροντία της Αίγινας. Η δεύτερη στο κέντρο, στη «Χωράφα», ανάμεσα στο Κυβερνείο, τη Μητρόπολη και τον Πύργο Μάρκελλου, όπου μαζευόταν ο λαός. Τέλος, η τρίτη, στον ανοιχτό χώρο της Κολώνας, όπου συγκέντρωνε τους εμπόρους, κυρίως πρόσφυγες - Στυλιδιώτες, Γαλαξιδιώτες και Ψαριανοί που έκαναν την Αίγινα βάση του στόλου τους και κέντρο της πολιτικής, εμπορικής και πολεμικής βάσης τους.



ΥΠΟΜΝΗΜΑ: Α—Ναός Ἀφροδίτης. — Β—Πιθανή θέσις τοῦ σταδίου. — Γ—Πιθανή θέσις τοῦ Ἀλοκίου. — Δ—θέσις «Βάρδια». — Ε—Πιθανή θέσις τοῦ θιαυρίου. — Ζ—Τά πρῶτὰ τῶν λιμένων τεχνητὰ ἄβασθι, τὰ ὀνομαζόμενα «μῶλοι». — Η—Ὁ δὲ «Κρυπτός Λιμὴν» θεωρούμενος. — Θ—Ὁ ΒΔ τοῦ «Κρυπτοῦ λιμένα» κωματοθραύστης. — Ι—Ὁ κἀνατολὸν τῶν προηγουμένων, ἀριστέρον δὲ τῶν εἰσπλέοντι τὸν «Κρυπτὸν λιμένα» κωματοθραύστης. — Κ—Ὁ δεξιὰ τῶν εἰσπλέοντι τὸν «Κρυπτὸν λιμένα» κωματοθραύστης ἀποτελῶν νοητὴν συνέχειαν τοῦ προηγουμένου καὶ ἀπολήγων εἰς τὸν ἀγκῶνα Ο ἀπὸ τῶν ὁποίων ἤρξιεν ὁ ΒΔ λιμενοβραχίον τοῦ ἐμπορικοῦ λιμένος. — Λ—Ὁ ἐμπορικὸς λιμὴν ὁ ὁποῖος ἤνοῦτο πρὸς τὸν «Κρυπτὸν λιμένα», διὰ πόρου μεταξὺ Σ καὶ Τ οὗτος ἔχει ἤδη χερσαθῆ. — Μ—Ὁ ΒΔ κωματοθραύστης τοῦ ἐμπορικοῦ λιμένος, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν ἀγκῶνα Ο καὶ καταλήγων εἰς τὴν Ν. — Ν—Πλάταια εἰς ἣν ἦτο ποιεῦμα πύργου ἀμυντικῆς καὶ ἤδη ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὁ Θαλασσινός. Μεταξὺ Ν καὶ Ο εἶναι ἡ μεγίστη στενότης τοῦ στομίου τοῦ ἐμπορ. λιμένος ἧτις ἐκλείετο δι' ἀλύσεως. — Ξ—Ὁ νότιος κωματοθραύστης, «Ἀἰ» σημεῖον ὀνομαζόμενος, τοῦ ἐμπορ. λιμένος. — Ο—Πλάταια ἐπέχουσα τὴν θέσιν τοῦ ποτὲ ἐπιθαλασίου πύργου Μουρτζι. — Π—Εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς ὁ πρόαινος φανάς. — Ρ—Ἡ ἀποβάθρα εἰς ἣν τὸ πρῶτον ἀπεβίβασθι ὁ Καποδιστριας, ἐμπροσθεν τῆς κατόπιν ἀνεγερθεῖσης οἰκίας Καλοῦ η. — ΡΝ—Ὁ ΒΔ κωματοθραύστης τοῦ ἐμπορικοῦ λιμένος, συνεχίζων τὸν Μ ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Θαλασσινοῦ εἰς Ρ ὁ ἐρυθρὸς φανάς. — Σ—Ἡ πρὸ τοῦ μεγάρου Βογιατζῆ ἐκτασις, ἧτις ἄλλοτε ἦτο θαλάσσιον συνδέουσα τὸν Κρυπτὸν καὶ τὸν ἐμπορικὸν λιμένα. Τῷ 1810 διεκρίνοντο ἐκεῖ ἑχνη νηοδοκῶν. — Τ—Ἡ θέσις τῆς Σπιτάρας τοῦ Ν. Λογοθέτη, ἐν ἣ τὸ πρῶτον τοῦ ἐπισήμου Κράτους τυπογραφεῖον. — Υ—Ἡ Μητρόπολις, ἡ ὁποία ἐχρησίμευσε καὶ ὡς Βουλευτήριον καὶ ἐν ἣ ὀρθίσθη ὁ Κυβερνήτης. — Φ—Ὁ παλαιὸς ναὸς τῆς Παναγίας ἐν ἣ ἐκκλησιάζοντο κατὰ προτίμησιν οἱ Ψαριανοί. — Χ—Τὸ «Παλάτι τῶν Μπαρμπανιάνη», δηλαδὴ τὸ Κυβερνεῖον. — Ψ—Τὸ Ὀρφανοτροφεῖον, τὸ Μουσεῖον καὶ ἡ Σχολὴ τῶν Εὐελπίδων. Ἡ δὴ τὸ κτίριον χρησιμοποιεῖται ὡς φυλακὰ. — Ω—Ἡ πρὸ αὐτοῦ ἐκτασις «Χρυσάσι». — ΩΩ—Ὅπου ὑπῆρχεν ἡ οἰκία τοῦ Πετρόμπεη. — Μ—Ὅπου ὑπῆρχεν ἡ οἰκία τοῦ Μαλουκίη, ἐν ἣ τὸ πρῶτον σχολεῖον τοῦ ἀναγεννηθέντος Κράτους. — V—Ἡ οἰκία τοῦ Κωνστ. Κανάρη διατηρούμενη ἄριστα. — ρ—Οἰκία Βαρβάκη ἀριστα διατηρούμενη. — φ—Ὁ λόφος εἰς οὗ τὴν Ν κλιτὸν ἡ Φανερωμένη.

Εικόνα 87: Τα λιμάνια και η πόλη της Αίγινας το 1839

Πηγή: Προβής, Γ. (Επιμελ.). (2020)

Τα μεγάλα εμπορικά καράβια αγκυροβολούσαν στον Μαραθώνα, ενώ τα μικρά πλοία, καΐκια, μπρίκια και βάρκες ξεφόρτωναν στην αρχή του μόλου του Αγ. Νικολάου. Η αγορά των τροφίμων ήταν κοντά στην εκκλησία του Αγ. Νικολάου, η αγορά των εμπορευμάτων στην αρχή της οδού Αφαιάς στα Περδικιώτικα, ενώ στην παραλία άνοιξαν νέα μαγαζιά, ταβέρνες, κουρεία, εργαστήρια και καφενεία.

Στο σύνολό της η χώρα της Αίγινας ήταν κακοχτισμένη με στενά δρομάκια και ελάχιστα μεγαλύτερα σπίτια. Πρίν το 1800 τα πρώτα κτίρια που χτίστηκαν ήταν τρία μαγαζιά: των Ν. Λογοθέτη, Μ. Μοίρα και Μ. Λιβερόπουλου.



Εικόνα 88: Πρώην δημαρχείο Αίγινας. Στο ισόγειο στεγάζεται το καφενείο του Μ. Μοίρα

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Το καλοκαίρι του 1828 ξεκινάει η δράση του Κεφαλλονίτη μηχανικού Θεόδωρου Βαλλιάνου, απόφοιτου της Στρατιωτικής Ακαδημίας της Πετρούπολης, αξιωματικός του σώματος των Ινζενιέρων (μηχανικών) των σωματοφυλάκων του Τσάρου, που γνώριζε τον Ιωάννη Καποδίστρια από τη Ρωσία. Ο Βαλλιάνος ασχολείται με μετασκευές και επισκευές σε υφιστάμενα κτίρια, όπως η αποθήκη του Λογοθέτη, για να στεγάσει την επί των Εξωτερικών Γραμματεία, και τις κατοικίες των Γ. Αιβαλιώτη, Θ. Ιατρού, Ν. Λίνου, Γ. Λογιωτατίδη, Σ. Βρέζη, Καλαμάρα, της Δεσποτίνας, του Δόσιου και άλλα. Επίσης, η οικία George Finley - Μαυροκορδάτου (το «Κόκκινο Κάστρο») που λέγεται ότι χτίστηκε το 1826 στον Ασώματο με πέτρες από το ναό της Κολώνας.

Άλλες οικίες κατασκευάστηκαν από ντόπιους μαστόρους, όπως οικία Κοντόσταυλου, οικία Τρικούπη (σημ. Βουρλούμη) του 1829, οικία Βούλγαρη στην Περιβόλα (κατασκευασμένη αρχικά το 1769 «πυργωτή περιτριγυρισμένη με τοίχο σαν φρούριο»), του Κοντοσταύλου (1829) πίσω από το νεκροταφείο, του Γ. Ηρειώτη-Κοντογιώργη (1817) στην οδό Σπύρου Ρόδη που σήμερα στεγάζει το Ιστορικό Λαογραφικό Μουσείο, ενώ παλαιότερα στέγαζε ένα από τα δύο μαγειρεία (εστιατόρια) στο κέντρο της Αίγινας. Άλλες μικρότερες κατοικίες ήταν αυτές του Κανάρη (κοντά στην Πλατεία Εθνεγερσίας), του Βαρβάκη, του Πέρογλου, ο πύργος Ράλλη στα Πλακάκια, κα.

Στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου το εμπόριο και ιδιαίτερα η αλιεία, η επεξεργασία του σφουγγαριού, η ευρεία χρήση του αιγινήτικου πωρόλιθου και η παραγωγή των πασίγνωστων αιγινήτικων κανατιών, προσφέρουν οικονομική ανάπτυξη στο νησί. Αυτή την εποχή οι πλούσιοι έμποροι χτίζουν τα όμορφα νεοκλασικά κτίρια που κοσμούν μέχρι και σήμερα το λιμάνι της Αίγινας και τα αστικά διώροφα της Κυψέλης.

Ο τύπος του νεοκλασικού σπιτιού χρησιμοποιεί μορφολογικά στοιχεία των μνημείων της αρχαιότητας. Έτσι, παρά το γεγονός ότι έρχεται από τη δύση, περιέχει στοιχεία οικεία για τους Έλληνες, που τα παίρνουν αναπλάθοντάς τα δημιουργικά, μέσα στο δικό τους φυσικό περιβάλλον και σύμφωνα με τις δικές τους αξίες και απαιτήσεις. Κύριο στοιχείο αποτελεί η μικρή κλίμακα του ελληνικού νεοκλασικισμού, η οποία ανταποκρίνεται στο μέγεθος των οικισμών και στο πνεύμα του τόπου.

Τα καινούργια στοιχεία που εισάγονται είναι: η διακόσμηση, το χρώμα και η συμμετρία, τα οποία επηρεάζουν κυρίως την εξωτερική μορφή των παραδοσιακών σπιτιών. Οι ντόπιοι τεχνίτες δανείζονται μορφολογικά στοιχεία και διακοσμούν τις όψεις. Παραμένει όμως, η ίδια λογική, μέσα από την οποία διαρθρώνεται το κτίσμα από πλευράς κάτοψης. Τα ανοίγματα πληθαίνουν, οι διαστάσεις τους μεγαλώνουν και δημιουργείται μία διαφορετική σχέση πλήρους – κενού η οποία δεν καταστρέφει τη συνολική μορφή του κτίσματος.

Υπάρχουν όμως, και κτίσματα που αφομοιώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό την καινούργια αρχιτεκτονική κρατώντας ελάχιστα από τα παραδοσιακά στοιχεία. Αυτά τα σπίτια είναι συνήθως δίπατα με εξωτερική σκάλα στην κύρια όψη και τετράριχτη κεραμοσκεπή στέγη. Πλάι στο κυρίως κτίσμα υπάρχουν πάλι τα παράσπιτα που είναι χαμηλότερα από το σπίτι και προσαρτώνται συνήθως στη μία του πλευρά. Τα χρώματα που χρησιμοποιούνται είναι η όχρα, το χονδροκόκκινο, το άσπρο, το μπλε, και το μαύρο. Οι μεγάλες επιφάνειες καλύπτονται κυρίως με θερμά χρώματα, όχρα και κόκκινο. Τα περιγράμματα γύρω από τα ανοίγματα βάφονται άσπρα και με τον τρόπο αυτό τονίζονται πάνω στους χρωματισμένους τοίχους.

Καποδιστριακά κτίρια

Στις 11 Ιανουαρίου 1828 έφτασε ο Ιωάννης Καποδίστριας στο λιμάνι του Μαραθώνα στην Αίγινα με το βρετανικό πλοίο Warspite. Η τελετή ορκομωσίας της Κυβέρνησης έγινε με επιστημότητα στις 26 Ιανουαρίου 1828 στη Μητρόπολη της Αίγινας. Αίγινα πρώτη πρωτεύουσα της Σύγχρονης Ελλάδος από το 1828 έως το 1830. Στην Αίγινα συγκροτήθηκε η οργάνωση του Ελληνικού κράτους από τον πρώτο κυβερνήτη της Ελλάδος, Ιωάννη Καποδίστρια (1776-1831).

Το σύντομο αυτό χρονικό διάστημα και πριν η πρωτεύουσα μεταφερθεί στο Ναύπλιο και από εκεί στην Αθήνα, κατασκευάζονται στην Αίγινα μεγάλα έργα: Ορφανοτροφείο, το πρώτο ελληνικό δημόσιο σχολείο (Ευνάρδειο), η πρώτη προκουμαία στο λιμάνι, διάνοιξη του πρώτου αμαξιτού δημόσιου δρόμου από το Ορφανοτροφείο ως την Περιβόλα (η σημερινή οδός Καποδιστρίου) και έγινε η τοποθέτηση του πρώτου φέρου σε ελληνικό λιμάνι.

Εντούτοις, παρά την οικοδομική δραστηριότητα, το στεγαστικό πρόβλημα στην Αίγινα ήταν μεγάλο. Όπως αναφέρει και ο ίδιος ο Καποδίστριας σε επιστολή του ότι καμμία κατοικία της Αίγινας δεν μπορεί να κατοικηθεί αν δεν επισκευαστεί και δεν τη

συγγυρίσει όποιος ενδιαφέρεται να την κατοικήσει, γι αυτό και δεν παρακινούσε κανέναν να έρθει στην Ελλάδα «διότι ο μεν ουρανός είναι πάγκαλος αληθώς, η δεν γη στενάζει άγονος, αχθοφόρος σμήνους προσφύγων και επαιτών». ³³

Την Τετάρτη 9 Οκτωβρίου 1829 δημοσιεύθηκε στη Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος ανακοίνωση ότι η έδρα της Κυβέρνησης, η Γερουσία, η Γραμματεία της Επικρατείας και τα υπουργεία, όπως και ο ίδιος ο Κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας μεταφέρθηκαν στο Ναύπλιο. Εκεί πλέον θα λειτουργούσε προσωρινά η έδρα της Ελληνικής Κυβέρνησης. Κλείνοντας και το κεφάλαιο της Καποδιστριακής περιόδου στην Αίγινα, που διετέλεσε ως η πρώτη πρωτεύουσα της Ελλάδας σε μία σύντομη, όμως κρίσιμη ιστορική στιγμή για την Ελλάδα.

Ο Κυβερνήτης Καποδίστριας σε μία σύντομη περίοδο 22 μηνών πέτυχε στην Αίγινα την σύσταση κράτους με εντυπωσιακά επιτεύγματα. Μεταξύ άλλων, οργάνωσε τη διοίκηση του κράτους δημιουργώντας διοικητικές περιφέρειες, εγκαθίδρυσε θεσμούς δικαιοσύνης και δημόσιας εκπαίδευσης, πάταξε την πειρατεία, αναδιοργάνωσε τις ένοπλες δυνάμεις, έκοψε εθνικό νόμισμα, οργάνωσε την πρώτη ταχυδρομική υπηρεσία, ίδρυσε στατιστική υπηρεσία, αντιμετώπισε την επιδημία της πανώλης, στήριξε την αγροτική παραγωγή και τη σίτιση των πολιτών, χάραξε τον πρώτο αμαξιτό δρόμο που συνέδεε την πόλη με την Περιβόλα και αντιμετώπισε τη διαφθορά. Με πρωτοβουλία του Καποδίστριας και την επίβλεψη του ιρλανδού φιλέλληνα William Bennet Stephenson, εισήγαγε στην Αίγινα την καλλιέργεια της πατάτας, με σκοπό τη διατροφή του προσφυγικού και ντόπιου πληθυσμού της Αίγινας.

Την περίοδο αυτή οικοδομήθηκαν τα πρώτα δημόσια κτίρια της σύγχρονης Ελλάδος, μεταξύ αυτών:

Το Ορφανοτροφείο (πρώην Φυλακές)

Το Ορφανοτροφείο της Αίγινας χτίστηκε σε οικόπεδο που πρόσφερε η Δημογεροντία της Αίγινας. Άρχισε να χτίζεται στις 8 Οκτωβρίου 1828 από τον μηχανικό Θ. Βαλλιάνο και εγκαινιάστηκε στις 9 Απριλίου 1829. Είχε σχήμα παραλληλόγραμμο εξωτερικών διαστάσεων 140 X 80 μ. με μεγάλη εσωτερική αυλή 58 X 33 μ. παρόμοια με την τυπολογία άλλων κτίρων στην Ευρώπη και την Ανατολή – σχολεία, μοναστήρια, κα. Αρχιτεκτονικά το κτίριο είναι λητό και απλό, συνδυάζοντας την ελληνική αρχιτεκτονική παράδοση με ένα πρώιμο ρομαντικό κλασικισμό. Υλικά για την κατασκευή του προέρχονται και από το χώρο του ναού της Κολώνας.

³³ Προβής, Γ. (Επιμελ.). (2020). *Η Αίγινα του Καποδίστρια*. Δήμος Αίγινας, Επιτροπή «Αίγινα 2021», Αίγινα. Σελ. 90.



Εικόνα 89: Ορφανοτροφείο (πρώην Φυλακές)

Πηγή: <http://www.dwdekatheton.org/forum/index.php/topic,2022.0.html>

Η κατασκευή του χρησίμευσε ως είδος σχολείου για μεγάλο αριθμό εργατών. Πάνω από 2000 ανειδίκευτοι εργάτες, ειδικευμένοι τεχνίτες, μάστορες, χτίστες, μαραγκοί, φουρνελατζήδες, πετροκόποι, μαραμιτζήδες, πηλοποιοί, πελεκάνοι, πριονιστάδες κα.

Σκοπός του να περιθάλλει τα απροστάτευτα αγόρια των θανόντων αγωνιστών. Στο χώρο του λειτούργησε αλληλοδιδασκτικό σχολείο, εργαστήριο χειροτεχνίας, χορωδία, ορχήστρα, βιβλιοθήκη (η μετέπειτα Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος), μουσείο, βιβλιοδετείο και τυπογραφείο διδακτικών βιβλίων. Στο ορφανοτροφείο λειτούργησε το 1826 και η Εθνική Τυπογραφεία, που στη συνέχεια μετεστεγάστηκε στην οικία Λογοθέτη («Σπιτάρα») που σήμερα δεν σώζεται.

Γύρω από την εσωτερική αυλή αναπτύσσονται οι διαφορετικές λειτουργίες της βιβλιοθήκης, χώροι διδασκαλίας και κοιτώνες των μαθητών, ενώ στη ΒΑ πλευρά χτίστηκε μικρός ναός αφιερωμένος στον «Σωτήρα της Ελλάδος Θεόν». Δύο μεγάλες στοές εκατέρωθεν του ναού, φιλοξένησαν το πρώτο αρχαιολογικό μουσείο. Στους ημιυπόγειους χώρους του κτιρίου στη ΝΔ και ΒΔ πλευρά, βρίσκονταν τα εργαστήρια βιβλιοδετικής, ραπτικής, ξυλουργικής, торνευτικής και πλεκτικής καθώς και προσωρινά τυπογραφείο. Σε αυτά μάθαιναν οι νέοι τις αντίστοιχες τέχνες.

Μπρόστά από το Ορφανοτροφείο υπήρχε μεγάλος υπαίθριος χώρος που έφτανε μέχρι τη θάλασσα, και χρησίμευε ως κήπος και χώρος άθλησης και αναψυχής των παιδιών. Το χώρο αυτό χτίστηκε αργότερα το γήπεδο και το 1^ο Δημοτικό Σχολείο.

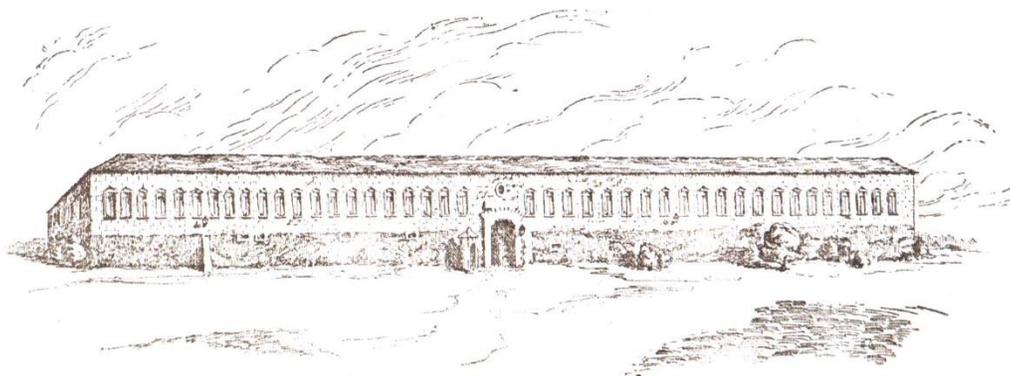
Μεταξύ του 1880 και 1984 το κτίριο χρησιμοποιήθηκε ως φυλακή. Το κτίριο πέρασε στη συνέχεια σε άλλες χρήσεις με τελευταία αυτή της χρήσης ως φυλακή υψίστης ασφαλείας για ποινικούς και πολιτικούς καταδίκους (1880- 1984) οπότε παραχωρήθηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού προκειμένου να αναστηλωθεί και να χρησιμοποιηθεί ως διαχρονικό Μουσείο.

Τη δεκαετία του 1990 έγιναν κάποιες βασικές οικοδομικές εργασίες αλλά το πρόγραμμα διακόπηκε μέχρι να βρεθούν τα κατάλληλα κονδύλια για την ολοκλήρωσή του. Το κτίριο παραμένει κενό μέχρι σήμερα, ενώ πρόκειται να χρησιμοποιηθεί για εκθέσεις στο πλαίσιο των εορταστικών εκδηλώσεων του «Ελλάδα 2021».

| Είδος χαρακτηρισμού | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|--|--|--|
| «Κήρυξη κτιρίων καποδιστριακής περιόδου συγκροτήματος πρώην φυλακών Αιγίνης» | ΥΑ ΥΠΠΕ/Β1/Φ26/24081/718/12-7-1985 - ΦΕΚ 467/Β/25-7-1985 | "Από το κτιριακό συγκρότημα των πρώην φυλακών Αιγίνης (Καποδιστριακό Ορφανοτροφείο) ορίζεται να κηρυχθούν ως διατηρητέα μνημεία: 1. Το αρχ/κό μεγάλο ορθογώνιο Καποδιστριακό αρχιτεκτονικό δείγμα της εποχής του (1820) με νεοκλασσικά στοιχεία (αετωματικά υπέρθυρα, λίθινα ή ξύλινα προεξέχοντα γείσα, εξέχοντες γωνιόλιθους κ.λπ.) και 2. Ο ναός του ορφανοτροφείου, μονόκλιτη βασιλική που ιδρύθηκε στις 8 Οκτωβρίου 1828 και περιέχει ξύλινο τέμπλο και εικόνες." |

Πίνακας 41: Στοιχεία χαρακτηρισμού του Ορφανοτροφείου

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php



Εικόνα 90: Σχέδιο Γ. Διομήδη του Ορφανοτροφείου Αίγινας ως Σχολή Ευελπίδων

Πηγή: Προβής, Γ. (Επιμελ.). (2020), σελ. 137

Το Προκαταρτικό Σχολείο

Η Αίγινα την Καποδιστριακή εποχή αναδείχθηκε σε εκπαιδευτικό κέντρο. Το 1830 στα σχολεία της Αίγινας φοιτούσαν 1082 μαθητές, από όλη την Ελλάδα. Το 1830 ίδρυσε σχολείο για κορίτσια στην Αίγινα και η Sophie Barbe de Marbois δούκισσα της Πλακεντίας. Στο σχολείο αυτό φοιτούσαν 30 μαθήτριες.

Το Προκαταρτικό Σχολείο αποτελούσε την ενδιάμεση βαθμίδα εκπαίδευσης μεταξύ του αλληλοδιδασκτικού και Κεντρικού που λειτουργούσαν στο κτίριο του Ορφανοτροφείου, και προοριζόταν για τους νέους που δεν ήταν σε θέση να παρακολουθήσουν τα μαθήματα του Κεντρικού. Πιθανολογείται ότι λειτούργησε σε κτίριο νότια της Μητρόπολης, εκεί που σήμερα στεγάζεται το Δημοτικό Θέατρο.

Το Ευνάρδειο Σχολείο

Έργο των Σταμάτη Κλεάνθη και Eduard Schaubert οι οποίοι έφτασαν στην Ελλάδα το 1829 για να προσφέρουν αφιλοκερδώς τις υπηρεσίες τους στον Καποδίστρια, εφοδιασμένοι με συστατική επιστολή του βαυαρού φιλέλληνα Karl Wilhelm Freiherr von Heideck και απόφοιτοι της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Βερολίνου, ήταν μαθητές του K. F. Schinkel και W. Stier. Πρώτοι αυτοί φέρνουν στην Ελλάδα το πνεύμα του ελληνικού νεοκλασικισμού της βερολινέζικης σχολής, πνεύμα μέτρου και ισορροπίας αντίστοιχο με εκείνο της κλασσικής ελληνικής αρχαιότητας. Διορίστηκαν από τον Καποδίστρια στις 15 Ιουνίου 1830 ως «Αρχιτέκτονες της Κυβερνήσεως».



Εικόνα 91: Ευνάρδειο

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Το αρχικό σχέδιο αφορούσε σε τριλογία, με ένα κεντρικό κτίριο και δύο μικρότερα που θα στέγαζαν κεντρικό σχολείο, μουσείο και βιβλιοθήκη. Το κόστος ήταν υπερβολικό για την εποχή και τις συνθήκες και έτσι τελικά πραγματοποιήθηκε μόνο το Ευνάρδειο, για να στεγάσει το κεντρικό σχολείο. Το κτίριο κατασκευάστηκε το 1830 με χορηγία του Ελβετού τραπεζίτη Jean Gabriel Eynard. Με μορφολογία καθαρά νεοκλασική σε δωρικό ρυθμό, υπήρξε το σημαντικότερο δείγμα νεοκλασικής αρχιτεκτονικής της Καποδιστριακής περιόδου, όχι μόνο στην Αίγινα, αλλά και σε ολόκληρη την Ελλάδα.

Το κτίριο βρίσκεται στην πλατεία της Μητρόπολης και στέγαζε το Κεντρικό Σχολείο το οποίο προετοίμαζε Δασκάλους. Υπήρξε το πρώτο ανώτερο εκπαιδευτικό ίδρυμα της ελεύθερης Ελλάδας και σε αυτό δίδαξαν οι πιο γνωστοί και καταξιωμένοι λόγιοι της εποχής με επικεφαλής τον Γεώργιο Γεννάδιο.

Πρόκειται για ένα ορθογώνιο οικοδόμημα, μονώροφο, με πρόστυλο που εκτείνεται σε όλη την πρόσοψη. Το κυρίως κτίριο αποτελείται από τρεις αίθουσες που διατάσσονται γραμμικά. Στις δύο αίθουσες εκατέρωθεν της εισόδου, στεγαζόταν το Κεντρικό Σχολείο για τους μαθητές που ήθελαν να ακολουθήσουν ανώτερες σπουδές και τμήματα μετεκπαίδευσης δασκάλων. Στην ανατολική πλευρά υπάρχει επιγραφή «Ο Κυβερνήτης των Ελλήνων νεολαία το διδακτήριον τόδε εδείματο 1830».

Στη συνέχεια στέγασε για ένα διάστημα την Εθνική Βιβλιοθήκη και το Σχολαρχείο. Η τελευταία του χρήση ήταν ως Αρχαιολογικό Μουσείο (1926 – 1982) οπότε με την μεταφορά του Μουσείου στο νέο του κτίριο έχει ουσιαστικά εγκαταλειφθεί. Το Ευνάρδειο ανήκει σήμερα στο Υπουργείο Παιδείας και πρόκειται να μεταστεγαστεί εκεί, μετά την αποκατάστασή του, η Καποδιστριακή Δημόσια Βιβλιοθήκη Αίγινας.

| Είδος χαρακτηρισμού | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|--|---|--|
| Κήρυξη ισόγειου Καποδιστριακού κτίσματος στην Αίγινα ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου | ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/29766/664/19-8-1987 - ΦΕΚ 498/Β/16-9-1987 | "Κηρύσσουμε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο το ισόγειο κτίσμα στην Αίγινα, το οποίο μαζί με το παρακείμενο Καποδιστριακό Σχολείο (ΦΕΚ 66/Β/3-5-1945, ΥΑ 19628/812/486/28-4-1945) αποτελεί ενιαίο αρχιτεκτονικό σύνολο χαρακτηριστικό δείγμα της νησιώτικης αρχιτεκτονικής του περασμένου αιώνα. Το κτίσμα είναι απλής μορφής ορθογώνιο οικοδόμημα με δίρρηκτη κεραμιδένια στέγη που καταλήγει σε αετώματα στα άκρα. Κτίστηκε από τον Ιωάννη Καποδίστρια με χρήματα του Ι. Ευνάρδου." |

Εικόνα 92: Στοιχεία χαρακτηρισμού του Ευνάρδειου

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Βιβλιοθήκη

Το 1832 συστάθηκε στο Ορφανοτροφείο η πρώτη βιβλιοθήκη που λειτούργησε ως ανεξάρτητο ίδρυμα με την επωνυμία «Εθνική Βιβλιοθήκη». Σε αυτή υπήρχαν βιβλία από δωρεές ή αγορά με τμήμα χειρογράφων που συλλέχθηκαν από ιδιώτες και μοναστήρια. Η βιβλιοθήκη μεταφέρθηκε το 1834 στην Αθήνα.

Δημοτικό Θέατρο

Το δημοτικό θέατρο της Αίγινας βρίσκεται στο κέντρο της πόλης στην ίδια ευθεία με το Ευνάρδειο και πλησίον του Ναού της Μητροπόλεως. Φαίνεται ότι προυπήρχε της Καποδιστριακής εποχής για χρήση που δεν γνωρίζουμε ακριβώς. Το 1828 επισκευάστηκε από τον Θεόδωρο Βαλιάνο και αργότερα από τους Στ. Κλεάνθη και Ε. Schaubert. Χρησιμοποιήθηκε ως αλληλοδιδασκτικό σχολείο και στη συνέχεια ως προκαταρκτικό σχολείο που προετοίμαζε τους μαθητές που είχαν σκοπό να παρακολουθήσουν σπουδές στο ανώτερο Κεντρικό Σχολείο (Ευνάρδειο). Σήμερα χρησιμοποιείται για τις ανάγκες του Δημοτικού θεάτρου Αίγινας και για πολιτιστικές εκδηλώσεις.



Εικόνα 93: Δημοτικό Θέατρο

Πηγή: <http://www.dwdekatheton.org/forum/index.php/topic,2022.0.html>

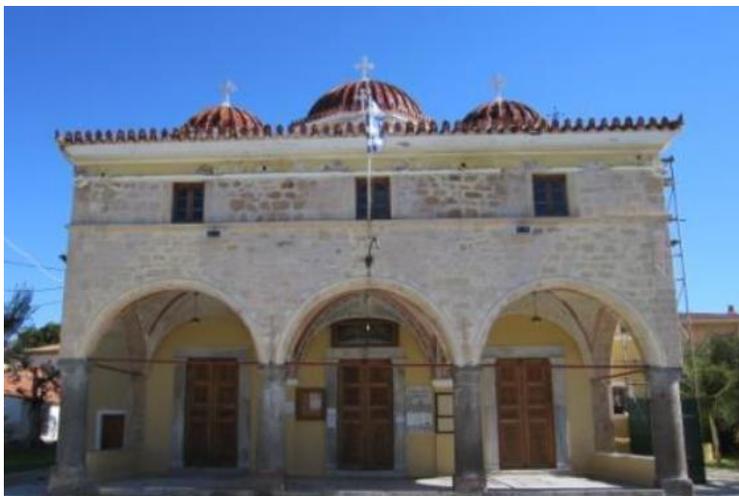
Αρχαιολογικό Μουσείο

Τον Οκτώβριο 1829 ιδρύθηκε στην Αίγινα το πρώτο Αρχαιολογικό Μουσείο, το οποίο στεγάστηκε αρχικά στο Ορφανοτροφείο. Με την ίδρυση του μουσείου περιορίστηκε και η αρχαιοκαπηλία και η ανεξέλεγκτη αρπαγή αντικειμένων από ξένους περιηγητές. Αργότερα, το μουσείο μεταφέρθηκε στο κτίριο στον αρχαιολογικό χώρο της Κολώνας.

Η Μητρόπολη της Αίγινας

Η Μητρόπολη της Αίγινας είναι ο πρώτος Καθεδρικός Ναός της Ελεύθερης Ελλάδας. Κτίστηκε με εισφορές των κατοίκων και των καπεταναίων του νησιού και εγκαινιάστηκε το 1806 και είναι τρίκλιτη. Το κεντρικό κλίτος είναι αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου, το δεξί στον Αγ. Διονύσιο πολιούχο της Αίγινας και το αριστερό στον Άγιο Ιωάννη Θεολόγο. Κατά την Καποδιστριακή εποχή χρησίμευσε ως προσωρινή στέγη του πρώτου Αλληλοδιδασκτικού Σχολείου και ως Βουλευτήριο (1827 – 1828).

Στη Μητρόπολη έγινε η πανηγυρική υποδοχή του Ι. Καποδίστρια και η ορκωμοσία του όπως και της πρώτης Κυβέρνησης της Ελληνικής πολιτείας στις 26 Ιανουαρίου 1828. Στο εσωτερικό της εκκλησίας βρίσκεται έως σήμερα το απλό ξύλινο στασίδι του Κυβερνήτη απέναντι από τον Δεσποτικό θρόνο. Την εποχή εκείνη χτίστηκε το μεγάλο καμπαναριό από πελεκητό πουρί, ενώ ο Καποδίστριας δώρισε στην εκκλησία μια μεγάλη καμπάνα κατασκευασμένη στη Ρωσία και ένα ηλιακό ρολόι.



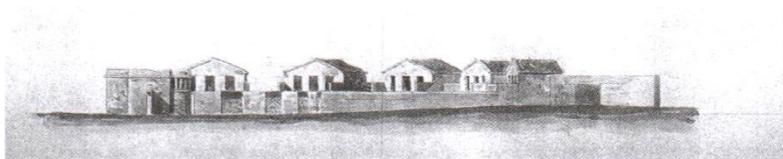
Εικόνα 94: Η Μητρόπολη της Αίγινας

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Το Υγειονομείο (Λαζαρέτο, ή Καραντίνα ή Λοιμοκαθακτήριο)

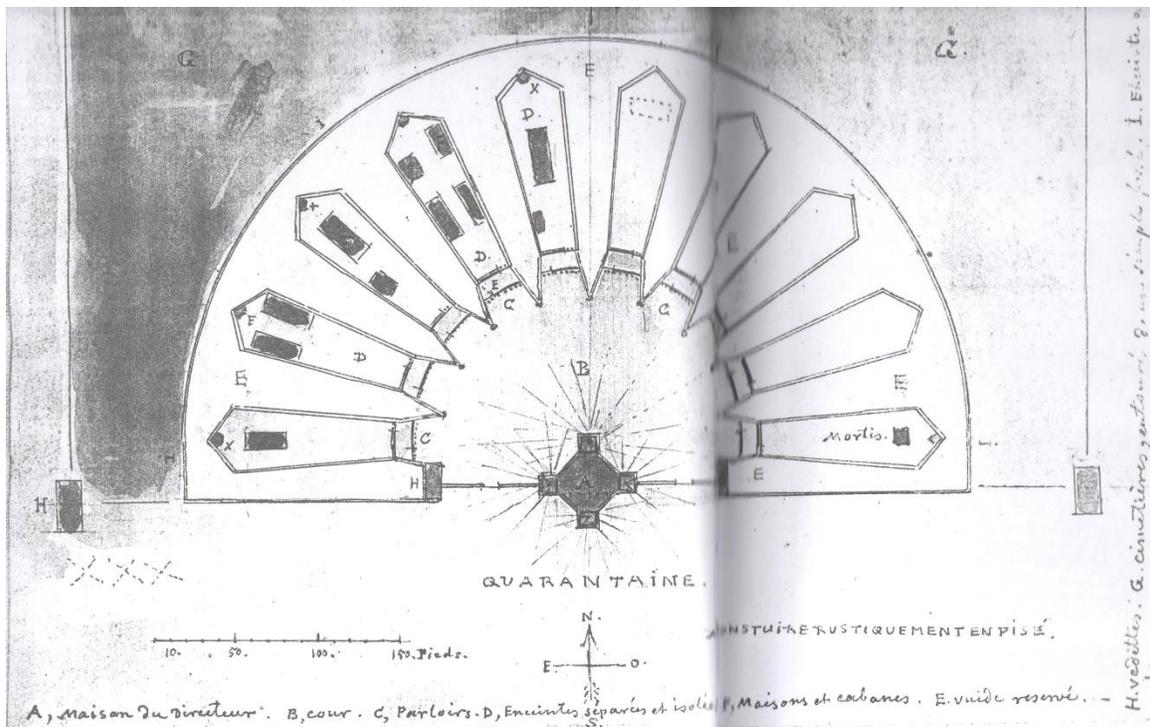
Το λοιμοκαθακτήριο χτίστηκε βόρεια του λιμανιού της Αίγινας. Τα θεμέλιά του σώζονται σήμερα έξω από την είσοδο του Αρχαιολογικού Μουσείου στην παραλία της Αύρας (Καρνάγιο).

Κατασκευάστηκε το 1828 από τον μηχανικό Θ. Βαλλιάνο πάνω στα ερείπια του αρχαίου θεάτρου της Αίγινας, που κατεδαφίστηκε τον 3^ο μ.Χ. αιώνα. Λόγω του σχήματος του θεάτρου, ο Βαλλιάνος ακολούθησε την ίδια ημικυκλική μορφή και στο Υγειονομείο, με την ορχήστρα να χρησιμεύσει ως πλατεία, με εννέα ακτινωτούς δρόμους που οδηγούν σε αντίστοιχα μονόροφα ή διόροφα κτίσματα για τη διαμονή των ασθενών. Στη δυτική άκρη ήταν το νεκροφυλακείο, ενώ στη θέση της ορχήστρας ήταν η κατοικία του διευθυντή, γραφεία και στο κέντρο ένα μικρό εκκλησάκι.



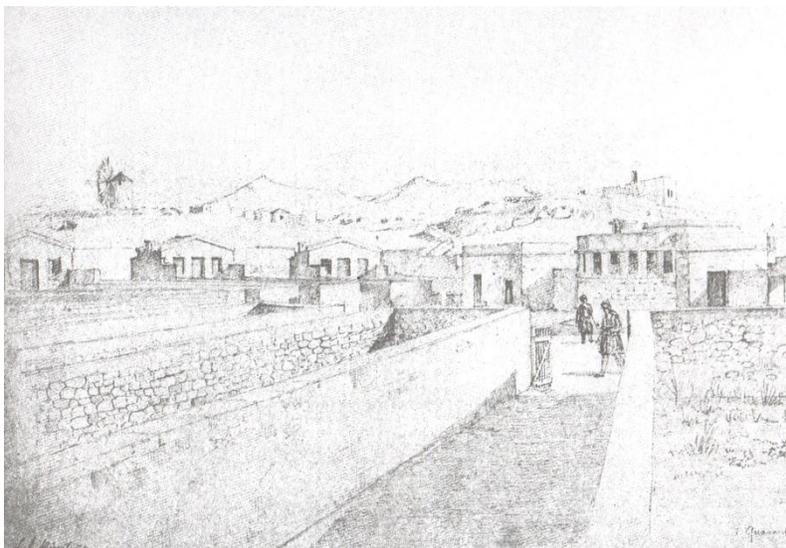
Εικόνα 95: Όψη του Λοιμοκαθακτηρίου στην Αίγινα

Πηγή: Προβής, Γ. (Επιμελ.). (2020)



Εικόνα 96: Κάτοψη του Λοιμοκαθαρηρίου στην Αίγινα

Πηγή: Προβής, Γ. (Επιμελ.). (2020)



Εικόνα 97: Αποψη του Λοιμοκαθαρηρίου στην Αίγινα

Πηγή: Προβής, Γ. (Επιμελ.). (2020)

Το Κυβερνείο

Δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς και από ποιόν χτίστηκε το Κυβερνείο, πρώην κατοικία του αρχιμαδρίτη Γρηγορίου Μοίρα. Το 1827 ο μηχανικός Θ. Βαλλιάνος ανέλαβε την επισκευή και μετατροπή του σε κατοικία του Κυβερνήτη Καποδίστρια.

Μετά την αναχώρηση του Κυβερνήτη για το Ναύπλιο στο τέλος του 1829 και την μεταφορά εκεί των Δημοσίων Υπηρεσιών, το κτίριο παραχωρείται για άλλες χρήσεις με τελευταίες αυτές της χρήσης του ως Γυμνάσιο και της στέγασης εκεί του Ιστορικού Αρχείου Αίγινας από το 1989 έως σήμερα. Υπάρχουν κάποιες υποθέσεις ότι στον ίδιο χώρο λειτούργησε το Εθνικό Νομισματοκοπείο αλλά φαίνεται ότι τουλάχιστον για τις εργασίες κατασκευής νομισμάτων (λόγω χρήσεως φωτιάς και υψηλών θερμοκρασιών) δεν θα μπορούσε να λειτουργήσει εκεί. Πιθανολογείται ότι στο χώρο ήταν τα γραφεία και οι χώροι φύλαξης του Νομισματοκοπείου.

| Είδος χαρακτηρισμού | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|--|--|--|
| Περί χαρακτηρισμού του Κυβερνείου της Αίγινας ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου Είδος μνημείου: Αστικά Κτίρια Κτίσματα Κοινής Ωφελείας Κέντρα Διοίκησης | ΥΑ Α31/30245/4089/20-8-1977 - ΦΕΚ 911/Β/23-9-1977 | "Χαρακτηρίζουμε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο το Κυβερνείο της Αίγινας διότι χρησίμευε σαν το πρώτο Κυβερνείο της απελευθερωμένης Ελλάδας από τον Καποδίστρια έως το 1829. Στο ισόγειό του λειτούργησε το πρώτο Νομισματοκοπείο και αργότερα εγκαταστάθηκε σ' αυτό το πρώτο Αρχαιολογικό Μουσείο στην Αίγινα." |

Πίνακας 42: Στοιχεία χαρακτηρισμού του Κυβερνείου

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php



Εικόνα 98: Κυβερνείο

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Οικία Ζαίμη

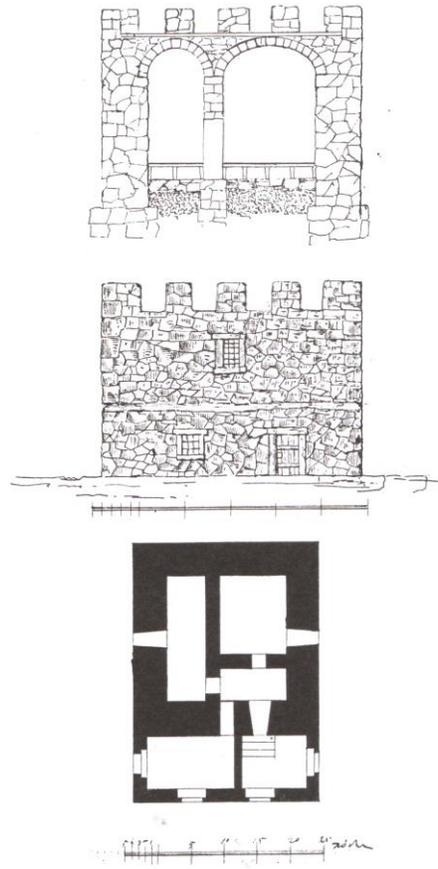
Η οικία βρίσκεται στα Πλακάκια πάνω στον παραλιακό δρόμο από την παραλία της Κολώνας προς το Φάρο του Μπούζα. Ο πύργος βρίσκεται σε ένα καταπράσινο κτήμα 15 στρεμμάτων περίπου, που στην πίσω πλευρά του έχει καλλιέργεια φιστικιάς.

| Είδος χαρακτηρισμού | ΦΕΚ | Περιγραφή |
|---|--|---|
| Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου και έργου τέχνης του κτιρίου "Πύργος Ζαΐμη ή Μπενιζέλου" στη θέση Πλακάκια της Αΐγινας ιδιοκτησίας Αργυρίου Σαλιαρέλλη. | ΥΑ ΥΠΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1346/24972/16-5-1985 - ΦΕΚ 365/Β/31-5-1985 | <p>"Χαρακτηρίζουμε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο που χρειάζεται ειδική κρατική προστασία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν 1469/1950 το κτίριο "Πύργος Ζαΐμη ή Μπενιζέλου" στη θέση Πλακάκια της Αΐγινας, ιδιοκτησίας Αργυρίου Σαλιαρέλλη, γιατί υπήρξε ιδιοκτησία και κατοικία του υπουργού Ζαΐμη.</p> <p>Επίσης το ίδιο χαρακτηρίζουμε ως έργο τέχνης σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν 1469/1950 διότι πρόκειται για αξιόλογο δείγμα μιας εποχής, το οποίο παρουσιάζει αρχιτεκτονικό και μορφολογικό ενδιαφέρον. Είναι διάροφο με ημιυπόγειους χώρους και καλύπτεται με ξύλινη κεραμοσκεπή στέγη. Στο κτίριο παρατηρούνται δυτικές μορφολογικές επιδράσεις (διάπλαση των όγκων, πυργοειδής απόληξη κλιμακοστασίου, "SCARPA" της τοιχοποιίας του ημιυπογείου) οι οποίες εναρμονίζονται θαυμάσια με τα υπόλοιπα μορφολογικά στοιχεία.</p> <p>Τα ανώφλια των κάτω ανοιγμάτων καμπυλούνται ελαφρά σε τμήματα τόξου με πολύ χαμηλό βέλος. Οι τοίχοι του είναι κατασκευασμένοι από λιθοδομή από τοπικό πωρόλιθο, κατά το πολυγωνικό σύστημα (ημιλαξευτοί πολυγωνικοί λίθοι), εσωτερικά επιχρισμένη και εξωτερικά με ακανόνιστα σχήματα λίθων. Στις γωνίες του και γύρω από τα εξωτερικά ανοίγματα, η κατασκευή ενισχύεται με πελεκημένους γωνιόλιθους. Όλα τα τμήματα των όψεων έχουν κατακόρυφους άξονες συμμετρίας και στις γωνίες του κτιρίου στο ύψος των δαπέδων του ισογείου και του ορόφου οι άκρες των ελκυστήρων καλύπτονται με μεταλλικούς διακοσμητικούς ρόδακες. Εσωτερικά στη σάλα του ισογείου, υπάρχει ζωγραφισμένη οροφή διατηρημένη σε πολύ καλή κατάσταση. Όλα τα παραπάνω στοιχεία συνθέτουν την έννοια του έργου τέχνης σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν 1469/1950."</p> |

Πίνακας 43: Στοιχεία χαρακτηρισμού της οικίας Ζαΐμη (Σαλιαρέλη)

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

Την εποχή του Καποδίστρια, με την οικονομική συμβουλή του Αμερικανού φιλέλληνα γιατρού Samuel Gridley Howe επισκευάστηκε και διευρύνθηκε το λιμάνι. Για την κατασκευή του χρησιμοποιήθηκαν πέτρες από το ναό της Κολώνας. Στα θεμέλια του φρουρίου (Μπούρτζι) οικοδομήθηκε φάρος.



Εικόνα 99: Σχέδιο Κλεάνθη μετατροπής του Μπούρτζι σε φυλακές

Πηγή: Προβής, Γ. (Επιμελ.). (2020)

Την ίδια εποχή κατασκευάζεται και η «μεγάλη αμαξωτή επιστρωμένη οδός χώρας Αίγινας – Περιβόλας», σημερινή οδός Ι. Καποδίστρια, υπό την επιστασία του Θεόδωρου Βαλλιάνου, μηχανικού, αξιωματικού του τακτικού στρατού. Πρόκειται για το πρώτο έργο οδοποιίας της νεότερης Ελλάδας που ένωνε τη χώρα με τα χωράφια της Περιβόλας και τον όρμο του Μαραθώνα.

Ο Βαλλιάνος επέβλεψε και την κατασκευή της προκυμαίας στον όρμο του Αη Βασίλη στην Περιβόλα. Τα έργα αυτά έδωσαν δουλειά και σε αρκετούς από τους πρόσφυγες που είχαν κατακλύσει το νησί.

4.5.10. Σύγχρονη αρχιτεκτονική

Η σύγχρονη αρχιτεκτονική έχει αφήσει το στίγμα της στην αισθητική της Αίγινας, τόσο θετικά όσο και αρνητικά. Η ανεξέλεγκτη δόμηση της περιόδου 1960-80 και στη συνέχεια η έκρηξη οικοδόμησης – κυρίως από μεζονέτες – που τροφοδοτήθηκε με χαμηλότοκα δάνεια στις αρχές της δεκαετίας του 2000, άλλαξε ριζικά το πρόσωπο της Αίγινας. Ο οικοδομικός οργανισμός σταμάτησε με την οικονομική κρίση (περίπου 2009-2017), παρουσίασε μία μικρή ανάκαμψη το 2019 και βυθίστηκε ξανά στην κρίση που προκάλεσε ο COVID-19 από τα μέσα του 2020.

Οικισμοί όπως η Σουβάλα και η Αγ. Μαρίνα άλλαξαν πρόσωπο με την οικοδόμηση πολυόροφων ξενοδοχείων και με τη μη τήρηση της ρυμοτομίας, με αποτέλεσμα να αλλοιώσουν ανεπανόρθωτα τον ιστορικό ιστό των οικισμών και σε ορισμένες περιπτώσεις να τους αποκόψουν και από τη θάλασσα, παρόλη την εγκύτητα.

Το ερώτημα στην Αίγινα παραμένει εδώ και χρόνια: να παραμείνει το νησί τουριστικός προορισμός με ιδιαίτερη φυσιογνωμία που θα προσελκύσει ποιοτικό τουρισμό ή να αφεθεί να μετατραπεί σε προάστιο της Αθήνας για παραθερισμό και εξοχική κατοικία; Παρόλα τα ερωτήματα που τίθενται και παρόλο που το ΓΠΣ της Αίγινας καθυστερεί, η σύγχρονη ανοικοδόμηση του νησιού συνεχίζεται, τα τελευταία χρόνια σε βραδύτερους ρυθμούς.

Θα παρουσιάσουμε εδώ ένα ενδεικτικό δείγμα της σύγχρονης αρχιτεκτονικής στην Αίγινα, σαν ένδειξη μιας πολιτιστικής κληρονομιάς που μπορεί να αποτελέσει και πόλο έλξης ποιοτικού τουρισμού.

Οικία Ν. Καζαντζάκη στα Πλακάκια, 1936. Βασίλης Δούρας

Λιτή λιθόκτιστη κατοικία πάνω στη θάλασσα, που συνδυάζει χαρακτηριστικά στοιχεία παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και του μοντέρνου κινήματος.



Εικόνα 100: Οικία Καζαντζάκη

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Κατοικία στους Αγίους, 1964. Δημήτρης Πικιώνης

Σε απλό πέτρινο όγκο και ευρύχωρη βεράντα και εσωτερική αυλή, η οικία σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε από τον Δημήτρη Πικιώνη δίπλα στη θάλασσα, χρησιμοποιώντας ντόπια υλικά και παλιές μαρμαρίνες πλάκες πεζοδρομίου από την Αθήνα.



Εικόνα 101: Οικία Πικιώνη

Πηγή: <https://www.airbnb.gr/>

Κατοικία στα Πλακάκια, 1975. Άρης Κωνσταντινίδης

Ισόγεια κατοικία από μπετόν και πουρί σε λιτή κάτοψη βάσει ορθοκανονικού καννάβου.



107



108

Εικόνα 102: Οικία Κωνσταντινίδη

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Κατοικία – εργαστήριο Γιάννη Μόραλη στα Πλακάκια, 1974-78. Άρης Κωνσταντινίδης

Η κατοικία και εργαστήριο του ζωγράφου διαμορφωμένο σε δύο όγκους από πέτρα

και εμφανές μπετόν.

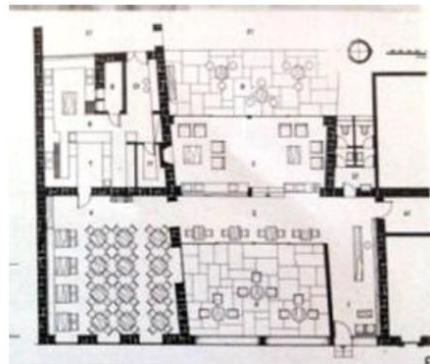


Εικόνα 103: Οικία Μόραλη

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Διασκευή παλιάς σπογγαποθήκης προσθήκης ξενοδοχείου Μπράουν, 1969. Κωνσταντίνος Δεκαβάλλας

Μια λιτή κατασκευή που εντάσει ένα νέο κτίσμα δίπλα στην ιστορική κατοικία του Μπράουν, που στο ισόγειο λειτουργούσε σφουγγαράδικο. Κατασκευασμένο από πέτρα, ξύλο και μπετόν με μεγάλα διαμπερή ανοίγματα στο καθιστικό, τόσο προς το δημόσιο δρόμο, αλλά και την ημιυπαίθρια βεράντα και την εσωτερική αυλή.



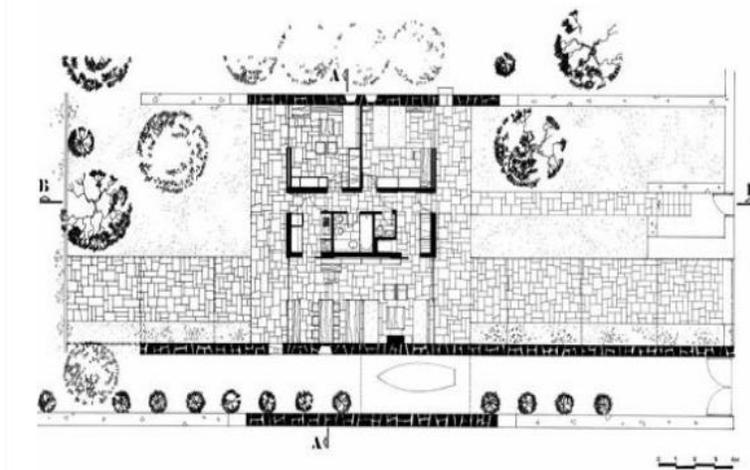
Εικόνα 104: Επέκταση ξενοδοχείου Brown

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Οικία Δεκαβάλλα, 1972. Κωνσταντίνος Δεκαβάλλας

Κτισμένο από πέτρα, μπετόν και ξύλο, είναι σχεδιασμένο με βάση τις αρχές του

βιοκλιματικού σχεδιασμού. Το σπίτι αναπτύσσεται ανάμεσα σε δύο πέτρινους τοίχους με μεγάλα ανοίγματα που ενοποιούν το εσωτερικό με τον κήπο.



Εικόνα 105: Οικία Δεκαβάλλα

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Κατοικία στο Σφεντούρι, 1983-85. Κυριάκος Κρόκος

Η μία από τις δύο κατοικίες που σχεδίασε ο Κρόκος στην Αίγινα. Η κατασκευή έγινε με τις ίδιες πέτρες και πάνω στα χνάρια ενός παλιού ερειπωμένου λαϊκού σπιτιού, σχήματος Γ γύρω από αυλή. Η δεύτερη κατοικία, απέναντι από τον αρχαιολογικό χώρο της Κολώνας, παραμένει εδώ και πολλά χρόνια ημιτελής.



Εικόνα 106: Οικία στο Σφεντούρι

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Κατοικία στα Πλακάκια, 1985. Δημήτρης Διαμαντόπουλος

Η κατοικία αναπτύσσεται σε δύο ξεχωριστούς όγκους που ενώνονται με ένα πέρασμα με τζαμαρία. Στο υπόγειο που ανοίγει σε μικρή αυλή χρησιμοποιήθηκε το ντόπιο πουρί, που συνδυάζεται με τα εμφανή μπετά και τις σοβατισμένες τοιχοποιίες σε αποχρώσεις του ροζ.



Εικόνα 107: Οικία στα Πλακάκια

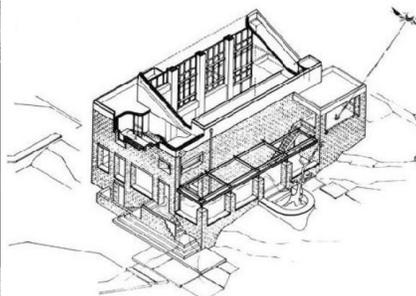
Πηγή: Ιστοσελίδα αρχιτέκτονα - <https://www.pleias.com.gr/>

Κατοικία στην Πέρδικα, 1981. Δημήτρης και Σουζάνα Αντωνακάκη

Οργανωμένη σε τέσσερις ξεχωριστούς όγκους που χωροθετούνται κυκλικά γύρω από μια πλακόστρωτη αυλή με πισίνα.

Εργαστήριο ζωγραφικής στην Πέρδικα, 1990 Δημήτρης και Σουζάνα Αντωνακάκη

Ορθογωνικό κτίριο όπου περιλαμβάνει εργαστήριο ζωγραφικής και κατοικία. Μεγάλη τζαμαρία στο βορρά φωτίζει το εργαστήριο με φυσικό φως.



Εικόνα 108: Οικία στην Πέρδικα

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Κατοικία στα Καβουρόπετρα, 1992-98. Γιώργος Μακρής - Γιώτα Καλαβρυτινού

Κατοικία και ανεξάρτητος ξενώνας που συνδέονται στο ισόγειο με έναν ενδιάμεσο ημιυπαίθριο χώρο. Με την επεξεργασία των όγκων το κτίριο εντάσσεται στο φυσικό τοπίο.

Η κατασκευή βασίζεται και διακοσμείται με ντόπια πέτρα, βότσαλα, χώμα, χαλίκια, θραύσματα παλιών υλικών, πελεκητό τσιμέντο, ξύλο και σίδηρο.

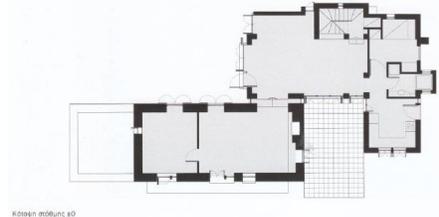


Εικόνα 109: Οικία στην Καβουρόπετρα

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Κατοικία στη Λεύκη, 1995-97. Δημήτρης Φατούρος

Το κτίριο εντάσει ένα προϋπάρχον κτίσμα στον σχεδιασμό. Με παλιά τμήματα τοιχοποιίας που ενσωματώνονται στην κατασκευή, θέτοντας όμως σαφή όρια μεταξύ του νέου και του παλιού, μεταξύ άλλων με τη διαφοροποίηση των υλικών.



Εικόνα 110: Οικία στη Λεύκη

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013)

Κατοικία στα Πλακάκια, 2004. Ηλίας Μεσσίνας

Σχεδιασμένο σε έναν απλό ορθογωνικό όγκο με ανοιχτές βεράντες, το κτίριο οργανώνεται σε ισόγειο και υπερυψωμένο υπόγειο καλυμένο με ντόπιο πουρί. Εμπνευσμένο από τα γειτονικά αρχιτεκτονικά σημεία αναφοράς, τα υλικά περιλαμβάνουν ντόπιο πουρί, εμφανές μπετόν και σοβατισμένες τοιχοποιίες σε ροζ απόχρωση. Ο σχεδιασμός του περιλαμβάνει βιοκλιματικές λύσεις εξοικονόμησης ενέργειας και νερού. Το κτίριο συμμετείχε στον ελληνικό κατάλογο της Biennale Αρχιτεκτονικής του 2006.



Εικόνα 111: Οικία στα Πλακάκια

Πηγή: Ιστοσελίδα αρχιτέκτονα - <https://ecoama.com/>

Κατοικία στους Τζίκηδες, 2008-10. Επαμεινώνδας Δασκαλάκης - RKITEKTS

Σύγχρονο κτίριο που εντάσσεται στο έντονο ανάγλυφο του τοπίου με γραμμική ανάπτυξη παράλληλη στις ισοϋψείς του λόφου. Με ανεμπόδιστη θέα προς τη θάλασσα.



Εικόνα 112: Οικία στους Τζίκηδες

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013).

Επέκταση κατοικίας στο Λιβάδι, 2008-9. Ηλίας Μεσσίνας

Σύγχρονη προσθήκη σε υφιστάμενο κτίριο με στοιχεία κυκλαδίτικης αρχιτεκτονικής. Η προσθήκη προτείνει μια πιά σύγχρονη προσέγγιση με μεγάλες τζαμαρίες και λιτούς όγκους, συνδυάζοντας τον κύβο με μία πιά παραδοσιακή πρόσοψη με καμάρες. Το κτίριο περιλαμβάνει βιοκλιματικές λύσεις που είναι αρμονικά ενταγμένες στο αρχιτεκτονικό ύφος του κτιρίου, όπως ο νότιος φεγγίτης και το νότιο θερμοκήπιο.



Εικόνα 113: Οικία στο Λιβάδι

Πηγή: Ιστοσελίδα αρχιτέκτονα - <https://ecoama.com/>

4.5.11. Βιοκλιματική αρχιτεκτονική και Οικολογική δόμηση στην Αίγινα

Βάσει δημοσίευσης³⁴ του γράφοντος πάνω στη βιοκλιματική αρχιτεκτονική στην Αίγινα: η βιοκλιματική αρχιτεκτονική είναι μία πρακτική που βασίζεται στη γνώση αιώνων, η οποία σε συνδυασμό με την οικολογική δόμηση και την γεωβιολογία, δημιουργεί ένα δομημένο περιβάλλον το οποίο εξοικονομεί ενέργεια, δεν επιβαρύνει την υγεία του ανθρώπου και προστατεύει το περιβάλλον. Η εφαρμογή της Κοινοτικής Οδηγίας 2002/91/ΕΚ για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων ψηφίστηκε στις 16/12/2002 και τίθεται σε ισχύ στη χώρα μας με καθυστέρηση τεσσάρων χρόνων (από το 4/1/2006) οπότε ισχύει πλέον ο Ν3661/2008 (ΦΕΚ 89Α). Σύμφωνα με την οδηγία αυτή τα κτίρια άνω των 1.000 τ.μ. αποκτούν πιστοποιητικό ενεργειακής απόδοσης, που θα αφορά μεταξύ άλλων στα θερμικά χαρακτηριστικά του κτιρίου (κέλυφος και εσωτερικά χωρίσματα, κ.λπ.), την θέρμανση και τροφοδοσία θερμού νερού, την εγκατάσταση κλιματισμού, τη θέση και προσανατολισμό, τις εξωτερικές κλιματολογικές συνθήκες, τα παθητικά ηλιακά συστήματα, την ηλιακή προστασία, τον φυσικό αερισμό και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Στόχος της νέας νομοθεσίας η εξοικονόμηση ενέργειας και η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ).

Από τους στόχους της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής είναι και η αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας χωρίς μηχανικά μέσα για την ρύθμιση της θερμοκρασίας και του

³⁴ Μεσσίνας, Η. (2006). «Οικολογία και Αρχιτεκτονική (νούμερο 2)», *Νέα του Σαρωνικού* 47 (31/7), σ. 24-25.

φωτισμού των εσωτερικών χώρων του κτηρίου και της επίτευξης θερμικής και οπτικής άνεσης. Στην Ελλάδα το 30-40% της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης προέρχεται από τον κτιριακό τομέα, συνεπώς εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια μπορεί να έχει ουσιαστικά αποτελέσματα στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας, αλλά και του τόπου – της Αίγινας – ειδικότερα. Στις αρχές της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής είναι και η κάλυψη έως και του 80% της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όπως ο ήλιος, με τη λειτουργία παθητικών ηλιακών συστημάτων, τη θερμική υστέρηση των υλικών (θερμοχωρητικότητα), τις αρχές μετάδοσης της θερμότητας για ηλιακή θέρμανση, την εξασφάλιση απευθείας ηλιασμού το χειμώνα, την ελαχιστοποίηση απωλειών θερμότητας το χειμώνα με θερμομόνωση και τέλος προστασία του κτιρίου από υψηλές ταχύτητες ανέμων (κυρίως νοτίων) το χειμώνα.

ΗΛΙΟΣ 3, 1981. Αλέξανδρος Τομπάζης

Στην Αίγινα, με την σημαντική αρχιτεκτονική παράδοση που ξεκινάει από την αρχαιότητα, τα παραδοσιακά χωριά, το σπίτι του Αλέξανδρου Ροδάκη και τις σύγχρονες δημιουργίες του Κρόκου και του Άρη Κωνσταντινίδη, είναι αναπόφευκτο όλη αυτή η αρχιτεκτονική παράδοση να αποτελεί πηγή έμπνευσης για τους σύγχρονους αρχιτέκτονες. Στην Αίγινα συναντάμε λοιπόν μερικά σημαντικά παραδείγματα σύγχρονης βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής και οικολογικής δόμησης. Στην Αίγινα η εφαρμογή των αρχών της σύγχρονης βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής και οικολογικής δόμησης ξεκινάει από τις αρχές της δεκαετίας του '80 με την πετρελαϊκή κρίση του 1973, η οποία ώθησε πολλούς ευαισθητοποιημένους αρχιτέκτονες και ιδιώτες να ξεκινήσουν την κατασκευή των πρώτων βιοκλιματικών σπιτιών στην Ελλάδα. Η ιδιωτική κατοικία στην Αίγινα που σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα Αλέξανδρο Τομπάζη το 1981 ήταν ένα από τα πρώτα βιοκλιματικά σπίτια στην Αίγινα αλλά και σε ολόκληρη την Ελλάδα. Η κατοικία στην Πέρδικα πήρε την ονομασία «Ηλιος 3» και ολοκληρώθηκε το 1983. Σύμφωνα με τον αρχιτέκτονα «η παραθεριστική αυτή κατοικία αποτελείται από δύο ενότητες: μία στο ισόγειο και μία στον όροφο και μεσόροφο. Το σπίτι βλέπει προς στο νότο, όπου βρίσκονται και οι φεγγίτες για φωτισμό, οι συλλέκτες για το ζεστό νερό στη στέγη, το θερμοσιφωνικό πανέλο στη σκάλα που θερμαίνει το σπίτι με την είσοδο θερμού αέρα και ο τοίχος μάζας Trombe-Michel, που αποθηκεύει την ηλιακή ενέργεια υπό μορφή θερμότητας με την οποία εν συνεχεία θερμαίνει το σπίτι. Επίσης, στο ισόγειο, το καθημερινό δωμάτιο έχει θερμοκήπιο προς το νότο, δηλαδή μία τζαμαρία που επιτρέπει στον ήλιο να θερμαίνει τη μάζα του κτιρίου εσωτερικά.» Για την αποφυγή της υπερθέρμανσης από τον καλοκαιρινό ηλιασμό όλα τα παραπάνω συστήματα που λειτουργούν στο σπίτι αυτό, σκιάζονται ή καλύπτονται το καλοκαίρι, ώστε να μην υπάρχει υπερθέρμανση. Ο άμεσος ηλιασμός, ο σωστός προσανατολισμός και η καλή θερμομόνωση μπορούν να καλύψουν ένα μεγάλο ποσοστό στις ανάγκες θέρμανσης. Ο προσανατολισμός, η διεύθετηση του χώρου, οι σκιασμένοι ημιυπαίθριοι, τα ανοιχτά χρώματα, τα ανοίγματα για δροσισμό και οι ανεμιστήρες οροφής, μπορούν να καλύψουν σημαντικό δροσισμό των αναγκών για δροσισμό. Το υπόλοιπο καλύπτεται με συμβατικά μέσα ψύξης.



Εικόνα 114: ΗΛΙΟΣ 3 στην Πέρδικα

Πηγή: Μελετητική-Α.Τομπάζης Αρχιτέκτονας

Οικία Κανελοπούλου, 2005. Ηρώ Μπενεσαγιά

Η Ηρώ Μπενεσαγιά είναι η αρχιτέκτονας της βιοκλιματικής κατοικίας της δημοσιογράφου Βάσως Κανελοπούλου στην Περιβόλα. «Η βιοκλιματική αρχιτεκτονική είναι θέμα ισορροπιών» μου είπε. «Πρέπει κανείς να μελετάει το κλίμα του τόπου όπου πρόκειται να χτίσει το σπίτι, αλλά ακόμα σημαντικότερο να ρωτάει και να μαθαίνει για το μικροκλίμα του συγκεκριμένου σημείου. Παραδείγματος χάριν, στην Περιβόλα μάθαμε για το «Μπάτη» που φυσάει το καλοκαίρι κατά το απογευματάκι από το νότο (Πέρδικα – Μονή). Γνωρίζοντας αυτό, φροντίσαμε να προσανατολίσουμε το σπίτι έτσι ώστε να αξιοποιήσουμε τον «Μπάτη» για το φυσικό δροσισμό του σπιτιού. Για το συγκεκριμένο σπίτι επιλέξαμε ήπια συστήματα που αλληλοσυμπληρώνονται και κυρίως προσέξαμε ιδιαίτερα την θερμομόνωση» Όταν την ρώτησα για τον τρόπο που δροσίζουν και θερμαίνουν το σπίτι μου είπε: «Για τον δροσισμό του σπιτιού το καλοκαίρι, φροντίσαμε να έχουμε (α) διαμπερή αερισμό σε όλα τα δωμάτια με μικρό παράθυρο προς βορρά και μεγαλύτερο προς νότο ώστε να επιταχύνεται η κίνηση του αέρα, (β) κατακόρυφο αερισμό: επειδή ο θερμός αέρας ανεβαίνει ψηλά, το κλιμακοστάσιο λειτουργεί σαν καμινάδα που τον αδειάζει από ένα παραθυράκι που βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο του σπιτιού ενώ ταυτόχρονα μία πόρτα στο ισόγειο φέρνει το δροσερό αέρα του υπογείου με φυσικό τρόπο (γ) ανεμιστήρες οροφής σε κάθε δωμάτιο δ) τον σωλήνα που θάψαμε μέσα στο χώμα, ο οποίος αξιοποιώντας την σταθερή θερμοκρασία του εδάφους σε βάθος κάτω από 2 μέτρα, τροφοδοτεί το χώρο μέσω ενός μικρού ανεμιστήρα, με δροσερότερο του περιβάλλοντος αέρα το καλοκαίρι και θερμότερο το χειμώνα» δ) Μέ σκιασμό το καλοκαίρι κυρίως της νότιας όψης (πέργκολες, σκίαστρα και κατάλληλη φύτευση). Για τη θέρμανση το χειμώνα στηριζόμαστε (α) στην θερμοαπορροφητικότητα της μάζας του κτιρίου (τοιχοί, πατώματα) που θα τα θερμαίνει απευθείας ο ήλιος, (β) στην μόνωση του κτιρίου από θερμομονωτικές πλάκες από φλούδα ξύλου που μονώνουν μεν αλλά επιτρέπουν στο κτίριο να «αναπνέει» και στη μόνωση των αρμών στα κουφώματα από γούτα που φτιάχνεται από φυτικές ίνες και γ) σκεφτόμαστε να τοποθετήσουμε ενεργειακή σόμπα, ώστε να εξοικονομούμε ξύλα (καίνε τουλάχιστον 75% λιγότερα ξύλα από τα κοινά τζάκια), και με το μπουρί της να αυξήσουμε τη απόδοση. Έχουμε κάνει πρόβλεψη και προεγκατάσταση για καλοριφέρ και λέβητα για συμπλήρωμα – εφόσον χρειαστεί.» Το σπίτι σε σχήμα «Γ» είναι απλό και

λειτουργικό, όμως από την πρώτη ματιά βλέπει κανείς ότι η φιλοσοφία του είναι διαφορετική: «Η κλίση της στέγης είναι περίπου 25 μοίρες, που είναι ένας συνδυασμός της κλίσης που ταιριάζει με την τυπολογία του νησιού και παράλληλα είναι συμβατή με την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στο μέλλον.



Εικόνα 115: Οικία Κανελοπούλου στην Περιβόλα

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Οικία Μίχα, 2007. Κ. & Θ. Τσίπηρας

Η οπτική γωνία του πολιτικού μηχανικού Δρ. Χωροταξίας Κώστα Τσίπηρα, που μαζί με τον αδελφό του, αρχιτέκτονα Θέμη Τσίπηρα, έγραψε το βιβλίο «Οικολογική Αρχιτεκτονική – βιοκλιματική αρχιτεκτονική, οικολογική δόμηση, γεωβιολογία και εσωτέρα αρχιτεκτονική» από τις εκδόσεις Κέδρος, εφαρμόστηκε στις δύο βιοκλιματικές κατοικίες για τους αδελφούς Γιώργο και Μιχάλη Μίχα στους Λεζίδες, κοντά στην Παχιοράχη. «Οι γεωπαθογόνοι κόμβοι του δικτύου ‘γραμμών Hartmann’ είναι ένα από τα πρώτα πράγματα που εξετάζουμε σε ένα οικόπεδο. Μετά χαράζουμε το σπίτι έτσι ώστε η γεωακτινοβολία στους χώρους κατοικίας και κυρίως ύπνου, να είναι η ελάχιστη» μου αναφέρει ο Κώστας. «Ο βράχος πίσω από το σπίτι αποτελείται από ραδιενεργά ηφαιστιογενή πετρώματα που περιέχουν θειάφι. Αυτό σημαίνει ότι εκλύουν μεγάλες ποσότητες ραδονίου, το οποίο, όπως γνωρίζουμε, είναι βλαβερό για τον άνθρωπο. Με ειδικές μονώσεις και φρεάτια ραδονίου, το ελευθερώνουμε στον αέρα χωρίς να βλάπτει το εσωτερικό του σπιτιού.» Η Πολεοδομία Πειραιά δεν είχε την ίδια άποψη για τις κατοικίες αυτές. «Μας καθυστέρησαν την άδεια για 6 μήνες διότι ισχυρίζονταν ότι δεν μπορούν να ελέγξουν αν πράγματι το σπίτι είναι ‘βιοκλιματικό’» μου είπε. «Μας πρότειναν για να λήξει το θέμα να αλλάξουμε τον τίτλο και να σβήσουμε τη λέξη ‘βιοκλιματικό’, όμως δεν το κάναμε. Το σπίτι είναι βιοκλιματικό και έτσι θα αναφέρεται. Εξάλλου, βάσει του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού (ΓΟΚ), ως βιοκλιματικό έχει κάποιους καλύτερους συντελεστές (όγκος, προεξοχές, κλπ.). Τελικά με πίεση του πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ και του Υπουργείου Ανάπτυξης και απειλές για αγωγές και μηνύσεις εγκρίθηκε η άδεια». Πίεση έπρεπε να ασκηθεί και προς την εταιρεία που τους πούλησε το μπετόν. «Του ζητήσαμε τσιμέντο χωρίς τέφρα. Τελικά το μπετόν που μας παρέδωσαν ήταν πράγματι καθαρό.» Σχετικά με την ψύξη και θέρμανση των δύο σπιτιών «η βιοκλιματική απόδοση των δύο κτιρίων εξετάστηκε σχολαστικά σε δύο προγράμματα προσομοίωσης, τα οποία έδειξαν

εξοικονόμηση ενέργειας της τάξης του 72-75% σε σύγκριση με ένα συμβατικό σπίτι. Η θέρμανση γίνεται από τον ήλιο, που λόγω της θέσης και προσανατολισμού των σπιτιών, εισχωρεί βαθιά το χειμώνα και θερμαίνει τις θερμικές μάζες (πατώματα, τοίχους). Υπάρχει επιπλέον κέρδος από τα θερμοκήπια που θα εγκατασταθούν, από τους τοίχους Thromb-Michel στις νότιες όψεις και την σωλήνα θερμού αέρα που θάψαμε στη γη. Επίσης, ο βράχος που προστατεύει το σπίτι από το βορρά και η μόνωση από πλάκες ξυλομάλλου μειώνουν σημαντικά τις θερμικές απώλειες. Ένα ενεργειακό τζάκι θα καλύπτει το υπόλοιπο 25% των αναγκών σε θέρμανση. Το καλοκαίρι το σπίτι θα δροσίζεται με βαθιές σκιάσεις, ειδικές φυτεύσεις και με αιολικές καμινάδες που θα εκμεταλλεύονται τους φυσικούς ανέμους της περιοχής.»



Εικόνα 116: Οικία Μίχα στους Λεξίδες

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Οικία στο Λεόντι, 2000.

Η ανακύκλωση υλικών οικοδομής είναι μία επίσης σημαντική πτυχή της οικολογικής δόμησης καθώς τα υλικά συνεχίζουν τη ζωή τους επιστρέφοντας στον κύκλο της οικοδομής, μειώνοντας έτσι την σπατάλη σε πρώτες ύλες και σε ενέργεια για την παραγωγή και μεταφορά νέων υλικών στη θέση τους – μειώνοντας επίσης και το κόστος οικοδομικών υλικών για τον ιδιοκτήτη. Την ανακύκλωση υλικών ακολούθησαν και οι ιδιοκτήτες σπιτιού στο Λεόντι. Κυρίως για λόγους οικονομικούς, αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν παλιά υλικά από μάντρες και προσωπική εργασία στην κατασκευή του σπιτιού τους. Το αποτέλεσμα είναι εντυπωσιακό: η παραδοσιακή τέχνη των παλιών προσθέτει μία νότα νοσταλγίας σε μία σύγχρονη κατοικία, όπου η μερακλίδικη δουλειά του σύγχρονου ιδιοκτήτη αφομοιώνεται με την παλιά μαστοριά. Η ξενάγηση στο σπίτι αρχίζει από το υπόγειο, το οποίο ο ιδιοκτήτης έχει μετατρέψει σε εργαστήριο, ξυλουργείο και αποθήκη οικοδομικών υλικών, στην πλειοψηφία τους από κατεδαφίσεις. «Ο σκελετός του σπιτιού βασίζεται στην θερμική μάζα από τούβλα 18 εκ. τα οποία μονώνονται προς τα έξω. Ήθελα να εγκαταστήσω ένα σύστημα ενδοδαπέδιας θέρμανσης, όμως το σύστημα παραμένει ημιτελές και για λόγους οικονομικούς.» Ο έξυπνος σχεδιασμός του σπιτιού, σε σχέδια του ίδιου του ιδιοκτήτη, ο οποίος μελέτησε το θέμα διαβάζοντας πολύ και ρωτώντας ειδικούς, αποτελείται από έναν ανοιχτό κεντρικό κατακόρυφο χώρο που επιτρέπει τον αερισμό του σπιτιού. Η σόμπα πετρελαίου που καίει στο χώρο αυτό, σε

συνδυασμό με έναν ανεμιστήρα κάτω από τη στέγη και την σωστή θερμομόνωση του σπιτιού, αρκούν για να θερμάνουν ολόκληρο το σπίτι. Στο σπίτι θα βρει κανείς παλιά κομμάτια από κατεδαφίσεις: Ταμπλαδωτές ντουλάπες με πλούσια διακόσμηση και τζαμιλίκια, ταμπλαδωτές πόρτες με σημάδια από ταμπελάκια, χρωματιστά μωσαϊκά πλακάκια τα οποία συνθέτουν πολύχρωμες γεωμετρικές συνθέσεις, μια παλιά μπανιέρα, τα παλιά κάγκελα, οι μπαλκονόπορτες και άλλα. «Το κόστος των υλικών από κατεδαφίσεις είναι μηδαμινό σε σχέση με τα νέα. Όμως ο ιδιοκτήτης πρέπει να λάβει υπόψιν ότι συμφέρει οικονομικά μόνο όταν θα βάλει τη δική του εργασία για να τα προσαρμόσει και να τα επιδιορθώσει. Αλλιώς, αν είναι να προσλάβει μαραγκό να κάνει αυτή τη δουλειά, δεν τον συμφέρει οικονομικά. Επίσης, τα ξύλα για τα πατώματα τα πήρα απευθείας από σχιστήριο στην Τρίπολη. Τα χρησιμοποίησα πρώτα για τον ξυλότυπο του μπετόν, μετά τα καθάρισα, τα πλάνισα και τα έβαλα για πατώματα στο σπίτι». Η ξύλινη κουζίνα, από κερασιά και καστανιά, σε σχέδια και εκτέλεση του ίδιου, παρόλο καινούργια, εναρμονίζεται απόλυτα με τον μασίφ μαρμάρινο λευκό νεροχύτη από κάποιο παλαιότερο πλυσταριό.



Εικόνα 117: Οικία στο Λεόντι

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Οικία στη Σκοτεινή, 2006. Νίκος Σακελλίου

Το ‘αχυρόσπιτο’ της Αίγινας είναι από τα πρώτα σύγχρονα παραδείγματα στην Ελλάδα, που οι ιδιοκτήτες αποφάσισαν να βάλουν πολλή προσωπική εργασία για να χτίσουν με τον παραδοσιακό τρόπο και ένα παραδοσιακό υλικό. Το σπίτι βρίσκεται κοντά στο γεφυράκι της Σκοτεινής. Το εργοτάξιο γίνεται ελάχιστα αντιληπτό. Η μόνη φασαρία ήταν όταν έσκαψαν τα ρηγά θεμέλια και έπεσε η πλάκα του μπετόν. Μετά η ησυχία επανήλθε. Ο περιβάλλον χώρος διαμορφώθηκε με πετρόχτιστες μάντρες από ντόπιο μάζορη και η ανέγερση του κτιρίου γίνεται σταδιακά από τους ιδιοκτήτες. Το κυρίως σπίτι δεν έχει ξεκινήσει - έχει πέσει μόνο η πλάκα μπετόν. Έχει ξεκινήσει όμως το εργαστήριο δίπλα του, που έχει σχεδόν ολοκληρωθεί. Η οικοδομή, είναι ημιτελής όμως ήδη χρησιμοποιείται, διότι δεν είναι γεμάτη κινδύνους και χημικά, όπως μια συμβατική, αλλά ένας χώρος ευχάριστος, που μοσχοβολάει από την ξυλεία από κυπαρίσι και τις αχυρόμπαλες. Εδώ τα παιδιά είναι ασφαλή και συμμετέχουν, όπως πχ. στο πρώτο χέρι λάσπης (το «πεταχτό»). Τη λάσπη την έφτιαξε ο ιδιοκτήτης, από το αμμώδες χώμα από το κτήμα, ανακατεμένο με ίση ποσότητα αργυλώδους χώματος από την Αίγινα, ψηλοκομμένο

άχυρο και λινέλαιο. Τα υλικά είναι τόσο φυσικά που ό,τι περισεύει το πετάνε στο κομπόστ, για να γίνει φυσικό λίπασμα! Εδώ είναι σημαντική η σωστή επιλογή του κατάλληλου χώματος ώστε να μην ραγίσει ο σοβάς και να προστατέψει το άχυρο από την υγρασία. Ο μαραγκός που κατασκεύασε τον στατικό σκελετό και το πατάρι, την πέργκολα και τη στέγη, κατασκευάζει βάρκες, με αποτέλεσμα οι λεπτομέρειες και η αισθητική της πέργκολας, του παταριού και των ζευκτών («ψαλιδιών») της στέγης να θυμίζουν την αισθητική των καϊκιών.



Εικόνα 118: Οικία από αχυρόμπαλες στη Σκοτεινή

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Οικία στην Αγ. Φανερωμένη, 2008: Ηλίας Μεσσίνας

Η μόνιμη κατοικία στην Αγ. Φανερωμένη (2004-2008) εμπνέεται από την ντόπια παράδοση, τη σύγχρονη αρχιτεκτονική και εφαρμόζει την οικολογική δόμηση. Οι ιδιοκτήτες έθεσαν από την αρχή του σχεδιασμού την απαίτηση το σπίτι να εξοικονομεί ενέργεια και φυσικούς πόρους και να εντάσσεται όσο το δυνατόν στον παραδοσιακό ιστό της Αίγινας. Η κατοικία, κατασκευασμένη από ντόπια πέτρα, αξιοποιεί τον ήλιο, τη γεωθερμία και την εξωτερική θερμομόνωση για να μειώσει τις απαιτήσεις της σε ενέργεια και ορυκτά καύσιμα και παράλληλα διαθέτει μικρή μονάδα βιολογικού καθαρισμού ώστε να εξοικονομεί νερό για πότισμα.



Εικόνα 119: Οικία στην Αγ. Φανερωμένη

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Το σπίτι είναι προσανατολισμένο 30° νοτιανατολικά, συνδυάζοντας την τροχιά του ήλιου και τη μαγνητική θέα προς τη νήσο Μονή. Έχει μικρό βάθος, ώστε αφενός ο ήλιος να προσφέρει φυσικό φωτισμό και ηλιασμό, αφετέρου να υπάρχει επαρκής διαμπερής αερισμός. Ενέργεια εξοικονομείται και από το φυσικό φωτισμό του υπογείου.

Το κλιμακοστάσιο με τα μικρά βορεινά ανοίγματα λειτουργεί και ως αιολική καμινάδα που εκτονώνει το θερμό αέρα του σπιτιού, προσφέροντας φυσικό αερισμό και δροσισμό το καλοκαίρι. Το κέλυφος του κτιρίου έχει θερμομονωθεί εξ ολοκλήρου, χωρίς πρακτικά θερμογέφυρες, με θερμομόνωση 5cm, ενώ εξωτερικά και εσωτερικά υπάρχει εμφανής ντόπια πέτρα -το «πουρί»- ένα μέρος της οποίας εξορύχθηκε κατά την εκσκαφή και ένα μέρος μεταφέρθηκε από γειτονικές τοποθεσίες. Τα παράθυρα είναι υψηλής θερμομονωτικής απόδοσης με θερμοδιακοπή. Η κατοικία έχει επιστρωθεί με δύο ειδών δάπεδα: επεξεργασμένο βιομηχανικό δάπεδο και ξύλινο κολλητό ειδικά μελετημένο και πιστοποιημένο για συστήματα ενδοδαπέδιας ψύξης - θέρμανσης.

Για την ψύξη και θέρμανση της κατοικίας επιλέχθηκε η μέθοδος της ενδοδαπέδιας διάστρωσης σωληνώσεων η τροφοδοσία των οποίων γίνεται μέσω της γεωθερμικής αντλίας θερμότητας, που αποτελεί και την καρδιά του συστήματος. Παράλληλα ένα μεγάλο κεντρικό ενεργειακό τζάκι είναι σε θέση να θερμάνει επαρκέστατα το σύνολο των χώρων του ισόγειου επιτυγχάνοντας απόδοση τουλάχιστον 75% (έναντι του 10% των συμβατικών τζακιών) χωρίς την επικουρία της ενδοδαπέδιας θέρμανσης.

Το ζεστό νερό θερμαίνεται κατά 80% από τον ήλιο με ηλιακό θερμοσίφωνα ειδικά κατασκευασμένο ώστε να φέρει επιλεκτικούς συλλέκτες.

Η επεξεργασία των λυμάτων γίνεται σε μονάδα βιολογικού καθαρισμού ώστε να επιτυγχάνεται τελική καθαρότητα νερού 97%. Παράλληλα αξιοποιείται το νερό αφενός για την τροφοδότηση των λεκανών σε λουτρά και W.C. και αφετέρου για το πότισμα του κήπου έκτασης τεσσάρων στρεμμάτων. Επιπλέον, το βρόχινο νερό συλλέγεται από τα δώματα μειώνοντας σημαντικά τις ανάγκες νερού για πότισμα.

4.6. Κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον

4.6.1. Εισαγωγή

Η **Αίγινα** είναι το δεύτερο μεγαλύτερο σε έκταση, πληθυσμό και ανάπτυξη νησί του Αργοσαρωνικού. Γεωγραφικά η θέση της Αίγινας είναι στρατηγική και αυτό της επέτρεψε ιστορικά να αναπτύξει εμπορική δύναμη και αλληλεπίδραση με τις περιοχές γύρω της. Νησί με αρχαία ιστορία που έχει να δείξει σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα, από την Προϊστορική εποχή μέχρι σήμερα. Αν και η έκταση του νησιού είναι σχετικώς μικρή (82,63 τετραγωνικά χιλιόμετρα), εντούτοις παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία πετρωμάτων και πολύπλοκη γεωλογική δομή.

4.6.2. Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

Ο Δήμος Αίγινας έχει μόνιμο πληθυσμό 13.056 και de facto³⁵ 12.930 κατοίκους. Όσον αφορά στις μεταβολές του πληθυσμού της Αίγινας στις τρεις τελευταίες απογραφές έχουμε ως εξής:

| Δήμος | 2011 | | 2001 | | 1991 | | Μεταβολή 2011-2001 | |
|---------|---------|----------|---------|----------|---------|----------|--------------------|----------|
| | Μόνιμος | De Facto | Μόνιμος | De Facto | Μόνιμος | De Facto | Μόνιμος | De Facto |
| Αίγινας | 13.056 | 12.930 | 12.716 | 13.552 | 11.103 | 11.639 | 2,6% | -4,59% |

Πίνακας 44: Πληθυσμός της Αίγινας

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - www.statistics.gr

Ο μόνιμος πληθυσμός του νησιού είναι περιορισμένος σε σχέση με τον αριθμό των τουριστών, επισκεπτών και παραθεριστών, που ανέρχονται σε υπερδιπλάσιο των μόνιμων κατοίκων.

| Πληθυσμός | Έτη | Πληθυσμός |
|---|----------------------------|-----------|
| Πραγματικός πληθυσμός Σύνολο | 1991 Πραγματικός πληθυσμός | 11639 |
| | 2001 Πραγματικός πληθυσμός | 13552 |
| Ετεροδημότες Απογραφέντες στο Δήμο ή την Κ/τα | 1991 Πραγματικός πληθυσμός | 1603 |
| | 2001 Πραγματικός πληθυσμός | 1727 |
| Ομοδημότες Απογραφέντες στο Δήμο ή την Κ/τα | 1991 Πραγματικός πληθυσμός | 9847 |
| | 2001 Πραγματικός πληθυσμός | 10777 |
| Αλλοδαποί Απογραφέντες στο Δήμο ή την Κ/τα | 1991 Πραγματικός πληθυσμός | 189 |
| | 2001 Πραγματικός πληθυσμός | 1048 |

Πίνακας 45: Πληθυσμός Δήμου Αίγινας

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - www.statistics.gr

| | 1991 Πραγματικός πληθυσμός | 2001 Πραγματικός πληθυσμός | 2011 Πραγματικός πληθυσμός |
|---------------|----------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|
| ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ | 9883 | 12222 | 13056 |
| Δ.Δ. Αίγινας | 4693 | 5985 | 7253 |
| Δ.Δ. Βαθέος | 1795 | 2133 | 1495 |
| Δ.Δ. Κυψέλης | 1221 | 1525 | 2124 |
| Δ.Δ. Μεσαγρού | 1395 | 1753 | 1361 |
| Δ.Δ. Πέρδικας | 779 | 826 | 823 |

Πίνακας 46: Πληθυσμός Δήμου Αίγινας κατά Δημοτικά Διαμερίσματα

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - www.statistics.gr

³⁵ Ως de facto πληθυσμό ή σύμφωνα με την ορολογία μέχρι την απογραφή του 2001 **πραγματικό πληθυσμό** ενός τόπου ορίζουν οι στατιστικές υπηρεσίες το συνολικό πληθυσμό που βρέθηκε και απογράφηκε κατά την απογραφή στο συγκεκριμένο αυτό τόπο, ανεξάρτητα από το αν διαμένει μόνιμα στον τόπο αυτό, ή αν είναι προσωρινός ή περαστικός.

| | 1991 | | 2001 | |
|----------------------|-----------------------|----------------------------------|-----------------------|----------------------------------|
| | Πραγματικός πληθυσμός | | Πραγματικός πληθυσμός | |
| | Κανονικές κατοικίες | Κανονικές κατοικίες με 4 δωμάτια | Κανονικές κατοικίες | Κανονικές κατοικίες με 4 δωμάτια |
| ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ | 9882 | 2989 | 12214 | 4443 |
| Δ.Δ. Αίγινας | 4692 | 1556 | 5985 | 2138 |
| Δ.Δ. Βαθέος | 1795 | 409 | 2131 | 809 |
| Δ.Δ. Κυψέλης | 1221 | 424 | 1520 | 553 |
| Δ.Δ. Μεσαγρού | 1395 | 381 | 1753 | 644 |
| Δ.Δ. Πέρδικας | 779 | 219 | 825 | 299 |

Πίνακας 47: Πληθυσμός Δήμου Αίγινας κατά Δημοτικό Διαμέρισμα (κοινότητες)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - www.statistics.gr

Ιστορικά Πληθυσμιακά Στοιχεία

Κατά τον Βέλτερ, το 1810 υπήρχαν στην Παλαιοχώρα 400 οικίες. Κατά τον ίδιο, το 1829 ο πληθυσμός ήταν 9000 κάτοικοι, εκ των οποίων 4000 Αιγινήτες και 5000 πρόσφυγες. Ο αριθμός αυτός, κατά πάσα πιθανότητα αφορούσε στη χώρα, χωρίς να περιλαμβάνει τα γύρω χωριά.

Το 1828 με την έναρξη της Καποδιστριακής περιόδου στην Αίγινα, εκτός από τη χώρα υπήρχαν τα περισσότερα από τα χωριά που υπάρχουν και σήμερα. Στις πλαγιές των βουνών άκμαζε η γεωργία χάρις στους αναλημματικούς από ξερολιθιά τοίχους (οι πεζούλες) που δημιουργούσαν καλλιεργήσιμες εκτάσεις για κριθάρι και δημητριακά, χαμηλότερα μεταξύ άλλων για συκίες, ελιές, αμυγδαλιές και χαρουπιές.

Στη Βαγία, Σουβάλα και Πέρδικα, οι κάτοικοι ήταν στην πλειοψηφία τους ναυτικοί. Την εποχή εκείνη ο πληθυσμός της Αίγινας υπολογίζεται στους 45.000 κατοίκους – παρόλο που υπάρχουν αποκλύσεις στα ιστορικά στοιχεία.

Κατά τον Βέλτερ, στην απογραφή του 1907 αναφέρονται:

| | |
|---------------|----------------|
| Αίγινα | 5412 κατοίκους |
| Αγ. Ασώματοι | 447 |
| Μονή Θεοτόκου | 9 |
| Παχειά Ράχη | 138 |
| Πέρδικα | 401 |
| Σύνολο | 6407 |

Κατά τον ίδιο, το 1932 καταγράφονται:

| | | | |
|--------------|------------|-----------|------|
| Πόλη Αίγινας | 2491 άρεν. | 2544 θηλ. | 5035 |
| Περιφέρεια | 659 | 836 | 1495 |
| Βαθύ | 197 | 245 | 442 |
| Μεσαγρός | 364 | 397 | 761 |
| Χαλασμένη | 490 | 609 | 1099 |

Σύνολο 4201 4631 8832

Αλλοδαπός Πληθυσμός

Οι αλλοδαποί που ζουν στην Αίγινα ανέρχονται σε περίπου 1000 άτομα, εκ των οποίων η συντριπτική πλειοψηφία είναι Αλβανοί (περίπου 680 άτομα), από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άγγλοι (7,79%), Γερμανοί (3,16%), Βούλγαροι (2,96%) και άλλοι.

4.6.3. Οικονομικά χαρακτηριστικά της περιοχής

Επίπεδο Εκπαίδευσης και Ανεργία

Το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων της Αίγινας δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα υψηλό. Το 14% του συνόλου των κατοίκων του Δ. Αίγινας, είναι είτε πτυχιούχοι ανώτερων ή ανώτατων σχολών, είτε κάτοχοι μεταπτυχιακού/διδακτορικού τίτλου και το 25% απόφοιτοι της μέσης εκπαίδευσης.

Έτσι, το 38% του πληθυσμού του Δήμου Αίγινας έχει λάβει τουλάχιστον τη βασική εκπαίδευση. Συγκριτικά, δεν διαφέρει κατά πολύ από το επίπεδο του Νομού (47%), της Περιφέρειας (56%) και της χώρας (44%).

Όσον αφορά στη θέση στο επάγγελμα, το μεγαλύτερο μέρος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού είναι μισθωτοί (59,6%), στη συνέχεια αυτοαπασχολούμενοι (15,8%) και οι εργοδότες (14,3%), των οποίων τα ποσοστά είναι αρκετά μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα της Νομαρχίας και της Περιφέρειας.

Όσον αφορά στην ανεργία, στο Δ. Αίγινα φτάνει το 16,2% (2001), ενώ ανεπίσημες πηγές αναφέρουν ότι το 1990 η ανεργία ήταν 9% και το 2009 έφτασε στο 17,5%.³⁶ Το ποσοστό ανεργίας της Αίγινας είναι το αισθητά μεγαλύτερο τόσο από τον αντίστοιχο εθνικό μέσο όρο (11,1%) όσο και σε σχέση με την Περιφέρεια (9,7%) και το Νομό (11,5%). Οι άνεργοι νέοι έχουν χαμηλή συμμετοχή στο συνολικό αριθμό των ανέργων. Σε επίπεδο Δημοτικού Διαμερίσματος, το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται στο Δ.Δ. Μεσαγρού με 18,8% και το χαμηλότερο στο Δ.Δ. Πέρδικας με 11,6% - όπου εμφανίζεται η μεγαλύτερη συμμετοχή των νέων ανέργων (64% των ανέργων είναι νέοι). Μπορούμε να πούμε ότι τα υψηλά ποσοστά ανεργίας στην Αίγινα οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην εποχιακή μορφή που έχει η απασχόληση στον τομέα του τουρισμού, καθώς σε αυτόν τον τομέα δραστηριοποιείται η πλειονότητα των απασχολουμένων στην περιοχή μελέτης.

Διάρθρωση Απασχόλησης

Ως προς την διάρθρωση της απασχόλησης στην Αίγινα, κυρίαρχος παραγωγικός τομέας είναι ο τριτογενής τομέας, με έμφαση στον τουρισμό και τις υποστηρικτικές του δραστηριότητες. Στην Αίγινα, αξιοσημείωτη είναι η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στην

³⁶ <http://www.tzitzis.gr/online/arhtra/40-topika/105-2009-07-29-09-12-17.html>, Αίγινα πρώτη πρωτεύουσα, ιστοσελίδα του Φίλιππου Τζίτζη

Αίγινα, σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά της Περιφέρειας και της Νομαρχίας, με ποσοστό 7,4% το 2001 (έναντι 8,9% το 1991).

Όσον αφορά στον δευτερογενή τομέα, το ποσοστό του έφτασε το 22,7%, που κυμαίνεται στα επίπεδα της Περιφέρειας και του Νομού.

Ως προς τον τριτογενή τομέα, το ποσοστό του κυμάνθηκε το 2001 στο 54%. Από τις δραστηριότητες του τριτογενή τομέα ιδιαίτερη ένταση παρατηρείται στους κλάδους του εμπορίου και των ξενοδοχείων-εστιατορίων. Επίσης, βλέπουμε ανοδική μεταβολή στην απασχόληση στον κλάδο του εμπορίου σε σύγκριση με την αντίστοιχη μεταβολή σε επίπεδο Χώρας, Περιφέρειας και Νομού, της τάξης του +57% στο Δ. Αίγινας, έναντι των αντίστοιχων ποσοστών μεταβολής στα άλλα χωρικά επίπεδα κυμαίνονται από +27% έως +40%. Από τους υπόλοιπους κλάδους του τριτογενή τομέα, εμφάνισαν θετικές επιδόσεις στο Δ. Αίγινας οι ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί και η υγεία-κοινωνική μέριμνα, η δημόσια διοίκηση, η εκπαίδευση και οι λοιπές υπηρεσίες. Όσον αφορά στον κλάδο των χρηματοπιστωτικών οργανισμών την περίοδο 1991-2001, κατά πάσα πιθανότητα συνδέεται με συγκυριακά γεγονότα, όπως η άνοδος του Χρηματιστηρίου, η μεταβολή των όρων τραπεζικής δανειοδότησης, κ.ο.κ. που είχαν και μεγάλη επίδραση στην αγορά αγοράς ή οικοδόμηση δεύτερης ή παραθεριστικής κατοικίας. Με αποτέλεσμα, στο δευτερογενή τομέα αλλά και στην συνολική απασχόληση της περιοχής μελέτης, ο κλάδος των κατασκευών να έχει υψηλά ποσοστά στη συνολική απασχόληση της περιοχής μελέτης, με ποσοστό 16,5%.

Στον δευτερογενή τομέα, σε όλα τα Δ.Δ. κυριαρχεί ο κλάδος των κατασκευών, με το Δ.Δ. Βαθέως και Πέρδικας να εμφανίζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά (25,4% και 24% αντίστοιχα). Ταυτόχρονα το Δ.Δ. Πέρδικας είναι το μοναδικό που εμφανίζει μείωση των απασχολούμενων στον κλάδο της μεταποίησης την δεκαετία 1991-2001. Τέλος, τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα παρουσιάζουν το Δ.Δ. Πέρδικας και Αίγινας (10,3% και 7,6% αντίστοιχα), ενώ ταυτόχρονα το Δ.Δ. Πέρδικας είναι το μοναδικό που παρουσιάζει την δεκαετία 1991-2001 καθαρή απώλεια θέσεων εργασίας στον κλάδο γεωργίας –κτηνοτροφίας (γεγονός που συνδέεται άμεσα με την εγκατάλειψη της γεωργικής γης που καλλιεργείται σε αναβαθμούς και η οποία σε μεγάλο βαθμό συγκεντρώνεται στο Δ.Δ. Πέρδικας).

Στην Αίγινα εμφανίζονται χαμηλά ποσοστά απασχολούμενων στην μεταποίηση σε σχέση με τα αντίστοιχα της Χώρας, της Περιφέρειας και του Νομού. Στον κλάδο της εξόρυξης όμως, ενώ σε όλα τα χωρικά επίπεδα σημειώνεται μείωση των απασχολούμενων στο Δ. Αίγινας παρουσιάζει αύξηση.

Όσον αφορά στις δραστηριότητες του τριτογενή τομέα, στα Δ.Δ. Αίγινας, Βαθέως και Κυψέλης (όπου εμφανίζεται και το μεγαλύτερο ποσοστό του κλάδου) κυριαρχεί το εμπόριο (και μάλιστα το Δ.Δ. Βαθέως εμφανίζει διαχρονικά σημαντική αύξηση της απασχόλησης στο κλάδο αυτό), ενώ στα Δ.Δ. Μεσαγρού και Πέρδικας αυξημένη απασχόληση παρουσιάζεται στο κλάδο των ξενοδοχείων-εστιατορίων (όπου το Δ.Δ. Πέρδικας εμφανίζει την τελευταία δεκαετία σημαντική αύξηση). Το μεγαλύτερο ποσοστό

του τριτογενή τομέα εμφανίζεται στο Δ.Δ. Αίγινας και Μεσαγρού (~62%), και το μικρότερο στο Δ.Δ. Βαθέως (48,4%) στο οποίο φαίνεται να έχει σημαντική συμμετοχή ο δευτερογενής τομέας (31,8%).

Παραδοσιακά επαγγέλματα

Τα αιγινίτικα κανάτια που έγιναν πασίγνωστα τόσο γιατί διατηρούσαν δροσερό το νερό, όσο και για τα καταπληκτικά τους σχέδια και ήταν και είναι μορφή πολιτισμού για το νησί. Αυτή η πανάρχαια τέχνη εξακολουθεί και σήμερα να ασκείται με τον παραδοσιακό τρόπο σε πολύ μικρότερη ποσότητα. Στα νεότερα χρόνια κέντρα αγγειοπλαστικής εξακολουθούν να υπάρχουν στο Μεσαγρό και στους Αγίους όπου και υπάρχει κατάλληλο αργιλόχωμα. Η παραδοσιακή αγγειοπλαστική, λοιπόν, διατηρείται ως την εποχή μας αλλά έχει πλέον τουριστικό χαρακτήρα.

Σχετικά με την εγκατάλειψη της αγγειοπλαστικής σήμερα είναι πλέον φανερή η ανυπαρξία ενδιαφέροντος στις νέες γενιές που θα διατηρήσουν και θα μεταδώσουν με τη σειρά τους την παράδοση. Το μεράκι για τα νέα παιδιά που θα μπορούσαν να ασχοληθούν με την τέχνη, είναι λέξη άγνωστη. Από το 1972 υποτίθεται πως στο νησί λειτουργεί σχολή αγγειοπλαστικής υπό την υποστήριξη του δήμου. Ωστόσο, η λειτουργία της θεωρείται αποτυχημένη καθώς νέοι τεχνίτες του Αιγινίτικου κανατιού δεν έχουν προκύψει.

Τα παραδοσιακά επαγγέλματα κινδυνεύουν να χαθούν, να αλλάξουν έτσι οι ισορροπίες της Αίγινας, κινδυνεύοντας να χάσει για πάντα τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της. Αυτό που την κάνει ξεχωριστή στα μάτια των ντόπιων αλλά και των επισκεπτών της.

Διότι, αν ρωτήσει κανείς τον οποιονδήποτε, τι θέλει για την Αίγινα, η απάντηση θα ήταν «να διατηρήσει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της». Τι όμως σημαίνει αυτό και πώς θα το πετύχει, εκεί τα βλέμματα θα χαμήλωναν.

Αν όμως η Αίγινα ήταν μια επιχείρηση η οποία πρέπει να παραμείνει στην αγορά και να διατηρήσει το προβάδισμά της τι θα έκανε; Θα δυνάμωνε τα προϊόντα στα οποία έχει την υπεροχή, για να στηρίξει την εξειδίκευσή της σε μια ανταγωνιστική αγορά. Ποιά είναι αυτά τα προϊόντα της Αίγινας;

Η ενδοχώρα του νησιού είναι κατάμεστη από αναβαθμούς (πεζούλες). Κάποιοι από αυτούς ακόμη και στη σύγχρονη επόχή καλλιεργούνται με φιστικιές και ελιές. Στους ορεινούς όγκους του νησιού υπάρχουν κάποια μικροφράγματα για την διευθέτηση χειμάρρων τα οποία δεν βρίσκονται σε δασική έκταση.

Το πλούσιο πολιτισμικό δυναμικό της Αίγινας συμπληρώνουν σύγχρονες δραστηριότητες τέχνης και πολιτισμού. Η κεραμοπλαστική εξακολουθεί να αποτελεί παράδοση που αναβιώνει την φήμη για τα περίφημα Αιγινίτικα κανάτια, αλλά και για τη σύγχρονη Αιγινίτικη δημιουργία. Σύγχρονοι καλλιτέχνες αναβιώνουν τις παραδοσιακές τέχνες, όπως η Θεοδώρα Χοραφά στο εργαστήριό της οικία Καραπάνου, με αναγνώριση τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, ενώ η καταξιωμένη γλύπτρια Βένια

Δημητρακοπούλου διοργανώνει τα καλοκαίρια εργαστήρια κεραμοπλαστικής για μεγάλους και παιδιά στο εργαστήριό της στην Παχειοράχη.

4.6.4. Απασχόληση ανά τομέα

4.6.5. Πρωτογενής

Έως και τον 19ο αιώνα η Αίγινα περιγράφεται από τους περιηγητές ως κήπος - το πιο πράσινο νησί του Σαρωνικού. Ξεχωριστή σημασία για την γεωργία είχε η καλλιέργεια της πατάτας που άρχισε με πρωτοβουλία του Καποδίστρια από το 1828 για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Σύμφωνα με το Heldreich (1898) κατά την εποχή του καλλιεργούνται λαχανικά, οπωροφόρα, βαμβάκι και εσπεριδοειδή στα πεδινά, όμως οι κάτοικοι καλλιεργούν και τα άλλα πετρώδη και κατάξηρα μέρη (γεγονός που αποδεικνύεται σήμερα από τις πεζούλες) με αμπέλια, ελιές, συκιές, αμυγδαλιές και ιδιαίτερα το οροπέδιο της Χρυσολώντισσας και το Όρος με κριθάρι και όσπρια. Ως τις αρχές του 20ου αιώνα, η Αίγινα ήταν αυτάρκης ως προς τα γεωργικά προϊόντα, με καλλιέργειες που περιελάμβαναν αμπέλια, ελιές, συκιές, αμυγδαλιές, σιτάρι, κριθάρι, όσπρια, ριζάρη, μπαμπάκι, λινάρι, αρακά, ρεβίθια, κουκιά, βίκο, ακόμα και σε ορεινά κτήματα.

Το κατεξοχήν προϊόν του νησιού όμως το οποίο έχει εκτοπίσει όλα τα άλλα είδη τα νεότερα χρόνια, αποτελεί η καλλιέργεια της φιστικιάς, από της οποίας τα έσοδα συμπληρώνουν το βασικό τους εισόδημα πολλές οικογένειες στην Αίγινα. Γύρω στο 1902 άρχισε η καλλιέργεια της φιστικιάς (*Pistacia vera* L.), η οποία αποδείχθηκε ιδιαίτερα επιτυχής, όμως το 1927 τα κύρια γεωργικά προϊόντα του νησιού είναι τα σύκα και τα σταφύλια.

Επίσης έχει αρχίσει μια προσπάθεια τα τελευταία χρόνια για καλλιέργεια οπωροκηπευτικών αλλά δεν επαρκούν ούτε για την ντόπια αγορά. Στις ορεινές περιοχές φυτεύουν ελιές και κάποιες αμυγδαλιές αλλά ένα μεγάλο μέρος από τα παλιά ορεινά κτήματα μένει ακαλλιεργητο λόγω της έλλειψης νερού. Καλλιεργήσιμα φυτά που ευδοκιμούν στην Αίγινα είναι: αμυγδαλιές, ελιές, φιστικιές, αμπέλια πατάτες, κηπευτικά, λεμονιές, βερικοκιές (μικρόκαρπες αλλά με μοναδική γεύση και άρωμα).

Οι περισσότερες παραγωγικές δραστηριότητες εγκαθίστανται διάσπαρτα στο νησί αφού δεν υπάρχουν σχετικοί θεσμοθετημένοι υποδοχείς. Οι εγκαταστάσεις που σχετίζονται με τον πρωτογενή τομέα βρίσκονται κυρίως στο βόρειο τμήμα του νησιού και περιλαμβάνουν:

- Δύο ελαιοτριβεία στα Πλακάκια και στην Κυψέλη (δημιουργούνται κάποια προβλήματα ρύπανσης στο άμεσο περιβάλλον).
- Δύο εγκαταστάσεις μεταποίησης φιστικιού του Συν/σμού Φιστικοπαραγωγών στον Αγ. Φώτιο και Μεριστό (στον δρόμο προς Κυψέλη).
- Ιδιωτικές μικρότερες διάσπαρτες εγκαταστάσεις μεταποίησης φιστικιού.

Η καλλιέργεια της φιστικιάς

Η λέξη φιστίκι προέρχεται από την αραβική λέξη *frastug*. Είναι ξηρός καρπός προερχόμενος από το φυλλοβόλο καρποφόρο δένδρο που είναι ιθαγενές της Ινδίας, της Συρίας και της Περσίας. Στη Συρία είναι γνωστό εδώ και 3.500 χρόνια, αλλά έγινε ευρύτερα γνωστό με την κατάκτηση της Ασίας από το Μέγα Αλέξανδρο.

Η φιστικιά ανήκει στην οικογένεια των Ανακαρδιωδών (με 58 γένη και πάνω από 400 είδη), ενώ στο γένος *PISTACIA* ανήκουν η κοκορεβυθιά, η αγριοφιστικιά, ο σχίνος και το μαστιχόδενδρο. Η Αιγινήτικη φιστικιά είναι μπολιασμένη πάνω σε χιώτικη τσικουδιά.



Εικόνα 120: Φιστικιά Pistacia

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Τα πρώτα φιστικόδενδρα έφερε ο γιατρός Ν. Περόγλου περί το 1890. Μέχρι το μεσοπόλεμο η παραγωγή και η διάδοση ήταν περιορισμένη, κυρίως σε κτήματα εύπορων αστικών οικογενειών. Μετά όμως από το Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, η καλλιέργεια εξαπλώθηκε και ήταν ιδιαίτερης ποιότητας, διότι η ποικιλία της Αιγινήτικης φιστικιάς της κοιλαρωτής, ευδοκimei στο ξηρό κλίμα και στα ασβεστώδη ημιξερικά εδάφη του νησιού, ενώ δε χρειάζεται πολύ νερό για να καλλιεργηθεί.

Η φιστικοκαλλιέργεια αυξήθηκε ραγδαία μεταξύ της δεκαετίας του 1950 και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1970, με δυναμική 5.000 στρεμμάτων και 150.000 δένδρων. Σ' αυτό συνέβαλε η αξιοποίηση πολλών κατάλληλων κτημάτων και η ψηλή τιμή του προϊόντος που έγινε ιδιαίτερα δημοφιλές στην Αθήνα.



Εικόνα 121: Φιστικιά

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Σήμερα, στην Αίγινα καλλιεργούνται περίπου 3.500 στρέμματα με 120.000 ρίζες φιστικιάς. Υπολογίζεται ότι ασχολούνται με τη φιστικιά περίπου 1.500 οικογένειες, κυρίως ως δευτερεύουσα ασχολία και εισόδημα. Η μέση ετήσια παραγωγή της Αίγινας ανέρχεται σε 500 - 600 τόννους. Η βλάστηση ξεκινά το μήνα Μάρτιο με το φούσκωμα «των ματιών», ενώ το Μάιο ξεκινά το φύλλωμα, το φιστίκι ξυλοποιείται τον Ιούλιο και η συγκομιδή του γίνεται στα τέλη Αυγούστου - αρχές Σεπτεμβρίου.

Εκτός των μικρών εκτάσεων, οι τρεις περιοχές όπου καλλιεργούνται φιστικιές σε ενιαίες μεγάλες εκτάσεις είναι οι εξής:

- Περιοχή που εκτείνεται στην Περιβόλα, Παγώνι και Λεύκη.
- Περιοχή στους Αγ. Ασώματους.
- Περιοχή στην Κυψέλη.

Ένας σπάνιος συνδυασμός ικανού αριθμού παραγόντων δίνουν στο φιστίκι της Αίγινας τα ιδιαίτερα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά που το έχουν καταστήσει διάσημο. Η πρώτη θέση θα πρέπει να αναζητηθεί στο ξηροθερμικό περιβάλλον του νησιού (συγγενές καταγωγής) και στη γειννίαση της θάλασσας. Το μικρό – σχετικά με άλλες περιοχές - μέγεθος των δένδρων, η μικρή ετήσια βλάστηση, η μικρή – σχετικά – παραγωγή, το ικανοποιητικό θερμικό άθροισμα Ιουλίου – Αυγούστου (ωρίμανση), το μικρό ποσοστό σχετικής υγρασίας ακόμα και τη νύχτα είναι βασικές παράμετροι για την αποτίμηση της ποιότητας του ώριμου καρπού.

Ο συνδυασμός των παραγόντων αυτών με την περιορισμένη άρδευση κλίνει σαφώς τις ορμονικές υπηρεσίες του δένδρου υπέρ της καρποφορίας. Σε άλλες περιοχές θεωρείται ικανοποιητική ετήσια βλάστηση άνω των 50 εκατοστών (στην Αίγινα είναι ικανοποιητική των 10 εκατοστών), εμφανίζεται συχνά δεύτερη βλάστηση, χρειάζονται ακόμα και χλωρά κλαδέματα για την εξασθένηση του ανταγωνισμού του επάκριου με το σπέρμα. Αντίθετα, στην Αίγινα αρχίζει νωρίτερα η ανάπτυξη του σπέρματος, ώστε μέχρι την συγκομιδή να γίνεται επαρκής αποθήκευση αποθησαυρωτικών ουσιών.

Σοβαρός παράγοντας που επίσης συντελεί στην ανωτερότητα των οργανοληπτικών ιδιοτήτων είναι η ημιξηρική καλλιέργεια, η οποία σε συνδυασμό με το ξηροθερμικό

περιβάλλον δημιουργεί – αντί να υποβαθμίζει – ένα πραγματικά ευγενές προϊόν. Η συγκυρία είναι πραγματικά ευτυχής όσο και σπάνια, ίσως μόνο με την καλλιέργεια της ντομάτας στην Σαντορίνη μπορεί να συγκριθεί. Παρόμοιες συνθήκες καλλιέργειας εκτός Αίγινας έχουν καταλήξει σε τραγικά αποτελέσματα (νησιά Αιγαίου, με προϊόν άνοστο, λίσβο), μικρού μεγέθους και κλειστού άνω του 50%. Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι υπάρχει σοβαρή συσχέτιση μεταξύ ποιότητας του προϊόντος και του ποσοστού κλειστού.

Το σχετικά άγονο έδαφος, η περιορισμένη χρήση λιπασμάτων και η σχετική αλατότητα του νερού της άρδευσης συνδυάζονται με τους προηγούμενους παράγοντες στην επίτευξη του τελικού στόχου. Γόνιμο και λιπαινόμενο έδαφος, σε συνδυασμό με επαρκή άρδευση έχουν οδηγήσει σε εντυπωσιακές σοδείες εμπορικότητας μεγέθους καρπών αλλά μικρότερου ποσοστού σε ξηρά ουσία και αιθέρια έλαια δηλαδή κατωτέρων οργανοληπτικών ιδιοτήτων.

Το ξηροθερμικό περιβάλλον, η γεινίαση της θάλασσας, η χαμηλή σχετικά υγρασία, η μικρή παραγωγικότητα της ημιξηρικής καλλιέργειας στα ασβεστολιθικά κυρίως εδάφη δίνουν προϊόν λίγο μικρότερου μεγέθους αλλά πλούσιο σε αποθησαυριστικές ουσίες και άλατα. Η ξήρανση του προϊόντος αυτού με φυσικό τρόπο επαυξάνει εντυπωσιακά τη διαφορά των οργανοληπτικών ιδιοτήτων. Είναι κοινός τόπος ότι η αποξήρανση καρπών με μεγάλη περιεκτικότητα σε υγρασία δίνει προϊόντα κατώτερης ποιότητας. Πολύ περισσότερο μάλιστα, αν συγκριθεί με την πλειονότητα των άλλων περιοχών καλλιέργειας, όπου η καθυστερημένη ωρίμανση και οι καιρικές συνθήκες οδηγούν σχεδόν όλη την ποσότητα που παράγεται στη βεβαιωμένη ξήρανση του φιστικιού σε θερμικά ξηραντήρια, με βέβαιη τη φυσικοχημική αλλοίωση του ξηρού προϊόντος.

| Συστατικό | Περιεκτικότητα ανά 100g ψίχας |
|---|-------------------------------|
| Ύδωρ(g) | 5,6 |
| Πρωτεΐνες(g) | 19,6 |
| Λίπη(g) | 53,2 |
| Υδατάνθρακες (g) | 19,0 |
| Ίνες(g) | 2,2 |
| Τέφρα(g) | 3,0 |
| Σάκχαρα(g) | 6,1 |
| Θερμίδες(g) | 594 |
| Σχέση μη κορεσμένων/κορεσμένα λιπαρά οξέα | 8,1 |
| Βιταμίνες | |
| A(I.U) | 230 |
| Θειαμίνη(mg) | 0.67 |
| Νιασίνη(mg) | 1.4 |
| Βιταμίνη C(mg) | 0 |
| Ανόργανα Στοιχεία(mg) | |
| Ca | 131 |
| P | 500 |
| Fe | 7.3 |
| K | 972 |
| Mg | 158 |

Πίνακας 48: Σύσταση φιστικιών και θρεπτική αξία

Πηγή: <http://estia.hua.gr/file/lib/default/data/23200/theFile>

Το φιστίκι είναι πλούσιο σε μαγγάνιο και μαγνήσιο, απαραίτητα για την καλή

λειτουργία του μεταβολισμού στον ανθρώπινο οργανισμό.

| Συστατικό | Περιεκτικότητα ανά 100g ψίχας |
|-----------------|-------------------------------|
| Πρωτεΐνες(g) | 19,5 |
| Λίπη(g) | 53,6 |
| Υδατάνθρακες(g) | 19,4 |
| Θερμίδες(g) | 594 |

Πίνακας 49: Σύσταση και θρεπτική αξία φιστικιών της ποικιλίας Αίγινας

Πηγή: <http://estia.hua.gr/file/lib/default/data/23200/theFile>

Το φιστίκι Αίγινας ανήκει στα πρώτα προϊόντα που καθιερώθηκαν τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο ως «Π.Ο.Π. - Προστατευόμενης ονομασίας και προέλευσης». Μόνο το φιστίκι που παράγεται στη νήσο Αίγινα μπορεί να ονομάζεται «φιστίκι Αίγινας», ενώ τα υπόλοιπα φιστικά, παρόλο που ορισμένοι τα χαρακτηρίζουν ως «Αιγίνης», εντούτοις ονομάζονται «φιστικά κελυφωτά» ή «φιστικά Ελληνικά».



Εικόνα 122: Ξεφλουδισμένο φιστίκι Αιγίνης

Πηγή: <http://www.thegreeknutcompany.gr>

Η φιστικά μονοπώλησε σχεδόν τη γεωργία του νησιού από τη δεκαετία του '50 μέχρι και σήμερα, και η εξάπλωση της καλλιέργειας προηγήθηκε λίγο της άνθησης του τουρισμού. Η καλλιέργεια της φιστικιάς δεν έφερε μόνο εισόδημα στο νησί, αποτέλεσε επίσης και εμπόδιο στην πλήρη οικοπεδοποίηση και υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος του νησιού. Έτσι, τη δεκαετία της μεγάλης πρόσφατης ανοικοδόμησης (έως το 2010), η καλλιέργεια παρουσίασε κάποια κάμψη, ενώ πολλά δένδρα κόπηκαν για να χτιστούν «μεζονέττες». Επίσης, λόγω του υψηλού κόστους των λιπασμάτων και του νερού και της μη συστηματοποιημένης πολιτικής για τη σωστή τοποθέτηση και εξαγωγή του φιστικιού. Εντούτοις, η παρουσία της είναι σημαντική στην Αίγινα, και συνεχίζει να αποτελεί πηγή εισοδήματος για πολλούς Αιγινίτες³⁷.

Η επέκταση της καλλιέργειας στο νησί τη χρονιά της ανάπτυξης πρόσφερε θέσεις εργασίας στους αγροτοεργάτες όσο αφορά την εγκατάσταση των δενδρυλλίων, και αφετέρου για τις καλλιεργητικές φροντίδες του δένδρου αφού τα περισσότερα ανήκουν σε

³⁷ <http://attika.unipi.gr>, Οδηγός Αττικής

μη αγρότες. Το σημαντικότερο για το νησί ήταν το εισόδημα από την πώληση του προϊόντος.

Είναι πολύ καλά γνωστό ότι οι περιοχές του Δήμου και των Κοινοτήτων στις οποίες καλλιεργείται η φιστικιά υφίστανται έντονες οικιστικές πιέσεις κυρίως για παραθεριστική κατοικία. Το κράτος διείδε την κατάσταση που θα μπορούσε να διαμορφωθεί και θέσπισε σειρά περιοριστικών μέτρων για την ανεξέλεγκτη δόμηση. Τα μέτρα αυτά δεν θα επιτύγχαναν του σκοπού τους, αν δεν υπήρχε η απροθυμία των Αιγινητών να πουλήσουν ως οικοδομήσιμα οικόπεδα, μικρά κτήματα που τα καλλιεργούν με φιστικιές. Η απειλούμενη για οικονομικούς λόγους εγκατάλειψη της καλλιέργειας θα οδηγήσει σε μεγάλες ανακατατάξεις και κοινωνικές αναδιαρθρώσεις, που πρέπει με κάθε τρόπο να αποφευχθούν.

Η παρουσία του πρωτογενούς τομέα είναι καταλυτικής σημασίας για τη κοινωνική διάρθρωση και τον εθνικό βίο. Η καθημερινή ζωή, η ζωντάνια της ενδοχώρας, τα ήθη και τα έθιμα, τα εθνικά μας χαρακτηριστικά και η κουλτούρα χρειάζονται όσο ποτέ τον πρωτογενή τομέα. Η συγκρότηση του κοινωνικού ιστού, η πραότητα και η φιλοξενία πρέπει με κάθε τρόπο να διατηρηθούν σε έναν τόπο με τόσο πολύ τουρισμό, καθώς είναι γνωστή η εικόνα που παρουσιάζουν οι περιοχές όπου η μοναδική πηγή εισοδήματος έμειναν ο τουρισμός και οι υπηρεσίες.

Ο τουρισμός και η παραθεριστική είναι επιθυμητά για την οικονομία του νησιού, αλλά χρειάζονται τη ζωντανή ενδοχώρα. Είναι γνωστό ότι περιοχές όπου υπάρχουν παραθεριστικές κατοικίες παρουσιάζουν εικόνα ερήμωσης και θεωρούνται υποβαθμισμένες. Επίσης, οι νεότερες τάσεις στον τουρισμό είναι οι περιοχές όπου υπάρχουν παραδοσιακές ασχολίες των κατοίκων. Αυτό είναι πολύ καλά γνωστό σε μεγάλα τουριστικά γραφεία του εξωτερικού, που διοχετεύουν τους πελάτες τους σε μέρη όπου οι κάτοικοι ασχολούνται π.χ. με την γεωργία ή με την αλιεία.

| Χωρική ενότητα | Ανάλυφο Εδάφους | Εκμεταλλεύσεις | | Εκτάσεις | Εκτάσεις κατά είδος καλλιέργειας | | | | | | | | | | | |
|------------------------|-----------------|----------------|------------------------------------|-------------|----------------------------------|-------------|------------|-------------------------|-------------|------------|--------------------------|------------|--|------------|------------|------------|
| | | Σύνολο | Από αυτές με καλλιεργούμενη έκταση | | Ετήσιες καλλιέργειες | | | Δενδρώδεις καλλιέργειες | | | Αμπέλια και σταφιδάμπελα | | Λοιπές εκτάσεις (Λιβάδια, βοσκότοποι, οικογικοί λαχανόκηποι & αγραπαύσεις) | | | |
| | | | | | Εκμ. | Εκτ. | % | Εκμ. | Εκτ. | % | Εκμ. | Εκτ. | Εκμ. | Εκτ. | | |
| ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ | | 861623 | 852466 | 33514069 | 495864 | 19037340 | 57% | 535405 | 8644933 | 26% | 200760 | 1172433 | 3% | 311305 | 4659363 | 14% |
| ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ | | 8768 | 8656 | 118722 | 1569 | 33166 | 28% | 6643 | 64808 | 55% | 709 | 4439 | 4% | 1142 | 16309 | 14% |
| ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ | | 3822 | 3784 | 146153 | 1353 | 18140 | 12% | 3589 | 78358 | 54% | 788 | 1882 | 1% | 1824 | 47773 | 33% |
| Δ. ΑΙΓΙΝΑΣ | | 688 | 683 | 7415 | 94 | 1293 | 17% | 650 | 5167 | 70% | 36 | 122 | 2% | 112 | 833 | 11% |
| Δ.Δ. ΑΙΓΙΝΗΣ | Η | 137 | 134 | 1472 | 17 | 284 | 19% | 127 | 1074 | 73% | 2 | 14 | 1% | 12 | 100 | 7% |
| Δ.Δ. ΒΑΘΕΩΣ | Π | 79 | 79 | 900 | 0 | 0 | 0% | 79 | 875 | 97% | 4 | 10 | 1% | 2 | 15 | 2% |
| Δ.Δ. ΚΥΨΕΛΗΣ | Π | 177 | 177 | 1520 | 3 | 25 | 2% | 177 | 1439 | 95% | 0 | 0 | 0% | 3 | 56 | 4% |
| Δ.Δ. ΜΕΣΑΓΡΟΥ | Π | 287 | 287 | 3466 | 74 | 984 | 28% | 264 | 1744 | 50% | 30 | 98 | 3% | 92 | 640 | 18% |
| Δ.Δ. ΠΕΡΔΙΚΑΣ | Π | 8 | 6 | 57 | 0 | 0 | 0% | 3 | 35 | 61% | 0 | 0 | 0% | 3 | 22 | 39% |
| Κ. ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ | Η | 70 | 70 | 503 | 0 | 0 | 0% | 70 | 458 | 91% | 23 | 41 | 8% | 1 | 4 | 1% |

Πίνακας 50: Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις κατά είδος καλλιέργειας και ανά Δ.Δ. – 2004

Πηγή: Έκθεση ΓΠΣ

Η φιστικιά ως προϊόν Π.Ο.Π.

Π.Ο.Π. είναι γεωργικά προϊόντα που έχουν Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (Π.Ο.Π.). Σύμφωνα με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Γενική Διεύθυνση Τροφίμων, Διεύθυνση Συστημάτων Ποιότητας και Βιολογικής Γεωργίας, Τμήμα ΠΟΠ ΠΓΕ ΕΠΙΠ.

Σταθμός για την πορεία του φιστικιού ήταν η ένταξή του, το 1994 στα προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ). Η ένταξη έγινε κατ'εφαρμογή του Π.Δ. 81/19-3-93, ύστερα από την αίτηση που κατέθεσε ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Αίγινας. Το Υπουργείο Γεωργίας με την 317708/ΦΕΚ18/14.01.94 απόφαση ενέκρινε την αναγνώριση του προϊόντος και επίσης η Ευρωπαϊκή Ένωση με τον ΕΚ 1263/96.

Η αίτηση για την αναγνώριση ενός προϊόντος ως ΠΟΠ περιέχει και κοινωνικές συνιστώσες ως εξής: η γειννίαση της πρωτεύουσας, το άριστο κλίμα, ο τουρισμός, η παραθεριστική κατοικία και η καλλιέργεια της φιστικιάς έχουν συγκρατήσει τον πληθυσμό και έτσι στην Αίγινα δεν παρατηρείται η τάση ερήμωσης της επαρχίας, όπως αποδεικνύουν και οι απογραφές της ΕΣΥΕ. Σημαντικό είναι ότι, παρά την ανάπτυξη του τουρισμού, του εμπορίου και των υπηρεσιών, ικανή μερίδα του πληθυσμού ασχολείται με την γεωργία, κυρίως με τη φιστικιά. Η συγκράτηση μέρους του πληθυσμού στον πρωτογενή τομέα είναι πολιτική εθνικής σημασίας, αλλά ειδικά για την Αίγινα προσλαμβάνει χαρακτήρα επιβίωσης της μορφής που έχει σήμερα.



Εικόνα 123: Σημείο πώλησης φιστικιών στο λιμάνι της Αίγινας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Η αναγνώριση του προϊόντος ήταν μια ενδεδειγμένη απόφαση της ΕΕ για την προστασία του αφού αυτό επλήθοντο από ενέργειες αθέμιτου ανταγωνισμού. Αφού άρχισαν να αφθονούν βιοτεχνίες –και εντός του νησιού- που συσκεύαζαν φιστίκια άλλων περιοχών της Ελλάδας ως «φιστίκι Αιγίνης» ή «φιστίκι τ. Αιγίνης» ή αγόραζαν μια μικρή ποσότητα από την Αίγινα και το αναμείγνυαν με άλλα κελυφωτά φιστίκια.

Το ότι το προϊόν είναι τυπικό της περιοχής δεν αποδεικνύεται μόνον από την πανελλήνια φήμη του και την σύνδεση του ονόματός του με την Αίγινα, ασχέτως τόπου παραγωγής, αλλά και από το γεγονός ότι αποτελεί τη μόνη δυναμική καλλιέργεια του νησιού, καταλαμβάνοντας το μέγιστο μέρος των συστηματικά καλλιεργούμενων εδαφών.

Βιολογική καλλιέργεια της φιστικιάς

Στην μονοκαλλιέργεια που κατακλίζει το νησί, τη φιστικιά, εντοπίστηκαν οι παραγωγοί που προσπαθούν να αναπτύξουν τη βιολογική καλλιέργεια. Πρόκειται για δύο παραγωγούς του νησιού για τους οποίους όμως δεν διατίθενται περισσότερα στοιχεία για το ύψος των στρεμμάτων ή των δενδρυλλίων. Η επιφυλλακτική αντιμετώπιση της βιολογικής καλλιέργειας από τον συναιτερισμό οφείλεται στο υψηλό ποσοστό απώλειας (έως 50%) της παραγωγής με τη συγκεκριμένη μέθοδο.

Γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα

Τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα είναι προϊόντα της εφαρμογής των δυνατοτήτων της σύγχρονης γενετικής επιστήμης. Είναι αποτέλεσμα μιας διαδικασίας που ξεπερνάει τα όρια μεταξύ συγγενών ζωντανών οργανισμών, διασταυρώνοντας αδιακρίτως μεταξύ τους βακτήρια, φυτά και ζώα. Τα προϊόντα που προκύπτουν ονομάζονται διαγονιδιακά ή γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί (Γ.Τ.Ο.) με μεθόδους γενετικής μηχανικής ή – όπως είναι κοινώς γνωστά – μεταλλαγμένα.

Σύμφωνα με έρευνα της Greenpeace σήμερα εντοπίζονται ελάχιστα τρόφιμα που περιλαμβάνουν ή προέρχονται από Γ.Τ.Ο. Καθώς η σήμανση είναι υποχρεωτική και οι καταναλωτές τα αποφεύγουν. Παρόλα ταύτα, κυκλοφορούν πολλά μεταλλαγμένα τρόφιμα που προορίζονται για ζωοτροφές. Επίσης, «άγνωστη» παραμένει η κυκλοφορία φυτικών λαδιών σόγιας και καλαμποκιού, που προέρχονται από Γ.Τ.Ο. σε χώρους μαζικής εστίασης.³⁸

Στην Ευρώπη εγκρίνονται από το 1996 οι εισαγωγές μεταλλαγμένων, κυρίως ποικιλίες σόγιας και καλαμποκιού. Το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) σήμερα είναι αποτέλεσμα συμβιβασμού μεταξύ των υποστηρικτών και μη των μεταλλαγμένων. Σύμφωνα με τον κανονισμό 1830/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επισήμανση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών, που ψηφίστηκε στις 22/9/03³⁹ προβλέπεται διαδικασία έγκρισης ή απόρριψης κάθε Γ.Τ.Ο. ξεχωριστά, μια διαδικασία που ονομάζεται «ιχνηλασιμότητα».

Γενετικά Τροποποιημένα Τρόφιμα: οι θέσεις της Νομαρχίας Πειραιά

Στην Ελλάδα όλες οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις έχουν διεκδικήσει το δικαίωμα περιοχής ελεύθερης από «μεταλλαγμένα», κάτι το οποίο έχει περισσότερο συμβολική σημασία. Συμβολική διότι στην πράξη η διακίνηση «μεταλλαγμένων» ζωοτροφών γίνεται χωρίς ουσιαστική κρατική παρέμβαση. Όμως σε επίπεδο διατροφής, σύμφωνα με την Greenpeace έχουν γίνει ουσιαστικά βήματα. Κατά την ίδια «πολλές ελληνικές εταιρείες

³⁸ Κανελλοπούλου. (2006), 35.

³⁹ Κανελλοπούλου. (2006), 177.

ζωικών προϊόντων προμηθεύονται αποκλειστικά μη «μεταλλαγμένες» ζωοτροφές. Μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες είναι πλέον σε θέση να πιστοποιήσουν ότι το σύνολο των ζωοτροφών που χρησιμοποιούν δεν περιέχει «μεταλλαγμένα» συστατικά. [...] Η μεγάλη αυτή εξέλιξη οφείλεται στη δύναμη των καταναλωτών και στη συνεχιζόμενη στήριξή τους στο έργο μας.»

Στην Αίγινα το θέμα των «μεταλλαγμένων» έχει απασχολήσει τους πολίτες της Αίγινας στο παρελθόν. Η Ecoweek-Εβδομάδας Οικολογίας 2006 διοργάνωσε στις 11/6/06 ομιλία της Βάσως Κανελλοπούλου με τίτλο «Μεταλλαγμένα στο πιάτο μας» με αφορμή την έκδοση του βιβλίου της για τα «μεταλλαγμένα».

Σε επίπεδο Νομαρχίας κοινοποιήθηκε στους συλλόγους της Αίγινας από την νομαρχιακή σύμβουλο της Αίγινας Δήμητρα Στάθη πρόσκληση για τη συνεδρίαση του νομαρχιακού συμβουλίου της Νομαρχίας Πειραιά, με θέμα «Μεταλλαγμένα προϊόντα – βιολογικές καλλιέργειες» στις 10/5/04 στην αίθουσα του Νομαρχιακού Συμβουλίου Πειραιά. Την εισήγηση στο θέμα έκανε ο Νομάρχης Γιάννης Μίχας, ο οποίος στη συνέχεια έδωσε το λόγο στην εκπρόσωπο της «Greenpeace» για να «ενημερώσουν καλύτερα για τις νομοθετικές εξελίξεις και τους προβληματισμούς, που υπάρχουν, αφού άλλωστε η οργάνωσή τους πρωτοστατεί σε μια εκστρατεία για να γίνει η ‘Ελλάδα ελεύθερη από μεταλλαγμένα’».

Οι στόχοι που τέθηκαν ήταν:

- Την παρεμπόδιση της ανεξέλεγκτης εξάπλωσης των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων.
- Την προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής γεωργίας ως απάντηση στα μεταλλαγμένα τρόφιμα.

Για δε την προστασία του καταναλωτή, ο Νομάρχης κ. Μίχας δήλωσε ότι «η Νομαρχία Πειραιά είναι έτοιμη να ξεκινήσει:

- Ενημερωτική εκστρατεία, σε συνεργασία με την Greenpeace – εφόσον το επιθυμεί – για τα κυκλοφορούντα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα και για το τι πρέπει να προσέχει ο καταναλωτής.
- Αυστηρούς ελέγχους στα καστήματα τροφίμων για την τήρηση των διατάξεων σωστής σήμανσης των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων.
- Ειδικούς ελέγχους και εργαστηριακές εξετάσεις στους χώρους παρασκευής τροφίμων και εστίασης για να διαπιστωθεί εάν χρησιμοποιούνται γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα εν αγνοία του καταναλωτικού κοινού».

Τέλος, για να πετύχει η Νομαρχία τον στόχο που έθεσε ο Νομάρχης «στην επόμενη πενταετία να καλλιεργούνται πάνω από 15.000 στρέμματα με βιολογικές μεθόδους» (από τα 6.000 που καλλιεργούνταν το 2004) ανέφερε ότι ξεκινάει η Νομαρχία:

Εκστρατεία ενημέρωσης των παραγωγών, με συγκεντρώσεις και συζητήσεις στις περιοχές τους για την αύξηση του εισοδήματος, που μπορεί να έχουν από την ανάπτυξη των βιολογικών καλλιεργειών, αφού αυτά τα προϊόντα πωλούνται κατά κανόνα σε υψηλότερες

τιμές»⁴⁰.

Το νομαρχιακό συμβούλιο μετά από τις εισηγήσεις και τη συζήτηση που ακολούθησε, ολοκληρώθηκε με ομόφωνο ψήφισμα:

- «Να κηρυχθεί η περιοχή της Νομαρχίας Πειραιά και Νήσων σε ζώνη Ελεύθερη από Γενετικά Μεταλλαγμένους Οργανισμούς.
- Να στηρίξουμε με κάθε τρόπο τους παραγωγούς που θα καλλιεργούν βιολογικά-παραδοσιακά προϊόντα επιδιώκοντας να δοθούν από την πολιτεία οι προβλεπόμενες εθνικές και κοινοτικές επιδοτήσεις σαν ένα επιπλέον κίνητρο.
- Να ξεκινήσει η εφαρμογή του σχεδίου για την προστασία του καταναλωτή από την ανεξέλεγκτη εξάπλωση των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων με ταυτόχρονη προώθηση των βιολογικών προϊόντων, δημιουργώντας σε συνεργασία με τους παραγωγούς λαϊκή αγορά βιολογικών προϊόντων.
- Να πιέσουμε την Κυβέρνηση για να κηρυχθεί η χώρα ελεύθερη από μεταλλαγμένα προϊόντα.
- Να γίνει βιολογική κτηνοτροφία στα Μέθανα – Τροιζηνία.»

Αλιεία

Από τις κυριότερες πηγές βιοπορισμού για τους κατοίκους του νησιού (εκτός από το εμπόριο και τη ναυτιλία) από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα ήταν η αλιεία. Το 1971 οι ψαράδες και οι ναυτικοί αποτελούσαν το 40% του εργαζόμενου πληθυσμού. Η αλιεία έδινε το 52% στο συνολικό ακαθάριστο εισόδημα του πρωτογενούς τομέα. Και σήμερα η αλιεία παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην οικονομία, υπάρχουν 4-5 τράτες, 4-5 ανεμότρατες, 4-6 γρι γρι, καθώς και ένας μεγάλος αριθμός από βάρκες. Η αλιεία προμηθεύει τόσο την τοπική αγορά όσο και την αγορά του Πειραιά.

Η ψαρική διατηρείται ακόμη ζωντανή, όπως ήταν πριν από 40 χρόνια. Τα ψαροκάικα, που δίνουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα στο λιμάνι της Αίγινας (σε αντίθεση με τις πολυτελείς θαλαμηγούς που το κατακλίζουν κάθε σαββατοκύριακο) και της δίνουν τον αυθεντικό και παραδοσιακό της χαρακτήρα. Η ψαρική δημιουργεί και αυτή δύο ή τρεις 'υποκατηγορίες' που μπορούν αφενός μεν να διατηρήσουν τον χαρακτήρα της Αίγινας και αφετέρου να την οδηγήσουν στην ανάπτυξη: διατήρηση ενός χαρακτηριστικού παραδοσιακού επαγγέλματος (και την παρουσία των ψαροκάικων στο λιμάνι και των ψαράδων στα καφενεία), της διατήρηση μιας εμπορικής δραστηριότητας χαρακτηριστικής για το νησί (δηλαδή την πώληση των ψαριών στην προβλήτα, απευθείας από τις ψαρόβαρκες, την πώληση των ψαριών στην ψαραγορά και τέλος τις χαρακτηριστικές φιγούρες με τα ψάρια για την ημερίσια λοταρία – ο αγαπημένος τζόγος των Αιγινιτών), τη δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης και διαχείρισης των θαλασσών, με στόχο την προστασία του κλάδου μέσα από την προστασία της ίδιας της θάλασσας που είναι η πηγή ζωής του κλάδου, και τέλος, ακόμη και τη δημιουργία φορέα μελέτης και αξιοποίησης τόσο της ψαρικής τέχνης (ψαρική ως θέμα διπλωματικής, ψαρική για αναψυχή, κ.α.) όσο και της προστασίας της θάλασσας και της θαλάσσιας ζωής.

⁴⁰ <http://attika.unipi.gr>, Οδηγός Αττικής .

Κτηνοτροφία

Γενικά η κτηνοτροφία ήταν πάντα πολύ περιορισμένη, λόγω των ελάχιστων κοινόχρηστων βοσκότοπων κυρίως στα βουνά. Κοπάδια διέθετε το μοναστήρι της Χρυσολεόντισσας διότι κατείχε μεγάλες ορεινές εκτάσεις. Υπήρχε γενικά εκτεταμένη οικιακή κτηνοτροφία. Μέχρι τις αρχές του αιώνα είχαμε μεταξοσκωληκοτροφία και μικρή μελισσοκομία η οποία υπάρχει κάπως περιορισμένη και σήμερα.

Σήμερα η κτηνοτροφία είναι πολύ περιορισμένη και εξυπηρετεί κυρίως οικογενειακές και τοπικές ανάγκες. Υπάρχουν μερικά κοπάδια πρόβατα, στους Τζίκηδες και το Παγώνι, ελάχιστα βοειδή και δύο πτηνοτροφία⁴¹.

4.6.6. Δευτερογενής

Στο δευτερογενή τομέα κατατάσσονται ο κλάδος των κατασκευαστικών εταιρειών και του ηλεκτρισμού. Όσον αφορά στον κλάδο του ηλεκτρισμού με την εισαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αναζητάει κανείς και την Αίγινα αν γίνονται βήματα για την εγκατάσταση – κυρίως – φωτοβολταϊκών πανέλων σε δημόσια κτίρια για την – έστω και συμβολική – παραγωγή ηλεκτρισμού από τον ήλιο. Πρόσφατα εταιρία φωτοβολταϊκών από την Κίνα έδειξε ενδιαφέρον για την εγκατάσταση ηλιακών συστημάτων στις στέγες των σχολείων και άλλων δημόσιων κτιρίων της Αίγινας.

Ο τομέας των κατασκευών τα τελευταία χρόνια έχει δει μεγάλη ανάπτυξη και στην Αίγινα, κυρίως με την εκμετάλλευση γης, την ανέγερση μεζονετών στα εκτός σχεδίου οικόπεδα ή σε περιοχές κατηρημένων οικισμών, απασχολώντας ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού του νησιού, κυρίως αλλοδαπών από την Αλβανία. Μάλιστα, ενώ τα επαγγέλματα του ηλεκτρολόγου, μετατζή, υδραυλικού και βαφέα καλύπτονται ακόμη από ντόπιους Αιγινήτες, ο κλάδος του πετρά έχει, σχεδόν εξ ολοκλήρου, περιέλθει στα χέρια των αλλοδαπών εργατών, ειδικευμένων και ανειδίκευτων, νόμιμης ή μη παραμονής. Στον τομέα του σκυροδέματος, υπάρχουν στην Αίγινα δύο μονάδες παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος καλής ποιότητας, ενώ πολλές οικοδομές διαλέγουν να φέρουν έτοιμο σκυρόδεμα από την Αθήνα.

Από τα προβλήματα που δημιουργεί ο συνεχώς αυξανόμενης δραστηριότητας κλάδος της κατασκευής είναι:

- Η αύξηση της πυκνότητας και όγκου των κατασκευών.
- Η αλλοίωση του τοπίου κυρίως στις εκτός σχεδίου περιοχές.
- Η καταστροφή των καλλιεργήσιμων εκτάσεων φιστικιάς, ελιάς και άλλων καλλιεργιών.
- Η αύξηση της παράνομης εναπόθεσης αποβλήτων οικοδομής (μπαζών) με την εναπόθεσή τους στα δάση, τις παραλίες, μέσα στη θάλασσα, κλπ προκαλώντας

⁴¹http://attika.unipi.gr/culture/article.php?article_id=421&topic_id=48&level=2&belongs=24&area_id=1&lang=gr

ανεκτίμητες οικολογικές καταστροφές με την ανοχή – ή αδιαφορία - της ευρύτερης κοινωνίας.

- Η συνεχής μετακίνηση φορτηγών για τις οικοδομές στους δρόμους του νησιού και κυρίως στο κέντρο που αποτελεί χώρο τουριστικής κίνησης και θα έπρεπε να προστατεύεται.
- Η υπεραύξηση στην καταπόνηση των υφιστάμενων υποδομών του νησιού, όπως ηλεκτρική ενέργεια, ύδρευσης, δρόμους για τη μετακίνηση νέων ΙΧ και διαχείριση των οικιακών απορριμμάτων.

Ιδιαίτερης σημασίας βιοτεχνία για την Αίγινα είναι αυτή του έτοιμου σκυροδέματος. Δεδομένης της έντονης οικιστικής ανάπτυξης που παρατηρείται στο νησί οι δύο μονάδες που υφίστανται στο νησί έχουν μάλλον σημαντική επιρροή στον δήμο. Ωστόσο πρόκειται ουσιαστικά για μεταφερόμενες μονάδες μη μόνιμης λειτουργίας, καθώς δεν έχουν χωροθετηθεί μόνιμα και βρίσκονται υπό καθεστώς διωγμού από τους κατοίκους. Τέθηκε η πρόταση για μεταφορά των μονάδων στην Σκοτεινή, όπου δεν υπάρχει οικιστική ανάπτυξη, χωρίς βέβαια να υπολογιστούν οι επιπτώσεις στον χείμαρρο της περιοχής.

Όσον αφορά τις δραστηριότητες του δευτερογενούς τομέα καθώς και τις μεταποιητικές / βιοτεχνικές δραστηριότητες:

- Συγκέντρωση καρνάγιων στο βόρειο παραλιακό μέτωπο της Αίγινας (σε εκτός σχεδίου περιοχή και σε μικρή απόσταση από το λιμάνι του Λεοντίου) με σημαντικότερο αυτό της Planaco (όπου κατασκευάζονται πλαστικά σκάφη), και εγκαταστάσεις μεταποίησης όπως επεξεργασία μαρμάρων, μάντρες οικοδομικών υλικών, τζακιών, κλπ. Άλλο ένα μικρό καρνάγιο υπάρχει κοντά στον αρχαιολογικό χώρο της Κολώνας.
- Συγκέντρωση επεξεργασίας μαρμάρων, μάντρες οικοδομικών υλικών, σιδηρουργεία, κλπ.), μικρές βιοτεχνίες, συνεργεία αυτοκινήτων /μοτοποδηλάτων, ηλεκτρολογεία, φανοποιεία κλπ. παρατηρείται και στην εντός ορίου περιοχή του οικισμού Κυψέλης, κατά μήκος του κύριου οδικού άξονα, επιβαρύνοντας την ατμόσφαιρα και την τοπική κυκλοφορία.
- Στον οικισμό Μεσαγρού υπάρχουν δύο κεραμοποιεία (παραδοσιακών κεραμικών), όπως επίσης κάποια και εντός της πόλης Αίγινας.
- Βιομηχανία παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος και ασφαλτομίγματος (Τόγιας και Υιοί ΟΕ) στη θέση «Σκοτεινή», για την οποία έχει εκδοθεί η υπ' αρ. ΠΕ.ΧΩ. 1413/Φ.Περ. 9/07 Απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων και χωροθετείται σε γήπεδο 6284,88 τμ. Η συνολική ισχύς των μηχανημάτων της εγκατάστασης ανέρχεται σε 212,10 KW και 18,50 KW (μηχανήματα προστασίας περιβάλλοντος) και η δυναμικότητά της ανέρχεται σε 50 κμ. σκυροδέματος ημερησίως και 35 τόνοι ασφαλτόμιγμα την ώρα.
- Η μονάδα παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος (Κ. Γεννίτσαρη) στην περιοχή Μπάσκου Μεσαγρού για την οποία έχει εκδοθεί η υπ' αρ. ΠΕ.ΧΩ. 2591/Φ.Περ. 9/07 Απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Η συνολική ισχύς των μηχανημάτων της εγκατάστασης θα ανέρχεται σε 58,5 HP και η δυναμικότητά της ανέρχεται σε 100 κμ. έτοιμου σκυροδέματος ημερησίως.

- Το λατομείο παραγωγής αμμοχάλικου (λειτουργεί χωρίς άδεια) κοντά στους Λαζάρηδες (περιοχή κηρυγμένη ως αρχαιολογικός χώρος, ΦΕΚ 217Β/80, 9Β/95, 226 Β/98).
- Τέσσερα ανενεργά λατομεία υπάρχουν επίσης, δύο κοντά στην Παλαιόχωρα και τον Αγ. Νεκτάριο, ένα στο Μεσαγρό και ένα βόρεια από τους Άλωνες.

4.6.7. Τριτογενής

Η Αίγινα είναι ίσως από τις πρώτες περιοχές της Ελλάδας που γνώρισαν τουριστική κίνηση πριν το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο αρχαιολογικός πλούτος και οι πλούσιοι φυσικοί πόροι σε συνδυασμό με το πλεονέκτημα της εγγύτητας με το λιμάνι του Πειραιά και την πρωτεύουσα, ανέδειξαν το νησί ως τόπο παραθερισμού, κυρίως των Αθηναίων, αλλά και των ξένων. Σταδιακά η Αίγινα γέμισε με εξοχικές κατοικίες, διάσπαρτες σε όλη την παράκτια περιοχή αλλά και την ενδοχώρα, με τάσεις διαρκούς εξάπλωσης και εντατικοποίησης. Στον τριτογενή τομέα κύρια θέση κατέχει ο τουρισμός.

Παρόλα αυτά όμως, η Αίγινα αποτελεί έναν τόπο κατοίκησης. Αντίθετα με άλλα νησιά, δεν ερημώνει τους χειμερινούς μήνες αλλά συνεχίζει να λειτουργεί σαν πόλος έλξης επισκεπτών θρησκευτικού τουρισμού, τα σαββατοκύριακα και τις γιορτές. Δεν είναι τυχαίο ότι πολλοί την επέλεξαν τελικά και σαν μόνιμη παραθεριστική ή μόνιμη κατοικία, χωρίς να έχουν καταγωγή ή άλλους δεσμούς με την Αίγινα. Ιδιαίτερα άνθρωποι του πνεύματος και της τέχνης, βρίσκουν στον τόπο αυτό συνθήκες ιδανικές για μερική απομόνωση και δημιουργία. Το εύκρατο κλίμα της Αττικής είναι εδώ ακόμη πιο ήπιο λόγω της θάλασσας. Η διαύγεια του φωτός και τα χρώματα του χώματος, της τοπικής χλωρίδας, της πέτρας και της θάλασσας, συνθέτουν μοναδικά τοπία, ενώ η εγγύτητα στο λεκανοπέδιο επιτρέπει κοινωνική και επαγγελματική δραστηριότητα στην Αθήνα, κάτι που άλλα νησιά στερούνται λόγω απόστασης και έλλειψης τακτικής συγκοινωνίας.

Ο κλάδος του τουρισμού παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποτελεί έναν άμεσο παραγωγικό κλάδο της τοπικής οικονομίας που μπορεί είτε να αντισταθμίσει τις απώλειες άλλων τομέων και κλάδων, ώστε να αποφευχθεί η περαιτέρω συρρίκνωση και ερήμωση του τόπου. Επίσης, ο τουρισμός της Αίγινας, λόγω της εγγύτητας με την Αθήνα, δραστηριοποιεί την οικονομία του νησιού σχεδόν ολοχρονικά – σε αντίθεση με τα περισσότερα άλλα νησιά της Ελλάδας, που λειτουργούν κυρίως το καλοκαίρι και ερημώνουν το χειμώνα.

4.6.8. Τουρισμός

Ο τουρισμός δραστηριοποιεί και κινητοποιεί έναν μεγάλο αριθμό παραγόντων της τοπικής οικονομίας, τονώνοντας και άλλους κλάδους της τοπικής οικονομίας. Σημαντικό είναι το μάθημα της κρίσης του COVID-19 (2020-2021) όπου η προσπάθεια συγκράτησης της εξάπλωσης του Κορωνοϊού, οδήγησε σε πρόθυρα κατάρρευσης την τουριστική βιομηχανία παγκοσμίως. Στην Αίγινα, μετά από μία περίοδο μεγάλης ύφεσης, ο τουρισμός επέστρεψε τον Αύγουστο 2021, σε επίπεδα της τάξης του 60% συγκριτικά με το 2019.

Η τυπολογία της περιοχής ως τουριστικού προορισμού είναι συνδυασμός τόπου ημερησίων εκδρομών και επισκέψεων και τόπου παραθερισμού και σύντομων διακοπών ημεδαπών και αλλοδαπών. Ένα μέρος των τουριστών κινείται μαζικά από την Αθήνα. Επίσης είναι τόπος προορισμού ή ενδιάμεσος σταθμός για κρουαζιέρες και τουριστικά σκάφοι αναψυχής αλλοδαπών και ημεδαπών. Λόγω της Μονής του Αγ.Νεκταρίου είναι και τόπος προσκυνήματος τουρισμού ημεδαπών.

Πέρα από τα θετικά του έχει και αρνητικές επιδράσεις στον τόπο, επιβαρύνοντας τις υποδομές του τόπου και συχνά αλλοιώνοντας τη φυσιογνωμία του. Συνεπώς πρέπει να υφίσταται μια πολιτική που θα προστατεύει το περιβάλλον που περικλείεται γύρω από αυτόν, ώστε να διορθωθούν οι δυσμενείς συνέπειες και να επιτευχθεί «αειφορία».

Επίσης, να γίνεται με τρόπο μεθοδικό και οργανωμένο, ώστε να αποφεύγονται τα παραδείγματα της Αγ. Μαρίνας. Στην Αγ. Μαρίνα, η ασύδωτη, άναρχη, ημι-παράνομη και χωρίς σχέδιο ανάπτυξη, μετέτρεψε μέσα σε λίγα χρόνια μια εξαιρετικά ευαίσθητη περιβαλλοντικά περιοχή, με εξαιρετική φυσική ομορφιά από πευκοδάση, απέραντη αμμουδιά και φυσικογνωμία παραδοσιακού χωριού στους πρόποδες του Ναού της Αφαιάς, σε μια τσιμεντούπολη από πολυόροφα κτίρια μέτριας ως κακής αρχιτεκτονικής αξίας. Η αλλαγή αυτή μετέτρεψε και την τοπική οικονομία της Αγ. Μαρίνας σε τουριστική βιομηχανία χαμηλού επιπέδου, παρέχοντας στον τουρίστα ακριβά δωμάτια, ακριβά εστιατόρια χείριστης ποιότητας και φυσιογνωμίας ‘φαστ φουντ’ και καταστήματα ‘σουβενίρ’ τρίτης κατηγορίας.

Για πολλά χρόνια η Αγ. Μαρίνα συντηρήθηκε από την εγγύτητά της στο Ναό της Αφαιάς και στα απευθείας δρομολόγια πλοίων από τον Πειραιά. Τα δρομολόγια αυτά όμως σταμάτησαν στο τέλος της δεκαετίας του 1990, και έτσι η τουριστική βιομηχανία της Αγ. Μαρίνας μαράζωσε. Ξενοδοχεία και εστιατόρια έκλεισαν ή πουλήθηκαν. Ελάχιστοι τουρίστες που συνέχισαν να έρχονται, αφορούσαν σε τουρισμό νέων χαμηλού επιπέδου, η διασκέδαση των οποίων περιοριζόταν στην ολονύχτια κατανάλωση αλκοόλ στις μπουραρίες της πόλης με αρνητικά αποτελέσματα στην οικονομία και και υποβιβασμού της φυσιογνωμίας και ποιότητας της πόλης και του τουριστικού της προϊόντος.

Έχει τεθεί στο παρελθόν η ανάγκη δημιουργίας της δημοτικής επιχείρησης για την τουριστική ανάπτυξη της Αίγινας. Η οποία θα είναι διοικητικά ανεξάρτητη από το δήμο, αλλά θα χρηματοδοτείται βέβαια από αυτόν. Η σύσταση της επιχείρησης έχει αποφασιστεί αλλά απομένει να εκδοθεί το σχετικό ΦΕΚ για να λειτουργήσει. Μια από την υπηρεσίες που θα προσφέρει η δημοτική επιχείρηση είναι και η βοήθεια στο σπίτι για ηλικιωμένους ανθρώπους.

Τουριστικές υποδομές

Οι τουριστικές υποδομές της Αίγινας συγκεντρώνονται κυρίως στην Αγία Μαρίνα και στην πόλη της Αίγινας, που αποτελούν και τους κύριους πόλους έλξης. Στο νησί λειτουργούν συνολικά 84 ξενοδοχειακές μονάδες με 3.828 κλίνες (στοιχεία του 2002) : Η Αγία Μαρίνα διαθέτει 49 μονάδες με 2.345 κλίνες. Υπάρχουν τρεις μονάδες Β’

κατηγορίας και οι υπόλοιπες είναι Γ', Δ' και Ε'.

Η πόλη της Αίγινας διαθέτει 25 μονάδες με 877 κλίνες. Υπάρχει ένας παραδοσιακός ξενώνας Α', 5 μονάδες Β' και οι υπόλοιπες είναι Γ', Δ' και Ε'. Άλλες 10 μονάδες 600 περίπου κλινών συνολικά είναι εγκατεστημένες στην Πέρδικα, την Σουβάλα, τον Μαραθώνα και την Βαγία.

Γενικά οι μονάδες είναι μικρές, κάτω των 50 κλινών, με εξαίρεση 3 μονάδες 100-200 κλινών. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις χαμηλές κατηγορίες και την έλλειψη παραδοσιακών ξενώνων, παρά τον παραδοσιακό χαρακτήρα των οικισμών, αναδεικνύει την χαμηλή ποιοτική στάθμη του τουριστικού προϊόντος. Η δυσμενής εικόνα επειτίνεται από την κακή αισθητική ποιότητα του χτισμένου περιβάλλοντος και των προσφερόμενων υπηρεσιών στις περιοχές τουριστικών συγκεντρώσεων (κυρίως στην Αγία Μαρίνα). Η σχετική προστασία του δομημένου περιβάλλοντος της πόλης της Αίγινας οφείλεται στον χαρακτηρισμό της σε παραδοσιακό οικισμό.

Πρόσφατα προστέθηκαν στο ξενοδοχειακό απόθεμα της Αίγινας και ξενοδοχεία υψηλότερων προδιαγραφών και απαιτήσεων, όπως το Ραστώνη, Angelina Boutique Hotel και το νεο-ανακενισθέν ξενοδοχείο «LaliBay Luxury Resort and Spa» (πρώην Moody Bay) στον Όρμο του Προφ. Ηλία κοντά στην Αιγινήτσα.

Όσον αφορά στα άλλα τουριστικά καταλύματα της Αίγινας, οι κυρίαρχες μορφές τουριστικών μονάδων είναι τα επιπλωμένα, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, δωμάτια και σχετικά μικρού μεγέθους ξενοδοχεία μεσαίας κατηγορίας που αναπτύσσονται εντός των παραλιακών οικισμών. Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί επίσης και το AirBnB στην Αίγινα, όπου παρέχονται προς βραχυχρόνια μίσθωση τουλάχιστον 130 ακίνητα⁴² σε ολόκληρη την Αίγινα.

Τα τουριστικά καταλύματα συγκεντρώνονται κυρίως στην πόλη της Αίγινας και στον οικισμό της Αγ.Μαρίνας ενώ ακολουθούν οι οικισμοί της Σουβάλας, Πέρδικας, Βαγίας, Αλώνων, Μαραθώνα και Αγίων.

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι στους θεσμοθετημένους υποδοχείς (οι ζώνες με στοιχείο Τ –Τουρισμού - του από 8.12.1993 Π.Δ/γματος, ΦΕΚ 1530Δ/93, καθορισμού χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης σε περιοχές εκτός σχεδίου και εκτός των ορίων του οικισμού Κυψέλης) δεν έχουν ανεγερθεί τουριστικές μονάδες, αλλά αντίθετα (όπως προκύπτει από τον πίνακα που παραθέτουμε) σε αυτές οικιστική ανάπτυξη είναι μικρή.

⁴² <https://www.airbnb.com/s/Aegina--Greece/>

| ΖΟΕ ΚΥΨΕΛΗΣ ΦΕΚ 1530Δ/1993 κατανομή έκτασης ανάλογα με την πυκνότητα δόμησης ΖΩΝΕΣ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΟ T | | | | | | | |
|---|----------|----------------|--------------|----------------|---------|----------------|--------------|
| ΠΕΡΙΟΧΗ | ΔΟΜΗΜΕΝΑ | | ΑΡΑΙΟΔΟ/ΜΕΝΑ | | ΑΔΟΜΗΤΑ | | ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΝΗΣ |
| | (στρ.) | % επι συνόλου* | (στρ.) | % επι συνόλου* | (στρ.) | % επι συνόλου* | (στρ.) |
| T ¹ | 74 | 16,70 | 198 | 44,60 | 172 | 38,70 | 444 |
| T ² | 26 | 16,30 | 22 | 13,70 | 112 | 70,00 | 160 |
| ΖΩΝΕΣ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΟ T | 100 | 16,60 | 220 | 36,40 | 284 | 47,00 | 604 |

Πίνακας 51: ΖΟΕ Κυψέλης με στοιχείο T (Τουρισμού)

Πηγή: Έκθεση ΓΠΣ

Από πλευράς ειδικής τουριστικής υποδομής, η Αίγινα διαθέτει μαρίνα δίπλα στο λιμάνι της πόλης και δυνατότητα αγκυροβολίου τουριστικών σκαφών και στην Πέρδικα, Σουβάλα και Αγία Μαρίνα. Οι δυνατότητες ελλιμενισμού τουριστικών σκαφών στο λιμάνι και την μαρίνα της Αίγινας σε συνδυασμό με τις δυνατότητες ανεφοδιασμού και την μικρή απόσταση από τις μαρίνες της Αττικής, αποτελούν ένα ακόμη λόγο έλξης μιας σημαντικής πελατείας αλλοδαπών και ημεδαπών ιστιοπλόων. Υπάρχουν επίσης σχολές και πίστες θαλάσσιων αθλημάτων στις τουριστικές περιοχές.

Υπάρχουν, τέλος, δυνατότητες για τη διοργάνωση μικρών συνεδρίων σε αίθουσες της πόλης και σε ιδιωτικές αίθουσες ξενοδοχείων πολλαπλών χρήσεων, όπως στο νεο-ανακενισθέν ξενοδοχείο «LaliBay Luxury Resort and Spa» (πρώην Moody Bay) στον Όρμο του Προφ. Ηλία κοντά στην Αιγινήτιστα και σε επιλεγμένα ξενοδοχεία της Αγ. Μαρίνας.

Υπάρχουν στην Αίγινα δύο μεγάλες τουριστικές μονάδες, που είναι εγκαταλελειμμένες και ερειπωμένες:

- Στον όρμο Καρυώτη –μεταξύ Προφ. Ηλία και οικισμού Πέρδικας υπάρχει μεγάλο παλαιό ξενοδοχειακό συγκρότημα με την ονομασία «Aegina Maris» που είναι εγκαταλελειμμένο και προς πώληση. Η παραλία του μισθώνεται σε ιδιώτη τους καλοκαιρινούς μήνες.

- Στον όρμο της Αγ. Μαρίνας – θέση Νησίδα – υπάρχει μεγάλο ξενοδοχειακό συγκρότημα (οικοδ. αδεια 1971), για το οποίο έχει εκδοθεί από το τμήμα περιβάλλοντος της Δ/σης ΠΕΧΩ Αττικής η με αρ. πρωτ. ΠΕΧΩ 636 /Φ περιβ. 6/04/4.5.2004 Απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για τον εκσυγχρονισμό, επέκταση, αποπεράτωση και λειτουργία της με την μορφή ξενοδοχείου κλασσικού τύπου και bungalows ΑΑ' τάξης, δυναμικότητας 200 κλινών μετά συνεδριακού κέντρου 200 συνέδρων και κέντρου θαλασσοθεραπείας 100 ατόμων ημερησίως. Το κτίριο παραμένει ημιτελές και εγκατελειμμένο εδώ και πολλά χρόνια.

Στην Αίγινα δεν λειτουργεί κάμπινγκ. Επίσης, η έλλειψη παραδοσιακών ξενώνων σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά αποτελεί επίσης μειονέκτημα για τον παραδοσιακό χαρακτήρα της Αίγινας.



Εικόνα 124: Το λιμάνι και η μαρίνα της Αίγινας

Πηγή: Google Earth

Αξιολογώντας τις δυνατότητες του νησιού στον τουριστικό τομέα, θα μπορούσε κανείς να πει ότι πρόκειται για την κατ'εξοχήν περιοχή ημερησίων μετακινήσεων των κατοίκων της Αθήνας, αλλά και των επισκεπτών της, λόγω του ιδιαίτερα πλούσιου θαλάσσιου και φυσικού περιβάλλοντος, αλλά και των έντονων πολιτιστικών της χαρακτηριστικών. Παρουσιάζει σημαντική διαθεσιμότητα ξενοδοχειακών κλινών σε μικρά καταλύματα, για τα οποία θα πρέπει να αντιμετωπιστεί οπωσδήποτε η ποιοτική αναβάθμιση τους και ο εμπλουτισμός της ενότητας με υποδομές ποιότητας.

Τουριστική κίνηση

Η τουριστική κίνηση όπως προσδιορίζεται συγκριτικά σε σχέση με την συνολική κίνηση της Αττικής, φαίνεται να έχει θετικές προοπτικές εξέλιξης. Το ποσοστό των αλλοδαπών στην Αττική είναι 49% και των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών 60%. Η μέση ετήσια πληρότητα των ξενοδοχείων είναι 48% περίπου και η μέση διάρκεια παραμονής 11 ημέρες. Σύμφωνα με Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης για την περιφέρεια Αττικής έχουμε βάσει του παρακάτω πίνακα:

| Διανυκτερεύσεις 1999 | ΝΟΜΟΥ | ΠΕΡΙΟΧΗΣ |
|----------------------|-----------|----------|
| Αλλοδαπών | 4.401.598 | 334.521 |
| Ημεδαπών | 2.867.814 | 217.954 |
| Αλλοδαπών & Ημεδαπών | 7.269.712 | 552.475 |
| ΑΦΙΞΕΙΣ (αλλ.) | 1.512.711 | 114.966 |

Πίνακας 52: Διανυκτερεύσεις Τουριστών

Πηγή: Έκθεση ΓΠΣ

Η ελκιστικότητα της περιοχής οφείλεται κυρίως στη γραφικότητα του νησιού, του φυσικού περιβάλλοντος και του παραδοσιακού χαρακτήρα της Αίγινας, στο ναό της Αφαίας και στην μικρή απόσταση και καλή προσπελασιμότητα από την Αθήνα-Πειραιά. Απευθύνεται σε επισκέπτες και τουρίστες γενικών ενδιαφερόντων, ημεδαπούς και αλλοδαπούς. Επίσης, καταγράφεται έλξη ειδικών ενδιαφερόντων ημεδαπών κυρίως επισκεπτών οφείλεται στον σημαντικό πόλο προσκινηματικού τουρισμού, την μονή Αγίου Νεκταρίου.

Ανάπτυξη του Τουρισμού

Όσον αφορά στο βαθμός ανάπτυξης του νησιού, η Αίγινα χαρακτηρίζεται «Ωριμη» ανάπτυξη για τις περιοχές Αγ.Μαρίνα, πόλη της Αίγινας και «δυναμικά αναπτυσσόμενη» για την υπόλοιπη περιοχή. Στους ώριμους θύλακες και κυρίως στην Αγ.Μαρίνα έχουν αρχίσει να παρουσιάζονται προβλήματα. Αν και η περιοχή είχε κηρυχθεί κορεσμένη από το 1986, πρόσφατα έγινε άρση του καθεστώτος του κορεσμού και οι ήδη υπεραναπτυγμένες περιοχές κινδυνεύουν με επιδείνωση.

Για την τουριστική ανάπτυξη του νησιού συντάχθηκε μελέτη το 2002, τις οποίες τα στοιχεία παρουσιάζονται στο παρόν εδάφιο. Το σενάριο για την τουριστική ανάπτυξη που προτάθηκε, βασίστηκε στην ελεγχόμενη ανάπτυξη σε συνδυασμό με οικολογική αντιμετώπιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Δινόταν η δυνατότητα για τη δημιουργία ορισμένων νέων ξενοδοχειακών κλινών, που αντιστοιχούν σε αύξηση 10-12% περίπου του υφιστάμενου δυναμικού, με προϋπόθεσης χωροθέτησης εκτός ώριμων ή / και άλλων φορτωμένων περιοχών και διασφάλισης συγκεκριμένων τύπων, μορφών και κατηγορίας μονάδων.

Η μετατροπή παραδοσιακών κτισμάτων σε τουριστικούς ξενώνες είναι επιθυμητή και προωθείται κατά προτεραιότητα, με ειδικά ενδεχομένως κίνητρα για την απόσυρση παλαιών υποβαθμισμένων μονάδων και αντικατάσταση με παραδοσιακούς ξενώνες. Είναι επιθυμητή η υψηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών τόσο από τις νέες όσο και από τις υφιστάμενες μονάδες, η αναβάθμιση των οποίων θα πρέπει να επιδιωχθεί.

Είναι επιθυμητή επίσης η δημιουργία ειδικής τουριστικής υποδομής τόσο στις ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές όσο και στην ενδοχώρα. Με τον τρόπο αυτό θα επιδιωχθεί ο εμπλουτισμός και η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και η δυνατότητα προσέλκυσης νέων τμημάτων πελατείας, ενώ παράλληλα θα επιτευχθεί η διάχυση του τουρισμού στην ενδοχώρα και η ανακούφιση των φορτωμένων περιοχών.

Η προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων με ποιοτικά κριτήρια και κριτήρια βιωσιμότητας είναι σκόπιμο να προωθηθεί παράλληλα. Στους πολιτιστικούς πόρους συμπεριλαμβάνονται και οι παραδοσιακές βιοτεχνικές και χειροτεχνικές δραστηριότητες και στους φυσικούς παραδοσιακές καλλιέργειες όπως του φιστικιού.

Γενικά το πρότυπο της περιοχής θα πρέπει να βασιστεί στην υψηλή ποιότητα των πόρων και των προσφερόμενων υπηρεσιών καθώς και στην τοπικότητα και χαρακτηριστική ιδιαιτερότητα του τουριστικού προϊόντος της περιοχής, το οποίο και θα πρέπει να προβληθεί.

Είδη τουρισμού

Θρησκευτικός-προσκυνητικός

Σημαντικός προορισμός για τους ημεδαπούς επισκέπτες του νησιού αποτελεί ο Αγ.Νεκτάριος. όλο το χρόνο συρρέουν πλήθιτοι πιστών για να προσκυνήσουν και να θαυμάσουν τη μεγαλοπρέπεια του ναού. Ήδη, επομένως, στην Αίγινα υπάρχει ποσοστό θρησκευτικού τουρισμού για το οποία όμως δεν υπάρχει κάποια ειδική μελέτη – πρόνοια για το πως θα διαχειριστεί αυτή η κατηγορία.

Ορεινός - περιηγητικός

Υπάρχει άτυπος περιπατητικός σύλλογος στην Αίγινα τον οποίο δημιούργησε ο αείμνηστος Βρετανός φυσιολάτρης και για χρόνια κάτοικος Αίγινας Gerald Thompson. Οι περίπατοι πραγματοποιούνται τις Κυριακές το πρωί και ξεκινούν κάθε φορά από διαφορετικό σημείο στο νησί. Διασχίζοντας τη φύση στην Αίγινα, οι περίπατοι ακολουθούν τότε φυσικά μονοπάτια, τότε τα αρχαία μονοπάτια της Αίγινας και τότε τις ζώνες πυροπροστασίας των βουνών, γεμάτες με μπάζα και σκουπίδια.

Τον Απρίλιο 2007 δημοσίευσα ένα άρθρο σχετικά με το θέμα αυτό με τίτλο «Οι περίπατοι και τα μπάζα».⁴³

«Κυριακή πρωί. Η περιπατητική ομάδα ξεκινάει για άλλον ένα περίπατο στις φυσικές ομορφιές της Αίγινας. Αυτή τη φορά το ραντεβού στους Ανιτσαίους, το χωριό με τον πέτρινο ανεμόμυλο στην κορυφή, στη νότια άκρη της Αίγινας. Πολλοί θα γνωρίζουν τους Ανιτσαίους από τις υπέροχες ταβέρνες της.

Μπορεί οι Ανιτσαίοι να βρίσκονται στο «πουθενά», να έχουμε αφήσει πίσω μας τη φασαρία του λιμανιού και το συνωστισμό της πόλης, όμως η «ανάπτυξη» έχει φτάσει και εδώ. Τα «κουτιά» με τα μπαλκόνια έχουν κάνει και εδώ την εμφάνισή τους. Λίγη πέτρα,

⁴³ Μεσσίνας, Η. (2007). «Οι περίπατοι και τα μπάζα», *Νέα του Σαρωνικού* 63, σ.23.

λίγο χρωματάκι, είναι οι «πινελιές» που προσπαθούν, σαν φύλλο συκής, να τις εντάξουν στο τοπίο. Μάταια. Ο εκφυλισμός της αρχιτεκτονικής παράδοσης στην Αίγινα, έχει γίνει πιά «λαϊκή τέχνη», με την «ευλογία» όλων των αρμόδιων φορέων.

Όμως η οικοδομή δεν εκφυλίζει μόνο το οικιστικό τοπίο. Δυστυχώς εκφυλίζει και το φυσικό. Αναφέρομαι στα σπίτια που συναντήσαμε στο μονοπάτι μας που έχουν χτιστεί μέσα στο δάσος, ανάμεσα στα πεύκα, πιθανόν χάρις στις «γνωριμίες» του ιδιοκτήτη, την πλήρη ανικανότητα των αρμοδίων φορέων να εφαρμόσουν τους νόμους του Κράτους και τα άρθρα του Συντάγματος για την προστασία του περιβάλλοντος και τη γενικότερη αδιαφορία και ανοχή όλων μας. Αναφέρομαι στη μπουλντόζα που ισοπέδωσε όλο το πλάι του δρόμου πριν τους Ανιτσαίους, πιθανόν για να ανοίξει πρόσβαση στα γειτονικά οικόπεδα – και να τα ετοιμάσει για πούλημα και μεζονέτες. Αναφέρομαι στα σκουπίδια: παλιά έπιπλα, ντενεκέδες λάδι, στρώματα και άλλα απορρίμματα, που βλέπει κανείς κατά μήκος του δρόμου προς τους Ανιτσαίους, κοντά στο (προστατευόμενο;) καταφύγιο Άγριας Ζωής, κατά μήκος των αντιπυρηνικών ζωνών και σε όλες τις προσβάσιμες με αυτοκίνητο φυσικές ομορφιές του νησιού.

Αναφέρομαι, όμως περισσότερο, στις «καθιερωμένες» περιοχές απόρριψης μπαζών στην Αίγινα, που συναντάμε πιά σε κάθε μονοπάτι που είναι προσβάσιμο με φορτηγό. Αναφέρομαι στις εστίες μόλυνσης, ρύπανσης, καταστροφής του τοπίου και δυνητικά – λόγω λειψυδρίας - εστίες πυρκαγιάς, που έχουν γεμίσει τα δάση και όλοι οι φυσικοί πνεύμονες της Αίγιας.

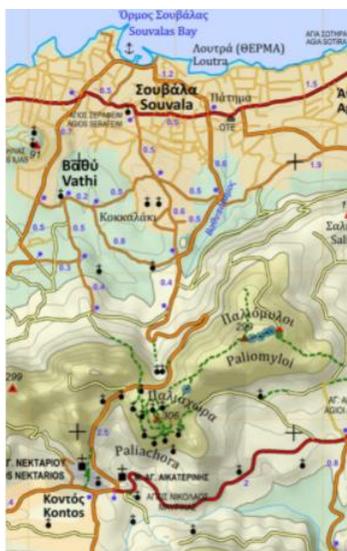
Τα απόβλητα της οικοδομής είναι μία πληγή της οικοδομικής δραστηριότητας σε όλη τη χώρα. Σήμερα χωρίς μέριμνα, το μεγαλύτερο μέρος των 5-6 εκατομμυρίων τόνων μπάζων που παράγει η χώρα, καταλήγουν στα δάση, τα ρέματα και όπου βολεύει τον καθένα. Ο νόμος (ΦΕΚ 783/23.6.2000 & ΦΕΚ 1204/17.9.2002) για την ανάπλαση των λατομείων της Αττικής δεν εφαρμόζεται αρκετά για να λύσει αυτό ο πρόβλημα. Η μονάδα ανακύκλωσης μπάζων στα Α. Λιόσια υπολειτουργεί και μόνο ένα 5% ανακυκλώνεται, όταν στην Ευρώπη η Ολλανδία και το Βέλγιο ανακυκλώνουν 90% και 87% αντίστοιχα. Στην Αίγινα το θέμα έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις. Με την αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας και την αυξανόμενη γενικότερη αναισθησία, πετιούνται στην ύπαιθρο πάνω και 8.500 τόνοι μπάζα κάθε χρόνο. Παλιά υπήρξε η ευαισθησία και μέριμνα ώστε τα μπάζα να εξυπηρετούν τον έναν ή τον άλλον εργολάβο για μπαζώματα. Σήμερα έχουν όλοι καλομάθει. Πρώτα τα πετάνε στα δάση και μετά υποχρεώνουν τον πελάτη να αγοράσει χώμα για μπάζωμα! Όμως για ποιά ευαισθησία μιλάμε; Εδώ (γνωστός) εργολάβος στα Πλακάκια έβαλε τους εργάτες του να κόψουν δύο 50χρονα αρμιρίκια που ήταν στο δρόμο για να μην του κρύβουν τη θέα από τη μεζονέτα που έχτισε!

Τα μπάζα όμως αποτελούνται από υλικά που ανακυκλώνονται (όπως χαρτί, σίδηρο, πλαστικό) και προς αυτή την κατεύθυνση οδηγείται και η οικοδομή από το ΠΔ που έχει ετοιμάσει το ΥΠΕΧΩΔΕ από τον Ιούλιο 2004, αλλά – δυστυχώς - δεν έχει εφαρμοστεί ακόμη (ο Υπουργός έχει άλλες προτεραιότητες, βλ. χωροθέτηση γηπέδων και εκτροπή του – στεγνού πιά – Αχελώου). Με την εφαρμογή του νέου ΠΔ, η εναλλακτική διαχείριση και ανακύκλωση των αδρανών της οικοδομής θα είναι υποχρεωτική και μέρος της οικοδομικής

άδειας: θα εκδίδεται η άδεια ΜΟΝΟ εφόσον ο ιδιοκτήτης προσκομίσει πιστοποιητικό εναλλακτικής διαχείρισης και εναπόθεσης των μπάζων!

Μέχρι να εφαρμοστεί όμως το νέο ΠΔ για τα μπάζα, θα συνεχιστεί η εναπόθεσή τους στα δάση και ρέματα της Αίγινας; Εξαρτάται από το αν η νέα Δημοτική αρχή χρησιμοποιήσει τα ανενεργά λατομεία για την εναπόθεση μπάζων για την ανάπλασή τους. Εξαρτάται από τους πολίτες και εργολάβους της Αίγινας κατά πόσο θα αντιμετωπίσουν την οικοδομή υπεύθυνα και όχι με τον σημερινό – ανεύθυνο και καταστρεπτικό – τρόπο. Εξαρτάται από την ανοχή και υπευθυνότητα του κάθε πολίτη της Αίγινας, να μην επιτρέψει την καταστροφή αυτή που γίνεται στο νησί του.

Αν το Δημοτικό Συμβούλιο του νησιού αποδέχτηκε παλαιότερα τη χωροθέτηση μονάδων έτοιμου σκυροδέματος δίπλα στο ρέμα της Σκοτεινής, επιτρέπει (χωρίς να απαγορεύει) το ανεξέλεγκτο κόψιμο δέντρων και φιστικιών (φίλε Μιχάλη Μουτσάτο, στην Κυψέλη πρέπει να κόπηκαν τουλάχιστον 100 φιστικιές για να γίνουν μεζονέτες! και στη Σουβάλα δεκάδες πεύκα για άγνωστο λόγο), γιατί να μην επιτρέπει (χωρίς να απαγορεύει ή να δίνει λύσεις) το να πετάμε τα μπάζα μας στα δάση; Ίσως, τελικά, να είμαστε... για τα μπάζα.»



Εικόνα 125: Απόσπασμα του χάρτη μονοπατιών της Αίγινας

Πηγή: <https://anavasi.gr/aigina-chartis-gr>

Οικολογικός - Οικοτουρισμός

Δεν υπάρχει ακόμη στην Αίγινα οργανωμένος οικολογικός τουρισμός, εκτός από τις οργανωμένες επισκέψεις σε οικολογικά σπίτια που διοργάνωσε στο παρελθόν η ΑΜΚΕ ECOWEEK, ο Σύλλογος Ολιστικής Αρχιτεκτονικής και Οικολογικής Δόμησης και ο Σύλλογος Ενεργών Πολιτών.

Μεμονομένες ομάδες ξένων επισκεπτών διαλέγουν να περπατήσουν στα φυσικά

και ιστορικά μονοπάτια και στα βουνά της Αίγινας, δηλώνοντας ενθουσιασμένοι τόσο για τις φυσικές ομορφιές όσο και για την άτυπη συναδελφική συντήρηση της σήμανσης των μονοπατιών, όμως δηλώνοντας εξαιρετικά απογοητευμένοι από τα μπάζα και τα σκουπίδια που συναντάνε σε κάθε τους βήμα.

Εναλλακτικός τουρισμός

Δεν υπάρχει στην Αίγινα οργανωμένος εναλλακτικός τουρισμός. Στις περισσότερες περιπτώσεις, Έλληνες και ξένοι εθελοντές βρίσκουν απασχόληση στο Κέντρο Αγρίων Ζώων (ΕΚΠΑΖ) και το Καταφύγιο Σκύλων (ΦΑΖΑ).

Λόγω της εγγύτητάς της με την Αθήνα και τις συχνές συγκοινωνίες, αξίζει να εξεταστούν και στην Αίγινα οι δυνατότητες ανάπτυξης άλλων εναλλακτικών μορφών τουρισμού με μεγάλο ενδιαφέρον για την Ελλάδα:

- Τουρισμός Υγείας και Ευεξίας
- Ιαματικός Τουρισμός / Θερμαλισμός
- Συνεδριακός Τουρισμός
- Θαλάσσιος Τουρισμός (Τουρισμός Κρουαζιέρας, Γιώτινγκ, κ.ά.)
- Αθλητικός Τουρισμός (διάφορα αθλήματα αναψυχής)
- Θρησκευτικός Τουρισμός

Αειφόρος τουρισμός

Τη Δευτέρα 30 Αυγούστου φιλοξένησε η ΑΜΚΕ ECOWEEK εκδήλωση στο Λαογραφικό Μουσείο στην Αίγινα με θέμα «Αίγινα: Αειφόρος Τουριστικός Προορισμός» με ομιλήτη τον Δρ. Ιωάννη Παππά, Ο Δρ Ιωάννης ΠΑΠΠΑΣ, CEO και Συνιδρυτής της GREEN EVOLUTION AE, Διευθυντής του Παγκόσμιου Συμβουλίου Αειφόρου Τουρισμού (GSTC) για την Μεσόγειο. Ο Ι. Παππάς παρουσίασε παραδείγματα αειφόρων τουριστικών προορισμών κατά GSTC και έκανε μια αρχική συζήτηση με ξενοδόχους και κατοίκους της Αίγινας, που συμμετείχαν στη διάλεξη, με στόχο μια πρώτη αξιολόγηση των δυνατοτήτων της Αίγινας ως αειφόρο τουριστικό προορισμό.

Η αξιολόγηση προορισμών κατά GSTC

Το GSTC, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Αειφόρου Τουρισμού, είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός, που ιδρύθηκε από οργανισμούς του ΟΗΕ και μεγάλους διεθνείς οργανισμούς προστασίας. Λειτουργεί με κανονισμούς και με μια δομή διακυβέρνησης που απαιτεί διαφάνεια, αμεροληψία και αντικειμενικότητα στις δραστηριότητές της. Οι αξιολογήσεις προορισμού του GSTC έχουν σχεδιαστεί για να εισαγάγουν την ομάδα διαχείρισης του εκάστοτε προορισμού στα βασικά στοιχεία που απαιτούνται για να αναπτυχθούν αειφόρες πολιτικές και πρακτικές. Η διαδικασία αξιολόγησης επιτρέπει σε έναν προορισμό να συμμετέχει άμεσα στην εφαρμογή των κριτηρίων του GSTC για τον προορισμό, να κατανοήσει τη αειφορία του έναντι των παγκοσμίων κορυφαίων προτύπων και να εντοπίσει τομείς βελτίωσης βάσει των κριτηρίων GSTC. Η Αξιολόγηση Προορισμών / Αξιολόγηση Βάσης (Destination Assessment)

καθοδηγείται από έναν ειδικό του GSTC (αξιολογητή / assessor), με παγκόσμια εμπειρία στην πρακτική αξιολόγηση της αειφορίας και των βέλτιστων πρακτικών σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς κατανοεί πλήρως τα κριτήρια προορισμού του GSTC.

Η αξιολόγηση χρησιμοποιείται ως εργαλείο για τις διαχειριστικές αρχές του προορισμού με στόχο τον εντοπισμό των δυνατών και αδύνατων σημείων, καθώς οι επιπτώσεις αυτών αφορούν τη διαχείριση της Αειφορίας του Προορισμού και της αλυσίδας αξίας (supply chain) του. Πρόκειται για πραγματική «εκτίμηση» της κατάστασης του προορισμού, ενώ στη συνέχεια παρέχονται τα εργαλεία και η καθοδήγηση για να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί.



Εικόνα 126: Ενδεικτικό Χρονοδιάγραμμα στην αξιολόγηση κατά GSTC

Πηγή: Ι. Παππάς, GSTC

Τα οφέλη από τη διεξαγωγή αξιολόγησης προορισμού

- Δημιουργία ικανότητας, μεταξύ των ενδιαφερομένων, για τα κριτήρια προορισμού GSTC και για τις αρχές του αειφόρου τουρισμού και της αειφόρου διαχείρισης του προορισμού.
- Ενημέρωση της τρέχουσας κατάστασης αειφορίας του προορισμού σύμφωνα με το παγκόσμιο κορυφαίο πρότυπο αειφόρου προορισμού - τα κριτήρια προορισμού GSTC.
- Κατανόηση ποιών πολιτικών και πρακτικών λειτουργούν καλύτερα αυτή τη στιγμή, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικής χρήσης των πόρων και την αποτελεσματική χάραξη πολιτικής.
- Δημιουργία καλών πρακτικών μάρκετινγκ σχετικά με τη υποχρέωση του προορισμού για αειφορία και με τους τομείς ορθής πρακτικής.
- Απόκτηση πρακτικών εργαλείων για τις επιδόσεις αειφορίας σε όλους τους σημαντικότερους τομείς της αειφορίας του προορισμού: διαχείριση προορισμού, τοπικό οικονομικό όφελος, κοινότητα και πολιτιστική ευημερία και προστασία των περιβαλλοντικών πόρων.
- Προσδιορισμός συγκεκριμένων ενεργειών, οι οποίες είναι απαραίτητες για τη συμμόρφωση με βάση τα κριτήρια προορισμού GSTC.
- Βελτίωση της διακυβέρνησης προορισμού, της χάραξης πολιτικής, της εμπλοκής των ενδιαφερομένων και της απόδοσης στους τομείς διαχείρισης της αειφορίας, της οικονομικής ανάπτυξης, της κοινότητας και της πολιτιστικής ευημερίας, καθώς και της διατήρησης του περιβάλλοντος.

- Προτεραιότητα στα επείγοντα, σημαντικά και επιτεύξιμα επόμενα βήματα για την αντιμετώπιση κινδύνων αειφορίας του προορισμού
- Ανάπτυξη βάσης για την παρακολούθηση της αειφορίας, για την παρακολούθηση της πρόοδου, με την πάροδο του χρόνου, σύμφωνα με τα κριτήρια του GSTC, ξεκινώντας με την ανάλυση εμπειρογνομώνων GSTC.

Όσον αφορά στην Αίγινα, προτάθηκαν οι εξής τομείς για δράση (Action Plan):

- Διαχείριση Προορισμού
- Αναπτυξιακό Μοντέλο Προορισμού
- Προβολή Προορισμού
- Πρωτογενής Παραγωγή Προορισμού
- Διαχείριση Αποβλήτων
- Διαχείριση ύδατος
- Ενεργειακή Διαχείριση
- Μεταφορές και Κυκλοφοριακό

4.7. Κοινωνικές Υποδομές

4.7.1. Παιδεία

Στην Αίγινα λειτουργούν οι **δημοτικοί παιδικοί σταθμοί** στη Χλόη, στους Άλωνες-Αγ. Μαρίνα και ιδιωτικός παιδικός σταθμός «Πιτσιρικούπολη» στην Αιακού 27, στο κέντρο της πόλης.

Όσον αφορά σε **νηπιαγωγεία**, λειτουργούν συνολικά επτά:

- 1ο Νηπιαγωγείο Αίγινας
- 2ο Νηπιαγωγείο Αίγινας (οδός Κάππου)
- Νηπιαγωγείο Αγ. Ασωμάτων (Αγ. Ασώματοι)
- Νηπιαγωγείο Βαθέως (Βαθύ)
- Νηπιαγωγείο Κυψέλης (Κυψέλη)
- Νηπιαγωγείο Μεσαγρού (Μεσαγρός)
- Νηπιαγωγείο Πέρδικας (Πέρδικα)

Τα **δημοτικά** σχολεία είναι συνολικά επτά. Δύο λειτουργούν στην πόλη της Αίγινας:

- 1ο Δημοτικό Σχολείο Αίγινας (Φανερωμένης πλησίον γηπέδου)
- 2ο Δημοτικό Σχολείο Αίγινας (πλησίον του Κυβερνείου)
 - Επιπλέον, δημοτικά λειτουργούν:
- Δημοτικό Σχολείο Αγίων Ασωμάτων (Αγ. Ασώματοι)
- Δημοτικό Σχολείο Βαθέως (Βαθύ)
- Δημοτικό Σχολείο Κυψέλης (Κυψέλη)
- Δημοτικό Σχολείο Μεσαγρού (Μεσαγρός)
- Δημοτικό Σχολείο Πέρδικας (Πέρδικα)

Τα **γυμνάσια** είναι τρία:

- 1ο Καποδιστριακό Γυμνάσιο Αίγινας (Καποδιστρίου)
- 2ο Γυμνάσιο Αίγινας (Κυψέλη)
- Γυμνάσιο Μεσαγρού (Μεσαγρός)

Στην Αίγινα λειτουργεί ένα **λύκειο**:

- Γενικό Λύκειο Αίγινας (Αγ. Βαρβάρας)

Τέλος, λειτουργούν:

- 1ο Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑΛ) Αίγινας (Καποδιστρίου).
- ΙΕΚ Αίγινας (Α. & Α. Λεούση)

Επιπλέον, στην Αίγινα λειτουργούν ιδιωτικές σχολές πληροφορικής, φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης, σχολές ξένων γλωσσών, σχολές μουσικής, σχολή χορού, καθώς και σχολές σχεδίου και ραπτικής.



Εικόνα 127: 2ο Δημοτικό Σχολείο Αίγινας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

4.7.2. Δομές Εξυπηρέτησης Πολιτών

Θα αναφέρουμε συνοπτικά στις δομές εξυπηρέτησης των πολιτών της Αίγινας που εξυπηρετούν τις ανάγκες τόσο των μόνιμων κατοίκων όσο και των παραθεριστών και τουριστών:

| Όνομα | Τοποθεσία |
|--|---|
| Δημαρχείο | Στην οδό Οινώνης 2, κοντά στο πρώην Ορφανοτροφείο. Το πρώην δημαρχείο στην παραλία εντός διατηρητέου κτιρίου. |
| ΚΕΔΑ - Κοινοφελής Επιχείρηση του Δήμου | Οδός Π. Ηρειώτη |
| Τεχνική Υπηρεσία Δήμου | Στην οδό Οινώνης 2, κοντά στο πρώην Ορφανοτροφείο. Στην πρώτη έδρα της στεγάζεται η Κοινοφελής Επιχείρηση του Δήμου (ΚΕΔΑ). |
| Υπηρεσία Ύδρευσης | Στην οδό Οινώνης 2, κοντά στο πρώην Ορφανοτροφείο. |
| Ληξιαρχείο | Στην οδό Οινώνης 2, κοντά στο πρώην Ορφανοτροφείο. |
| Κοινότητα Βαθέος | Βαθύ |
| Κοινότητα Κυψέλης | Κυψέλη |
| Κοινότητα Μεσαγρού | Μεσαγρό |

| | |
|----------------------------------|---|
| Κοινότητα Πέρδικας | Πέρδικα |
| Λιμενικό Ταμείο | Στην παραλία εντός διατηρητέου κτιρίου. |
| Λιμεναρχείο | Στην οδό Αιακού 2, στην παραλία εντός διατηρητέου κτιρίου. |
| Αστυνομία / Τουριστική Αστυνομία | Στην οδό Λ. Λαδά 13, στο κέντρο της πόλης. |
| Υποθηκοφυλάκειο | Μητροπόλεως 19, στο κέντρο της πόλης. |
| Δασαρχείο | Στην Πλ. Εθνεγερσίας στο κέντρο της πόλης. |
| ΚΤΕΛ | Στην Πλ. Εθνεγερσίας στο κέντρο της πόλης. |
| Ειρηνοδίκη | Οδός Ι. Κατσά, στο κέντρο της πόλης. |
| Τελωνείο | Οδός Π. Αγινητού 3, στην παραλία εντός διατηρητέου κτιρίου. |
| ΕΛΤΑ | Στην οδό Κανάρη, στην Πλ. Εθνεγερσίας στο κέντρο της πόλης. |
| Τράπεζες | |
| ALPHA BANK | Στην παραλία εντός διατηρητέου κτιρίου. |
| Πειραιώς | Στην παραλία εντός διατηρητέου κτιρίου. |
| Εθνική Τράπεζα | Στην παραλία εντός διατηρητέου κτιρίου. |
| ΚΕΠ | Οδός Χρ. Λαδά, στο κέντρο της πόλης (πρώην δημοαρχείο). |
| ΔΕΗ | Οινώνης 3, κοντά στο πρώην Ορφανοτροφείο. |
| ΙΚΑ | Οινώνης 5, κοντά στο πρώην Ορφανοτροφείο. |
| Πυροσβεστικός Σταθμός | Στην περιοχή Αγ. Ασωμάτων |

Πίνακας 53: Δομές εξυπηρέτησης των πολιτών της Αίγινας

Πηγή: Προσωπική επεξεργασία

4.7.2. Υγεία

Στην Αίγινα λειτουργεί ένα **Κέντρο Υγείας** (Κ.Υ.) στην περιοχή Κάμπου-Μύλων και το **Νοσοκομείο «Αγ. Διονύσιος»** στο κέντρο της πόλης.

Στο Κ.Υ. απασχολούνται τέσσερις γενικοί γιατροί, ενώ επιπλέον, είναι διαθέσιμοι δύο παθολόγοι, ένας παιδίατρος και δύο οδοντίατροι. Στον εξοπλισμό του Κ.Υ. περιλαμβάνονται τρία ασθενοφόρα σχετικά παλαιάς τεχνολογίας.

Το νοσοκομείο βρίσκεται μέσα στην πόλη της Αίγινας επί της οδού Νοσοκομείου 10, κοντά στο λιμάνι. Στο νοσοκομείο εκτελούνται παρακλινικές εξετάσεις για νοσηλευόμενους και εξωτερικούς ασθενείς. Καθημερινά λειτουργεί Παθολογική Κλινική με 25 κλίνες και με την επάνδρωση των Εξωτερικών Ιατρείων του διαθέτει τις παρακάτω ειδικότητες: Ενδοκρινολογικό - Διαβητολογικό, Νευρολογικό, Ορθοπαιδικό, Ουρολογικό, Γαστρεντερολογικό - Ηπατολογικό, Ω.Ρ.Λ.

Στην Αίγινα λειτουργεί επίσης **μικροβιολογικό εργαστήριο**, ενώ έχουν την έδρα τους και **γιατροί** διαφόρων ειδικοτήτων (μεταξύ άλλων αγγειολόγοι, γενικοί, γυναικολόγοι, δερματολόγοι, διαβητολόγοι, διαιτολόγοι, καρδιολόγοι, νευρολόγοι, οδοντίατροι, ορθοπαιδικοί, ουρολόγοι, οφθαλμίατροι, παθολόγοι, παιδίατροι, πνευμονολόγοι και ωτορινολαρυγγολόγοι) ενώ στην Κυψέλη λειτουργεί και **μονάδα αιμοκάθαρσης**. Τέλος, στην Αίγινα λειτουργούν φυσικοθεραπευτήρια, ομοιοπαθητικοί και θεραπευτές εναλλακτικών θεραπειών.

Κέντρο Υγείας

Οι υπηρεσίες που παράσχει το Κ.Υ. αφορούν τις ειδικότητες ακτινολογικό, παθολογικό και μικροβιολογικό (περιορισμένων δυνατοτήτων). Οι ασθενείς που

επισκέπτονται καθημερινά το Κ.Υ. υπολογίζονται στους 200-250 άτομα το καλοκαίρι και στους 90 το χειμώνα. Το Κ.Υ. είναι διοικητικά παράρτημα του Τζανείου, ανήκει στο δημόσιο και εξυπηρετεί κυρίως έκτακτα περιστατικά. Στον εξοπλισμό του Κ.Υ. περιλαμβάνονται τρία ασθενοφόρα σχετικά παλαιάς τεχνολογίας.

Η εκτίμηση των κατοίκων για την κατάσταση την οποία βρίσκεται το Κ.Υ. είναι μάλλον αρνητική και διακατέχεται από την αίσθηση του παραμελημένου σαν να επρόκειτο μάλιστα για εγκατάλειψη του χώρου, δεδομένης βέβαια και της κατάστασης στην οποία βρίσκονται άλλα πανομοιότυπα κέντρα της χώρας. Μπορεί να δει κανείς όργανα άτακτα εκτεθειμένα στην κεντρική σάλα του Κ.Υ. και γενικά ο εξοπλισμός του χώρου ήταν αναμφίβολα ελλιπής. Ο εξωτερικός χώρος του κτιρίου είναι άνετος και σαφώς πιο περιποιημένος δίνοντας εντελώς διαφορετική αίσθηση. Σε αυτό συμβάλει ίσως και η χωροθέτηση του Κ.Υ. στα περίχωρα της πόλης της Αίγινας, περιτριγυρισμένο από φιστικιές.



Εικόνα 128: Κέντρο Υγείας Αίγινας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Νοσοκομείο Αγ. Διονύσιος

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η Αίγινα διαθέτει νοσοκομείο με την ονομασία «Αγ. Διονύσιος», δημιούργημα της τοπικής Εκκλησίας και της φιλανθρωπίας των κατοίκων της Αίγινας. Το νοσοκομείο εποπτεύεται από τον εκάστοτε Μητροπολίτη της Μητρόπολης Ύδρας - Σπετσών και Αιγίνης. Η Ιερά Μητρόπολη το στηρίζει οικονομικά.

Οι ειδικότητες τις οποίες καλύπτει το νοσοκομείο είναι Ενδοκρινολογικό - Διαβητολογικό, Νευρολογικό, Ορθοπεδικό, Ουρολογικό, Γαστρεντερολογικό - Ηπατολογικό, Ω.Ρ.Λ. με πλήρη εξοπλισμό.

Όλες οι παραπάνω ειδικότητες καλύπτονται από εξωτερικούς ιατρούς που βρίσκονται στο νησί. Ο μόνιμα απασχολούμενος ιατρός στο νοσοκομείο είναι ένας με ειδικότητα παθολόγου. Ο γιατρός βρίσκεται στο χώρο πρωί και απόγευμα, ενώ οι ασθενείς που βλέπει καθημερινά είναι κυρίως ηλικιωμένοι. Η δυναμικότητα του νοσοκομείου είναι 25 κλίνες, ενώ το προσωπικό του χώρου συμπληρώνεται από 6 νοσοκόμες. Το νοσοκομείο διαθέτει ένα ασθενοφόρο καλοδιατηρημένο και σχετικά πρόσφατης τεχνολογίας.



Εικόνα 129: Νοσοκομείο Αγ. Διονύσιος

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Ο χώρος του νοσοκομείου βρίσκεται σαφώς σε πολύ καλύτερη και αρτιότερη κατάσταση από το Κ.Υ. παρά το γεγονός ότι είναι χωροθετημένο εντός της πόλης της Αίγινας. Περιποιημένος και ανακαινισμένος ιδιωτικός χώρος με διάχυτη την αίσθηση της καθαριότητας, παρόλο που το κτίριο κατασκευάστηκε πριν περίπου 80 χρόνια.

4.7.3. Κοινωνική πρόνοια

Στην Αίγινα λειτουργεί **κοινωνικό παντοπωλείο** στην οδό Βασ. Γεωργίου, στην Αίγινα και **κοινωνικό φαρμακείο** στην οδό Χρ. Λαδά 1 στην Αίγινα.

- Στην Αίγινα λειτουργούν και τα εξής ιδρύματα:
- Ίδρυμα Γ. Κωστάκος
 - Ίδρυμα Ανάδυση
 - Λεούσειο Ίδρυμα
 - Οικοτροφείο Θηλέων

4.7.4. Πολιτισμός και πολιτιστικές δραστηριότητες

Κινηματογράφοι

- Στην Αίγινα λειτουργεί ένας **χειμερινός** κινηματογράφος:
- Σινέ Τιτίνα στην οδό Αιακού, απέναντι από τον Πύργο Μάρκελλου.

Επίσης, λειτουργούν τρεις **θερινοί** κινηματογράφοι:

| Όνομασία | Τοποθεσία |
|-----------|---|
| Ακρογιάλι | Ακτή Τότη Χατζή στο νότιο άκρο της πόλης. |
| Άνεσις | Οδός Αίαντος και Αιακού στο κέντρο της πόλης. |
| Ολυμπία | Οδός Φανερωμένης, απέναντι από γήπεδο. |

Πίνακας 54: Θερινοί κινηματογράφοι Αίγινας

Πηγή: Οδηγός Αίγινας (2021)

Τους θερινούς μήνες, από την 1 Αυγούστου μέχρι 30 Αυγούστου λειτουργεί και το **Φεστιβάλ κινηματογράφου** στο Κτήμα Κολλάτου, με πρωτοβουλία του σκηνοθέτη Δημήτρη Κολλάτου, που φιλοξενείται στον ανοιχτό χώρο της κατοικίας του.

Θέατρα

Στην Αίγινα λειτουργεί το **δημοτικό θέατρο** της Αίγινας, στην οδό Αγ. Νεκταρίου στο κέντρο της πόλης, πίσω από τη Μητρόπολη.



Εικόνα 130: Μουσικό Φεστιβάλ Αίγινας (Αύγουστος 2021)

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Κατά καιρούς και κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες ή στο πλαίσιο του φεστιβάλ της Αίγινας, ανεβαίνουν θεατρικές παραστάσεις με ιδιωτική πρωτοβουλία και σε άλλα σημεία της Αίγινας, είτε δημοτικούς (πχ. αυλές σχολείων, παραλία Αύρα) είτε ιδιωτικούς, από καλλιτέχνες Αιγινήτες ή Αθηναίους. Επίσης, στην Αίγινα φιλοξενείται κάθε καλοκαίρι και παράσταση **θεάτρου σκιών** «Καραγκιόζης» από караγκιοζοπαίκτες από την Αίγινα ή την Αθήνα.

Βιβλιοθήκες

Στην Αίγινα λειτουργεί η **Δημόσια Καποδιστριακή Βιβλιοθήκη**, που στεγάζεται σε μονώροφο πετρόκτιστο κτίσμα στην οδό Κυβερνείου, δίπλα στο Καποδιστριακό Κυβερνείο.



Εικόνα 131: Είσοδος της αυλής της Δημοτικής Βιβλιοθήκης

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Στην παρούσα της μορφή ιδρύθηκε το 1948, μετά από πολύχρονες προσπάθειες πνευματικών ανθρώπων του νησιού να επαναλειτουργήσει στην Αίγινα.

Η βιβλιοθήκη της Αίγινας έρχεται σε ιστορική συνέχεια της περίφημης «Αποθήκης Βιβλίων» και κατόπιν Δημόσιας Βιβλιοθήκης, που είχε ιδρυθεί από τον Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια, και η οποία μεταφέρθηκε στην Αθήνα και αποτέλεσε το πυρήνα της μετέπειτα Εθνικής Βιβλιοθήκης. Για το λόγο αυτό στο ιδρυτικό ΦΕΚ της Βιβλιοθήκης το όνομά της είναι «Καποδιστριακή Βιβλιοθήκη Αιγίνης».

Η Βιβλιοθήκη έχει δανειστικό τμήμα, υπηρεσίες Ίντερνετ για το κοινό, πλούσια συλλογή του τοπικού τύπου, αλλά και μία συλλογή σπάνιων βιβλίων. Επίσης, η βιβλιοθήκη φιλοξενεί το ανέκδοτο αρχείο του Γερμανού αρχαιολόγου Γαβριήλ Βέλτερ, υπεύθυνου για την ανασκαφή στον αρχαιολογικό χώρο της Κολώνας.

Η βιβλιοθήκη πρόκειται να μεταφερθεί στο Καποδιστριακό «Εϋνάρδειο» (πρώην σχολείο), το οποίο είναι υπό επισκευή.

Μουσεία και Γκαλερί

| Όνομα | Τοποθεσία |
|---|--|
| Αρχαιολογικό Μουσείο Αίγινας | Αρχαιολογικός χώρος Κολώνας |
| Διαχρονικό Ιστορικό Μουσείο | Στο διατηρητέο κτίριο του Καποδιστριακού ορφανοτροφείου (πρώην φυλακές). Υπό ανακατασκευή. |
| Λαογραφικό Μουσείο Αίγινας | Οδός Σπ. Ρόδη 16, Αίγινα. |
| Μουσείο Χρήστου Καπράλου | Οδός Καζατζάκη, Πλακάκια |
| Μουσείου Γιάννη Μόραλη | Πλακάκια |
| Κυβερνείο: Πνευματικό Κέντρο / Βιβλιοθήκη | Οδός Κυβερνείου, Αίγινα |
| Πύργος Μάρκελλου: Πνευματικό Κέντρο | Οδός Αιακού, Αίγινα |
| Μουσείο Ναού Αφείας | Αγία Μαρίνα |

Πίνακας 55: Μουσεία και γκαλερί στην Αίγινα

Πηγή: Οδηγός Αίγινας (2021)

Στην Αίγινα λειτουργούν **χώροι τέχνης** όπως η γκαλερί ΕΓΙΝΑ-ΑΙΓΝΑ στην οδό Θερμοπυλών 12, στο κέντρο της πόλης, καθώς και **καλλιτεχνικά εργαστήρια** βυζαντινών εικόνων, τοιχογραφίας, κεραμικής, κ.α.

Το Λαογραφικό Μουσείο της Αίγινας

Το Λαογραφικό Μουσείο Αίγινας στεγάζεται σε νεοκλασικό κτίριο του 1828, επί της οδού Σπύρου Ρόδη 16. Ήταν το σπίτι που έκτισε ο Γιώργης Ηρειώτης ή Κοντογιώργης, πατέρας του Παναγή Ηρειώτη ο οποίος έζησε εδώ με την οικογένεια του και τα παιδιά του και το οποίο κληρονόμησε η κόρη του Πολυμνία Ηρειώτη - Θωμάκου. Η Πολυμνία το κληροδότησε ακολούθως στον Δήμο της Αίγινας, προκειμένου να δημιουργηθεί και εγκατασταθεί σε αυτό το Λαογραφικό Μουσείο του νησιού. Σε τούτο συνέβαλε πολύ και η φίλη της ιστορικός καθηγήτρια αείμνηστη δόκτωρ Γωγώ Κουλικούρδη, η οποία αγωνίσθηκε για την ίδρυση του Λαογραφικού μας Μουσείου.



Εικόνα 132: Ιστορικό - Λαογραφικό Μουσείο Αίγινας

Πηγή: <http://aigina.bravepages.com/mouseiagr.htm#lao>



Εικόνα 133: Ιστορικό - Λαογραφικό Μουσείο Αίγινας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Το Μουσείο έχει διαμορφωθεί ως εξής:

Στον πρώτο όροφο, το «Αιγινήτικο Σπίτι». Υπάρχουν εδώ το αρχείο του Λαογραφικού Μουσείου, μεγάλο μέρος της αλληλογραφίας του Παναγή Ηρειώτη με επιστήμονες, ημεδαπούς και αλλοδαπούς της εποχής του, η βιβλιοθήκη του, με βιβλία ελληνικά και ξενόγλωσσα μεγάλης ιστορικής αξία, το διδακτορικό του και ενδιαφέρον αρχαικό υλικό προς μελέτη. Επίσης εκτίθενται παλαιά έπιπλα, πίνακες, φορεσιές, Αιγινήτικες δαντέλες και αντικείμενα και της οικογένειας Ηρειώτη αλλά και άλλα ευγενώς προσφερθέντα από Αιγινήτες και Φίλους της Αίγινας. Στον χώρο διατίθενται και κασέτες και δίσκοι από την Μουσική Παράδοση της Αίγινας, που επιμελήθηκε ο Μάρκος Δραγούμης. Στον ισόγειο χώρο υπάρχουν δύο αίθουσες διαμορφωμένες: «το Σπίτι του Ψαρά» με είδη αλιείας και σπογγαλιείας, και το «Χωριάτικο Σπίτι» Εκτίθενται δε και κάποια εργαλεία γεωργίας, της εποχής.

Η μεγάλη αίθουσα του ισογείου χρησιμοποιείται, προσωρινά, ως χώρος εκθέσεων καλλιτεχνών, πολιτιστικών εκδηλώσεων και ομιλιών, όπως χρησιμοποιείται και ο αύλειος χώρος άλλωστε, όπου εστήθη το 2001 με την επιμέλεια του κ. Χαράλαμπου Πέννα, διευθυντή Βυζαντινών Αρχαιοτήτων του Αργοσαρωνικού και Κυκλάδων, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, αναπαράσταση αρχαίου νομισματοκοπείου. Εύλογον ήτο, αφού η νομισματική ιστορία της Αίγινας είναι εξαιρετικά σημαντική και οι αρχαϊκές χελώνες του νησιού αποτελούν το αρχαιότερο νόμισμα της Μητροπολιτικής Ελλάδος, το οποίο μάλιστα θεωρείται και το πρώτο νόμισμα, με ευρύτατη αποδοχή. Αλλά και στο ίδιο το νησί γεννήθηκε η νομισματοκοπία του Νεωτέρου Ελληνικού Κράτους. Εδώ, στην πρώτη πρωτεύουσα της Νεότερης Ελλάδος, ο Κυβερνήτης Καποδίστριας ίδρυσε την χρηματιστική τράπεζα και έκοψε στο νομισματοκοπείο τον πρώτο «φοίνικα», το 1828, ίσως όχι τυχαία. Η επιλογή της Αίγινας θίγει και μια άλλη παράμετρο με Ευρωπαϊκή διάσταση: τη γέννηση της Ευρωπαϊκής νομισματοκοπίας και την αρχή της αναζήτησης για ένα κοινά αποδεκτό νομισματικό σύστημα.

Υπάρχει μια ακόμη αίθουσα του ισογείου που θα μπορούσε μελλοντικά να χρησιμοποιηθεί. Τούτο έγκειται στην καλή πρόθεση των συμπατριωτών αλλά και την αγάπη των φίλων, που θα μπορούσαν να προσκομίσουν και άλλα πολύτιμα παλαιά αντικείμενα και να καταχωρηθούν και αυτοί ως δωρητές του Μουσείου.

Πολιτιστικές δραστηριότητες

Το Φεστιβάλ AEGINA FISTIKI FEST

Το πρώτο Φεστιβάλ Φιστικιού, το «AEGINA FISTIKI FEST» ξεκίνησε το 2009. Σκοπός αυτής της γιορτής που οργανώνει ο Δήμος Αίγινας μέσω της Κοινοφελούς Επιχείρησης που πρόσφατα ίδρυσε, είναι να προβάλλει και να ενισχύσει τη μοναδική καλλιέργεια της φιστικιάς. Ο Δήμος της Αίγινας επιδιώκει να καθιερώσει το Φεστιβάλ Φιστικιού σε θεσμό, μια πραγματική γιορτή που θα γίνεται κάθε χρόνο στο τέλος της περιόδου της συγκομιδής των φιστικιών.

Η διοργάνωση ξεκίνησε το 2008 από μια ομάδα ανθρώπων ξεκίνησε να δουλεύει

πάνω στην ιδέα της διοργάνωσης ενός Φεστιβάλ για το φιστίκι και την Αίγινα. Ο πυρήνας αυτής της ομάδας συγκροτήθηκε από ανθρώπους που προέρχονται από κοινωνικούς, παραγωγικούς και επιχειρηματικούς φορείς του νησιού. Σύντομα μπήκε υπό την αιγίδα του Δήμου και μετονομάστηκε σε Οργανωτική Επιτροπή του Φεστιβάλ. Η ομάδα αυτή έφτασε μέχρι τους πρόποδες της Αίτνας, στο Bronte της Σικελίας, για να επισκεφθεί τους Ιταλούς φιστικοπαραγωγούς και να ζήσει από κοντά τη γιορτή τους «Sagra del pistacchio». Στη συνέχεια ήρθε σε επαφή με τους φιστικοπαραγωγούς της Αίγινας και ζήτησε τη συνδρομή τους στο εγχείρημα της ανάδειξης αυτού του πολύτιμου προϊόντος, που κάνει διάσημο το νησί. Συναντήθηκε με τις παραγωγικές τάξεις και τους επαγγελματικούς φορείς. Κινητοποίησε καλλιτέχνες μέσα και έξω από το νησί. Αναζήτησε βοήθεια από εθελοντές.

Το «Aegina Fistiki Fest» άρχισε να καθιερώνεται στη συνείδηση του κοινού ως η πρωταγωνιστική εκδήλωση του φετινού καλοκαιριού. Σήμερα, με διοργανωτή τον Δήμο της Αίγινας, το «Aegina Fistiki Fest» και παρόλες τις αντιξοότητες και αναβολών λόγω COVID-19, έχει πλέον καθιερωθεί ως μόνιμος θεσμός. Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων, πλούσιο και πολυδιάστατο, είναι αποτέλεσμα εθελοντικής προσφοράς δεκάδων ανθρώπων, που επώνυμα ή ανώνυμα αγκάλιασαν με θέρμη και ενθουσιασμό το εγχείρημα.



Εικόνα 134: Αφίσα του Fistiki Fest (2021)

Πηγή: *Fistiki Fest*

Ενδεικτικά, το φεστιβάλ του Σεπτεμβρίου 2010 ενδεικτικά περιελάμβανε:

- Η εμπορική έκθεση: Περισσότεροι από 40 εκθέτες παρουσιάζουν στο γραφικό λιμάνι της Αίγινας μια μεγάλη σειρά προϊόντων, που παράγονται στο νησί. Στο επίκεντρο το γνήσιο Φιστίκι Αιγίνης, φρέσκο ή ψημένο, φετινής συγκομιδής. Μαζί, διάφορα παράγωγα φιστικιού, προϊόντα αρτοποιίας και ζαχαροπλαστικής, καθώς και άλλα τοπικά αγροτικά προϊόντα. Στην εμπορική έκθεση θα βρείτε ακόμα γαστρονομικές λιχουδιές, χειροποίητα κεραμικά, κοσμήματα και πολλά άλλα είδη.

- Σεμινάρια για τους αγρότες: Τα σεμινάρια έχουν ειδικό ενδιαφέρον για τους ανθρώπους που μοχθούν καθημερινά στα κτήματά τους, ώστε όλοι εμείς να απολαμβάνουμε τον καρπό του φιστικιού και τα παράγωγά του. Τα σεμινάρια έχουν ως στόχο να παρουσιάσουν νέες τεχνικές καλλιέργειας και αντιμετώπισης προβλημάτων.
- Συναυλίες – μουσικά σχήματα: Η Ελευθερία Αρβανιτάκη και η Μελίνα Ασλανίδου «ανοίγουν την αυλαία» των προφεστιβαλικών εκδηλώσεων. Η συναυλία είναι μια προσφορά της Νομαρχίας Πειραιά Ο Γιάννης Παπαντωνίου με το μουσικό σχήμα του, παρουσιάζουν ένα «αφιέρωμα στους μεγάλους Έλληνες συνθέτες». Ο Ανδρέας Κούνδουρος με ορχήστρα παραδοσιακών οργάνων συνοδεύουν μουσικά την «γιορτή της συγκομιδής».
- Η γιορτή της συγκομιδής: Θέατρο δρόμου από 60μελή ομάδα αναπαριστά την συγκομιδή του Φιστικιού, που καταλήγει σε γλέντι και χορό. Η σκηνοθεσία είναι του Jean Jacques Tesson και ενδυματολόγος είναι η Άννα Θεοχαράκη. Μουσική συνοδεία από το συγκρότημα του Ανδρέα Κούνδουρου.
- Η γωνιά του παιδιού: Στον Πύργο του Μάρκελλου, δημιουργούμε το «Φιστικοχωριό». Εργαστήρια ζωγραφικής, κεραμικής, οικολογικό εργαστήρι, παράσταση clown, παράσταση Καραγκιόζη, χοροθέατρο, θεατρικό παιχνίδι, αθλοπαιδιές, αγώνες, σε συνεχή ροή καθ' όλη τη διάρκεια του Φεστιβάλ, κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον των μικρών φίλων.
- Πρωτότυπες εικαστικές εκθέσεις: “FisticiArt» 14 φιστικιές ζωγραφισμένες από τους Βουρλούμη, Γιάννακα, Walker, Κασκούρα, Κουκούλη, Μανουσάκη, Ναχμία, Πανιάρα, Ραρέ, Πετρίτου, Σάμιο, Σαντανόνιο, Φλώρο και Χριστακοπούλου δημιουργούν έναν πανέμορφο φιστικεώνα μέσα στον προαύλιο χώρο του Πύργου Μάρκελλου.
- «Η διαδρομή των καλλιτεχνών»»: Πάνω από 30 ζωγράφοι και γλύπτες εκθέτουν έργα τους σε διαφορετικά σημεία, μέσα στον ιστό της πόλης. Εμπορικά καταστήματα, μανάβικα, κρεοπωλεία, ταβέρνες, μπαρ, διαθέτουν μια γωνιά τους, ώστε να φιλοξενηθεί στο χώρο τους ένας από τους καλλιτέχνες της «διαδρομής των καλλιτεχνών».
- «Ανάμεσα στις Φιστικιές»»: Ο Πύργος του Μάρκελλου ανοίγει την πύλη του, για να υποδεχθεί έργα σημαντικών ζωγράφων. Η έκθεση αυτή αποτελεί συνέχεια της επιτυχημένης έκθεσης «Η Αίγινα των ζωγράφων». Οργάνωση – επιμέλεια έκθεσης: Ίρις Κρητικού – Μανώλης Περατικός.
- «Δρόμοι της Φιστικιάς»»: Το μαγευτικό ταξίδι της φιστικιάς στα πέρατα του κόσμου και ο ερχομός της στην Αίγινα, μέσα από εργαλεία, φωτογραφίες, ιστορικά κείμενα, ντοκουμέντα, που εκτίθενται στο Λαογραφικό Μουσείο του Δήμου

Αίγινας.

- «Φιστικιά» –φωτογραφική έκθεση: Η ομάδα Φ.Ο.Σ. (Φωτογραφική Ομάδα Σχολείων), υπό την καθοδήγηση του Άρη Παύλου, παρουσιάζει μια σειρά από φωτογραφίες μαθητών με θέμα την καλλιέργεια της φιστικιάς, στον προαύλιο χώρο του Λαογραφικού Μουσείου.
- «Διεθνές Συμπόσιο Κεραμιστών»: Το «Διεθνές Συμπόσιο Κεραμιστών» διοργανώνεται για πρώτη φορά στην Αίγινα, με τη συμμετοχή 15 καλλιτεχνών. Μια σειρά από εργαστήρια πραγματοποιούνται στην Οικία Καραπάνου, ενώ η έκθεση των έργων παρουσιάζεται στο ειδυλλιακό προαύλιο του Αρχαιολογικού Μουσείου Αίγινας (Κολώνα).
- Γαστρονομία: Η γαστρονομία βρίσκεται στο επίκεντρο της γιορτής του Φιστικιού. Διαγωνισμός μαγειρικής ζαχαροπλαστικής από ερασιτέχνες μαγείρους και μαγείρισσες, που θα εκτιμηθούν και θα βραβευθούν από γευσιγνώστες και ...καλοφαγάδες. Μια καλή ευκαιρία να ανακαλύψουμε νέες γειστικές απολαύσεις. Στο επίσημο περίπτερο της γαστρονομίας κερνάμε λιχουδιές, Γερμανοί σεφ ψήνουν special λουκάνικα με Αιγινήτικο Φιστίκι.

4.7.5. Αθλητισμός

Στην Αίγινα λειτουργούν δημοτικοί και ιδιωτικοί χώροι άθλησης, τόσο για νέους όσο και για παιδιά. Συγκεκριμένα, λειτουργούν τα εξής γήπεδα και γυμναστήρια:

| Όνομασία | Τοποθεσία |
|----------------------------------|---|
| Δημοτικό Γυμναστήριο Αίγινας | Οδός Φανερωμένης, δίπλα στο 1 ^ο Δημοτικό, πλησίον του Ορφανοτροφείου, στην Αίγινα. |
| Γήπεδα μπάσκετ | Λειτουργούν στα δημοτικά και γυμνάσια της Αίγινας. |
| Γήπεδο ποδοσφαίρου | Δίπλα στο 1 ^ο Δημοτικό, πλησίον του Ορφανοτροφείου, στην Αίγινα. |
| Αθλητικό Πάρκο SO.C. | Όμορφη Εκκλησιά |
| Α.Σ. Μαχητικών Αθλημάτων Αίγινας | Αφαίας 72, Αίγινα |
| Καράτε Wado Αίγινας | Λεωφ. Κυψέλης 33, Αίγινα |
| Γυμναστήριο Κούρος | Φανερωμένης, Αίγινα |
| Γυμναστήριο Νάμα | Ι. Καποδίστρια 23, Αίγινα |

Πίνακας 56: Γήπεδα και γυμναστήρια στην Αίγινα

Πηγή: Οδηγός Αίγινας (2021)

Στην Αίγινα επίσης λειτουργούν οι εξής αθλητικοί σύλλογοι και δραστηριότητες:

| Όνομασία | Τοποθεσία |
|-----------------------------------|--------------------------|
| Aegina Tennis Club | Μεσαργός |
| Α.Σ. Εν Δυνάμει | Πηλέως 11, Αίγινα |
| Α. Δ. Μαχητικών Αθλημάτων Αίγινας | Αφαίας 72, Αίγινα |
| Α. Δ. Muay Thai Αίγινας | Λεωφ. Κυψέλης 33, Κυψέλη |

| | |
|----------------------------------|--------------------------|
| Καράτε Wado Αίγινας | Λεωφ. Κυψέλης 33, Κυψέλη |
| Μυρμιδών Ακαδημία Ποδοσφαίρου | Όμορφη Εκκλησιά, Αίγινα |
| Ναυτικός Όμιλος Αίγινας (Ν.Ο.Α.) | Αίγινα |
| Παναγιναϊκός Α.Ο. | Αίγινα |
| Σαρωνικός | Αίγινα |
| Aegean Sea & Sail | Μαρτ. Λεοντίου 8, Αίγινα |
| Aegina Divers | Φάρου 16, Αίγινα |

Πίνακας 57: Αθλητικοί Σύλλογοι στην Αίγινα

Πηγή: Οδηγός Αίγινας (2021)

4.7.6. Δομές πολιτικής προστασίας

Η Αίγινα συμμετέχει στο Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ» που εγκρίθηκε το 2003. Με το σχέδιο αυτό επιδιώκεται η διαμόρφωση ενός συστήματος για την αντιμετώπιση καταστροφικών φαινομένων και κατά συνέπεια, στα πλαίσια του δυνατού, της προστασίας της ζωής, της υγείας, της περιουσίας των πολιτών και του φυσικού περιβάλλοντος.

- Στόχος του σχεδίου είναι:
- Ο προσδιορισμός των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και φορέων, καθώς και των οργάνων που συντονίζουν τις επιχειρησιακές δυνάμεις σε όλα τα επίπεδα.
 - Η παροχή στοιχείων στις αρμόδιες υπηρεσίες για την εκτίμηση των καταστάσεων και την αξιολόγηση των κινδύνων στα πλαίσια του βασικού σχεδιασμού «Ξενοκράτης».
 - Η δημιουργία δυνατοτήτων διοικητικής μέριμνας για την αντιμετώπιση προβλημάτων, τόσο των επιχειρησιακών δυνάμεων, όσο και του πλήθους των πολιτών που έχει πληγεί (civilprotection.gr).

Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ»

Με το νόμο ν. 4662/2020 (ΦΕΚ 27/Α' / 07.02.2020) «Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις», καθορίζονται οι φορείς και οι οργανισμοί τόσο σε περιφερειακό όσο και σε κεντρικό επίπεδο διοίκησης οι οποίοι δύναται να συνεισφέρουν σε ανθρώπινο δυναμικό, υλικά, αλλά και μέσα για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών. Όσον αφορά το δυναμικό και τα μέσα Πολιτικής Προστασίας, σε αυτά περιλαμβάνονται:

- Τα Υπουργεία
- Οι Υπηρεσίες
- Οι ΟΤΑ α' και β' βαθμού
- Οι Ένοπλες Δυνάμεις
- Το Πυροσβεστικό Σώμα
- Η Ελληνική Αστυνομία
- Το Λιμενικό Σώμα-Ελληνική Ακτοφυλακή
- Το ΕΚΑΒ
- Οι εθελοντικές ομάδες
- Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις του μητρώου Πολιτικής Προστασίας
- Οι πολίτες
- Λοιποί δημόσιοι & ιδιωτικοί φορείς

Σύμφωνα με το σχέδιο «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ» στον εκάστοτε Δήμο συγκροτείται Συντονιστικό Τοπικό Όργανο, το οποίο αποτελείται από:

- Το Δήμαρχο
- 2 Δημοτικούς Συμβούλους
- Εξειδικευμένα στελέχη της Περιφέρειας και του Νομού
- Διοικητή Αστυνομικού Τμήματος του Δήμου
- Προϊστάμενος ειδικού προσωπικού της Δημοτικής Αστυνομίας
- Εκπρόσωπος της Λιμενικής Αρχής
- Διευθυντής Πυροσβεστικής Υπηρεσίας της έδρας του Δήμου
- Προϊστάμενος του Οικείου Δασαρχείου ή της Διεύθυνσης Δασών της Περιφέρειας
- Εκπρόσωπος Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας
- Εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων

4.7.7. Συνεταιρισμοί

Στην Αίγινα λειτουργούν πλήθος συνεταιρισμών, ενώσεων και συλλόγων, οι σημαντικότεροι από τους οποίους παρατίθενται στη συνέχεια.

Συνεταιρισμός φυσικοπαραγωγών

Το 1979 ιδρύθηκε το Συνεταιρισμός Φυσικοπαραγωγών για τη συγκέντρωση και εμπορία του φιστικιού, την επεξεργασία και τυποποίηση του προϊόντος σε συσκευασμένο και το πέρασμα από την εμπορία άψητου νωπού φιστικιού στο επώνυμο προϊόν.

Η ίδρυση του συνεταιρισμού κρίθηκε αναγκαίος ώστε να στηριχθούν οι ντόπιοι παραγωγοί και για την ενίσχυση της πώλησης των φιστικιών στους εμπόρους και προστασία της ποιότητας του «Αιγινήτικου» φιστικιού από ξένες προσμίξεις.

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80 το φιστίκι Αιγίνης διατιθόταν στην αγορά της Αθήνας και των μεγάλων πόλεων μέσω λίγων ντόπιων εμπόρων, που συγκέντρωναν το φιστίκι και το μεταπωλούσαν σε εμπόρους της Αθήνας, οι οποίοι με τη σειρά τους το διέθεταν στους καταναλωτές είτε σε μικρότερους εμπόρους.

Ο συνεταιρισμός μπόρεσε να δημιουργήσει ένα εμπορικό κύκλωμα που ξεκινούσε από αξιόπιστα σημεία πωλήσεων όπως μεγάλες αλυσίδες Super Market – Duty Free Shops και κατέληγε σε δίκτυα διανομών μέσω αντιπροσώπων ώστε να καταλάβει ευρύτερο γεωγραφικό τομέα πωλήσεων.

Το 1971 το 70% του ακαθάριστου γεωργικού εισοδήματος προερχόταν από την καλλιέργεια της φιστικιάς. Τη δεκαετία του '70 η καλλιέργεια της φιστικιάς ήταν στην πλήρη της ανάπτυξη. Η απογραφή του 1971 δίνει 3918 στρέμματα και το δελτίο απογραφής της ΕΣΥΕ το 1974 δίνει 4200 στρέμματα. Στις αρχές της δεκαετίας το 35% των δένδρων φιστικιάς βρισκόταν στην Αίγινα.

Η οικονομική ευφορία συντέλεσε στη διάδοση του φιστικιού σε ευρύτερα στρώματα του πληθυσμού πανελλαδικά. Στη δεκαετία του '60 αρχίζει η δενδοφύτευση της φιστικιάς στα Μέγαρα ενώ στα τέλη της δεκαετίας στη Θεσσαλία και τη Χαλκιδική. Η καλλιέργεια της φιστικιάς σε άλλα μέρη της Ελλάδας είχε σχεδόν τα ίδια έσοδα ανά έτος,

αυτό όμως οδήγησε σε ανταγωνισμό με τους παραγωγούς της Αίγινας και την ανάγκη της προστασίας της ντόπιας παραγωγής και των παραγωγών.



Εικόνα 135: Σημείο πώλησης του Αγροτικού Συνεταιρισμού Φιστικοπαραγωγών Αίγινας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

4.7.8. Ενώσεις και Σύλλογοι

Στην Αίγινα, λειτουργούν πολυάριθμοι σύλλογοι. Θα αναφέρουμε ενδεικτικά τους εξής:

| Τίτλος | Τοποθεσία |
|---|---|
| Ένωση Εργατοϋπαλλήλων Αίγινας | Αίγινα |
| Ένωση Ξενοδόχων νήσου Αίγινας | Αίγινα |
| Επαγγελματική Αίγινας | Με έδρα Αιακού 9, Αίγινα. |
| Οίκος Ναύτου | Με έδρα Αιακού 2, Αίγινα. |
| Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων Β' Δημοτικού Σχολείου | Αίγινα |
| Σύλλογος Γυναικών Αίγινας | Με έδρα Βασ. Γεωργίου 5, Αίγινα. |
| Σύλλογος «Ενεργών Πολιτών Αίγινας» | Αίγινα |
| Σύλλογος «Οι Φίλοι της Αίγινας» | Αίγινα |
| Ακαδημία Γεύσεων Αίγινας | Αίγινα |
| Μορφωτικός Σύλλογος Αίγινας «Ο Καποδίστριας» | Με έδρα Νοσοκομείου και Αγ. Νεκταρίου, Αίγινα. Πρόεδρος ήταν για πολλά χρόνια ο μηχανικός Βασίλης Μουσουλέας. |
| Σύλλογος Επιβατών Ακτοπλοϊκής Συγκοινωνίας Αίγινας | Κυψέλης και Χλόης, Αίγινα. |
| Σύλλογος Ναυτικών Αίγινας | Θωμαΐδου 3, Αίγινα. |
| Σύλλογος Φίλων Λατινικής Αμερικής | Πηλέως 15, Αίγινα. |
| Σύλλογος Κοινωνικής Αρωγής Αίγινας | Αίγινα, με πρόεδρο τον Ανδρέα Εμμανουήλ. |
| Σύλλογος Φίλων του Λαογραφικού Μουσείου Αίγινας | Αίγινα. |
| Σύλλογος «Πολίτες για την Ευρώπη και τον Πολιτισμό – Ολίβια Πόλις» | Αίγινα, που δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του αείμνηστου Γιώργου Καλοκέντη. |
| Επαγγελματική Ένωση Αγ. Μαρίνας | Με έδρα την Αγ. Μαρίνα. |
| Σύλλογος Ιδιοκτητών Ενοικιαζόμενων Δωματίων και Διαμερισμάτων Φιλοξενίας «Η Αιγινήτικη Φιλοξενία» | Με έδρα την Αγ. Μαρίνα. |

| | |
|--|---|
| Εξωραϊστικός Πολιτιστικός Σύλλογος Αγ. Μαρίας | Αγ. Μαρίνα, με πρόεδρο τον Σπύρο Νικόπουλο. |
| Πολιτιστικός Σύλλογος Παχειάς Ράχης «Το Ελλάνιον Όρος» | Παχειά Ράχη, με πρόεδρο την Ρένα Παππά. |
| Πολιτιστικός – Μορφωτικός Σύλλογος Βαθέως | Στο Βαθύ, με πρόεδρο τη Μαρία Λυκούρη. |

Πίνακας 58: Σύλλογοι στην Αίγινα

Πηγή: Οδηγός Αίγινας (2021)

Θα αναφερθούμε αναλυτικότερα σε ορισμένους από τους συλλόγους και αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρείες που λειτουργούν στην Αίγινα:

Σύλλογος Γυναικών Αίγινας⁴⁴

Ο Σύλλογος Γυναικών Αίγινας ιδρύθηκε το 1978. Οι δραστηριότητες του Συλλόγου αφορούν τα πολιτιστικά δρώμενα του τόπου και την διατήρηση των Ελληνικών παραδόσεων. Διατηρεί τμήμα παραδοσιακών χορών και παραδίδει μαθήματα για το ξεχωριστό Αιγινήτικο κέντημα που λέγεται κοπανέλι και που για αρκετά χρόνια αποτελούσε την κύρια γυναικεία ενασχόληση και πηγή οικονομικής βοήθειας για τις ίδιες τις γυναίκες και τις οικογένειές τους.

Πολλές φορές σε συνεργασία με το Υπουργείο Γεωργίας γίνονται εκπαιδεύσεις σε χειροτεχνήματα- μαγειρική κ.λ.π. Επίσης δασκάλες από Αθήνα και άλλες Ελληνικές περιοχές διδάσκουν άλλα κεντήματα και χειροτεχνήματα. Ακόμα στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του Συλλόγου προσκαλούνται διαφοροί ομιλητές, ιατροί, κοινωνικοί λειτουργοί και άλλοι επιστήμονες και ειδικοί και οργανώνονται συζητήσεις και ομιλίες σε θέματα που αφορούν την γυναίκα, την οικογένεια, την υγεία κλπ. Ο Σύλλογος συμμετέχει σε αρκετές εκδηλώσεις συνεργαζόμενος με άλλους γυναικείους Συλλόγους, Φορείς Πολιτισμού, τον Δήμο της Αίγινας κ.α. Πρόεδρος του Συλλόγου τα τελευταία χρόνια είναι η κ. Φλώρα Αλυφαντή

Πολιτιστικός - Μορφωτικός Σύλλογος Κυψέλης

Ο Μορφωτικός – Πολιτιστικός Σύλλογος Κυψέλης ιδρύθηκε το 1994. Με πρόεδρο την κ. Κατερίνα Λεούση και μετά την αείμνηστη Δέσποινα Αλεξίου -Μαρνέζου και την κ. Κάκια Πατιτάκη που ανέλαβε μετά από αυτή, τον ανέδειξαν σε έναν από τους πιο δραστήριους και εποικοδομητικούς Συλλόγους της Αίγινας.

Μία από τις βασικότερες δραστηριότητές του είναι η δημιουργία χορευτικών τμημάτων παραδοσιακών χορών με άτομα από 5 εως 65 ετών που πλαισιώνουν εκδηλώσεις μέσα στην Αίγινα αλλά και σε αρκετές πόλεις της Ελλάδας όπως επίσης και το εξωτερικό. Η Ουνέσκο τίμησε τον Σύλλογο για την συμμετοχή του σε πολλές εκδηλώσεις πολιτισμού.

⁴⁴ <http://aegina2007.wordpress.com>, Ιστοσελίδα Γιώργιου Καλοκέντη

Ο Σύλλογος με το χορευτικό του έλαβε μέρος στις εκδηλώσεις που έγιναν στην Τουρκία (Ερεντζί) με την ευκαιρία της αδελφοποίησης του εκεί Δήμου με το νησί της Ύδρας. Επίσης ο Σύλλογος έχει αναλάβει τα τελευταία χρόνια την παρουσίαση στην Κυνέλη του Αιγινήτικου Εθιμού του Λειδινού. Πρόεδρος είναι η κ. Ασπασία Συρίγου. Η θεατρική Ομάδα του Συλλόγου έχει παρουσιάσει δρώμενα της Αίγινας, όπως είναι ο Αιγινήτικος γάμος και και δραστηριοποιείται με τη συμμετοχή του σε όλες τις πολιτιστικές εκδηλώσεις. Η προσπάθεια του Συλλόγου είναι η διατήρηση των παραδόσεων του τόπου και η προσφορά στον πολιτισμό.

Σύλλογος Ενεργών Πολιτών Αίγινας⁴⁵

Ο σύλλογος ιδρύθηκε τον Δεκέμβριο του 2002. Η παρουσία και δράση του συλλόγου πέρασε από περιόδους αφάνειας και εκτενούς παρουσίας. Ο σύλλογος ξεκίνησε το FISTIKI FEST της Αίγινας, δραστηριοποιείται στην ανταλλαγή ντόπιων σπόρων – σε συνεργασία με το ‘Πελίτι’, στη διοργάνωση του Αποκριάτικου καρναβαλιού στους δρόμους της Αίγινας, δραστηριοποιήθηκε στο θέμα της προστασίας του ρέματος της Σκοτεινής, συνεργάστηκε με το Δήμο Αίγινας στη δημιουργία των Πολιτιστικών Μονοπατιών της Αίγινας και ανέλαβε (με πρωτοβουλία και διοργάνωση του γράφοντος ως μέλος του συλλόγου) την παρουσίαση της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής και οικολογικής δόμησης στην Αίγινα το 2005 με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος.

Ο ορισμός του συλλόγου από τα μέλη του έχει ως εξής:⁴⁶
«Είμαστε...
...κάτοικοι και φίλοι της Αίγινας.
...λάτρεις του νησιού και ευγνώμονες που απολαμβάνουμε τη φύση, τη θάλασσα και την καλημέρα των ανθρώπων του.
...ανήσυχοι για το μέλλον της Αίγινας. Όλοι συμβάλουμε με τις κατοικίες, τα αυτοκίνητα και τα σκουπίδια μας να την μετατρέπουμε αργά η γρήγορα σε προάστιο της Αθήνας με ό τι αρνητικό συνεπάγεται.
...αναγκασμένοι να κάνουμε σκέψεις για τα προβλήματα του νησιού που αυξάνονται συνεχώς όπως και ο πληθυσμός του.
...αποφασισμένοι να αναζητήσουμε λύσεις, να ανοίξουμε διάλογο όπου μπορούμε με όλους τους φορείς του νησιού για να συμβάλουμε και στις λύσεις των προβλημάτων.
...οραματιστές. Θέλουμε να φυλάξουμε τον μοναδικό χαρακτήρα της Αίγινας, να υποστηρίξουμε την προστασία της φυσικής ομορφιάς και του παραδοσιακού πλούτου της.
...εξαρτημένοι από τις προτάσεις, τις ιδέες και την όρεξη για δουλειά όλων όσοι μοιράζονται τους σκοπούς μας.»

⁴⁵ <http://www.energoi-aegina.gr>, Σύλλογος Ενεργών Πολιτών Αίγινας

⁴⁶ <http://www.energoi-aegina.gr>, Σύλλογος Ενεργών Πολιτών Αίγινας

ECOWEEK – Εβδομάδα Οικολογίας⁴⁷

Η αστική μη-κερδοσκοπική εταιρεία ECOWEEK ιδρύθηκε στην Αίγινα με Εβδομάδα Οικολογίας στο Λαογραφικό Μουσείο της Αίγινας το 2005. Μετά δυό χρόνια παρουσίας στην Αίγινα, η ECOWEEK εξαπλώθηκε σε όλη την Ελλάδα και στη συνέχεια ανέπτυξε δράση σε 17 χώρες. Τράβηξε την προσοχή με την πρωτοβουλία να φέρει τον Αλ Γκορ στην Αθήνα σε συνεργασία με το Megaro Plus το 2007. Σκοπός της ECOWEEK είναι η ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και συμμετοχή του κόσμου, και κυρίως των νέων, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην προώθηση των αρχών της κοινωνικής και περιβαλλοντικής αειφορίας μέσα από τον σχεδιασμό.



Εικόνα 136: Λογότυπο ΑΜΚΕ ECOWEEK

Πηγή: Αρχείο ECOWEEK

Η ECOWEEK διοργανώνει διεθνή συνέδρια και εργαστήρια σχεδιασμού για νέους αρχιτέκτονες και σχεδιαστές, ενώ από την εποχή του COVID-19 ξεκίνησε και διαδικτυακή δράση, με πάνω από 1000 συμμετοχές από 20 χώρες. Στόχος της ECOWEEK να αλλάξουν οι συνήθειές μας σε πρακτικές πιο συμβατές με το κλίμα και το περιβάλλον. Διότι «αλλάζουμε συνήθειες... αλλάζουμε κλίμα» (habits change – climate change).

Χαρούμενος Πλανήτης

Η Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ) Χαρούμενος Πλανήτης ιδρύθηκε στην Αίγινα τον Ιανουάριο του 2009, με κοινωνικό σκοπό και συγκεκριμένα με κύριο στόχο την προώθηση και την προάσπιση του ανθρώπινου δικαιώματος στην καλή ποιότητα ζωής, μέσα από δράσεις που καλλιεργούν τη χαρά στην καθημερινότητα, την προστασία του περιβάλλοντος και την Παγκόσμια Ειρήνη, ξεκινώντας από το τοπικό επίπεδο. Βασική αρχή της ΜΚΟ είναι ότι «όταν αλλάζω εγώ, αλλάζει ο Κόσμος».

Σαν άτυπη ομάδα λειτουργεί από το 2008 με την ονομασία «η Ώρα της Γης» στην Αίγινα. Στις δράσεις της ΜΚΟ περιλαμβάνεται η συμμετοχή της Αίγινας στην παγκόσμια πρωτοβουλία Earth Hour 2008 με την οργάνωση μιας σειράς δράσεων για περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση τον Μάρτιο 2008. Επίσης, στην Ημέρα της Πανγαίας (10 Μαΐου 2008) και στην διοργάνωση των δραστηριοτήτων «Ελλάδα, το Σπίτι μας» (6-8 Ιουνίου 2008) και «Ειρήνη από την Αίγινα» (21 Σεπτεμβρίου 2008).

⁴⁷ www.ecoweek.gr

Η αστική μη-κερδοσκοπική, εταιρεία «ΗΛΙΟΣ» για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη ιδρύθηκε το 2005 στην Αίγινα για να προάγει τις αρχές της αειφορίας, όχι ως εργαλείο ανεξέλεγκτης και άναρχης ανάπτυξης, αλλά ως εργαλείο που θα εξασφαλίσει την αειφορία των οικοσυστημάτων του πλανήτη, σε ισορροπία με την ανάπτυξη της ανθρωπότητας. Η «ΗΛΙΟΣ» ιδρύθηκε από μια μικρή ομάδα αρχιτεκτόνων και άλλων επιστημόνων, ενώ διέκοψε τη δραστηριότητά της το 2013.

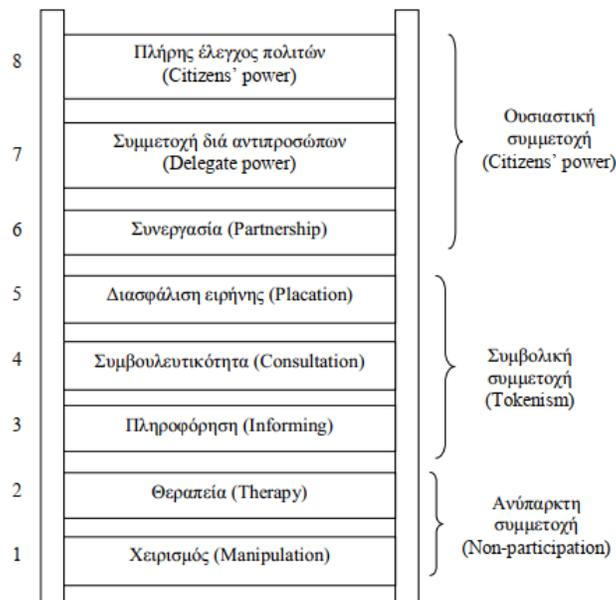
Το 2007 η «ΗΛΙΟΣ» συμμετείχε στις ενέργειες να αποτραπεί η εγκατάσταση δύο μονάδων έτοιμου σκυροδέματος δίπλα στο ρέμα της Σκοτεινής στην Αίγινα, μια περιοχή σχεδόν ανέγγιχτη από την ανάπτυξη. Δίπλα στο ρέμα της Σκοτεινής λειτουργεί εδώ και χρόνια ο Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων της Αίγινας, χωρίς τις απαιτούμενες άδειες. Τον Μάιο 2007, ο Thrasy Petropoulos των Athens News κάλυψε το θέμα της Σκοτεινής με πρωτοβουλία της «ΗΛΙΟΣ». Επίσης, στις 19 Μαΐου, ανέπτυξε το θέμα στην εκπομπή της Φωτεινής Πιπιλή ο ΣΚΑΙ 100.3.

Το 2006 η «ΗΛΙΟΣ» συμμετείχε στις εκδηλώσεις της ECOWEEK στην Αίγινα, συνδιοργανώνοντας ομιλία του Καθηγητή του ΕΜΠ Δημήτρη Ρόκου στο Λαογραφικό Μουσείο της Αίγινας, με θέμα «Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη ή Αειφόρος Ανάπτυξη».

4.7.9. Δημόσια Διαβούλευση

Η συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων έχει μακριά διαδρομή και έχει χρησιμοποιηθεί σε ευρύ φάσμα ζητημάτων (έρευνα αγοράς, κοινωνικές έρευνες κ.λπ.) από διάφορες επιστημονικές ειδικότητες (οικονομολόγους, κοινωνιολόγους, περιβαλλοντολόγους, κ.ά.), για την εξυπηρέτηση των στόχων των διαφορετικών αντικειμένων στα οποία έχει βρει εφαρμογή. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες καταγράφεται μια σημαντική στροφή των κέντρων λήψης αποφάσεων προς τη διεύρυνση της συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, με στόχο τη συμπερίληψη των διαφορετικών οπτικών και προτεραιοτήτων των πολιτών και των ομάδων συμφερόντων (stakeholders) στη χάραξη πολιτικής και την ανάπτυξη και εφαρμογή σχεδίων, προγραμμάτων κ.λπ. (Στρατηγέα, 2015)

Η Arnstein (1969), πρωτοπόρος στα θέματα της συμμετοχής, διέκρινε τον βαθμό συμμετοχής του κοινού σε οκτώ κατηγορίες (Διάγραμμα), οι οποίες αποτυπώνονται στη γνωστή σκάλα συμμετοχής, που κλιμακώνεται από τη μη συμμετοχή έως τον απόλυτο έλεγχο των πολιτών στη διαδικασία λήψης απόφασης και την κατανομή των πόρων (citizens' power). (Στρατηγέα, 2015)



Εικόνα 138: Η σκάλα της Arnstein (1969)

Πηγή: Στρατηγέα (2015)

Το Πρόγραμμα Δι@ύγεια δημιουργήθηκε μετά την ψήφιση του ν. 3861/2010 (ΦΕΚ 112/Α'/13.7.2010) με στόχο την επίτευξη της μέγιστης δυνατής δημοσιότητας της κυβερνητικής πολιτικής και της διοικητικής δραστηριότητας, τη διασφάλιση της διαφάνειας και την εμπέδωση της υπευθυνότητας και της λογοδοσίας από την πλευρά των φορέων άσκησης της δημόσιας εξουσίας. Από τον Οκτώβριο 2010 αναρτώνται σε κατάλληλα διαμορφωμένη πλατφόρμα στο διαδίκτυο όλες οι αποφάσεις πράξεων των κυβερνητικών και διοικητικών οργάνων, λαμβάνοντας ειδική μέριμνα για τις πράξεις που αφορούν στην εθνική άμυνα και τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα.

Σήμερα στο πρόγραμμα Διαύγεια είναι ενταγμένοι 3.660 φορείς του στενού και ευρύτερου δημόσιου τομέα και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α και Β βαθμού, ενώ έχουν αναρτηθεί περισσότερες από 11.500.000 πράξεις

Με την ψήφιση του Ν. 4210/2013 (άρθρο 23) οι αναρτημένες πράξεις ενισχύονται θεσμικά με τους εξής τρόπους:

- Κάθε πράξη, εκτός από όσες δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, αποκτά ισχύ μόνο μέσω της ανάρτησής της στο Διαύγεια. Με την ολοκλήρωση της ανάρτησης κάθε πράξη υπογράφεται ψηφιακά από το σύστημα Δι@ύγεια και αποκτά έναν μοναδικό Αριθμό Διαδικτυακής Ανάρτησης (ΑΔΑ). Ο ΑΔΑ είναι η ταυτότητα κάθε αναρτημένης πράξης, την πιστοποιεί και την ακολουθεί εφεξής.
- Το αναρτημένο έγγραφο, εκτός όσων δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, υπερισχύει έναντι όλων των λοιπών εκδόσεων της πράξης
- Ο πολίτης μπορεί να επικαλείται τα αναρτημένα έγγραφα στις συναλλαγές του με τις δημόσιες υπηρεσίες, χωρίς να απαιτείται η επικύρωσή τους. Αρκεί η επίκληση

- του ΑΔΑ της πράξης για την αυτεπάγγελτη αναζήτησή τους από τους δημόσιους φορείς
- Οι δημόσιες υπηρεσίες διεκπεραιώνουν υποθέσεις χωρίς να διακινούν τα αναρτημένα έγγραφα. Αρκεί η επίκληση του ΑΔΑ των πράξεων για την επικοινωνία μεταξύ φορέων.

Σχετικά με την περιοχή μελέτης, ενδεικτικά έχουν αναρτηθεί μέχρι σήμερα συνολικά 23.350 πράξεις.

The screenshot shows the ΔΙΑΥΓΕΙΑ website interface. At the top, there is a search bar and navigation options. The main content area displays a list of public actions (πράξεις) for the Municipality of Aegina (ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ). The list includes details such as the AD number (ΑΔΑ), the date of the latest update, and the type of action (Είδος). A sidebar on the right shows a list of entities (Υπογράφωντες) and their respective counts.

Εικόνα 139: Πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ

Πηγή: Διαύγεια <https://diavgeia.gov.gr/f/aegina>

Παρόλο που στην Αίγινα λειτουργούν δομές δημόσιας διαβούλευσης, η αξιοποίησή τους είναι κυρίως για προτάσεις συγκεκριμένων έργων και λιγότερο η μεθοδική ανάπτυξη διαλόγου ώστε μέσα από τη διαβούλευση να προκύψει αυτό που ακούγεται από πολλούς ότι λείπει στην Αίγινα: «ένα όραμα που θα οδηγήσει το νησί στο μέλλον».

Στο Δήμο Αίγινας λειτουργούν οι εξής επιτροπές⁴⁹ που αποτελούνται από δημοτικούς συμβούλους, εκπροσώπους συλλόγων και οργανώσεων καθώς και από πολίτες ενεργούς στα κοινά της Αίγινας με σκοπό τη διαβούλευση πάνω σε θέματα που αφορούν

49

<https://www.aegina.gr/web/%ce%bf%cf%81%ce%b3%ce%b1%ce%bd%cf%89%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%b4%ce%bf%ce%bc%ce%ae/%ce%b5%cf%80%ce%b9%cf%84%cf%81%ce%bf%cf%80%ce%ad%cf%82/>

στο Δήμο:

- Οικονομική Επιτροπή
- Επιτροπή ποιότητας ζωής
- Επιτροπή Δ.Α.Ο.Α.
- Επιτροπή Τουρισμού
- Επιτροπή Διαβούλευσης
- Σχολικές Επιτροπές
- Επιτροπή Παιδείας
- Α'θμια Επιτροπή Επίλυσης Φορολογικών διαφορών
- Επιτροπή Κοιμητηρίων
- Επιτροπή Ισότητας
- Επιτροπή αδελφοποιήσεων & Διεθνών συνεργασιών

Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης

Με απόφαση συγκρότησης 115/2019 , ΑΔΑ: ΩΥΙΩΩ68-ΑΩ0 δημιουργήθηκε ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ - ΕΠΙΤΡΟΠΗ - ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ - ΜΕΛΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ το οποίο συγκροτήθηκε σε Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευση (άρθρο 76 παρ. 1 του Ν. 3852/2010).

Επιτροπή Σχεδιασμού Μεγάλων Έργων

Το 2020 προσκλήθηκαν να υποβάλουν προτάσεις οι Κοινότητες, τα Νομικά Πρόσωπα του Δήμου, οι Δημοτικές Παρατάξεις του Δημοτικού Συμβουλίου καθώς και οι σύλλογοι και οι πολίτες που είναι μέλη στην Επιτροπή Διαβούλευσης για έργα που κατά τη γνώμη τους πρέπει να γίνουν στην Αίγινα. Στη διάρκεια της διαβούλευσης, υπέβαλαν προτάσεις οι εξής:

- Οι Κοινότητες Αίγινας, Βαθέος, Κυψέλης, Μεσαγρού, Πέρδικας.
- Η Κοινοφελής Επιχείρηση Δήμου Αίγινας
- Τα μέλη της Επιτροπής Διαβούλευσης:
 - Ένωση Ξενοδόχων νήσου Αίγινας
 - Πολιτιστικός Σύλλογος Παχειάς Ράχης «Το Ελλάνιον Όρος»
 - Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων Β' Δημοτικού Σχολείου
 - Σύλλογος Γυναικών Αίγινας
 - Σύλλογος Ενεργών Πολιτών Αίγινας
 - Σύλλογος «Οι Φίλοι της Αίγινας»
 - Πολίτες – Μέλη: Ουρανία Ασημακοπούλου, Δώρα Κουκούλη, Δημήτρης Κουκούλης.

Όσον αφορά στις προτάσεις που υποβλήθηκαν, οι 107 προτάσεις ταξινομήθηκαν στις εξής κατηγορίες: **Υποδομές, Κοινωνικές Υπηρεσίες, Παιδεία – Πολιτισμός – Αθλητισμός, Βιώσιμη Κινητικότητα, Αναπλάσεις – Διαμορφώσεις και Διάφορα.**

Αστικό Οδικό Δίκτυο

Η πόλη της Αίγινας είναι ο μοναδικός οικισμός της περιοχής μελέτης που θα μπορούσαμε να πούμε ότι διαθέτει δίκτυο αστικών δρόμων. Σε όλους τους υπόλοιπους οικισμούς της Αίγινας τα αστικά δίκτυα είναι υποτυπώδη.

Το κυκλοφοριακό είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της Αίγινας, ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες, προκαλώντας εκτός από προβλήματα κυκλοφορίας των μόνιμων κατοίκων και των τουριστών και τάσεις υποβάθμισης της γενικότερης εικόνας της Αίγινας. Για το λόγο αυτό έχει οριοθετηθεί και η λειτουργία του νέου λιμανιού στο Λεόντι, ώστε στο λιμάνι της Αίγινας να αποβιβάζονται μόνο επιβάτες και όχι οχήματα.

Οι κύριοι άξονες της πόλης είναι η παραλιακή λεωφόρος Δημοκρατίας, ο παραλιακός δρόμος Καζαντζάκη και η Στρατηγού Πετρίτη, οι οποίοι εξυπηρετούν και τις συνδέσεις με τους άλλους οικισμούς. Επίσης, η οδός Αφαίας, η οποία είναι κατ' εξοχήν εμπορικός δρόμος, όμως με μικρό πλάτος. Κατά τους θερινούς μήνες και τις άλλες περιόδους διακοπών, η παραλιακή λεωφόρος Δημοκρατία κλείνει για την κίνηση των οχημάτων και πεζοδρομείται κατά τις βραδινές ώρες. Ο Δήμος Αίγινας εκπονεί κυκλοφοριακή μελέτη της πόλης της Αίγινας, ενώ συζητείται και η διεξαγωγή αρχιτεκτονικού διαγωνισμού για την ανάπλαση του παραλιακού μετώπου με σύνδεση στα Καποδιστριακά μνημεία.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του κυκλοφοριακού της Αίγινας:

- Ο παραδοσιακός χαρακτήρας του οικισμού και ιδιαίτερα στο κέντρο αποτελείται από στενούς δρόμους χωρίς σταθερό πλάτος που καθιστούν δύσκολη την κυκλοφορία των οχημάτων με ανυπαρξία πεζοδρομίων για την ασφαλή κίνηση των πεζών.
- Η έλλειψη ελεύθερων χώρων μέσα στον ιστορικό οικοδομικό ιστό που θα μπορούσαν ενδεχομένως να λειτουργήσουν εποχιακά ως χώροι στάθμευσης.
- Η μη ύπαρξη περιφερειακών δρόμων και η ανεπάρκεια των υπαρχόντων ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, όπου λόγω αυξημένου κυκλοφοριακού φόρτου δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των κατοίκων αλλά και παραθεριστών της πόλης, καθώς και τη μετάβαση στους άλλους οικισμούς.

Υπεραστικό Οδικό Δίκτυο

Το υπεραστικό οδικό δίκτυο του νησιού είναι ανεπτυγμένο κυρίως στο βόρειο και βόρειο δυτικό τμήμα του, με επίκεντρο την πόλη της Αίγινας. Το σύνολο σχεδόν των οικισμών του Δήμου εξυπηρετούνται από ασφαλοστρωμένους δρόμους με μέτρια όμως γεωμετρικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά.

Με βάση στοιχεία της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου, οι χαρακτηρισμένες επαρχιακές και κύριες δημοτικές οδοί είναι οι εξής:

Επαρχιακές Οδοί

Οι Επαρχιακές Οδοί καθορίστηκαν με το από 6-2-1956 Β.Δ/γμα, ΦΕΚ 47/Α/56 «Περί καθορισμού των επαρχιακών οδών των Νομών του Κράτους...». Περιλαμβάνουν:

- Ε.Ο. Αίγινα – Μεσαγρός – Τούρλος δια μέσω Ασωμάτων και Μεσαγρός – Αγ. Μαρίνα.
- Η κεντρική οδική αρτηρία του νησιού με σχετικά καλή χάραξη και γεωμετρικά χαρακτηριστικά.
- Ε.Ο. Αίγινα – Πέρδικα.
- Πρόκειται για τον δυτικό οδικό άξονα του νησιού. Ακολουθεί την παραλία από Αίγινα έως Πέρδικα, εξυπηρετώντας τους κατά μήκος παραλιακούς οικισμούς (Μαραθώνα, Αιγινίτισσα) και τουριστικές εγκαταστάσεις. Βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση με σχετικά καλά γεωμετρικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά.
- Ε.Ο. Αίγινα - Κυψέλη – Σουβάλα – Άγιοι – Βαγία.
- Είναι ο κατ' εξοχήν οδικός άξονας εξυπηρέτησης του πυκνοδομημένου βόρειου τμήματος του νησιού με πολύ μεγάλους φόρτους. Με στενά τμήματα με προβλήματα ορατότητας, κυρίως μέσα από τις κατοικημένες περιοχές (Κυψέλη, Σουβάλα) και σημαντική συγκέντρωση εμπορικών και άλλων χρήσεων (συνεργεία αυτοκινήτων,
- μάντρες υλικών, αποθήκες κλπ.).

Κύριες Δημοτικές Οδοί

- Η οδός Αίγινα - Ανιτσαίο – Πόρτες και σύνδεση με Λαζάρηδες.
- Εξυπηρετεί απομακρυσμένους ορεινούς οικισμούς του Δήμου Αίγινας και είναι ασφαλτοστρωμένος στο σύνολό του.
- Η οδός σύνδεσης της Επαρχιακής οδού Αίγινας – Μεσαγρού με την δημοτική οδό Αίγινας-Πόρτες (κοντά στο Παγώνι).
- Τμήμα της οδού Μεσαγρός – Άλωνες, η οποία μαζί με το τμήμα Άλωνες – Αγ. Μαρίνα αποτελεί εναλλακτική διαδρομή από Αίγινα προς Αγ. Μαρίνα, παρακάμπτοντας τον Μεσαγρό και το ορεινό τμήμα του Ναού της Αφαιάς. Επίσης παρακάμπτει και τον οικισμό της Αγ. Μαρίνας.
- Η οδός Πέρδικα – Σφεντούρι.
- Ασφαλτοστρωμένη οδός, στενής διατομής.
- Η οδός Σουβάλα – Κοντός διαμέσου Παλαιοχώρας.
- Η παραλιακή οδός Αίγινα – Πλακάκια – Καβουρόπετρα – Λεόντι – Βαθύ – Σουβάλα.
- Την οδό Άλωνες – Πόρτες στην ανατολική πλευρά του νησιού.
- Την οδό σύνδεσης της Παχειάς Ράχης με την δημοτική οδό Αίγινα-Ανιτσαίο – Πόρτες.

Δασικοί δρόμοι

Στην Αίγινα υπάρχει σημαντικός αριθμός δασικών δρόμων και μονοπατιών, οι οποίοι παίζουν σημαντικό ρόλο στην πυροπροστασία των δασικών περιοχών. Παράλληλα όμως, υπάρχουν τεράστια προβλήματα στον καθαρισμό και την συντήρηση τους καθώς η διάνοιξή τους επιτρέπει στην παράνομη απόθεση – κυρίως – αποβλήτων της οικοδομικής δραστηριότητας. Η παράλληλη αξιοποίηση των μονοπατιών με την δημιουργία δικτύου Πολιτιστικών Μονοπατιών για πεζοπορία, απαιτεί και τον καθαρισμό τους.

4.8.2. Χερσαίες μεταφορές

ΚΤΕΛ Αίγινας

Οι μαζικές μεταφορές στο νησί είναι αποκλειστική υπόθεση του ΚΤΕΛ Αίγινας. Με επίκεντρο την πόλη της Αίγινας έχουν σχεδιαστεί τρεις βασικές διαδρομές:

- Αίγινα – Κυψέλη – Βαθύ – Σουβάλα – Βαγία – Άγιοι
- Αγ. Ασώματοι – Αγ. Νεκτάριος – Αφαία – Αγ. Μαρίνα – Άλωνες
- Αίγινα – Πλαζ Μαραθώνα – Πέρδικα

Στη γραμμή Σουβάλας – Βαγίας η συχνότητα των δρομολογίων είναι κάθε δύο ώρες κατά προσέγγιση με έναρξη στις 6:30 π.μ. και λήξη στις 20:00 μ.μ. Η γραμμή Πέρδικας συνδέει την πόλη της Αίγινας μέσω του Μαραθώνα, με τον νοτιότερο οικισμό του νησιού την Πέρδικα. Η συχνότητα των δρομολογίων υπολογίζεται στην 1-2 ώρες, με έναρξη στις 6:30 π.μ. και 19:30 μ.μ. Τέλος, στη γραμμή Αφαίας – Αγ.Μαρίνα τα δρομολόγια εκτελούνται ανά μία ώρα από τις 6:30 π.μ. έως τις 20:00 μ.μ.

Τα στοιχεία για την συχνότητα των δρομολογίων που παρουσιάζονται παραπάνω δεν περιέχουν τα εμβόλιμα τα οποία πραγματοποιούνται κατά βούληση και όταν η επιβατική κίνηση πυκνώνει. Ενδεικτικά, αναφέρεται η ανά τέταρτο εκτέλεση δρομολογίων προς Άγιο Νεκτάριο ή ανά μισάωρο προς Άγια Μαρίνα όταν το απαιτούν οι συνθήκες. Το ΚΤΕΛ Αίγινας διαθέτει δέκα λεωφορεία, τα οποία το χειμώνα στρατεύονται στην υπηρεσία των μαθητών και συγκεκριμένα για την μεταφορά τους στις σχολικές εγκαταστάσεις του νησιού.

Τα κόμιστρα που πληρώνουν οι επιβάτες και στις τρεις γραμμές κρίνονται ικανοποιητικά ενώ υπάρχουν παροχές όπως φοιτητικά και πολύτεκνα εισιτήρια.

Ταξί

Στην Αίγινα υπάρχουν 33 ταξί αυτοκίνητα που εξυπηρετούν τις μετακινήσεις σε όλο το δίκτυο του νησιού. Στο νησί και συγκεκριμένα στην πόλη της Αίγινας, Μεσαγρό, Σουβάλα, Κυψέλη και Αγ.Μαρίνα υπάρχουν σταθμοί για ταξί εξοπλισμένοι με τηλέφωνο, όπου μπορεί κανείς να καλέσει και να εξυπηρετηθεί για μια μεταφορά που θέλει να πραγματοποιήσει, ενώ δημιουργήθηκε και δίκτυο ραδιοταξί που εξυπηρετεί πίο αποδοτικά τους κατοίκους του νησιού καλυπτοντας το μεγαλύτερο μέρος του νησιού.

Κυκλοφοριακά προβλήματα

Στην Αίγινα σήμερα υπολογίζεται ότι κυκλοφορούν 10.000 μοτοποδήλατα και άλλες τόσες μοτοσικλέτες και αυτό βέβαια δικαιολογείται από τον τριπλασιασμό – τετραπλασιασμό του πληθυσμού κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Σημειώνονται περίπου είκοσι ατυχήματα το χρόνο με μοτοποδήλατα και από αυτά το ένα, κατά μέσο όρο είναι θανατηφόρο. Οι λόγοι που οδηγούν σε αυτά τα ατυχήματα είναι η έλλειψη της απαιτούμενης προσοχής των οδηγών, οι επικίνδυνοι ελιγμοί, η κακή κατάσταση του οδικού δικτύου και βεβαίως το αλκοόλ.

Από πλευράς θορύβου, το νησί εμφανίζει τη γνωστή εικόνα όλων των νησιωτικών-τουριστικών περιοχών της χώρας. Η έλλειψη βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μεγάλων οδικών αξόνων, αεροδρομίων και λοιπών εκτεταμένων και έντονων πηγών θορύβου αφήνει ως μόνες πηγές ενόχλησης τα δίκυκλα και τα σημεία διασκέδασης. Αυτά αποτελούν και τις πιο εύκολα ελέγξιμες πηγές θορύβου και εξαρτάται από την βούληση της Δημοτικής Αρχής και της Αστυνομίας να περιορίσουν στο ελάχιστο την επίδρασή τους. Βέβαια, η βούληση, που είναι βέβαιο ότι υπάρχει, πρέπει να συνοδεύεται και από μεταφορά γνώσεων, εμπειρίας και κάποιων τεχνικών μέσων για τα οποία είναι απαραίτητη η συνδρομή των κεντρικών υπηρεσιών του κράτους. Επίσης, η σύσταση της Δημοτικής Αστυνομίας θα μπορούσε να βοηθήσει πολύ στη βελτίωση της κατάστασης.

Η Αίγινα δεν αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα θορύβου. Μια επιμέλεια στην πιο πιστή εφαρμογή της νομοθεσίας και μια δημοτική πολιτική με έμφαση στις όσο το δυνατόν περισσότερες πεζοδρομήσεις θα μπορούσαν εύκολα να ανατρέψουν τη σημερινή μέτρια αρνητική εικόνα και να την καταστήσουν πρότυπο «ήσυχου τόπου», ακόμη και κατά τους φορτισμένους καλοκαιρινούς μήνες.

Στάθμευση

Βασικό πρόβλημα της πόλης της Αίγινας, ιδιαίτερα κατά τη θερινή περίοδο είναι η έλλειψη χώρων στάθμευσης. Στην πόλη της Αίγινας, λειτουργούν οι εξής αδιαμόρφωτοι χώροι στάθμευσης (οι οποίοι λειτούργησαν πιλοτικά τον Απρίλιο του 2007 σε συνδυασμό με άλλες κυκλοφοριακές ρυθμίσεις στην παραλία της Αίγινας), συγκεντρωμένοι στο βορά και το νότο της πόλης, συνολικής χωρητικότητας 800 θέσεων στις περιοχές:

- Αγ. Ειρήνη (δίπλα από το Νεκροταφείο).
- Χώρος απέναντι από τις πρώην Φυλακές με δυναμικότητα 80 οχημάτων.
- Στο Λιμάνι απέναντι από την πλατεία Εθνεγερσίας και
- Άλλοι δύο χώροι βορειότερα στην περιοχή Κουτρομπέη και Κολώνα απέναντι από το Αρχαιολογικό Μουσείο με χωρητικότητα 30 οχημάτων.
- Απέναντι από την Παναγίτσα με χωρητικότητα 20 οχημάτων.
- Στη γωνία του γηπέδου, στην πρώην λαϊκή αγορά της Αίγινας με χωρητικότητα 10 οχημάτων.

Ανάγκη δημιουργίας χώρων στάθμευσης υπάρχει στην Πέρδικα (έχει ζητηθεί για

παραχώρηση έκταση ιδιοκτησίας της Ιεράς Μονής Χρυσολεόντισσας), στην Αγ. Μαρίνα, στη Σουβάλα και στο Σφεντούρι.

4.8.3. Λιμενικές Εγκαταστάσεις

Η κύρια πύλη εισόδου και εξόδου του νησιού της Αίγινας είναι το λιμάνι της πόλης στα δυτικά του νησιού. Επιπλέον, χρησιμοποιείται το λιμάνι της Σουβάλας στα βόρεια, το οποίο παλαιότερα δεχόταν πλοία απευθείας από Πειραιά ενώ πλέον εξυπηρετεί μόνο μικρά πλοία και βάρκες. Τέλος, το στο Λεόντι όπου υπάρχει ένα μικρό υποτυπώδες αλιευτικό καταφύγιο και περιορισμένες εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση των υδροφόρων σκαφών και μικρών φορτηγών πλοίων μεταφοράς αδρανών υλικών. Για το Λεόντι έχει ολοκληρωθεί από το 2002 η διαδικασία Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (υπ' αριθμ. οικ. 84223/7-6-2002 απόφαση ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ) για την δημιουργία και λειτουργία νέου Λιμένα με αξιοποίηση του υφιστάμενου μώλου.



Εικόνα 141: Το λιμάνι της Αίγινας με την εκκλησία του Αγ. Δημητρίου του Θαλασσινού

Πηγή: Φωνή των Πειραιωτών

Επιπλέον, στην Αίγινα υπάρχει πληθώρα φυσικών όρμων που διαθέτουν επαρκείς ή στοιχειώδεις λιμενικές εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση διαφόρων τύπων σκαφών (επιβατικά, θαλαμηγοί, αλιευτικά κλπ.).

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με στοιχεία του Λιμενικού Ταμείου και της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου, τα λιμάνια της Αίγινας έχουν ως εξής:

- Στην πόλη της Αίγινας (ΦΕΚ 493/Δ/24-9-85)
- Στη Σουβάλα (ΦΕΚ 961/Δ/15-10-86)
- Στο Λεόντι (ΦΕΚ 727/Δ/22-7-1992)

| ΛΙΜΕΝΑΣ | ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΕΣ ΕΠΙΒΑΤΕΣ | ΕΠΙΒΙΒΑΣΘΕΝΤΕΣ ΕΠΙΒΑΤΕΣ |
|---------------|----------------------------|----------------------------|
| ΑΙΓΙΝΑΣ | 782.118 | 790.400 |
| ΣΟΥΒΑΛΑΣ | 39.154 | 39.236 |
| ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ | 16.814 | 16.324 |

Πίνακας 59: Επισκεψιμότητα στην Αίγινα (2019)

Πηγή: Γενική Γραμματεία Τουριστικής Πολιτικής & Ανάπτυξης Διεύθυνση Έρευνας) (2019)

Επίσης, μικρότερα λιμάνια, τα οποία εξυπηρετούν μικρά επιβατικά, τουριστικά και αλιευτικά σκάφη :

- Στο Ακρογιάλι (εντός της Χερσαίας Ζώνης του Λιμανιού της Αίγινας), νότια του λιμανιού της Αίγινας.
- Στον Φάρο (εντός της Χερσαίας Ζώνης του Λιμανιού της Αίγινας)
- Στον Αγ. Βασίλειο (με εξομειούμενη ζώνη λιμένος)
- Στο Κακοπέρατο (έχει υποβληθεί η Προμελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την κατασκευή αλιευτικού καταφυγίου από το 2006).
- Στην Πέρδικα (ΦΕΚ 222/Δ/26-3-97).
- Στις Πόρτες (δύο λιμενίσκοι με εξομειούμενες ζώνες).
- Στην Αγ. Μαρίνα (δύο λιμενίσκοι με εξομειούμενες ζώνες).
- Βόρεια της Βαγίας (με εξομειούμενη ζώνη).
- Στον Κάλαβρο (με εξομειούμενη ζώνη).

Επίσης, μικρά αγκυροβόλια για αλιευτικά σκάφη:

- Στους Αγ. Αναργύρους (βόρεια της Αίγινας).
- Στην Καβουρόπετρα (Κυψέλη).
- Στη Βλυχάδα (νότια της Αγ. Μαρίνας).

4.8.4. Θαλάσσιες μεταφορές

Η θαλάσσια σύνδεση της Αίγινας με το λιμάνι του Πειραιά θα πρέπει να αποτελεί προνόμιο που λείπει από τα περισσότερα νησιά. Η πυκνότητα των δρομολογίων – κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες - είναι ικανοποιητική και συγκεκριμένα επιτυγχάνεται με την δρομολόγηση τόσο συμβατικών (οχηματαγωγών) πλοίων, όσο και ταχύπλοων σκαφών (ιπτάμενα δελφίνια). Υπάρχει επίσης τοπική σύνδεση Αίγινας – Αγκιστριού με θαλάσσια ταξί, χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα μεταφοράς εμπορευμάτων ή οχημάτων. Επίσης, ένα τοπικό ταχύπλοο εκτελεί το δρομολόγιο Σκάλα – Μεγαλοχώρι – Αίγινα τέσσερις φορές την ημέρα και μεταφέρει μαθητές στο Λύκειο της Αίγινας. Θαλάσσια ταξί εκτελούν τους θερινούς μήνες καθημερινά συχνά δρομολόγια μεταξύ Πέρδικας και Μονής.

| ΠΕΡΙΟΔΟΣ | ΚΑΤΑΠΛΟΥΣ | | | | | | ΑΠΟΠΛΟΥΣ | | | | | |
|-------------|-------------------------|-----------|------------------------|---------|--------|---------|-------------------------|-----------|------------------------|---------|--------|---------|
| | Αποβιβασθέντες Επιβάτες | | | Οχήματα | | | Επιβιβασθέντες επιβάτες | | | Οχήματα | | |
| | Οχηματαγωγά | Υδροπτερα | Τουριστικά Κρουαζιέρες | Φορτηγά | Ι.Χ. | Δίκυκλα | Οχηματαγωγά | Υδροπτερα | Τουριστικά Κρουαζιέρες | Φορτηγά | Ι.Χ. | Δίκυκλα |
| Ιανουάριος | 30.940 | 7.012 | 3.875 | 915 | 4.800 | 1.813 | 26.870 | 7.337 | 3.875 | 964 | 4.901 | 1.544 |
| Φεβρουάριος | 21.060 | 5.593 | 3.782 | 833 | 4.468 | 1.161 | 18.773 | 5.460 | 3.782 | 845 | 3.440 | 1.038 |
| Μάρτιος | 53.439 | 9.145 | 8.955 | 1.145 | 8.166 | 2.489 | 42.989 | 9.275 | 8.955 | 1.328 | 7.987 | 2.316 |
| Απρίλιος | 76.499 | 22.768 | 15.440 | 1.552 | 12.708 | 3.533 | 52.455 | 19.811 | 15.440 | 1.527 | 10.390 | 3.235 |
| Μάιος | 73.299 | 25.715 | 21.128 | 1.559 | 9.696 | 3.854 | 61.253 | 23.856 | 21.728 | 1.850 | 10.890 | 4.103 |
| Ιούνιος | 101.633 | 28.292 | 19.471 | 1.517 | 14.906 | 6.726 | 69.235 | 26.805 | 19.471 | 1.794 | 13.355 | 9.946 |
| Ιούλιος | 105.103 | 31.764 | 12.164 | 1.484 | 15.241 | 7.578 | 71.262 | 31.231 | 12.164 | 1.922 | 13.863 | 6.058 |
| Αύγουστος | 101.126 | 28.457 | 15.812 | 1.203 | 16.520 | 7.424 | 103.328 | 28.337 | 15.812 | 1.378 | 20.424 | 8.484 |
| Σεπτέμβριος | 75.418 | 25.653 | 16.213 | 2.617 | 9.337 | 4.173 | 75.368 | 25.271 | 16.213 | 1.274 | 10.587 | 4.382 |
| Οκτώβριος | 51.569 | 22.466 | 15.365 | 1.174 | 8.001 | 3.674 | 65.940 | 20.984 | 15.365 | 1.270 | 7.730 | 3.575 |
| Νοέμβριος | 51.020 | 16.548 | 6.722 | 1.089 | 6.453 | 2.233 | 47.590 | 16.126 | 6.720 | 1.459 | 6.225 | 2.217 |
| Δεκέμβριος | 38.219 | 7.842 | 4.889 | 852 | 5.946 | 2.423 | 32.001 | 7.896 | 4.869 | 914 | 5.591 | 2.334 |

Πίνακας 60: Ναυτιλιακή κίνηση λιμανιού Αίγινας (2006)

Πηγή: Λιμεναρχείο Αίγινας (2007)

Οι ακτοπολιτικές συγκοινωνίες αποτελούν το κυρίαρχο μέσο μεταφοράς, εξασφαλίζοντας την σύνδεση της Αίγινας με το λεκανοπέδιο, δεδομένου ότι δεν υπάρχει αεροδρόμιο και ελικοδρόμιο. Συνδέουν επίσης απευθείας την Αίγινα με τα υπόλοιπα νησιά του Αργοσαρωνικού και τις πλησίον ακτές της Πελοποννήσου (Μέθανα, Ερμιόνη, Επίδαυρος). Η ακτοπολιτική σύνδεση με τον Πειραιά γίνεται μέσω οχηματαγωγών και επιβατικών πλοίων (Ferries), υδροπτέρυγων (ιπτάμενα δελφίνια) και catamaran. Συνολικά, η θαλάσσια σύνδεση της Αίγινας με τον Πειραιά και τα υπόλοιπα νησιά του Αργοσαρωνικού είναι ικανοποιητική.

| Έτος | Επιβάτες | | Ι.Χ. | | Φορτηγά | | Δίκυκλα | | Αριθμός κατάπλων |
|------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|------------------|
| | Αποβιβασθέντες | Επιβιβασθέντες | Αποβιβασθέντες | Επιβιβασθέντες | Αποβιβασθέντες | Επιβιβασθέντες | Αποβιβασθέντες | Επιβιβασθέντες | |
| 2004 | 1.257.062 | 1.026.824 | 103.666 | 97.919 | 18.882 | 19.577 | 44.188 | 43.090 | 13.210 |
| 2005 | 1.083.679 | 1.067.466 | 104.669 | 102.426 | 15.586 | 17.444 | 40.267 | 34.383 | 13.278 |
| 2006 | 1.154.396 | 1.033.847 | 116.242 | 115.383 | 15.940 | 16.525 | 47.081 | 49.232 | 18.527 |
| 1990 | 761.083 | 706.363 | 54.742 | 49.462 | 17.406 | 16.468 | 23.249 | 19.307 | 12.244 |

Πίνακας 61: Ναυτιλιακή κίνηση λιμανιού Αίγινας (2004-2006)

Πηγή: Λιμεναρχείο Αίγινας (2007)

Από τα στοιχεία του πίνακα προκύπτει μεγάλη διακύμανση της κίνησης του λιμανιού κατά την διάρκεια του έτους (η κίνηση θα μπορούσε να κατηγοριοποιηθεί σε τρεις κατηγορίες: χειμώνας, άνοιξη – φθινόπωρο και καλοκαίρι). Ειδικά κατά την θερινή περίοδο αιχμής (Ιούνιος-Αύγουστος) σε σχέση με την χειμερινή περίοδο (Δεκέμβριος-Φεβρουάριος) παρατηρούμε πενταπλασιασμό της επιβατικής κίνησης, τριπλασιασμό της κίνησης των ΙΧ, εξαπλασιασμό της κίνησης των δικύκλων, ενώ η κίνηση των φορτηγών διπλασιάζεται.



Εικόνα 142: Το λιμάνι της Αίγινας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Ιπτάμενα δελφίνια

Κατά την θερινή περίοδο, η οποία ημερολογιακά οριοθετείται από 09/6 έως 11/9, τα δρομολόγια των ιπτάμενων δελφινιών ξεκινούν από τον Πειραιά στις 6 π.μ. και πραγματοποιούνται με συχνότητα μιας ώρας. Τα 15 δρομολόγια ημερησίως ολοκληρώνονται στις 8 μ.μ. Το ταξίδι με το ιπτάμενο δελφίνι διαρκεί 40 λεπτά. Από το Πάσχα έως και τον Οκτώβριο στη θαλάσσια γραμμή του νησιού μετακινούνται 2 ιπτάμενα δελφίνια.



Εικόνα 143: Ιπτάμενο Δελφίνι

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Πλοία

Για τα συμβατικά πλοία η θερινή περίοδος διαφέρει, καθώς τοποθετείται μεταξύ 19/6 και 25/9. Τα δρομολόγια είναι 18 καθημερινά και ξεκινούν στις 7:30 π.μ.,

ολοκληρώνονται στις 7 μ.μ. και η συχνότητά τους υπολογίζεται στα 40 έως 60 λεπτά. Στη γραμμή Πειραιάς-Αίγινα πλέουν 2 οχηματαγωγά πλοία χωρητικότητας 120 οχημάτων το καθένα.

Τη χειμερινή περίοδο τα δρομολόγια τόσο των ιπτάμενων δελφινιών, όσο και των πλοίων αραιώνουν. Η συχνότητα των αφίξεων είναι δύο και μία και μισή ώρες αντίστοιχα. Τα δρομολόγια των δελφινιών διακόπτονται όταν πνέουν έντονοι νότιοι άνεμοι.

Στη συνέχεια επισυνάπτεται πίνακας ο οποίος παρουσιάζει τα στοιχεία σχετικά με τις θαλάσσιες μετακινήσεις στο νησί για τα έτη 2000 έως 2005.

Θαλάσσια ταξί

Στο νησί είναι διαθέσιμα τέσσερα θαλάσσια ταξί (ιδιωτικά ταχύπλοα) τα οποία χρησιμοποιούνται για την μεταφορά ασθενών που ανήκουν στα έκτακτα και επείγοντα περιστατικά στον Πειραιά. Θα πρέπει ωστόσο να τονισθεί η αξία της μεταφοράς καθώς πρόκειται για ένα διόλου ευκαταφρόνητο ποσό. Οι μαρτυρίες των κατοίκων μιλούν για 300-400 ευρώ για τη μεταφορά, ενώ σε περιπτώσεις που το λιμάνι του Πειραιά είναι κλειστό ή τα συμβατικά δεν ταξιδεύουν λόγω απεργίας, τα θαλάσσια ταξί εξυπηρετούν το επιβατικό κοινό της Αίγινας με τιμές στα 25 ευρώ ανά άτομο περίπου. Σε περιπτώσεις που το λιμάνι του Πειραιά είναι κλειστό, τα θαλάσσια ταξί αποβιβάζουν και επιβιβάζουν είτε στο λιμάνι Ζέας ή στο Πέραμα κάτω από το πρώην εργοστάσιο τσιμέντου. Τις περισσότερες φορές απαιτείται συνεννόηση με τον οδηγό.



Εικόνα 144: Θαλάσσιο Ταξί

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Προβλήματα στις θαλάσσιες συγκοινωνίες

Δεν είναι λίγες οι φορές που οι κάτοικοι της Αίγινας αγανακτούν από τις θαλάσσιες

συγκοινωνίες, τις παράτυπες ακυρώσεις δρομολογίων, τις καθυστερήσεις δρομολογίων και τις αυξήσεις στα ναύλα. Με αφορμή την επανειλημμένη ακύρωση δρομολογίων, δημοσίευσα τον Νοέμβριο 2005 ανοιχτή επιστολή προς την ναυτιλιακή εταιρία Hellenic Seaways καταγγέλοντας την ταλαιπωρία των ταξιδιωτών από τις παράτυπες ακυρώσεις δρομολογίων. Σύμφωνα με την επιστολή, η οποία δημοσιεύθηκε στη Μάχη της Αίγινας⁵⁰ περιγράφεται ένα από τα συμβάντα, τα οποία όμως ήταν καθημερινή πρακτική για την εν λόγω εταιρία. Το συμβάν έλαβε χώρα στην προβλήτα Ε8 του λιμανιού του Πειραιά τη Κυριακή 20 Νοεμβρίου, ώρα 3:20 μμ. Τα δρομολόγια της εταιρείας Hellenic Seaways πληροφορούσαν του επιβάτες ότι στις 3:45 θα αναχωρούσε πλοίο για την Αίγινα. Όμως πλοίο δεν υπήρχε στην προβλήτα. Ρωτώντας στα κισέ των εισιτηρίων της εταιρείας, η υπάλληλος ανέφερε ότι υπήρχε πλοίο στις 3:45 αλλά ακυρώθηκε και το επόμενο πλοίο θα έφευγε στις 6. Η αγανάκτηση ήταν φανερή στους επιβάτες οι οποίοι ζήτησαν να μιλήσουν με τον υπεύθυνο της εταιρείας, ο οποίος ανέφερε ότι η αλλαγή του δρομολογίου έγινε την προηγούμενη και ότι η εταιρεία ενημέρωσε. Φυσικά, κανείς από τους επιβάτες δεν γνώριζε τίποτα. Ρωτώντας στο 8^ο Λιμεναρχείο Πειραιά για την αλλαγή του δρομολογίου, ο Επικελευστής επικαλέστηκε το νόμο σύμφωνα με τον οποίο γίνονται οι αλλαγές στα δρομολόγια. Μάλιστα στο Λιμεναρχείο μας έδειξαν ένα φάκελο γεμάτο με καταγγελίες για τις ακυρώσεις, καθυστερήσεις και αλλαγές στα καθημερινά δρομολόγια της Hellenic Seaways που ταλαιπωρούν εκατοντάδες επιβάτες.

Ελικοδρόμιο

Έχει επισημανθεί επανειλημένως στην Αίγινα η ανάγκη δημιουργίας ελικοδρομίου. Σαν κατάλληλη θέση έχει προταθεί αυτή στην περιοχή «Σαλαμινομάχοι».

4.8.5. Αστική κινητικότητα

Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ)

Τα ΣΒΑΚ είναι μια στοχευμένη προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επίτευξη του στόχου της Βιώσιμης Κινητικότητας και Ανάπτυξης εν γένει. Πρόκειται για ένα τομέα που θα αποτελέσει τόσο στην τρέχουσα περίοδο όσο και στο άμεσο μέλλον αναπόσπαστο εργαλείο των φορέων της τοπικής και της περιφερειακής αυτοδιοίκησης, καθώς και άλλων μπλεκομένων φορέων για τη στρατηγική αντιμετώπιση των θεμάτων βιώσιμης κινητικότητας και βελτίωσης της ποιότητας ζωής των πολιτών. Η ύπαρξη ΣΒΑΚ σε μια αστική περιοχή είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη χρηματοδότηση παρεμβάσεων και έργων με τη συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των διαφόρων ταμείων της. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τόσο οι γενικοί στόχοι των ΣΒΑΚ όσο και οι ειδικοί, οι οποίοι διατυπώνονται ως εξής:

⁵⁰ Μεσσίνας, Η. 2005. "Οι άτακτες ακυρώσεις δρομολογίων ταλαιπωρούν τους Αιγινήτες", *Μάχη της Αίγινας*, σ. 9.

Γενικοί στόχοι ΣΒΑΚ

- Εξασφάλιση προσβασιμότητας των θέσεων εργασίας και των υπηρεσιών.
- Βελτίωση της δημόσιας υγείας και της ασφάλειας.
- Μείωση της ρύπανσης, των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και της κατανάλωσης ενέργειας.
- Αύξηση της αποτελεσματικότητας και της οικονομικής αποδοτικότητας των μεταφορών.
- Ενίσχυση της ελκυστικότητας και της ποιότητας του οικιστικού περιβάλλοντος.

Ειδικοί στόχοι ΣΒΑΚ

- Βιώσιμη, ασφαλής και διακριτική παρουσία του αυτοκινήτου κυκλοφορία, στάθμευση, οδική ασφάλεια, βελτίωση υφιστάμενων υποδομών, κατασκευή νέων υποδομών, ηλεκτροκίνηση, κοινόχρηστα οχήματα (car sharing), συνοδήγηση (car pooling).
- Ενίσχυση Μέσων Μαζικής Μεταφοράς δημοτική, ιδιωτική, συμπράξεις, ευέλικτη ανταπόκριση στη ζήτηση, συνδυασμένες μεταφορές.
- Ανάπτυξη περπατήματος και ποδηλάτου νέες υποδομές, δίκτυα διαδρομών, bike sharing, ηλεκτρικά ποδήλατα, πληροφόρηση.
- Ανάπτυξη εμπορευματικών μεταφορών περιορισμός περιβαλλοντικού αποτυπώματος, ρύθμιση τροφοδοσίας.
- Βελτίωση της πρόσβασης στις θαλάσσιες και εναέριες μεταφορές Αεροδρόμια, λιμάνια, υδατοδρόμια, εσωτερική κυκλοφορία και στάθμευση.
- Εφαρμογή ειδικών σχεδίων προσβασιμότητας περιοχές με κλίσεις, αραιοκατοικημένες περιοχές, κ.λπ.
- Εφαρμογή ειδικών πολιτικών σχέδια μετακινήσεων σπίτι-σχολείο, σπίτι-εργασία, σπίτι-βραδινή αναψυχή.
- Δημιουργία νέου δημόσιου χώρου ανακατανομή του οδικού χώρου.
- Ανάπτυξη βιώσιμου τουρισμού διακοπές με λιγότερο ή καθόλου αυτοκίνητο.
- Εισαγωγή στοιχείων τεχνολογικής καινοτομίας σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες, εξοικονόμηση πόρων.
- Συντονισμός χωρικού σχεδιασμού με σχεδιασμό μεταφορών και άλλες τομεακές πολιτικές και σχεδιασμούς.
- Κίνητρα και αντικίνητρα για πολίτες και επιχειρήσεις σε συνδυασμό με άλλες υπηρεσίες του Δημόσιου Τομέα.
- Τρόποι οικονομικής συμβολής του Ιδιωτικού Τομέα.

Το ΣΒΑΚ της Αίγινας

Σύμφωνα με δημοσίευση στο Aegina Portal⁵¹ τον Δεκέμβριο 2020 ξεκίνησε η διαδικασία της επιλογής συμβούλου, για την εκπόνηση του Σχεδίου Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας του Δήμου Αίγινας με δημοσίευση στις 29 Δεκεμβρίου 2020 «της διακήρυξης για τον συνοπτικό διαγωνισμό, που αφορά στην παροχή υπηρεσιών συμβούλου για την εκπόνηση του Σχεδίου Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας της Αίγινας. Φορέας χρηματοδότησης της σύμβασης είναι το Πράσινο Ταμείο και η εκτιμώμενη αξία του κόστους της σύμβασης 30.000 με ΦΠΑ. Η παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής για την εκπόνηση Σχεδίου Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας του Δήμου Αίγινας αφορά στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και τη διατύπωση - εξειδίκευση κατάλληλων μέτρων που θα συμβάλουν στη Βιώσιμη Αστική Κινητικότητα και ανάπτυξη, μέσω της εκπόνησης ενός ολοκληρωμένου Σχεδίου Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ).

Η μεθοδολογία του Δήμου Αίγινας

Στην συνεδρίαση της Οικονομικής Επιτροπής της 1ης Δεκεμβρίου 2020 συζητήθηκε η έγκριση της μελέτης και η σύνταξη των όρων διακήρυξης για τη διενέργεια του διαγωνισμού. Ο Δήμος Αίγινας, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρθρο 75 του Ν. 3463/2006, έχοντας θέσει ως στρατηγική κατεύθυνση την υλοποίηση κυκλοφοριακών παρεμβάσεων με σεβασμό στις βασικές αρχές της βιώσιμης αστικής κινητικότητας και οδικής ασφάλειας, προωθεί την υλοποίηση στρατηγικού σχεδίου για τη βιώσιμη αστική κινητικότητα με στόχο την βελτίωση της προσβασιμότητας της αστικής περιοχής του Δήμου μας και την παροχή υψηλής ποιότητας και βιώσιμης κινητικότητας και μεταφορών, είτε πρόκειται για μετακίνηση μέσα στην ίδια την αστική περιοχή του Δήμου, είτε αφορά σε διερχόμενη κίνηση από το δίκτυο του Δήμου. Το συγκεκριμένο στρατηγικό σχέδιο θα οργανώσει το πλαίσιο πάνω στο οποίο η Δημοτική Αρχή θα κινηθεί στη διάρκεια των επόμενων ετών, για την αναβάθμιση του επιπέδου εξυπηρέτησης στις μετακινήσεις των κατοίκων, με στόχο την εξασφάλιση ενός ασφαλέστερου, αποδοτικότερου και συμβατού περιβαλλοντικά συγκοινωνιακού και κυκλοφοριακού συστήματος. Ενός συστήματος που στο επίκεντρο θέτει τον μετακινούμενο πολίτη ως πεζό, χρήστη ποδηλάτου και χρήστη μέσων μαζικής μεταφοράς και τελευταία ως οδηγό/ επιβάτη Ι.Χ., Με τον τρόπο αυτό, οι έννοιες της κινητικότητας και της προσβασιμότητας, δίνουν προτεραιότητα στον πεζό, στο ποδήλατο, στη χρήση ΜΜΜ (μέσων μαζικής μεταφοράς) και ακολούθως στο αυτοκίνητο, και αυτή θα είναι η διάσταση των παρεμβάσεων που θα σχεδιαστούν. Τα παραδοτέα της σύμβασης:

- Ανάλυση και συγκρότηση ομάδας εμπλεκόμενων φορέων.
- Παρουσίαση και ανάλυση μεθοδολογίας και εργαλείων εκπόνησης ΣΒΑΚ.
- Αποτύπωση παρούσας κατάστασης στο Δήμο Αίγινας και καθορισμός διαδικασίας ανάπτυξης του ΣΒΑΚ.
- Οριστικό ΣΒΑΚ - Μεθοδολογία παρακολούθησης και αξιολόγησης των Μέτρων.»

⁵¹ <https://www.aeginaportal.gr/aftodioikisi/themata/29541-ksekinise-i-diadikasia-tis-epilogi-symvoylou-gia-tin-ekponisi-tou-sxediou-viosimis-astikis-kinitikotitas-tou-dimou-aignas-2.html>

4.8.6. Συστήματα περιβαλλοντικών υποδομών

Κανονισμός Καθαριότητας Δήμου Αίγινας⁵²

Τον Μαΐο 2021 ψήφισε η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής του Δήμου Αίγινας Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων του Δήμου Αίγινας, που ολοκλήρωσε η GEON ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Ι.Κ.Ε τον Φεβρουάριο 2021, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4685/2020. Το ΤΣΔΑ είναι πενταετούς διάρκειας, επικαιροποιείται ετησίως και υποβάλλεται έως τις 31 Μαρτίου κάθε έτους.

Επιπλέον του Τοπικού Σχεδίου που ψηφίστηκε πρόσφατα υπάρχει στην Αίγινα «Κανονισμός Καθαριότητας» που ψηφίστηκε ομόφωνα από το Δημοτικό Συμβούλιο της Αίγινας στις 21 Ιουνίου 2004, και βάσει του οποίου ορίζεται ο τρόπος λειτουργίας και η ευθύνη που έχουν τόσο τα συνεργεία του Δήμου, όσο και οι ιδιώτες, στην συλλογή των σκουπιδιών.

Εκτός από τα οικιακά απορρίματα, ο Δήμος είναι υπεύθυνος για την αποκομιδή, μεταφορά και διάθεση των εσωτερικών ογκωδών απορριμμάτων π.χ. παλιά έπιπλα, άχρηστες οικιακές συσκευές και στρώματα. Όμως ο Δήμος δεν είναι υπεύθυνος για τη συλλογή, μεταφορά και διάθεση κηπουρικών απορριμμάτων, π.χ. φύλλα και κουρέματα γκαζόν σε δεμάτια, παρά μόνο σε πλαστικούς σάκους. Ο Δήμος δεν είναι υπεύθυνος να μαζεύει αυτοκίνητα, μηχανήματα γενικά καθώς και μέρη αυτών, άχρηστα ή εγκατελειμμένα, παρά μόνο κατόπιν συνεννόησης του ιδιώτη με την αρμόδια υπηρεσία καθαριότητας και εφόσον ο Δήμος έχει την απαιτούμενη δυνατότητα και υποδομή (κεφ. Β Άρθρο 5).

Ο κανονισμός είναι σαφής και για τις υποχρεώσεις των κατοίκων του νησιού, δηλαδή π.χ. απαγορεύεται ρητά η εγκατάλειψη των σάκων απορριμμάτων στα πεζοδρόμια, ενώ οι ιδιοκτήτες οφείλουν να μεριμνούν για την καθαριότητα των πεζοδρομίων που αντιστοιχούν στην κατοικία τους (Άρθρο 6 του Κεφ. Γ). Μάλιστα, ο κανονισμός ορίζει πρόστιμα για τους παραβάτες: τοποθέτηση σάκων στα δέντρα: 20 ευρώ. Τοποθέτηση σάκων απορριμμάτων εκτός κάδων ανά σάκο: 30 ευρώ. κ.ο.κ.

Όσον αφορά τα κλαδέματα ο κανονισμός αναφέρει ότι απαγορεύεται η απόρριψη κλαδεμάτων σε κοινόχρηστους και λοιπούς χώρους της πόλης. Τα φύλλα, χόρτα, υπόλοιπα καθαρισμών κήπων και γκαζόν, συσκευάζονται σε ανθεκτικούς σάκους όπως τα απορρίματα. Για απόρριψη κλαδεμάτων σε κοινόχρηστο χώρο οι παραβάτες τιμωρούνται με πρόστιμο: 100 ευρώ.

Για τα ογκώδη αντικείμενα, π.χ. παλιά έπιπλα, άχρηστες οικιακές συσκευές και στρώματα, ο κανονισμός ορίζει ότι οι ιδιώτες θα πρέπει να συνεννοούνται με την αρμόδια

⁵² «Σκουπίδια και νόμος», (2005), *Νέα του Σαρωνικού* (10-23/3), σ. 11.

υπηρεσία του Δήμου για την ημέρα και ώρα της αποκομιδής. Δεν επιτρέπεται η απόρριψη τους σε κοινόχρηστους και λοιπούς χώρους της πόλης, ενώ ο παραβάτης τιμωρείται με πρόστιμο. Εγκατάλειψη ογκωδών στο πεζοδρόμιο άνευ συνεννόησης ή νωρίτερα από μία μέρα πριν την καθορισμένη: 150 ευρώ. Απόρριψη ογκωδών στο ρέμα: 300 ευρώ. Απόρριψη ογκωδών σε κοινόχρηστο χώρο: 300 ευρώ (κεφ. Β Άρθρο 8).

Τέλος, όσον αφορά στα ειδικά απορρίματα, μεταξύ αυτών και τα μπάζα οικοδομών, που προέρχονται από εκσκαφές, κατεδαφίσεις και γενικά οικοδομικές εργασίες, υπεύθυνοι για τη μεταφορά τους είναι ο ιδιοκτήτης ή ο υπεύθυνος των εκτελούμενων εργασιών. Οι υπεύθυνοι υποχρεούνται να τοποθετούν τα υλικά αυτά σε ειδικούς κάδους (κοντέινερς) ή σάκους οικοδομικού υλικού. Αν ο ιδιοκτήτης τα εγκαταλείψει στο πεζοδρόμιο, επιβάλλεται από το Δήμο πρόστιμο. Σε περίπτωση που κάποιος τα πετάξει σε ακάλυπτους χώρους, δάση, κλπ. πέρα του ότι απαγορεύεται ρητά από τον κανονισμό, στους παραβάτες εκτός από τις κυρώσεις που προβλέπονται από το άρθρο 119 του Ν. 1892/90, ο Δήμος επιβάλλει πρόστιμο: Εγκατάλειψη των απορριμμάτων: 100 ευρώ. Εγκατάλειψη – απόρριψη οικιακών υλικών στο ρέμα: 300 ευρώ. Κατ' επανάληψη απόρριψη οικοδ. υλικών σε μη επιτρεπόμενο χώρο: 300 ευρώ, κ.ο.κ.

Αστικά απόβλητα

Το θέμα των στερεών αποβλήτων και οικιακών απορριμμάτων της Αίγινας είναι ένα σύνθετο θέμα που δεν έχει λυθεί εδώ και δεκαετίες. Όπως και η ύδρευση, που γίνεται με μεταφορά νερού από υδροφόρες από την Αττική, έτσι και τα στερεά απόβλητα, μεταφέρονται με τα πλοία της γραμμής σε ΧΥΤΑ του λεκανοπεδίου, χωρίς να δίνεται λύση τοπικά.

Το θέμα των απορριμμάτων της Αίγινας το παρακολούθησα και συνέβαλα ενεργά από κοντά για περισσότερα από τέσσερα χρόνια. Από το 2005 μέχρι το 2008 δημοσίευσα δεκάδες άρθρα για την κατάσταση στους δρόμους της Αίγινας με τους κάδους να ξεχυλίζουν κάθε φορά που έκλεινε ο ΧΥΤΑ των Α. Λιοσίων ή που τα απαγορευτικά – λόγω καιρού – δεν επέτρεπαν τη αποκομιδή και μεταφορά τους στην Αθήνα. Τελικά, η κριτική οδήγησε σε πρωτοβουλίες και τελικά σε λύσεις που έδωσε η δημοτική αρχή και εν μέρει μερική λύση στο τεράστιο αυτό πρόβλημα. Τέλος, η ΑΜΚΕ ECOWEEK, από το 2005, ξεκίνησε μια εκτενή καμπάνια προώθησης της οικιακής κομποστοποίησης κληρώνοντας δωρεάν δεκάδες κάδους κομποστοποίησης στους κατοίκους της Αίγινας, προσφορά της εταιρίας εισαγωγής των κάδων ΒΕΛΤΙΩΤΙΚΗ-Γ. Παππάς.

ΧΥΤΑ / ΧΥΤΥ

Στην Αίγινα δεν υπάρχει Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ), και δεν προβλέπεται να δημιουργηθεί καθώς από τον Περιφερειακό Σχεδιασμό για την διαχείριση των απορριμμάτων στην Αίγινα.

Σύμφωνα με τους τοπικούς παράγοντες, υπήρξε μελέτη για την κατασκευή ΧΥΤΑ στο νησί. Αυτή ωστόσο η ιδέα εγκαταλείφθηκε λόγω αντιδράσεων της τοπικής κοινωνίας,

αλλά και λόγω κόστους. Συγκεκριμένα για το κόστος ανασταλτικός παράγοντας ήταν το χρώμα που στο νησί είναι δυσεύρετο, ενώ ταυτόχρονα απαραίτητο για την κατασκευή ΧΥΤΑ. Τα εδάφη στην Αίγινα είναι κυρίως πετρώδη με την τιμή ενός κυβικού εδάφους να ανέρχεται στα 10 ευρώ. Ως εναλλακτική λύση έχει επίσης προταθεί η κατασκευή εργοστασίου πυρόλυσης των απορριμμάτων, για την οποία επίσης υπάρχει μεγάλη αντίδραση της τοπικής κοινωνίας.

Στην Αίγινα λειτουργούν ανεπίσημοι ΧΑΔΑ στα δάση και κυρίως στους άξονες των αντισυρικών ζωνών που επιτρέπουν ευκολότερη πρόσβαση και εναπόθεση αποβλήτων, κυρίως από οικοδομικές εργασίες.

Επιπλέον, ανεπίσημα λειτουργεί ΧΑΔΑ στον περιφραγμένο χώρο του Σταθμού Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ) στη Σκοτεινή, ο οποίος, όχι μόνο εγκαταστάθηκε δίπλα σε γεώτρηση χωρίς άδεια, αλλά μετατράπηκε, από συνεργείο φορτηγών του Δήμου και σταθμό μεταφόρτωσης σε φορτηγό πρέσας, σε χώρο όπου καταλήγουν μπάζα, έπιπλα, κλαδέματα και άλλα απορρίμματα. Οι λόγοι της δημιουργίας του χώρου αυτοί είναι πολλοί: άλλωτε διότι ο Δήμος δεν είχε άλλη επιλογή λόγω απαγορευτικού κακοκαιρίας ή κλεισίματος του ΧΥΤΑ Α. Λιοσίων. Άλλωτε για λόγους οικονομίας (για να γλυτώσει τα ναύλα από τη μεταφορά των απορριμμάτων με το πλοίο). Άλλωτε πάλι ήταν η λύση της στιγμής χωρίς ιδιαίτερο προγραμματισμό.

Συχνά ο αυξανόμενος όγκος των απορριμμάτων που συγκεντρώνονται στον ΣΜΑ μειώνεται είτε με ανεξέλεγκτη και μη-ελεγχόμενη καύση, είτε με μεταφορά των απορριμμάτων στο λιμάνι του Λεοντίου (Κυψέλη), όπου λειτουργούσε και εκεί στο παρελθόν άτυπα χάρος ΧΑΔΑ.

Λόγω της προσωπικής μου δραστηριοποίησης πάνω στο θέμα των απορριμάτων στην Αίγινα, τον Απρίλιο 2005 δέχτηκα ένα τηλεφώνημα από ένα φίλο που ζούσε κοντά στη Σκοτεινή. Έντρομος με ενημέρωσε ότι ο αέρας βρωμούσε καμένα λάστιχα. Μετά από επίσκεψή μου στον ΣΜΑ δημοσίευσα το θέμα στην εφημερίδα Νέα του Σαρωνικού με τίτλο «Οι διοξίνες απειλούν και την Αίγινα»:⁵³

«Τρίτη 5 Απριλίου 2005 10:00 πμ Σταθμός Μεταφόρτωσης στη Σκοτεινή. Μυρωδιά από φωτιά και καμμένο πλαστικό φτάνουν μέχρι το γεφυράκι της Σκοτεινής. Τα νερά τρέχουν ρυάκι στο πλάι του δρόμου. Είναι σαφές ότι κάτι συμβαίνει ή κάτι συνέβη. Παίρνω την ανηφόρα προς το Σταθμό Μεταφόρτωσης και βλέπω στίβες τα σκουπίδια κάθε λογής. Βουνά από κλαδέματα, παλιά έπιπλα, μπάζα οικοδομής, σίδερα, πλαστικά, στρώματα, ότι μπορεί να φανταστεί κανείς. Πλησιάζω προς την πύλη και η μυρωδιά καμμένου πλαστικού γίνεται εντονότερη. Πράγματι δίπλα στη μάντρα τα καμμένα σκουπίδια ακόμα καπνίζουν. Η μυρωδιά είναι αφόρητη. Στο σταθμό η δουλειά φαίνεται να κυλάει κανονικά.

⁵³ Μεσσίνας, Η. (2005). «Οι διοξίνες απειλούν και την Αίγινα», *Νέα του Σαρωνικού* (14-27/4), σ. 10.

Ρώτησα να μάθω τι συνέβη. Οι εξηγήσεις που πήρα ήταν πολύ ασαφείς. «Κάποιος έβαλε φωτιά αλλά την προλάβαμε», μου είπαν. Άλλοι ότι «έκαιγε ο Δήμος κλαδιά και είχε ενημερώσει». Τέλος, ότι «έσβησαν τη φωτιά όταν το ζήτησαν κάποιοι πολίτες που τους ενοχλούσε ο καπνός». Τελικά έμαθα τι είχε γίνει, διότι τα νέα κυκλοφορούν γρήγορα στο νησί. Με εκπλήσσει ιδιαίτερα η αδιαφορία και η έλλειψη σοβαρότητας που παρατήρησα για ένα θέμα που αφορά την υγεία όλων μας και ιδιαίτερα των εργαζομένων στο Σταθμό Μεταφόρτωσης. Θα εξηγήσω τι εννοώ:

Η Σκοτεινή είναι μία περιοχή ιδιαίτερης σημασίας, καθώς έχει πλούσιο υδροφόρο ορίζοντα και γεώτρηση που υδροδοτεί το νησί. Επίσης, ο Σταθμός Μεταφόρτωσης βρίσκεται σε περιοχή που κατοικείται, ενώ ο άνεμος μπορεί εύκολα να απλώσει τον καπνό από το σταθμό σε μεγάλη ακτίνα.

Κατά πρώτον, η καύση σκουπιδιών εκλύει διοξίνες. Η κύρια αιτία έκλυσης διοξινών είναι η παρουσία χλωρίου στα πλαστικά PVC. Βιοχημικές έρευνες έχουν δείξει πως οι διοξίνες δρουν ως ισχυρές "περιβαλλοντικές ορμόνες", που όπως και οι φυσικές ορμόνες, μπορούν να διαπεράσουν τη μεμβράνη των κυττάρων και να αλλάξουν τη δράση των γονιδίων που ρυθμίζουν τη διαδικασία της ανάπτυξης. Ακόμη και απειροελάχιστες συγκεντρώσεις διοξινών μπορούν να επηρεάσουν το ανοσοποιητικό και νευρικό σύστημα των οργανισμών. Κάποιες διοξίνες μπορούν ακόμη να προκαλέσουν καρκίνο, όπως καταδεικνύεται από πολλές πρόσφατες μελέτες.

Κατά δεύτερον, η καύση σκουπιδιών είναι επικίνδυνη διότι απελευθερώνονται βαρέα μέταλλα που περιέχονται σε πολλά απορρίματα, διασκορπίζονται σε μεγάλη ακτίνα και απορροφώνται από το χώμα. Το ρυπαίνουν με καταστροφικές συνέπειες (υπόγεια ύδατα, φυτά, κλπ.) μολύνοντας το νερό και την τροφή των ζώων από τα οποία τρεφόμαστε. Σύμφωνα με έρευνες, η κατανάλωση φυτικών και γαλακτοκομικών προϊόντων από περιοχές όπου γίνεται καύση απορριμμάτων, σημαίνει μέχρι και 450 φορές περισσότερες διοξίνες απ' ό,τι μπορεί κανείς να εισπνεύσει από τον αέρα!

Κατά τρίτον, αν γινόταν διαλογή και ανακύκλωση στο Σταθμό Μεταφόρτωσης, ο όγκος των σκουπιδιών θα μειωνόταν τουλάχιστον κατά 45-50%, ενώ ένας χώρος κομποστοποίησης επιτόπου (σε συνδυασμό με θρυματισμό των κλαδεμάτων) θα μείωνε τα σκουπίδια κατά ένα 30-40% επιπλέον! Πέρα από τη διαφύλαξη της υγείας του νησιού, η πώληση των προϊόντων της ανακύκλωσης (σίδηρο, χαρτί, πλαστικά, γυαλιά, φυσικό λίπασμα, ελαστικά, μπαταρίες, κλπ.) θα έφερνε στο Δήμο σημαντικά έσοδα.»

Σταθμός Μεταφόρτωσης

Στην Αίγινα λειτουργεί στη θέση Σκοτεινή Παγώνι Τοπικός Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΤΣΜΑ) – Βασικό Πράσινο Σημείο (ΒΠΣ). Ο χώρος αυτός έχει έκταση 8.374,39 τ.μ., είναι ιδιοκτησίας του Δήμου Αίγινας και λειτουργεί βάση της υπ' αρ. πρωτ. Φ 2192/5214|13 / 6-2-2014 έγκρισης Περιβαλλοντικών όρων όπως έχει τροποποιηθεί -συμπληρωθεί με την υπ' αρ. πρωτ.: 71690/4000/ 9-10-2017. Στις εγκαταστάσεις του σταθμού λαμβάνουν χώρα όλες οι απαραίτητες διαδικασίες για την κατάλληλη «συσκευασία» των στερεών αποβλήτων ώστε να μεταφερθούν με containers

μεγαλύτερου όγκου στην χωματερή των Λιοσίων. Η δυναμικότητά του που προβλέπει η ΑΕΠΟ είναι 1.000 tn. Το ΤΣΜΑ - ΒΠΣ κατατάσσεται στην 2η Υποκατηγορία της 1ης Κατηγορίας – κατ Α2 της ΥΑ 1958/2012 (ΦΕΚ 21/Β/2012 ,όπως τροποποιήθηκε με την αρθμ. ΔΠΙΑ/οικ37674/16 (ΦΕΚ 2471/β/β/16) και ισχύει.

Διαθέτει δε τον εξής εξοπλισμό διαχείρισης αποβλήτων:

- Σταθερά εγκατεστημένη πρέσα εμβαδού 10,4 m².
- Χοάνη τροφοδοσίας πρέσας, κυβισμού 27,5 m².
- 2ης Χοάνης τροφοδοσίας πρέσας, κυβισμού 27,5 m².
- Τρία (3) κλειστά press containets χωρητικότητας 32 m³.
- Συρόμενο μηχάνημα-κλαδοτεμαχιστής και θρυμματιστής ογκωδών αντικειμένων - TERMINATOR 3400 S κατασκευής KOMPTECH χώρας προέλευσης Αυστρίας με δυνατότητα επεξεργασίας 20-50 tn/h με κινητήρα CATERPILLAR 242 KW κίνηση υδροστατικά στον άξονα κοπής με ρυθμιζόμενη ταχύτητα περιστροφής από 10 μέχρι 30 RPM χώρο χοάνης 15,74 μ³, εκφόρτωση με μεταφορική ταινία σε ύψος 4140 mm. Το μηχάνημα θα είναι επί τριαξονικού τρέηλερ με αερανάρτηση και αερόφρενα διπλού κυκλώματος ABS.
- Κλαδοτεμαχιστής γενικής χρήσης ιδιοκτησίας του Δήμου.
- Υδροστατικό χωματοουργικό μηχάνημα, τύπου «αρπάγη» ενοικιαζόμενο ή ιδιόκτητο.
- Βοηθητικές εγκαταστάσεις και συστήματα.

Στους σωρούς των σκουπιδιών, κλαδεμάτων, επίπλων και ελαστικών που συγκεντρώνονται κατά καιρούς στο Σταθμό Μεταφόρτωσης της Σκοτεινής παρατηρούνται συχνά πυρκαγιές. Το κόστος είναι διπλό, καθώς και το περιβάλλον επιβαρύνεται αλλά και οι εργαζόμενοι στο σταθμό εργάζονται μέσα σε συνθήκες άκρως ανθυγιεινές.

Διαχείριση Αποκομιδής

Η πολιτική του δήμου είναι η εξαγωγή των απορριμάτων από την Αίγινα. Τα στάδια της διαδικασίας που ακολουθείται είναι τρία: συλλογή, μεταφόρτωση και μεταφορά. Τα οικιακά απορρίματα συλλέγονται από τα απορριματοφόρα του δήμου και μεταφέρονται στον σταθμό μεταφόρτωσης στο Παγώνι. Στον σταθμό αυτό, τα απορρίματα φορτώνονται στις μεγαλύτερες κιβωτάμαξες (container) οι οποίες αναλαμβάνουν την μεταφορά των απορριμάτων στην χωματερή των Άνω Λιοσίων.

Ο δήμος της Αίγινας διαθέτει εννέα απορριματοφόρα και τρεις μεγαλύτερες κιβωτάμαξες. Για την καθέλκυση των κιβωταμαξών χρησιμοποιούνται δύο τράκτορες (φορητά οχήματα) του δήμου, έτσι ώστε να παραμένει πάντοτε ένα container στο σταθμό μεταφόρτωσης. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι η διαδικασία συλλογής - μεταφόρτωσης εκτελείται αδιάκοπα. Το καλοκαίρι, όπου η παραγωγή αστικών απορριμμάτων είναι σημαντικά αυξημένη, η πλήρωση των containers είναι σαφώς ταχύτερη από την μεταφορά προς την χωματερή. Έτσι κρίνεται σκόπιμο να υπάρξει ένας επιπλέον συρμός (τράκτορας και κοντέινερ) μελλοντικά.

| Μήνας/ έτος | Στοιχεία ΕΔΣΝΑ | | | Στοιχεία ΕΕΑΑ | | ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΑ ΔΗΜΟΥ ΑΙΓΙΝΑΣ (kg) | ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΡΗΓΟΥΜΕΝ Ο ΕΤΟΣ | ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΟΛΟΥ ΔΗΜΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙ ΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ |
|----------------|----------------------|---------------------|---|---|---|---|--|---|
| | ΠΡΟΣ ΧΥΤΑ (kg) | ΠΡΟΣ ΣΜΑ (kg) | ΠΡΟΣ ΕΜΑ (ΟΕΔΑ Δυτ. Αττικής) (kg) | ΠΡΟΣ ΧΥΤΑ ΑΠΟ ΚΔΔΥ (απορρι πτόμεν ο) (kg) | ΠΡΟΣ ΚΔΔΥ ΣΥΣΚΕ ΥΑΣΙΑ ΜΠΛΕ ΚΑΔΟΥ (kg) | | | |
| Οκτ-17 | 602.750 | - | - | - | - | 602.750 | | |
| Νοε-17 | 526.570 | - | - | - | - | 526.570 | | |
| Δεκ-17 | 460.350 | - | - | - | - | 460.350 | | |
| ΣΥΝΟΛΟ | 7.743.449 | 19.570 | 106.430 | 96.640 | 209.000 | 8.078.449 | | |
| Ιαν-18 | 497.140 | - | - | - | - | 497.140 | | |
| Φεβ-18 | 423.220 | - | - | - | - | 423.220 | | |
| Μαρ-18 | 507.210 | - | - | - | - | 507.210 | | |
| Απρ-18 | 732.190 | - | - | - | - | 732.190 | | |
| Μαϊ-18 | 787.250 | - | - | - | - | 787.250 | | |
| Ιουν-18 | 503.390 | - | 173.680 | - | - | 677.070 | | |
| Ιουλ-18 | 1.059.930 | - | 21.100 | - | - | 1.081.030 | | |
| Αυγ-18 | 1.225.780 | - | 35.190 | - | - | 1.260.970 | | |
| Σεπ-18 | 698.240 | - | - | - | - | 698.240 | | |
| Οκτ-18 | 747.440 | - | - | - | - | 747.440 | | |
| Νοε-18 | 533.570 | - | - | - | - | 533.570 | | |
| Δεκ-18 | 468.240 | - | - | - | - | 468.240 | | |
| ΣΥΝΟΛΟ | 8.183.600 | 0 | 229.970 | | 0 | 8.413.570 | 4,1% | - |
| Ιαν-19 | 444.470 | - | - | - | - | 444.470 | | |
| Φεβ-19 | 317.850 | - | 97.780 | - | - | 415.630 | | |
| Μαρ-19 | 563.990 | - | - | - | - | 563.990 | | |
| Απρ-19 | 728.850 | - | - | - | - | 728.850 | | |
| Μαϊ-19 | 768.450 | - | - | - | - | 768.450 | | |
| Ιουν-19 | 807.130 | - | - | - | - | 807.130 | | |
| Ιουλ-19 | 946.670 | - | 15.390 | - | - | 962.060 | | |
| Αυγ-19 | 1.342.630 | - | - | - | - | 1.342.630 | | |
| Σεπ-19 | 872.040 | - | - | - | - | 872.040 | | |
| Οκτ-19 | 652.150 | - | - | 1.740 | 3000 | 655.150 | | |
| Νοε-19 | 570.680 | - | - | 4.820 | 10.000 | 580.680 | | |
| Δεκ-19 | 496.660 | - | - | 3.940 | 8.000 | 504.660 | | |
| ΣΥΝΟΛΟ | 8.511.570 | 0 | 113.170 | 10.500 | 21.000 | 8.645.740 | 2,8% | - |

Πίνακας 62: Παραγόμενες ποσότητες αστικών αποβλήτων στην Αίγινα (2018-2019)

Πηγή: ΕΔΣΝΑ / ΕΕΑΑ

Η εξαγωγή των απορριμμάτων είναι επιζήμια για τον δήμο. Πέρα από τα έξοδα για την λειτουργία και συντήρηση των οχημάτων, η πρόσβαση στη χωματερή και η απόρριψη των αποβλήτων κοστίζει και μάλιστα έχει δημιουργήσει χρέος του δήμου προς την χωματερή Άνω Λιοσίων. Επίσης, σημαντικό πρόβλημα αποτελεί κατά τη χειμερινή περίοδο η διακοπή της θαλάσσιας σύνδεσης του νησιού με το λιμάνι του Πειραιά λόγω καιρικών συνθηκών. Αυτό συνεπάγεται την παραμονή των απορριμμάτων στο νησί κι ενώ έχουν συλλεγεί στις κιβωτάμαξες.

Σύμφωνα με συνέντευξη του Αντιδημάρχου Καθαριότητας Νίκου Πτερούδη στο Aegina Portal⁵⁴ το κόστος της αποκομιδής των απορριμμάτων στην Αίγινα έχει ως εξής: «Ξέρετε πολύ καλά, ότι όπως δημοσιεύσατε, υπάρχει ένας συντελεστής ο οποίος μειώνει το κόστος εναπόθεσης ανάλογα με την ανακύκλωση που κάνουμε. Θα το θυμάστε νομίζω, εσείς το δημοσιεύσατε κι εγώ το έχω γραπτώς στην στήλη ανακύκλωση. Το τέλος

⁵⁴ <https://www.aeginaportal.gr/ekpompes/29531-o-k-nikos-pteroydys-parousiazeti-ola-osa-eginan-stin-kathariotita-to-2020-kai-tous-stoxous-gia-tin-epomeni-xronia.html>

εναπόθεσης στην Φυλή ήταν 54 ευρώ ο τόνος και σήμερα είναι 56. Σε έναν υπολογισμό, όχι ακριβή 100% πρέπει να υπολογίσετε ότι το σύνολο μεταξύ κόστους μεταφοράς και εναπόθεσης, εργατοώρες όπως είπατε, αυτοκίνητα καράβια κτλ πρέπει να υπολογίσετε ότι είναι 95 ευρώ ο τόνος (στο σύνολό του). Όταν το 2019 εναποθέσαμε στην Φυλή 9.800 τόνους ήταν ένα ποσό τεράστιο».

| Παράμετρος | Τιμή |
|--|--------------|
| Κόστος υπηρεσίας καθαριότητας (€/έτος) | 2.373.940,74 |
| Ποσότητες αποβλήτων 2019 (tn) | 8.645,74 |
| Κόστος ανά μονάδα διαχειριζομένων αποβλήτων (€/τόνο) | 274,58 |

Πίνακας 63: Λειτουργικό κόστος διαχείρισης αποβλήτων στην Αίγινα

Πηγή: Δήμος Αίγινας

Η συλλογή των απορριμμάτων και η μεταφορά τους στο σταθμό μεταφόρτωσης γίνεται από απορριμματοφόρα, τα οποία από την πόλη της Αίγινας, ιδίως στους μήνες αιχμής, συλλέγουν τα απορρίμματα δύο φορές την ημέρα, από τους οικισμούς της βόρειας ακτής, την Πέρδικα και την Αγ. Μαρίνα κάθε μέρα και από το νότιο τμήμα μέχρι το Ανιτσαίο μέρα παρά μέρα. Στην Αίγινα προγραμματίζονται νέοι τρόποι αποκομιδής, ειδικά για τους στενούς δρόμους όπου χρειάζονται μικρά οχήματα. Επίσης, προγραμματίζεται η αγορά 1500 κάδων ώστε να ξεκινήσει η αποκομιδή των απορριμμάτων πόρτα – πόρτα.

Τα ογκώδη οικιακά απορρίμματα (ψυγεία, ηλεκτρικές συσκευές) συλλέγονται και αποθηκεύονται στον χώρο του σταθμού μεταφόρτωσης. Από εκεί ανά περιόδους μεταφέρονται προς την Αθήνα. Η ποσότητα τους δημιουργεί πλέον την ανάγκη για την προμήθεια μιας ακόμη ανοιχτής κιβωτάμαζας, χωρίς έμβολο προώθησης. Θα πρέπει να τονιστεί ότι ο δήμος έχει ήδη υπογράψει σύμβαση με ιδιώτη, η οποία βέβαια μέχρι και τον Αύγουστο του 2006 δεν είχε τεθεί σε εφαρμογή. Από την άλλη η αξία του scrap (παλιοσιδερίκα) και χαλκού αυξάνεται συνεχώς, οπότε υπάρχει η προοπτική κέρδους για το δήμο.

Προϊόντα εκσκαφών

Η Αίγινα γνώρισε τις τελευταίες δεκαετίες μια έντονη οικιστική ανάπτυξη. Μια από τις συνέπειες της αυξανόμενης τσιμεντοποίησης του νησιού είναι τα ανεξέλεγκτα προϊόντα εκσκαφών (μπάζα) που προκύπτουν από τις νέες οικοδομές που ξεπηδούν ασταμάτητα. Η προσπάθεια για την επίλυση του προβλήματος βασίστηκε στο νόμο περί αποκατάστασης λατομείων από τον ιδιοκτήτη τους. Σε συνδυασμό με το νόμο που θεσπίστηκε λίγο πριν τους Ολυμπιακούς αγώνες, για την αποκατάσταση των λατομείων της Αττικής από μεγάλες τεχνικές εταιρίες που αναλάμβαναν Ολυμπιακά έργα, ο δήμος προσπάθησε να εντάξει τα πέντε ανενεργά λατομεία του νησιού στο πρόγραμμα

αποκατάστασης. Ωστόσο, η προσπάθεια δεν τελεσφόρησε καθώς η δασική υπηρεσία δεν επέτρεψε την απόρριψη των μπαζών δίχως να υφίσταται μια έστω υποτυπώδης περιβαλλοντική μελέτη.

Τον Απρίλιο 2005 το θέμα των νταμαριών ξαναήρθε στην επιφάνεια.⁵⁵ Αφορούσε στην αποκατάσταση των ανενεργών λατομείων του Μεσαγρού, έργο που ανακοινώθηκε στις 2/8/04 από τον Ενιαίο Σύνδεσμο Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής (ΕΣΔΚΝΑ) με πρόσκληση ενδιαφέροντος για την ανάθεση εκπόνησης μελέτης μορφολογικής και βλαστικής αποκατάστασης των λατομείων. Η μελέτη περιελάμβανε την διαμόρφωση του αναγλύφου και ευστάθειας των επιχώσεων, την φυτοτεχνική μελέτη και όλων των συνοδευτικών έργων υποδομής. Βάσει του ΦΕΚ 783/23.6.2000 που τροποποιήθηκε με το ΦΕΚ 1204/17.9.2002, η αποκατάσταση ανενεργού λατομείου καθορίζεται ως χώρος υποδοχής υλικών εσκαφών και στείρων υλικών καθαιρέσεων που προέρχονται από πάσης φύσεως εκτελούμενα δημόσια και ιδιωτικά έργα. Επιτρέπεται δε η επί τόπου κατεργασία με διαλογή και θραύση προϊόντων και η διάθεση των υλικών που προκύπτουν.

Κατά τον διευθυντή του ΕΣΔΚΝΑ και τον προϊστάμενο Πρασίνου και Αποκαταστάσεων ολοκληρώθηκε η προκήρυξη για την ανάθεση της μελέτης και έλαβαν προσφορές τις οποίες αξιολόγησαν. Είχαν στείλει σύμβαση συνεργασίας για υπογραφή στον Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας, ο οποίος ήταν ο επίσημος φορέας αποκατάστασης ανενεργών λατομείων στο Νομό Αττικής και περίμεναν να την υπογράψουν. Δεν ήταν γνωστό πόσο χρόνο θα κρατούσε η διαδικασία αυτή ούτε τι απέγινε τελικά με τη διαδικασία. Τη σύμβαση του έργου έπρεπε να υπογράψουν από κοινού ο Οργανισμός Αθήνας, ο ΕΣΔΚΝΑ και ο Δήμος Αίγινας.

Η μελέτη προέβλεπε να ολοκληρωθεί σε δύο μήνες και να πληρωθεί από τον ΕΣΔΚΝΑ, ενώ δεν προέβλεπε τη χρηματοδότηση για την εφαρμογή της. Τα έξοδα εφαρμογής επρόκειτο να καλυφθούν από το εισητήριο που θα πλήρωναν οι εργολάβοι / ιδιοκτήτες για να εναποθέσουν τα μπάζα τους στα λατομεία. Δηλαδή, η εφαρμογή επρόκειτο να βασιστεί στην ιδιωτική πρωτοβουλία και την περιβαλλοντική συνείδηση και το φιλότιμο των εργολάβων και ιδιοκτητών οι οποίοι θα έπρεπε να τα εναποθέσουν και να πληρώσουν και να μην τα πετάξουν στο δάσος.

Σύμφωνα με την προκήρυξη δεν προβλεπόταν ανακύκλωση, δηλαδή διαλογή και θραύση των αδρανών. Όμως, νέες τεχνολογίες που ήδη εφαρμόζονται δείχνουν ότι η ανακύκλωση σε ένα τέτοιο έργο θα ήταν εφικτή και συμφέρουσα. Διότι, ο θρυματισμός των αδρανών επαναχρησιμοποιείται π.χ. για υπόστρωμα οδοποιίας. Έτσι, το όφελος θα ήταν τετραπλό:

- θα κρατούσε το νησί καθαρό από μπάζα για μεγαλύτερο διάστημα από το προβλεπόμενο
- θα εισήγαγε στην Αίγινα μία νέα τεχνολογία που την έχει πραγματικά ανάγκη

⁵⁵ Μεσσίνας, Η. (2005). «Ερωτήματα για την ανάπλαση των νταμαριών», *Νέα του Σαρωνικού* (14-27/4), σ. 10.

- ο θρυματισμός θα απέφερε σημαντικά έσοδα από την πώληση των θρυματισμένων υλικών και των υλικών μετά τη διαλογή (σίδερα, χαρτιά, ξύλα, κλπ.) και
- ο Δήμος και οι εργολάβοι της Αίγινας θα είχαν πρόσβαση σε πρώτη ύλη χαμηλού κόστους αυξάνοντας έτσι το κέρδος τους ή μετακυλώντας τη μείωση στο κόστος προς τον πελάτη κάνοντας το έργο τους πιο ανταγωνιστικό.

Ανακύκλωση

Μέχρι το 2007 η διαχείριση των απορριμάτων της Αίγινας ακολουθούσε μία φθίνουσα πορεία που χαρακτηριζόταν από την απάθεια, την αμέλεια, την άγνοια, την κακοδιαχείριση και την σχεδόν πλήρη αποχή των πολιτών από τον οποιοδήποτε ουσιαστικό διάλογο και λύση. Επίσης, από πλευράς του Δήμου, τα συνεργεία καθαριότητας αποτελούσαν μέσον ρουσφετολογίας, μεταθέσεων σε θέσεις γραφείου, κακής οικονομικής διαχείρισης και καθυστέρησης μισθών, συνθηκών εργασίας που αγγίζουν τα όρια χωρών του Τρίτου Κόσμου (στο Σταθμό Μεταφόρτωσης δεν υπήρχαν ούτε τουαλέτες για τους εργαζόμενους). Οι πολίτες από την πλευρά τους, δείχνουν τον πολιτισμό⁵⁶ τους ανάλογα με τον αν θα διατηρήσουν το δρόμο ή τη γειτονιά τους καθαρή αφού περάσει το σκουπιδιάριο, ή θα βγάλουν τη σακούλα με τα σκουπίδια αμέσως μετά, για να την κρεμάσουν από κάποιο δέντρο ή μάντρα.

Το Σεπτέμβριο του 2004, κλείνοντας ένα χρόνο διαμονής στην Αίγινα και βλέποντας αυτό το χάλι, αποφάσισα να ενεργοποιηθώ στο θέμα των απορριμάτων. Ως μέλος της Εφορευτικής Επιτροπής του Συλλόγου Ενεργών Πολιτών Αίγινας, πήρα την πρωτοβουλία να γίνει μία συνάντηση μεταξύ του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου και του Διοικητικού Συμβουλίου του Σωματείου Εργατοϋπαλλήλων Δήμου Αίγινας. Στόχος της συνάντησης ήταν να ανταλλάξουμε σκέψεις και απόψεις και να δούμε από κοινού πώς θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των απορριμάτων. Στις δύο συναντήσεις που έγιναν ξεκίνησε ένας επικοδομητικός διάλογος και μία άτυπη συνεργασία που ολοκληρώθηκε με μία σειρά προτάσεων από το Σύλλογο προς το Δήμο Αίγινας με τίτλο «Προτάσεις για την Καλύτερη Διαχείριση των Σκουπιδιών της Αίγινας» τις οποίες συνέταξα το Νοέμβριο 2004 και τις οποίες κατέθεσα στο Δήμο⁵⁷ υπόψιν του Δημάρχου Δ. Μούρτζη και των Δημοτικών Συμβούλων καθαριότητας του Δήμου Αίγινας Ε. Λάζαρο και Ν. Κορναράκη. Στις 19 σελίδες της η έκθεση προσπάθησε να δει το πρόβλημα των απορριμάτων σφαιρικά και να προτείνει απλές αλλά ουσιαστικές λύσεις, μεταξύ των οποίων και τη συνεργασία με εγκεκριμένο φορέα για την εναλλακτική διαχείριση των απορριμάτων, όπως ορίζει ο νόμος Ν.2939/01.

Το Νοέμβριο 2004, η Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης κοινοποίησε έγγραφό της⁵⁸ με θέμα «Ανοιχτή Επιστολή της

⁵⁶ Στην ταινία «Ο Κύριος Ιμπραήμ και τα Λουλούδια του Κορασιού» είπε ο κ. Ιμπραήμ στο νεαρό φίλο του, ότι «τα σκουπίδια λένε πολλά για μία πόλη». Βλ. Μεσσίνας, Η. (2005). «Σιωπηλή ανακύκλωση», Νέα του Σαρωνικού (6-26.1.05), σελ. 13.

⁵⁷ Αριθ. πρωτ. 13994/23.12.04.

⁵⁸ Έγγραφο με ημερομηνία 9 Νοεμβρίου 2004, με αριθ. πρωτ. 246/23.11.04 με θέμα «Ανοιχτή Επιστολή της Εκτελεστικής Επιτροπής της Π.Ο.Ε. – Ο.Τ.Α. σε όλους τους αρμόδιους φορείς για τη διαχείριση των στερεών

Εκτελεστικής Επιτροπής της Π.Ο.Ε. – Ο.Τ.Α. σε όλους τους αρμόδιους φορείς για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων «Διαχείριση απορριμάτων: ώρα μηδέν» στην οποία καταλήγουν: «Νομίζουμε ότι μία ξεκάθαρη απάντηση την οφείλει [η Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.⁵⁹], όχι μόνο σε μας αλλά και σε εσάς αλλά και σε όλους τους Έλληνες πολίτες που πληρώνουν το κόστος μιας ανακύκλωσης που δεν γίνεται».

Τον Απρίλιο 2005, η Ένωση Εργατοϋπαλλήλων Δήμου Αίγινας κοινοποίησε έγγραφο της⁶⁰ με θέμα «Εισηγητική Πρόταση για τη Διαχείριση των Απορριμάτων» στην οποία αναφέρουν αναφέρουν μεταξύ άλλων: «Η παρακάτω πρόταση έχει καθαρά μοναδικό στόχο να θέσει κάποιους προβληματισμούς σχετικά με τη διαχείριση των απορριμάτων στο νησί μας. [...] Η υλοποίηση της παρακάτω πρότασης χρειάζεται τη στήριξη από το Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο Αίγινας, καθώς και από τους ίδιους τους κατοίκους, τους επαγγελματίες και τα σωματεία της Αίγινας. Καλύτερη διαχείριση των απορριμάτων του νησιού συνεπάγεται άμεσα οικονομικά οφέλη για το Δήμο και τους κατοίκους του νησιού, νέες θέσεις εργασίας, καλύτερη ποιότητα ζωής στις γειτονιές, καλύτερη εντύπωση στον επισκέπτη προς όφελος του τουρισμού».

Για τους επόμενους 18 μήνες μία σειρά από δημοσιεύσεις μου στον τοπικό τύπο⁶¹ και τον τύπο του Αργοσαρωνικού⁶², είχαν σκοπό να ενημερωθεί ο κόσμος για το θέμα και να ευαισθητοποιηθεί ώστε να συμβάλει στην επίλυσή του, συμμετέχοντας ενεργά στη διαλογή των απορριμάτων στην πηγή (δηλ. στο σπίτι) και την αξιοποίηση των λίγων, αλλά ουσιαστικών, φορέων που ανακύκλωναν στην Αίγινα – π.χ. το Σούπερ Μάρκετ Dia που συλλέγει και ανακυκλώνει χαρτί⁶³.

αποβλήτων ‘Διαχείριση απορριμάτων: ώρα μηδέν’» που υπογράφουν ο Πρόεδρος Θέμης Μπαλασόπουλος και ο Γεν. Γραμματέας Μπάμπης Βορτελίνος.

⁵⁹ Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.).

⁶⁰ Έγγραφο με ημερομηνία 6 Απριλίου 2005, με αριθ. πρωτ. 3197/6.4.05 με θέμα «Εισηγητική Πρόταση για τη Διαχείριση των Απορριμάτων» που υπογράφουν ο Πρόεδρος Σταμάτης Κατσόρχης και ο Γραμματέας Νίκος Χατζημέρης.

⁶¹ Βλ. Μεσσίνας, Η. (2005). «Ανακύκλωση στην Αίγινα: μία ιστορική στιγμή», *Μάχη της Αίγινας* (15 Δεκεμβρίου 2005), σελ. 7. Μεσσίνας, Η. (2005). «Προτάσεις για τα σκουπίδια της Αίγινας», *Μάχη της Αίγινας* (1.11.05), σελ. 8.

⁶² Βλ. Μεσσίνας, Η. (2006). «Ανακύκλωση στην Αίγινα: μία ιστορική στιγμή», *Νέα του Σαρωνικού* (15 Δεκεμβρίου 2005), σελ. 16. Μεσσίνας, Η. (2005). «Ανακύκλωση στην Αίγινα: μία ιστορική στιγμή», *Νέα του Σαρωνικού* (15 Δεκεμβρίου 2005), σελ. 16. Μεσσίνας, Η. (2005). «Κομποστοποίηση και στην Αίγινα», *Νέα του Σαρωνικού* (15-28.9.05), σελ. 11. Μεσσίνας, Η. (2005). «Σκουπιδιοϊστορίες από την Έγκινα, Γκρις», *Νέα του Σαρωνικού* (11-31.8.05), σελ. 9. Μεσσίνας, Η. (2005). «Η Τσίκα, τα οικολογικά μωρά και άλλες λύσεις για τα σκουπίδια», *Νέα του Σαρωνικού* (23.6.05-7.7.05), σελ. 10-11. Μεσσίνας, Η. (2005). «Η σχολική μου εκδρομή στην Αίγινα: νησί των φυσικιών ή των σκουπιδιών;», *Νέα του Σαρωνικού* (12-25.5.05), σελ. 12-13. Μεσσίνας, Η. (2005). «Ανακύκλωση: ο διάλογος συνεχίζεται», *Νέα του Σαρωνικού* (28.4-11.5.05), σελ. 10. Μεσσίνας, Η. (2005). «Οι διοξίνες απειλούν και την Αίγινα», *Νέα του Σαρωνικού* (14-27.4.05), σελ. 10. Μεσσίνας, Η. (2005). «Σκουπίδια και νόμος», *Νέα του Σαρωνικού* (10-23.3.05), σελ. 11. Μεσσίνας, Η. (2005). «Σιωπηλή ανακύκλωση», *Νέα του Σαρωνικού* (6-26.1.05), σελ. 13. Μεσσίνας, Η. 2004. «Μιά άλλη ματιά στα σκουπίδια», *Νέα του Σαρωνικού* (18.11-2.12.04), σελ. 9.

⁶³ Μεσσίνας, Η. (2005). «Σιωπηλή ανακύκλωση», ο.π., σελ. 13 και Μεσσίνας, Η. (2004). «Μιά άλλη ματιά στα σκουπίδια», *Νέα του Σαρωνικού* (18.11-2.12.04), σελ. 9.

Με την πλήρωση του έτους 2005, η ανακύκλωση των απορριμάτων έγινε πλέον υποχρεωτική σε ολόκληρη τη χώρα. Οι προτάσεις που έκανα μέχρι τότε προς το Δήμο και τους πολίτες ως προτάσεις «καλή θελήσεως» ήταν πιά προτάσεις υποχρεωτικής ένταξης σε πρόγραμμα εναλλακτικής διαχείρισης αποβλήτων συσκευασίας, καθώς η ανακύκλωση από τις 31/12/2005 ήταν πλέον υποχρεωτική βάσει της Κοινοτικής Οδηγίας 94/62 και του νόμου Ν. 2939/01⁶⁴.

Σύμφωνα με το νόμο Ν.2939⁶⁵ «η εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων συσκευασίας είναι υποχρεωτική για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και οργανώνεται από τους υπόχρεους φορείς των αποβλήτων (Δήμους ή Κοινότητες κ.λ.π.) και τους διαχειριστές συσκευασιών (συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης)». Μάλιστα, ως ποσοτικούς στόχους ο νόμος⁶⁶ ορίζει ότι «μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 2005 πρέπει να αξιοποιείται τουλάχιστον το 50% κατά βάρος των αποβλήτων συσκευασίας με ανώτατο όριο το 65%. Μετά την ημερομηνία αυτή το ποσοστό αξιοποίησης και ανακύκλωσης καθορίζεται σύμφωνα με την Κοινοτική Οδηγία 94/62/ΕΚ⁶⁷. Μη τήρηση του νόμου έπεται σοβαρές ποινικές κυρώσεις όπως ορίζει ο νόμος 2939 προστίμων και φυλάκισης των υπευθύνων συμπεριλαμβανομένων και των Ο.Τ.Α., που έχουν νομική ευθύνη για την τήρηση των διατάξεων του παρόντος νόμου».

Όσον αφορά στην Ε.Ε.Α.Α, δηλαδή, στον φορέα υλοποίησης του προγράμματος ανακύκλωσης συσκευασιών. Το 2001 ιδρύθηκε Εθνικός Οργανισμός Διαχείρισης Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων (Ε.Ο.Ε.Δ.Σ.Α.Π.)⁶⁸ και έγινε η υποχρεωτική η εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων συσκευασίας για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) που θα οργανώνεται από διαχειριστές συσκευασιών (συστήματα ατομικής ή συλλογικής εναλλακτικής διαχείρισης) σε συνεργασία με τους υπόχρεους φορείς διαχείρισης των αποβλήτων. Η Ε.Ε.Α.Α. Α.Ε. έλαβε έγκριση του Συστήματος Συλλογικής Εναλλακτικής Διαχείρισης (Σ.Σ.Ε.Δ. – ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ)⁶⁹ και θεωρείται ο εθνικός φορέας για τη διαχείριση των απορριμάτων. Οι Δήμοι είναι υποχρεωμένοι να συνεργάζονται με την Ε.Ε.Α.Α. για να ενταχθούν σε πρόγραμμα ανακύκλωσης. Η δραστηριότητα της Ε.Ε.Α.Α. χρηματοδοτείται από τις εταιρείες που βάσει του νόμου 2393/01 είναι υποχρεωμένες να συλλέγουν και να ανακυκλώνουν τις συσκευασίες των προϊόντων τους (σούπερ μάρκετ, αναψυκτικά, τρόφιμα, κ.λ.π.) βάσει της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει»⁷⁰. Η Ε.Ε.Α.Α. υποστηρίζει και χρηματοδοτεί τα προγράμματα ανακύκλωσης των Ο.Τ.Α. με εξοπλισμό και ενημέρωση των πολιτών και δημιουργεί Κέντρα Διαλογής Απορριμάτων για την απορρόφηση των αποβλήτων συσκευασίας.

Το πρόγραμμα ανακύκλωσης στην Αίγινα, το οποίο ξεκίνησε τελικά το 2007,

⁶⁴ ΦΕΚ179Α/6.8.2001.

⁶⁵ Νόμος Ν.2939/01, άρθ. 8.

⁶⁶ Νόμος Ν.2939/01, άρθ. 10.

⁶⁷ Κοινοτική Οδηγία 94/62/ΕΚ, παρ. 1γ., άρθρο 5.

⁶⁸ Με βάση το νόμο Ν.2939/01.

⁶⁹ Με βάση την 106453/20.2.2003 απόφαση του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.

⁷⁰ Νόμος Ν.2939/01.

περιλαμβάνει την τοποθέτηση 350 περίπου ειδικών (μπλε) κάδων για τις συσκευασίες που θα ανακυκλώνονται, δηλαδή τα χαρτιά, χαρτόνια, πλαστικά μπουκάλια, γυάλινα, κονσέρβες και τενεκεδάκια. Οι συσκευασίες, που θα αποτελούν περίπου το 35% των απορριμάτων, θα μεταφέρονται για ανακύκλωση στο Κέντρο Διαλογής του Ασπρόπυργου. Τα υπόλοιπα 65% θα μεταφέρονται ακόμη στον Χ.Υ.Τ.Α. στα Α. Λιόσια, παρόλο που η λειτουργία του έχει ημερομηνία λήξης.

Η απόφαση να ενταχθεί ο Δήμος σε πρόγραμμα ανακύκλωσης δεν σταματάει στις συσκευασίες, που αποτελούν μόνο ένα 35% των απορριμάτων. Εξετάζοντας το θέμα πιο ολιστικά, βλέπουμε ότι ο Δήμος κάνει απλώς το πρώτο βήμα, ενώ πρέπει να ακολουθήσουν – υποχρεωτικά – και άλλα.

Όσον αφορά στην κομποστοποίηση οργανικών αποβλήτων, τα οποία αποτελούν το 40-50% των οικιακών απορριμάτων⁷¹, ήδη ψηφίστηκε νόμος για τη μείωση της διάθεσης των βιοαποδομήσιμων αστικών αποβλήτων (δηλαδή των οικιακών οργανικών απορριμάτων) στους Χ.Υ.Τ.Α.⁷². Με βάση το νόμο αυτό προβλέπεται μείωση των οικιακών απορριμάτων μέχρι και 75%. Δηλαδή, η οικιακή ή δημοτική κομποστοποίηση είναι, βάσει του νόμου, υποχρεωτική. Στην Αίγινα η κομποστοποίηση θα μειώσει τα απορρίματα του νησιού κατά ένα επιπλέον 40%. Μονάδες κομποστοποίησης λειτουργούν ήδη σε όλη την Ευρώπη. Στην Κεφαλονιά, για παράδειγμα, λειτουργεί ιδιωτική μονάδα κομποστοποίησης φυκιών⁷³. Στην Ευρώπη λειτουργούν μονάδες κομποστοποίησης κλαδεμάτων, φυκιών και οικιακών απορριμάτων, από τις οποίες παράγεται φυσικό λίπασμα και ηλεκτρική ενέργεια⁷⁴.

Προς αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε και η προσπάθεια δημιουργίας θεσμού κομποστοποίησης στην Αίγινα. Στην πρώτη «ECOWEEK - Εβδομάδα Οικολογίας στην Αίγινα» και για ένα διάστημα δώδεκα μηνών κληρώθηκαν στην Αίγινα 20 κάδοι οικιακής κομποστοποίησης. Οι κάδοι αυτοί συνέβαλαν με ένα μικρό αλλά ουσιαστικό ποσοστό στη μείωση των απορριμάτων της Αίγινας. Πολλά νοικοκυριά ανακάλυψαν το πόσο εύκολο είναι να μειώσουμε τον όγκο των σκουπιδιών μας, όταν συμμετέχουμε ενεργά στην εναλλακτική διαχείρισή τους.

Εκτός από την ανακύκλωση των συσκευασιών και την κομποστοποίηση των οργανικών αποβλήτων ο νόμος πλέον υποχρεώνει τους Δήμους να συνεργαστούν και με όλα τα εγκεκριμένα από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. συστήματα διαχείρισης απορριμάτων, για τα

⁷¹ Με βάση στοιχεία του Εθνικού Σύνδεσμου Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής (ΕΣΔΚΝΑ).

⁷² Κ.Υ.Α. 29407/3508 ΦΕΚ 1572Β/2002.

⁷³ Η ιδιωτική μονάδα κομποστοποίησης φυκιών λειτουργεί στην Κεφαλονιά από το 1999. Ονομάζεται «Compost Hellas» και βρίσκεται στον Κατελειό. Το παραγόμενο βιολογικό φυσικό λίπασμα που παράγεται προέρχεται από την ανακύκλωση φυκιών, που εκβράζονται στις ακτές και επιλεγμένων προϊόντων της γεωργίας και της κτηνοτροφίας. Η αερόβια καθαρά βιολογική ζύμωση των φυκιών με άλλες οργανικές ουσίες, είναι αβλαβής για τον άνθρωπο και το περιβάλλον και γίνεται χωρίς χημικές προσμίξεις και πρόσθετες επεξεργασίες.

⁷⁴ Βλ. Προγράμματα κομποστοποίησης στην Ισπανία, Ιρλανδία, Γαλλία, Αγγλία, Ιταλία και Πορτογαλία στο (2002). «Σκουπίδια και Ανακύκλωση» Τεύχος 42 (Απρίλιος-Μάιος-Ιούνιος), σελ. 21-39.

ελαστικά αυτοκινήτων, τα λάδια, τα ορυκτέλαια, τον ηλεκτρικό και ηλεκτρονικό εξοπλισμό, τις μπαταρίες και – σύντομα - τα μπάζα (υπάρχει σχέδιο νόμου που αναμένεται να ψηφιστεί σύντομα). Μη εναρμόνιση με τις νόμιμες πλέον διαδικασίες, θα σημαίνει πρόστιμα προς το Δήμο, τα οποία θα επομιστούμε εμείς οι πολίτες. Αν κάποιος έχει ενδιασμούς με τον ισχυρισμό αυτό, ας δει τι κάνει η ρυπογόνα ΔΕΗ: με στόχο να εναρμονιστεί με τις δεσμεύσεις της χώρας μας απέναντι στα όρια που θέτει το Πρωτόκολλο του Κιότο⁷⁵, στις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου (πχ. διοξείδιο του άνθρακα), ξοδεύει μεγάλα ποσά στην αγορά δικαιωμάτων ρύπων από άλλες, λιγότερο ρυπογόνες, χώρες και βιομηχανίες. Έτσι, η ΔΕΗ όχι μόνο δεν δημιουργεί τις υποδομές και τις επενδύσεις στη χώρα μας για ενεργειακή ανεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα και την αύξηση στη χρήση των ήπιων μορφών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά αντιθέτως, ξοδεύει τα χρήματά μας σε άλλες χώρες.

Το 2006 δημοσιεύθηκε στο περιοδικό Αιγιναία εκτενές άρθρο για τα απορρίμματα και την ανακύκλωση στην Αίγινα με τίτλο «Πρόγραμμα Ανακύκλωσης στην Αίγινα (2004-2006)»:⁷⁶

Το απόγευμα της Τετάρτης 8 Μαρτίου 2006, στο Δημοτικό Συμβούλιο της Αίγινας, πάρθηκε ομόφωνα μία ιστορικής σημασίας απόφαση για την Αίγινα. Η απόφαση αριθμός 22/2006 αναφερόταν στην ένταξη του Δήμου Αίγινας σε πρόγραμμα ανακύκλωσης. Το ιστορικό του Δημοτικού Συμβουλίου καταγράφηκε ως εξής⁷⁷:

«Σήμερα 8 Μαρτίου 2006 ημέρα Τετάρτη και ώρα 6:30 μμ συνήλθε σε δημόσια Συνεδρίαση στο Δημοτικό κτίριο Αίγινας που βρίσκεται επί των οδών Αγ. Παρασκευής και Μεριστού στην πόλη της Αίγινας, ύστερα από την με ημερομηνία 2 Μαρτίου 2006 τρίτη πρόσκληση του Προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου κ. Ζήση Χροναίου η οποία εκδόθηκε βάσει των διατάξεων της παρ. 3 του άρθρου 95 του ΔΚΚ επειδή οι Συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου που είχαν ορισθεί αρχικά για την 22^α Φεβρουαρίου 2006 και εν συνεχεία για την 1^η Μαρτίου 2006, ματαιώθηκαν από έλλειψη απαρτίας. Ο Γραμματέας ανέγνωσε τον κατάλογο των Δημοτικών Συμβούλων και ο Πρόεδρος διαπίστωσε ότι το Σώμα βρίσκεται σε νόμιμη απαρτία με παρόντες 17 και απόντες 6 Δημοτικούς Συμβούλους [...].

Θέμα 7^ο. Εισηγούμενος ο κ. Πρόεδρος το 7^ο θέμα της ημερίσας διάταξης ανακοίνωσε προς το Σώμα το με ημερομηνία 27.12.2005 έγγραφο της Ελληνικής Εταιρείας Αξιοποίησης Ανακύκλωσης Α.Ε. (Ε.Ε.Α.Α. Α.Ε.) με θέμα «ένταξη του Δήμου σε πρόγραμμα ανακύκλωσης» το οποίο πρωτοκολλήθηκε στο Δήμο στις 18.1.2006 με αριθ. πρωτ. 599 και με το οποίο εν κατακλείδι προτείνεται να εκφραστεί η βούληση του Δήμου με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου για ένταξη σε πρόγραμμα Συλλογικής Εναλλακτικής Διαχείρισης των αποβλήτων συσκευασίας (ανακύκλωση) σύμφωνα με το

⁷⁵ Νταλιάνη, Μ. (2006). «Ρυπαίνει και...πληρώνουμε», εφημερίδα Τα Νέα (20/3/06), σελ. 15.

⁷⁶ Μεσσίνας, Η. 2006. "Πρόγραμμα Ανακύκλωσης στην Αίγινα (2004-2006)", *Αιγιναία* 12 (Ιούνιος), σ. 86-95.

⁷⁷ Με αριθ. 6/2006 πρακτικό συνεδρίασεως του Δημοτικού Συμβουλίου Αίγινας (άρθρο 95 παρ. 3 του ΔΚΚ).

νομικό πλαίσιο που θεσπίζει ο Ν.2939/2001 και σε δεύτερο στάδιο ή ταυτοχρόνως να υπογραφεί Σύμβαση συνεργασίας με την εταιρεία αυτή προκειμένου να εφαρμοστεί το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης. Στη συνέχεια ο κ. Πρόεδρος έδωσε το λόγο στον κ. Ηλία Μεσσίνα, ο οποίος έχει ασχοληθεί ειδικότερα και ίδιας θελήσεώς του με το θέμα της ανακύκλωσης, προκειμένου να μεταφέρει τις γνώσεις του και την εμπειρία του επί του θέματος της ανακύκλωσης. Το Συμβούλιο αφού άκουσε την εισήγηση του κ. Προέδρου και τις πληροφορίες που παρείχε ο κ. Ηλίας Μεσσίνας σχετικά με τη λειτουργία της αιτούσης Ε.Ε.Α.Α. Α.Ε. της οποίας διευκρινίζει ότι δεν είναι εκπρόσωπος. Ότι η εναλλακτική διαχείριση των απορριμάτων είναι πλέον νόμος και είναι υποχρεωτική η εφαρμογή του τόσο από τον Δήμο όσο και από τους πολίτες και η μη τήρησή του επιφέρει πρόστιμα από το Κράτος σε βάρος του Δήμου και των πολιτών [...]. Την ενημέρωση εκ μέρους του κ. Δημάρχου για τις επαφές που είχε με εκπρόσωπο της αιτούσης εταιρείας, το ότι ο Δήμος σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία είναι πράγματι υποχρεωμένος να ενταχθεί σε πρόγραμμα ανακύκλωσης. Την τοποθέτησή του ότι η ένταξη σε πρόγραμμα ανακύκλωσης θα είναι προς όφελος του Δήμου και την εισήγησή του για ομόφωνη ψήφιση του θέματος, εάν τούτο είναι δυνατόν [...]. Την τοποθέτηση του Αντιδημάρχου κ. Κων/νου Καλοκέντη ότι εφόσον η Ε.Ε.Α.Α. Α.Ε. δεν είναι η μοναδική εταιρεία που δραστηριοποιείται στο θέμα της ανακύκλωσης δεν μπορεί το Συμβούλιο να κάνει απευθείας ανάθεση διότι δεν επιτρέπεται από την νομοθεσία. Κατά τη γνώμη του πρέπει να γίνει πρόσκληση ενδιαφέροντος να έρθουν και άλλες εταιρείες και να εξεταστούν και άλλες προτάσεις [...]. Μετά από συζήτηση το Δημοτικό Συμβούλιο ψήφισε ομόφωνα με 16 παριστάμενα μέλη την ένταξη του Δήμου Αίγινας σε πρόγραμμα Συλλογικής Εναλλακτικής Διαχείρισης των αποβλήτων συσκευασίας (ανακύκλωση) σύμφωνα με το νομικό πλαίσιο που θεσπίζει ο Ν.2939/2001 [...]. Εξουσιοδοτήθηκε δε ο Δήμαρχος για τις περαιτέρω απαιτούμενες ενέργειες.

Στη συνέχεια, έθεσα την τοποθέτηση του κ. Καλοκέντη στην αρμόδια διεύθυνση του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.⁷⁸, το Γραφείο Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων (Γ.Ε.Δ.Σ.Α.Π.), η οποία με έγγραφο⁷⁹ του διευθυντή της κ. Γ. Μανούρη, απάντησε ως εξής: «Το σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης της Ε.Ε.Α.Α. Α.Ε., σύμφωνα με τον εγκεκριμένο φάκελο, προβλέπεται να υλοποιησει σταδιακά σε πανελλαδική κλίμακα τα απαιτούμενα έργα, που περιλαμβάνουν σύστημα διαλογής στην πηγή των υλικών στόχων (χαρτί, πλαστικό, μέταλλα, γυαλί), συλλογής και μεταφοράς τους στα κέντρα διαλογής και τελικά αξιοποίησης των υλικών. Βάσει των προαναφερομένων, ο Δήμος Αίγινας έχει την υποχρέωση να συνεργασθεί με το εγκεκριμένο σύστημα της Ε.Ε.Α.Α. Α.Ε. για την εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων συσκευασίας, υπογράφοντας σχετική σύμβαση συνεργασίας με το σύστημα, και ως εκ τούτου, όπως είναι εξάλλου προφανές, δεν πρέπει να γίνει πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την ανάδειξη φορέα».

Μέχρι την ημέρα που γραφόταν αυτό το κείμενο το θέμα τέθηκε ξανά για συζήτηση και έγκριση υπογραφής σύμβασης με την Ε.Ε.Α.Α. Α.Ε. στο Δημοτικό Συμβούλιο της 3^{ης}

⁷⁸ Φαξ της 15.3.06 (ΑΠ ΔΠΣ 143425/20.3.06) προς την κα. Α. Αρφανάκου, γραφείο ΕΔΣΑΠ ΥΠΕΧΩΔΕ.

⁷⁹ Αριθ. πρωτ. 143425/21.3.06.

Απριλίου 2006 εκτός ημερίσας διάταξης. Μετά από θετική εισήγηση του Δημάρχου Δ. Μούρτζη και του Προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου Ζ. Χροναίου και εισήγησή μου, ψηφίστηκε 11 υπέρ και 4 κατά και το θέμα αναβλήθηκε για ένα επόμενο Δημοτικό Συμβούλιο.

Ο δρόμος για να μπει η Αίγινα σε τροχιά σύγχρονων υποδομών, όπως είναι η εναλλακτική διαχείριση των απορριμάτων της ήταν μακρύς, αλλά τελικά το πρώτο βήμα έγινε. Ένα άλλο βήμα που έγινε το 2006 αφορούσε στο Πρόγραμμα RECORA⁸⁰ το οποίο θα μετέφερε στην Αίγινα τεχνογνωσία από την Ευρώπη με στόχο την αξιοποίηση της βιομάζας για την παραγωγή ήπιας μορφής ενέργειας (ηλεκτρισμό, θερμότητα, φυσικό λίπασμα). Το πρόγραμμα στην Αίγινα θα επικεντρωνόταν, μεταξύ άλλων και στα φύκια, που κατακλίζουν τις παραλίες του νησιού, εξαιτίας του ευτροφισμού⁸¹ που παρατηρείται στον Σαρωνικό, με αποτέλεσμα να αλλοιώνουν την εικόνα του νησιού και να αποτελούν σημαντικό πρόβλημα για το νησί το καλοκαίρι.

Για να πετύχει όμως ένα πρόγραμμα ανακύκλωσης, είναι αναγκαία η συμμετοχή και η υποστήριξη του από ευαισθητοποιημένους, υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες. Η «Εβδομάδα Οικολογίας στην Αίγινα»⁸² που ξεκίνησα με δική μου πρωτοβουλία το 2005, συνέβαλε σημαντικά στην πληροφόρηση και ενημέρωση του κόσμου, ώστε να πετύχει το πρόγραμμα ανακύκλωσης στην Αίγινα με τη συμμετοχή όλων, Δήμου και πολιτών.

Ανακύκλωση συσκευασιών

Στις 22 Ιουνίου 2006 ο δήμος της Αίγινας υπέγραψε σύμβαση συνεργασίας με την Ελληνική Εταιρεία Αξιοποίησης Ανακύκλωσης (ΕΕΑΑ ΑΕ) ώστε να ξεκινήσει στην Αίγινα πρόγραμμα ανακύκλωσης. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε τον Μάιο 2007 με σχεδόν μηδενική οικονομική συμμετοχή από το δήμο, καθώς τόσο ο απαραίτητος εξοπλισμός όσο και μέρος από τα ναύλα μεταφοράς των προς ανακύκλωση υλικών, καλύπτονται από την ΕΕΑΑ.

Το πρόγραμμα ανακύκλωσης στην Αίγινα περιλαμβάνει την τοποθέτηση ειδικών (μπλε) κάδων για τις συσκευασίες που θα ανακυκλώνονται, δηλαδή τα χαρτιά, χαρτόνια, πλαστικά μπουκάλια, γυάλινα, κονσέρβες και τενεκεδάκια. Οι υπάρχοντες κάδοι του δήμου θα παραμείνουν, και εκεί θα απορρίπτονται τα υπόλοιπα μη ανακυκλώσιμα υλικά. Οι συσκευασίες, που θα αποτελούν το 35% των απορριμμάτων, θα μεταφέρονται για ανακύκλωση στο Κέντρο Διαλογής Ασπροπύργου. Τα υπόλοιπα 65% θα μεταφέρονται

⁸⁰ Μεσσίνας, Η. (2006). «Πρόγραμμα ΡΕΚΟΡΑ για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) στην Αττική», Μάχη της Αίγινας (15 Μαρτίου 2006), σελ. 10. Μεσσίνας, Η. (2006). «Οικολογικές Δράσεις», Νέα του Σαρωνικού (02 Μαρτίου 2006), σελ. 12.

⁸¹ Ευτροφισμός είναι ο εμπλουτισμός του νερού σε θρεπτικά στοιχεία, κυρίως συστατικά αζώτου και / ή φωσφόρου, που προκαλεί μία επιταχυνόμενη ανάπτυξη των φυκών και είδη μεγαλύτερων φυτών ο οποίος επιφέρει μία ανεπιθύμητη διαταραχή της ισορροπίας των υπάρχοντων οργανισμών στο νερό και μία πτώση της ποιότητάς του εν λόγω νερού.

⁸² Μεσσίνας, Η. (2005). «Εβδομάδα Οικολογίας στην Αίγινα», Νέα του Σαρωνικού (29.9.05), σελ. 9-10. Μεσσίνας, Η. (2005). «Εβδομάδα Οικολογίας», Νέα του Σαρωνικού (27.10.05), σελ. 13.

ακόμη στον Χ.Υ.Τ.Α. στα Άνω Λιόσια, παρόλο που η λειτουργία του έχει ημερομηνία λήξης.

| Υλικό | Σύσταση |
|----------|---------|
| Χαρτί | 45,59% |
| λοιπά | 0,90% |
| Πλαστικό | 23,13% |
| μέταλλα | 11,36% |
| Γυαλί | 12,25% |
| Ξύλο | 6,77% |

Πίνακας 64: Σύσταση αποβλήτων συσκευασιών

Πηγή: ΕΣΔΑ (2020)

Στην προσπάθεια εφαρμογής της ανακύκλωσης συμμετέχουν και άλλοι φορείς του νησιού όπως για παράδειγμα η «Εβδομάδα Οικολογίας (ECOWEEK)», ο Σύλλογος Ολιστικής Αρχιτεκτονικής και τα Νέα του Σαρωνικού με ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού για τη διαλογή στην πηγή. Στην προσπάθεια ενίσχυσης του προγράμματος και με στόχο την ενημέρωση και πληροφόρηση του κόσμου, στο νησί διοργανώθηκε το 2005 και 2006 η «Εβδομάδα Οικολογίας στην Αίγινα» (ECOWEEK). Η διοργάνωση έγινε με τη συνεργασία τοπικών φορέων, οργανώσεων και συλλόγων, όπως το Λαογραφικό Μουσείο, Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, Ελληνική Εταιρεία Ανακύκλωσης, Σύλλογος Ολιστικής Αρχιτεκτονικής και Οικολογικής Δόμησης κ.α.

Η ανακύκλωση συσκευασιών στην Αίγινα φτάνει σήμερα το 9% με στόχο το 2021-2022 να φτάσει το 15%.

Ανακύκλωση μπαταριών, ελαστικών, κ.α.

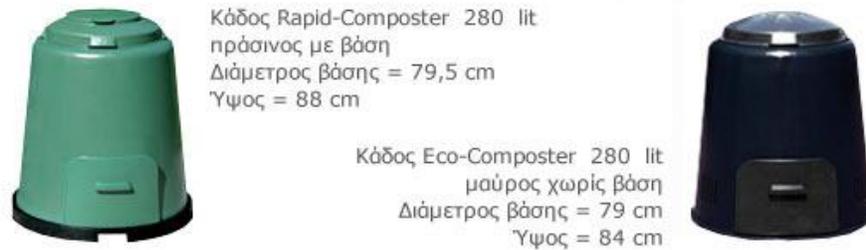
Στην Αίγινα, όπως και στις άλλες πόλεις της Ελλάδας, λειτουργεί Σύστημα αποκομιδής ελαστικών, μπαταριών (με την τοποθέτηση των ειδικών διαφανών σωληνών στα γραφεία του Δήμου, τη Βιβλιοθήκη και άλλα ιδρύματα), χρησιμοποιημένων λαδιών και ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών από εγκεκριμένα συστήματα συλλογής και διαχείρισης αποβλήτων.

Οικιακή και δημοτική κομποστοποίηση οργανικών

Το 2005 ξεκίνησε με πρωτοβουλία του γράφοντα μια καμπάνια για την προώθηση της κομποστοποίησης στην Αίγινα.⁸³

⁸³ Μεσσίνας, Η. 2005. "Κομποστοποίηση και στην Αίγινα", *Νέα του Σαρωνικού* (15-28/9), σ. 11.

Αρχικά, η προσπάθεια έγινε με την προώθηση κάδων κομπόστ (φυσικού λιπάσματος) από τη Γερμανία, σε συνδυασμό με μία σακούλα χούμο (δηλαδή φυσικού λιπάσματος) με μερικούς γεοσκώληκες (ελληνικής καταγωγής). Η συναρμολόγηση του κάδου είναι πανεύκολη, καθώς ο κάθε κάδος αποτελείται από τέσσερα κομμάτια: τη βάση, το κυρίως σώμα, την καπάκι τροφοδοσίας και την πόρτα ανάκτησης του λιπάσματος. Δεν χρειάζονται εργαλεία ούτε ειδικές γνώσεις. Ο κατασκευαστής συμβουλεύει ο κάδος να βρίσκεται σε άμεση επαφή με το χώμα.



Εικόνα 145: Κάδοι Κομποστοποίησης για υπολείμματα κήπου

Πηγή: Βελτιωτική Παπας

Η κομποστοποίηση είναι μία φυσική διαδικασία κατά την οποία τα οργανικά απόβλητα (φρούτα, λαχανικά, φύλλα, κλαδέματα κ.α.) μετατρέπονται σε ένα πλούσιο οργανικό μείγμα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εδαφοβελτιωτικό και λίπασμα. Η διαδικασία δεν απαιτεί ιδιαίτερη εργασία από μέρους μας, εκτός από την ανάδευση του περιεχομένου κάθε τόσο και την προσθήκη νερού για να διατηρεί την υγρασία του. Με τις κατάλληλες συνθήκες, παράγεται φυσικό λίπασμα, σε τρεις με τέσσερις μήνες, το οποίο αποτελεί λίπασμα για τα φυτά και τα δέντρα του κήπου.

Γιατί γίνεται κομποστοποίηση; Τα οργανικά οικιακά απόβλητα και τα κλαδέματα του κήπου αποτελούν περίπου το 40-50% του συνόλου των αποβλήτων που παράγουμε στο σπίτι μας. Με την κομποστοποίηση μειώνουμε σημαντικά τα σκουπίδια μας. Αυτό σημαίνει λιγότερες σακούλες για το απορριματοφόρο, λιγότερες εργατοώρες για την αποκομιδή τους, λιγότερα δρομολόγια του απορριματοφόρου, λιγότερο κόστος εναπόθεσης των απορριμμάτων στον ΧΥΤΑ, μεγαλύτερη διάρκεια ζωής για τον ΧΥΤΑ, λιγότερα οργανικά απορρίμματα στον ΧΥΤΑ, λιγότερες εκλύσεις Μεθανίου από την αναερόβια διάσπαση των απορριμμάτων στον ΧΥΤΑ. Στην Ελλάδα ήδη ψηφίστηκε νόμος για τη μείωση της διάθεσης των βιοαποδομήσιμων αστικών αποβλήτων (δηλαδή των οικιακών οργανικών απορριμμάτων) στους ΧΥΤΑ (Κ.Υ.Α. 29407/3508 ΦΕΚ 1572Β/2002). Βάσει του νόμου, προβλέπεται μείωση των οικιακών απορριμμάτων μέχρι και 75%.

Ο κάδος κομποστοποίησης, φυσικά, δεν είναι η μόνη λύση. Υπάρχουν και άλλοι τρόποι:

- Να θάβουμε όλα τα οργανικά σε λάκους στον κήπο.

- Να τα πετάμε σε μία γωνιά του κτήματος και να τα αφήνουμε να σαπίσουν μόνα στους.
- Να τα τοποθετούμε σε αυτοσχέδιο «κάδο κομπόστ» φτιαγμένο από ξύλο / παλέτες και συρματόπλεγμα.

Η λύση του κάδου κομποστοποίησης έχει ήδη δοκιμαστεί με επιτυχία στους δήμους Ελευσίνας, Παιανίας και Αναβρύτων με επιτυχία. Στην Αίγινα ξεκίνησε το 2005 με πρωτοβουλία της «Εβδομάδας Οικολογίας – ECOWEEK», τον Συλλόγο Ολιστικής Αρχιτεκτονικής και Οικολογικής Δόμησης, σε συνεργασία με την «ΒΕΛΤΙΩΤΙΚΗ» Γ. Παππάς, και με χορηγό επικοινωνίας την εφημερίδα Νέα του Σαρωνικού, κληρώνοντας δωρεάν κάδους κομποστοποίησης 280 λίτρων στους πολίτες της Αίγινας.

Δίκτυο Αποχέτευσης

Στην Αίγινα μέχρι και σήμερα δεν λειτουργεί δίκτυο αποχέτευσης, είτε ομβρίων είτε ακαθάρτων και δεν υπάρχει και Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων (στην πόλη της Αίγινας, εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου, και στην Αγ. Μαρίνα έχουν κατασκευαστεί δίκτυα αποχέτευσης, τα οποία όμως δεν λειτουργούν, καθώς βρίσκονται σε αναμονή της κατασκευής της ΕΕΛ). Η διάθεση των λυμάτων για το σύνολο των οικισμών της περιοχής μελέτης γίνεται ανεξέλεγκτα. Κατά κύριο λόγο γίνεται σε απορροφητικούς βόθρους ενώ δεν λείπουν και οι περιπτώσεις απόρριψης μέσω μεμονωμένων αγωγών στη θάλασσα.

Τα βοθρολύματα μεταφέρονται με βυτιοφόρα για τελική διάθεση εκτός του νησιού, ενώ μέχρι πριν μερικά χρόνια εκχύνονταν ελεύθερα σε φυσικούς αποδέκτες (π.χ. ρέματα).

Να τονιστεί ότι η ανεξέλεγκτη διάθεση των αποβλήτων έχει μεγάλες περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Μεταξύ άλλων:

- Ρύπανση της θάλασσας των παραλιακών οικισμών (λιμάνι Αίγινας, Σουβάλα, Αγ. Μαρίνα, Πέρδικα κλπ.) ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες.
- Ρύπανση του εδάφους με δυσμενείς συνέπειες στο δίκτυο ύδρευσης είτε με την ρύπανση των υπόγειων υδάτων των γεωτρήσεων, είτε με την εισροή λυμάτων απευθείας στους αγωγούς ύδρευσης σε σημεία κακοτεχνιών ή βλαβών. Να τονιστεί η πιθανή επιβάρυνση και των θερμών πηγών της Σουβάλας από τους αμέτρητους απορροφητικούς βόθρους που έχουν σκαφτεί σε εγγύτητα με την περιοχή των λουτρών.

Η πόλη της Αίγινας και ο οικισμός της Αγ. Μαρίνας εμφανίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα όσον αφορά στην διάθεση των λυμάτων τους. Συγκεκριμένα στην πόλη της Αίγινας, ένας μεγάλος αριθμός των κατοικιών του παραλιακού μετώπου διοχετεύει τα λύματα απευθείας στη θάλασσα. Το πρόβλημα γίνεται εντονότερο στο χώρο του λιμανιού που είναι κλειστός και το νερό ανανεώνεται δύσκολα. Οι υπόλοιπες κατοικίες της πόλης εξυπηρετούνται με στεγανούς και κυρίως απορροφητικούς βόθρους σε έδαφος που χαρακτηρίζεται από μικρή απορροφητικότητα.

Για τα λύματα χρησιμοποιούνται ένα βυτιοφόρο του δήμου και ένα ιδιωτικό βυτιοφόρο. Μεταφέρονται και απορρίπτονται στην Αθήνα και συγκεκριμένα στην περιοχή της Μεταμόρφωσης, όπου υπάρχει σταθμός βοθρολυμάτων. Η χωρητικότητα των οχημάτων είναι 12-18 κυβικά το καθένα. Εγκαταστάσεις για την επεξεργασία των λυμάτων δεν υπάρχουν.

Στην πόλη της Αίγινας έχει κατασκευαστεί από το 1998 παντοροϊκό δίκτυο λυμάτων. Αποδέκτης για το δίκτυο δεν υπάρχει, αλλά τα λύματα αντλούνται με τα βυτιοφόρα από το χαμηλότερο υψομετρικά σημείο του δικτύου όπου και καταλήγουν οι απορροές.

Το μοναδικό δίκτυο αποχέτευσης που υφίσταται στο νησί είναι αυτό της Αγίας Μαρίνας, το οποίο ωστόσο είναι εκτός λειτουργίας. Στην Αγ. Μαρίνα τέλος, όπου το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο λόγω της αυξημένης τουριστικής κίνησης κατά τους θερινούς μήνες, η διάθεση των λυμάτων γίνεται σε απορροφητικούς βόθρους, σε έδαφος με μεγάλη διηθητικότητα, ή με μεμονωμένους αγωγούς απευθείας στη θάλασσα, με αποτέλεσμα την δημιουργία οξύτατου προβλήματος ρύπανσης του κόλπου. Στον οικισμό έχει κατασκευαστεί δίκτυο αποχέτευσης που καλύπτει κυρίως τα όρια του οικισμού και αποτελείται από έξι συλλεκτήριους αγωγούς. Στον οικισμό λειτουργεί μόνο ένας μικρός βιολογικός καθαρισμός που συγκεντρώνει τα λύματα από τις δημοτικές τουαλέτες και τα όμβρια από δύο δρόμους.

Το υπόλοιπο νησί διαχειρίζεται τα λύματα με απορροφητικούς βόθρους.

Ένα από τα μέτρα που προωθούνται στο νησί είναι η μελέτη και κατασκευή βιολογικών καθαρισμών. Για την χορήγηση οικοδομικής άδειας σε κάθε νέο ξενοδοχείο θα πρέπει να κατατείνεται μελέτη για βιολογικό καθαρισμό στη Νομαρχία Πειραιώς.

Η αναγκαιότητα για λειτουργία Εγκατάστασης Επεξεργασίας Λυμάτων στην Αίγινα είναι επιβεβλημένη και κατεπείγουσα. Η ρύπανση των υδάτινων αποδεκτών επιφανειακών και υπόγειων) από τα λύματα των οικισμών τα οποία διατίθενται ανεπεξέργαστα σε αυτούς, είναι σημαντικό πρόβλημα το οποίο εντείνεται κατά τους μήνες αιχμής λόγω της αυξημένης τουριστικής κίνησης.

Σήμερα εκπονείται προκαταρκτική μελέτη δικτύου αποχέτευσης και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων Δ.Δ. Νήσου Αίγινας, από την Περιφέρεια Αττικής, Δ/ση Δημοσίων Έργων, Τμήμα Υδραυλικών Έργων, σύμφωνα με την οποία υπάρχουν τρεις εναλλακτικές λύσεις:

- Κατασκευή ΕΕΛ στο νότιο τμήμα του νησιού στη θέση «Κλήμα».
- Κατασκευή ΕΕΛ στο βόρειο-ανατολικό τμήμα του νησιού, βόρεια της Αγ. Μαρίνας.
- Κατασκευή και των δύο ανωτέρω ΕΕΛ.

Από συζήτηση με παράγοντες του Δήμου Αίγινας, αναφέρθηκε ότι ο Δήμος έχει καταλήξει στο να προωθήσει την τοποθεσία «Κλήμα» για το εν λόγω έργο.

Λοιπές υποδομές

Στο νησί δεν έχει κατασκευαστεί δίκτυο συλλογής ομβρίων υδάτων. Η μοναδική υποδομή υφίσταται στον παραλιακό δρόμο της πόλεως της Αίγινας με φρεάτια που συλλέγουν τα ύδατα και τα διοχετεύουν στην θάλασσα. Το μειονέκτημα είναι ότι μαζί με τις βρόχινες απορροές στο θαλάσσιο αποδέκτη του λιμανιού καταλήγουν κάθε λογής οικιακής χρήσεως λύματα (μπουγαδόνερα) τα οποία κατηφορίζουν τα στενά δρομάκια της πόλης. Έντονα προβλήματα αντιμετωπίζονται στην περίοδο έντονων βροχοπτώσεων.

4.8.7. Δίκτυα ύδρευσης, μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου

Υποθαλάσσιος Αγωγός

Μετά από χρόνια προβλημάτων στην ύδρευση της Αίγινας, οι δημοτικές αρχές Μούρτζη και Κουκούλη κατάφεραν να εξασφαλίσουν τη χρηματοδότηση για τη μελέτη και τελικά ολοκλήρωση του έργου του υποθαλάσσιου αγωγού. Είναι σαφές ότι η έλλειψη ικανοποιητικών ποσοτήτων και καλής ποιότητας νερού τόσο για οικιακή ή τουριστική χρήση (βλ. διακοπές νερού τα καλοκαίρια, διακοπή παροχής νερού από την υδροφόρα, κ.α.) αλλά και για άρδευση για τις καλλιέργειες και ιδιαίτερα της φιστικιάς, λειτουργεί ανασταλτικά για την διατήρηση, και την αύξηση της παραγωγικότητας της καλλιέργειας της φιστικιάς αλλά και των κηπευτικών προϊόντων. Επίσης, η μειωμένη άρδευση και η αυξημένη υφαλμύρυνση των γεωτρήσεων, λειτουργεί αρνητικά στη χλωρίδα της Αίγινας και οδηγεί σταδιακά στην ερημοποίηση.

Μέχρι τώρα – πριν τη λειτουργία του υποθαλάσσιου αγωγού - η παρεχόμενη υπηρεσία ύδρευσης/άρδευσης είναι ανεπαρκής, ακριβή και με προβλήματα υγιεινής για τους μόνιμους κατοίκους και για τους παραθεριστές/τουρίστες. Ταυτόχρονα η συνεχής αύξηση της ζήτησης σε νερό, λόγω κυρίως της εντατικοποίησης του τουρισμού και της β' κατοικίας, προκαλεί την εξάντληση των ούτως ή άλλως περιορισμένων υδάτινων πόρων.

Η κατασκευή υποθαλάσσιου αγωγού σύνδεσης του κεντρικού δικτύου της Σαλαμίνας με το αντίστοιχο της Αίγινας εξασφαλίζει μια μόνιμη και ικανοποιητική λύση στο πρόβλημα – παρόλο που παλαιότερα είχα αναφερθεί στη λύση αυτή ως βραχυπρόθεσμη, καθώς και το λεκανοπέδιο της Αττικής κινδυνεύει από την έλλειψη νερού στο άμεσο μέλλον.

Βάση της μελέτης ο υποθαλάσσιος αγωγός έχει την αφετηρία του στην παραλία Λεράνης και το καταληκτικό του σημείο προτείνεται να βρίσκεται στην περιοχή του λιμένα Λεοντίου. Η χάραξη του υποθαλάσσιου αγωγού είναι ευθυτενής, διερχόμενη σε μικρή απόσταση ανατολικά από τις νησίδες Λαούσες. Το συνολικό μήκος της είναι 14 χλμ και για την κατασκευή του προβλέπεται η χρησιμοποίηση σωλήνων πολυαιθυλενίου για λόγους που έχουν σχέση με τις ειδικές συνθήκες του έργου, το κόστος του και την ελληνική

εμπειρία σε παρεμφερή έργα. Ο υποθαλάσσιος αγωγός είναι δίδυμος ονομαστικής διαμέτρου 630mm.

Η μελέτη έχει εκπονηθεί από την ΕΥΔΑΠ. Το κόστος εκτιμάται σε περίπου 65.000.000€, ενώ λύση αφαλάτωσης θαλάσσιου ή υφάλμυρου νερού, η οποία εξετάστηκε ως εναλλακτικό σενάριο από την Προκαταρκτική μελέτη και μελέτη σκοπιμότητας για το έργο υδροδότησης των νήσων Αίγινας και Αγκιστριού, είναι κατά πολύ ακριβότερη. Σύμφωνα με στοιχεία της Νομαρχίας Πειραιά, Δ/ση Τεχνικών Υπηρεσιών, τμ. Τεχνικών μελετών (έγγραφο τους με αρ. Πρωτ. 2880/12-7-2007) η Νομαρχία θα συμβάλλει με την διάθεση του ποσού των 2.000.000 € για την κατασκευή του υποθαλάσσιου αγωγού.

Υδρευση-Αρδευση

Τα παλιά χρόνια οι κάτοικοι της Αίγινας υδρεύονταν από στέρνες και πηγάδια. Το νησί είχε κατά την αρχαιότητα ένα εκτεταμένο και τεχνικά άρτιο σύστημα ύδρευσης που κατέληγε σε μεγάλο υδραγωγείο που υπήρχε στο Μεριστό και από εκεί υδρευόταν η περιοχή της Κολώνας στην πόλη της Αίγινας. Μέσω μια σήραγγας 5.500μ, μάζευε τα νερά της βροχής από τα γύρω βουνά και τα συγκέντρωνε με πλατιούς αγωγούς στη δεξαμενή του Μεριστού 8, που ήταν η κεντρική δεξαμενή του αρχαίου υδραγωγείου και από εκεί τα διοχέτευε προς την Κολώνα και την πόλη. Ολόκληρο το νησί ήταν σπαρμένο από υπόγειες στοές, που συγκέντρωναν τα νερά από όλα τα σημεία και τα οδηγούσαν στην κεντρική δεξαμενή. Στην περιοχή του Γεωργικού Συνεταιρισμού (Μεριστός), ανακαλύφθηκε έργο ύδρευσης μεγάλης αρχαιολογικής σημασίας, με πολλούς θαλάμους και πηγάδια ενώ βρέθηκαν ίχνη και δεύτερου υδραγωγείου, συνολικού μήκους 2.500 μ.

Σήμερα η υδροδότηση του νησιού επιτυγχάνεται με την ταυτόχρονη χρήση των υδάτων του υπόγειου υδροφορέα σε συνδυασμό με πόσιμο νερό της ΕΥΔΑΠ μεταφερόμενου με υδροφόρες. Τους καλοκαιρινούς μήνες στο νησί καταφθάνουν καθημερινά 4 ή 5 υδροφόρες μεταφέροντας 4000m³ πόσιμο ύδατος. Τα πλοία που έχουν δρομολογηθεί έχουν τις εξής χωρητικότητες 1500-2200-600-300-300m³. Μεταφέρουν νερό της ΕΥΔΑΠ το οποίο φορτώνουν είτε στον Ασπρόπυργο, είτε στο Πέραμα ανάλογα με το πλοίο που φορτώνει. Στα περισσότερα σπίτια, το νερό της βρύσης δεν πίνεται, οπότε χρησιμοποιείται εμφιαλωμένο σε μπουκάλια των 10 λίτρων.

Οι βροχοπτώσεις στο νησί είναι σχετικά περιορισμένες, γιατί η κατεύθυνση των ανέμων είναι τέτοια που ωθεί τα σύννεφα προς την Πελοπόννησο. Ποτάμια δεν υπάρχουν ούτε τρεχούμενα νερά, υπάρχουν μόνο κάποιοι χείμαρροι που ονομάζονταν *βιροί*. Σήμερα, ο υδροφόρος ορίζοντας έχει υποβαθμιστεί σημαντικά λόγω της απρογραμμάτιστης υπεράντλησης από τις ιδιωτικές αλλά και τις δημοτικές γεωτρήσεις, με αποτέλεσμα τη συνεχώς εντεινόμενη διείσδυση του θαλασσινού νερού στον υπόγειο ορίζοντα των γεωτρήσεων. Έτσι το νερό ύδρευσης έχει μεγάλες συγκεντρώσεις διαλυμένων αλάτων και παρουσιάζει υψηλή σκληρότητα.

Εκτός από την ποσότητα με την οποία οι κάτοικοι αντιμετωπίζουν το μεγάλο πρόβλημα, σημαντική για αυτούς είναι και η ποιότητα. Μάλιστα, κάποιες περιβαλλοντικές

ομάδες που συστάθηκαν στο νησί είχαν ως σημαία τους την βελτίωση της ποιότητας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Δήμου κάθε χρόνο πραγματοποιούνται τέσσερις τουλάχιστον περιοδικοί έλεγχοι της ποιότητας. Η επικινδυνότητα συγκεντρώνεται κυρίως στις γεωτρήσεις του νησιού, οι οποίες είναι σίγουρο ότι παροχετεύουν καταρχήν σκληρό νερό (περίπου 3000 βαθμούς). Το καλοκαίρι διοχετεύεται νερό ακόμη και 3500 βαθμών με στόχο τουλάχιστον βασικών αναγκών των κατοίκων, πλην της πόσης.

Χαρακτηριστικά Υπόγειων Υδατικών Συστημάτων Περιφέρειας Αττικής, εντός του ΥΔ06, (από 1η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ ΥΔ06 με προσαρμογές):

| Όνομα | Κωδικός | Έκταση (τετρ.χλμ.) | Τροφοδοσία (hm ³) | Απολήψεις (hm ³) | Ισοζύγιο (hm ³) | Ποσοτική Κατάσταση | Ποιοτική Κατάσταση |
|--------|-----------|-----------------------|----------------------------------|---------------------------------|--------------------------------|-----------------------|-----------------------|
| Αίγινα | EL0600200 | 84 | 4,5 | 3,18 | (-) | ΚΑΚΗ | ΚΑΚΗ |

Πίνακας 65: Χαρακτηριστικά Υπόγειων Υδάτων της Αίγινας

Πηγή: http://www.patt.gov.gr/site/big_files/2021/210524_smpe_peska_attikis.pdf

Δίκτυο

Το δίκτυο ύδρευσης της Αίγινας περιλαμβάνει το δίκτυο παραλαβής, αποθήκευσης και διανομής, καθώς και τα πλοία μεταφοράς. Οι κεντρικές δεξαμενές, οι αποθηκευτικοί χώροι του νερού, είναι σε κατάσταση η οποία ελέγχεται. Οι δεξαμενές καθαρίζονται σε τακτά χρονικά διαστήματα, αφαιρούνται και τα κατάλοιπα της λάσπης που μπορεί να μείνει. Το πρόβλημα της μη ύπαρξης μεγάλων αποθηκευτικών χώρων, ώστε σε περίπτωση βλάβης του ή των πλοίων μεταφοράς να μην διακοπεί η παροχή λύθηκε με τη δημιουργία δεξαμενών, ενώ το δίκτυο διοχεύσε νερού είναι ολόκληρο καινούργιας τεχνολογίας.

Τα προβλήματα του δικτύου είναι το υψηλό μέγεθος των απωλειών του δικτύου (46%), που έχουν ως αποτέλεσμα 1,4 εκατομμύρια κυβικά νερού να μην καταμετρώνται. Το πρόβλημα αυτό έχει αρχίσει να αντιμετωπίζεται και εν μέρει βελτιωθεί. Αυτό το φαινόμενο οφείλεται σε διαρροές, σε παράνομες συνδέσεις και στις υποεγγραφές των υδρομετρητών, οι οποίοι είναι πεπαλαιωμένοι. Τέλος, το δίκτυο ύδρευσης του νησιού δεν έχει χαρτογραφηθεί.

Αποθηκευτικοί χώροι – δεξαμενές

Στο νησί υπάρχουν 19 λιμνοδεξαμενές, οι τις οποίες βρίσκονται στις εξής τοποθεσίες:

- 4 δεξαμενές στην περιοχή των Αγ. Ασωμάτων στην Αίγινα (χωρητικότητας 4.000 κυβ.).
- 1 δεξαμενή στην Κυψέλη (χωρητικότητα 1.400 κυβ.).
- 2 δεξαμενές στην περιοχή Βαθέως και Σουβάλας (χωρητικότητα 600 κυβ.).
- 1 δεξαμενή στο Κουρέντη (χωρητικότητα 100 κυβ.).
- 1 δεξαμενή στους Άλωνες (χωρητικότητα 40 κυβ.).
- 1 δεξαμενή πριν τον Κοντό, από την οποία υδροδοτείται και η Αίγινα (χωρητικότητα 650 κυβ.).

- 1 δεξαμενή στον Κοντό (χωρητικότητα 250 κυβ.).
- 1 δεξαμενή στο Μεσαγρό (χωρητικότητα 100 κυβ.).
- 2 δεξαμενές στην περιοχή της Αφαίας από τις οποίες υδροδοτούνται η Βαγία, ο Μεσαγρός και η Αγ. Μαρίνα (χωρητικότητα 1000 και 600 κυβ.).
- 1 δεξαμενή στο Παγώνι (χωρητικότητα 50 κυβ.).
- 1 δεξαμενή στους Τζίκηδες (χωρητικότητα 50 κυβ.).
- 1 δεξαμενή στην Πέρδικα (χωρητικότητα 900 κυβ.).
- 1 δεξαμενή στην περιοχή ανάμεσα στην Πέρδικα και το Σφεντούρι (χωρητικότητα 100 κυβ.).
- 1 δεξαμενή στο Σφεντούρι (χωρητικότητα 200 κυβ.).
- Μία δεξαμενή προβλέπεται στη θέση Λάκκα σύμφωνα με την υπ. αριθμ. οικ. 109112/8-11-99 απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων της ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ.

Οι Άγιοι Ασώματοι τροφοδοτούνται από τα λιμάνια της Αίγινας και του Λεοντίου. Εισρέουν επιπλέον ποσότητες ύδατος από τοπικές γεωτρήσεις, περίπου τέσσερις, με μέση παροχαρακτηριστική ικανότητα καθεμιάς 20-25m³/ώρα. Την πόλη της Αίγινας τροφοδοτεί η δεξαμενή των Αγίων Ασωμάτων, ενώ η Κυψέλη από το Λεόντι και από τρεις γεωτρήσεις. Η δεξαμενή στο Βαθύ υδροδοτεί Κυψέλη και Βαθύ, ενώ η Πέρδικα προνομιακά καλύπτει τις υδροδοτικές της ανάγκες μόνο από το νερό της ΕΥΔΑΠ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το δημοτικό διαμέρισμα Μεσαγρού καταναλώνει νερό μόνο από τον υπόγειο υδροφόρο ορίζοντα του νησιού.

Απαιτήσεις ύδρευσης – Υδροφόρες

Ο μεγαλύτερος όγκος των αναγκών σε νερό της Αίγινας καλύπτεται με μεταφορά νερού με υδροφόρες και επικουρικά με νερό από γεωτρήσεις, του οποίου όμως η ποσότητα είναι περιορισμένη και η ποιότητα χαμηλή, καθώς ο ανεξέλεγκτος τρόπος με τον οποίο γίνονται αυτές, ευθύνεται για την υφαλμύρωση των υδάτων. Ιδιαίτερα τις περιόδους αιχμής είναι δύσκολο να καλυφθεί η ζήτηση.

Υπολογίζεται ότι οι υδροληπτικές ανάγκες του νησιού το καλοκαίρι, ανέρχονται σε 12.000-13.000 m³ ημερησίως, ενώ το χειμώνα τα 6000 m³ επαρκούν πλήρως. Υπολογίζεται, επίσης, ότι η ημερήσια απαίτηση του νησιού το καλοκαίρι και σε περίοδο αιχμής είναι 15000 m³. Τη χειμερινή περίοδο επαρκεί το νερό της ΕΥΔΑΠ με ελαττωμένα δρομολόγια, περίπου 2 την ημέρα και τρίτο κάθε 2-3 ημέρες.

Κατανάλωση

Σύμφωνα με στοιχεία της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Αίγινας, παρατηρείται μια αύξηση των υδροληπτών σε κάθε δίμηνο και σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα. Στο τέλος του 2006 ο συνολικός αριθμός των υδροληπτών του Δ. Αίγινας αυξήθηκε κατά 2,5% περίπου σε σχέση με τον αριθμό των υδροληπτών στην αρχή του έτους.

Ανά δημοτικό διαμέρισμα ο αριθμός των υδροληπτών κατά την διάρκεια του 2006 αυξήθηκε: για το Δ.Δ. Αίγινας κατά 1,8% για το Δ.Δ. Βαθέως κατά 2,4%, για το Δ.Δ. Κυψέλης κατά 2,3%, για το Δ.Δ. Μεσαγρού κατά 3,2% και για την Πέρδικα κατά 5,6%. Η διακύμανση του ποσοστού αύξησης ανά Δ. Δ. είναι ενδεικτική για την ένταση της οικιστικής ανάπτυξης ανά περιοχή.

| | Υδρολήπτες | Κατανάλωση | | Χρέωση (κυβ.) | Αξία (ευρώ) | Τέλη (ευρώ) |
|----------------------------|------------|------------------|-----------------|------------------|------------------|----------------|
| | | (κυβ.) | % στο σύνολο | | | |
| Ιανουάριος- Φεβρουάριος | 13.507 | 107.881 | 7% | 132.950 | 150.829 | 15.803 |
| Μάρτιος - Απρίλιος | 13.575 | 225.631 | 15% | 240.328 | 272.263 | 15.883 |
| Μάιος – Ιούνιος | 13.654 | 335.850 | 23% | 347.657 | 409.890 | 15.975 |
| Ιούλιος – Αύγουστος | 13.731 | 409.070 | 28% | 418.875 | 510.243 | 16.065 |
| Σεπτέμβριος - Οκτώβριος | 13.778 | 259.372 | 18% | 273.939 | 326.737 | 16.120 |
| Νοέμβριος - Δεκέμβριος | 13.835 | 139.389 | 9% | 162.362 | 188.488 | 16.187 |
| ΣΥΝΟΛΟ | | 1.477.193 | 100% | 1.576.111 | 1.858.451 | 96.034 |

Πίνακας 66: Κατανάλωση νερού ανά δίκμηνο στο Δήμο Αίγινας (2006)

Πηγή: Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Αίγινας

Όσον αφορά στην κατανάλωση νερού, παρατηρούμε σημαντική αύξηση των κυβικών από τον Μάιο μέχρι και τον Οκτώβριο σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα, με κορύφωση το δίκμηνο Ιούλιος-Αύγουστος. Συγκεκριμένα στο Δ.Δ. Αίγινας η κατανάλωση νερού το δίκμηνο Ιούλιος-Αύγουστος τριπλασιάζεται σε σχέση με την κατανάλωση το δίκμηνο Ιανουάριος-Φεβρουάριος.

| | Υδρολήπτες | Κατανάλωση | | Χρέωση (κυβ.) | Αξία (ευρώ) | Τέλη (ευρώ) |
|----------------------------|------------|----------------|-----------------|------------------|---------------------|------------------|
| | | (κυβ.) | % στο σύνολο | | | |
| Ιανουάριος- Φεβρουάριος | 6.514 | 57.331 | 8% | 67.502 | 97.495,80 | 7.621,38 |
| Μάρτιος - Απρίλιος | 6.538 | 102.538 | 14% | 108.880 | 161.982,96 | 7.649,46 |
| Μάιος – Ιούνιος | 6.568 | 150.953 | 21% | 156.169 | 242.973,63 | 7.684,56 |
| Ιούλιος – Αύγουστος | 6.597 | 198.383 | 28% | 202.789 | 319.867,65 | 7.718,49 |
| Σεπτέμβριος - Οκτώβριος | 6.616 | 131.682 | 18% | 137.764 | 211.060,68 | 7.740,72 |
| Νοέμβριος - Δεκέμβριος | 6.633 | 74.786 | 10% | 84.231 | 124.108,11 | 7.760,61 |
| ΣΥΝΟΛΟ | | 715.673 | 100% | 757.335 | 1.157.488,83 | 46.175,22 |

Πίνακας 67: Κατανάλωση νερού ανά δίκμηνο στο Δ.Δ. Αίγινας (2006)

Πηγή: Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Αίγινας

Στο Δ.Δ. Βαθέως για την αντίστοιχη περίοδο η κατανάλωση πενταπλασιάζεται όπως και στην περίπτωση της Πέρδικας και στο Δ.Δ. Κυψέλης τετραπλασιάζεται.

Ενδεικτική είναι η κατανάλωση του Δ.Δ. Βαθέως – 8 μήνες καλοκαιριού από το Πάσχα μέχρι να ξεκινήσουν τα σχολεία 87% της κατανάλωσης, 4 χειμωνιάτικοι μήνες 14% μόνο.

| | Υδρολήπτες | Κατανάλωση | | Χρέωση (κυβ.) | Αξία (ευρώ) | Τέλη (ευρώ) |
|----------------------------|------------|----------------|-----------------|------------------|-------------------|------------------|
| | | (κυβ.) | % στο σύνολο | | | |
| Ιανουάριος- Φεβρουάριος | 2.306 | 11.889 | 6% | 17.258 | 14.013,98 | 2.698,02 |
| Μάρτιος - Απρίλιος | 2.320 | 30.044 | 15% | 32.821 | 27.095,71 | 2.714,40 |
| Μάιος – Ιούνιος | 2.331 | 56.034 | 27% | 58.085 | 50.278,43 | 2.727,27 |
| Ιούλιος – Αύγουστος | 2.344 | 61.857 | 30% | 63.363 | 53.981,97 | 2.742,48 |
| Σεπτέμβριος - Οκτώβριος | 2.347 | 31.165 | 15% | 34.121 | 28.403,75 | 2.745,99 |
| Νοέμβριος - Δεκέμβριος | 2.361 | 16.172 | 8% | 21.037 | 17.061,55 | 2.762,37 |
| ΣΥΝΟΛΟ | | 207.161 | 100% | 226.685 | 190.835,39 | 16.390,53 |

Πίνακας 68: Κατανάλωση νερού ανά δίκτυο στο Δ.Δ. Βαθέως (2006)

Πηγή: Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Αίγινας

Εξοικονόμηση νερού

Το 2009 δημοσιεύθηκε από τον γράφοντα άρθρο⁸⁴ για την εξοικονόμηση νερού στην Αίγινα. Το 2007-2010 έγινε προσπάθεια από τη δημοτική αρχή του Δημάρχου Παναγιώτη Κουκούλη και με αντιδήμαρχο υπεύθυνο ύδρευσης τον Νίκο Πτερούδη, για μια πιό ορθολογική διαχείριση του νερού με παράλληλη εξοικονόμηση και μείωση των απωλειών στο δίκτυο. Οι απώλειες στο Μεσαγρό έφταναν το 62% ενώ μειώθηκαν στο 41% και στην Πέρδικα στο 9%.

Η διαχείριση του νερού στην Αίγινα απαιτεί εκσυγχρονισμό του δικτύου και σημεία ελέγχου ώστε να αποφεύγονται ή να αντιμετωπίζονται άμεσα οι τυχόν απώλειες ή βλάβες του δικτύου.

Γεωτρήσεις

Στην Αίγινα γίνεται αξιοποίηση του φτωχού υδατικού δυναμικού με την άντληση μέσω γεωτρήσεων, των διαθέσιμων υπόγειων νερών. Στην Αίγινα υπάρχουν 11 δημοτικές γεωτρήσεις και ένας σημαντικός αριθμός ιδιωτικών, τα αποτελέσματα των οποίων όμως είναι φτωχά τόσο ως προς την ποσότητα όσο και ως προς την ποιότητα του ανακτηθέντος νερού (εμφανίζονται προβλήματα υφαλμύρωσης των γεωτρήσεων).

⁸⁴ Μεσσίνας, Η. (2009). «Εξοικονόμηση νερού: πριν μιλήσουμε για αγωγούς», Νέα Πειραιά & Σαρωνικού 105 (7/5), σ. 27

Οι δημοτικές γεωτρήσεις είναι συγκεντρωμένες στο βόρειο τμήμα του νησιού, όπου ο υδροφόρος ορίζοντας είναι πιο πλούσιος. Συγκεκριμένα υπάρχουν οι εξής δημοτικές γεωτρήσεις στην Αίγινα (με τις συντεταγμένες τους):

| Τοποθεσία Δημοτικής Γεώτρησης | Συντεταγμένες |
|-------------------------------|---------------------------------|
| Παγώνι | 37ο 45' 04,3'' - 23ο 27' 32,6'' |
| Κυψέλη | 37ο 45' 24,1'' - 23ο 27' 37,2'' |
| Μεσονήσι | 37ο 45' 29,9'' - 23ο 27' 50,2'' |
| Μεσονήσι | 37ο 45' 27,6'' - 23ο 28' 06,1'' |
| Κουρέντη | 37ο 45' 25,3'' - 23ο 29' 24,9'' |
| Κουρέντη | 37ο 45' 39,9'' - 23ο 29' 34,5'' |
| Βαθυπόταμος | 37ο 45' 43,8'' - 23ο 29' 44,6'' |
| Μεσαγρός | 37ο 45' 13,1'' - 23ο 31' 18,7'' |
| Αγ. Νικόλαος | 37ο 44' 37,2'' - 23ο 31' 47,9'' |
| Άλωνες | 37ο 44' 21,5'' - 23ο 31' 10,4'' |
| Αγ. Μαρίνα | 37ο 44' 26,1'' - 23ο 31' 51,9'' |

Πίνακας 69: Οι Δημοτικές Γεωτρήσεις της Αίγινας

Πηγή: Έκθεση ΓΠΣ

Οι 11 δημοτικές γεωτρήσεις για την υδροδότηση της Αίγινας συμπληρώνονται με έναν αριθμό ιδιωτικών γεωτρήσεων. Από στοιχεία που έχουν δημοσιευθεί προκύπτει ότι η αναλογία νερού από γεωτρήσεις στο σύνολο του νερού είναι μεγαλύτερη από αυτό προέλευσης ΕΥΔΑΠ. Ενδεικτικά, για το 2002, σε σύνολο 1.880.000 κυβικά, τα 891.000 προέρχονταν από την ΕΥΔΑΠ και τα υπόλοιπα σχεδόν 1.000.000 κυβικά ήταν από γεωτρήσεις.

Πέρα από τις γεωτρήσεις που έχουν δεσμευτεί για την υδροδότηση του νησιού, υπάρχουν ιδιωτικές γεωτρήσεις με παροχετευτικότητα 25-30 m³/ώρα οι οποίες χρησιμοποιούνται για άρδευση και μόνο. Οι συγκεκριμένες δουλεύουν μόνο το καλοκαίρι κατά τους μήνες Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβρη 20 ώρες καθημερινά.

Επίσης, αξίζει να τονιστεί ότι δεν υπάρχει μονάδα αφαλάτωσης, αλλά και συλλέκτες βρόχινου νερού, εκτός από μεμονωμένες ιδιωτικές στέρνες. Τέλος, τα υπόγεια αποθέματα ύδατος συγκεντρώνονται κυρίως στην περιοχή της Κυψέλης.

Πηγάδια

Η Αίγινα μέχρι πριν από λίγα χρόνια και σε βάθος χρόνων, μπορούσε να καλύψει τις ανάγκες για ύδρευση του πληθυσμού της μικρότερου ή μεγαλύτερου, επειδή η βλάστηση ήταν πλουσιότερη και κατ' επέκταση είχε ποιο πλούσιο οικοσύστημα.

Έτσι η ύδρευση του νησιού γινόταν από πηγάδια πηγές (πολλά από τα οποία υπάρχουν και ως σήμερα), στέρνες και υδραγωγεία (κατά την αρχαιότητα που η Αίγινα είχε μεγάλο πληθυσμό έχουμε το αρχαίο υδραγωγείο που ήταν από τα σπουδαιότερα τεχνικά έργα της αρχαιότητας. Παραδοσιακά, τα πηγάδια προστατεύονταν από επιστόμιο τετράγωνο ή κυκλικό, χτιστό συνήθως από πουρί. Σε μερικά χωριά συναντάται και ένας

σύνθετος τύπος πηγαδιού-στέρνας, που φέρει στο επιστόμιο αυλάκι το οποίο διοχετεύει το βρόχινο νερό μέσα στο πηγάδι.

Σήμερα οι εν ενεργεία πηγές, που όμως το νερό δε είναι σε όλες κατάλληλο για πόσιμο, είναι: Η βρύση του Καλογερά (στους πρόποδες του Όρους). Το Φρεάτσι (εκεί που αρχίζει το ρέμα της Σκοτεινής). Στο Μετόχι του Προφήτη Ηλία κοντά στη σημερινή Αιγινήτισσα.

Κατάλληλο για πόσιμο είναι το νερό των πηγών: Πηγή του Κουρέντη (Στην Παλαιά Χώρα στο δρόμο προς Σουβάλα) και η βρύση του Αγίου Παντελεήμονα (στο Μεσαγρό στη θέση Πετρωσή).

Τα πηγάδια της Αίγινας περιλαμβάνουν:

- Η Αργελό (Περιβόλα).
- Το Αφεντικό-Αγαπονέρι (Ασώματοι): Το λένε αγαπονέρι γιατί όποιοι πίνουν από αυτό το νερό αγαπιούνται.
- Το Βαθυφρέας (Μεσαγρός).
- Του Γιουρούκου (Μεριστός).
- Του Ηρειώτη (Κολώνα).
- Του Καλαφάτη (Λεόντι).
- Του Κουρέντη (Παληαχώρα).
- Του Κουτρίτσα (κοντά στον Άγιο Δημήτριο).
- Του Βουρκάνου (Ασώματο).
- Του Μάρνα (Κυψέλη).
- Ο Μποριατάδος (Κυψέλη - Βαθύ).
- Το Πηγαδάκι (βόρεια ακτή Αίγινας).
- Του Πίγκου (στην πόλη της Αίγινας βόρεια του Κυβερνείου).
- Ο Ροδατσάνος (Κυψέλη).
- Ο Φαντάδος ή το Φαντάδο (Κάτω Λιβάδι).
- Του Φουρτού (πηγάδια στην Παχιοράχη).

Σουβάλες

Οι κυριότερες ανοικτές στέρνες (σουβάλες) είναι της Παλιαχώρας, της Αγίας Τριάδας του Μπάση, στους δυτικούς πρόποδες του Όρους, η Μακροσουβάλα, πάνω από το Σφεντούρι, το Κρυονέρι στο Σφεντούρι, η σουβάλα της αχλάδας στο Σφεντούρι, οι Μαρδιές προς τους Κανάκηδες, οι Παλιοσουβάλες, ανατολικά στην Παχιοράχη, η Σουβάλα ΒΔ του Ανιτσαίου.



Εικόνα 146: Φυσική σουβάλα (στέρνα) νερού στο Σφεντούρι

Πηγή: Τσιμερέκη, Α. (2013).

Ανασχετικά Φράγματα

Με γνώμονα την υποβοήθηση του προβλήματος του νερού στο νησί, βάσει του υπ. Αριθμ. 102198/12-4-2001 και 131160/5-5-2003 απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων της ΕΥΠΕ-ΥΠΕΧΩΔΕ) κατασκευάστηκαν από την Νομαρχία τέσσερα ανασχετικά φράγματα στη κοίτη χειμάρρου Σκοτεινής και τρία στου Βυρού με δημιουργία λεκανών διήθησης, που είναι η πιο σημαντικές πηγές εμπλουτισμού του υδροφόρου ορίζοντα της Αίγινας. Η μελέτη περιλαμβάνει έναν επιπλέον αριθμό φραγμάτων που όμως δεν έχουν κατασκευαστεί. Το έργο είχε ως στόχο τον εμπλουτισμό των υπογείων υδροφορέων του εδάφους με αποτέλεσμα τη βελτίωση της ποιότητας του νερού γεωτρήσεων και πηγαδιών, καθώς και την αύξηση της ποσότητας. Παράλληλα, επιτυγχάνει την προστασία του περιβάλλοντος από τις πλημμύρες και τη διάβρωση, την εξυγίανση του καλλιεργήσιμου εδάφους από την άρδευση με αλμυρό νερό και τη συμβολή στη φυσική ανάπτυξη της τοπικής χλωρίδας και πανίδας.

Επιπλέον, ο Δήμος συζητάει την κατασκευή επιπλέον οκτώ ανασχετικών φραγμάτων και τη δημιουργία λιμνοδεξαμενής στη Σκοτεινή, χωρητικότητας 500,000 κυβ. μέτρων για αρδευτικούς σκοπούς και πιθανόν και για ηλεκτροπαραγωγή. Η προκαταρκτική μελέτη ολοκληρώθηκε το 2019-2020. Σκοπός του έργου να συγκεντρώνει τα νερά της βροχής, με στόχο την αξιοποίησή τους για αρδευτικούς σκοπούς στο νησί.

4.8.8. Δίκτυο Τηλεπικοινωνιών

Το σύνολο του δικτύου τηλεπικοινωνιών της Αίγινας είναι υπόγειο, εκτός από το τμήμα του που εξυπηρετεί τους απομακρυσμένους οικισμούς στο νότιο τμήμα της Αίγινας (Λαζάρηδες, Ανιτσαίο, Αποσπώρηδες, Κυλινδράς, Παχειά Ράχη, Τζίκηδες, Καπότηδες), το οποίο είναι εναέριο. Όλοι οι οικισμοί της περιοχής μελέτης εξυπηρετούνται από το δίκτυο του ΟΤΕ, εκτός των Κανάκηδων, των Γιαννάκηδων και της Ψαχής.

Σύμφωνα με τη μελέτη του Τοπικού Αναπτυξιακού Προγράμματος της Αίγινας (1991), το βασικό δίκτυο τηλεπικοινωνιών της Αίγινας περιλαμβάνει πέντε κέντρα, το κομβικό κέντρο της πόλης της Αίγινας και τέσσερα περιφερειακά κέντρα εγκατεστημένα στους οικισμούς Σουβάλα, Μεσαγρό, Πέρδικα και Αγ. Μαρίνα. Η υπεραστική σύνδεση με το κέντρο της Αθήνας είναι ασύρματη και γίνεται μέσω Πόρου.

Εκτός του δικτύου του ΟΤΕ, η ευρύτερη περιοχή εξυπηρετείται από δίκτυα εταιρειών σταθερής και κινητής τηλεφωνίας. Η ποιότητα των δικτύων τους κρίνεται ως επί το πλείστον αρκετά υψηλή.

4.8.9. Δίκτυο μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας

Το ηλεκτρικό ρεύμα που καταναλώνει το νησί εισάγεται με τρία υποθαλάσσια καλώδια από το Λάδωνα στα Μέθανα τα οποία φτάνουν στον όρμο Σαρπά, νότια της Πέρδικας και διαμέσου εναέριου δικτύου μεταφοράς μέσης τάσεως 20KV το ρεύμα διανέμεται στους οικισμούς. Η σύνδεση πραγματοποιείται ουσιαστικά από τρία καλώδια υψηλής τάσης, καθένα από τα οποία αντέχει 400 Μεγαβάτ. Η ΔΕΗ παρέχει 280 Μεγαβάτ στο νησί κατά τους καλοκαιρινούς μήνες ενώ το χειμώνα η παροχή μειώνεται στα 160 Μεγαβάτ. Ουσιαστικά για την μεταφορά του φορτίου λειτουργεί το ένα καλώδιο, ενώ τα άλλα δύο χρησιμοποιούνται σαν εφεδρικά στη περίπτωση που αυξάνει η ζήτηση. Σύμφωνα με του τοπικούς υπεύθυνους, οι πτώσεις τάσεως που εμφανίζονται στο νησί οφείλονται στο κέντρο απ' όπου και έρχεται το ηλεκτρικό ρεύμα. Στο νησί δεν υπάρχουν υποδομές για εξομοιωτές.

Προβλήματα σημαντικά από τις αυξομειώσεις του ηλεκτρικού ρεύματος. Ενδεικτική λύση τα φωτοβολταϊκά τόξα στις γεννήτριες. Καταστρέφονται ηλεκτρικές συσκευές ακόμη και οι γεννήτριες από την πτώση της τάσης. Δίνονται συνεχώς οικοδομικές άδειες, παρότι είναι κατά κοινή ομολογία αδύναμο το δίκτυο να αντεπεξέλθει στις παρούσες ανάγκες. Παρά τα προβλήματα που παρουσιάζονται στο δίκτυο, στο νησί παραχωρούνται κάθε μήνα 70 νέες παροχές για οικιακή χρήση.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΔΕΗ Αίγινας, στην περιοχή μελέτης υπάρχουν εγκατεστημένα 15.983 ρολόγια της ΔΕΗ (το έτος 2006), εκ των οποίων τα 15.000 περίπου βρίσκονται στην Αίγινα και τα υπόλοιπα στο Αγκίστρι.

Η μέγιστη χωρητικότητα του δικτύου ανέρχεται σε 25 MW, με μέγιστη ζητούμενη ισχύ αυτή των 21 MW, η οποία σημειώθηκε τον Αύγουστο του 2006. Κατά την χειμερινή περίοδο το 70% περίπου της κατανάλωσης της ηλεκτρικής ενέργειας πραγματοποιείται στο βόρειο, βορειο-δυτικό τμήμα της Αίγινας (Αίγινα, Μαραθώνας, Βαθύ, Σουβάλα, Άγιοι) και το υπόλοιπο 30% καταναλώνεται στην Πέρδικα, Αιγινήτισσα, Αγ. Μαρίνα, Μεσαγρό, Βαγία και Κοντό. Την περίοδο αιχμής η κατανάλωση ισοκατανέμεται ανάμεσα στην πυκνοκατοικημένη βόρεια περιοχή και τους υπόλοιπους οικισμούς. Το δίκτυο διανομής μέσης τάσης καλύπτει όλους τους οικισμούς της Αίγινας και του Αγκιστρίου εκτός από τους Γιαννάκηδες, Κανάκηδες και την Ψαχή.

Σε γενικές γραμμές το δίκτυο ηλεκτροδότησης κρίνεται ικανοποιητικό και καλύπτει τις ανάγκες της Αίγινας κατά τις περιόδους αιχμής.

Το θέμα της Αίγινας έγινε επίκαιρο με τα μπλακ άουτ που έγιναν στην Αίγινα το 2008. Συγκεκριμένα:

- Το 2008 εκδόθηκαν για την Αίγινα 3500 οικοδομικές άδειες. Έστω και αν κάποιες αφορούσαν επισκευή ή προσθήκη σε υπάρχον εντούτοις άλλες άδειες αφορούσαν μεξονέτες (περισσότερες από μία). Αυτό συνεπάγεται σε μια πολύ μεγάλη αύξηση της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας στον τομέα της κατοικίας. Χωρίς να γίνει κάποια ενέργεια για την ενίσχυση του δικτύου.
- Τον Μάιο 2006 ψηφίστηκε ο νόμος για την παραγωγή ηλεκτρισμού με ΑΠΕ (ΦΕΚ 663 / 26.5.2006 και ΦΕΚ 129 / 27.6.2006). Το ενδιαφέρον στην Αίγινα ήταν μεγάλο από πολλές απόψεις (α) ιδιώτες (μεταξύ αυτών και εγώ) έκαναν αίτηση για εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στη στέγη της κατοικίας, όμως η ΔΕΗ δεν ήταν διατεθειμένη και έτοιμη να μας συνδέσει στο δίκτυο. (β) Η Τράπεζα Πειραιώς δημιούργησε ένα πρόγραμμα χρηματοδότησης της εγκατάστασης Φ/Β με ευνοϊκούς όρους όπου χρηματοδοτούσε την επιδότηση (30%) και την ίδια συμμετοχή προσφέροντας για 2 Κιλοβάτ με κόστος εγκατάστασης 12.000 ευρώ, επιτόκιο 5,63% κυμαινόμενο για 10 χρόνια. Η επιδότηση ανερχόταν στο 30% (4.500 ευρώ). Η ίδια συμμετοχή δεν ξεπερνούσε τις 2.000 ευρώ.
- Καλό είναι να αναφερθεί ότι το ίδιο έτος 2006-2007, με το νόμο που πρόσφερε 45 λεπτά του ευρώ ανά κιλοβατώρα, υπήρξε μεγάλο ενδιαφέρον στην Αίγινα για εγκατάσταση Φ/Β συστημάτων στις στέγες υπάρχοντων κτιρίων, παραδείγματος χάριν στις στέγες των σχολείων και στο Δημαρχείο. Οι προτάσεις αυτές προχώρησαν μόνο εν μέρει.
- Στα ΝΕΑ (11/8/10) δημοσιεύθηκε άρθρο με τίτλο «Ρεύμα με το ... δελτίο: Προσφυγή κατά της ΔΕΗ από τους επαγγελματίες Αίγινας» (σελ. 11) που αφορά στα προβλήματα ηλεκτροδότησης της Αίγινας από το Σάββατο 7/8/10. Στην ίδια εφημερίδα στη σελίδα 48 υπάρχει συνέντευξη στην Σίλα Αλεξίου με τον Δήμαρχο Αίγινας Παναγιώτη Κουκούλη με τίτλο «Υπάρχουν αρκετές αναχωρήσεις αλλά όχι μαζική φυγή» όπου οι ευθύνες ρίχνονται σαφέστατα προς τη ΔΕΗ. Αναφέρει δε ο δήμαρχος χαρακτηριστικά στην ερώτηση «Εσείς νοιώθετε υπόλογος;» απαντάει «Ο δήμος υπόλογος για πράξεις και παραλείψεις ενός οργανισμού κοινής ωφελείας; Όχι, ο Δήμος δεν είναι υπόλογος, είναι παθών.» Η βλάβη αυτή, η οποία έπληξε την Αίγινα με αποτέλεσμα να ηλεκτροδοτείται το νησί κατά περιοχές για δίωρα και μετά να βρίσκεται στο σκοτάδι για τετράωρα, προκλήθηκε κατά το δήμαρχο «Δεν γνωρίζουμε τις αιτίες της βλάβης. Ήταν αστοχία υλικού, άγκυρα, σκάφος, υπερφόρτωση, παλαιός τραυματισμός, 'γερασμένα' υλικά; Η πραγματογνωμοσύνη θα δώσει τις απαντήσεις.»

Με την Μακροπρόθεσμη Στρατηγική για την Ανακαίνιση του Κτιριακού Αποθέματος (Υπουργική Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΕΠΕΑ/20334/148/01.03.2021, ΦΕΚ Β' 974), στο πλαίσιο εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για την Ενεργειακή Απόδοση των Κτιρίων (ΟΕΑΚ – 2010/31/ΕΕ), αναδεικνύεται η σημασία του τομέα της ενεργειακής αναβάθμισης των κτιρίων - κατοικίες και εμπορικά κτίρια, δημόσια και ιδιωτικά - με στόχο τη μετατροπή του σε υψηλής ενεργειακής απόδοσης και απαλλαγμένα από εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μέχρι το έτος 2050. Η Μακροπρόθεσμη Στρατηγική Ανακαίνισης του Κτιριακού Αποθέματος είναι συνέχεια δύο προηγούμενων Εκθέσεων Μακροπρόθεσμης Στρατηγικής «για την κινητοποίηση επενδύσεων για την ανακαίνιση του αποτελούμενου από κατοικίες και εμπορικά κτίρια, δημόσια και ιδιωτικά, εθνικού κτιριακού αποθέματος», που εκπονήθηκαν τα έτη 2014 και 2018, μέσα στο πλαίσιο εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για την Ενεργειακή Απόδοση (2012/27/ΕΕ).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο πολιτικής για την ενέργεια και το κλίμα με ορίζοντα το 2030, έχει θέσει φιλόδοξες δεσμεύσεις για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 40 % έως το 2030 σε σύγκριση με το 1990. Επίσης, αύξηση του ποσοστού κατανάλωσης ενέργειας από ΑΠΕ και εξοικονόμηση ενέργειας, ώστε να ενισχυθεί η ενεργειακή ασφάλεια, η ανταγωνιστικότητα και η βιωσιμότητα των χωρών της ΕΕ. Τα κτίρια, στα οποία αναλογεί σχεδόν το 40% της κατανάλωσης τελικής ενέργειας, βρίσκονται στο επίκεντρο της πολιτικής για την ενεργειακή απόδοση.

Το πρόγραμμα «Εξοικονομώ Κατ' Οίκον» είναι ένα από τα πιο γνωστά και πετυχημένα προγράμματα στην Ελλάδα για ενεργειακή αναβάθμιση υφιστάμενων κτιρίων. Συγχρηματοδοτείται από πόρους της ΕΕ. Το πρόγραμμα ξεκίνησε το 2009. Το πρόγραμμα συμβάλει στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τον κτιριακό τομέα, και κυρίως την κατοικία, ενώ παράλληλα στηρίζει τους πολίτες να μειώσουν την κατανάλωση ενέργειας και να εξοικονομήσουν πόρους για θέρμανση και ψύξη, βοηθώντας ταυτόχρονα, μέσω των εργασιών ανακαίνισης, τον τεχνικό κλάδο και την εθνική οικονομία. Την περίοδο 2011-2019 χάρις στην αναβάθμιση περίπου 130.000 κτιρίων που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα «Εξοικονομώ», υπολογίζεται ότι μειώθηκε η κατανάλωση ενέργειας κατά 2 δισεκατομμύρια κιλοβατώρες τον χρόνο. Με βάση επίσημα στοιχεία του ΥΠΕΝ, ανακαινίστηκαν 128.350 κτίρια τα τελευταία 11 χρόνια, ενώ ο στόχος για το 2025 είναι η ανακαίνιση 60.000 κτιρίων τον χρόνο.

Με την ονομασία «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ – ΑΥΤΟΝΟΜΩ» το πρόγραμμα περνά σε νέα φάση το 2021, προϋπολογισμού άνω των 3 δισ. ευρώ στην ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων την επόμενη 5ετία, με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ και το Ταμείο Ανάκαμψης. Ο σχεδιασμός του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ) για τον επόμενο κύκλο του προγράμματος «Εξοικονομώ – Αυτονομώ» αφορά στην εξοικονόμηση ενέργειας σε σπίτια, επιχειρήσεις και δημόσια κτίρια. Συγκεκριμένα:

- Τον Απρίλιο 2021 αρχίζει η ένταξη των νοικοκυριών που υπέβαλαν αιτήσεις στο προηγούμενο πρόγραμμα «Εξοικονομώ – Αυτονομώ» και εγκρίθηκαν.

- Στο τέλος του καλοκαιριού προκηρύσσεται το νέο Εξοικονομώ για σπίτια, με διαφοροποιημένα κριτήρια εξέτασης των αιτήσεων.
- Μέσα στο 2021 προχωράει και το πρόγραμμα «Ηλέκτρα» για την ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων του Δημοσίου, για το οποίο υπεγράφη συμφωνία χρηματοδότησης με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.
- Τα δημόσια κτίρια θα αναβαθμιστούν με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα ύψους 375 εκατ. ευρώ μέσω του προγράμματος «Ηλέκτρα». Αφορά σε εκσυγχρονισμό συστημάτων ψύξης-θέρμανσης, μόνωση του κελύφους και ΑΠΕ σε δημόσια κτίρια, σχολεία, νοσοκομεία και αθλητικές εγκαταστάσεις.
- Προβλέπεται ειδικό πρόγραμμα 100 εκατ. ευρώ για την ενεργειακή αναβάθμιση τουριστικών επιχειρήσεων.

Για τα τουριστικά καταλύματα αναμένεται προκήρυξη προγράμματος ύψους 100 εκατ. ευρώ για μεσαίες, μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις με χρηματοδότηση από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Στη συνέχεια, αναμένεται να προκηρυχθεί νέο πρόγραμμα για μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες.

Δίκτυο Μεταφοράς Φυσικού Αερίου

Στην Αίγινα δεν υπάρχει δίκτυο μεταφοράς φυσικού αερίου. Η χρήση του γίνεται μόνο με μπουκάλες που παρέχονται με παραγγελία από τοπικό προμηθευτή.

Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Με την απόφαση της Ελλάδας για πλήρη απεξάρτηση της χώρας από τον λιγνίτη έως το 2028, τίθεται η ανάγκη για ένα σχέδιο μετάβασης στη μεταλιγνιτική εποχή, το οποίο δεν θα αντικαθιστά το λιγνίτη με εξάρτηση από το φυσικό αέριο, αλλά θα διευκολύνει τη μέγιστη δυνατή ορθολογική διαχείριση και εξοικονόμηση ενέργειας, την αξιοποίηση και διείσδυση πολλών μορφών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ανάλογα με τον τόπο και τις δυνατότητές του και την αξιοποίηση τεχνολογιών αποθήκευσης, δημιουργώντας έτσι ένα hybrid μοντέλο ενεργειακού συστήματος, με περιβαλλοντικά και κοινωνικά οφέλη και ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας.

Με βάση ανάλυση του Bloomberg NEF (BNEF) για το μέλλον του κλάδου της ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα, την οποία γνωστοποίησε με ανακοίνωσή της η ΔΕΗ, προκύπτει ότι το ελληνικό σύστημα ηλεκτρικής ενέργειας θα αλλάξει με ταχείς ρυθμούς την τρέχουσα δεκαετία, αυξάνοντας το μέγεθός του κατά 55%, από 20GW εγκατεστημένη ισχύ, σε 31GW το 2030. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η Ελλάδα αναμένεται να αποκτήσει 18GW νέας παραγωγικής ισχύος, 67% της οποίας θα είναι αιολική και ηλιακή, στα 7,5GW και 4GW αντίστοιχα. Αναμένεται ότι έως το 2025, η εγκατεστημένη ισχύς αιολικής και φωτοβολταϊκής ενέργειας θα είναι τέσσερις φορές μεγαλύτερη σε σχέση με σήμερα, με το μερίδιο των μεταβλητών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας να ανέρχεται σχεδόν στο 50%, υπερέχοντας της παραγωγής από ορυκτά καύσιμα. Με βάση το κόστος, αναφέρεται στην ανάλυση του BNEF, ότι είναι ήδη πιο οικονομικό στην Ελλάδα να παραχθεί ηλεκτρική ενέργεια από νέους αιολικούς ή φωτοβολταϊκούς σταθμούς σε

σύγκριση με νέα εργοστάσια φυσικού αερίου ή λιγνίτη. Επίσης, είναι ήδη φθηνότερο να κατασκευαστεί ένα νέο αιολικό ή φωτοβολταϊκό έργο για την παραγωγή ηλεκτρισμού από την λειτουργία των υφιστάμενων λιγνιτικών μονάδων.

Τέλος, όσον αφορά στο ρόλο του φυσικού αερίου, θα είναι να παρέχει ευελιξία και όχι να αντικαταστήσει τον λιγνίτη ως φορτίο βάσης. Οι ευέλικτες μηχανές αερίου σε συνδυασμό με τα υπάρχοντα υδροηλεκτρικά εργοστάσια και τις νέες μπαταρίες για αποθήκευση ενέργειας που θα προστεθούν στο δίκτυο, θα μπορούν να διασφαλίσουν ένα σύστημα που θα βασίζεται στις ΑΠΕ. Αναμένεται ότι ένας συνδυασμός τεχνολογιών θα βοηθήσει την χώρα να φτάσει πολύ κοντά στο μηδενικό ανθρακικό αποτύπωμα μέχρι το 2050.

Η Αίγινα, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της και της εγκύτητας στην Αθήνα, αποτελεί εξαιρετικό πεδίο εφαρμογής νέων τεχνολογιών για εξοικονόμηση και παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ. Αξιοποιώντας τον φυσικό πλούτο που διαθέτει το νησί πιλοτικά, σε συνδυασμό με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, και μεθοδολογίας συνδυασμού συστημάτων και εφαρμογών, η Αίγινα μπορεί να αποτελέσει πεδίο έρευνας πάνω στη μέγιστη ή ολική απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα.

Βιομάζα: Πρόγραμμα RECORA

Σημαντική πρόκληση και παράλληλα μελλοντική ενεργειακή δίοδος για την Αίγινα αποτέλεσε το ευρωπαϊκό πρόγραμμα RECORA το 2006. Το όνομα προκύπτει από το ακρώνυμο του τίτλου «Renewable Energy Cooperation of Rural Areas», που στα Ελληνικά σημαίνει «Συνεργασία μεταξύ αγροτικών περιοχών στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας». Το πρόγραμμα αφορούσε θέματα σχεδιασμού, μεταφορά τεχνογνωσίας και υλοποίησης δράσεων αξιοποίησης των ΑΠΕ. Στο πρόγραμμα συμμετείχε η Περιφέρεια Αττικής η οποία επέλεξε την Αίγινα, ως μια από τις περιοχές εφαρμογής των αποτελεσμάτων του έργου. Την συνολική διαχείριση του έργου είχε η Ένωση Διαχείρισης Απορριμμάτων (GVA) της Τουρν Αυστρίας.

Το πρόγραμμα RECORA ήταν ιδιαίτερα σημαντικό για τις αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας Αττικής γιατί τους μετέφερε τεχνογνωσία και καλές πρακτικές για τη δυνητική ανάπτυξη των ΑΠΕ, όπως την παραγωγή βιοαερίου από τα απόβλητα πτηνοτροφικών και κτηνοτροφικών μονάδων, την εκμετάλλευση της βιομάζας από τα κλαδέματα, τα φύλλα, τα χόρτα, τα φύκια κ.α. και τις εναλλακτικές καλλιέργειες με ενεργειακούς σπόρους και ενεργειακά φυτά. Το πρόγραμμα στόχευε επίσης στην καταγραφή, μελέτη και αξιολόγηση του υπάρχοντος περιφερειακού δυναμικού υποστήριξης και ανάπτυξης δομών για την αξιοποίηση κάθε τύπου ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το πρόγραμμα RECORA αφορούσε επίσης τη δημιουργία απαραίτητων οδηγιών που θα δώσουν κατευθύνσεις και κίνητρα σε προμηθευτές και παραγωγούς, έτσι ώστε να συμμετέχουν σε έργα που αφορούν την αξιοποίηση των ΑΠΕ και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην Αττική.

Το 2006 δημοσίευσε ο υπογράφων⁸⁵ για την ημερίδα που διοργανώθηκε από τον υπογράφο, στο πλαίσιο της Εβδομάδας Οικολογίας στην Αίγινα, ημερίδα για το πρόγραμμα RECORA, με τη συμμετοχή εκπροσώπων του προγράμματος από την Ευρώπη και την Ελλάδα, τον Δήμαρχο Μ. Μούρτζη, εκπροσώπους της δημοτικής αρχής και πολιτών της Αίγινας. Στην ημερίδα παρουσιάστηκε το πρόγραμμα και τα οφέλη για το νησί.

Στην Αίγινα το πρόγραμμα επικεντρώθηκε στα φύκια (*Posidonia Oceanica*), που κατακλύζουν το βυθό και τις παραλίες του νησιού, εξαιτίας του ευτροφισμού που παρατηρείται στον Σαρωνικό, με αποτέλεσμα να αλλοιώνουν την εικόνα του νησιού και αποτελούν σημαντικό πρόβλημα για τους παραθεριστές ιδιαίτερα του θερινού μήνα. Τα φύκια πέρασαν από εργαστηριακά πειράματα σε εργαστήρια της Αυστρίας και της Ουγγαρίας, για να αποφασίσει αν η κομποστοποίηση ή θερμική επεξεργασία τους αποτελεί λύση για την αξιοποίηση του όγκου των φυκιών. Το 2008, ολοκληρώθηκε το πρόγραμμα, χωρίς να προχωρήσει σε πιλοτική εφαρμογή κάποιων προτάσεων ή λύσεων. Εξάλλου, σύμφωνα με την έκθεση του προγράμματος τα αρχικά αποτελέσματα όσον αφορά στην καύση των φυκιών, δεν ήταν και τόσο ενθαρυντικά. Εντούτοις, το πρόγραμμα δεν εξέτασε άλλες λύσεις, όπως η κομποστοποίηση, η οποία την ίδια εποχή εφαρμοζόταν με επιτυχία σε μονάδα στη Λευκάδα για την παραγωγή υψηλής ποιότητας βιολογικού λιπάσματος.

Άλλες μορφές βιομάζας

Η καύση βιομάζας έχει αρνητικό ισοζύγιο διοξειδίου του άνθρακα (CO₂), δηλαδή δεν συνεισφέρει στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, επειδή οι ποσότητες του διοξειδίου του άνθρακα που απελευθερώνονται κατά την καύση της βιομάζας δεσμεύονται πάλι από τα φυτά για τη δημιουργία της βιομάζας. Επιπλέον, η μηδαμινή ύπαρξη θείου στη βιομάζα συμβάλλει σημαντικά στον περιορισμό των εκπομπών του διοξειδίου του θείου (SO₂) που ευθύνεται για την όξινη βροχή.

Για την παραγωγή pellets για καύση χρησιμοποιούνται κατάλοιπα υλοτομίας, κατεργασίας ξύλου ή αγροτικών προϊόντων, χωρίς την προσθήκη χημικών ουσιών. Εφόσον η βιομάζα είναι εγχώρια πηγή ενέργειας, η αξιοποίησή της συμβάλλει στη μείωση της εξάρτησης από εισαγόμενα ή ορυκτά καύσιμα, αυξάνει την απασχόληση στις αγροτικές περιοχές με τη συλλογή βιομάζας και ανάπτυξη εναλλακτικών καλλιεργειών (όπως ελαιοκράμβη, ελιά, αγριαγκινάρα, καλάμι, κ.α.) τη δημιουργία εναλλακτικών αγορών για τις παραδοσιακές καλλιέργειες (ηλίανθος κ.α.), και έτσι συμβάλλει στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και στη συγκράτηση του πληθυσμού – κυρίως των νέων - στις εστίες τους.

Στην Αίγινα εκτός των τζακιών και την παραδοσιακή καύση του ξύλου, δεν υπάρχουν άλλες εφαρμογές αξιοποίησης της βιομάζας. Παρόλο που στην Αίγινα υπάρχουν

⁸⁵ Μεσσίνας, Η. (2006). «Πρόγραμμα RECORA για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) στην Αττική», *Μάχη της Αίγινας* (15/3), σ. 10

δύο καλλιέργειες που παράγουν μεγάλες ποσότητες βιομάζας που ενδεχομένως να είχαν αξιόλογη εφαρμογή και στην Αίγινα: η φιστικιά και η ελιά.

Υπάρχουν σήμερα εταιρίες – όπως η Αφοι Καραπατά και Σία – που έχουν προβεί στην παραγωγή βιομάζας από το κουκούτσι της ελιάς. Εκτός των περιβαλλοντικών πλεονεκτημάτων - δεν περιέχει τοξικές ενώσεις ή βαρέα μέταλλα, σκόνη ή ξένες ύλες – το κουκούτσι της ελιάς έχει μεγάλη θερμογόνο δύναμη (5500 kcal), με σταθερή και γρήγορη απόδοση. Η τέφρα που παράγεται είναι ελάχιστη της τάξης του 3 – 4 %. Απαραίτητη προϋπόθεση για την καύση του κουκουτσιού ελιάς, είναι να γίνουν ρυθμίσεις στον καυστήρα, δηλαδή η τροφοδοσία του να μειωθεί κατά 50% σε σχέση με την καύση άλλων υλικών. Το κουκούτσι της ελιάς πωλείται σε συσκευασίες 20 κιλών και 500 κιλών.

Επιπλέον του κουκουτσιού της ελιάς, τα κελύφη και τσόφλια ξηρών καρπών αποτελούν βιοκαύσιμο με πολύ καλή απόδοση φιλικό προς στο περιβάλλον με χαμηλά ποσοστά στάχτης κατά την καύση του. Τα καύσιμα αυτά αποτελούν υπολείμματα μεταποίησης τοπικών καλλιεργειών, τα οποία μετά από σωστή επεξεργασία και καθαρισμό, μπορούν να αξιοποιηθούν και στην παραγωγή ενέργειας ή για θέρμανση σε πολύ χαμηλό κόστος. Παραδείγματος χάριν, τα κελύφη από τσόφλια αμυγδάλων έχουν θερμογόνο ικανότητα 4500-4900 cal/kg, υγρασία 5,9% και τέφρα 1,86%, ενώ τα κουκούτσια από τα ροδάκινα έχουν θερμογόνο ικανότητα 5500-5800 cal/kg, υγρασία 7,5% και τέφρα 0,09%. Η αξιοποίηση όλων αυτών των παραπροϊόντων της τοπικής γεωργικής παραγωγής θα μπορούσε να δώσει λύση και να τροφοδοτήσει και το ενεργειακό ισοζύγιο της Αίγινας, παράγοντας ανανεώσιμη ενέργεια με χαμηλό αποτύπωμα, ενισχύοντας την τοπική οικονομία και ελαχιστοποιώντας την εξάρτηση της Αίγινας από ορυκτά καύσιμα.

Αιολική ενέργεια

Αιολική ενέργεια είναι η ενέργεια του ανέμου που δημιουργείται έμμεσα από την ηλιακή ακτινοβολία, καθώς η ανομοιόμορφη θέρμανση της επιφάνειας της γης προκαλεί τη μετακίνηση μεγάλων μαζών αέρα από τη μια περιοχή στην άλλη, δημιουργώντας τους ανέμους. Στη χώρα μας αξιοποιήθηκαν οι άνεμοι στα πλοία, αλλά και για ανεμόμυλους, κυρίως στην Ανατολική Κρήτη, για την άντληση ποτιστικού νερού από πηγάδια.

Στην Αίγινα αξιοποιήθηκε η ενέργεια του ανέμου, τόσο στη ναυτιλία όσο και στην ανάπτυξη ανεμομύλων που χρησιμοποιήθηκαν μέχρι και την Κατοχή για άλεση. Το αιολικό δυναμικό της Αίγινας, όπως φαίνεται και στην εικόνα, είναι 5-7 m/sec, το οποίο θεωρείται ικανοποιητικό.



Εικόνα 147: Αιολικό δυναμικό της Αίγινας

Πηγή: <https://geo.rae.gr/>

Τα πλεονεκτήματα της αιολικής ενέργειας είναι πολλά. Θα αναφέρουμε δύο βασικά:

- Η αιολική ενέργεια αποτελεί μια ανανεώσιμη πηγή ενέργειας, που σημαίνει ότι δεν εξαντλείται, σε αντίθεση με την ενέργεια από ορυκτά καύσιμα.
- Είναι μια καθαρή μορφή ενέργειας ήπια προς το περιβάλλον, που η χρήση της δεν επιβαρύνει τα οικοσυστήματα της περιοχής εγκατάστασης, ενώ αντικαθιστά ιδιαίτερα ρυπογόνες πηγές ενέργειας, όπως το κάρβουνο, το πετρέλαιο και η πυρηνική ενέργεια.

Όσον αφορά στα μειονεκτήματα της αιολικής ενέργειας, το σοβαρότερο μειονέκτημα των αιολικών συστημάτων είναι η ασταθής, ασυνεχής, μη προβλέψιμη και χαμηλής (αραιής) ροής παραγωγή ενέργειας. Σε όλες τις χώρες με ιστορία αιολικής ενέργειας έχει διαπιστωθεί έντονη διακύμανση της παραγωγής. Η ταχύτητα του ανέμου για να λειτουργήσει μία ανεμογεννήτρια πρέπει να κυμαίνεται από 3-25 (m/s) μέτρα στο δευτερόλεπτο. Έξω από τα όρια αυτά οι ανεμογεννήτριες ακινητοποιούνται ή/και αποσυγχρονίζονται με αποτέλεσμα να σταματάει η παραγωγή ενέργειας και να διαταράσσεται η σταθερότητα του συστήματος. Υπάρχουν λύσεις για αυτό που ήδη εφαρμόζονται από χώρες όπως η Δανία. Μια ενδιαφέρουσα λύση θα ήταν η συνδυασμένη λειτουργία αιολικών εγκαταστάσεων με κάποιο υδροηλεκτρικό έργο.

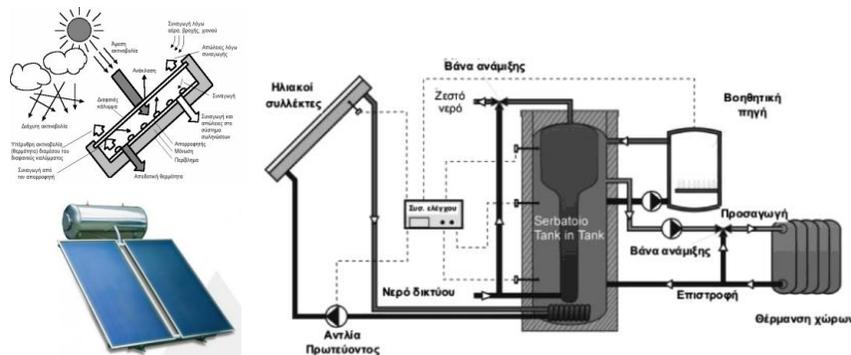
Παρόλα τα πλεονεκτήματα της αιολικής ενέργειας και παρόλο που στην Αίγινα υπάρχει το αιολικό δυναμικό και ενώ αξιοποιήθηκε ιστορικά ο άνεμος για ανεμόμυλους αλλά και στη ναυτιλία, δεν λειτουργεί σήμερα στην Αίγινα εγκατεστημένη μονάδα παραγωγής ενέργειας από τον άνεμο.

Ηλιακή Ενέργεια – Παραγωγή ζεστού νερού

Ο ήλιος είναι μια ανεξάντλητη πηγή ενέργειας η οποία μπορεί να μετατραπεί είτε άμεσα είτε έμμεσα σε ηλεκτρική ενέργεια. Τα φωτοβολταϊκά συστήματα αξιοποιούν απευθείας την ηλιακή ενέργεια μετατρέποντάς την σε ηλεκτρική χάρη στο φωτοβολταϊκό φαινόμενο. Το υψηλό ηλιακό δυναμικό της Ελλάδας καθιστά την αξιοποίηση της

παραπάνω τεχνολογίας ιδιαίτερα αποδοτική.

Στην Αίγινα αξιοποιείται η ηλιακή ενέργεια κυρίως με συστήματα παραγωγής ζεστού νερού (ή ηλιακούς θερμοσίφωνες). Τα κύρια μέρη είναι οι επίπεδοι ηλιακοί συλλέκτες και η δεξαμενή αποθήκευσης, ενώ η τοποθέτησή τους σε σωστό νότιο προσανατολισμό χωρίς εμπόδια να το σκιάζουν είναι ουσιαστική ώστε να έχει τη μέγιστη απόδοση. Υπάρχουν συστήματα ανοικτού κυκλώματος με απευθείας θέρμανση νερού (προβλήματα στις χαμηλές θερμοκρασίες) και κλειστού κυκλώματος με έμμεση θέρμανση νερού με χρήση λαδιού ή νερού με αντιψυκτικό και αντιδιαβρωτικό σαν θερμαινόμενο μέσο (εναλλάκτης θερμότητας). Επίσης, «διπλής ενέργειας», δηλ. επί πλέον ηλεκτρική αντίσταση στην δεξαμενή αποθήκευσης νερού για χρήση κατά τη διάρκεια νεφοκάλυψης ή τη νύκτα ή «τριπλής ενέργειας», δηλ. διπλής ενέργειας με επί πλέον είσοδο για εκμετάλλευση ζεστού νερού της συμβατικής κεντρικής θέρμανσης (καλοριφέρ).



Εικόνα 148: Συστήματα θέρμανσης νερού από τον ήλιο

Πηγή:

<https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PHYS145/%CE%97%CE%BB%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%20%CE%95%CE%BD%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%B1.pdf>

£

Η χρήση ενός ηλιακού θερμοσίφωνα είναι ιδιαίτερα αποδοτική με πολύ σύντομο χρόνο απόσβεσης της αγοράς του. Με βάση την τιμή της κιλοβατώρας (kWh) και λαμβάνοντας υπόψη την κατανάλωση μια οικογένειας 4 ατόμων (περίπου 600 ώρες κατανάλωσης ηλεκτρικού θερμοσίφωνα τον χρόνο), για έναν ηλιακό θερμοσίφωνα 120 λίτρων, η απόσβεση αγοράς του είναι περίπου δύο χρόνια, ενώ η εξοικονόμηση για τα υπόλοιπα 15-20 χρόνια είναι της τάξης των 360 ευρώ το χρόνο.

Φωτοβολταϊκά

Τον Μάιο 2006 ψηφίστηκε νόμος για την παραγωγή ηλεκτρισμού με ΑΠΕ (ΦΕΚ 663 / 26.5.2006 και ΦΕΚ 129 / 27.6.2006). Όπως και στην υπόλοιπη Ελλάδα το ενδιαφέρον στην Αίγινα ήταν μεγάλο από ιδιώτες (μεταξύ αυτών και του γράφοντα), οι οποίοι έκαναν αίτηση για εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στη στέγη της κατοικίας. Οι αιτήσεις αυτές δεν προχώρησαν τότε, διότι η ΔΕΗ δεν ήταν διατεθειμένη και έτοιμη να συνδέσει τις ιδιωτικές αυτές μονάδες παραγωγής στο δίκτυο.

Τράπεζες, όπως η Τράπεζα Πειραιώς, δημιούργησαν προγράμματα

χρηματοδότησης της εγκατάστασης Φ/Β με ευνοικούς όρους όπου χρηματοδοτούσαν την επιδότηση (30%) και την ίδια συμμετοχή προσφέροντας για 2 Κιλοβάτ με κόστος εγκατάστασης 12.000 ευρώ, επιτόκιο 5,63% κυμαινόμενο για 10 χρόνια. Η επιδότηση ανερχόταν στο 30% (4.500 ευρώ). Η ίδια συμμετοχή δεν ξεπερνούσε τις 2.000 ευρώ.

Την ίδια περίοδο (2006-2007), καθώς ο νέος νόμος πρόσφερε 0.45 ευρώ ανά κιλοβατώρα, υπήρξε μεγάλο ενδιαφέρον στην Αίγινα για εγκατάσταση Φ/Β συστημάτων στις στέγες υφιστάμενων κτιρίων. Στην Αίγινα υπήρξε ενδιαφέρον για εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων, όπως παραδείγματος χάριν η εταιρία YING LI SOLAR SYSTEMS S.A που πρότεινε στο Δήμο την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών μονάδων στις στέγες σχολείων και στο Δημαρχείο της Αίγινας Αίγινα με σκοπό την επίδειξη τους για διαφημιστικούς σκοπούς σε άλλους εν δυνάμει Ευρωπαίους αγοραστές φωτοβολταϊκών συστημάτων. Επρόκειτο για επένδυση της τάξης των 500.000 € και περιελάμβανε την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων που μετατρέπουν την ηλιακή ενέργεια σε ηλεκτρική σε πέντε σχολικά κτίρια, τα οποία θα είχαν δωρεάν ηλεκτρική ενέργεια, ενώ η υπόλοιπη παραγόμενη ενέργεια (περίπου 1,5 MW το μήνα από την κάθε μονάδα) θα πωλείτο στη ΔΕΗ. Με βάση δημοσιευμένες πηγές η εγκατάσταση ολοκληρώθηκε στα σχολεία καθώς και στη στέγη της δεξαμενής των Αγ. Αναργύρων.



Εικόνα 149: Τα σχολεία ΕΠΑΛ και Αγ. Βαρβάρας

Πηγή: <https://maps.gov.gr/>

Εντούτοις, από φωτογραφική αναζήτηση σε πρόσφατες αεροφωτογραφίες, δεν φαίνεται να υπάρχουν φωτοβολταϊκά σε στέγες σχολείων στην Αίγινα, ούτε σε κεραμοσκεπές ούτε σε προσβάσιμα δώματα όπως το ΕΠΑΛ στην οδό Καποδιστρίου και το Λύκειο Αγ. Βαρβάρας (εικόνα 148). Αντιθέτως, φωτοβολταϊκό σύστημα φαίνεται ότι εγκαταστήθηκε στη στέγη του Σούπερ Μάρκετ Express (πρώην Dia) (εικόνα 149). Μετά από ερώτημα που ετέθει σε πρώην δήμαρχο ενημερώθηκα ότι «τελικά η κινεζική εταιρεία υπανεχώρησε και η επένδυση - δωρεά δεν έγινε ποτέ.»



Εικόνα 150: Η φωτοβολταϊκή εγκατάσταση στο Express (πρώην Dia)

Πηγή: Google Maps

Αβαθής γεωθερμία

Στην Αίγινα υπάρχουν ορισμένες κατοικίες που έχουν αξιοποιήσει τις νέες τεχνολογίες αντλιών θερμότητας αλλά και της αβαθούς γεωθερμίας για ψύξη και θέρμανση. Η γεωθερμία είναι μια μορφή ήπιας ανανεώσιμης πηγής ενέργειας, η οποία μπορεί να καλύψει ενεργειακές ανάγκες θέρμανσης, ζεστού νερού χρήσης και ψύξης κτιρίων με τη χρήση γεωθερμικών αντλιών θερμότητας. Ένα γεωθερμικό σύστημα αξιοποιεί την -εντός του εδάφους- υφιστάμενη σταθερή θερμοκρασία. Έτσι το χειμώνα, το νερό που κυκλοφορεί στο γεωεναλλάκτη, απορροφά τη θερμότητα του εδάφους και μέσω της γεωθερμικής αντλίας θερμότητας την αποδίδει στο κτίριο. Το καλοκαίρι, αντίστροφα, απάγει τη θερμότητα από το κτίριο και μέσω του εναλλάκτη, την αποδίδει στο δροσερό έδαφος.

Σε σχέδια του υπογράφοντος, η κατοικία στην Αγ. Φανερωμένη (2004-8) αξιοποιεί τη γεωθερμική ενέργεια, αξιοποιεί δηλαδή τη σταθερή θερμοκρασία των 18-20°C του εδάφους με αντλία θερμότητας. Στο έργο εφαρμόστηκε κλειστό γεωθερμικό σύστημα με οριζόντια κατασκευή γεωεναλλάκτη, ο οποίος καλύπτει επιφάνεια 700 m² σε μέσο βάθος 1,80m ώστε να υπάρχει η δυνατότητα υπερκείμενης φύτευσης, η οποία βοηθά σημαντικά στην καλύτερη λειτουργία του.



Εικόνα 151: Οικία στην Αγ. Φανερωμένη με σύστημα αβαθούς γεωθερμίας

Πηγή: Ηλίας Μεσσίνας Αρχιτεκτονας

Το σύστημα συνολικά, για την εξυπηρέτηση των αναγκών ψύξης ή θέρμανσης της κύριας κατοικίας και του ξενώνα, καταναλώνει ηλεκτρική ενέργεια ισοδύναμη μόλις με μια ηλεκτρική κουζίνα, χάρη στον υψηλό βαθμό απόδοσης της γεωθερμικής αντλίας θερμότητας, που ισοδυναμεί με περίπου 66% εξοικονόμησης ενέργειας έναντι ενός συμβατικού συστήματος ψύξης-θέρμανσης.

Μικροί υδροηλεκτρικοί σταθμοί

Ο Δήμος Αίγινας συνέταξε προκαταρκτική μελέτη πρόσφατα (2019-2020) στην περιοχή της Σκοτεινής για τη δημιουργία σειράς λιμενοδεξαμενών σε οκτώ σημεία στο ρέμα της Σκοτεινής, για τη συλλογή του νερού από τις βροχοπτώσεις κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Με βάση την προμελέτη του μηχανικού Β. Μαζιώκα, το έργο μπορεί να συλλέξει περίπου 500.000 κυβικά μέτρα νερού, που ο Δήμος μπορεί να αξιοποιήσει στην άρδευση των καλλιεργειών αλλά και στην παραγωγή ενέργειας.

Λοιπές Υποδομές

Στην Αίγινα υπάρχει εγκατάσταση της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας στη θέση «Νικολάκι», δυτικά των Λαζάρηδων και εγκατάσταση Ραδιοφάρου στην περιοχή του ακρωτηρίου «Πλακάκια» κοντά στο σπίτι του Καζαντζάκη (Φ.550/ΑΔ.689051/5-6-2007 έγγραφο του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας).

4.9. Ανθρωπογενείς πιέσεις στο περιβάλλον

Θα αναφέρουμε παρακάτω τις κυριότερες πηγές ρύπανσης που εντοπίζονται στην περιοχή μελέτης. Είναι σαφές ότι το μέγεθος του προβλήματος είναι τέτοιο που στην Αίγινα απαιτείται άμεση ενεργοποίηση όλων των φορέων, αλλά και των κατοίκων και παραθεριστών, ώστε το πρόβλημα να μην διογκωθεί και είναι μη αναστρέψιμο. Στην Αίγινα πρέπει να παρθούν άμεσα μέτρα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και της υγείας των κατοίκων και των ευαίσθητων οικοσυστημάτων – ιδιαίτερα το θαλάσσιο περιβάλλον - ώστε οι αρνητικές συνέπειες από την καταστροφή των φυσικών πόρων πρώτον να περιοριστεί στο ελάχιστο και δεύτερον, να μην φτάσουν σε σημείο που να είναι μη αναστρέψιμες.

4.9.1. Παραδοσιακές καλλιέργειες και γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας

Τι τελευταίες δεκαετίες η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας (κατηγορία στην οποία εντάσσεται η καλλιέργεια της φιστικιάς και της ελιάς) στην περιοχή μελέτης υφίσταται συνεχή μείωση λόγω της αφαίρεσης σημαντικών εκτάσεων και κυρίως για οικιστική ανάπτυξη και τουριστικές εγκαταστάσεις. Οι πιέσεις αυτές σε συνδυασμό με την έλλειψη νερού που μειώνει την απόδοση των καλλιεργειών και αυξάνει σημαντικά το κόστος, έχουν οδηγήσει στην δραματική μείωση της παραδοσιακής καλλιέργειας της φιστικιάς. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται σε όλο το βόρειο τμήμα της Αίγινας καθώς και στην περιοχή βόρειο-ανατολικά της Αγ. Μαρίνας (Κοκκινόβραχος).

Επίσης, υπάρχει ανάγκη να προστατευθούν οι περιοχές όπου συνεχίζονται σε σημαντικό βαθμό οι παραδοσιακές καλλιέργειες, όπως η φιστικιά, η οποία έχει μειωθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια κυρίως λόγω των οικιστικών πιέσεων αλλά και του σημαντικού κόστους καλλιέργειας, το οποίο επιβαρύνεται και από την έλλειψη νερού στην Αίγινα. Επιπλέον, η υφαλμύριση των υπόγειων υδάτων έχει σαν συνέπεια την χαμηλή ποιότητα του φιστικιού. Ενδεικτικό του κινδύνου που αντιμετωπίζει η καλλιέργεια της φιστικοκαλλιέργειας είναι το γεγονός ότι από την δεκαετία του '70 έχει σταματήσει η φύτευση νέων δέντρων, ενώ αποκλειστικά με την φιστικοπαραγωγή απασχολούνται μόνο περίπου 40 άτομα.

Ένα ακόμα φαινόμενο που παρατηρείται εδώ και αρκετά χρόνια στην περιοχή μελέτης και για το οποίο θα πρέπει να ληφθούν μέτρα προστασίας είναι η εγκατάλειψη γεωργικής γης οριακής απόδοσης, όπως αυτή που βρίσκεται σε περιοχές με έντονη κλίση και σε αναβαθμούς (πεζούλες). Τέτοιες εκτάσεις συγκεντρώνονται κυρίως στο νότιο, νοτιο-ανατολικό τμήμα της Αίγινας. Η διακοπή της καλλιέργειας εκτός του ότι έχει δημιουργήσει περιβαλλοντικά προβλήματα που οφείλονται στην έκπλυση του χώματος, είναι πίο ευάλωτες οι περιοχές αυτές σε μελλοντική ερημοποίηση, ενώ η διακοπή της καλλιέργειας και εγκατάλειψής τους έχει συμβάλει ταυτόχρονα στην ερήμωση και εγκατάλειψη πολλών από τους οικισμούς στην περιοχή αυτή (Αποσπώρηδες, Κανάκηδες, Βλάχηδες, Κυλινδράς κλπ.). Ο μεγάλος αριθμός των εγκαταλειμμένων οικιών στους ημιορεινούς οικισμούς είναι ένα πρόβλημα αλλά και μία ευκαιρία που μπορεί να

αντιμετωπισθεί με σωστή οριοθέτηση και ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης που αφενός θα αποφορτίσει άλλες περιοχές που δέχονται οικιστική και οικοδομική πίεση, αφετέρου δε, θα επαφέρει σε λειτουργία και χρήση παραδοσιακά οικιστικά σύνολα (βλ. Παράδειγμα Παχειοράχης) που κινδυνεύουν να χαθούν, με επανάχρηση των εγκατελεμένων κτιρίων και συνόλων.

4.9.2. Φυσικό τοπίο

Το φυσικό τοπίο της Αίγινας έχει υποστεί σημαντική αλλοίωση τις τελευταίες δεκαετίες κυρίως στις περιοχές όπου υπάρχει έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη. Παραδείγματος χάριν, η πόλη της Αίγινας, το βόρειο-δυτικό τμήμα του νησιού (κατηρημένοι οικισμοί), καθώς και η Σουβάλα, αλλά κυρίως η Αγ. Μαρίνα όπου οι ανοικοδόμηση τη δεκαετία του '60 και '70 κατέστρεψε το ύφος και την κλίμακα της περιοχής και αλλοίωσε το τοπίο ανεπανόρθωτα.

Επίσης και στην περιοχή της Πέρδικας καθώς και σε όλο το δυτικό, νότιο - δυτικό παραλιακό μέτωπο της Αίγινας (μέχρι το Κλήμα), στα βορειο-ανατολικά της Αγ. Μαρίας, ως συνέπεια της αυξημένης οικοδομικής δραστηριότητας – κυρίως τη δεκαετία 2000-2010 - κυρίως για δεύτερη και παραθεριστική κατοικία και για κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων.

Περιοχές όπου έχει διατηρηθεί σε μεγάλο βαθμό αναλλοίωτο το φυσικό τοπίο, λόγω δύσκολης προσπέλασης ή/και ιδιοκτησιακού καθεστώτος (ιδιοκτησία ΓΕΝ) είναι η περιοχή του Τρούλου, και τα νότια-ανατολικά παράλια της Αίγινας.

Να σημειωθεί ότι μία από τις συνέπειες της αυξημένης ζήτησης για δεύτερη και παραθεριστική κατοικία είναι η εξαφάνιση πολλών παραλιακών δασικών εκτάσεων.

4.9.3. Υπάρχουσες πηγές ρύπανσης ή άλλες πιέσεις προς το περιβάλλον

Οι ανεξέλεγκτες χωματερές στην Αίγινα είναι ένα τεράστιο πρόβλημα που ρυπαίνει τους φυσικούς πόρους του νησιού με κυριώτερο τον υπόγειο υδροφόρα από τα στραγγίσματα και τα ρέματα – με αποτέλεσμα να καταλήγουν στη θάλασσα και να απειλούν το θαλάσσιο περιβάλλον.

Ανεξέλεγκτοι χώροι απόρριψης μπαζών βρίσκονται στο ρέμα της Κυψέλης (Ροδατσάνου), της Βαγίας και του Βυρού, κοντά στις πηγές του Κουρέντη και του Αγ. Παντελεήμονα, στο δρόμο από Αγ. Νεκτάριο προς Παλαιόχωρα. Στην περιοχή «Παλιόμυλοι», καθώς και στον βόρειο παραλιακό δρόμο στην περιοχή των Αγίων.

Λόγω της ανεξέλεγκτης απόρριψης απορριμάτων, στην πηγή «Κουρέντης» είχαν σημειωθεί παλαιότερα κρούσματα ρύπανσης γύρω από την βρύση. Το πρόβλημα αποκαταστάθηκε.

Η προστασία του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα του ευαίσθητου θαλάσσιου οικοσυστήματος του Σαρωνικού, αποτελεί επίσης αντικείμενο στενής συνεργασίας και συνέργειας όλων των νησιών και παραθαλάσσιων οικισμών της περιοχής. Διότι, να καταφέρει η Αίγινα να συγκρατήσει την επιβάρυνση του περιβάλλοντος και κυρίως της θάλασσας και καταφέρει να προστατεύσει τα θαλάσσια οικοσυστήματα από την επιβάρυνση των απορριμμάτων και μικροπλαστικών, ή σταματήσει την ανεξέλεγκτη καύση απορριμμάτων και έκλυσης διοξινών στην ατμόσφαιρα, δεν αρκεί. Αν οι γειτονικές περιοχές δεν κάνουν ακριβώς το ίδιο, το θαλάσσιο περιβάλλον της Αίγινας και ο αέρας της θα επιβαρυνθούν εμμέσως πλην σαφώς, όπως και ο κίνδυνος για την υγεία των κατοίκων και παραθεριστών της Αίγινας.

Παραδείγματος χάριν, στο γειτονικό Αγκίστρι, τα απορρίμματα μεταφέρονται σε χωματερή στην ανατολική πλευρά του νησιού, στο Ακρωτήριο Βαθύ ή Σκουρτέα όπου καίγονται. Η μέθοδος αυτή, σε περιόδους με έντονους ανέμους δημιουργεί τον κίνδυνο εκδήλωσης πυρκαγιάς, ενώ ο καπνός από την καύση και οι διοξίνες που παράγονται από την καύση πλαστικών μεταφέρονται και στην Αίγινα. Στην χωματερή έχει γίνει τοίχος αντιστήριξης ενώ, πρόκειται να τοποθετηθεί και χοάνη μεταφόρτωσης. Συζητείται με το Δήμο Αίγινας να μεταφέρονται τα απορρίμματά των δύο νησιών από κοινού στο ΧΥΤΑ Λιοσίων.

ΧΑΔΑ Προ Μεθάνων

Στα γειτονικά Μέθανα λειτουργεί η (παράνομη) χωματερή των Μεθάνων. Το 2007 δημοσιεύθηκε⁸⁶ από τον γράφοντα σχετικά:

«Στη θέση Προ – μία αρβανίτικη ονομασία που έχει ξεχαστεί η ερμηνεία της – σε ένα μαγευτικό τοπίο, βρίσκεται ένα φυσικό φαράγγι το οποίο με το χρόνο έχει μεταβληθεί σε (παράνομη) χωματερή. Η διαδρομή για τη χωματερή ξεκινάει από τον παραλιακό δρόμο, από ένα στενό χωματόδρομο δίπλα στην ταμπέλα «Σκουπιδότοπος». Στο δρόμο μας υποδέχτηκε μία φρεσκοπεταμένη στοίβα από σπασμένα κεραμύδια. Δίπλα στη στοίβα μία ταμπέλα, προχειρογραμμένη με το χέρι «Μην πετάτε σκουπίδια και μπάζα»! Πιθανόν αυτός που τα πέταξε δεν ξέρει ...να διαβάσει. Συνεχίζουμε την ανάβαση. Στην επόμενη στροφή μας περιμένει το πρώτο τμήμα της χωματερής: τα αδρανή. Εδώ, πληροφορούμαι, πετούν τα μπάζα και όλα τα αδρανή – εκτός των οικιακών απορριμμάτων. Πράγματι, βρίσκει εδώ κανείς τα πάντα: από σακούλες υλικών οικοδομής, παλέτες και ντενεκέδες χρώματος, μέχρι μπάζα και παλιά έπιπλα και στρώματα. Νόμιζα ότι τελειώσαμε, αλλά η διαδρομή συνεχίζει μέχρι ένα πλάτωμα στην κορυφή. Εδώ πλέον βρίσκεται το κέντρο της χωματερής με μία εξέδρα από την οποία τα απορριμματοφόρα πετάνε στο φαράγγι τα απορρίμματα που μαζεύουν. Δίπλα στην εξέδρα, πεταμένα μπάζα, έπιπλα και άλλα άχρηστα (άχρηστα;) που προφανώς δεν πρόλαβαν να τα πετάξουν στο φαράγγι. Η θέα του φαραγγιού μαγευτική: ανάμεσα στις πλαγιές διακρίνεται η θάλασσα καταγάλανη στον ορίζοντα. Όμως είναι δύσκολο να τη δει κανείς και να την απολαύσει εξαιτίας του καπνού – και της μυρωδιάς – που αναδύεται από το φαράγγι. Η μυρωδιά δεν είναι από το θειάφι

⁸⁶ Μεσσίνας, Η. (2007). «Γείτονες και στα ... σκουπίδια», *Νέα του Σαρωνικού* 55 (11/1), σ. 26.

των ιαματικών λουτρών, αλλά από το εύλεκτο μεθάνιο που εκλύεται εξαιτίας των οργανικών απορριμμάτων και σιγοκαίει ό,τι πετιέται: χαρτιά, τενεκεδάκια, πλαστικά, κ.α. Μάλιστα, πληροφορούμαι, ότι την περίοδο που είχε κλείσει η χωματερή στα Α. Λιόσια, πριν μερικούς μήνες, τα απορριμματοφόρα της Αίγινας άδειαζαν εδώ, στον Προ των Μεθάνων! Σίγουρα δεν είναι το θέαμα που θα αναζητούσε ένας τουρίστας στα Μέθανα. Είναι θέαμα που πρέπει να κάνει τον κάθε δημοτικό άρχοντα να ντρέπεται για τον πολιτισμό του τόπου του.

Αναρωτιέμαι άραγε: πώς είναι δυνατόν να συναντάει κανείς σήμερα αυτό το θέαμα, όταν η Ελλάδα έχει οδηγηθεί στα ευρωπαϊκά δικαστήρια και έχει πληρώσει πολλά εκατομμύρια ευρώ σε πρόστιμα – 20.000 ημερησίως – για την παράνομη χωματερή στο φαράγγι του Κουρουπητού στην Κρήτη. Επίσης, όταν ήδη λειτουργούν μονάδες διαλογής ανακυκλώσιμων στη Πελοπόννησο;

Η διαχείριση των απορριμμάτων είναι δείκτης του πολιτισμού μας. Στα Μέθανα ο δήμαρχος συνεχίζει τη θητεία του για άλλη μιά τετραετία. Σίγουρα έχει το χρόνο και την κοινωνική υποστήριξη αφενός μεν να λειτουργήσει το βιολογικό καθαρισμό των Μεθάνων και αφετέρου δε να θέσει ως προτεραιότητα την αποκατάσταση της ντροπής, που λέγεται σκουπιδότοπος Προ Μεθάνων.»

Μικροπλαστικά

Το καλοκαίρι 2021 ήταν ένα καλοκαίρι αποκαλυπτικό. Η παρουσία της κλιματικής αλλαγής χτύπησε και την πόρτα της Αίγινας. Τον Αύγουστο ο ουρανός είχε γεμίσει από σύννεφα καπνού, ενώ ο αέρας μύριζε καμμένο. Οι στάχτες από τις πυρκαγιές στα Βίλια της Αττικής είχαν καλύψει όλο το νησί. Τις παραλίες, τις αυλές, τους ημιυπαίθριους και τις καλλιέργειες. Η κατάσταση είχε αναστατώσει όλους και όλοι ήταν κολλημένοι στις οθόνες τους παρακολουθώντας τις τραγικές εξελίξεις σε όλη την Ελλάδα – Αττική, Εύβοια, Πελοπόννησο, κ.α. Εντούτοις, η κατάσταση δεν ήταν επαρκής για να αφυπνήσει, να ευαισθητοποιήσει, να ταρακουνήσει τον μέσο Αιγινήτη και παραθεριστή από την αδιαφορία του.



Εικόνα 152: Μικροπλαστικά στις ακτές της Αίγινας (2021)⁸⁷

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εδώ και πολλά χρόνια έχει γίνει θεσμός να καθαρίζουμε την παραλία με τις κόρες και τους φίλους και φίλες τους.

Όμως καθώς τα κορίτσια μπαίνουν στην εφηβεία, ο καθαρισμός παραλιών μέσα στον κόσμο δεν είναι κάτι που είναι διατεθειμένες να κάνουν. Έτσι, φέτος, πέρασα μεγάλο μέρος της καθημερινής μου ρουτίνας στο να συλλέγω (μόνος μου) από το δρόμο που μένουμε και από τις δύο παραλίες στα Πλακάκια που κολυμπάμε, ό,τι πλαστικό, χαρτί ή άλλο πετούσαν οι αδιάφοροι δεξιά και αριστερά. Η ρουτίνα με απασχόλησε καθημερινά, καθώς οι αδιάφοροι – πολλοί από τους οποίους υποστηρίζουν ότι βρωμίζουν διότι βλέπουν ήδη σκουπίδια – αδιαφορώντας για την καθαριότητα που υπήρχε, πετούσαν εκ νέου τα σκουπίδια τους. Έτσι, αδιάφορα, δίπλα στη θάλασσα: καλαμάκια, καπάκια από φαπέδες, τσαλακωμένες αποδείξεις από ντελιβεράδες, τσαλακωμένα εισιτήρια, χαρτομάντηλα, υγρομάντηλα, σακούλες πλαστικές και χάρτινες, πλαστικό αστραφτερό κονφετί, κορδέλες και διάφανα πλαστικά από κεράσματα από γάμους και βαφτίσια στους Αγ. Αποστόλους, αλλά κυρίως αποσίγαρα.

⁸⁷ Οι λευκές κουκίδες στη φωτογραφία είναι μικρά κομμάτια από φελιζόλ που χρησιμοποιούν οι ψαράδες στην Αίγινα και το οποίο βγαίνει στις ακτές σε μεγάλα και μικρά κομμάτια, καθώς και σε κόκκους από κομμάτια φελιζόλ που διαλύονται με τον καιρό.



Εικόνα 153: Καθαρισμός παραλίας στα Πλακάκια (2016)

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Δεκάδες αποτσίγαρα καθημερινά εκ νέου. Στο έδαφος, στριμωγμένα στις κοιλότητες των βράχων, στις χαραμάδες των βράχων καθώς και μέσα στη θάλασσα. Αυτό που ίσως με τάραξε περισσότερο ήταν ένα αποτσίγαρο μέσα στο νερό, που είχε ήδη φαγωθεί το φίλτρο του και είχε αποκαλυφθεί η πίσσα σε όλο της το μεγαλείο. Το αποτσίγαρο αυτό, είχε προφανώς τσιμπηθεί από τα ψάρια. Το μάζεψα και το κράτησα.



Εικόνα 154: Ανθρωπογενής ρύπανση της θάλασσας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Τα μικροπλαστικά είναι μικρά κομμάτια πλαστικού και συνήθως είναι μικρότερα από 5 χιλιοστά. Χωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες: πρωτογενή και δευτερογενή. Τα **πρωτογενή μικροπλαστικά** είναι μικρά σωματίδια που απελευθερώνονται άμεσα στο περιβάλλον και υπολογίζεται ότι αποτελούν το 15-31% των μικροπλαστικών στον ωκεανό. Εμπεριέχονται σε συνθετικά ρούχα (35%), ελαστικά αυτοκινήτων (28%) αλλά και σε προϊόντα προσωπικής φροντίδας όπως είναι οι κρέμες απολέπισης (2%). Τα **δευτερογενή μικροπλαστικά** προέρχονται από μεγαλύτερα πλαστικά αντικείμενα, όπως

οι πλαστικές σακούλες, τα μπουκάλια και τα δίχτυα αλιείας και υπολογίζεται ότι αποτελούν το 69-81% των μικροπλαστικών που υπάρχουν στους ωκεανούς.

Με βάση δηλώσεις του ΟΗΕ, οι ποσότητες των μικροπλαστικών στους ωκεανούς αυξάνεται συνεχώς. Υπολογίζεται ότι υπάρχουν τουλάχιστον 51 τρισεκατομμύρια μικροπλαστικά σωματίδια στις θάλασσες. Τα μικροπλαστικά που βρίσκονται στη θάλασσα συχνά θεωρούνται τροφή από τα ψάρια, τα οποία τα τρώνε και έτσι τα μικροπλαστικά καταλήγουν και στο πιάτο μας και στο ανθρώπινο σώμα. Μικροπλαστικά έχουν ήδη ανιχνευθεί σε φαγητά και ποτά, αλλά και το πόσιμο νερό. Μικροπλαστικά έχουν επίσης ανακαλυφθεί και σε ανθρώπινα κόπρανα.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ψήφισε το 2018 νέους κανόνες για την αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης πλαστικών απορριμμάτων στην ΕΕ. Όμως, μέχρι η μέριμνα της προστασίας του θαλασσιού περιβάλλοντος γίνει βίωμα από τους ντόπιους και παραθεριστές στα νησιά, όπως η Αίγινα, ο κίνδυνος αυξάνεται στην ανίχνευση μικροπλαστικών στα ψάρια στις ψαραγορές και στα ψάρια που ψαρεύουν οι ερασιτέχνες δίπλα στα βραχάκια.

Λειτουργίες κοντά στη θάλασσα

Το λιμάνι της Αίγινας, ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες, αποτελεί πηγή σημαντικών προβλημάτων για την πόλη της Αίγινας: ατμοσφαιρική ρύπανση, θόρυβος, έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα, απορρίμματα και μικροσωματίδια που καταλήγουν στη θάλασσα, κ.α..

Επίσης στο χώρο του λιμανιού στο Λεόντι απορρίπτονται ανεξέλεγκτα απορρίμματα και αντικείμενα. Κατά καιρούς ο Δήμος καθαρίζει την περιοχή, αλλά η απόρριψη απορριμμάτων συνεχίζεται.

Επίσης στο βόρειο παραλιακό μέτωπο της Αίγινας (σε μικρή απόσταση από το λιμάνι του Λεοντίου) είναι συγκεντρωμένα τέσσερα περίπου καρνάγια, με σημαντικότερο αυτό της Planaco (όπου κατασκευάζονται πλαστικά σκάφη), καθώς και μερικές μεταποιητικές δραστηριότητες όπως επεξεργασία μαρμάρων, μάντρες υλικών και τζακιών.

Σταθμός Μεταφόρτωσης (ΣΜΑ) Σκοτεινής

Ο Σταθμός Μεταφόρτωσης στην Αίγινα έχει αναβαθμιστεί τελευταία. Εντούτοις, η λειτουργία του δίπλα στο ρέμα της Σκοτεινής αποτελεί πηγή ρύπανσης και έκλησης διοξεινίων στην ατμόσφαιρα από την καύση των αποβλήτων που συγκεντρώνονται εκεί.

Στις εγκαταστάσεις του σταθμού συμπιέζονται τα στερεά απόβλητα σε containers μεγαλύτερου όγκου που μεταφέρονται στο ΧΥΤΑ Λιοσίων.

Δημοσίευμα του υπογράφοντα⁸⁸ αναφέρεται στην καύση απορριμμάτων στον ΣΜΑ της Σκοτεινής:

«Τρίτη 5 Απριλίου 2005 10:00 πμ Σταθμός Μεταφόρτωσης στη Σκοτεινή. Μυρωδιά από φωτιά και καμμένο πλαστικό φτάνουν μέχρι το γεφυράκι της Σκοτεινής. Τα νερά τρέχουν ρυάκι στο πλάι του δρόμου. Είναι σαφές ότι κάτι συμβαίνει ή κάτι συνέβη. Παίρνω την ανηφόρα προς το Σταθμό Μεταφόρτωσης και βλέπω στίβες τα σκουπίδια κάθε λογής. Βουνά από κλαδέματα, παλιά έπιπλα, μπάζα οικοδομής, σίδερα, πλαστικά, στρώματα, ότι μπορεί να φανταστεί κανείς. Πλησιάζω προς την πύλη και η μυρωδιά καμμένου πλαστικού γίνεται εντονότερη. Πράγματι δίπλα στη μάντρα τα καμμένα σκουπίδια ακόμα καπνίζουν. Η μυρωδιά είναι αφόρητη. Στο σταθμό η δουλειά φαίνεται να κυλάει κανονικά.

Ρώτησα να μάθω τι συνέβη. Οι εξηγήσεις που πήρα ήταν πολύ ασαφείς. «Κάποιος έβαλε φωτιά αλλά την προλάβουμε», μου είπαν. Άλλοι ότι «έκαιγε ο Δήμος κλαδιά και είχε ενημερώσει». Τέλος, ότι «έσβησαν τη φωτιά όταν το ζήτησαν κάποιοι πολίτες που τους ενοχλούσε ο καπνός». Τελικά έμαθα τι είχε γίνει, διότι τα νέα κυκλοφορούν γρήγορα στο νησί. Με εκπλήσσει ιδιαίτερα η αδιαφορία και η έλλειψη σοβαρότητας που παρατήρησα για ένα θέμα που αφορά την υγεία όλων μας και ιδιαίτερα των εργαζομένων στο Σταθμό Μεταφόρτωσης. Θα εξηγήσω τι εννοώ:

Η Σκοτεινή είναι μία περιοχή ιδιαίτερης σημασίας, καθώς έχει πλούσιο υδροφόρο ορίζοντα και γεώτρηση που υδροδοτεί το νησί. Επίσης, ο Σταθμός Μεταφόρτωσης βρίσκεται σε περιοχή που κατοικείται, ενώ ο άνεμος μπορεί εύκολα να απλώσει τον καπνό από το σταθμό σε μεγάλη ακτίνα.

Κατά πρώτον, η καύση σκουπιδιών εκλύει διοξίνες. Η κύρια αιτία έκλυσης διοξινών είναι η παρουσία χλωρίου στα πλαστικά PVC. Βιοχημικές έρευνες έχουν δείξει πως οι διοξίνες δρουν ως ισχυρές "περιβαλλοντικές ορμόνες", που όπως και οι φυσικές ορμόνες, μπορούν να διαπεράσουν τη μεμβράνη των κυττάρων και να αλλάξουν τη δράση των γονιδίων που ρυθμίζουν τη διαδικασία της ανάπτυξης. Ακόμη και απειροελάχιστες συγκεντρώσεις διοξινών μπορούν να επηρεάσουν το ανοσοποιητικό και νευρικό σύστημα των οργανισμών. Κάποιες διοξίνες μπορούν ακόμη να προκαλέσουν καρκίνο, όπως καταδεικνύεται από πολλές πρόσφατες μελέτες.

Κατά δεύτερον, η καύση σκουπιδιών είναι επικίνδυνη διότι απελευθερώνονται βαρέα μέταλλα που περιέχονται σε πολλά απορρίματα, διασκορπίζονται σε μεγάλη ακτίνα και απορροφώνται από το χώμα. Το ρυπαίνουν με καταστροφικές συνέπειες (υπόγεια ύδατα, φυτά, κλπ.) μολύνοντας το νερό και την τροφή των ζώων από τα οποία τρεφόμαστε. Σύμφωνα με έρευνες, η κατανάλωση φυτικών και γαλακτοκομικών προϊόντων από περιοχές όπου γίνεται καύση απορριμμάτων, σημαίνει μέχρι και 450 φορές περισσότερες διοξίνες απ' ό,τι μπορεί κανείς να εισπνεύσει από τον αέρα!

⁸⁸ Μεσσίνας, Η. (2005). «Οι διοξίνες απειλούν και την Αίγινα», *Νέα του Σαρωνικού* (14-27/4), σ. 10.

Κατά τρίτον, αν γινόταν διαλογή και ανακύκλωση στο Σταθμό Μεταφόρτωσης, ο όγκος των σκουπιδιών θα μειωνόταν τουλάχιστον κατά 45-50%, ενώ ένας χώρος κομποστοποίησης επιτόπου (σε συνδυασμό με θρυματισμό των κλαδεμάτων) θα μείωνε τα σκουπίδια κατά ένα 30-40% επιπλέον! Πέρα από τη διαφύλλαξη της υγείας του νησιού, η πώληση των προϊόντων της ανακύκλωσης (σίδηρο, χαρτί, πλαστικά, γυαλιά, φυσικό λίπασμα, ελαστικά, μπαταρίες, κλπ.) θα έφερνε στο Δήμο σημαντικά έσοδα.»

Επεξεργασία Λυμάτων

Η έλλειψη δικτύου αποχέτευσης και Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων στην Αίγινα η λύση που δίνεται σε κάθε κατοικία και τουριστική μονάδα είναι στεγανοί ή απορροφητικοί βόθροι, ενώ δεν λείπουν και οι περιπτώσεις απόρριψης με αγωγούς στη θάλασσα. Στην πόλη της Αίγινας, βάσει μαρτυρίας ντόπιων, υπάρχουν περιπτώσεις όπου για να γλυτώσουν το κόστος της εσκαφής απορροφητικού ή στεγανού βόθρου «πηγάδια μετατράπηκαν σε αποδέκτες ανεπεξέργαστων λυμάτων» (sic). Με αποτέλεσμα οι κύριοι ρυπαντές των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων της περιοχής μελέτης είναι οι οικισμοί. Βάσει συζήτηση με ειδικούς, αναφέρθηκε ότι και ένας από τους λόγους διακοπής της λειτουργίας των ιαματικών λουτρών της Αίγινας, ήταν η πληθώρα απορροφητικών βόθρων που ανοίχτηκαν στην περιοχή κοντά στα λουτρά, με αποτέλεσμα να βλάψουν την ποιότητα του νερού των πηγών.

Στην Αγ. Μαρίνα έχει κατασκευαστεί δίκτυο το οποίο όμως δεν λειτουργεί καθώς παραμένει «τυφλό»). Ελλείπει κατάλληλων δικτύων, η διάθεση των λυμάτων για το σύνολο των οικισμών της περιοχής μελέτης είναι μέχρι και σήμερα ανεξέλεγκτη. Τα βοθρολύματα μεταφέρονται με βυτιοφόρα για τελική διάθεση εκτός του νησιού, ενώ μέχρι πριν μερικά χρόνια εκχύνονταν ελεύθερα σε φυσικούς αποδέκτες (π.χ. ρέματα).

Το δίκτυο απορροής των ομβρίων είναι στοιχειώδες στην Αίγινα και αφορά κυρίως στην παραλιακή οδό. Στα σημεία συμβολής με τους εγκάρσιους δρόμους υπάρχουν φρεάτια συλλογής ομβρίων που με την βοήθεια αγωγών εκβολής απορρίπτονται στο θαλάσσιο χώρο του λιμανιού. Στην περίοδο έντονων βροχοπτώσεων εμφανίζονται προβλήματα.

Στην Αγ. Μαρίνα το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο λόγω της αυξημένης τουριστικής κίνησης κατά τους θερινούς μήνες. Στον οικισμό λειτουργεί ένας μικρός βιολογικός καθαρισμός που συγκεντρώνει τα λύματα από τις δημοτικές τουαλέτες και τα όμβρια από δύο δρόμους. Η ανεξέλεγκτη διάθεση των αποβλήτων έχει σαν αποτέλεσμα:

- Την εκτεταμένη ρύπανση της θάλασσας στους παραλιακούς οικισμούς (Αίγινα, Σουβάλα, Αγ. Μαρίνα, Πέρδικα, Σκάλα Αγκιστριού κλπ.) ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες. Το πρόβλημα είναι οξύτερο στην περιοχή του λιμανιού της Αίγινας, όπου το νερό ανανεώνεται δύσκολα, με αποτέλεσμα το πρόβλημα να γίνεται άμεσα αντιληπτό λόγω δυσάρεστων οσμών.

- Την ρύπανση του εδάφους με άμεσες και έμμεσες συνέπειες στην ποιότητα του νερού για ύδρευση, είτε με την ρύπανση των υπογείων υδάτων των γεωτρήσεων είτε με την εισροή λυμάτων απευθείας στους αγωγούς ύδρευσης σε σημεία κακοτεχνίας ή βλάβης του δικτύου.

Εντούτοις, παρά την επιβάρυνση από τα λύματα, η ποιότητα του νερού της θάλασσας στην Αίγινα είναι πολύ καλή. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ από το Πρόγραμμα Παρακολούθησης των Ακτών Κολύμβησης, τα νερά δεκαεσάρων σημείων δειγματοληψίας πληρούσαν τις προδιαγραφές τόσο των επιθυμητών όσο και των υποχρεωτικών τιμών (GI), όπως αυτές ορίζονται στην Οδηγία 76/160/ΕΟΚ.

Ελαιοτριβεία

Στην Αίγινα λειτουργούν δύο ελαιοτριβεία. Το ένα στα Πλακάκια και το δεύτερο στην Κυψέλη. Κατά τη λειτουργία τους προκαλείται κυρίως δυσοσμία και σημειακά προβλήματα ρύπανσης όσον αφορά στην διάθεση του κασίγαρου. Τα απόβλητα των ελαιουργείων χαρακτηρίζονται από χαμηλό pH, πολύ υψηλό οργανικό φορτίο και ισχυρές χρωστικές. Για το λόγο αυτό κατατάσσονται στα πιο δύσκολα για επεξεργασία απόβλητα. Εντούτοις, μέχρι σήμερα δεν υπάρχει σύστημα διαχείρισης των αποβλήτων αυτών με αποτέλεσμα την επιβάρυνση του περιβάλλοντος και του ρεύματος αποβλήτων που διαχειρίζεται η Αίγινα.

Λατομεία

Η λατομική δραστηριότητα ευθύνεται για την παραγωγή σημαντικών ποσοτήτων σκόνης τόσο κατά την εξόρυξη των υλικών όσο και κατά τη μεταφορά τους με φορτηγά μέσα από τους δρόμους της Αίγινας (θόρυβος, μικροσωματίδια στον αέρα, κυκλοφορική πίεση, κίνδυνος ατυχημάτων κ.α.). Στην περιοχή του Δήμου Αίγινας λειτουργεί ένα λατομείο παραγωγής αμμοχάλικου⁸⁹ κοντά στους Λαζάρηδες (περιοχή κηρυγμένη ως αρχαιολογικός χώρος, ΦΕΚ 217B/80, 9B/95, 226 B/98), και ένα εντός της χερσαίας ζώνης του λιμένα στο Λεόντι.

Επίσης, υπάρχουν άλλα τέσσερα ανενεργά λατομεία (δύο σε μικρή απόσταση από την Παλαιόχωρα και τον Αγ. Νεκτάριο, ένα στο Μεσαγρό και ένα βόρεια από τους Άλωνες). Τα ανενεργά λατομεία χρήσουν άμεσης αποκατάστασης καθώς προκαλούν σημαντική αλλοίωση και υποβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, ενώ μπορούν να γίνουν αποδέκτες αποβλήτων οικοδομικής δραστηριότητας (βάσει του ΦΕΚ 783/23.6.2000 & ΦΕΚ 1204/17.9.2002). Με την αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας, πετιούνται στην ύπαιθρο στην Αίγινα πάνω και 8.500 τόνοι μπάζα κάθε χρόνο. Τα λατομεία θα μπορούσαν να αποκατασταθούν με τη χρήση των μπάζων, σταματώντας παράλληλα και την περιβαλλοντική επιβάρυνση που αυτά συμβάλουν, όταν πετιούνται ανεξέλεγκτα στα δάση και στα άλλα φυσικά οικοσυστήματα της Αίγινας.

⁸⁹ Σύμφωνα με τις υφιστάμενες πηγές λειτουργεί χωρίς άδεια.

Θα παραθέσω το κείμενο που δημοσίευσα το 2007 σχετικά με τα μπάζα οικοδομής στα δάση της Αίγινας:

«Κυριακή πρωί. Η περιπατητική ομάδα ξεκινάει για άλλον ένα περίπατο στις φυσικές ομορφιές της Αίγινας. Αυτή τη φορά το ραντεβού στους Ανιτσαίους, το χωριό με τον πέτρινο ανεμόμυλο στην κορυφή του, στη νότια άκρη της Αίγινας. Πολλοί θα γνωρίζουν τους Ανιτσαίους από τις υπέροχες ταβέρνες του.

Μπορεί οι Ανιτσαίοι να βρίσκονται μακριά από τη φασαρία του λιμανιού και το συνωστισμό της πόλης, όμως η «ανάπτυξη» έχει φτάσει μέχρι εδώ. Το χωριό ανοικοδομείται ραγδαία, χάνοντας για πάντα τον ιστορικό και παραδοσιακό του χαρακτήρα. Διότι τα νέα κτίρια δεν κάνουν τον κόπο να ενταχθούν στο παραδοσιακό σύνολο του χωριού. Αντίθετα, αντιγράφουν τις τάσεις των πόλεων – διόροφα κουτιά με μπαλκόνια και λίγη πέτρα και χρώμα που μάταια προσπαθούν να τα εντάξουν στο οικιστικό τοπίο. Ο εκφυλισμός της αρχιτεκτονικής παράδοσης στους Ανιτσαίους, όπως και σε ολόκληρη την Αίγινα, με κακόγουστα, άχρωμα και κακοσχεδιασμένα κτίρια, έχει γίνει πιά «λαϊκή τέχνη».

Όμως η σημερινή «ανάπτυξη» δεν εκφυλίζει μόνο το οικιστικό τοπίο. Δυστυχώς εκφυλίζει και το φυσικό. Αναφέρομαι στα σπίτια που έχουν ευθαρσώς χτιστεί μέσα στο δάσος. Αναφέρομαι στη μπουλντόζα που άνομα ισοπέδωσε το πλάι του δρόμου πριν τους Ανιτσαίους, για να ανοίξει πρόσβαση στα όμορα οικόπεδα - για να πουληθούν πιο εύκολα; Αναφέρομαι στα σκουπίδια: παλιά έπιπλα, ντενεκέδες λάδι, στρώματα, παλιά καλώδια της ΔΕΗ και άλλα απορρίμματα, που πετιούνται κατά μήκος του δρόμου προς τους Ανιτσαίους, κοντά στο καταφύγιο Άγριας Ζωής, κατά μήκος των αντιπυρηνικών ζωνών και σε όλες τις προσβάσιμες με φορτηγό φυσικές ομορφιές του νησιού.

Αυτό που ξεχωρίζει όμως περισσότερο από όλα, είναι οι «καθιερωμένες» περιοχές απόρριψης μπαζών στην Αίγινα. Βουνά από μπάζα που συναντήσαμε σε κάθε μονοπάτι που είναι προσβάσιμο με φορτηγό. Εστίες μόλυνσης, ρύπανσης, καταστροφής του τοπίου και δυνητικά – λόγω λειψυδρίας - εστίες πυρκαγιάς, που απειλούν τα δάση και όλους τους φυσικούς πνεύμονες της Αίγινας.

Τα απόβλητα της οικοδομής είναι μία πληγή της οικοδομικής δραστηριότητας για όλη τη χώρα. Χωρίς καμμία μέριμνα μέχρι σήμερα, το μεγαλύτερο μέρος των 5-6 εκατομμυρίων τόνων μάζων που παράγει η χώρα, καταλήγουν στα δάση, τα ρέματα και όπου βολεύει τον καθένα. Ο νόμος (ΦΕΚ 783/23.6.2000 & ΦΕΚ 1204/17.9.2002) για την ανάπλαση των λατομείων της Αττικής δεν εφαρμόστηκε αρκετά για να λύσει το πρόβλημα. Στην Ελλάδα ανακυκλώνεται σήμερα μόλις ένα 5% των αδρανών της οικοδομής. Τα υπόλοιπα 95% καταλήγουν στην ύπαιθρο και τη φύση. Αντίθετα, στην Ολλανδία και το Βέλγιο ανακυκλώνονται κατά 90% και 87% αντίστοιχα!

Στην Αίγινα το θέμα έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις. Με την αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας, πετιούνται στην ύπαιθρο πάνω και 8.500 τόνοι μπάζα κάθε χρόνο. Παλιά

⁹⁰ Μεσσίνας, Η. (2007). «Δάση: οι κρυφοί σκουπιδότοποι της Αίγινας», *Νέα του Σαρανικού* 57 (22/2), σ. 25.

υπήρχε μέριμνα ώστε τα μπάζα να εξυπηρετούν την μία ή την άλλη οικοδομή για μπαζώματα, χωρίς να πετιούνται στη φύση. Σήμερα πετιούνται στα δάση και μετά ο πελάτης αγοράζει χώμα για μπαζώμα! Στην Αίγινα, παρόλο που ο Δήμος έχει ξεκινήσει ενέργειες για την ανάπλαση των ανενεργών λατομείων, προβλέπεται ότι η διαδικασία θα διαρκέσει πολύ, καθώς είναι πολύ χρονοβόρα.

Τα μπάζα όμως αποτελούνται από υλικά που ανακυκλώνονται (όπως χαρτί, σίδηρο και πλαστικό, αλλά και μπετόν και τούβλα που θριματίζονται και επαναχρησιμοποιούνται) και προς αυτή την κατεύθυνση οδηγείται και η οικοδομή με το προς ψήφιση ΠΔ του ΥΠΕΧΩΔΕ που αφορά στην εναλλακτική διαχείριση και ανακύκλωση των αδρανών της οικοδομής. Με την εφαρμογή του νέου ΠΔ, η εναλλακτική διαχείριση και ανακύκλωση των μπαζών όχι μόνο θα είναι υποχρεωτική, αλλά δεν θα εκδίδεται οικοδομική άδεια χωρίς να προσκομίσει ο ιδιοκτήτης πιστοποιητικό ανακύκλωσης των μπαζών της οικοδομής του! Με άλλα λόγια, σύντομα θα υπάρξει ουσιαστική παρέμβαση της Πολιτείας στο καίριο αυτό περιβαλλοντικό πρόβλημα.

Μέχρι να εφαρμοστεί όμως το νέο ΠΔ για τα μπάζα, τι θα γίνει; Θα συνεχίζεται η εναπόθεσή τους στα δάση και ρέματα της Αίγινας;»

Να αναφέρω ότι και μετά την ψήφιση του ΠΔ για τα απόβλητα της οικοδομής, η εικόνα των δασών της Αίγινας δεν έχει αλλάξει.

Βιομηχανικές δραστηριότητες

Στην Αίγινα λειτουργούσε μέχρι πρόσφατα βιομηχανία παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος και ασφαλτομίγματος στη θέση «Σκοτεινή» η οποία έχει εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους (Απ. Γ.Γ. Περιφ. Αττικής με αρ. Πρωτ. ΠΕΧΩ1413/Φ.Περ.9/07, 17-4-2007). Μία δεύτερη μονάδα παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος λειτουργεί στην περιοχή Μπάσκου Μεσαγρού η οποία επίσης έχει εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους (Απ. Γ.Γ. Περιφ. Αττικής με αρ. Πρωτ. ΠΕΧΩ2591/Φ.Περ.9/07, 24-5-2007) και οι δύο με περιορισμένη ισχύ 5 ετών. Οι αποφάσεις λειτουργίας τους λαμβάνουν υπόψιν το γεγονός ότι στην περιοχή εγκατάστασης των δραστηριοτήτων αυτών υπάρχουν ρέματα προσωρινά οριοθετημένα, ενώ γειτνιάζουν με περιοχές ιδιαίτερης ιστορικής και οικολογικής αξίας, με αποτέλεσμα οι περιβαλλοντικοί όροι είναι ιδιαίτερα αυστηροί τόσο στην κατασκευή των μονάδων και κυρίως στη λειτουργία τους.

Όσον αφορά στο ρέμα της Σκοτεινής, δημοσιεύθηκε από τον γράφοντα τον Φεβρουάριο 2006 ανοιχτή επιστολή προς το Δήμαρχο Αίγινας και προς το ΔΣ της Αίγινας με τίτλο: «Σκοτεινή, Αίγινα † 6.2.2006: Σκοτεινό διαφένεται το μέλλον της Σκοτεινής».⁹¹ Στην επιστολή αναφέρθηκε «στο θέμα 13 του Δημοτικού Συμβουλίου της 6 Φεβρουαρίου 2006, για το οποίο το Δημοτικό Συμβούλιο Αίγινας, με θετική εισήγηση του Δημάρχου κ. Μούρτζη, αποφάσισε σχεδόν σύσσωμο (με μόνο δύο «όχι», από τους κκ. Μιχαλόπουλο και Πούντο) να επιτρέψει την εγκατάσταση μονάδος έτοιμου σκυροδέματος δίπλα στο

⁹¹ Μεσσίνας, Η. (2006). «Σκοτεινό διαφένεται το μέλλον της Σκοτεινής», *Μάχη της Αίγινας* (15/2), σ. 4.

ρέμμα της Σκοτεινής, από την εταιρεία «Ν. Τόγιας και Υιοί». Με επιχείρημα τον πιθανό «μαρασμό» του κλάδου των οικοδόμων και την έλλειψη Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου στο νησί, για την χωροθέτηση τέτοιων μονάδων, οι Δημοτικοί Σύμβουλοι τελικά αποδεχόμενοι όλες τις γραφειοκρατικές εγκρίσεις των αρμόδιων φορέων και υπηρεσιών Διεύθυνσης πρώην ΥΠΕΧΩ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ, ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ και ΥΠΠΟ ενέκριναν την αίτηση της εταιρείας για «κοινωνική αποδοχή του έργου». Ένα χρόνο αργότερα⁹² στις 17/4/07, με αριθ. πρωτ. ΠΕΧΩ1413/Φ.Περ.9/07 ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Αττικής Χαράλαμπος Μανιάτης αποφάσισε την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για την μονάδα έτοιμου σκυροδέματος δίπλα στο ρέμα της Σκοτεινής. Η καταδικαστική αυτή απόφαση, αποτέλεσε θέμα στην εκπομπή της Φωτεινής Πιπιλή στο ραδιόφωνο του ΣΚΑΙ και προσφυγής μεταξύ άλλων στο Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ), τον Συνήγορο του Πολίτη, το Σώμα Επιθεωρητών και Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης από πολίτες και οργανώσεις της Αίγινας.

Ίσως αρμόζει να αναφερθώ εδώ στους λόγους που οι πολίτες «ξεσηκώνονται». Είναι πολλοί. Έχει να κάνει με την αφύπνιση που παρατηρούμε σε όλη την Ελλάδα για την προστασία του περιβάλλοντος, με μεγαλύτερη προβολή να λαμβάνει η προστασία και ο καθαρισμός του Κηφισού, από χιλιάδες πολίτες της Αθήνας. Έχει να κάνει με το γεγονός ότι οι περιβαλλοντικοί όροι που εγκρίθηκαν για τη μονάδα έτοιμου σκυροδέματος στη Σκοτεινή, αφορούν σε μονάδα που θα παράγει 50 κυβικά μετόν την ημέρα, όταν ξέρουμε ότι η ίδια μονάδα παράγει σήμερα δεκαπλάσια. Έχει να κάνει με το γεγονός ότι το ρέμα της Σκοτεινής αποτελεί έναν από τους δύο πιά σημαντικούς αποδέκτες των νερών της βροχής για τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα (βλ. 9 ανασχετικά φράγματα κατά μήκος της κοίτης του ρέματος) όταν η υπεράντληση έχει μειώσει τα αποθέματα νερού του υδροφόρου ορίζοντα και τα έχει καταστήσει ολοένα και πιά υφάλμυρα. Έχει να κάνει με το γεγονός ότι η λεκάνη απορροής του ρέματος της Σκοτεινής προστατεύεται από τον νόμο 3199/2003 και την Κοινοτική Οδηγία 2000/60 για την προστασία και διαχείριση των υδάτινων πόρων της χώρας.»

Κεραίες

Στην Αίγινα, ιδιαίτερα στις εξωαστικές περιοχές, εκεί που το φυσικό φυσικό τοπίο εντυπωσιάζει, σημαντική οπτική ρύπανση προκαλούν οι κεραίες τηλεόρασης και τηλεφωνίας που είναι εγκατεστημένες σε εμφανή σημεία στο βόρειο-ανατολικό, ανατολικό και δυτικό τμήμα του νησιού. Χαρακτηριστική είναι η οπτική ρύπανση των κεραιών που βρίσκονται και φαίνονται σε μικρή απόσταση από τον Ναό της Αφαιάς, καθώς και οι κεραίες που είναι εγκατεστημένες νότια των Λαζάρηδων.

Λόγω ελλειπούς σχεδιασμού και ανύπαρκτης σχεδόν δημόσιας διαβούλευσης για καίριες αποφάσεις όσον αφορά στη χωροθέτηση των υποδομών της Αίγινας, ιδιαίτερα για όσες σχεδιάζονται τη στιγμή αυτή, υπάρχει ο κίνδυνος να δούμε και άλλα τέτοια

⁹² Μεσσίνας, Η. (2007). «Σκοτεινή SOS!» *Νέα του Σαρωνικού* 60, σ. 22.

φαινόμενα και στο μέλλον. Καλό θα ήταν, αντί να αντιμετωπίζει ο Δήμος τις λιγοστές φωνές των περιοίκων ως NIMBY («not in my backyard» - *όχι στην πίσω αυλή μου*), να εφαρμόσει συγκροτημένες διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης ώστε να ακούσει τις απόψεις των κατοίκων του νησιού – όπως θα έλεγε και η Jane Jacobs «τα μάτια του μέρους» - ώστε να γίνουν οι χωροθετήσεις προσεκτικά, χωρίς να επαναληφθούν τα σφάλματα του παρελθόντος. Με στόχο την ανάπτυξη αλλά και προστασία των φυσικών και πολιτιστικών αγαθών της Αίγινας.

4.10. Αναπτυξιακή Πολιτική

Πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης

Σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 22766/09-04-2020 Κοινή Υπουργική Απόφαση Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα ΟΤΑ α' και β' βαθμού, συνδέσμων Δήμων και Νομικών Προσώπων: ΟΤΑ Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Αλληλεγγύης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, το πρόγραμμα με την συμβολική ονομασία «Αντώνης Τρίτσης» αποσκοπεί στην ανάπτυξη της αυτοδιοίκησης και είναι επί της ουσίας η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδιασμού από τους φορείς που την ασκούν. Κάποιοι από τους βασικούς στόχους του προγράμματος είναι να βελτιωθούν και να εκσυγχρονιστούν οι βασικές υποδομές των ΟΤΑ α' και β' βαθμού, των Συνδέσμων Δήμων καθώς και των νομικών προσώπων των ΟΤΑ μέσα από τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και με γνώμονα την ασφάλεια και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών, η προστασία της δημόσιας υγείας, η στήριξη των δομών μέσω των οποίων παρέχονται κοινωνικές υπηρεσίες, η εισαγωγή τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας στη σχέση του πολίτη με την τοπική αυτοδιοίκηση και τέλος, ο εκσυγχρονισμός του θεσμού της πολιτικής προστασίας σε τοπικό επίπεδο (ΕΥΔΕ-ΥΠΕΣ, 2021)⁹³.

Ως δικαιούχοι του προγράμματος ορίζονται οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, οι Σύνδεσμοι Δήμων και τα Νομικά Πρόσωπα των ΟΤΑ, με δυνατότητα ομαδοποίησης ανάλογα με τις επενδυτικές ανάγκες, την αναπτυξιακή στόχευση, καθώς και κριτήρια, όπως τα δημογραφικά, η ορεινότητα, η νησιωτικότητα κ.α. και ως περιοχή παρέμβασης του προγράμματος λαμβάνεται το σύνολο της χώρας.

Πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης στην Αίγινα

Όσον αφορά στην περιοχή μελέτης, βάσει της πρόσκλησης του δημάρχου Γιάννη Ζορμπά σε τακτική συνεδρίαση της Οικονομικής Επιτροπής μέσω τηλεδιάσκεψης με χρήση της τεχνολογίας του e-presence (www.epresence.gov.gr), στις 22 Μαρτίου 2021, στην ημερήσια διάταξη συμπεριλαμβάνονταν τα εξής θέματα που αφορούν στο πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης»:

⁹³ FortuneGreece.gr, 2021.

- Έγκριση πρακτικού Επιτροπής Διερεύνησης Τιμών για το έργο «Δράσεις για υποδομές που χρήζουν αντισεισμικής προστασίας» στο πλαίσιο της Πρόσκλησης ΑΤ11 του Προγράμματος «Αντώνης Τρίτσης».
- Εισηγήση για λήψη απόφασης από την Οικονομική Επιτροπή του Δήμου Αίγινας περί αποδοχής των όρων συμμετοχής στο Πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης» και υποβολής της πράξης με τίτλο «Προμήθεια ηλεκτρικών οχημάτων του Δήμου Αίγινας» στην Πρόσκληση ΑΤ12 με τίτλο: «Δράσεις Ηλεκτροκίνησης στους Δήμους».

4.11. Υγειονομική κρίση του COVID-19 και οι επιπτώσεις στο κλίμα

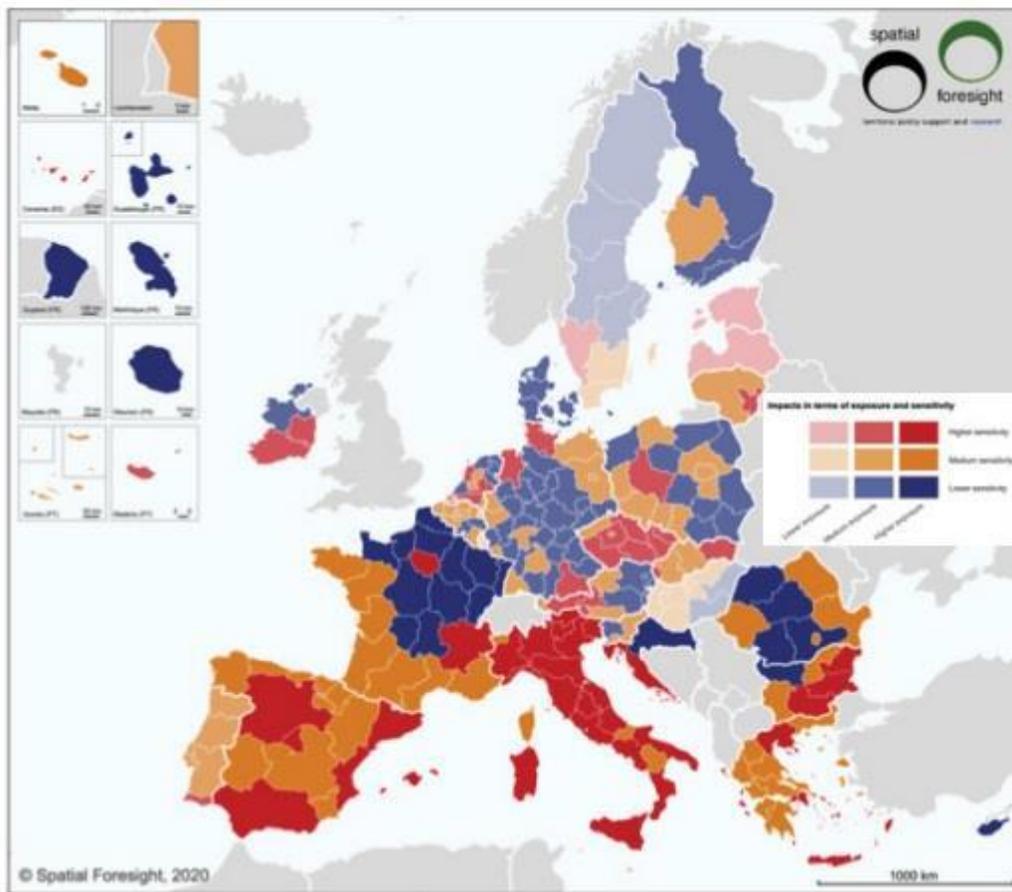
Αναμφισβήτητα, η πανδημία που περισσότερο σχεδόν δύο χρόνια συγκλονίζει τον πλανήτη, αποτελεί μια φυσική καταστροφή μεγάλης κλίμακας και βιολογικής προέλευσης και ενδεχομένως τη μεγαλύτερη μέχρι τώρα της γενιάς μας. Μάλιστα, πολλοί ειδικοί αλλά και διεθνείς οργανισμοί, όπως είναι το πρόγραμμα του ΟΗΕ για το περιβάλλον, αντιλαμβάνονται την πανδημία ως μια ισχυρή προειδοποίηση της φύσης, βασιζόμενοι και στην υφιστάμενη κλιματική κρίση, η οποία επηρεάζει σε μεγαλύτερο η μικρότερο βαθμό κάθε χώρα, κάθε πόλη και κάθε μικρή περιοχή⁹⁴.

Όπως είναι φυσικό, η Αίγινα δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη από μια τέτοιου μεγέθους κρίση, της οποίας ο οικονομικός αντίκτυπος υπήρξε δριμύς σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται από τη σημαντική μείωση της τουριστικής δραστηριότητας το καλοκαίρι του 2020 σε σχέση με εκείνη του έτους 2019. Αν και η περιοχή κατάφερε να δεχτεί αρκετούς από τους παραδοσιακούς επισκέπτες, καθώς στηρίζεται ιδιαίτερα στον εσωτερικό τουρισμό, ωστόσο δεν κατόρθωσε να προσελκύσει, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών της πανδημίας, μεγάλο αριθμό ξένων επισκεπτών. Βάσει προφορικής ενημέρωσης με παράγοντες του τουρισμού στην Αίγινα, το καλοκαίρι 2021 ο τουρισμός ανέκαμψε μερικώς και έφτασε σε επίπεδα 60% σε σύγκριση με το καλοκαίρι του 2019 – όταν οι προβλέψεις ήταν για 50%. Συνεπώς, με περίπου 100 κρούσματα Κορωνοϊού στην Αίγινα, το 2021 ήταν μια καλή χρονιά για το νησί, παρόλο που η πανδημία συνεχίζεται, πολλές χώρες έχουν ακόμη περιορισμούς στα ταξίδια και παρόλο που ακόμη ένα σημαντικό ποσοστό του ενήλικου πληθυσμού στην Ελλάδα – και στην Αίγινα, δεν έχει εμβολιαστεί.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η Αίγινα δεν είναι νέα σε εκδηλώσεις πανδημίας. Την περίοδο του Ι. Καποδίστρια, το 1828, η νέα Κυβέρνηση Καποδίστρια έπρεπε να αντιμετωπίσει επιδημία πανώλης που είχε πλήξει τα νησιά του Σαρωνικού και την Πελοπόννησο. Ο Κυβερνήτης Καποδίστριας πήρε άμεσα και δραστικά μέτρα που παρέλυσαν το εμπόριο και προκάλεσαν έντονες αντιδράσεις εναντίον του. Είχαν όμως ευεργετικά αποτελέσματα στην αντιμετώπιση της επιδημίας. Μεταξύ άλλων, διόρισε έκτακτες επιτροπές υγείας στην Αίγινα, στο Ναύπλιο και στον Πόρο. Η Ύδρα και οι

⁹⁴ anemosananeosis.gr

Σπέτσες μπήκαν σε αυστηρό ναυτικό αποκλεισμό («lockdown», όπως θα λέγαμε σήμερα), υπό την επιτήρηση του φιλέλληνα Κάρολου Φαβιέρου, ενώ ο ίδιος ο Καποδίστριας επόπτευε την κατάσταση στα γύρω νησιά, ενώ μεταξύ άλλων υποχρέωσε «οι κάτοικοι να μένουν εις τα ίδια και εμποδίζεται πάσα θρησκευτική τελετή». Επιστρέφοντας στην Αίγινα, μπήκε και ο ίδιος σε καραντίνα στην Περιβόλα, στην οικία Βούλγαρη, ενώ έστειλε στην Ύδρα και στις Σπέτσες δύο πλοία με τρόφιμα και χρήματα για τους φτωχότερους κατοίκους. Τελικά, η εξάπλωση της επιδημίας περιορίστηκε αισθητά, έτσι ώστε σε διάστημα εννέα ημερών, από τους 45.000 κατοίκους μόνο 30 ασθένησαν και 13 πέθαναν.⁹⁵



Εικόνα 155: Δυνητικός κίνδυνος για τις περιφερειακές οικονομίες και την αγορά εργασίας λόγω του Covid-19 (Ιούνιος 2020)
Πηγή: European Committee of the Regions, 2021

Η Ευρώπη, όπως και ο υπόλοιπος κόσμος, βρίσκεται αντιμέτωπη με μια πρωτόγνωρη κρίση στον τομέα της δημόσιας υγείας η οποία εξαπλώνεται γρήγορα σε ολόκληρη την ήπειρο. Οι ευρωπαϊκές και εθνικές αρχές εφαρμόζουν δρακόντεια μέτρα για τον περιορισμό και την επιβράδυνση της εξάπλωσης του COVID-19. Η επιβολή περιορισμών στην κυκλοφορία, στις μετακινήσεις από και προς τον τόπο εργασίας και στις

⁹⁵ Προβής, Γ. (Επιμελ.). (2020). *Η Αίγινα του Καποδίστρια*. Δήμος Αίγινας, Επιτροπή «Αίγινα 2021», Αίγινα. Σελ. 80-82.

κοινωνικές συναθροίσεις πλήττει σοβαρά πολλούς βασικούς τομείς της οικονομίας, καθώς πτήσεις ακυρώνονται και σχολεία, εστιατόρια και τα σύνορα κλείνουν. Ο όρος «απαγόρευση κυκλοφορίας» (lockdown) αποτυπώνει τη νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, με στόχο να περιοριστεί ο αριθμός των θυμάτων, που, δυστυχώς, είναι πολύ μεγάλος. Κυριότερη προτεραιότητα αποτελεί η ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων του Covid-19 στην υγεία των πολιτών και η διασφάλιση της καλύτερης δυνατής παροχής υγειονομικών υπηρεσιών σε όσους έχουν προσβληθεί από τη νόσο και, στη συνέχεια, η διασφάλιση της λειτουργίας της οικονομίας, ώστε να διασφαλιστεί η ευημερία, καθώς και οι θέσεις εργασίας και τα μέσα διαβίωσης.

Η παρούσα κρίση του COVID-19 αναμένεται να έχει ισχυρό αντίκτυπο στα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης, όπως για παράδειγμα στη μείωση της ζήτησης για κινητικότητα, κυρίως σε επίπεδο διεθνών αερομεταφορών και καθημερινών μετακινήσεων από και προς τον τόπο εργασίας με ΙΧ, την ανάπτυξη της τηλεργασίας. Η τηλεργασία, παρόλα τον αρνητικό αντίκτυπο λόγω κοινωνικής απομόνωσης, εντούτοις, επιτρέπει την επιλογή εγκατάστασης σε μέρη εκτός αστικών κέντρων, εκεί όπου ο COVID-19 επηρεάζει λιγότερο την καθημερινότητα και δεν απαιτούται lockdown όπως στις μεγάλες πόλεις. Με άλλα λόγια, η κρίση του COVID-19, παρόλες τις αρνητικές της επιπτώσεις παγκοσμίως, ενδέχεται να ωφελήσει ορισμένες εξωαστικές περιοχές, όπως η Αίγινα.

5. Ανάλυση SWOT

5.1. Μεθοδολογία SWOT

Η SWOT Analysis μετρά 60 χρόνια από την ανάπτυξή της εντούτοις παραμένει ακόμη ένα σημαντικό εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού. Χρησιμοποιείται κυρίως για την ανάλυση του εσωτερικού και του εξωτερικού περιβάλλοντος μιας επιχείρησης, μιας γεωγραφικής περιοχής, ακόμη και θεσμών ή οργανισμών με σκοπό τη λήψη αποφάσεων σε σχέση με τους στόχους που έχουν τεθεί, με τη συμβολή της να είναι καθοριστική σε ζητήματα που σχετίζονται τόσο με τον περιβαλλοντικό και περιφερειακό σχεδιασμό, όσο και με δράσεις που σχετίζονται με τους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής πρόνοιας.

Το αρκτικόλεξο SWOT, το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως, προκύπτει από τα αρχικά των αγγλικών λέξεων Strengths - Δυνατά Σημεία, Weaknesses - Αδυναμίες, Opportunities - Ευκαιρίες και Threats - Απειλές. Έτσι, η ανάλυση SWOT εξετάζει όλα εκείνα τα δυνατά και αδύνατα σημεία του εσωτερικού περιβάλλοντος μιας επιχείρησης, ενός οργανισμού ή μιας περιοχής, αλλά και τις ευκαιρίες και τις απειλές που προκύπτουν από το εξωτερικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται. Με τον όρο δυνατά σημεία υποδηλώνονται τα πλεονεκτήματα μιας επιχείρησης, ενός οργανισμού ή μιας περιοχής, ενώ με τον όρο αδυναμίες νοούνται τα μειονεκτήματα και τα αρνητικά σημεία. Οι έννοιες ευκαιρίες και απειλές σχετίζονται, όπως έχει ήδη αναφερθεί, με το εξωτερικό περιβάλλον και αυτές θα πρέπει να εντοπίζονται ώστε να υφίσταται και η κατάλληλη προσαρμογή. Έτσι, οι βασικές δύο διαστάσεις γύρω από τις οποίες κινείται η ανάλυση SWOT είναι το εσωτερικό περιβάλλον (Strengths and Weaknesses) και το εξωτερικό περιβάλλον (Opportunities and Threats), τα στοιχεία των οποίων αναλύονται στη συνέχεια.

Δυνατά Σημεία - Strengths

Πρόκειται για όλα εκείνα τα πλεονεκτήματα και τις δυνάμεις τις οποίες διαθέτει μια επιχείρηση, ένας οργανισμός ή μία περιοχή τα οποία μπορεί να εκμεταλλευτεί για την επίτευξη των στόχων της. Όταν το αντικείμενο ανάλυσης είναι μια περιοχή της οποίας επιχειρείται η ανάλυση και ο σχεδιασμός, δυνατά σημεία θεωρούνται η γεωγραφική θέση, ο τουρισμός, οι φυσικοί πόροι κ.α.

Αδυναμίες - Weaknesses

Πρόκειται για τις ελλείψεις και τους περιορισμούς, τα οποία καθιστούν δύσκολη έως αδύνατη την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από μια επιχείρηση, έναν οργανισμό ή μία περιοχή. Στην περίπτωση της ανάλυσης και του σχεδιασμού μιας περιοχής, η μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης επιβεβαιώνει πως οι αδυναμίες μπορούν να προέλθουν και από τους τρεις τομείς, περιβάλλον, κοινωνία, οικονομία, κάποιες από τις οποίες μπορούν να εξαλειφθούν και άλλες όχι.

Ευκαιρίες - Opportunities

Το εξωτερικό περιβάλλον μιας επιχείρησης, ενός οργανισμού ή μιας περιοχής δημιουργεί και ευνοϊκές συνθήκες ανάπτυξης. Όταν αντικείμενο μελέτης αποτελεί μια περιοχή τέτοιου είδους ευκαιρίες δημιουργούνται από τις εκάστοτε πολιτικές όπως είναι οι αναπτυξιακές, αλλά και τις οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις. Όλα αυτά αποτελούν σημαντικά εργαλεία, η αξιοποίηση των οποίων δύναται να συνδράμει στην επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί για την περιοχή.

Απειλές - Threats

Εκτός από τις θετικές επιρροές, το εξωτερικό περιβάλλον δημιουργεί και ανεπιθύμητες καταστάσεις στις επιχειρήσεις, τους οργανισμούς ή τις περιοχές, καθυστερώντας κάθε είδους εξέλιξη. Και σε αυτή την περίπτωση, όταν μελετάται η ανάπτυξη μιας περιοχής, οι απειλές του εξωτερικού περιβάλλοντος αποτελούν ζημιογόνο παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα και την επίτευξη των στόχων της περιοχής.

5.2. Εφαρμογή SWOT

Στους πίνακες που ακολουθούν καταγράφονται συγκεντρωτικά τα στοιχεία που προέκυψαν για την περιοχή μελέτης από την εφαρμογή της ανάλυσης SWOT.

| Δυνατά Σημεία (Strengths) |
|---|
| ▪ Πλούσιο ιστορικό και πολιτιστικό απόθεμα (υποδομές, κτίρια, αρχαιολογικοί χώροι, δραστηριότητες). |
| ▪ Σημαντικό απόθεμα ιστορικών και διατηρητέων κτιρίων. |
| ▪ Πλούσιο φυσικό περιβάλλον (πανίδα και χλωρίδα). |
| ▪ Εγγύτητα στην Αττική και στον Πειραιά. Δύο ώρες από το διεθνές αεροδρόμιο. |
| ▪ Πληθυσμός με έμφαση στις νεότερες ηλικίες. |
| ▪ Πολιτιστική, εκπαιδευτική και αθλητική δραστηριότητα (υποδομές και δράσεις). |
| ▪ Ενεργοί πολίτες (σύλλογοι, ΜΚΟ, ΑΜΚΕ, εθελοντές, κ.α.). |
| ▪ Φιστίκι Π.Ο.Π. με εκτενείς καλλιέργειες και απασχόληση. |
| ▪ Προοπτικές αύξησης της απασχόλησης. |
| ▪ Προσέλκυση ποιοτικών επισκεπτών (παραθεριστών, μόνιμων) από την Αθήνα. |

| Αδυναμίες (Weaknesses) |
|---|
| ▪ Ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο χρήσεων γης, ζωνών ανάπτυξης και προστασίας. |
| ▪ Οικιστική ανάπτυξη και πίεση αστικοποίησης. |
| ▪ Ελλειπές και μη επικαιροποιημένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο. |
| ▪ Ελλειπείς υποδομές (πχ. υγείας και κοινωνικής μέριμνας). |
| ▪ Προβλήματα στα βασικά δίκτυα υποδομών. |
| ▪ Προβλήματα στην ύδρευση (ποσότητα και ποιότητα). |
| ▪ Ανεπαρκής αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων (πχ. βροχής) και εμπλουτισμού του υδροφόρου ορίζοντα (με αποτέλεσμα μερικής εφφαλμύρινης). |
| ▪ Έλλειψη δικτύου αποχέτευσης και μονάδας επεξεργασίας λυμάτων. |

| |
|--|
| ▪ Προβλήματα στη διαχείριση των απορριμμάτων (ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες). |
| ▪ Μη αιμοφορικές βασικές υποδομές: ύδρευση, απορρίμματα, ενέργεια, συγκοινωνίες. |
| ▪ Ανεπαρκείς λιμενικές εγκαταστάσεις και αξιοποίησης λιμανιού στο Λεόντι. |
| ▪ Ανάγκη αναβάθμισης των αθλητικών εγκαταστάσεων. |
| ▪ Ελλιπής αξιοποίηση κτιρίων και χώρων ιστορικού και τουριστικού ενδιαφέροντος. |
| ▪ Προβλήματα στάθμευσης (ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες). |
| ▪ Προβλήματα οδικού και αγροτικού δικτύου. |
| ▪ Ανεπαρκές έως ανύπαρκτο δίκτυο πεζοδρόμησης και ποδηλατοδρόμων. |

| Ευκαιρίες (Opportunities) |
|---|
| ▪ Ολοκλήρωση νέου Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (φάση β’). |
| ▪ Χρηματοδοτήσεις ΕΣΠΑ κλπ. |
| ▪ Διαδημοτικές συνεργασίες, αδελφοποιήσεις με πόλεις του εξωτερικού, κλπ. |
| ▪ Νέο θεσμικό πλαίσιο ΟΤΑ με νέες αρμοδιότητες. |
| ▪ Επιχειρηματικό Πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (δημοτικές επιχειρήσεις, κοινωφελείς, ανώνυμες, Αναπτυξιακές επιχειρήσεις, ανάπτυξης δημοτικής περιουσίας, κ.α.) |
| ▪ Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου συμπράξεων με τον ιδιωτικό τομέα (ΣΔΙΤ). |
| ▪ Θεσμικό πλαίσιο για ΑΠΕ. |
| ▪ Νέες τεχνολογίες και πρακτικές ανακύλωσης και επανάχρησης απορριμμάτων (κυκλική οικονομία). |
| ▪ Χρήση ΑΠΕ σε δημοτικά κτίρια και εγκαταστάσεις. |
| ▪ Ανάπλαση και αναπαλαίωση ιστορικών κτιρίων. |
| ▪ Αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος. |
| ▪ Αναβάθμιση του φυσικού ως brand name (Fistiki Fest, νέα προϊόντα, κ.α.) |

| Απειλές (Threats) |
|---|
| ▪ Τάση αύξησης του συνολικού πληθυσμού. |
| ▪ Ανεργία. |
| ▪ Αύξηση στην ανέγερση παραθεριστικής – μόνιμης κατοικίας. |
| ▪ Δεν υπάρχει ολοκληρωμένο σχέδιο προστασίας και διαχείρισης του περιβάλλοντος. |
| ▪ Δεν υπάρχει ολοκληρωμένο δασολόγιο. Το κτηματολόγιο βρίσκεται σε εξέλιξη. |
| ▪ Άνοδος στις τιμές της γης και απειλή στη συνέχιση ύπαρξης των καλλιεργειών. |
| ▪ Πιέσεις αστικοποίησης και οικοδομικής εκμετάλλευσης αγροτικών περιοχών. |
| ▪ Μελλοντικά προβλήματα στην ύδρευση (που απορρέουν σε προβλήματα στην ύδρευση του λεκανοπεδίου). |
| ▪ Ανύπαρκτο αποχετευτικό δίκτυο. |
| ▪ Ανάγκη αναβάθμισης των λιμενικών εγκαταστάσεων. |

6. Βιώσιμη Ανάπτυξη της Αίγινας

Έχοντας αναπτύξει την υφιστάμενη κατάσταση της Αίγινας και καθώς μέχρι σήμερα δεν έχει εκπονηθεί ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης, θα επιδιώξουμε στη συνέχεια να αναπτύξουμε τρία πιθανά σενάρια ανάπτυξης, τρία πιθανά οράματα για την ανάπτυξη της Αίγινας, εξετάζοντας τρεις πιθανούς πυλώνες:

- Να αξιοποιήσει την εγγύτητά της με την πρωτεύουσα και να γίνει προάστιο της Αθήνας.
- Να διατηρήσει μία σχετική «αυτονομία», αξιοποιώντας όμως την εγγύτητα με την Αθήνα, το διεθνές αεροδρόμιο Ε. Βενιζέλος και το λιμάνι του Πειραιά, προτείνοντας την ανάπτυξη του τουρισμού σαν κινητήρια δύναμη της οικονομίας της.
- Τέλος, θα εξετάσουμε μια πιά hybrid μορφή ανάπτυξης, όπου όλοι οι παραγωγικοί τομείς του νησιού θα αξιοποιηθούν στο έπακρο, δημιουργώντας μια ισορροπημένη ανάπτυξη πολλών τομέων, που ενδεχομένως να μην αναπτύξουν έναν τομέα στο έπακρο, όμως πιθανόν να δημιουργήσουν μια οικονομία που θα είναι πιά diverse, resilient και adaptable σε μελλοντικές εξελίξεις, διακυμάνσεις και κρίσεις.

6.1. Δημόσια Διαβούλευση

Δεν μπορούμε να ξεκινήσουμε να συζητάμε για ένα όραμα ανάπτυξης της Αίγινας, χωρίς να ρωτήσουμε τους ίδιους τους κατοίκους. Εξάλλου, από συζητήσεις με παράγοντες του νησιού⁹⁶, αυτό που ακούγεται από όλους είναι ότι ενώ κάθε δημοτική αρχή μεριμνά στο να διατηρεί και να ανανεώνει τις υποδομές ή να λύνει προβλήματα στο νησί, στην ουσία το νησί «πλέει ακυβέρνητο, χωρίς όραμα και πρόγραμμα ανάπτυξης».

Συνεπώς, το πρώτο βήμα μετά την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης θα ήταν μία σειρά συναντήσεων με φορείς και πολίτες της Αίγινας σε ένα δομημένο πλαίσιο δημόσιας διαβούλευσης και διαλόγου, όπου ο στόχος θα ήταν να απαντηθεί το ερώτημα «ποιό είναι το συλλογικό όραμα για την Αίγινα». Η διαδικασία θα περιελάμβανε συναντήσεις σε μικρές ομάδες, σε στρογγυλά τραπέζια (τύπου Café Europe), συνεντεύξεις, σημεία στο νησί με τη δυνατότητα συγκέντρωσης απαντήσεων από τους πολίτες και περαστικούς (μαυροπίνακας, post-its, προσωπικές συνεντεύξεις, κ.α.).

Καθώς οι παρούσες συνθήκες δεν επιτρέπουν μια εκτενέστερη διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης, θα αξιοποιήσουμε τη διαδικασία που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στην Αίγινα, στην οποία φορείς και πολίτες κατέθεσαν προτάσεις για έργα στην Αίγινα. Η έκθεση που συζητήθηκε από την Επιτροπή Σχεδιασμού Έργων τον Δεκέμβριο 2020 επίσης συζητήθηκε τον Νοέμβριο 2019 με τον Δημήτρη Φραγκάκη, Γενικό Γραμματέα του Ε.Ο.Τ. σε δημόσιο διάλογο με τους επιχειρηματίες της Αίγινας.

Στο πλαίσιο της διαβούλευσης υποβλήθηκαν προτάσεις από τους εξής φορείς:

⁹⁶ Προφορική συνέντευξη με τον γράφοντα του πρώην δημάρχου Παναγιώτη Κουκούλη και του Δημοτικού Συμβούλου και Προέδρου του Λιμενικού Ταμείου Γιώργου Σκαλτσιώτη (12 Αυγούστου 2021).

Υπέβαλαν προτάσεις οι εξής:

- Οι Κοινότητες Αίγινας, Βαθέος, Κυψέλης, Μεσαγρού, Πέρδικας.
- Η Κοινωφελής Επιχείρηση Δήμου Αίγινας
- Τα μέλη της Επιτροπής Διαβούλευσης:
 - Ένωση Ξενοδόχων νήσου Αίγινας.
 - Πολιτιστικός Σύλλογος Παχειάς Ράχης «Το Ελλάνιον Όρος».
 - Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων Β' Δημοτικού Σχολείου.
 - Σύλλογος Γυναικών Αίγινας.
 - Σύλλογος Ενεργών Πολιτών Αίγινας.
 - Σύλλογος «Οι Φίλοι της Αίγινας».
- Πολίτες – Μέλη: Ουρανία Ασημακοπούλου, Δώρα Κουκούλη, Δημήτρης Κουκούλης.

Οι προτάσεις συντάχθηκαν σε Κατάλογο Προτεινόμενων Έργων. Ο κατάλογος των 107 προτάσεων για νέα έργα, αξιολογήθηκαν και ταξινομήθηκαν αρχικά στις εξής κατηγορίες:

- Υποδομές
- Κοινωνικές Υπηρεσίες
- Παιδεία – Πολιτισμός – Αθλητισμός,
- Βιώσιμη Κινητικότητα,
- Αναπλάσεις Διαμορφώσεις και
- Διάφορα.

Οι προτάσεις της Κατηγορίας «Υποδομές» ταξινομήθηκαν περαιτέρω στις υποκατηγορίες:

- Γενικές Μελέτες
- Αποχέτευση
- Ύδρευση
- Καθαριότητα
- Τεχνικά Έργα
- Πρωτογενής Παραγωγή
- Λιμενικά Έργα
- Τουρισμός.

Στη συνέχεια συγκεντρώθηκαν σε 52 προτάσεις που οργανώθηκαν σε 3 βασικές ομάδες στους παρακάτω πίνακες:

- Προτάσεις με δυνατότητα άμεσου προγραμματισμού (26 προτάσεις).
- Προτάσεις για μεσοπρόθεσμο προγραμματισμό (16 προτάσεις).
- Προτάσεις – Ενδιαφέρουσες ιδέες (10 προτάσεις).

| ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ – ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΜΕΣΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ | | |
|--|---|-----------------------------------|
| α/α | Περιγραφή | Κατηγορία |
| 1 | Εκπόνηση σχεδίου Πολιτικής Προστασίας | Υποδομές - Γενικές Μελέτες |
| 2 | Εκπόνηση στρατηγικού σχεδίου για ολοκληρωμένες ψηφιακές υπηρεσίες smart city | Υποδομές - Γενικές Μελέτες |
| 3 | Μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας δημοτικής συγκοινωνίας | Υποδομές - Γενικές Μελέτες |
| 4 | Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης και προβολής της Αίγινας | Υποδομές - Γενικές Μελέτες |
| 5 | Κατασκευή νέων δεξαμενών ύδρευσης στην Πέρδικα και το Σφεντούρι | Υποδομές - Ύδρευση |
| 6 | Επέκταση δικτύου ύδρευσης της νήσου στις περιοχές Πόρτες και Σφεντούρι | Υποδομές - Ύδρευση |
| 7 | Κατασκευή νέου αντλιοστασίου στο Βαθύ στη θέση "Κεραίες" | Υποδομές - Ύδρευση |
| 8 | Μελέτη αντιπλημμυρικής προστασίας στη πόλη της Αίγινας | Υποδομές - Τεχνικά Έργα |
| 9 | Ονοματοδοσία ανώνυμων οδών, αρίθμηση κτιρίων | Υποδομές - Τεχνικά Έργα |
| 10 | Προκαταρκτική μελέτη για παραλιακή οδό Αίγινας - Σουβάλας - Βελτίωση τεχνικών χαρακτηριστικών, δημιουργία πεζοδρομίων | Υποδομές - Τεχνικά Έργα |
| 11 | Προμήθεια και εγκατάσταση λαμπτήρων και φωτιστικών τύπου LED για την εξοικονόμηση ενέργειας στον Δημοτικό ηλεκτροφωτισμό | Υποδομές - Τεχνικά Έργα |
| 12 | Κατασκευή πεζοδρομίων στην οδό Αίγινας – Πέρδικας (ύψος Α' Μαραθώνα) | Υποδομές - Τεχνικά Έργα |
| 13 | Κατασκευή πεζοδρομίων στην οδό Καποδιστρίου στο ύψος του Γυμνασίου Αίγινας / ΕΠΑΛ | Υποδομές - Τεχνικά Έργα |
| 14 | Μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας για δημιουργία μαρίνας | Υποδομές - Λιμενικά |
| 15 | Μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας για εναλλακτικό εμπορικό/επιβατικό λιμένα | Υποδομές - Λιμενικά |
| 16 | Δημιουργία διαδικτυακής πύλης Δήμου Αίγινας | Υποδομές - Τουρισμός |
| 17 | Κατασκευή ελικοδρομίου | Κοινωνικές Υπηρεσίες |
| 18 | Μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας για δημιουργία ΚΑΠΗ | Κοινωνικές Υπηρεσίες |
| 19 | Μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας για δημιουργία ΚΔΑΠ | Κοινωνικές Υπηρεσίες |
| 20 | Μελέτες επισκευής κτιρίων ιδιοκτησίας του Δήμου (Παλιό Δημαρχείο, Δημοτική αγορά, Δημοτικό Θέατρο, Πύργος Μαρκέλλου) | Παιδεία - Πολιτισμός - Αθλητισμός |
| 21 | Μελέτη οδικής παράκαμψης της Σουβάλας | Βιώσιμη κινητικότητα |
| 22 | Πληροφοριακή σήμανση κύριου οδικού δικτύου Αίγινας | Βιώσιμη κινητικότητα |
| 23 | Αρχαία Ατραπός (από Αγ. Μαρίνα στον Ναό Αφάιας): διαμόρφωση, πλακόστρωση, ηλεκτροφωτισμός | Αναπλάσεις - Διαμορφώσεις |
| 24 | Διερευνητική Μελέτη για αξιοποίηση χώρου ιαματικών λουτρών Σουβάλας | Αναπλάσεις - Διαμορφώσεις |
| 25 | Διερευνητική Μελέτη για απόκτηση κεντρικού οικοπέδου στη Σουβάλα για δημιουργία χώρων στάθμευσης, αναψυχής, πολιτισμού | Αναπλάσεις - Διαμορφώσεις |
| 26 | Προκαταρκτική Μελέτη για αναπλάσεις σε προτεινόμενες περιοχές (Μαραθώνας, Αγ. Ανάργυροι, Αγία Μαρίνα, Βαγία, Μεσαγρός, Αγ. Σωτήρα, Παχειά Ράχη) | Αναπλάσεις - Διαμορφώσεις |

| ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ - ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ | | |
|---|---|-----------------------------------|
| α/α | Περιγραφή | Κατηγορία |
| 1 | Μελέτη φέρουσας ικανότητας Αίγινας | Υποδομές - Γενικές Μελέτες |
| 2 | Περιβαλλοντική Μελέτη Αίγινας | Υποδομές - Γενικές Μελέτες |
| 3 | Δημιουργία πλατείας στον Μεσαγρό | Υποδομές - Τεχνικά Έργα |
| 4 | Δημιουργία φωτοβολταϊκού πάρκου | Υποδομές - Τεχνικά Έργα |
| 5 | Διαμόρφωση/Αποκατάσταση μονοπατιών Παλαιάς Χώρας - Ηλεκτροφωτισμός | Υποδομές - Τεχνικά Έργα |
| 6 | Ολοκλήρωση οδού Μαραθιάνας - Καπότηδες - Παχειά Ράχη | Υποδομές - Τεχνικά Έργα |
| 7 | Υπογειοποίηση καλωδίων στην Παχιά Ράχη | Υποδομές - Τεχνικά Έργα |
| 8 | Αποκατάσταση και ανάδειξη ορεινών διαδρομών | Υποδομές - Τουρισμός |
| 9 | Δημιουργία θαλάσσιου πάρκου | Υποδομές - Τουρισμός |
| 10 | Δημιουργία Τουριστικού Οργανισμού Αίγινας | Υποδομές - Τουρισμός |
| 11 | Αρχαίος Ελαιώνας: Διερευνητική μελέτη για περιβαλλοντική προστασία, διευκόλυνση πρόσβασης και ανάδειξη | Παιδεία - Πολιτισμός - Αθλητισμός |
| 12 | Δημιουργία ανοιχτού Θεάτρου | Παιδεία - Πολιτισμός - Αθλητισμός |
| 13 | Δημιουργία μονοπατιού πρόσβασης στην περιοχή Σφυρίχτρες στο Όρος και ανάδειξη των μνημείων | Παιδεία - Πολιτισμός - Αθλητισμός |
| 14 | Κατασκευή κολυμβητηρίου για αθλητική και θεραπευτική χρήση | Παιδεία - Πολιτισμός - Αθλητισμός |
| 15 | Συντήρηση κτιρίου του σχολείου Παχειάς Ράχης | Παιδεία - Πολιτισμός - Αθλητισμός |
| 16 | Διερευνητική Μελέτη για ανάπλαση οικοπέδου Κοινοτικού γραφείου Πέρδικας και δημιουργία κτηρίου εκδηλώσεων | Αναπλάσεις - Διαμορφώσεις |

| ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ - ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΕΣ ΙΔΕΕΣ | | |
|---|--|-----------------------------------|
| α/α | Περιγραφή | Κατηγορία |
| 1 | Απόκτηση και αποκατάσταση κτιρίου Βογιατζή | Διάφορα |
| 2 | Διερεύνηση δυνατότητας αξιοποίησης εγκαταστάσεων και χώρων ΕΚΠΑΖ | Διάφορα |
| 3 | Διάνοιξη δρόμου Πέρδικα - Πόρτες | Υποδομές - Τεχνικά Έργα |
| 4 | Αποκατάσταση αγροτικής οδού στον Μεσαγρό (από Αγ. Δημήτριο έως ταβέρνα Βάχχος) | Υποδομές - Πρωτογενής παραγωγή |
| 5 | Διερεύνηση δυνατότητας ενοικίασης από τον Δήμο ακινήτων ιδιοκτησίας κληροδοτημάτων και αξιοποίηση για διαμονή σπουδαστών ή ασθενών | Κοινωνικές Υπηρεσίες |
| 6 | Εκπαίδευση / επιμόρφωση πολιτών σε θέματα υγείας, πρόληψης, ψυχολογίας, διατροφής κλπ | Κοινωνικές Υπηρεσίες |
| 7 | Τηλεπρόνοια / Τηλεφροντιδα σε ηλικιωμένους | Κοινωνικές Υπηρεσίες |
| 8 | Δημιουργία ανοιχτού, υπαίθριου, ελεύθερου Γυμναστηρίου με όργανα γυμναστικής | Παιδεία - Πολιτισμός - Αθλητισμός |
| 9 | Μαθήματα πληροφορικής σε ενήλικες | Παιδεία - Πολιτισμός - Αθλητισμός |
| 10 | Σύνταξη κανονισμού λειτουργίας Καρναβαλιού Μεσαγρού | Παιδεία - Πολιτισμός - Αθλητισμός |

Με στόχο να αξιοποιήσουμε τη διαδικασία που έγινε, θα επιχειρήσουμε να βασιστούμε στις προτάσεις αυτές κατηγοριοποιώντας τες ξανά, όμως αναζητώντας εκείνες που δεν εστιάζουν στη λύση συγκεκριμένου προβλήματος ή υποδομής που λείπει στο νησί,

αλλά παραπέμπουν σε μία ανάγκη να δοθεί ή να προστατευτεί ο χαρακτήρας της Αίγινας. Κάτι που μπορεί να μας βοηθήσει στο να προτείνουμε ένα όραμα για το νησί.

Θα ανατρέξουμε στους παραπάνω πίνακες αλλά και στο σύνολο των προτάσεων (107) που κατατέθηκαν, για να απομονώσουμε ορισμένες προτάσεις πάνω στις οποίες θα θέσουμε κάποιους προβληματισμούς και θα βασίσουμε και τα προτεινόμενα σενάρια ανάπτυξης της Αίγινας:

| Πρόταση | Αρχές Σεναρίου Ανάπτυξης | Παρατηρήσεις |
|---|---|---|
| Γενικά - όρια στην ανάπτυξη | | |
| Μελέτη φέρουσας ικανότητας Αίγινας | Να ανοίξει τις πύλες του το νησί στους επισκέπτες και παραθεριστές αλλά με τρόπο που δεν θα υποβαθμίσει το νησί ή την ποιότητα ζωής των κατοίκων του. | Ανάγκη ανάπτυξης με περιορισμούς που δεν θα υποβαθμίσουν την ποιότητα για τους κατοίκους αλλά και επισκέπτες. |
| Περιβαλλοντική Μελέτη Αίγινας | Να ανοίξει τις πύλες του το νησί στους επισκέπτες και παραθεριστές αλλά με τρόπο που δεν θα υποβαθμίσει το νησί ή την ποιότητα ζωής των κατοίκων του. | Ανάπτυξη με περιβαλλοντικούς όρους, για την προστασία του νησιού. |
| Παραθεριστική Κατοικία | | |
| Παραθεριστική κατοικία | | Από τις 107 προτάσεις δεν έγινε καμία απολύτως αναφορά στο θέμα αυτό. Εντούτοις, αποτελεί πραγματικότητα συνεπώς θα πρέπει να αναφερθούμε και σε αυτό ως ένα από τα πιθανά σενάρια ανάπτυξης της Αίγινας. |
| Υποδομές | | |
| Ψηφιακή αναβάθμιση της Αίγινας σε υποδομές αλλά και στις δεξιότητες των πολιτών της + Δημιουργία πανεπιστημίου τρίτης ηλικίας | Να κρατήσει η Αίγινα τους νέους της και να δημιουργήσει ποιότητα ζωής για την τρίτη ηλικία. Αυτό μπορεί να προσελκύσει νέους και συνταξιούχους (από την Ελλάδα και το εξωτερικό) και να ενισχύσει κοινωνικά την κοινωνία της Αίγινας. | Αξιοποίηση της ψηφιακής επανάστασης για την αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών στο νησί. Οι υπηρεσίες μπορούν να συμπεριλάβουν και τομείς όπως η υγεία που χρήζουν αναβάθμισης. |
| Κατασκευή Ελικοδρομίου πλησίον Κέντρου Υγείας | | Η αναβάθμιση του Κέντρου Υγείας θα αναβαθμίσει τις υπηρεσίες που παρέχει το νησί στους πολίτες του. Θα αποτελέσει και σημαντικό σημείο αναφοράς για την προσέλκυση συνταξιούχων τουριστών και παραθεριστών. |
| Παιδικές Χαρές; Διευκολύνσεις για ΑΜΕΑ | | Αναβάθμιση του δημόσιου χώρου. Ασφάλεια και προσβασιμότητα για παιδιά, εφήβους, ΑΜΕΑ. |
| ΑΠΕ | | |
| Δημιουργία φωτοβολταϊκού πάρκου στη θέση Τούρλος | Να επωφεληθεί η Αίγινα από την εγγύτητα στην Αθήνα, με επιλεκτικό τρόπο. | Ενίσχυση στην αυτονομία της Αίγινας σε ενέργεια (ΑΠΕ) και απορρίμματα (κομποστοποίηση). |

| | | |
|--|--|---|
| + Κομποστοποίηση οργανικών αποβλήτων | | Εν μέρει αξιοποίηση της εγγύτητας στην Αθήνα για την εισαγωγή τεχνολογιών, αλλά διατήρηση αυτονομίας όσον αφορά στην εξάρτηση από τις υποδομές του λεκανοπεδίου. |
| Τουρισμός | | |
| Αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος της Αίγινας | Να αναβαθμίσει τον τουρισμό και το προϊόν, αλλά χωρίς να υποβαθμίσει το νησί ή την ποιότητα ζωής των κατοίκων του. | Αξιοποίηση της τουριστικής ζήτησης και αναβάθμιση του προϊόντος που προσφέρει η Αίγινα. |
| Πρωτογενής παραγωγή | | |
| Βελτίωση πρόσβασης σε αγροτική γη | | Αναζωογόνηση του πρωτογενή τομέα σημαίνει τόσο εισόδημα για το νησί, απασχόληση για τους πολίτες αλλά και ανάχωμα στην ανοικοδόμηση και τσιμεντοποίηση της Αίγινας. |
| Κινητικότητα | | |
| Βελτίωση συγκοινωνίας - Δημοτική συγκοινωνία για τις περιοχές εκτός πόλης Αίγινας | Απεξάρτηση από το ΙΧ. Ενίσχυση της ασφάλειας και δικτύου πεζών και ποδηλάτων. | Κινητικότητα, συνδεσιμότητα και απεξάρτηση από το ΙΧ. |
| Δημιουργία ποδηλατόδρομου από Ακρογιάλι μέχρι Φάρο | Απεξάρτηση από το ΙΧ. Ενίσχυση της ασφάλειας και δικτύου πεζών και ποδηλάτων. | Νέες μορφές μετακίνησης, πιο υγιεινές και πιο φιλικές στο περιβάλλον. Απεξάρτηση από το ΙΧ και μείωση του κυκλοφοριακού προβλήματος από την αύξηση των ΙΧ κυρίως στην πόλη της Αίγινας. |
| Δημιουργία ποδηλατόδρομου στη διαδρομή Αίγινα - Πέρδικα | | Η ανάπτυξη ποδηλατοδρόμων εντός και εκτός της πόλης της Αίγινας, προωθεί ένα πιο αειφορικό μοντέλο ανάπτυξης και απεξάρτησης από το ΙΧ. |
| Ανάπλαση - πεζοδρόμηση παραλίας Βαγιάς | Απεξάρτηση από το ΙΧ. Ενίσχυση της ασφάλειας και δικτύου πεζών και ποδηλάτων. | Κινητικότητα, αύξηση της κίνησης των πεζών και της τουριστικής και εμπορικής κίνησης και δραστηριότητας. |
| Δημιουργία διαδρομών / πεζοδρομίων περιπάτου και αναψυχής πεζών | | Κινητικότητα και απεξάρτηση από το ΙΧ. |
| Δημόσιες χρήσεις - χώρος | | |
| Αγορά κεντρικού οικοπέδου στο λιμάνι Σουβάλας και αξιοποίηση με πολλαπλές χρήσεις (πολιτιστικός χώρος, παιδική χαρά, χώρος στάθμευσης) + Ανάπλαση πλατείας Εθνεγερσίας, περιοχής Κολώνας για ψυχαγωγία | Αναβάθμιση του δημόσιου χώρου και υπηρεσιών προς τον πολίτη και κυρίως τους νέους. | Η ανάγκη αναβάθμισης του δημόσιου χώρου και της δημιουργίας ποιοτικών δημόσιων χρήσεων για τους νέους, για τους πολίτες αλλά και για τους επισκέπτες. |

| | | |
|--|--|--|
| εφήβων | | |
| ΙΧ | | |
| Μεταφορά γηπέδου ποδοσφαίρου - Δημιουργία υπόγειου χώρου στάθμευσης | | Η απομάκρυνση χρήσεων από το κέντρο της πόλης (προσβάσιμο από πεζούς) αποτελεί λύση που λαμβάνει υπόψη τη μετακίνηση με το ΙΧ. Είναι πιθανόν, σε ένα σενάριο που προωθεί την αειφορία, η απομάκρυνση χρήσεων που εξυπηρετούν τους νέους (συχνά μετακινούμενοι με τα πόδια ή ποδήλατο) να μην συνάδει με την προσπάθεια να γίνει η Αίγινα πίο φιλική στους νέους και στις ανάγκες τους. Επίσης, η πρόωση εναλλακτικών λύσεων μετακίνησης, μπορεί να μειώσει την ανάγκη χρήσης πολυτιμής γης στο κέντρο τη πόλης για στάθμευση ΙΧ (μια πρακτική που εγκαταλείπεται σε όλες τις ευρωπαϊκές πόλεις). |
| Διάφορα | | |
| Αξιοποίηση ακινήτων του Δήμου σε Αθήνα και Περαιά για την διαμονή απόρων ασθενών | | Κοινωνική πρόνοια, εξωστρέφεια και αξιοποίηση της περιουσίας του Δήμου και της εγγύτητας με την Αθήνα. |

6.2. Σενάρια Ανάπτυξης

Θα επιχειρήσουμε τώρα, με βάση τα παραπάνω, να προτείνουμε τρία εναλλακτικά σενάρια ανάπτυξης της Αίγινας:

- Με κύριο άξονα την **οικιστική ανάπτυξη**: ως παραθεριστικό προάστιο της Αθήνας και ως νέο τόπο μόνιμης κατοικίας για νέα ζευγάρια και συνταξιούχους.
- Με κύριο άξονα την **τουριστική ανάπτυξη**: ως κατ' εξοχήν τόπο παραθερισμού, ξεκούρασης, αναζωογόνησης, θεραπείας, επαφής με τη φύση και διαφυγής από την πόλη και το αστικό τοπίο. Ένα τόπο που θα συνδυάζει ξεκούραση με τηλεργασία και παραθερισμό με την εμπειρία του «ντόπιου».
- Με κύριο άξονα ένα **υβριδικό μοντέλο ολιστικής ανάπτυξης**, όπου οι τρεις βασικοί τομείς της Αίγινας – **οικιστική ανάπτυξη, τουριστική ανάπτυξη και ανάπτυξη της γεωργίας και της καλλιέργειας της φυσικιάς** - αναβαθμίζονται και αναπτύσσονται παράλληλα, μέσα από τον καθορισμό ζωνών ανάπτυξης του καθενός, σε ένα συνολικό σενάριο ισορροπίας μεταξύ των διαφορετικών τάσεων που συνολικά αναπτύσσουν το νησί χωρίς να το υποβαθμίζουν.

Όλα τα παραπάνω σενάρια λαμβάνουν υπόψη τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες, Εθνικά και περιφερειακά σχέδια, με στόχο την ανάπτυξη της Αίγινας, τη δημιουργία νέων ευκαιριών και θέσεων εργασίας, την προστασία του περιβάλλοντος, τη μείωση του οικολογικού αποτυπώματος του νησιού και την επίτευξη μηδενικής ενέργειας και αποβλήτων, καθώς και τη διατήρηση των ευαίσθητων οικοσυστημάτων και του ιδιαίτερου χαρακτήρα της

Αίγινας. Σε ένα σενάριο συνολικό και ισορροπημένο που μπορεί να αποτελέσει και τη βάση για το νέο όραμα ανάπτυξης της Αίγινας:

- **Οικιστική ανάπτυξη:** το όραμα να γίνει η Αίγινα το ομορφότερο παραθεριστικό προάστιο της Αθήνας και ο καλύτερος τόπος μόνιμης κατοικίας για νέα ζευγάρια και συνταξιούχους, αλλά και για όσους αναζητούν την τηλεργασία μέσα από τη φύση, την κοινότητα και γειτονιά – όπως τον παλιό καιρό – και έναν εναλλακτικό τρόπο ζωής από το αστικό τσιμεντένιο τοπίο της πρωτεύουσας. Ένα όραμα να ξαναζωντανέψει η κοινωνία της Αίγινας με νέους κατοίκους, που αντί για παραθεριστές θα γίνουν νέοι μόνιμοι κάτοικοι («ξενοκαρφίτες» όπως τους λένε στην Αίγινα), που θα αγαπήσουν το νησί, θα επενδύσουν στο νησί και θα προσφέρουν από τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους στην αναβάθμιση των υπηρεσιών στο νησί, στην εκπαίδευση, στην τεχνολογία, στις ευκαιρίες και στην επαφή με το εξωτερικό, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην προβολή της Αίγινας στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.
- **Τουριστική ανάπτυξη:** το όραμα να γίνει η Αίγινα ένας κατ' εξοχήν τόπος παραθερισμού, ξεκούρασης, αναζωογόνησης, θεραπείας, επαφής με τη φύση και διαφυγής από την πόλη και το αστικό τοπίο μία ώρα από το λιμάνι του Πειραιά και το λεκανοπέδιο. Ένας μοναδικός τόπος μέσα στη φύση, με αρχαία τοπία (Ελαιώνας) και μονοπάτια (Σφεντούρι), που θα προσφέρει το αυθεντικό, δεν θα περιπέφτει στο μαζικό, θα συνδυάζει ξεκούραση με τηλεργασία και παραθερισμό με την εμπειρία του «ντόπιου», όπως γινόταν παλιά. Τουριστική ανάπτυξη που θα γίνεται σε βάσεις αιεφόρου τουρισμού, που θα προσφέρει εναλλακτικές και ευκαιρίες για επίσκεψη όλο το χρόνο, και που θα ξεχωρίζει στα μεγάλα τουριστικά συγκροτήματα λόγω της μικρής προσωπικής κλίμακας και ποιοτικής σχέσης με τον άνθρωπο και τον τόπο.
- **Υβριδικό μοντέλο ολιστικής ανάπτυξης:** το όραμα να έχει η Αίγινα τρεις βασικούς τομείς απασχόλησης – **οικιστική, τουριστική και γεωργία και καλλιέργεια της φιστικιάς** – τρία σημεία αναφοράς για την αναβάθμιση του επιπέδου υπηρεσιών και επιπέδου ζωής των κατοίκων της, καθώς και της προσέλκυσης νέων παραθεριστών, νέων κατοίκων, νέων, συνταξιούχων, οικογενειών, εθελοντών, επιχειρηματιών, κ.α. που αναζητούν το αυθεντικό, το προσωπικό, το ποιοτικό, την ευκαιρία να μπορούν να πάρουν αλλά και να δώσουν, σε ένα προορισμό τόσο κοντά στο λεκανοπέδιο, όμως τόσο διαφορετικό σε χαρακτήρα, ποιότητα και εμπειρία. Οι τρεις αυτοί άξονες μπορούν να αποτελέσουν τις ατμομηχανές ανάπτυξης της Αίγινας, που όμως η ύπαρξη και επιτυχία τους εξαρτάται άμεσα από την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των καλλιεργιών, καθώς και την ευημερία των κατοίκων της Αίγινας το υψηλό επίπεδο υπηρεσιών και υποδομών τους δεν θα υποβαθμίζονται αλλά θα επωφελούνται από την οικιστική και τουριστική ανάπτυξη.

6.2.1. Οικιστική Ανάπτυξη: η Αίγινα ως παραθεριστικό προάστιο της Αθήνας

Η Αίγινα που βρίσκεται πλησιέστερα στην ηπειρωτική Αττική και με τακτικές ακτοπλοϊκές συνδέσεις, εκτός από τη μεγάλη ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας, δέχεται και έντονες πιέσεις προστασιοποίησης που συνδυάζεται και με φαινόμενα διάχυσης του οικιστικού ιστού. Εντούτοις, στη δημόσια διαβούλευση που παρουσιάζουμε παραπάνω, καμμία απολύτως από τις προτάσεις που έγιναν δεν αφορούσε στο ερώτημα αυτό: «Αίγινα: παραθεριστικό προάστιο της Αθήνας;» Η μόνη αναφορά που γίνεται στο θέμα αυτό, έμεσα, είναι η ανάγκη για δύο βασικές μελέτες για την Αίγινα: (α) Μελέτη φέρουσας ικανότητας της Αίγινας, και (β) Περιβαλλοντική μελέτη.

Οι δύο αυτές μελέτες μπορούν να καθοδηγήσουν τη μελέτη ζωνών ανάπτυξης, οι οποίες θα λάβουν υπόψιν τους τη φέρουσα ικανότητα της Αίγινας σε υποδομές – ενέργεια, απορρίμματα, κυκλοφοριακό, υγεία, κ.α. – αλλά και θα δώσουν τις κατευθύνσεις για τις νέες κατοικίες να ενταχθούν με τρόπο που το αποτύπωμά τους θα είναι θετικό για το νησί. Παραδείγματος χάριν:

- Με την υποχρέωση στον βιοκλιματικό σχεδιασμό και τις αρχές της οικολογικής δόμησης.
- Με την απαγόρευση κοπής δέντρων – ιδιαίτερα της φιστικιάς (που θα πρέπει να κριθεί προστατευόμενο με την απαγόρευση κοπής για οικοδομή).
- Με την παροχή κινήτρων ή ζωνών ανάπτυξης για την επανάχρηση υφιστάμενων κτιρίων, συνόλων και εγκατελειμένων οικισμών και την απαγόρευση κατεδάφισης υφιστάμενων κτιρίων τουλάχιστον κατά 80%.
- Με τη χρήση ντόπιων υλικών και ντόπιων μαντρών προμηθευτών κατά 50% τουλάχιστον.
- Με τον περιορισμό στην κάλυψη από οικοδομή.
- Με την επανάχρηση και ανακύκλωση των αποβλήτων εκσκαφών και οικοδομής.
- Με τη χρήση ΑΠΕ για την ενεργειακές ανάγκες του σπιτιού σε ποσοστό τουλάχιστον 50%.
- Με τη συλλογή βρόχινου νερού για τουλάχιστον 30% των αναγκών σε άρδευση για τον περιβάλλοντα χώρο (για την αποφυγή της ερημοποίησης και τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα).
- Με την δημιουργία φυτεμένου δώματος τουλάχιστον στο 50% του δώματος.
- Με τον περιορισμό της τσιμεντόστρωσης της αυλής.
- Με την υποχρέωση φύτευσης της αυλής.
- Με την υποχρέωση κομποστοποίησης στην αυλή.
- κ.α.

Συνεπώς, αν ο άξονας ανάπτυξης είναι αυτός της κατοικίας – παραθεριστικής ή/και μόνιμης, με στόχο να στηρίξουμε αυτή την ανάπτυξη χωρίς να υποβαθμίσουμε την ποιότητα ζωής στην Αίγινα, αλλά και με στόχο να προσελκύσουμε ποιοτικούς παραθεριστές και νέους ιδιοκτήτες ή νέους μόνιμους ή ημιμόνιμους («ξενοκαρφίτες» όπως ονομάζονται στην Αίγινα) κατοίκους, θα πρέπει η ανάπτυξη αυτή να γίνει βάσει αυστηρών παραμέτρων και προγράμματος αναβάθμισης και προστασίας, ώστε το αποτέλεσμα να

είναι το καλύτερο δυνατό για την Αίγινα αλλά και για τους κατοίκους – παλιούς και νέους:

- **Καθορισμός Ζωνών Ανάπτυξης:**
 - Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με περιορισμούς στη δόμηση και στις ζώνες δόμησης (κυρίως σε υφιστάμενους οικισμούς).
 - Καθορισμό περιορισμών βάσει της φέρουσας ικανότητας της Αίγινας.
 - Παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη εγκατελειμένων κτιρίων, συνόλων και οικισμών, για την αναζωογόνηση και ισόρροπη ανάπτυξη του νησιού.

- **Καθορισμός όρων δόμησης:**
 - Σχεδιασμός βάσει των αρχών της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής και οικολογικής δόμησης.
 - Καθορισμό οδηγιών βάσει της αρχής ανεξάρτησης από τις υποδομές του λεκανοπεδίου και προώθηση των ΑΠΕ.
 - Παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη εγκατελειμένων κτιρίων, συνόλων και οικισμών, για την αναζωογόνηση και ισόρροπη ανάπτυξη του νησιού.
 - Χρήση ντόπιων υλικών και μαστόρων για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας.
 - Ανακύκλωση αποβλήτων εσκαφής και αποβλήτων οικοδομής.

- **Βασικές Υποδομές:**
 - Αναβάθμιση των υφιστάμενων δικτύων και υπηρεσιών (απορρίμματα, ύδρευση, βιολογικός, κ.α.)
 - Αναβάθμιση της συμμετοχής του πολίτη στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας («Εξοικονομώ», ΑΠΕ, κ.α.) με κίνητρα, βοήθεια στην κατάθεση φακέλων και κοινωνική στήριξη στις ευαίσθητες ομάδες των πολιτών.
 - Συμμετοχή του πολίτη με κομποστοποίηση στο σπίτι και επανάχρηση συσκευασιών (πχ. χρήση γυάλινων δοχείων αντί για πλαστικές συσκευασίες μίας χρήσης). Οικονομικά κίνητρα με μείωση δημοτικών τελών ή προσφοράς κουπονιών για αγορές στα κοινωνικά καταστήματα του Δήμου (πχ. φαρμακείο, παντοπωλείο).
 - Αναβάθμιση οδικού δικτύου για μείωση χρήσης και ανεξάρτηση από το ΙΧ.

- **Υποδομές προσέλκυσης νέων παραθεριστών και μόνιμων κατοίκων:**
 - Ψηφιακή αναβάθμιση του νησιού (με αναβάθμιση των τηλεπικοινωνιών με δίκτυο οπτικών ινών, με σημεία wifi, με σημεία hub τύπου wework, κ.α.) για τη δυνατότητα τηλεργασίας, επιχειρηματικότητας και σύνδεσης.
 - Αναβάθμιση του δημόσιου χώρου με χώρους για νέους, παιδιά και τρίτη ηλικία, πεζοδρόμια, πεζοδρομήσεις, ποδηλατοδρόμους και αναβάθμιση

αστικής συγκοινωνίας.

- Αναβάθμιση της παιδείας, της ποιότητας και των υποδομών εκπαίδευσης, άθλησης, της ασχολίας με τη φύση και το περιβάλλον, καθώς και της ψηφιακής κατάρτισης των νέων.
- **Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και εθελοντισμού και νέων ευκαιριών για νέους και νέους κατοίκους:**
 - Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και .com εμπορικής δραστηριότητας.
 - Ανάπτυξη του τουρισμού, νέων μορφών τουρισμού και τουρισμού καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (πχ. ιατρικό τουρισμό, συνεδριακό τουρισμό, κ.α.).
 - Οικονομικά κίνητρα για νέους επιχειρηματίες και νέες επιχειρήσεις στην Αίγινα (πχ. με άτοκα δάνεια που θα επιστρέφονται μετά από Χ χρόνια, για να χορηγηθούν και σε άλλους νέους).
 - Δημιουργία νέων θέσεων για την προστασία της φύσης, καθαρισμό της φύσης από απόβλητα, πυροπροστασία, αναστήλωση αναβαθμίδων (πεζούλες), μονοπατιών, καταφύγια ζώων, κ.α.
- **Αρνητικές επιπτώσεις στο νησί:**
 - Αύξηση στην οικοδομική δραστηριότητα με τις γνωστές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον.
 - Πλήρης εξάρτηση από το λεκανοπέδιο για πρώτες ύλες και για τη χρήση των νέων κατοικιών – για όσες παραμένουν παραθεριστικές κατοικίες μόνο.
 - Δημιουργία περιβάλλοντος «κτιρίων φαντασμάτων» (“ghost houses”), τα οποία είναι παρόντα, όμως παραμένουν άδεια και σκοτεινά όλο το χρόνο.
 - Οικιστική ανάπτυξη χωρίς ανανέωση του κοινωνικού ιστού, τον εμπλουτισμό με «νέο αίμα» και τόνωση του τοπικού εμπορίου με νέο πληθυσμό και πελατεία.
 - Πιέσεις για οικοπεδοποίηση της καλλιεργήσιμης γης και εποχιακή επιβάρυνση των δικτύων του νησιού (νερό, απορρίμματα, κ.α.) τους θερινούς μήνες.
 - Όξυνση του προβλήματος του υπερ-πληθυσμού τους θερινούς μήνες με όξυνση των προβλημάτων στις υποδομές (στάθμευση, κινητικότητα, κ.α.).
 - Ευάλωτη σε μελλοντικές κρίσεις στην οικονομία και την αγορά ακινήτων.

6.2.2. Τουριστική Ανάπτυξη: η Αίγινα ως τουριστικός προορισμός ολοχρονικά

Ο τουρισμός την σημερινή εποχή αποτελεί ένα φαινόμενο διεθνές, σύνθετο και πολύπλευρο, το οποίο λαμβάνει μαζικές διαστάσεις. Η Ελλάδα για πολλούς τουρίστες εδώ και πολλά χρόνια αποτελεί ένα δημοφιλή τόπο προορισμού και ταξιδιών. Στην Ελλάδα ο

τουρισμός αλλοδαπών ως ένα οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο έκανε την εμφάνιση του από τη δεκαετία του είκοσι και μετά. Συγκεκριμένα η Αίγινα είναι ένα νησί όπου στηρίζεται σε μεγάλο ποσοστό στον τουρισμό της. Γεγονός που βοηθάει και το εμπόριο γενικότερα και του φιστικιού ειδικότερα.

Στόχοι της ανάπτυξης του τουρισμού είναι να εφαρμοστούν ενέργειες που θα ενισχύσουν την παράταση της τουριστικής περιόδου, παρεμβάσεις αξιοποίησης προστασίας φυσικού περιβάλλοντος για την ενίσχυση και την παράταση της τουριστικής περιόδου, θα επιδοτηθούν οι τουριστικές επιχειρήσεις για την προσαρμογή τους στην κλιματική αλλαγή, και θα δημιουργηθεί Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης.

Η Αίγινα που βρίσκεται πλησιέστερα στην ηπειρωτική Αττική και με τακτικές ακτοπλοϊκές συνδέσεις, αποτελεί θέρετρο από τη δεκαετία του '50 τόσο για τους Αθηναίους όσο και για επισκέπτες από το εξωτερικό. Με μεγάλη ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας και έντονες πιέσεις προαστικοποίησης που συνδυάζεται και με φαινόμενα διάχυσης του οικιστικού ιστού της πρωτεύουσας, εντούτοις η Αίγινα διατηρεί ένα μεγάλο απόθεμα φυσικού, πολιτιστικού, ιστορικού, και αρχαιολογικού πλούτου μέρος του οποίου δεν έχει ακόμη αξιοποιηθεί αρκετά. Με αποτέλεσμα, στη δημόσια διαβούλευση που παρουσιάζουμε παραπάνω, πολλές από τις προτάσεις αφορούν στην αναβάθμιση των υποδομών και του τουριστικού προϊόντος του νησιού. Θα αναφερθούμε και εδώ στις δύο βασικές προτάσεις που αφορούν στην ανάπτυξη της Αίγινας: (α) Μελέτη φέρουσας ικανότητας της Αίγινας, και (β) Περιβαλλοντική μελέτη, οι οποίες αφορούν και στο σενάριο τουριστικής ανάπτυξης της Αίγινας.

Οι δύο αυτές μελέτες μπορούν να καθοδηγήσουν και τη μελέτη ζωνών ανάπτυξης του τουρισμού, οι οποίες θα λάβουν υπόψιν τους τη φέρουσα ικανότητα της Αίγινας σε υποδομές – ενέργεια, απορρίμματα, κυκλοφοριακό, υγεία, κ.α. – αλλά και θα δώσουν τις κατευθύνσεις για την χωροθέτηση τουριστικών μονάδων – νέων και επέκταση υφιστάμενων – για την χωροθέτηση και αξιοποίηση ορισμένων παραλιών για τουρισμό – με παράλληλη προστασία και καθαρισμό των παραλιών και του θαλάσσιου οικοσυστήματος όλου του νησιού, με τρόπο που το αποτύπωμά τους θα είναι θετικό για το νησί. Παραδείγματος χάριν:

- Με την υποχρέωση στον βιοκλιματικό σχεδιασμό και τις αρχές της οικολογικής δόμησης.
- Με την απαγόρευση κοπής δέντρων – ιδιαίτερα της φιστικιάς (που θα πρέπει να κριθεί προστατευόμενο με την απαγόρευση κοπής για οικοδομή).
- Με την παροχή κινήτρων ή ζωνών ανάπτυξης για την επανάχρηση υφιστάμενων κτιρίων, συνόλων και εγκατελειμένων οικισμών και την απαγόρευση κατεδάφισης υφιστάμενων κτιρίων τουλάχιστον κατά 80%.
- Με τη χρήση ντόπιων υλικών και ντόπιων μαντρών προμηθευτών κατά 50% τουλάχιστον.
- Με τον περιορισμό στην κάλυψη από οικοδομή ή σχεδιασμό με τρόπο που η οικοδομεί εντάσσεται στο χαρακτήρα της Αίγινας.

- Με την επανάχρηση και ανακύκλωση των αποβλήτων εκσκαφών και οικοδομής.
- Με τη χρήση ΑΠΕ για την ενεργειακές ανάγκες του ξενοδοχείου για ψύξη, θέρμανση και φωτισμό σε ποσοστό τουλάχιστον 80%.
- Με τη συλλογή βρόχινου νερού για τουλάχιστον 30% των αναγκών σε άρδευση για τον περιβάλλοντα χώρο (για την αποφυγή της ερημοποίησης και τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα).
- Με την δημιουργία φυτεμένου δώματος τουλάχιστον στο 50% του δώματος.
- Με τον περιορισμό της τσιμεντόστρωσης της αυλής.
- Με την υποχρέωση φύτευσης της αυλής με τοπική χλωρίδα που δεν απαιτεί πολύ νερό. Περιορισμό της χρήσης του γκαζόν.
- Με την υποχρέωση κομποστοποίησης στην αυλή και της παραγωγής λαχανικών και φρούτων στο χώρο της ξενοδοχειακής μονάδας (στο πρότυπο μονάδας στον Αγ. Νικόλαο Κρήτης).
- κ.α.

Συνεπώς, αν ο άξονας ανάπτυξης είναι αυτός της τουριστικής ανάπτυξης, με στόχο να στηρίξουμε αυτή την ανάπτυξη χωρίς να υποβαθμίσουμε την ποιότητα ζωής στην Αίγινα, αλλά και με στόχο να προσελκύσουμε ποιοτικούς παραθεριστές, θα πρέπει η ανάπτυξη αυτή να γίνει βάσει αυστηρών παραμέτρων και προγράμματος αναβάθμισης και προστασίας, ώστε το αποτέλεσμα να είναι το καλύτερο δυνατό για την Αίγινα αλλά και για τους κατοίκους της Αίγινας:

- **Καθορισμός Ζωνών Ανάπτυξης:**
 - Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με περιορισμούς στη δόμηση και στις ζώνες δόμησης (κυρίως σε υφιστάμενους οικισμούς).
 - Καθορισμό περιορισμών βάσει της φέρουσας ικανότητας της Αίγινας.
 - Παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη εγκατελειμένων εγκαταστάσεων (πχ. Aegina Maris), κτιρίων, συνόλων και οικισμών, για την αναζωογόνηση και ισόρροπη ανάπτυξη του νησιού.
 - Ανάπτυξη νέων τοποθεσιών και νέων λειτουργιών που θα ωφελήσουν και τους κατοίκους της Αίγινας (πχ. με τη χρήση αθλητικών εγκαταστάσεων και από τους νέους ορισμένους μήνες ή ώρες της ημέρας, πρόσβαση στην παραλία και από τους ντόπιους, συμβολή στην αναβάθμιση των υποδομών του νησιού – όπως δρόμοι πρόσβασης, διατήρηση μονοπατιών, καθαρισμό δασών και παραλιών, πυροπροστασία, κ.α.).

- **Καθορισμός όρων δόμησης και λειτουργίας:**
 - Σχεδιασμός βάσει των αρχών της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής και οικολογικής δόμησης.
 - Καθορισμό οδηγιών βάσει της αρχής απεξάρτησης από τις υποδομές του λεκανοπεδίου και προώθηση των ΑΠΕ.
 - Παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη εγκατελειμένων κτιρίων, συνόλων και οικισμών, για την αναζωογόνηση και ισόρροπη ανάπτυξη του νησιού.
 - Χρήση ντόπιων υλικών και μαστόρων για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας.
 - Ανακύκλωση αποβλήτων εσκαφής και αποβλήτων οικοδομής.
 - Σχεδιασμός και λειτουργία βάσει διεθνών προτύπων αειφόρων προορισμών (GSTC, Green Key, κ.α.).

- **Βασικές Υποδομές:**
 - Συμβολή στην αναβάθμιση των υφιστάμενων δικτύων και υπηρεσιών (απορρίμματα, ύδρευση, βιολογικός, κ.α.) και στη μείωση των απαιτήσεων από τα δίκτυα (με εξοικονόμηση, ΑΠΕ, κομποστοποίηση, επανάχρηση συσκευασιών, κ.α.).
 - Αναβάθμιση υφιστάμενων ξενοδοχειακών μονάδων για μείωση στην κατανάλωση ενέργειας («Εξοικονομώ», ΑΠΕ, κ.α.).
 - Συμμετοχή των ξενοδοχειακών μονάδων στην κομποστοποίηση και επανάχρηση συσκευασιών (πχ. χρήση γυάλινων δοχείων αντί για πλαστικές συσκευασίες μίας χρήσης). Οικονομικά κίνητρα με μείωση δημοτικών τελών.
 - Αναβάθμιση οδικού δικτύου για μείωση χρήσης και απεξάρτηση από το ΙΧ και πρόσβασης στο ξενοδοχείο με άλλους τρόπους.

- **Υποδομές προσέλκυσης νέων παραθεριστών και μόνιμων κατοίκων:**
 - Ψηφιακή αναβάθμιση του νησιού (με αναβάθμιση των τηλεπικοινωνιών με δίκτυο οπτικών ινών, με σημεία wifi, με σημεία hub τύπου wework, κ.α.)

για τη δυνατότητα τηλεργασίας.

- Αναβάθμιση του δημόσιου χώρου με χώρους για νέους, παιδιά και τρίτη ηλικία, πεζοδρόμια, πεζοδρομήσεις, ποδηλατοδρόμους και αναβάθμιση αστικής συγκοινωνίας, για την προσέλκυση τουριστών όλων των ηλικιών.
- Αναβάθμιση της παιδείας, της ποιότητας και των υποδομών εκπαίδευσης, άθλησης, της ασχολίας με τη φύση και το περιβάλλον, καθώς και της ψηφιακής κατάρτισης των νέων με πρόσβαση στις υποδομές των ξενοδοχειακών μονάδων (πχ. χώροι άθλησης, επιχειρηματικά hub, internships, θέσεις εργασίας και μάθησης, κ.α.).

▪ **Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και εθελοντισμού και νέων ευκαιριών για νέους και νέους κατοίκους:**

- Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και .com εμπορικής δραστηριότητας σε νέα τουριστικά προϊόντα και δραστηριότητες.
- Ανάπτυξη του τουρισμού, νέων μορφών τουρισμού και τουρισμού καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (πχ. ιατρικό - ιαματικό τουρισμό, συνεδριακό τουρισμό, περιπατητικό, κ.α.).
- Οικονομικά κίνητρα για νέους επιχειρηματίες και νέες επιχειρήσεις στην Αίγινα (πχ. με άτοκα δάνεια που θα επιστρέφονται μετά από X χρόνια, για να χορηγηθούν και σε άλλους νέους) για τη δημιουργία νέων δραστηριοτήτων τουρισμού και τουριστικής δραστηριότητας.
- Δημιουργία νέων θέσεων στις τουριστικές μονάδες, σε υποστηρικτικές επιχειρήσεις για τον τουρισμό και για άλλες δραστηριότητες που υποστηρίζουν την ποιότητα του τουριστικού προϊόντος, όπως την προστασία της φύσης, καθαρισμό της φύσης από απόβλητα, πυροπροστασία, αναστήλωση αναβαθμίδων (πεζούλες), μονοπατιών, εθελοντισμό σε καταφύγια ζώων, κ.α.

▪ **Αρνητικές επιπτώσεις στο νησί:**

- Αύξηση στην οικοδομική και τουριστική δραστηριότητα με τις γνωστές

επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον.

- Εξωστρέφεια αλλά και εξάρτηση από το λεκανοπέδιο για τουριστική κίνηση τους θερινούς και λοιπούς μήνες.
- Πιέσεις για οικιοποίηση φυσικών πόρων (πχ. παραλίες) και επιβάρυνση των δικτύων του νησιού (νερό, απορρίμματα, κ.α.).
- Πιέσεις για οικοπεδοποίηση της καλλιεργήσιμης γης και εποχιακή επιβάρυνση των δικτύων του νησιού (νερό, απορρίμματα, κ.α.) τους θερινούς μήνες.
- Όξυνση του προβλήματος του υπερ-πληθυσμού τους θερινούς μήνες με όξυνση των προβλημάτων στις υποδομές (στάθμευση, κινητικότητα, κ.α.).
- Ευάλωτη σε μελλοντικές κρίσεις στον τουρισμό (πχ. COVID-19).
- Εξάρτηση της τοπικής αγοράς από μεγάλα τουριστικά πρακτορεία του εξωτερικού (τιμολόγηση, κ.α.).

6.2.3. Ολιστική ανάπτυξη της Αίγινας σε τρεις άξονες: οικιστική ανάπτυξη, τουριστική ανάπτυξη και γεωργική ανάπτυξη και καλλιέργεια της φυσικιάς

Το τρίτο μοντέλο ανάπτυξης είναι ένα **υβριδικό μοντέλο ολιστικής ανάπτυξης**, όπου βασίζεται στην ανάπτυξη των τριών βασικών τομέων της Αίγινας – την **οικιστική ανάπτυξη**, την **τουριστική ανάπτυξη** και την **ανάπτυξη της γεωργίας και της καλλιέργειας της φυσικιάς**. Θέτοντας αυτούς τους τρεις άξονες σαν ρυθμιστικούς που αναβαθμίζονται και αναπτύσσονται παράλληλα, μέσα από τον καθορισμό ζωνών ανάπτυξης του καθενός, μπορούν να οδηγήσουν σε μια οικονομία με ποικίλες ευκαιρίες, μια ισορροπημένη οικονομική και οικιστική ανάπτυξη και μία συνολική προστασία του περιβάλλοντος, αφού το περιβάλλον θα αποτελεί πλέον βασικό συστατικό για τους τρεις άξονες.

Παραδείγματος χάριν, καθαρές παραλίες χωρίς πλαστικά ή μικροπλαστικά και καθαρά βουνά και μονοπάτια ως βασικά αγαθά για την προσέλκυση ποιοτικού τουρισμού όλο το χρόνο. Παραδείγματος χάριν, αναβαθμισμένα δίκτυα και υποδομές και ανάπτυξη εναλλακτικών μοντέλων μετακίνησης, για τους παραθεριστές που θέλουν να περάσουν το καλοκαίρι κοντά στη φύση σε ένα πιο «ανθρώπινο και κοντά στη φύση lifestyle».

Τέλος, προστασία της καλλιεργήσιμης γης, ανάπτυξη εναλλακτικών μοντέλων διαχείρισης των οργανικών αποβλήτων και αποβλήτων από την επεξεργασία της ελιάς και του φυσικιού, εναλλακτικές υποδομές, όπως ανασχετικά φράγματα για άρδευση και ορθολογιστική χρήση συγκέντρωσης, διαχείρισης και δικτύου ύδρευσης, ώστε να

εξασφαλίζεται επαρκής άρδευση για τις καλλιέργειες και τέλος, θέτοντας την αυτονομία της Αίγινας ως όραμα και στόχο, αναβίωση των καλλιεργειών στις πεζούλες και μεγιστοποίηση της ιστορικά καλλιεργήσιμης γης – προστατεύοντας έτσι και το νησί από την απειλή της ερημοποίησης.

Τέλος, με όραμα την αυτονομία της Αίγινας και στην ενέργεια, μπορεί να αναβιώσει η παραδοσιακή παρουσία των μύλων, σε πίο σύγχρονες εκδοχές, ανεμογεννητριών, για τις τοπικές ανάγκες ηλεκτροδότησης. Τελικά, ένα μοντέλο τριών πόλων, μπορεί να αποτελέσει συνολικό σενάριο ισορροπίας μεταξύ των διαφορετικών τάσεων που συνολικά αναπτύσσουν το νησί χωρίς να το υποβαθμίζουν και χωρίς να απειλείται το ένα από το άλλο.

Το υβριδικό μοντέλο ανάπτυξης μπορεί να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης και άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων – από καινοτομία στη μεταποίηση, στις υπηρεσίες και στην αγορά από φιστίκι έως εξοχικές κατοικίες – καταστρώνοντας την οικονομία όχι μόνο αυτόνομη αλλά και ανθεκτική (resilient) σε μελλοντικές διακυμάνσεις της αγοράς, της οικονομίας, κρίσεων ή αλλαγών.

Η Αίγινα που βρίσκεται πλησιέστερα στην ηπειρωτική Αττική και με τακτικές ακτοπλοϊκές συνδέσεις, εκτός από τη μεγάλη ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας, δέχεται και έντονες πιέσεις προαστικοποίησης που συνδυάζεται και με φαινόμενα διάχυσης του οικιστικού ιστού. Επίσης, η ανάπτυξη του τουρισμού απαιτεί καθορισμό ζωνών νέων χρήσεων, ώστε η ανάπτυξη του τουρισμού και των υποδομών του τουρισμού να μην γίνει εις βάρος ή υποβαθμίζοντας την παραθεριστική κατοικία και τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις κοντά ή μέσα στους οικισμούς. Επίσης, η παράταση της τουριστικής περιόδου με νέες υποδομές και παρεμβάσεις αξιοποίησης προστασίας φυσικού, ιστορικού και πολιτιστικού αποθέματος του νησιού, μπορούν να δημιουργήσουν μια πίο ισορροπημένη αγορά στους χειμερινούς μήνες, να μειώσουν – ενδεχομένως – τις ακραίες καταστάσεις (peaks) της θερινής περιόδου και να δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες και νέες θέσεις εργασίας για απασχόληση ολοχρονικά (που μπορεί να φέρει και νέους κατοίκους που θα αυξήσουν τη ζήτηση σε νέες κατοικίες).

Βάσει των προτάσεων που κατατέθηκαν στη δημόσια διαβούλευση που παρουσιάζουμε παραπάνω, και σε αυτό το μοντέλο παραμένει η ανάγκη για δύο βασικές μελέτες για την Αίγινα: (α) Μελέτη φέρουσας ικανότητας της Αίγινας, και (β) Περιβαλλοντική μελέτη. Και στο σενάριο αυτό, οι δύο αυτές μελέτες θα καθοδηγήσουν τη μελέτη ζωνών ανάπτυξης, οι οποίες θα λάβουν υπόψιν τους τη φέρουσα ικανότητα της Αίγινας σε υποδομές – ενέργεια, απορρίμματα, κυκλοφοριακό, υγεία, κ.α. – αλλά και θα δώσουν τις κατευθύνσεις για τις νέες χρήσεις – τουριστικά καταλύματα, ξενοδοχεία, AirBnB, κ.α. αλλά και νέες παραθεριστικές κατοικίες καθώς και χωροθέτηση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων δίπλα και μέσα στα όρια των οικισμών, να συνδυαστούν με τρόπο που το συνολικό και συνδυαστικό τους αποτύπωμα θα είναι θετικό για το νησί, τόσο για την προστασία του όσο και για την ανάπτυξή του.

Παραδείγματος χάριν:

- Με τη χωροθέτηση των τριών βασικών λειτουργιών, πάνω στις οποίες θα βασιστεί

- η οικονομία της Αίγινας.
- Με την ήπια και αειφόρο αναβάθμιση των δικτύων και υποδομών, ώστε να στηρίζουν την ανάπτυξη αυτή μειώνοντας παράλληλα το οικολογικό αποτύπωμα της Αίγινας συνολικά (βάση Ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών στόχων).
 - Με τη στήριξη της τοπικής αγοράς και επαγγελματιών.
 - Με την παροχή κινήτρων ή ζωνών ανάπτυξης για την αξιοποίηση υφιστάμενων δομών, υποδομών, επανάχρηση υφιστάμενων κτιρίων, συνόλων και εγκατελειμένων οικισμών και την απαγόρευση κατεδάφισής τους.
 - κ.α.
- **Καθορισμός Ζωνών Ανάπτυξης:**
- Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με περιορισμούς στη δόμηση και στις ζώνες δόμησης (κυρίως σε υφιστάμενους οικισμούς).
 - Καθορισμό περιορισμών βάσει της φέρουσας ικανότητας της Αίγινας.
 - Παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη εγκατελειμένων εγκαταστάσεων (πχ. Aegina Maris), κτιρίων, συνόλων και οικισμών, για την αναζωογόνηση και ισόρροπη ανάπτυξη του νησιού.
 - Ανάπτυξη νέων τοποθεσιών και νέων λειτουργιών που θα ωφελήσουν και τους κατοίκους της Αίγινας (πχ. με τη χρήση αθλητικών εγκαταστάσεων και από τους νέους ορισμένους μήνες ή ώρες της ημέρας, πρόσβαση στην παραλία και από τους ντόπιους, συμβολή στην αναβάθμιση των υποδομών του νησιού – όπως δρόμοι πρόσβασης, διατήρηση μονοπατιών, καθαρισμό δασών και παραλιών, πυροπροστασία, κ.α.).
 - Καθορισμός καλλιεργήσιμων εκτάσεων εντός και εκτός ορίων οικισμών.
 - Καθορισμός καλλιεργήσιμων εκτάσεων και στις πεζούλες, αναβιώνοντας την ύπαιθρο με δίκτυα άρδευσης και αποφυγή της ερημοποίησης.
 - Καθορισμό χρήσεων για εγκαταστάσεις υποστήριξης νέων (καινοτόμων;) μεθόδων καλλιέργειας και μεταποίησης.
- **Καθορισμός όρων δόμησης και λειτουργίας:**
- Σχεδιασμός βάσει των αρχών της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής και οικολογικής δόμησης.
 - Καθορισμό οδηγιών βάσει της αρχής ανεξάρτησης από τις υποδομές του λεκανοπεδίου και προώθηση των ΑΠΕ.
 - Παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη εγκατελειμένων κτιρίων, συνόλων και οικισμών, για την αναζωογόνηση και ισόρροπη ανάπτυξη του νησιού.
 - Χρήση ντόπιων υλικών και μαστόρων για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας.
 - Ανακύκλωση αποβλήτων εσκαφής και αποβλήτων οικοδομής.

- Σχεδιασμός και λειτουργία βάσει διεθνών προτύπων αειφόρων προορισμών (GSTC, Green Key, κ.α.).
 - Νέες μονάδες και μορφές μεταποίησης γεωργικών προϊόντων.
- **Βασικές Υποδομές:**
 - Συμβολή στην αναβάθμιση των υφιστάμενων δικτύων και υπηρεσιών (απορρίμματα, ύδρευση, βιολογικός, κ.α.) και στη μείωση των απαιτήσεων από τα δίκτυα (με εξοικονόμηση, ΑΠΕ, κομποστοποίηση, επανάχρηση συσκευασιών, κ.α.).
 - Αναβάθμιση υφιστάμενων κατοικιών, κτιρίων και ξενοδοχειακών μονάδων για μείωση στην κατανάλωση ενέργειας («Εξοικονομώ», ΑΠΕ, κ.α.).
 - Ήπια και αειφόρο αναβάθμιση και νέες υποδομές (πχ. άρδευσης με ανασχετικά φράγματα).
 - Συμμετοχή της ιδιωτικής κατοικίας, των ξενοδοχειακών μονάδων και της καλλιέργειας και μεταποίησης στην κομποστοποίηση οργανικών αποβλήτων και επανάχρηση συσκευασιών (πχ. χρήση γυάλινων δοχείων αντί για πλαστικές συσκευασίες μίας χρήσης). Οικονομικά κίνητρα με μείωση δημοτικών τελών.
 - Αναβάθμιση οδικού δικτύου για μείωση χρήσης και ανεξάρτηση από το ΙΧ και πρόσβασης στο ξενοδοχείο με άλλους τρόπους.
 - **Υποδομές προσέλκυσης νέων παραθεριστών και μόνιμων κατοίκων:**
 - Ψηφιακή αναβάθμιση του νησιού (με αναβάθμιση των τηλεπικοινωνιών με δίκτυο οπτικών ινών, με σημεία wifi, με σημεία hub τύπου wework, κ.α.) για τη δυνατότητα τηλεργασίας.
 - Αναβάθμιση του δημόσιου χώρου με χώρους για νέους, παιδιά και τρίτη ηλικία, πεζοδρόμια, πεζοδρομήσεις, ποδηλατοδρόμους και αναβάθμιση αστικής συγκοινωνίας, για την προσέλκυση τουριστών όλων των ηλικιών.
 - Αναβάθμιση της παιδείας, της ποιότητας και των υποδομών εκπαίδευσης, άθλησης, της ασχολίας με τη φύση και το περιβάλλον, καθώς και της ψηφιακής κατάρτισης των νέων με πρόσβαση στις υποδομές των ξενοδοχειακών μονάδων (πχ. χώροι άθλησης, επιχειρηματικά hub, internships, θέσεις εργασίας και μάθησης, κ.α.).
 - Αναβάθμιση της εκπαίδευσης στη γεωργία και στις ευκαιρίες εθελοντικής απασχόλησης και εκπαίδευσης (internship, όπως γίνεται σε άλλες χώρες, πχ. Ισραήλ).
 - **Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και εθελοντισμού και νέων ευκαιριών για νέους και νέους κατοίκους:**

- Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και .com εμπορικής δραστηριότητας σε νέα τουριστικά προϊόντα και δραστηριότητες.
 - Ανάπτυξη του τουρισμού, νέων μορφών τουρισμού και τουρισμού καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (πχ. ιατρικό - ιαματικό τουρισμό, συνεδριακό τουρισμό, περιπατητικό, κ.α.).
 - Οικονομικά κίνητρα για νέους επιχειρηματίες και νέες επιχειρήσεις στην Αίγινα (πχ. με άτοκα δάνεια που θα επιστρέφονται μετά από X χρόνια, για να χορηγηθούν και σε άλλους νέους) για τη δημιουργία νέων δραστηριοτήτων τουρισμού και τουριστικής δραστηριότητας.
 - Δημιουργία νέων θέσεων στις τουριστικές μονάδες, σε υποστηρικτικές επιχειρήσεις για τον τουρισμό και για άλλες δραστηριότητες που υποστηρίζουν την ποιότητα του τουριστικού προϊόντος, όπως την προστασία της φύσης, καθαρισμό της φύσης από απόβλητα, πυροπροστασία, αναστήλωση αναβαθμίδων (πεζούλες), μονοπατιών, εθελοντισμό σε καταφύγια ζώων, κ.α.
- **Αρνητικές / θετικές επιπτώσεις στο νησί:**
- Αύξηση στην οικοδομική και τουριστική δραστηριότητα με τις γνωστές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, που όμως μπορούν να περιοριστούν εφόσον υπάρχει η κατάλληλη αστυνόμευση και εφαρμογή της νομοθεσίας.
 - Εξωστρέφεια αλλά και εξάρτηση από το λεκανοπέδιο για τουριστική κίνηση τους θερινούς και λοιπούς μήνες, που όμως ισορροπείται με εσωστρεφή αγροτική δραστηριότητα η οποία υπηρετεί την τοπική κοινωνία και την ανθεκτικότητα του νησιού.
 - Πιέσεις για οικιοποίηση φυσικών πόρων (πχ. παραλίες) και επιβάρυνση των δικτύων του νησιού (νερό, απορρίμματα, κ.α.), που όμως λόγω της ολογρονικής δραστηριοποίησης, μπορεί να μοιραστεί καθ' όλο το έτος και όχι μόνο τους θερινούς μήνες.
 - Πιέσεις για οικοπεδοποίηση της καλλιεργήσιμης γης και εποχιακή επιβάρυνση των δικτύων του νησιού (νερό, απορρίμματα, κ.α.) τους θερινούς μήνες, αντισταθμίζεται με τη χωροθέτηση και προστασία των καλλιεργειών και ιδιαίτερα της φιστικιάς.
 - Όξυνση του προβλήματος του υπερ-πληθυσμού τους θερινούς μήνες με όξυνση των προβλημάτων στις υποδομές (στάθμευση, κινητικότητα, κ.α.), που μπορεί να μειωθεί, εφόσον η δραστηριότητα στο νησί αναπτύσσεται ολογρονικά.
 - Περισσότερο ανθεκτική κοινωνία και τοπική οικονομία και περισσότερο ανθεκτική σε μελλοντικές κρίσεις στον τουρισμό (πχ. COVID-19).
 - Εξάρτηση της τοπικής αγοράς από μεγάλα τουριστικά πρακτορεία του

εξωτερικού (τιμολόγηση, κ.α.) καθώς και της αγοράς ακινήτων του λεκανοπεδίου, όμως λόγω του καθορισμού ζωνών ανάπτυξης και προστασίας της καλλιεργήσιμης γης, η τοπική αγορά θα λειτουργεί πιο ανθεκτικά στις διακυμάνσεις της αγοράς λόγω εξωτερικών παραγόντων.

7. Συμπεράσματα

Στην παρούσα μελέτη εξετάσαμε τον Δήμο Αίγινας. Περιλαμβάνει τη νήσο Μονή και τις κοντινές του νησίδες, Συστάθηκε το 1997 με το σχέδιο «Καποδίστριας» από τη συνένωση των δήμων Αίγινας και κοινοτήτων Μεσαγρού, Κυψέλης, Πέρδικας και Βαθέος. Ο δήμος παρέμεινε αμετάβλητος με τον «Καλλικράτη» 2010. Η Αίγινα είναι το δεύτερο μεγαλύτερο σε έκταση, πληθυσμό και ανάπτυξη νησί του Αργοσαρωνικού. Ανήκει στη χωρική ενότητα της νησιωτικής Αττικής, που περιλαμβάνει τη Σαλαμίνα, το Αγκίστρι, τον Πόρο, την Ύδρα, τις Σπέτσες, την Ψυτάλλεια και μερικές βραχονησίδες και τις ακτές της Τροιζηνίας. Σε στρατηγική γεωγραφική θέση η Αίγινα ανέπτυξε ιστορικά τη ναυτιλία και το εμπόριο. Νησί με αρχαία ιστορία και σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα και μία εξίσου σημαντική σύγχρονη ιστορία ως πρώτη έδρα του Ιωάννη Καποδίστρια (1828-1829), και ως βάση χώρος έκφρασης πολλών σύγχρονων καλλιτεχνών, συγγραφέων και αρχιτεκτόνων.

Η Αίγινα, διατηρεί τη δική της ταυτότητα, λόγω του ιδιαίτερου φυσικού περιβάλλοντος και της ιστορικής διαδρομής της, όμως αντιμετωπίζει πιέσεις λόγω της εγγύτητας με την Αθήνα στην παραγωγική της βάση και στην οικιστική της ανάπτυξη είτε για παραθεριστική κατοικία ή για τουριστική ανάπτυξη. Η κλιματική αλλαγή επίσης επηρεάζει την Αίγινα, όχι μόνο με τις πυρκαγιές στις γύρω περιοχές Αττικής και Πελοποννήσου που είναι ορατές με σημαντική επιβάρυνση της ατμόσφαιρας και τη διάχυση στάχτης σε όλο το νησί, αλλά και με τις κλιματολογικές αλλαγές - την αύξηση της θερμοκρασίας, την αλλαγή στις βροχοπτώσεις κ.α. - και με τον κίνδυνο της ερημοποίησης.

Η εργασία αποτελείται από έξι (6) κεφάλαια στα οποία αναλύθηκε ο στόχος της εργασίας στο πρώτο κεφάλαιο, έγινε μια εκτενής περυσίαση της περιοχής μελέτης στο δεύτερο κεφάλαιο, δόθηκε μια αναλυτική καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στο τρίτο κεφάλαιο, ενώ στο τέταρτο κεφάλαιο έγινε αναλυτική καταγραφή του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της Αίγινας, ενώ στο πέμπτο κεφάλαιο επιχειρήθηκε η ανάλυση SWOT βάσει των στοιχείων της καταγραφής. Τέλος στο έκτο κεφάλαιο αναπτύχθηκαν συνοπτικά τρία (3) σενάρια ανάπτυξης της Αίγινας, καθώς και μια προσπάθεια αναγνώρισης του μείγματος πολιτικών και δράσεων που θα οδηγήσουν σε αυτά.

Η έρευνα εστίασε σε πρωτογενές υλικό, σε βιβλιογραφική έρευνα και έρευνα στο διαδίκτυο εκθέσεων και μελετών που προηγήθηκαν, ενώ ένα ουσιαστικό μέρος της μελέτης βασίστηκε σε προσωπική εμπειρία και παλαιότερη έρευνα και συνεντεύξεις με τοπικούς παράγοντες.

Όσον αφορά στη μεθοδολογία της εργασίας, αρχικά επιχειρήθηκε μια ολοκληρωμένη απόδοση της φυσικής και κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας. Έγινε προσπάθεια να αποκτηθεί καταρχάς γενική γνώση της υπό μελέτη περιοχής και στη συνέχεια ειδική γνώση των ειδικών συνθηκών της. Δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στα ειδικά χαρακτηριστικά, για

αυτό και κάποιες από τις δράσεις που προτείνονται δε θα μπορούσαν να εφαρμοστούν αλλού. Προκειμένου να προταθούν τα σχέδια ανάπτυξης, έγινε καταγραφή και αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης, δόθηκε έμφαση σε ειδικά θέματα, έγινε αξιολόγηση με το εργαλείο SWOT και προτάθηκαν τρία (3) εναλλακτικά σενάρια ανάπτυξης.

Η εκάστοτε δημοτική αρχή στην Αίγινα καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες να δώσει λύσεις στις υποδομές του νησιού, όπως τα απορρίμματα και ο αγωγός του νερού, οι οποίες έχουν εγκαταλειφθεί εδώ και χρόνια και δυσκολεύονται να ακολουθήσουν τις σύγχρονες εξελίξεις διεθνώς αλλά και τις πιέσεις που δέχονται οι υποδομές αυτές από τη σταδιακή αύξηση του πληθυσμού των παραθεριστών τους θερινούς μήνες. Όμως, το μεγαλύτερο πρόβλημα που ακούγεται από το στόμα φορέων του νησιού, που έχουν αφιερώσει τη ζωή τους στα κοινά του νησιού, είναι η έλλειψη οράματος.

Όπως θα το παρομοιάζαν και οι ντόπιοι, «σαν η βάρκα να πηγαίνει μόνη της, χωρίς καπετάνιο». Καμμία δημοτική αρχή μέχρι σήμερα δεν έχει επιχειρήσει να απαντήσει στα βασικά ερωτήματα: «Προς ποιά κατεύθυνση να κινηθεί η οποιαδήποτε ανάπτυξη της Αίγινας: να γίνει προάστιο της Αθήνας – με ότι αυτό συνεπάγεται – ή να γίνει ένας τουριστικός προορισμός – με ότι αυτό συνεπάγεται; Ή να αναπτυχθεί και πάλι η καλλιέργεια στην Αίγινα και κυρίως αυτή της φιστικιάς, που βρίσκεται σε φθίνουσα πορεία - με ότι αυτό συνεπάγεται; Ή μήπως η Αίγινας αποτελεί ένα από τα μοναδικά μέρη στην Ελλάδα που οι υφιστάμενες συγκυρίες του επιτρέπουν να αναπτυχθεί βασιζόμενη σε περισσότερους από έναν άξονες ανάπτυξης έτσι ώστε ο ένας άξονας να στηρίζει αλλά και να περιορίζει τον άλλο: παραδείγματος χάριν, η ανάπτυξη της καλλιέργειας και η αναβίωση των παραδοσιακών καλλιεργήσιμων εκτάσεων στις πεζούλες, θα μπορούσε να αναπτύξει και τους εγκαταλειμμένους οικισμούς κοντά τους, προσφέροντας νέες ευκαιρίες για οικιστική ανάπτυξη χωρίς την περαιτέρω επιβάρυνση των ήδη ανεπτυγμένων οικισμών.»

Είναι πιθανόν ότι ένας από τους βασικούς λόγους της αδυναμίας της δημοτικής αρχής να δώσει απάντηση στα ερωτήματα αυτά, είναι η έλλειψη υποδομής για διακυβέρνηση του νησιού. Δηλαδή λείπουν οι δομές που θα επιτρέψουν στην εφαρμογή συνεχούς, επικοδομητικής και αποτελεσματικής δημόσιας διαβούλευσης με τους πολίτες, επισκέπτες και παραθεριστές, με δομημένη μορφή και συγκεκριμένους τρόπους εφαρμογής της από ειδικούς. Λείπει ο διάλογος που θα φέρει τον πολίτη πιο κοντά στα κέντρα αποφάσεων στο νησί και θα τον/την κάνουν ενεργό/ή συμμετοχο στο γίνεσθαι του νησιού – στη λήψη αποφάσεων για τη διακυβέρνηση της Αίγινας, για την ανάπτυξη της Αίγινας και για τη φυσιογνωμία που θέλει ο πολίτης να αποκτήσει ή να διατηρήσει το νησί. Οι αποφάσεις αυτές δεν είναι αντικείμενο της εκάστοτε δημοτικής αρχής, αλλά δικαίωμα και υποχρέωση όλων των Αιγινητών να είναι ενεργό μέρος του διαλόγου για το μέλλον του νησιού.

Εφαρμογές δημόσιας διαβούλευσης με συγκεκριμένους φορείς και συλλόγους, έδωσαν καρπούς στο παρελθόν. Όμως, λόγω της φύσης της διαβούλευσης το αποτέλεσμα ήταν περισσότερο ένα «wish list» και όχι μία διαδικασία δημιουργίας κοινού οράματος. Παραδείγματος χάριν, στις πάνω από 100 προτάσεις που συγκεντρώθηκαν στο «wish list»

της πρόσφατης διαβούλευσης από την Επιτροπή Σχεδιασμού Έργων τον Δεκέμβριο 2020, δεν γίνεται ουδεμία αναφορά στην παραθεριστική κατοικία, που στην ουσία είναι μία από τις de facto κινητήριες δυνάμεις της τοπικής οικονομίας και μία από τις πηγές μη ισορροπημένης εξάντλησης πόρων και υποδομών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Το γεγονός αυτό μαρτυράει τη δυσκολία της αντιμετώπισης ουσιαστικών θεμάτων και δημιουργία στρατηγικής και οράματος με βάση «προτάσεις υλοποίησης έργων». Συνεπώς, είναι αναγκαίο η εκάστοτε δημοτική αρχή της Αίγινας να αναπτύξει τη δημόσια διαβούλευση και να ξεκινήσει τον διάλογο με τους πολίτες και να θέσει και στον πολίτη τα ερωτήματα: «Τι θέλουμε για την τοπική οικονομία; Πώς να αντιμετωπίσουμε την καλλιέργεια της φιστικιάς; Να την προστατεύσουμε ή να την περιορίσουμε; Τι θέλουν οι Αιγινήτες για το νησί: να οικοπεδοποιηθούν οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις και να γίνουν μεζοντέτες ή ξενοδοχειακές μονάδες ή να συνεχίσει η γη να έχει αγροτική παραγωγή και παραδοσιακή τοπική οικονομία (συμβάλλοντας παράλληλα και στην ανθεκτικότητα της Αίγινας σε περίοδο κρίσεων);» Υπάρχουν παραδείγματα πόλεων⁹⁷ στο εξωτερικό που έχουν εφαρμόσει εργαλεία δημόσιας διαβούλευσης με επιτυχία. Καλό θα ήταν η Αίγινα να διδαχθεί από τα παραδείγματα αυτά και να τα αναπτύξει και στο νησί.

Έχοντας αναπτύξει την υφιστάμενη κατάσταση της Αίγινας επιδειώξαμε τελικά να αναπτύξουμε τρία πιθανά σενάρια ανάπτυξης, τρία πιθανά οράματα για την ανάπτυξη της Αίγινας, εξετάζοντας τρεις πιθανούς πυλώνες: (α) Να αξιοποιήσει την εγγύτητά της με την πρωτεύουσα και να γίνει προάστιο της Αθήνας. (β) Να διατηρήσει μία σχετική «αυτονομία», αξιοποιώντας όμως την εγγύτητα με την Αθήνα, το διεθνές αεροδρόμιο Ε. Βενιζέλος και το λιμάνι του Πειραιά, προτείνοντας την ανάπτυξη του τουρισμού σαν κινητήρια δύναμη της οικονομίας της. Τέλος (γ) προτείνεται μια πιά hybrid μορφή ανάπτυξης, όπου όλοι οι παραγωγικοί τομείς του νησιού θα αξιοποιηθούν στο έπακρο, δημιουργώντας μια ισορροπημένη ανάπτυξη πολλών τομέων, που ενδεχομένως να μην αναπτύξουν έναν τομέα στο έπακρο, όμως πιθανόν να δημιουργήσουν μια οικονομία που θα έχει μεγαλύτερη ποικιλότητα, θα είναι πιά ανθεκτική (resilient) και θα έχει μεγαλύτερη δυνατότητα προσαρμοστικότητας (adaptability) σε περιόδους πιθανών μελλοντικών κρίσεων και αλλαγών.

Κλείνουμε με την ελπίδα η μελέτη αυτή να διαβαστεί και να αξιοποιηθεί από τους δημοτικούς άρχοντες της Αίγινας, αλλά και από τους πολίτες της Αίγινας, έτσι ώστε αφενός να αποφευχθούν τα λάθη του παρελθόντος, αφετέρου δε να μπει και η Αίγινα σε μια υγιή τροχιά ανάπτυξης και ανθεκτικότητας μπρος στις μελλοντικές προκλήσεις της συνεχιζόμενης αύξησης του πληθυσμού, της οικιστικής ανάπτυξης, της τουριστικής ανάπτυξης και της κλιματικής αλλαγής, που δυστυχώς όλο και κάθε χρόνο κάνει την παρουσία της όλο και πιά έντονη και στην Αίγινα.

⁹⁷ Από προσωπική μου εμπειρία από το 2017 μπορώ να αναφερθώ στο παράδειγμα της πόλης των Ιεροσολύμων, που ήδη από το 2000 εφαρμόζει ένα εκτενές δομημένο πρόγραμμα αστικού σχεδιασμού και δημόσιας διαβούλευσης, φέρνοντας τους πολίτες και τους φορείς του Δήμου σε συνεχή διάλογο, αλληλεπίδραση, συνεργασία και τελικά επίλυση προβλημάτων και διαδραστική ανάπτυξη των υποδομών και της οικιστικής ανάπτυξης της πόλης, ενώ συγχρόνως θέτοντας τα όρια και τις ισορροπίες για την ιστορική διατήρηση της φυσιογνωμίας μιας πόλης που η ιστορικότητά της είναι και ένας από τους σημαντικότερους άξονες ανάπτυξης της οικονομία της.

8. Βιβλιογραφία

- Βαλιανάτου, Ε. (2005). Γεωβοτανική έρευνα της Σαλαμίνας, της Αίγινας και μερικών άλλων νησιών του Σαρωνικού κόλπου, Διδακτορική διατριβή, Αθήνα.
- Βάλτερ Χ. (1985). *Ο κόσμος της αρχαίας Αίγινας, 3000-1000 π.Χ.*, εκδόσεις Τρία Φύλλα.
- Βασιλειάδης Δημ., Β. (1957). *Η λαϊκή αρχιτεκτονική της Αίγινας- Τεύχος Α'*, Αθήνα, ανάτυπο από τον ΙΓ' τόμο της *Λαογραφίας* – τεύχος ΙΙ.
- Βασιλειάδης Δημ., Β. (1958). *Η λαϊκή αρχιτεκτονική της Αίγινας- Τεύχος Β'*, Αθήνα, ανάτυπο από τον ΙΖ' τόμο της *Λαογραφίας* – τεύχος Ι.
- Βατόπουλος Ν. (2002). «Γ. Μακρής: ο άνθρωπος της κατασκευής», άρθρο, εφημερίδα Η Καθημερινή, 14/4/2002.
- Βέλτερ, Γ. Ανέκδοτο χειρόγραφο αρχείο, Δημόσια Καποδιστριακή Βιβλιοθήκη Αιγίνης, Αίγινα.
- Βέλτερ, Γ. (1962). *Ιστορία της Ελλάδος κατά Περιοχάς*, Εκδόσεις Μορφωτικού Συλλόγου Αιγίνης, Αθήνα.
- Βρυχεία Α. (2003). *Η ενεργοποίηση των πολιτών «Για την Αίγινα της κατοίκησης»*, εισήγηση στην ημερίδα «Αίγινα: Περιβάλλον και δόμηση», διοργάνωση Η Αιγιναία, Αίγινα, 22/8/2003.
- Ησαΐας Δ., Παπαϊωάννου Τ., *Συγκρότημα τριών παραθεριστικών κατοικιών στην Αίγινα*, 12/4/2010, άρθρο στο ηλεκτρονικό περιοδικό <http://www.greekarchitects.gr>.
- Κανελλοπούλου, Β. (2006). *Μεταλλαγμένα: το παρελθόν, το παρόν και το άγνωστο μέλλον*. Αθήνα: Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη «Κείμενο για τη φιστικιά», Συνεταιρισμός Φιστικοπαραγωγών, Αύγουστος 2006
- Κοτροκόη Β. (2012). *Εξοχική κατοικία που σχεδίασε ο αρχιτέκτονας Κωνσταντίνος Δεκαβάλλας στην Αίγινα*, 29/4/2012, άρθρο στο ηλεκτρονικό περιοδικό <http://www.greekarchitects.gr>.
- Κωνσταντινίδης Α. (1981). *Μελέτες και Κατασκευές*, Άγρα.
- Mazur, B. (1935). *Studies on Jewry in Greece*. Athens, Hestia Printing Office.
- Μουσείο Μπενάκη, Αρβανίτη-Κρόκου Λ. (2012). *Κυριάκος Κρόκος (1941-1998)*, έκθεση.
- Μακρής Γ., Καλαβρυτινού Γ. (2001). *Κατοικία στην Αίγινα*, περιοδικό Ελληνικές Κατασκευές, τεύχος 56.
- «Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Για Την Αττική Και Τα Νησιά Του Σαρωνικού», Α' Φάση, Τεχνική Υπηρεσία Δήμου, Αθήνα 2002.
- «Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Για Την Αττική Και Τα Νησιά Του Σαρωνικού», Β' Φάση, Τεχνική Υπηρεσία Δήμου, Αθήνα 2002
- Μουτσάτσος Μ., *Η Αίγινα σε σταυροδρόμι*, εισήγηση στην ημερίδα «Αίγινα: Περιβάλλον και δόμηση», διοργάνωση Η Αιγιναία, Αίγινα, 22/8/2003.

- Μουτσόπουλος, Ν. (1962). *Η Παληαχώρα της Αιγίνης: Ιστορική και Μορφολογική Εξέταση των Μνημείων*. Αθήνα.
- Μίρης, Μ., Καρδαμίτση-Αδάμη, Μ. (2001). *Νεοκλασική Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*. Εκδόσεις Μέλισσα, Αθήνα.
- Οι Ανεμόμυλοι της Αίγινας*. Ομάδα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης 2^{ου} Γυμνασίου Κυψέλης Αίγινας (2005-2006).
- Πατέστος Κ. Γ. (1999). «*Εξοχική κατοικία στην Αίγινα*», άρθρο, εφημερίδα Το Βήμα, 17/1/1999.
- Πορτάλιου Ε. (2008). *Ο αρχιτέκτονας Κωνσταντίνος Δεκαβάλλας*, άρθρο, εφημερίδα Η εποχή, 26/10/2008.
- Προβής, Γ. (Επιμελ.). (2020). *Η Αίγινα του Καποδίστρια*. Δήμος Αίγινας, Επιτροπή «Αίγινα 2021», Αίγινα.
- Ρόκος, Δ. (2000). Θεμελιώδεις Προϋποθέσεις για ένα Σχέδιο Αξιοβίωτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης. Η Περίπτωση μιας Ελληνικής Περιφέρειας. Από τη Θεωρία στην Πράξη, 6^ο Συνέδριο Προβλήματα Σοσιαλισμού *Εξουσία και Κοινωνίες στη Μεταδιπολική Εποχή*, Τομέας Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 25.8.2000, Χανιά.
- Ρόκος, Δ. (2004). Η Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη για ένα Ειρηνικό και Καλύτερο Κόσμο, 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Περιβάλλοντος «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Περιβάλλον», Ένωση Ελλήνων Φυσικών, 9-12 Δεκεμβρίου 2004, Θεσσαλονίκη.
- Ρόκος, Δ. (2004). Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη, στα Πρακτικά του 3ου Διεπιστημονικού Διαπανεπιστημιακού Συνεδρίου του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. *Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη*, Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου, 7-10 Ιουνίου 2001, σελ. 79-140
- Ρόκος, Δ. (2004). Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου. Προβλήματα, Δυνατότητες και Περιορισμοί, στα Πρακτικά του 4ου Διεπιστημονικού Διαπανεπιστημιακού Συνεδρίου του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. *Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου*, Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου, 23-26 Σεπτεμβρίου 2004, σελ. 93-140.
- Ρόκος, Δ. (2003). «Από τη 'βιώσιμη' ή 'αειφόρο' στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη (2001)», στο Ρόκος, Δ. Από τη 'βιώσιμη' ή 'αειφόρο' στην αξιοβίωτη ολοκληρωμένη ανάπτυξη. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη
- Schulz C. N. (2009). *Genius Loci, Το πνεύμα του τόπου, για μια φαινομενολογία της αρχιτεκτονικής*, πανεπιστημιακές εκδ. ΕΜΠ.
- Semler, R. (1995). *Maverick*. New York: Hachette Book Group
- Στεφανόπουλος, Σ. (2003). Ελλήνων Θέσμοι: πολιτειακές δομές και πολιτικές λειτουργίες στην αρχαία Ελλάδα. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη
- Στρατηγέα, Α. (2015). *Θεωρία και Μέθοδοι Συμμετοχικού Σχεδιασμού*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγράμματα και Βοηθήματα.
- Τσιμερέκη, Α. (2013). *Αίγινα, Τόπος και Αρχιτεκτονική*. Διάλεξη με εισηγήτρια την

Πορτάλιου, Ε. ΕΜΠ - Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Τομέας Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων, Αθήνα.

Φαρακλάς, Ν. (1980). *Αρχαία Αίγινα: Η Ανθρώπινη Κατοίκηση*. Διδακτορική διατριβή, Αθήνα.

Χατζημιχάλης Κ. (2011). *Πρόλογος, Σύγχρονα ελληνικά τοπία, Γεωγραφική προσέγγιση από ψηλά*, εκδ. Μέλισσα και Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.

Vrieslander K. (1934). *Το σπίτι του Ροδάκη στην Αίγινα*, Αθήνα.

Περιοδικές Εκδόσεις

Αρχιτεκτονικά Θέματα, Ετήσια Επιθεώρηση, τεύχος Νο 5, 1969.

Δομές, Διεθνής Επιθεώρηση Αρχιτεκτονικής, περιοδικό, *Το εργαστήριο του αρχιτέκτονα: κατοικίες του Δημήτρη Φατούρου*, τεύχος 06, 2009.

Επτά ημέρες, εφημερίδα Καθημερινή, *Αίγινα, ιστορία, μνημεία, τέχνη*, 7/9/1997.

Η Αιγιναία, περιοδική πολιτιστική έκδοση, τεύχη 2, 3, 5, 8, 22.

«Αίγινα και περιβάλλον», *Η Αιγιναία*, Περιοδική Πολιτιστική Έκδοση, Τεύχος 6, Ιούλιος-Δεκέμβριος 2002.

«Αίγινα και περιβάλλον», *Η Αιγιναία*, Περιοδική Πολιτιστική Έκδοση, Τεύχος 7, Ιανουάριος-Ιούνιος 2003.

«Αίγινα και Ύδρευση, Περιβάλλον και δόμηση», *Η Αιγιναία*, Περιοδική Πολιτιστική Έκδοση, Τεύχος 9, Ιανουάριος-Ιούνιος 2004.

«Η φιστικιά και η Αίγινα», *Αιγιναία*, Περιοδική Πολιτιστική Έκδοση, Τεύχος 8, Ιούλιος-Δεκέμβριος 2003.

«2^η εβδομάδα οικολογίας στην Αίγινα», *Η Αιγιναία*, Περιοδική Πολιτιστική Έκδοση, Τεύχος 12, Ιούλιος-Δεκέμβριος 2006.

Οδηγός Αίγινας. (2021). Χωρογραφίες, Αίγινα.

Τα Νέα του Σαρωνικού, Τοπική εφημερίδα, Διάφορες εκδόσεις.

Ιστοχώροι

Βάση Δεδομένων για την Ελληνική φύση ΦΙΛΩΤΗΣ

<http://www.itia.ntua.gr/filotis.main.html>

Επίσημη ιστοσελίδα του νησιού, <http://www.aegina.gr>

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, Πρόγραμμα Αθήνα – Απογραφή 2001,

<http://www.statistics.gr>

Ιστοσελίδα Δήμου Αίγινας <https://www.aegina.gr/>

<https://irinianestis.weebly.com/epsilonkappaappalambdaetaisigmaiotaepsilonsigma-taetasigma-alphaiotaagammatanualphasigma.html>

<https://sxediarchive.wordpress.com/>

<http://aeginalight.gr/article.php?id=54788>

http://istorika-8emata.blogspot.com/2018/06/blog-post_16.html
<https://www.saronicmagazine.gr/saronikos/aigina/8593-o-orfa-kai-istorika-ktiria-stin-aigina>
<https://hotelbrown.gr/online/fotografies-2.html#gallerycbe82bcba7-3>
<https://aiginanews.gr/2021/03/30/%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%BF-%CE%BD%CE%B1%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CF%80%CE%B5/>
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AE%CE%BC%CE%BF%CF%82_%CE%91%CE%AF%CE%B3%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CF%82
<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%AF%CE%B3%CE%B9%CE%BD%CE%B1#%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1>
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%AF%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B7_%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%B5%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%95%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%CF%82_%CE%9D%CE%AE%CF%83%CF%89%CE%BD_%CE%91%CF%84%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82
<https://anavasi.gr/aigina-chartis-gr>
<https://www.helppost.gr/xartes/syntetagmenes-se-xarth-geografiko-mikos-platos/>
https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/5719/rozouo_cadastre.pdf?sequence=3
ΑΠΕ: <https://geo.rae.gr/>
ΑΠΕ: <https://www.heliev.gr/wp-content/uploads/2020/02/%CE%9C%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CF%84%CE%B7-%CE%91%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CE%A0%CE%AC%CF%81%CE%BA%CE%BF%CF%85-24-MW.pdf>
Απορρίμματα: <https://www.aeginaportal.gr/ekpompes/29531-o-k-nikos-pteroydiparousiazei-ola-osa-eginan-stin-kathariotita-to-2020-kai-tous-stoxous-gia-tin-epomeni-xronia.html>
CORINE: <https://filotis.itia.ntua.gr/info/>
Δασικοί χάρτες: <https://dasarxeio.com/2017/02/14/41450/>
ΕΚΠΑΖ: <https://dasarxeio.com/2019/02/28/64978/>
Ελιά-pellet: http://www.olivepellet.gr/?p=p_7
Ελιά-βιομάζα: <https://karapatas-olivepress.gr/el/viomaza>

[CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%BF%CE%B9/](#)

Οδηγός Καταναλωτών: Νοέμβριος 2007. Ιστοσελίδα της Greenpeace στη διεύθυνση <http://www.greenpeace.org/greece/press/118523/112553>

ΠΕΣΠΚΑ:

https://www.patt.gov.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=37920&catid=606&Itemid=967

ΠΕΣΠΚΑ: http://www.patt.gov.gr/site/big_files/2021/210524_smpe_peska_attikis.pdf

ΠΕΣΠΚΑ: <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/54055/21558.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Τσόφλια-βιομάζα: <http://www.mstavrakakis.gr/georgika-efodia/viokausima-pellet-purhnoksulo>

Φιστικοπαραγωγή και Επιχειρηματικότητα:

<http://estia.hua.gr/file/lib/default/data/23200/theFile>

<https://www.simfonodimarxon.eu/%CF%80%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B5%CF%82/%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%83%CF%85%CE%BC%CF%86%CF%8E%CE%BD%CE%BF%CF%85/%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%82.html>

<https://www.sustainable-city.gr/about-us-eng.html>

https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/cy_2020_ltrs.pdf

https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2021/03/%CE%A5%CE%91-20334_148_01.03.2021_%CE%A6%CE%95%CE%9A_974-B-12.03.2021_%CE%9C%CE%91%CE%9A%CE%A1%CE%9F%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%97-%CE%A3%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A4%CE%97%CE%93%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%9A%CE%91%CE%99%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%97%CE%A3-%CE%9A%CE%A4%CE%99%CE%A1%CE%99%CE%A9%CE%9D-%CE%95%CE%A9%CE%A3-%CE%A4%CE%9F-2050.pdf

<https://www.sustainable-city.gr/about-us-eng.html>

https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/cy_2020_ltrs.pdf

https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2021/03/%CE%A5%CE%91-20334_148_01.03.2021_%CE%A6%CE%95%CE%9A_974-B-12.03.2021_%CE%9C%CE%91%CE%9A%CE%A1%CE%9F%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%97-%CE%A3%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A4%CE%97%CE%93%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%9A%CE%91%CE%99%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%97%CE%A3-%CE%9A%CE%A4%CE%99%CE%A1%CE%99%CE%A9%CE%9D-%CE%95%CE%A9%CE%A3-%CE%A4%CE%9F-2050.pdf

<http://attika.unipi.gr>, Οδηγός Αττικής